

AJMBU

E-ISSN : 2651-2009

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Academic Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563)

Vol.9 No.2 (July-December 2020)

M
B
U
ROI ET

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

Academic Journal of Mahamakut Buddhist University
Roi Et Campus

E-ISSN : 2651-2009

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563)

Vol.9 No.2 (July–December 2020)

ปรัชญาวารสาร : การวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมแห่งความพอเพียงที่ยั่งยืน

(Research for Sustainable Development of a Sufficiency Society.)

● **วัตถุประสงค์**

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศีทศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็น เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย และความเจริญก้าวหน้า ในการวิจัยทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งการประกันคุณภาพการศึกษา
3. เพื่อส่งเสริมนวัตกรรมและพัฒนาคุณภาพการวิจัยในสาขาวิชาที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

● **The main objectives of the journal**

1. To promote and publicize the academic and research works on Buddhism, Philosophy, Education, Political Science, Public Administration and interdisciplinary studies of the Humanities.
2. To be the forum for exchanging knowledge and views concerning the research methodology and the research infrastructure in the field of Buddhist studies and social sciences in order to cope with the educational quality assurance.
3. To promote innovation and develop the quality of the research on the fields that are helpful to national development.

- **เจ้าของ**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลี้ยวเมือง ตำบลดงลาน

อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

45000

โทร 0-4351-8364 และ 0-4351-6076

โทรสาร 0-4351-4618

www.rec.mbu.ac.th

E-mail : Journalmburec@gmail.com

[https://www.tci-thaijo.org/index.php/](https://www.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/index)

[AJMBU/index](https://www.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/index)

- **Owner**

Mahamakut Buddhist University

Roi Et Campus

By-Pass Rd., Donglan Sub-District,

Muang District, Roi Et Province

45000, Thailand.

Tel. +66-43-518364 +66-43-516076

Fax. +66-43-514618

www.rec.mbu.ac.th

E-mail : Journalmburec@gmail.com

[https://www.tci-thaijo.org/index.php/](https://www.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/index)

[AJMBU/index](https://www.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/index)

- **ที่ปรึกษา**

พระธรรมฐิติญาณ

ปฐมาจารย์ผู้ก่อตั้ง มมร. วิทยาเขตร้อยเอ็ด

พระทองอินทร์ กตปุณโญ

ที่ปรึกษาอุปถัมภ์ มมร. วิทยาเขตร้อยเอ็ด

พระราชปรีดีวิมล, ดร.

ที่ปรึกษารองอธิการบดี

พระราชปฏิภาณโกศล, ผศ.ดร.

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.

รองอธิการบดี วิทยาเขตร้อยเอ็ด

- **บรรณาธิการ**

ดร.บรรจง ลาวะลี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

- **กองบรรณาธิการ**

พระศิลาศักดิ์ สุเมโธ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ศ.ดร.ประยงค์ แสนบูรณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

- **Advisers**

Ven. Phra Dhammathitinyan

The Founder of MBU Roi Et Campus

Most Ven. Phra Thong-Indra K atapunhko

Patronage Advisor of MBU Roi Et Campus

Ven. Phra Rajapariyattivimol, Dr.

Assistant Vice Rector

Ven. Phrarajpatiphankoson, Asst. Prof. Dr.

MBU Rector

Ven. Phrakhruvijitpanyaporn, Asst. Prof. Dr.

Vice Rector, MBU Roi Et Campus

- **Editor**

Dr. Banjong Lawalee

Mahamakut Buddhist University

- **Editorial Staffs**

Ven. Phrasilasak Sumetho

Mahamakut Buddhist University

Prof. Dr. Prayong Saenburan

Mahamakut Buddhist University

พระครูวาปีจันทคุณ, ผศ.ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.อุทัย ภิมมัยริน
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รศ.ดร.บดินทร์ รัศมีเทศ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรไชย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รศ.ดร.ยุภาพร ยูภาศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.ธวัช หอมทวนลม
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.เอนก ศิลปนิลมาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.เจริญชัย ชนไพโรจน์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.หอมหวล บั้วระภา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.สมเกียรติ เกียรติเจริญ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.ณัฐพงศ์ มะลิซ้อน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ดร.ไพรัช พันชมภู
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Ven. Phrakhruvijitpanyaporn, Asst. Prof. Dr.
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Uthai Piromruen
Ramkhamhaeng University
Assoc. Prof. Dr. Bodin Rasmithes
Kasetsart University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphoom
Rajabhat Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Sarisak Sunthornjai
Sukhothai Thammathirat Open University
Assoc. Prof. Dr. Yuphaphorn Yubhas
Rajabhat Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Thavaj Homthuanlom
Mahamakut Buddhist University
Assoc. Prof. Dr. Phasakorn Dokchan
Mahamakut Buddhist University
Asst. Prof. Dr. Anek Silpanilaman
Mahamakut Buddhist University
Asst. Prof. Dr. Chareonchai Chonpairote
Rajabhat Mahasarakham University
Asst. Prof. Dr. Homhual Buarapha
KhonKaen University
Asst. Prof. Dr. Somkiat Kiatchareon
Rajabhat Mahasarakham University
Asst. Prof. Dr. Natthapong Malison
Phranakhon Rajabhat University
Dr. Pairat Phuenchomphoo
Mahamakut Buddhist University

- ฝ่ายคอมพิวเตอร์และการพิมพ์
ดร.ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี
นางสุภารัตน์ มณีนิล

- Computer & Print
Dr.Theeraphat Thinsaendee
Mrs.Sudarat Maneenil

- สมาชิกสัมพันธ์
นางสาวสารีทิพย์ วงสุเพ็ง
- ฝ่ายจัดทำ
พระมหาสากล สุภรเมธี, ดร.
ดร.ประพิศ โบราณมูล
ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี
- ออกแบบปก
นายกฤษณ์ รัตแสนศรี
นายฉัตรชัย ชมชาวี
- กำหนดเผยแพร่
ปีละ 2 ฉบับ
(มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม)
- Subscriber Relations
Ms.Sareetip Wongsupheng
- Producing Section
Ven. Phramaha Sakol Subharamedhi, Dr.
Dr.Prapit Boranmoon
Dr.Vimolporn Suwansaenthawee
- Cover designed
Mr.Kritsanai Ratsaensee
Mr.Chatchai Chomcharee
- Period of issue
Two volumes per year
(January-June and July-December)

*ผลงานวิจัยหรือบทความวิชาการที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นบทความรับผิดชอบของผู้เรียบเรียง ซึ่งวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

*การนำผลงานวิจัยหรือบทความวิชาการในวารสารนี้ไปเผยแพร่ สามารถ Download ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/index> พร้อมระบุว่าได้รับความเอื้อเฟื้อจากวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

*The onus of the research and academic articles published in this journal is on the contributor. Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus is unnecessary to agree with.

*To quote a passage of the research and academic articles in the journal of dissemination, please be specified that ‘With the compliments of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus’.

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารกำหนด บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทั้งนี้ตั้งแต่ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563) วารสารได้ยกเลิกการเผยแพร่ในลักษณะรูปเล่มเอกสาร โดยจะเน้นการเผยแพร่ในระบบออนไลน์ ซึ่งท่านสามารถดาวน์โหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <https://tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/index>

บทบรรณาธิการ

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563) เป็นฉบับที่ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ จัดว่าเป็นผลงานที่ผ่านการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องในเชิงวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญามหาวิทยาลัย “ความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา” สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่มุ่งพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นสถาบันการศึกษาที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมวลชนที่ผลิตบัณฑิตตามแนวพระพุทธศาสนาและบุคลากรด้านต่าง ๆ ที่มีความรู้ความสามารถ มีศีลธรรมในการดำรงชีวิตแบบพุทธ เป็นศูนย์กลางแห่งภูมิปัญญาตามแนวพระพุทธศาสนาของโลกที่สามารถชี้นำและยุติความขัดแย้งในสังคมโดยใช้หลักพุทธธรรม และเป็นสถาบันที่เน้นทำวิจัยพัฒนาตามกรอบแห่งศีลธรรม ส่งเสริมงานวิจัยเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนาและนำผลการวิจัยไปพัฒนาสังคมและคณะสงฆ์ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับความไว้วางใจและความเชื่อถือของนักวิชาการ ดังจะเห็นได้จากบทความที่นำมาเผยแพร่เป็นบทความที่มาจากหลากหลายสถาบันหรือหน่วยงาน กองบรรณาธิการวารสาร ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนนิสิต นักศึกษา จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ได้ส่งบทความวิชาการเข้าร่วมตีพิมพ์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านกระบวนการวิจัยตามลักษณะการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และการเผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารนี้เป็นการนำผลการวิจัยทางด้านพระพุทธศาสนาสู่สังคมทำให้เกิดคุณค่าทางวิชาการนำไปสู่การพัฒนาชีวิตและสังคมร่วมกัน

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ISSN : 2286-6906 (Print), ISSN: 2651-2009 (Online) ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย(TCI) โดยได้รับการจัดให้อยู่ในวารสารกลุ่มที่ 2 : วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI (จนถึง 31 ธันวาคม 2567) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนิสิต นักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ ทั้งนี้ตั้งแต่ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563) วารสารได้ยกเลิกการเผยแพร่ในลักษณะรูปเล่มเอกสาร โดยจะเน้นการเผยแพร่ในระบบออนไลน์ ซึ่งท่านสามารถดาวน์โหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <https://tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/index>

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสาร ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563) ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ กองบรรณาธิการขอแนะนำตัวอย่างบทความในฉบับนี้ที่น่าสนใจ ตัวอย่าง เช่น

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพของชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด โดย พระสุทิน จกกวโร (ราชวัฒน์), ดร.สังเวียน สาผาง, ดร.ไพฑูรย์ สอนมะไฟ ผลการวิจัยพบว่า 1)สภาพปัญหาของชาวชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ เกิดจากสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความปลอดภัยที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน การดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนมีสุขทุกข์คละกันไปในหลายมิติหลากหลายที่มา 2)หลักพุทธธรรม คือ สังคหวัตถุ 4 ที่เป็นหลักการสงเคราะห์มนุษย์ให้อยู่รวมกันอย่างมีความสงบ และเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลให้สร้างสานความสัมพันธ์ โดยผ่านการให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ และการแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน ปิยวาจา การพูดด้วยน้ำใจ คำกล่าวที่สุภาพไพเราะ อ่อนหวาน มีประโยชน์มีเหตุผลจงใจให้เชื่อมั่นเชื่อถือ อุตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือชวนชวนช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม สมานัตตตา ความมีตนเสมอคือทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย 3)การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเสริมสร้างสุขตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการสร้างความสุขให้ประชาชนในชุมชนบ้านหนองบัว เชิงรุกโดยมีการจัดทำโครงการแบ่งปันทุกข์ บำรุงสุข เยี่ยมญาติ ยามแลง และศูนย์ดำรงธรรมชุมชนบ้านหนองบัว อันเป็นแนวทางในการสร้างสุขด้วยการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตประจำวัน คุณภาพชีวิต จากสาธารณภัย ภัยจากโรคระบาด การกำจัดลูกน้ำ ยุงลายใช้เลือดออก การขึ้นทะเบียนเกษตรกรเพื่อขอรับความช่วยเหลือจากรัฐบาล การสมานฉันท์ สามีคคีปรองดอง

พื้นที่มิติทับซ้อนของความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา โดย นายพงษ์พิชญ์ เทวา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกวรรณ นิธิรัฐพัฒน์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ สุขนา ผลการวิจัยพบว่า การสร้างมิติทับซ้อนที่มีเรื่องราวความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา การแสดงออกผ่านรูปทรง รูปเคารพบูชา โดยใช้เทคนิคตระแกรงไหม อาศัยหลักการทับซ้อนของสี สร้างให้เกิดมิติของสี น้ำหนักของสี ความอ่อนแก่ ความเลื่อมพรายของสีแสดงถึง ความรู้สึกถึงพลังของความศรัทธาตรงตามแนวความคิดหรือเจตนาของผู้สร้างสรรค์ ผลจากการสร้างสรรค์ดังกล่าวก่อให้เกิดข้อค้นพบใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะตน

อัตลักษณ์และความเชื่อในจิตรกรรมฝาผนังแบบพื้นบ้าน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ โดย นายไตรเทพ สหะขันธ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ สุขนา ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์และความเชื่อเกี่ยวกับจิตรกรรมฝาผนังแบบพื้นบ้าน มีคุณค่าทางความงามที่ถูกสร้างขึ้นด้วยความประณีตของช่างภายในหมู่บ้าน ด้านคุณค่าทางเรื่องราวภาพวาดบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาและเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีการสร้างสิ่งที่มีความหมายและจุดประสงค์ที่แฝงอยู่ในภาพจิตรกรรมด้านความสำคัญของภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดยางทวงวราราม และวัดป่าเลไลยก์ พบว่า 1)มีความสำคัญ

ในมูลเหตุของการสร้าง 2) ความสำคัญในเรื่องศรัทธา 3) ความสำคัญในการบันทึกเรื่องราวในอดีตและ 4) ความสำคัญในการกลมเกลียวจิตใจ นอกจากนี้ยังพบเรื่องราวที่เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของลิม ทั้งสองหลังคือคติความเชื่อเกี่ยวกับของชุกที่มีความเชื่อเปลี่ยนไปจากเดิม คือเมื่อครั้งอดีตมีความเชื่อว่าชุกเป็นตัวร้าย เจ้าเล่ห์ตัวช่วย แต่ในปัจจุบันความเชื่อนั้นถูกเปลี่ยนไปมองชุกว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งโชคลาภและความร่ำรวยและอุดมสมบูรณ์

การอนุรักษ์และการสืบทอดประเพณีพิธีกรรมเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษของชาวจีนสามจังหวัดภาคอีสาน โดย Chunju Huang, ดร.สมคิด สุขเอิบ ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมที่เป็น การเช่นไหว้รำลึกถึงบรรพบุรุษที่ยังคงให้ความสำคัญและถือปฏิบัติกันสืบต่อมา คือ 1) ความเชื่อและ พิธีกรรมตรุษจีน 2) ความเชื่อและพิธีกรรมเซ็งเม้ง 3) ความเชื่อและพิธีกรรมสารทจีน ซึ่งสมาชิกใน ครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อและให้ความสำคัญกับทั้งสามพิธีกรรมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะวันตรุษจีนเป็นวันที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องมาประกอบพิธีกรรมพร้อมหน้าพร้อมตา กัน ด้านแนวทางการอนุรักษ์และการสืบทอดประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีน ในจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ดและกาฬสินธุ์ในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับคนไทย อีสานทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยมที่แตกต่างออกไปจากเดิม ทั้งนี้ก็เพื่อการคงอยู่ของ ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ จึงต้องมีการรับเอาวัฒนธรรมใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ ซึ่งแนวทางในการ อนุรักษ์และสืบทอดมี ดังนี้ 1) ต้องมีการสืบเชื้อสายเหมือนครอบครัวชาวจีนดั้งเดิม คือการแต่งงานกับ คนไทยเชื้อสายจีนด้วยกัน 2) การสืบทอดการรับและปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม โดยมีการรับเอา วัฒนธรรมของชาวอีสานเข้าไปเพื่อให้พิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีนยังสามารถกระทำต่อไปได้ตาม บริบทของพื้นที่ที่คนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่และสามารถเข้ากับสังคมอีสานได้อย่างมีความสุข 3) ให้ หน่วยงานที่มีความรู้ในเรื่องของประเพณีพิธีกรรมของคนจีนคือ มูลนิธิ ศาลเจ้า โรงเจ ช่วยเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์สร้างความสำนึกรักในบรรพบุรุษของตนเอง 4) มีการสนับสนุนกิจกรรมประเพณี พิธีกรรมด้วยการจัดงานที่มีนิทรรศการเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของจีน และ 5) การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น จัดทำหนังสือพิธีกรรมเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีน การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ ระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เข้ามาทำการสืบค้นและเรียนรู้ ถึงแม้ว่าบางพิธีกรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามบริบทพื้นที่แต่คนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่วิจัย ต่างให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ถือเป็นการช่วยอนุรักษ์และสืบทอดพิธีกรรมเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษได้ อย่างดีเพื่อให้ประเพณีพิธีกรรมอยู่กับคนไทยเชื้อสายจีนอย่างช้านาน

แนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญ : กรณีศึกษา วัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม โดย พระประภัสร์ สุเมธีรังษี, รองศาสตราจารย์ ดร.ประโยชน์ สงกลิ่น ผลการวิจัยพบว่า 1) วัดในจังหวัดมหาสารคามที่มีศักยภาพ ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ได้แก่ วัดพุทธนาราม รองลงมาได้แก่ วัดพุทธมงคล และ

ศูนย์ปฏิบัติธรรมบ้านแก่นท้าว ตามลำดับ 2)แนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดที่สำคัญ ด้านสถานที่ของวัด ได้แก่ สถานที่จะต้องมีความโดดเด่นและเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาได้ ด้านบุคลากรของวัด ได้แก่ บุคลากรจะต้องฝึกอบรมพัฒนาความรู้ ความเสียสละ และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด ได้แก่ การจัดกิจกรรมจะต้องมีการเปลี่ยนโปรแกรมการจัดกิจกรรมใหม่อยู่เสมอเพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย ด้านการประชาสัมพันธ์ของวัด ได้แก่ การประชาสัมพันธ์จะต้องสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่ายมากที่สุด และด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในวัด ได้แก่ วัดควรเปิดโอกาสให้ทุกๆ คนได้เข้ามาเห็นการบริการจัดการภายในวัด ซึ่งจะก่อให้เกิดความโปร่งใสในการทำงาน และทำให้วัดนั้นเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ตั้งแห่งความศรัทธา และ 3)จังหวัดมหาสารคามสามารถสร้างแผนที่เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญซึ่งประกอบด้วยวัดจำนวน 12 วัด ได้แก่ วัดพุทธประดิษฐ์ วัดกลางโกสุม วัดกลางกุดรัง วัดป่าธรรมอุทยาน วัดหนองเสา วัดชัยมงคล ศูนย์ปฏิบัติธรรมบ้านแก่นท้าว วัดพุทธวนาราม วัดพุทธมงคล วัดกุสุมถาราม วัดป่าเรไร และวัดหนองหูลิง

กองบรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอขอบคุณผู้เขียนบทความ สมาชิก และผู้อ่านทุกท่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) ที่มีส่วนในการควบคุมคุณภาพของวารสารให้ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน หากผู้อ่านมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกองบรรณาธิการวารสารขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

ดร.บรรจง ลาวะลี

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(5)
บทความวิจัย(Research Articles)	
การอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชดำริบ้านคอกคี่ ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น (Community Forest Conservation According to the Civil State, Ban Khok Kee, Bua Yai Sub-district, Nam Phong District, KhonKaen Province) ปราศรัยของ ราศรี, พจ ตู๋พจ, อำนวย สังข์ช่วย.....	1
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของ เทศบาลตำบลในอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (Residents' Participation in Drawing up Strategic Plans of Tambon Selaphum Municipality in Selaphum District, Roi Et Province) อานนตรี ประสมสุข, อุดม พิริยสิงห์.....	14
พื้นที่มิติทับซ้อนของความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา (The Overlapping Dimension of Faith in Buddhism) พงษ์พิชญ์ เทวา, กนกวรรณ นิธิรัฐพัฒน์, สุชาติ สุขนา.....	24
รูปทรงสัญลักษณ์ความสมดุลของชีวิต (Symbol of Balance in Life) อนิรุทธิ์ ววมขุนทด, บุญทัน เชษฐสุราษฎร์, สุชาติ สุขนา.....	35
คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบการผลิตชิ้นส่วน อิเล็กทรอนิกส์ ในจังหวัดขอนแก่น (The Quality of Work Life of Women Workers in Electronic Parts Production Enterprises in KhonKaen Province) วนิดา สัสดีไกรสร, พจ ตู๋พจ, อำนวย สังข์ช่วย.....	47
แนวทางการแปรรูปขวด PET สำหรับประยุกต์ใช้ในงานหัตถกรรม (The PET Bottle Processing Guidelines for Application in Handicrafts) อภิรัฐ กุญชะโร, สมคิด สุขเอิบ, มิ่งมณฑา นครเรียบ.....	56

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
<p>การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 (Developing a Program to Strengthen Teachers in Enhancing Student's Self-Esteem for Schools under the Jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office 27)</p> <p>พรจิต สอนโกษา, ลักขณา สริวัฒน์.....</p>	69
<p>อัตลักษณ์และความเชื่อในจิตรกรรมฝาผนังแบบพื้นบ้าน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ (Identity and Belief in Traditional Mural Painting for Developing Creative Products)</p> <p>ไตรเทพ สหะชนันท์, สุชาติ สุขนา.....</p>	81
<p>การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม (Development the Management Administration Guidelines According to Standard Criteria of Child Development Centers under the Local Administrative Organization Mahasarakham Province)</p> <p>ศิริดาว โพธิ์สิงห์, ธนารัตน์ ศรีผ่องงาม.....</p>	95
<p>การพัฒนาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 (Developing a Guideline to Learning Environment of Schools in Secondary Educational Service Area Office 24)</p> <p>จิราพร เครือแวงมน, ธนารัตน์ ศรีผ่องงาม.....</p>	106
<p>การอนุรักษ์และการสืบทอดประเพณีพิธีกรรมเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษของชาวจีนสามจังหวัดภาคอีสาน (The Conservation and Inheritance of the Ancestral Ritual Tradition of the Thai Chinese in Three Provinces in the Northeast)</p> <p>Chunju Huang, สมคิด สุขเอิบ.....</p>	116

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
<p>การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22</p> <p>(The Development of Training Curriculum of Student Leaders in Small-Size Secondary School under Secondary Educational Service Area Office 22)</p> <p>วรวิชากรรณ์ สางาม, วาโร เฟ็งสวัสดิ์, พรเทพ เสถียรนพแก้ว.....</p>	129
<p>การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25</p> <p>(Developing a Program of Strengthen Teachers in Teaching Creative Sciences Project for Schools under the Office of Secondary Educational Service Area 25)</p> <p>ศิวพร บัวบุตร, ธัชชัย จิตรนันท์.....</p>	141
<p>การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2</p> <p>(Development the Teacher Competency Strengthen Program on Academic Aspect, School under the Office of Kalasin Primary Educational Service Area 2)</p> <p>ดลจิตร์ ภูชมพู, กาญจน์ เรืองมนตรี.....</p>	149
<p>แนวทางการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1</p> <p>(Self-Development Guidelines for Teachers under the Jurisdiction of the Mahasarakham Office of Primary Education Area 1)</p> <p>เบญจมาศ วรรณปะเช, สุรเชต น้อยฤทธิ์.....</p>	159
<p>การบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น</p> <p>(Quality of Life Management and Labor Welfare in the Workplace Thai Namthip Company Limited, Mueang Khon Kaen District, Khon Kaen Province)</p> <p>จิราพร ทินบุตร, พจ ตู๊พจ.....</p>	169

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
<p>แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม</p> <p>(Guideline for Promotion of Political Participation of Women in Thasongkhon Sub-district, Muang District, Mahasarakham Province)</p> <p><i>ณัฐพล ดวงพลพรม, กนกอร บุญมี.....</i></p>	181
<p>การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ</p> <p>(Administration in Accordance with the Principal of Good Governance of Kaeng Khro Municipality, Kaeng Khro District, Chaiyaphum Province)</p> <p><i>เกศแก้ว ตีมโชค, พจ ตู๊พจ, อำนวย สังข์ช่วย.....</i></p>	192
<p>การบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น</p> <p>(Prevention and Solution Management of Drug Problems in Educational Institutions, Kham Kaen Nakhon School, Muang Khon Kaen District, Khon Kaen Province)</p> <p><i>ณัฐพร สมบัติ, พจ ตู๊พจ, อำนวย สังข์ช่วย.....</i></p>	203
<p>การพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25</p> <p>(Development Guidelines for Strategic Management of Educational Manager in School Administrators under the Jurisdiction of Secondary Education Service Area Office 25)</p> <p><i>สุปรียา ชินพะวอ, สุรเชต น้อยฤทธิ์.....</i></p>	214
<p>การบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม</p> <p>(Public Administration Base on Good Governance in Thakhonyang Sub-district Municipality, Kantharawichai District, Mahasarakham Province)</p> <p><i>ก้อย ชาเรืองฤทธิ์, ประโยชน์ สังกลิน.....</i></p>	225

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ความสำเร็จของยุทธวิธีการเคลื่อนไหว กรณีการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าจากก๊าซธรรมชาติบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา (The Success of Movement Strategies in Protesting Against Natural Gas Power Plant Project, Bangkhla District, Chachoengsao Province) ธนิกา เนาวรัตน์, ชุติรัตน์ เจริญพร.....	238
การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 (Development of Experience Management Patterns to Improve Language Skills and Knowledge Management Ability of Kindergarten Students in Year 2) วารุณี มหัทธนนท์.....	251
แนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญ : กรณีศึกษา วัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม (Approaches in Developing the Potentiality of Temples to Buddhist Art Tour Destinations and Pilgrimage Route : A Case Study of Temples in the Area of Maha Sarakham Province) พระประภษุณี แสงเทียมจันทร์, ประโยชน์ ส่งกลิ่น.....	263
การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม สำนักการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด (Development of Learning Management Model to Enhance Communication Ability in Listening and Speaking English for Pratom Suksa 5 Students. Watbhurapaphiram Municipal School, Department of Education, Roi Et Municipality, Roi Et Province) อุบล ชมภูบุตร.....	274
การใช้ภูมิปัญญาหมอลำทรงในการรักษาสุขภาพแบบองค์รวม บ้านคำศรีอำเภอนองกุ้งศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ (The Use of Mo Lam Song Local Wisdom for Holistic Health Care in Kham Sri Village, Nongkungsri District, Kalasin Province) อาทิตย์ อนุสรณ์, โฉมิต พวงสร้อย.....	289

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
<p>การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล4(บ้านศาลากันตง) อำเภอเมือง จังหวัดสตูล</p> <p>(The Development of Instructional Model under the Constructive Theory through Drill Exercise, “A Topic of Using Microsoft PowerPoint 2013”, Handy Craft Career and Technology Department for Prathomsuksa 6 Students, Tesaban4 (Salakantong) School, Muang District, Satun Province)</p> <p>วาสนา บุญวรรณ.....</p>	304
<p>การพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทยจากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านปาตาทิมอ เทศบาลเมืองตะลุมพันธ์ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี</p> <p>(Development of Learning Management Model for Developing Reading Comprehension of Thai Language from Local Stories Group Learning Thai Language Pratom Suksa 2. Municipal 3 Ban Patatemoo School, Talubun Municipality, Sai Buri District, Pattani Province)</p> <p>ปราณี ยูโซะ.....</p>	317
<p>การพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ เทศบาลเมืองตะลุมพันธ์ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี</p> <p>(Development of Learning Management Model to Enhance Communication Ability in Listening and Speaking English of Pratom Suksa 4 Students. Municipal 5 Ban Kayee School, Talubun Municipality, Sai Buri District, Pattani Province)</p> <p>สาอีดะ นิสายเย.....</p>	330

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
<p>การพัฒนาแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุด สรรพภาพเพลิน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ (The Development of Learning Management Model based on the Concepts of Active Learning to Develop Thai Reading and Writing Skills through Series of book, “Having fun with vowels” for Prathomsuksa 1 students, Bankayee 5 Municipal School)</p> <p>พักรีย์ยะห์ อาบู.....</p>	344
<p>สภาพและปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี (The States and Problems of Strategic Guidance Operation in Secondary Schools Under the Office of Secondary Educational Service in Udon Thani)</p> <p>บัณฑิต หาญธงชัย.....</p>	358
<p>การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 (Developing a Program to the Teacher Development of Student Centered Management at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area 2)</p> <p>สุนิสา ตั้งตระกูล, สันธะวา ความดิษฐ์.....</p>	367
<p>การเปรียบเทียบตัวชี้วัดการเป็นเมืองที่มีการเดินทางอัจฉริยะ (The Comparisons of Criterion Indicators for Smart Mobility Evaluation)</p> <p>จุฑาทิพย์ กิจรักษา, ศุภวัฒน์นกร วงศ์ธนวุธ.....</p>	379
<p>สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดอุดรธานี (The States and Problems of Participating in Academic Administration of Secondary Schools Under the Office of Udon Thani Educational Service Area 20)</p> <p>บัณฑิต หาญธงชัย.....</p>	391

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
<p>รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 จังหวัดขอนแก่น เลย และหนองบัวลำภู (The Model of Educational Administration in Phrapariyattidhamma School of General Education Department for Group 7 in the Provinces of KhonKaen, Loei and Nong Bua Lamphu) อำนวยการโดย มีราคา.....</p>	402
<p>การพัฒนาแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะกรรมการศึกษา ระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬาเมืองไซบัวทอง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (The Development of an Effective Operation Model of Village Education Development Committees Under Xaybuathong Education and Sport Services, Khammouane Province Lao People’s Democratic Republic) เหล็กไหล สุดทะวิไล, วาโร เพ็งสวัสดิ์, พรเทพ เสถียรนพแก้ว.....</p>	412
<p>การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาล ในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี (Participation in Policy Formulation of Municipal Waste Disposal in Kumphawapi District, Udon Thani Province) บุญเพ็ง สิทธิวงษา, พจ ตู๊พจ, สมปอง สุวรรณภุมมา, พงษ์เมธี ไชยศรีหา, วิฑูรย์ วีรศิลป์, ทรงพล โชติกเวชกุล.....</p>	424
<p>การจัดกิจกรรมทางกายหลังเลิกเรียนตามนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ (Physical Activities Management According to Moderate Class More Knowledge Policy Among Primary Schools in Krabi Service Area Office) ไมตรี ยาดา, รยาศิต เต็งกุสุลัยมาน, พีระพงศ์ หนูพยนต์.....</p>	435
<p>สภาพการประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ (Status of Physical Education Learning Assessments of Provincial Administration Organization Schools in the Southern Thailand) นฤณัฐ ไชยเจริญ, รยาศิต เต็งกุสุลัยมาน, พีระพงศ์ หนูพยนต์.....</p>	448

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
<p>ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1</p> <p>(The Emotional Quotient of Administrators Affecting Effectiveness in Work of Teachers under the Institutes of Vocational Education, Northeastern Region 1)</p> <p>อารีย์รัตน์ จันทร์วิเศษ, นวัตกรรม หอมสิน, ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์.....</p>	460
<p>ความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น</p> <p>(Needs Assessment for Skills in the Digital Leadership of School Administrators under KhonKaen Vocational Education)</p> <p>กมลศรี กกขุนทด, สำเร็จ ยุรชัย.....</p>	474
<p>ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น</p> <p>(The Relationship Between Organizational Culture and the Professional Learning Community in Educational Institutions under KhonKaen Vocational Education)</p> <p>เจษฎาภรณ์ สีสूरียา, จิรวัดน์ วรุณโรจน์.....</p>	484
<p>การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของชุมชนบ้านหนองบัว อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดร้อยเอ็ด</p> <p>(An Application of Buddhist Doctrines to Promote the Well-Being of Ban Nong Bua Community, At Samat District, Roi-Et Province)</p> <p>พระสุทิน จกกวโร (ราชวัฒน์), สังเวียน สามาง, ไพฑูรย์ สวมมะไฟ.....</p>	495
<p>การพัฒนาชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่อง หินและการเปลี่ยนแปลง</p> <p>(Development of Science Activity Series Based on STEM Education “Stone Story and Change”)</p> <p>ตรีประเสริฐ แสงศรีเรือง, อรัญ ชูยกระเดื่อง, พงศกร พิมพะนิตย์.....</p>	506

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
<p>การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดของมาร์ซาโน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (The Development of Learning Activities to Promote Critical Thinking Skills Using Marzano's Learning Management Technique for Six Grade Students) ปิยะพร ทิมพิศาล, ณัฐรัชชัย จันทร์ชอุ่ม, อนุสรณ์ จันทร์ประทีภษ์.....</p>	519
<p>ชื่อหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ (Village Names of Ethnic Groups in Thai-Cambodian Borderland In Surin Province) ประวีณา ประพานศรี, บุญยงูติ สาลี.....</p>	531
<p>แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 (Leadership Development Guidelines of School Administrators under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 4) สมาน ประวันโต.....</p>	541
<p>คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 (Characteristics of School Administrators in the 21st Century under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 4) อดิสร ศรีเมืองบุญ.....</p>	551
<p>ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย (Factors Affecting the Decision Making to Study in an Undergraduate Program at Mahamakut Buddhist University, Mahavajiralongkornrajavidyalaya Campus) มนตรี รอดแก้ว, อาทิตย์ ชูชัย.....</p>	561
<p>การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 (The Development of Inclusive Education Management A Guideline for School under Roi-Et Primary Education Service Area Office 1) นิตากร จิตวิวงศ์, ลักขณา สริวัฒน์.....</p>	573

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
<p>การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32</p> <p>(The Development of STEM Education Management Guidelines in Schools under the Office of Secondary Education Service Area 32)</p> <p>ปุชนีย์ ช่วยไธสง, พีระศักดิ์ วรรณรัตน์.....</p>	584
<p>การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2</p> <p>(The Development of Information Systems for Academic Administration in School Under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2)</p> <p>บัลลังก์ จารย์คุณ, พีระศักดิ์ วรรณรัตน์.....</p>	598
<p>การพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูสอนภาษาไทยเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2</p> <p>(The Development of Learning Management Program for Thai Teachers to Enhance Reading and Writing Abilities of Pre-elementary School Pupils Under Maha Sarakham Primary Education Service Area Office 2)</p> <p>ฐิตารีย์ ป่าปะโน, สุรเชต น้อยฤทธิ์.....</p>	611
<p>การมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี</p> <p>(The Public Health Participation in Crisis Covid-19 in Nam Som Udon Thani Province)</p> <p>กัลยารัตน์ อินทบุญศรี.....</p>	625
<p>การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี</p> <p>(The Participation of the People in Formulating the Strategic Plan Policy in Udon Thani Province)</p> <p>บุญเพ็ง สิทธิวงษา.....</p>	636

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
<p>ทุนทางสังคมในพื้นที่ชนบทที่กำลังกลายเป็นเมือง : บทบาทของทุนทางสังคม มีอิทธิพลต่อการสนับสนุนการดำเนินนโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (Social Capital in Urbanization : The Role of Social Capital Has an Influence on Supporting the Implementation of Public Policy on the Development of the Quality of Life of the Elderly in Tha Muang Subdistrict Municipality, Selaphum District, Roi Et Province)</p>	
<p>ชนาใจ หมั่นไธสง.....</p>	647
<p>ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของจังหวัดกาฬสินธุ์ (Strategic Management of Education in Kalasin Province)</p>	
<p>สมหวัง พันธะลี, เกษร ทองแสน, กฤตพัฒน์ พลคราม.....</p>	658
<p>การศึกษาประสิทธิภาพและทัศนคติของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ต่อการใช้สื่อการเรียน ภาษาอังกฤษ ชุด การฟังอย่างมีวิจารณญาณ (The Study of Efficiency and Attitude of The Third Year Student Towards Using Instructional Media of English Critical Listening)</p>	
<p>คัมภีร์ภาพ คงสำรวย, รัชนิบูรณ์ เนตรภักดี, ธนกร ชูสุขเสริม.....</p>	670
<p>ห้องเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ : ผลการใช้เพลงภาษาอังกฤษเสริมด้วยวิธีสอน ด้วยท่าทาง(TPR-Method) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 (Vocabulary Classroom : The effects of English Songs Mixed TPR-Method of Grade 2 Students)</p>	
<p>ภัทรลดา วงษ์โยธา, ก้องพิพัฒน์ กองคำ, ปาริฉัตร ไชยเดช, ศุภวัฒน์ บุญนาดี.....</p>	683
<p>การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ (Comprehensive Reading Skills Development of The Matthayom 1 Student Through English Reading for Matthayom 1 Thainiyomsongkroa School)</p>	
<p>มนทิชา เทพกมล, เสถียรพันธุ์ ขุนมนตรี, สุรศักดิ์ แจ่มเจริญ.....</p>	696

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทความวิชาการ (Academic Article)	
ทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย (Executive Functions for Early Childhood) นันทา โพธิ์คำ.....	707
ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของโครงการ (The Project Risks and Uncertainties) สมปอง สุวรรณภุมมา.....	722
การศึกษากระบวนการสร้างปัญญาในพระไตรปิฎก (A Study of Wisdom Build Process in Tipitaka) จำนง กมลศิลป์.....	732
ธรรมาธิปไตย : การปกครองระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย (Dhammadhipateyya : Government under the Democratic Regime in Thailand) วินิจ ผาเจริญ.....	742
ความปกติใหม่(New Normal) กับแนวทางการจัดการศึกษาในประเทศไทย (New Normal with Guidelines of Educational Management in Thailand) รัชনীบุรณ์ เนตรภักดี, คัมภีร์ภาพ คงสำรวย, อานันท์ กรมน้อย, เตือนใจ ผางคำ...	752
กลยุทธ์การสอนภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ (Strategic Teaching Thai Language in the 21 st Century of Develop Analysis Thinking Skills) จรุงภรณ์ กลางบุรัมย์.....	764
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	777

การอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชบัญญัติบ้านคอกคี่ ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
Community Forest Conservation According to the Civil State Ban Khok Kee
Bua Yai Subdistrict Nam Phong District KhonKaen Province

ปรารงค์ทอง ราศรี¹, พจ ตู้พจ², อำนวย สังข์ช่วย³
Prangthong Rasri¹, Pot Toopot², Amnuay Sangchuy³

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : Prangtong1975@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชบัญญัติบ้านคอกคี่ 2)เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชบัญญัติบ้านคอกคี่ และ 3)ศึกษาแนวทางการพัฒนาการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชบัญญัติบ้านคอกคี่อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 285 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 8 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่า t และทดสอบค่า F-test การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเจาะลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

¹ Master of Public Administration Formula Student Department of Public Administration Faculty of Social Sciences and Humanities Northeastern - University, Thailand.

^{2,3} คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

^{2,3} Faculty of Social Sciences and Humanities Northeastern University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 28 พฤษภาคม 2562; แก้ไขบทความ: 12 กรกฎาคม 2562; ตอบรับการตีพิมพ์: 18 กรกฎาคม 2562

Received: May 28, 2019; Revised: July 12, 2019; Accepted: July 18, 2019

ผลการศึกษาพบว่า (1)สภาพการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชรัฐบ้านคอกคี่ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2)การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชรัฐบ้านคอกคี่ พบว่า เพศหญิงและเพศชาย โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษาและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3)แนวทางการพัฒนาการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชรัฐบ้านคอกคี่ ดังนี้ 1) ด้านการป้องกันรักษาป่า หน่วยงานรัฐ ควรจัดหาอุปกรณ์บำรุงรักษาป่า ระบบน้ำ ระบบไฟ และปรับปรุงเส้นทางสัญจรรอบๆ ป่า 2) ด้านการปลูกป่าหน่วยงานรัฐ ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปลูกป่าเพิ่ม 3) ด้านการดูแลป้องกันรักษาป่า หน่วยงานรัฐควรจัดทำโครงการฝึกอบรม หลักสูตร การบริหารจัดการต้นไม้ที่ไม่เคยใช้ประโยชน์มาใช้ประโยชน์ 4) ด้านการป้องกันไฟป่าหน่วยงานรัฐ ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำรัฐธรรมชาติ ด้วยการปลูกกล้วย 5) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนควรจัดเวทีประชาคมสมาชิกป่าชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปรับปรุงกฎกติกา การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน 6) ด้านการอำนวยความสะดวกของหน่วยงานรัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีแผนการพัฒนาป่าชุมชน เพื่อให้การอนุรักษ์เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และ 7) ด้านความรับผิดชอบของประชาชนหน่วยงานรัฐ ควรมีการสนับสนุนงบประมาณการอนุรักษ์ป่า จัดทำรัฐธรรมชาติป้องกันไฟป่าหรือแนวกันไฟเปียก

คำสำคัญ : 1. การอนุรักษ์ 2. ป่าชุมชน 3. แนวพระราชรัฐ

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1) study the situation of community forest conservation according to the civil state, Ban Khok Kee, 2) compare the opinions on community forest conservation according to the civil state, Ban KhokKee and 3) study the guidelines for the development of community forest conservation according to the civil state, Ban Khok Kee, Bua Yai sub-district, Nam Phong district, KhonKaen province by using the concept of community forest conservation of Somchai Pho Trakun and Meechai Wong-Ub to integrate into 4-concept frameworks. This research was mixed methods research between quantitative research with the sample group of 285 people and qualitative research with the target group of 8 people. The research instrument was 5-level rating scale questionnaire. The statistics used in data analysis included percentage, mean,

standard deviation, t-test and F-test. The qualitative research used the in-depth semi-structured interview and descriptive statistics.

The study results were found that: 1. The situation of community forest conservation according to the civil state, Ban Khok Kee, Bua Yai sub-district, Nam Phong district, KhonKaen province in overall was rated at a high level. 2. The comparative analysis results of opinions on the community forest conservation according to the civil state of Ban Khok Kee classified by sex, age, educational level and duration of living in the community was found that the opinions of females and males in overall and each aspects were not different, while the opinions of people who had different age, educational level and duration of living in the community were found that in overall and each aspect were different with statistical significance at the level of .05. 3. The guidelines for development of community forest conservation according to the civil state of Ban Khok Kee, Bua Yai sub-district, Nam Phong district, KhonKaen province were as follows : 1) On forest protection : The government agencies should provide forest maintenance equipment, water systems, lighting systems, and improve the route around the forest. 2) On reforestation: The government agencies should promote and support reforestation. 3) On forest preservation : The government agencies should provide training, program and management of trees that had never been used to be benefit. 4) On forest fire prevention: The government agencies should promote and support natural fences by planting bananas. 5) On public participation: The community forest stage should be organized to allow members to participate in the decision to improve the utilization rules of community forest. 6) On facilitation of government: Local administration organization should have community forest development plan for continuous conservation and 7) On public responsibility: The government agencies should have a budget for forest conservation, natural fences to prevent forest fires or wet fire.

Keywords : 1. Conservation 2. Community Forest 3. Civil State

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทยเริ่มโครงการป่าชุมชนอย่างเป็นทางการตามแนวทางของกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2542 โดยป่าชุมชนที่จัดตั้งเป็นแห่งแรก คือ ป่าชุมชนบ้านเขาราวเทียนทอง หมู่บ้านเขาราวเทียนทอง หมู่ที่ 10 ตำบลเนินขาม กิ่งอำเภอนีนขาม จังหวัดชัยนาท มีเนื้อที่จำนวน 993 ไร่ และนับแต่เริ่มจัดตั้งโครงการป่าชุมชน (พ.ศ. 2543- พ.ศ. 2560) ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าชุมชนทั้งหมด 5.69 ล้านไร่ จำนวน 10,415 ป่าชุมชน โดยบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเนื้อที่ป่าชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือภาคเหนือภาคกลาง และภาคใต้ตามลำดับความสำเร็จของป่าชุมชนดังกล่าว ทำให้ป่าที่เสื่อมโทรมหลายแห่งได้รับการฟื้นฟูดูแล จนเป็นผืนป่าที่สมบูรณ์ และช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้นหลายชุมชนมีสินค้าและผลิตภัณฑ์ ที่เกิดจากการนำธรรมชาติในป่ามาสร้างมูลค่าก่อให้เกิดอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชน(สำนักงานจัดการป่าไม้ กรมป่าไม้, 2561 : ออนไลน์)

ป่าชุมชน เป็นป่าไม้ประเภทหนึ่ง ที่ผืนป่ามีขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ได้ แต่ต้องไม่ใหญ่เกินกว่าที่ชุมชนนั้นๆ จะฟื้นฟูดูแลได้ พื้นที่ป่าชุมชนมีทั้งเป็นป่าบกและป่าชายเลนโดยไม่รวมพื้นที่อยู่อาศัย เช่น หมู่บ้านและที่ทำกิน สภาพอาจเป็นป่าธรรมชาติที่สมบูรณ์ หรือป่าเสื่อมโทรมที่รกร้างว่างเปล่าก็ได้ ประเทศไทยมีป่าชุมชน 2 ประเภท คือ ป่าชุมชนแบบอนุรักษ์ ได้แก่ ป่าชุมชนดั้งเดิมที่มีสภาพเป็นป่าธรรมชาติที่มีต้นไม้ขนาดใหญ่ เพื่อไม่ให้มีการบุกรุก ลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า และเป็นผืนป่าที่ใช้ประกอบพิธีกรรมบนพื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งอาหาร รวมถึงการใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ และป่าชุมชนพัฒนา ได้แก่ ป่าชุมชนที่ได้พัฒนาสร้างขึ้นใหม่จากสภาพพื้นที่ว่างเปล่า ป่าที่ถูกทำลายมีสภาพเสื่อมโทรมในพื้นที่สาธารณะ วัด โรงเรียน โดยชุมชนต้องการใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนจากการใช้ผลผลิตจากป่าชุมชน เพื่อการบริโภค การใช้สอย เพื่อสร้างสมดุลของระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนการพักผ่อนหย่อนใจซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนจากกรมป่าไม้ (ภาวดี ทะไรราช, 2560 : 129)

ป่าชุมชนบ้านคอกคี่เป็นหนึ่งในป่าชุมชนที่ขึ้นทะเบียนกับกรมป่าไม้ ตั้งอยู่บ้านคอกคี่ หมู่ 9 และหมู่ 10 ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่ทั้งสิ้น 711 ไร่เดิมเป็นป่าไม้เบญจพรรณพรรณไม้ที่พบได้แก่ ไม้เต็ง ริง มะค่าแต้ ชงโค รัก แดงและมีไม้ชนิดต่าง ๆ ขึ้นอย่างหนาแน่นประมาณ ร้อยละ 80 ของพื้นที่ป่าชุมชน แต่การลักลอบตัดไม้และภัยแล้งในอดีตทำให้ป่าเบญจพรรณเดิมเสื่อมโทรมลงด้วยบ้านคอกคี่ มีกลุ่มผู้นำและครู ประชาชนท้องถิ่นที่ยึดหลัก “บวร” เมื่อภาครัฐนำโครงการ “ป่าพื้นบ้านอาหารชุมชน” เข้ามาสู่ชุมชน ในปี พ.ศ. 2540 กลุ่มผู้นำชาวบ้านจึงสนองนโยบายอย่างเข้มแข็ง และเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงาน เพื่อการอนุรักษ์และการแก้ไขปัญหาการบุกรุกป่า รวมถึงการปัญหาความขัดแย้งในเรื่องการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่ากับการดูแลรักษาป่าระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ภายใต้แนวคิดการแก้ปัญหาในรูปแบบของการมีส่วนร่วม

ร่วม หรือ แนวทางประชารัฐโดยการเปิดโอกาสให้ราษฎรและองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ สอดส่อง ดูแล ป้องกันรักษาป่า รวมทั้งมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่าอย่างถูกต้องตามระเบียบ กฎหมายที่วางไว้ เพื่อให้คนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับป่าแบบเกื้อกูลกัน ความสำเร็จของชุมชนใน การอนุรักษ์ป่าชุมชน คือการมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนเพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการจัดการดูแลมีการตั้งกฎระเบียบในการ เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนมีวิธีการจัดการดูแลป่าผ่านทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน(จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ (2556 : 217), พรเทพ ศรีธนาธร (2553 : 74) และ ชุตินาสามารถ (2559 : 193)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวประชารัฐบ้าน คอกคี่ ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นข้อมูลในการส่งเสริมและพัฒนาสภาพ การอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวประชารัฐบ้านคอกคี่ให้มีการบริหารจัดการที่มีความเจริญก้าวหน้า ที่ ยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวประชารัฐบ้านคอกคี่ ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวประชารัฐ บ้านคอกคี่ ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

2.3 เพื่อศึกษาหาข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวประชารัฐบ้าน คอกคี่ ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 สภาพการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวประชารัฐบ้านคอกคี่ ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับปานกลาง

3.2 ประชาชนบ้านคอกคี่ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวประชารัฐบ้านคอกคี่ ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ได้รับทราบสภาพการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชบัญญัติบ้านคอกคี่ ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

4.2 ได้ทราบข้อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชบัญญัติบ้านคอกคี่ ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

4.3 ได้ทราบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชบัญญัติบ้านคอกคี่ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการบริหารจัดการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชบัญญัติให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามสภาพการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชบัญญัติบ้านคอกคี่ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 285 คน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ใช้วิธีแจกความถี่ และหาค่าร้อยละ กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระดับ ทดสอบเปรียบเทียบค่าที่ t-test แบบ Independent Samples และทดสอบความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้ F-test โดยใช้หลักการแนวคิดการอนุรักษ์ป่าชุมชน จากงานวิจัยของสมชาย โพธิ์ตระกูล (2556 : 13-37) และมีชัย วงษ์อูบ (2558 : 205-215) มาบูรณาการใช้เป็นกรอบแนวคิด 4 ด้าน และตามแนวพระราชบัญญัติ 3 ด้าน มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเจาะลึก ประชากรกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล จำนวน 8 คน ใช้วิธีคัดเลือกตามสถานการณ์ วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

6. ผลการวิจัย

6.1 สภาพการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชบัญญัติบ้านคอกคี่ ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกันรักษาป่า และอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกันไฟป่า รองลงมา ด้านการดูแลป้องกันรักษาป่า และด้านการปลูกป่า ตามลำดับ

6.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชบัญญัติบ้านคอกคี่ ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

6.2.1 จำแนกตามเพศ และอายุ พบว่า โดยภาพรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นที่ไปตามสมมติฐานการวิจัย สาเหตุอาจเนื่องมาจากผลของการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้นำชุมชนและชาวบ้านร่วมกันปรึกษาหารือถึงการอนุรักษ์ป่าบ้านคอกคี่ ที่ต้นอาศัยอยู่มาตั้งแต่บรรพบุรุษ ผนวกกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้ามาสนับสนุนการจัดตั้งป่าชุมชนมีการประกาศจัดตั้งป่าชุมชน มาตั้งแต่ พ.ศ. 2540 การใช้ประโยชน์ทรัพยากรในเขตป่าชุมชนของชาวบ้าน ได้ถูกกำกับโดยระเบียบข้อบังคับป่าชุมชนที่กำหนดขึ้นเองภายในหมู่บ้านโดยการปรึกษาหารือและการประชุมร่วมของชาวบ้านมีบทบาทโทษกรณีฝ่าฝืน มีรายละเอียดข้อห้ามต่างๆซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลได้ประกาศรับรองกฎระเบียบข้อบังคับของตำบล ว่าด้วยการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความสงบสุข โดยมีคณะกรรมการป่าชุมชน หรือชื่อเรียก “ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสทป.) หรือ กลุ่มอนุรักษ์ป่าและสิ่งแวดล้อม” เป็นการใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืน

6.2.2 จำแนกตามระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย สาเหตุอาจเนื่องมาจาก ผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่มีการจัดทำกิจกรรมร่วมกัน จะมีสถานภาพความแตกต่าง ในเรื่องความคิดเห็น อุดมการณ์ ความคาดหวัง ทศนคติ ความรู้ ความสามารถ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน จึงมีความคิดเห็นแตกต่างกัน แต่เมื่อสรุปผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยภาพรวมจากการสัมภาษณ์แล้ว พบว่าผู้นำชุมชนและชาวบ้านมีการจัดทำกิจกรรมร่วมกันได้เสนอให้มีการสนับสนุนและเสริมสร้างการทำงานแบบเครือข่ายทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

6.3 แนวทางการพัฒนาการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชดำริบ้านคอกคี่ ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ดังนี้ 1)ด้านการป้องกันรักษาป่า หน่วยงานรัฐควรจัดหาอุปกรณ์บำรุงรักษาป่า ระบบน้ำ ระบบไฟ และปรับปรุงเส้นทางสัญจรรอบๆ ป่า 2)ด้านการปลูกป่าหน่วยงานรัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปลูกป่าเพิ่ม 3)ด้านการดูแลป้องกันรักษาป่า หน่วยงานรัฐ ควรจัดทำโครงการฝึกอบรม การบริหารจัดการต้นไม้ที่ไม่เคยใช้ประโยชน์มาใช้ประโยชน์ เช่น มะพร้าว ต้นตาล ไม้ยางพารา 4)ด้านการป้องกันไฟป่าหน่วยงานรัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำรั้วธรรมชาติ ด้วยการปลูกกล้วย 5)ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนควรจัดเวทีประชาคมสมาชิกป่าชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปรับปรุงกฎกติกาการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน 6)ด้านการอำนวยความสะดวกของหน่วยงานรัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีแผนการพัฒนาป่าชุมชน เพื่อให้การอนุรักษ์เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และ 7)ด้านความรับผิดชอบของประชาชน หน่วยงานรัฐควรมีการสนับสนุนงบประมาณการอนุรักษ์ป่าจัดทำรั้วธรรมชาติป้องกันไฟป่าหรือแนวกันไฟเปียก

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 สภาพการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชัฐบ้านคอกคี่ ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด 1 ด้าน ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชัฐบ้านคอกคี่ เกิดจากความต้องการอนุรักษ์และยังยั้งการทำลายป่าชุมชนประชาชนมีส่วนร่วมสอดส่องดูแลผู้บุกรุกแผ้วถางป่าการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าและการเผาระวังไฟป่าร่วมกับผู้นำ จึงทำให้การอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชัฐบ้านคอกคี่ ประสบผลสำเร็จด้านการป้องกันรักษาป่าการป้องกันไฟป่า และการดูแลป้องกันรักษาป่าอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นินนาท ดาวรัตนหงษ์ (2557 : 122-133) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบเครือข่ายชุมชนในการป้องกันไฟป่า บ้านหัวทุ่งและบ้านปางแดงใน ตำบลเชียงดาว อำเภเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า จิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่ามาตั้งแต่อดีตคือ ความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชนบ้านหัวทุ่งและบ้านปางแดง ในการบริหารจัดการและการป้องกันไฟป่าและสอดคล้องกับผลการศึกษาของและสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ มีชัย วงษ์อุบ, ธีร์วิสิฐ มุลงามกุล (2558 : 211) ได้ทำ วิจัยเรื่องแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอวังเจ้าจังหวัดตากพบว่า การรักษาอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอวังเจ้าให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ควรให้ประชาชนในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์รักษาป่าในพื้นที่ไม่ให้ถูกตัดทำลาย

7.1.1 ด้านการป้องกันรักษาป่า พบว่า สภาพการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชัฐบ้านคอกคี่ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยต่ำสุด สามข้อ ได้แก่ การจัดทำหลักเขตหรือป้ายเครื่องหมายเพื่อแสดงเขตป่าหวงห้ามที่ชัดเจนรองลงมา การสนับสนุนชุมชนได้มีส่วนร่วมในการป้องกันดูแลรักษาป่าทุกขั้นตอนและ การกำหนดกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์จากป่าที่ชัดเจน เพื่อลดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการอนุรักษ์หรือการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของ เกษม จันทรแก้ว และสามัคคี บุญยะวัฒน์ (2538 : 21 อ้างถึงใน สุพิมล ศรศักดิ์, 2556 : 11-28) พบว่า การแบ่งเขตหรือแบ่งกลุ่มทรัพยากรให้ชัดเจน จะทำให้การอนุรักษ์เกิดผล โดยการแบ่งเขตต้องมีการสร้างมาตรการกำกับเพื่อการเก็บกักการฟื้นฟูการพัฒนาการป้องกันและการสงวน จะทำให้การอนุรักษ์ได้ผลผลิตที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย โพธิ์ตระกูล (2556 : 203) ได้ทำการศึกษาการบริหารจัดการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย พบว่า การกำหนดเขตแดนการป้องกันรักษาป่าอย่างชัดเจน เป็นที่ยอมรับของชุมชนใกล้เคียงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และผลการวิจัยของ มีชัย วงษ์อุบ, ธีร์วิสิฐ มุลงามกุล (2558 : 211) ได้ทำการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอวังเจ้าจังหวัดตาก พบว่า การจัดทำเครื่องหมายหรือสิ่งก่อสร้าง

เพื่อแสดงแนวเขตป่าไม้ให้ชัดเจนเป็นมาตรการป้องกันการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ที่ดีและเหมาะสม

7.1.2 ด้านการปลูกป่า พบว่า สภาพการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชรัฐบ้านคอกคี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยสุดสามข้อ ได้แก่การปลูกป่าทดแทน ดำเนินการร่วมกันทั้งภาครัฐบาลเอกชนชุมชน รองลงมา ประชาชนทุกคนมีหน้าที่ดูแลบำรุงรักษาป่าที่ปลูกเพิ่มให้เจริญเติบโตได้ดีและการปลูกทดแทนเป็นการเพิ่มพื้นที่ป่าและคืนความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ป่าตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพิมล ศรศักดิ์ (2556 : 19) ได้กล่าวว่า การปลูกสร้างสวนป่ามีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อผลทางเศรษฐกิจโดยตรง 2) เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ระบบนิเวศ 3) เพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคมการปลูกสร้างสวนป่าจะสร้างขึ้นในที่ที่เคยเป็นมาก่อน (Reforestation)

7.1.3 ด้านการดูแลป้องกันรักษาป่า พบว่า สภาพการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชรัฐบ้านคอกคี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยสุด สามข้อ ได้แก่การใช้มาตรการอนุรักษ์ป่าตามพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชนอย่างเข้มงวดจริงจัง รองลงมา การจัดโครงการหรือกิจกรรมการอนุรักษ์รักษาหรือฟื้นฟูสภาพป่าอย่างจริงจังต่อเนื่องและการจัดให้มีอาสาสมัครพิทักษ์ป่าเพื่อทำหน้าที่การดูแลป้องกันรักษาป่าตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุพิมล ศรศักดิ์ (2556 : 11-27) ได้กล่าวว่า การดูแลป้องกันรักษาป่าสามารถดำเนินการได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งการใช้วัสดุทดแทนไม้การใช้ไม้ที่มีประสิทธิภาพ/ประหยัด การพยายามนำไม้ที่ไม่เคยใช้ประโยชน์มาใช้ส่งเสริมประชาสัมพันธ์ ให้การศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้สมชาย โพธิ์ตระกูล (2556 : 10) ได้กล่าวว่า การดูแลรักษาป่า คือ การตรวจสอบติดตามฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามภารกิจของกรมป่าไม้ ได้แก่พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเตรียมการสงวน พื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ พื้นที่สวนรุกขา ตามภารกิจของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ได้แก่ พื้นที่อุทยานแห่งชาติพื้นที่วนอุทยาน พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าแนวทางการดูแลรักษาป่า ที่ระบุว่า ป่าชุมชนมีประโยชน์ต่อสังคมเพื่อผลประโยชน์ที่ได้รับจากป่าชุมชนร่วมกัน

7.1.4 ด้านการป้องกันไฟป่า พบว่า สภาพการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชรัฐบ้านคอกคี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยสุด สามข้อ ได้แก่การสร้างแนวกันไฟรอบบริเวณป่า เพื่อกำจัดและสกัดกั้นการลุกลามของไฟ รองลงมา การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักคุณประโยชน์ของป่าไม้และโทษของไฟป่า และการหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่เป็นสาเหตุให้เกิดไฟป่า เช่น เผาขยะหรือตอซังข้าวบริเวณชายป่า ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุพิมล ศรศักดิ์ (2556 : 11) ได้ทำวิจัย รูปแบบและกระบวนการอนุรักษ์ป่าชุมชนแนวพุทธในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การป้องกันไฟไหม้ป่า ไฟไหม้ป่าถือว่าเป็นอันตราย

ร้ายแรงที่เกิดขึ้นกับป่าไม้การฟื้นฟูกระทำได้อย่างมากไฟไหม้ป่าเกิดจากการกระทำของมนุษย์จากความประมาทเลินเล่อ ทำให้ต้นไม้บางส่วนอาจตายหมดหากเกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนพืชหมดโอกาสแพร่พันธุ์ได้การป้องกันปัญหาไฟไหม้ป่ากระทำโดย 1)การประชาสัมพันธ์ ซึ่งอาจเป็นรูปแบบของการเข้าถึงตนเองผูกมิตรและแนะนำประชากรที่อยู่ใกล้เคียงให้รู้จักคุณประโยชน์ของป่าไม้และโทษของไฟป่า ตลอดจนช่วยป้องกันการเกิดไฟป่า 2)การสร้างแนวกันไฟและแนวควบคุมไฟรอบป่า เพื่อกำจัดการต่อเนื่องของเชื้อเพลิงและสกัดกั้นการลุกลามของไฟ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการป้องกันไฟไหม้ได้อาจกระทำได้โดยการถางแนวกำจัดวัชพืชให้เตียนหรืออาจใช้สารเคมีที่ป้องกันไฟ 3)การตรวจตราระวังไฟ โดยจัดเวรยามเดินตรวจตราทั่วสวนป่า และจัดเวรยามคอยสังเกตการณ์บนหอดูไฟ เพื่อดูแลมิให้คนลอบจุดไฟเผาป่าระดมกำลังในการดับไฟได้ทันต่อเหตุการณ์และสอดคล้องกับวิธีป้องกันไฟป่าของ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2554 : ออนไลน์) ได้แนะวิธีป้องกันไฟป่าให้ควรดูแลพื้นที่ริมแนวชายป่า เก็บกวาดพื้นที่ให้โล่งเตียนมิให้มีใบไม้แห้ง กิ่งไม้แห้ง หรือหญ้าแห้งกองสุม เพราะหากเกิดไฟไหม้จะเป็นเชื้อเพลิงอย่างดี ทำให้ไฟปะทุและลุกลามอย่างรวดเร็วและสร้างแนวกันไฟล้อมรอบพื้นที่ เพื่อสกัดมิให้ไฟลุกลามไปยังพื้นที่อื่น หมั่นเก็บกวาดและกำจัดเชื้อเพลิงจำพวกใบไม้ กิ่งไม้แห้ง และหญ้าที่ทับถมบนแนวกันไฟ และระวังมิให้ต้นไม้ล้มพาดขวางแนวกันไฟ หากเกิดไฟไหม้ไฟจะลุกลามผ่านข้ามแนวกันไฟไปได้

7.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชัฐบ้านคอกคี่ ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

7.2.1 จำแนกตาม เพศ และอายุ พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นที่ไปตามสมมติฐานการวิจัย สาเหตุอาจเนื่องมาจากผลของการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้นำชุมชนและชาวบ้านมีการจัดทำกิจกรรมร่วมกันปรึกษาหารือถึงการอนุรักษ์ป่าบ้านคอกคี่ที่ต้นอาศัยอยู่มาตั้งแต่บรรพบุรุษ ผวนกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้ามาสนับสนุนการจัดตั้งป่าชุมชนมีการประกาศจัดตั้งป่าชุมชน มาตั้งแต่ พ.ศ. 2540 การใช้ประโยชน์ทรัพยากรในเขตป่าชุมชนของชาวบ้าน ได้ถูกกำกับโดยระเบียบข้อบังคับป่าชุมชนที่กำหนดขึ้นเองภายในหมู่บ้านโดยการปรึกษาหารือและการประชุมร่วมของชาวบ้านมีบทลงโทษกรณีฝ่าฝืน มีรายละเอียดข้อห้ามต่างๆในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลได้ประกาศรับรองกฎระเบียบและข้อบังคับของตำบล ว่าด้วยการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความสงบสุขโดยมีคณะกรรมการป่าชุมชน หรือชื่อเรียก “ราชฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสทป.)หรือ กลุ่มอนุรักษ์ป่าและสิ่งแวดล้อม” สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิพนธ์ ดารัตนหงส์ (2557 : 122-133) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบเครือข่ายชุมชนเพื่อการป้องกันไฟป่าบ้านหัวตุ้งและบ้านปางแดงในตำบลเชียงดาวอำเภอลำปางจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ภาครัฐให้การสนับสนุนโดยให้งบประมาณความรู้อุปกรณ์และโอกาสในการไปทัศนศึกษา ความแตกต่างของสองหมู่บ้านคือบ้านปางแดงในได้รับการสนับสนุนหลักจากโครงการส่วนต่อขยายของโครงการปางแดง

ใน โครงการหลวงไม่เพียง แต่ให้ความรู้และงบประมาณแก่หมู่บ้านเท่านั้น แต่ยังพัฒนาอาชีพของชาวบ้านรวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย ชาวบ้านมีความแข็งแกร่งและความยั่งยืนของเครือข่ายชุมชนบ้านหัวตุงและบ้านปางแดงในมีความคล้ายคลึงกันคือมีโครงสร้างหมู่บ้าน การจัดการป้องกันไฟป่าและมีหัวหน้าหมู่บ้านที่มี บทบาทในการพัฒนาชุมชน ความแตกต่างของทั้งสองหมู่บ้านคือชาวบ้านหัวตุงมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้

7.2.2 จำแนกตามระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สาเหตุอาจเนื่องมาจากผู้นำชุมชนและชาวบ้านมีการจัดทำกิจกรรมร่วมกัน มีความแตกต่างในเรื่องความคิดเห็น อุดมการณ์ ความคาดหวัง ทัศนคติ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่ต่างกัน ด้านอายุ ระดับการศึกษาและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน จึงมีความคิดเห็นแตกต่างกัน แต่เมื่อสรุปผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แล้วพบว่า ผู้นำชุมชนและชาวบ้านมีการจัดทำกิจกรรมร่วมกันได้เสนอให้มีการสนับสนุนและเสริมสร้างการทำงานแบบเครือข่ายทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เช่น เครือข่ายกลุ่มราษฎรอาสาพิทักษ์ป่าชุมชนเพื่อให้เด็ก เยาวชน คนหนุ่มสาว พ่อบ้านแม่บ้านและผู้สูงอายุมีส่วนร่วมอนุรักษ์รักษาป่าชุมชนและเครือข่ายการอนุรักษ์ป่าทั้งภาคเอกชนและภาครัฐ เพื่อให้การอนุรักษ์ป่าที่มีอยู่นี้ให้เป็นรูปธรรมทั้งในระยะสั้นและระยะยาวสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย โพธิ์ตระกูล (2556 : 35) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ระยะเวลาในการทำงาน ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ และหน่วยงานที่สังกัด พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ได้แก่ สภาพการบริหารจัดการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวม 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากมากไปน้อย พบว่า ด้านการป้องกันรักษาป่าอยู่ในระดับปานกลางด้านการป้องกันไฟป่าอยู่ในระดับปานกลางด้านการดูแลรักษาป่าอยู่ในระดับปานกลางและด้านการปลูกป่าอยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 รัฐควรมีนโยบายเสริมสร้างขบวนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนผ่านขบวนการทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยยึดเอาชุมชนเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา

8.1.2 รัฐควรมีนโยบายจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้คนในพื้นที่และนอกพื้นที่มีความรู้และสำนึกรักษ์ป่าที่แท้จริง

8.1.3 รัฐควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้าน ให้มีความรู้ด้านการจัดทำบัญชีปริมาณผลผลิตทางการเกษตร จัดทำปฏิทินพืชตามวัฏจักรของพืชแต่ละชนิดเพื่อทราบถึงช่วงเวลาของการเก็บเกี่ยวที่แน่นอนและมีการขยายผลในชุมชนอื่นๆ

8.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

8.2.1 รัฐควรจัดหาอุปกรณ์บำรุงรักษาป่า ระบบน้ำ ระบบไฟ ปรับปรุงเส้นทางสัญจร รอบป่า เพื่อความสะดวกในการเฝ้าระวังการบุกรุกป่าและป้องกันการเกิดไฟป่า ให้ความสะดวกสบายมากขึ้นและควรมีการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เฝ้าเวรยามตามความเหมาะสม

8.2.2 ผู้นำและคณะกรรมการป่าชุมชนบ้านคอกคี่ ควรจัดให้มีสวนรุกขชาติในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านคอกคี่ เพื่อรวบรวมพันธุ์ไม้ท้องถิ่นและพันธุ์ไม้ที่มีค่าต่อเศรษฐกิจเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และสวนสาธารณะสำหรับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนการทำวิจัยเรื่องผลกระทบสภาพปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนในพื้นที่เชิงคุณภาพเพื่อสามารถได้ข้อมูลเชิงลึกจากประชาชนในพื้นที่และนำผลการศึกษาไปกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

8.3.2 ควรสนับสนุนให้มีการทำวิจัยเรื่องประสิทธิภาพของชุมชนและหน่วยงานรัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมของป่าชุมชนในเขตพื้นที่ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

กรมป่าไม้ สำนักงานจัดการที่ดินป่าไม้. (2561). **พื้นที่ป่าของประเทศไทยปี พ.ศ. 2516 – 2560.**

สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2561. จาก forestinfo.forest.go.th/Content/file/stat2559/Binder1.pdf

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2554). **แนววิธีป้องกันไฟป่า.** สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2561.

จาก<http://www.thaihealth.or.th/Content/4753>

จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ. (2556). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษาบ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทาจังหวัดลำพูน. **วารสารวิจัยและพัฒนา มจร.** 36(2). 215-234.

ชุติมา สามารถ. (2559). การจัดการดูแลป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านนิคมพัฒนาที่ 1 ตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา. **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.** 11(1). 193-234.

- นินนาท ดาวรัตน์หงษ์. (2557). การศึกษาเปรียบเทียบเครือข่ายชุมชนในการป้องกันไฟฟ้า บ้านหัวทุ่งและบ้านปางแดงใน ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรเทพ ศรีธนาธร. (2553). การจัดการป่าชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน : กลไกการจัดการการมีส่วนร่วมและความสำเร็จของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนห้วยแม่หิน จังหวัดลำปาง. วารสารการจัดการ ป่าไม้. 4(8). 74-91.
- ภาวดี ทะไกรราช. (2560). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ชายแดน. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม. (7)1. 128-134.
- มีชัย วงษ์อุบ, ธีรวิสิฐ มุลงามกุลจ. (2558). แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอวังเจ้าจังหวัดตาก. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ (Proceedings) เครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัย ราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15 วันที่ 23 กรกฎาคม 2558 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. 205-217.
- สมชาย โพธิ์ตระกูล. (2556). การบริหารจัดการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย. คุชฉินิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- สุพิมล ศรศักดิ์. (2556). รูปแบบและกระบวนการอนุรักษ์ป่าชุมชนแนวพุทธในจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 1(2). 11-28.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงมาด้วยดีต้องขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พจ ตู๊พจ ดร.อำนวยการ สันชัย และ ดร.พงษ์เมธี ไชยศรีหา ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีตลอดมา ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญการวิจัย ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถามให้รวมทั้งได้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือจุดประกายความคิดทำให้ผลงานการจัดทำงานวิจัยฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สุดท้ายต้องขอขอบคุณผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ และประชาชนในเขตพื้นที่การอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวพระราชูฎบ้านคอกคี่ ตำบลบัวใหญ่ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ทุกท่าน ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือให้ข้อมูลในการจัดวิจัยในครั้งนี้ด้วย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล
ในอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

Residents' Participation in Drawing up Strategic Plans of Tambon Selaphum
Municipality in Selaphum District, Roi Et Province

อานนตรี ประสมสุข¹, อุดม พิริยสิงห์²
Anontri Prasomsuk¹, Udom Piriysing²
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561
Email : Prasomsuk_A@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ของประชาชนที่มีเพศอายุ และระดับการศึกษาต่างกัน และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่ถูกคัดเลือกเป็นกรรมการพัฒนาเทศบาล กรรมการสนับสนุนการจัดทำแผน และกรรมการติดตามผลประเมินแผนยุทธศาสตร์ จำนวน 104 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับ มีค่าเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุमान หรืออ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่าทีและการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (F-test) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

¹ Graduate Students Majoring in Political Science Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.

² มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

² Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.

*ได้รับบทความ: 24 เมษายน 2562; แก้ไขบทความ: 17 สิงหาคม 2562; ตอรับการตีพิมพ์: 22 สิงหาคม 2562

Received: April 24, 2019; Revised: August 17, 2019; Accepted: August 22, 2019

ส่วนการวิจัยคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากผู้รู้หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน นำเสนอผลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1)การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง ลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดองค์กรและจัดเตรียมทำแผน ด้านนำแผนพัฒนาไปปฏิบัติ ด้านจัดทำยุทธศาสตร์พัฒนาและด้านติดตามประเมินผลแผนยุทธศาสตร์พัฒนา 2) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาโดยรวมไม่แตกต่างกัน 3) ประชาชนได้เสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลตามแผนมากยิ่งขึ้นในการจัดระเบียบชุมชน สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และมีส่วนร่วมกำหนดแผนงานโครงการพัฒนา

คำสำคัญ : 1. การมีส่วนร่วม 2. แผนยุทธศาสตร์พัฒนา 3. เทศบาลตำบล

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1)study residents' participation in drawing up strategic development plans of municipalities in Roi Et province's Selaphum district, 2)compare their participation to varying variables of genders, ages and educational levels, and 3)examine guideline suggestions for enhancing their participation. Sampling groups employed for the quantitative method numbered 104 selected subjects related to Taro Yamane's table, acting as a panel for developing municipalities, a panel for drawing up plans, a panel for scrutinizing and assessing strategic development plans. The device for eliciting quantitative data was the five-rating-scale questionnaire with all questions in the entire entry possessing reliability at .98. Data were processed with the computer software package. Statistics used for processing data comprised: frequencies, percentages, means, standard deviations, t-tests and F-tests (One-way ANOVA). The device for qualitative data was twelve key informants' in-depth interviews. Data were presented with the descriptive manner.

The study results were found that: 1) Residents' participation in drawing up strategic development plans has been rated 'moderate' in the overall aspect and each one. Means of all aspects in descending order are: preparing organizations for drawing up plans, implementing plans, drawing up strategic development plans, and supervising and assessing such plans. 2) Hypothesis testing results of their participation relative to varying variables of genders, ages and educational levels have overall shown no significant differences. 3) Residents' guideline suggestions for stepping up their participation have been recommended in descending order of three frequencies. First, municipalities open up more opportunities to residents taking part in supervising and assessing plans. Next, the former let the latter participate in restoring their communal, societal, economic and educational orders. Then, the former allow the latter to play their roles in determining project development plans.

Keywords : 1. Participation 2. Drawing up Strategic Plans 3. Tambon Municipality

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 มีบทบัญญัติให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจการปกครองแก่ท้องถิ่น เพื่อให้การปฏิรูปเพื่อการเมืองในระดับท้องถิ่นบรรลุผลสมความเจตนารมณ์ของประชาชน โดยในหมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐมาตรา 78 บัญญัติว่า รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นทำขึ้นและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น แม้จะมีการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครอง รายละเอียดต่าง ๆ ในปกครองส่วนท้องถิ่นไทย ยังคงหลักการเดิม ใช้ต่างจากรัฐธรรมนูญ 2540 จึงสามารถกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันเป็นผลมาจากรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2540 เป็นหลัก การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น(บุษอริ ยีหมะ, 2555 : 15) เป็นการส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การปกครองท้องถิ่น มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนอย่างใกล้ชิด แน่นหนามากกว่าการเมืองระดับชาติ ประชาชนมีความรู้สึกห่างไกลจากตนเอง มีผลต่อการมีส่วนร่วม เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นพลเมือง ซึ่งมีความเข้มแข็งในทางการเมือง ตระหนักถึงสิทธิประโยชน์และความสำคัญของตนในทางการเมือง ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในทางการเมือง การปกครองท้องถิ่น จะช่วยยกระดับและขยายไปสู่ความเข้มแข็ง

ในทางการเมืองระดับชาติต่อไป อีกทั้งหากจัดให้ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องจัดให้มีวิธีการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกรณีที่มีการกระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นในสาระสำคัญ กรณีที่เห็นสมควร หรือได้รับการร้องขอจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องจัดให้มีการรับฟัง ความคิดเห็นก่อนการกระทำนั้น หรืออาจจัดให้ประชาชนออกเสียงประชามติหรือตัดสินใจก็ได้ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องรายงานต่อประชาชนในเรื่องการจัดทำงบประมาณการใช้จ่าย และผลดำเนินงานในรอบปีเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และกำกับ การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550 : ออนไลน์)

ความสำคัญของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเป็นแผนที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตามพันธกิจ และภารกิจให้สัมฤทธิ์ผลตามวิสัยทัศน์ และเป้าประสงค์ขององค์กร แผนยุทธศาสตร์การพัฒนามีความสำคัญมาก เนื่องด้วยเป็นแบบที่กำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร ซึ่งสมาชิกขององค์กรได้ร่วมกันคิดร่วมกันจัดทำจากวิสัยทัศน์ ยังได้ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ ที่จะเกิดผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรม อีกทั้งสามารถวัดได้ องค์กรสามารถใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี รวมทั้งประเมินผลงานประจำปีได้อีกด้วย การปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่บนพื้นฐานความคิดประชาธิปไตย ท้องถิ่นให้ความสำคัญกับประชาชนเข้ามาดำเนินกิจการของชุมชนด้วยตนเอง อีกทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของหลักธรรมาภิบาล ทั้งหลักความโปร่งใส หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความเสมอภาค หลักความคุ้มค่า และหลักการมีส่วนร่วม ดังนั้นการบริหารงานโดยมีส่วนร่วมของประชาชน จึงควรเป็นการปฏิบัติร่วมกัน และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนให้มากขึ้น(อรทัย ก๊กผล, 2546 : 40)

สภาพพื้นที่เทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา การมีส่วนร่วมในการจัดเก็บข้อมูล การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา การมีส่วนร่วมในการจัดองค์กรและเตรียมจัดทำแผน การมีส่วนร่วม การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา การมีส่วนร่วมในการนำแผนพัฒนาไปปฏิบัติ และการมีส่วนร่วม การติดตามประเมินแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อปรับใช้เป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพ ทำให้เกิดประสิทธิภาพด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

3.2 ประชาชนที่มีอายุ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

3.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ได้ทราบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

4.2 ได้ทราบผลการเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ของประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน

4.3 ได้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

4.4 ผลการวิจัยใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการปรับปรุงพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่ถูกคัดเลือกเป็นกรรมการพัฒนาเทศบาล กรรมการสนับสนุนการจัดทำแผน และกรรมการติดตามผลประเมินแผนยุทธศาสตร์ จำนวน 104 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับ มีค่าเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน หรืออ้างอิง ได้แก่ ทดสอบค่า t-test

(Independent Deviation) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) หรือ F-test ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ส่วนการวิจัยคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากผู้รู้หรือผู้ให้ข้อมูล สำคัญ จำนวน 12 คน นำเสนอผลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

6. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาล ตำบลในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

6.1 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนา เทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งสี่ด้านตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการจัด องค์กรและการจัดทำแผนการนำแผนพัฒนาไปปฏิบัติ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนา และการ ติดตามประเมินผลแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเมื่อจำแนกรายด้าน มีผลการวิจัยดังนี้

6.1.1 ด้านการจัดองค์กรและการจัดทำแผน พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปาน กลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 9 ได้ร่วมชี้แจงแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาประจำปีแก่ประชาชนท้องถิ่น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ข้อที่ 5 ได้ร่วมวิเคราะห์ สภาพจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ของเทศบาลตำบล

6.1.2 ด้านการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ จัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนา ของเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 1 ได้ร่วมประชุมในการ วางแผนจัดทำแผน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 3 ได้ร่วมเก็บข้อมูลจัดทำแผน อาทิ บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ

6.1.3 ด้านการนำแผนพัฒนาไปปฏิบัติ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ แผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 6 ได้ร่วมจัดทำแผนงาน โครงการแก้ปัญหาชุมชน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 3 การจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณ รายจ่ายตามแผน

6.1.4 ด้านการติดตามประเมินผลแผนยุทธศาสตร์พัฒนา พบว่า การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 10 ได้ร่วม

ประกาศผลการติดตามประเมินให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบปีละ 2 ครั้ง เป็นอย่างน้อย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 4 ได้ร่วมสร้างเครื่องมือนำไปใช้ประเมินและ ข้อที่ 5 ได้ร่วมตรวจสอบการบริหารของเทศบาล

6.2 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า 1) ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเทศบาลตำบล โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 2) ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเทศบาลตำบล โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเทศบาลตำบล โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

6.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ควรมีการจัดอบรมให้ประชาชนมีความเข้าใจ และหาโอกาสในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดให้มากขึ้น ควรมีการจัดทำเอกสาร หรือ คู่มือการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเทศบาลตำบล ให้ประชาชนได้ทราบถึงข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ สร้างความรู้ความเข้าใจการจัดทำแผนพัฒนาให้แก่ประชาชน

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับ แสงทอง เกษามา (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบล อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณารายด้าน ที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านที่ว่าการจัดองค์กรและเตรียมจัดทำแผนฯ มีค่าแปลผลในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ บุญช่วย บุรณกิตติ (2561 : สัมภาษณ์) ที่กล่าวว่า ประชาชนมีส่วนร่วมโดยเชิญผู้นำหมู่บ้าน บุคคลสำคัญในชุมชนมาร่วมประชุม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการติดตามประเมินผลแผนฯ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ นิยม บุญคุ้ม (2561 : สัมภาษณ์) ให้สัมภาษณ์ว่า โดยภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลแผนฯ อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย พิจารณารายข้อ ที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน คือ ข้อที่ว่าได้ร่วมจัดทำแผนงานแก้ไขปัญหาชุมชน ของด้านการนำแผนพัฒนาไปปฏิบัติ มีค่าแปลผลปานกลางซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ ดาริห์ ไชยหะนิจ กล่าว

ว่า ประชาชนควรได้ร่วมประชุมวางแผน และจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดทั้ง 4 ด้าน คือ ข้อที่ว่าได้ร่วมสร้างเครื่องมือหรือแบบประเมินเพื่อไปใช้ตรวจสอบการบริหารงานของเทศบาลตำบลซึ่งมีค่าแปลผลระดับปานกลาง สอดคล้องกับ ทองใบ หนูไหล (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหัวทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยด้านการประเมินอยู่ในระดับน้อย

7.2 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 1) ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล โดยรวมไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้ อภิปรายได้ว่า ประชาชนทั้งเพศชาย เพศหญิง มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนฯ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ ธัญญนภัส นามวงษา (2556 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และการประกอบอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนเทศบาลตำบลหัวช้าง ไม่แตกต่างกัน 2) ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบลโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงทอง เกษามา (2537 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัย การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการชุมชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และ 3) ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เทิดศักดิ์ บัวสอน (2557 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ พัฒนาของเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น จึงนำเสนอผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและหัวหน้างานหน่วยเหนือ บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสมควรที่ต้องมีการพัฒนาปรับปรุง ให้มีค่าเฉลี่ยในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีการร่วมมือกันทั้งภาครัฐ ประชาชน เพื่อทำความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเทศบาลตำบล ซึ่งแผนจะเป็นแนวทางใน

การปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบายเป็นไปตามวัตถุประสงค์และสำเร็จผลตามเป้าหมาย โดยจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.2.1 ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบลอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น คือ ด้านการติดตามประเมินผลของแผนยุทธศาสตร์พัฒนา ดังนั้น ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องนี้ เพื่อนำผลการวิจัยใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด

8.2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ควรวิจัยสิ่งที่เป็นอุปสรรค ปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเทศบาลตำบลอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เฉลี่ยจะได้จัดกรรมวิธีเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วม

8.2.3 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการติดตามประเมินผลแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้น ศึกษาวิจัยสภาพการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผลเพื่อให้ผลการวิจัยนำมาใช้ในการร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเทศบาลตำบล ให้มีผลในการให้ความร่วมมือมากยิ่งขึ้น

8.2.4 จากผลการวิจัยพบว่า ข้อ 4 ที่ว่า ได้ร่วมสร้างเครื่องมือนำไปใช้ประเมิน เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดทั้ง 4 ด้าน ดังนั้นควรศึกษาวิจัยปัญหา อุปสรรค เพื่อให้การจัดทำแผนครั้งต่อไปนำผลวิจัยมาใช้เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดสร้างเครื่องมือประเมินแผนงาน หรือจัดหาแบบประเมินที่ดีที่สุดมาใช้เพื่อจะได้พัฒนาแผนงานโครงการเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

8.2.5 จากผลการวิจัยพบว่าข้อเสนอแนะที่มีความถี่มากที่สุด คือ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลตามแผนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ควรวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการของเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

9. เอกสารอ้างอิง

ทองใบ หนูไพล. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น. กรณีศึกษาของเทศบาลตำบลห้วยทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เทิดศักดิ์ บัวสอน. (2557). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด**. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์การปกครอง. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ธัญญ์ณภัส นามภูงา. (2556). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด**. สารนิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์การปกครอง. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

นิยม บุญคุ้ม ผู้ให้สัมภาษณ์. 22 ตุลาคม 2561. ณ บ้านโนนสะอาด ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด.

บุญช่วย บูรณกิตติ ผู้ให้สัมภาษณ์. 20 ตุลาคม 2561. ณ บ้านโนนสะอาด ตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด.

บุษอริ ยีหมะ. (2555). **การปกครองท้องถิ่นไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2550). สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2561. จาก <https://www.ombudsman.go.th/10/documents/law/Constitution2550.pdf>

แสงทอง เกศามา. (2537). **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด**. สารนิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์การปกครอง. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

อรทัย ก๊กผล. (2546). **Best Practice ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเลิศด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน**. นนทบุรี : คลังวิทยา.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงมาด้วยดีต้องขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์อุดม พิริยสิงห์ ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีตลอดมา ขอขอบคุณ ดร.นิคม สุวพงษ์ ผู้ให้คำแนะนำด้านสถิติและคณะผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอขอบคุณ นายกเทศมนตรี ผู้แทนประชาชนที่เป็นกรรมการของเทศบาลตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้เสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขให้การวิจัยสมบูรณ์ถูกต้องตามมาตรฐานของมหาวิทยาลัย

พื้นที่มิติทับซ้อนของความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา
The Overlapping Dimension of Faith in Buddhism

พงษ์พิชญ์ เทวา¹, กนกวรรณ นิธิรัฐพัฒน์², สุชาติ สุขนา³
Pongpitsanu Te-wa¹, Kanokwan Nithirattapat², Suchat Sukna³
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562
E-mail : noompong7@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์เรื่อง พื้นที่มิติทับซ้อนของความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา อันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนคนไทย ความศรัทธาในเรื่องของพระพุทธศาสนานั้น หยั่งรากลึกลงในจิตใจ ผ่านความเชื่อ ความศรัทธา ในรูปแบบของรูปเคารพ พิธีกรรม งานบุญประเพณี ที่สืบทอดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และเพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ แสดงออกผ่านรูปทรงสัญลักษณ์ของพระ ดอกไม้ และรูปร่างที่ออกแบบเพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์จากเนื้อหาที่ศึกษา โดยใช้วัสดุและกลวิธีการกระบวนการพิมพ์ห้องฉลุ เทคนิคภาพพิมพ์ตระแกรงไหม เลือกลงสีสกรีนที่มีคุณสมบัติโปร่งแสงหรือทึบแสงรวมทั้งการใช้สีอะครีลิคมาใช้ร่วมกับสีสกรีน เนื้อสีที่ผ่านตะแกรงไหมแสดงถึงมิติทับซ้อน ของพลังศรัทธา มีวิธีการดำเนินการสร้างสรรค์โดยการรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากสภาพแวดล้อมจากงานบุญประเพณี ได้แก่ พระพุทธรูป ดอกไม้ ลวดลายต่างๆ ถูกบันทึกด้วยการถ่ายภาพเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการสร้างสรรค์ ข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับการอธิบายมิติทางความเชื่อที่เป็นรากฐานที่มาของศาสนสถานทางพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สร้างความปิติ ความศรัทธา เกิดเป็นความบันเทิงใจ และได้รับอิทธิพลจากผลงานศิลปะกรรมของผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรสิทธิ์ เสาว์คง การสร้างบรรยากาศของความสงบจากรูปทรงที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ศรัทธา ต่อพระพุทธศาสนา ผ่านผลงานจิตรกรรม พงศ์ศิริ คิทธิ การใช้สีที่สะท้อนถึง

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Graduate students Visual Arts Mahasarakham University, Thailand.

^{2,3} คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{2,3} Faculty of Fine and Applied Arts Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 30 พฤษภาคม 2562; แก้ไขบทความ: 22 มิถุนายน 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 3 กรกฎาคม 2562

Received: May 30, 2019; Revised: June 22, 2019; Accepted: July 3, 2019

เอกลักษณ์ไทยในความละเอียดอ่อน ในรูปแบบเชิงสัญลักษณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมผ่านกระบวนการพิมพ์ซ่อนฉลุ เทคนิคตระแกรงไหม และสมรรถ สุวรรณพงษ์ มีความประสานสัมพันธ์บรรยากาศของสี และลวดลายประดับของสถาปัตยกรรมไทย ผ่านผลงานจิตรกรรม นำสู่การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความชัดเจนของแนวเรื่อง สร้างรูปทรงสัญลักษณ์ สร้างสรรค์โดยใช้ทัศนธาตุของ จุด เส้น และเลือกใช้ สีเลื่อมพรายปฏิกิริยาการสั่นสะเทือนของสีที่มีผลต่อสายตา การแสดงน้ำหนักอ่อนแก่ของคู่สี เช่น สีร้อน สีเย็น สีคู่ตรงข้าม สลับสี ที่มีค่าสีใกล้เคียงกัน เกิดพื้นผิวจากความหนาของสีที่ทับซ้อนกัน ด้วยวัสดุกลวิธีทางศิลปะภาพพิมพ์เทคนิคตระแกรงไหม และอาศัยหลักการทางทัศนศิลป์ เพื่อตอบสนองแนวความคิด เป็นผลงานที่มีลักษณะเฉพาะตน จำนวน 11 ชิ้น

ผลการสร้างสรรค์ พบว่า การสร้างมิติทับซ้อนที่มีเรื่องราวความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา การแสดงออกผ่านรูปทรง รูปเคารพบูชา โดยใช้เทคนิคตระแกรงไหม อาศัยหลักการทับซ้อนของสี สร้างให้เกิดมิติของสี น้ำหนักของสี ความอ่อนแก่ ความเลื่อมพรายของสีแสดงถึงความรู้สึกถึงพลังของความศรัทธาตรงตามแนวความคิดหรือเจตนาของผู้สร้างสรรค์ ผลจากการสร้างสรรค์ดังกล่าวก่อให้เกิดข้อค้นพบใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะตน

คำสำคัญ : 1. มิติทับซ้อน 2. ศรัทธา 3. พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

The objectives of the research article were on the creation of visual art works titled “The Overlapping Dimensions of Faith in Buddhism” was aimed at investigating the faith in Buddhism that holds the mind of the Thai people. Faith in Buddhism has been embedded into the mind through belief and faith in the form of idols, rituals, and traditions that have been passed on until now. In addition, this thesis was intended to create art prints expressed through the symbolic shapes of Buddha images and flowers designed as symbols from the studied content. In this study, we used materials and methods of printing openings, silk screens, transparent and opaque screening colors, and acrylic paints, which pass through the silk screens representing the overlapping dimensions of faith. Field data were collected from elements in traditional rituals, including Buddha images, flowers, and various patterns photographed as raw information for creation. In addition, other data were gathered from documents explaining the dimensions of belief as foundation of the Buddhist places of worship from the past to the present generating the joy, faith, and

inspiration. This study was influenced by the art works of some artists. According to Asst. Prof. Surasit Saokong, an atmosphere of peace was created from the shapes that relate to belief and faith in Buddhism. Phongsiri Khiddee used colors that reflect the Thai identity and fineness in a symbolic form of culture through the process of printing openings and using silk screens. Also, Samat Suwannaphong created a harmonious relationship between colors and decorative patterns of Thai architecture through works. After that, data analysis was conducted to find clarity of the subject. Symbolic shapes were then created by using visual elements of the points and lines, including vibration of colors that affects the eyes as well as weighing and alternation of color pairs, such as hot, cool, and opposite colors, resulting in a surface from the thickness of these overlapping colors. In this thesis, eleven

visual art works were uniquely created in the form of art prints using silk screens based on visual principles to meet the concept. In conclusion, we created the overlapping dimensions describing the belief and faith in Buddhism expressed through the shapes of idols by using the silk screens and the principle of color overlapping to generate color dimensions, weights, and tones. Vibration of colors shows a feeling of faith power that is consistent with the creator's idea or intent. These creations led to new and unique discoveries.

Keywords : 1. Overlapping Dimension 2. Faith 3. Buddhism

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ศรัทธา ตามความหมายที่ใช้ในพจนานุกรม หมายถึง ความเชื่อถือ ความเลื่อมใสคำว่า ศรัทธานี้คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาขาสากลแห่งราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติมาจากคำ Faith และอธิบายว่า หมายถึง ความเชื่อ ความเลื่อมใส โดยทั่วไป แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ 1)ศรัทธาโดยไม่ต้องใช้ปัญญาแสวงหาความจริง 2) ศรัทธาโดยใช้ปัญญาแสวงหาความจริงไปพร้อมๆ กัน 3)ศรัทธาต่อเมื่อมีประสบการณ์ด้วยตนเอง (จดหมายข่าวราชบัณฑิตยสถาน, 2536 : ออนไลน์)

เหตุที่นำไปสู่การวิจัยนั้น สืบเนื่องมาจากความศรัทธาในเรื่องของพระพุทธศาสนา อันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนคนไทย ตั้งแต่สมัยที่ดินแดนสุวรรณภูมิยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา และเผยแพร่มายังดินแดนไทยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ความศรัทธาในเรื่องของพระพุทธศาสนานั้น หยั่งรากลึกกลงในจิตใจของประชาชนคนไทยมาอย่างยาวนาน ผ่านความเชื่อ ความศรัทธา ในรูปแบบของ

รูปเคารพ พิธีกรรม สัญลักษณ์ อัตลักษณ์ รวมไปถึงประเพณี วัฒนธรรมที่สืบทอดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันความศรัทธาในเรื่องของพระพุทธศาสนานั้น มีความหลากหลาย เป็นการผสมผสานระหว่างความเลื่อมใสศรัทธา อาศัยการฟังพระธรรม มีการได้อ่านเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดความศรัทธา เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ความเชื่อและพิธีกรรมที่คู่ขนานกัน มองเห็นการปฏิบัติศาสนาที่ผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา และความเชื่อแบบพราหมณ์ ความเชื่อเรื่องผี ซึ่งจะสังเกตจากความเชื่อในพิธีกรรมต่างๆ ที่ยังปรากฏให้เห็นได้ในวิถีชีวิตของคนไทยที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ผลงานในการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ เรื่องพื้นที่ทับซ้อนของความศรัทธามีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ที่มีเนื้อหาจากเรื่องราวของความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา ความเชื่อที่ผสมผสานอยู่ด้วยกันทั้งพุทธพราหมณ์ และผี ภูมิความกลมกลืนในวิถีชีวิตของชาวบ้าน มีอิทธิพลต่อจิตใจของประชาชนคนไทยและสังคมไทยมาอย่างยาวนาน การสร้างสรรค์ผลงานเป็นภาพสะท้อนความศรัทธาของคนไทย ถ่ายทอดเรื่องราวของความเชื่อ ในพิธีกรรมความเชื่อ รูปเคารพ ภาพของพลังความศรัทธา บรรยากาศแห่งความความเร้นลับในพลังอำนาจของการบูชา ด้านพิธีกรรม ได้นำมาถ่ายทอดเป็นผลงานในรูปแบบกึ่งนามธรรม สะท้อนภาพความเชื่อความศรัทธาของคนในปัจจุบัน

จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานทางทัศนศิลป์เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวของความเชื่อ ความศรัทธา เพื่อสะท้อนภาพของพลังความศรัทธา บรรยากาศแห่งความความเร้นลับในพลังอำนาจของการบูชา ด้านพิธีกรรม ความเชื่อ รูปเคารพ ได้นำมาถ่ายทอดเป็นผลงานในรูปแบบกึ่งนามธรรม สะท้อนภาพความเชื่อความศรัทธาของคนในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา รูปเคารพ วัตถุบูชา เครื่องรางของขลัง ตลอดจนพลังอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์

2.2 เพื่อสร้างสรรค์ผลงานเพื่อสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ในเรื่องของความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาแสดงออกผ่านรูปทรง รูปเคารพบูชา โดยใช้วัสดุและกลวิธี โดยอาศัยลักษณะของแสงและสีที่ทับซ้อนกันที่แสดงถึง ความรู้สึกถึงพลังของความศรัทธา

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเกี่ยวกับความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาอันนำไปสู่การอนุรักษ์เผยแพร่ถึงความศรัทธาในเรื่องของพระพุทธศาสนาที่ยังปรากฏลึกลงในจิตใจ

3.2 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมด้วยกระบวนการทางด้านศิลปะภาพพิมพ์ช่องฉลุ เทคนิคภาพพิมพ์ตะแกรงไหม เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาด้านศิลปกรรม

3.3 การนำเสนอผลงานจิตรกรรม จากการนำรูปทรงสัญลักษณ์ เรื่องของความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา

3.4 รูปแบบการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ เรื่อง พื้นที่มิติทับซ้อนของความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ศิลปะให้แก่วงการศิลปกรรม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลภาพถ่ายบรรยากาศการประกอบพิธีกรรม การเคารพบูชาพระ การถวายดอกไม้ ธูปเทียน และกิจกรรมทางประเพณี วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา จากวัดพระธาตุลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง, วัดพุทธมงคล ตำบลคันธารราษฎร์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และวัดสุวรรณาวาส เช่น พระพุทธมิ่งเมือง ตำบลคันธารราษฎร์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อสร้างสรรค์งานด้วยการทับซ้อนน้ำหนัก และสีต่างๆ เพื่อให้เกิดมิติใหม่

4.2 ข้อมูลภาคเอกสาร ค้นคว้าเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องที่มีการอธิบายมิติทางความเชื่อที่เป็นรากฐานที่มาของศาสนสถานทางพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันรวมทั้งปรากฏการณ์ทางสังคมที่อยากจะเข้าใจในทุกวันนี้ ตลอดจนรากเหง้าความเป็นมาทางประวัติศาสตร์สังคมจนสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้คน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2559 : 5)

4.3 การทำภาพร่างจากการรวบรวมข้อมูลของภาพถ่าย ประกอบข้อมูลภาคเอกสาร จากแนวความคิดที่มีความเชื่อมโยงกับเนื้อหาความเชื่อ ความศรัทธา และการแสดงออกทางเทคนิคที่มีความสัมพันธ์กัน เป็นการแสดงออกของสี และเส้นในภาพร่าง การสร้างมิติแทนการทับซ้อนของเรื่องราวความศรัทธาภายใต้ความเชื่อที่มีต่อพระพุทธศาสนา

4.4 การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ของผู้สร้างสรรค์ให้มีความพร้อมกับการทำงานเป็นอีกบทบาทหน้าที่ ที่จะต้องให้ความใส่ใจ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญในหัวใจการทำงานจะช่วยให้เราสามารถทำงานได้อย่างราบรื่นถือว่าเป็นการเตรียมความพร้อมของการทำงานวัสดุ และอุปกรณ์ของการสร้างสรรค์มีดังนี้ บล็อกสกรีน เป็นบล็อกสกรีนที่มีความละเอียดของผ้าสกรีนที่แตกต่างกัน เช่น ผ้าสกรีนเบอร์ 100 ผ้าสกรีนเบอร์ 120 ยางปาดสีสกรีนแบบตัววี หมึกพิมพ์สกรีน (เชื่อน้ำชนิดสียาง) กาวอัด กระดาษที่ใช้สำหรับพิมพ์งาน เช่น กระดาษไซ กระดาษปรีฟ กระดาษลอกลาย ตู้ไฟสำหรับถ่ายต้นแบบสลุบล็อกสกรีน โต๊ะสำหรับพิมพ์ผลงานการค้นคว้าสร้างสรรค์ผ้าใบ (Canvas) เฟรมไม้สน พู่กัน เทปกาว สีอะครีลิค ดินสอ ปากกา

4.4.1 การจัดทำภาพร่าง นำภาพข้อมูลมาสร้างเป็นภาพร่างต้นแบบ โดยมีอุปกรณ์ที่ใช้ได้แก่ กล้องถ่ายรูป คอมพิวเตอร์ และเครื่องพิมพ์ และวาดเก็บรายละเอียด กำหนดชั้นของสี ตำแหน่งของสัญลักษณ์ที่ใช้ในผลงาน

4.4.2 การสร้างสรรค์ผลงาน การทำภาพร่างเพื่อนำมาถอดบล็อกสกรีนการเตรียมบล็อกสกรีนโดยการทำให้ฟิล์มด้วยกระดาษไข พิมพ์แยกสายและลวดลายดอกไม้ ลายพระ เครื่อง บุษบา เพื่อนำมาพิมพ์ทับซ้อนกันให้เกิดเป็นภาพผลงาน

4.5 การสร้างสรรค์ผลงานขั้นที่ 1 การวิเคราะห์คัดเลือกบล็อกสกรีนเป็นแม่พิมพ์ที่มีรายละเอียดแตกต่างกันเพื่อให้ในการสร้างสรรค์จะทำให้เกิดรูปทรงที่มีความทับซ้อนทางมิติ และการเตรียมผ้าใบเพื่อการลงน้ำหมึกสีเพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ต้องการ

4.6 การสร้างสรรค์ผลงานขั้นที่ 2 การเพิ่มรายละเอียดในรูปแบบของการสกรีนแบบทับซ้อนโดยการวางน้ำหมึกของสีในแต่ละบล็อกเพื่อให้เกิดน้ำหมึกต่างๆ โดยเริ่มจากพิมพ์สีลงผ้าใบ เพื่อให้เกิดบรรยากาศของสีตามข้อมูลภาพร่าง และมีการสลับสีคู่ตรงข้าม

4.7 การสร้างสรรค์ผลงานขั้นที่ 3 ขั้นตอนการเก็บรายละเอียดผลงาน เป็นการพิมพ์ลายละเอียดผลงานสร้างสรรค์โดยการใช้สัญลักษณ์แทนความหมายของการทับซ้อน ความหมายของความศรัทธา โดยมีสัญลักษณ์พระ และดอกไม้ ที่แสดงให้เห็นเรื่องราวความเชื่อที่ผสมผสานความหวังมีอิทธิพลต่อจิตใจ และพิมพ์เส้นเพื่อนำมาใช้ในการสร้างบรรยากาศในผลงานเมื่อเส้นทับซ้อนจากน้ำหมึกสีที่มีมิติ เมื่อเก็บความเรียบร้อยแล้วจะนำผลงานมาซึ่งใส่โครงไม้เพื่อความเรียบร้อยมีขอบเขตของผลงานกับขนาดที่ต้องการเป็นการจบการสร้างสรรค์

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการสร้างสรรค์แบ่งออกเป็น 3 ช่วงระยะเวลาจากการสร้างสรรค์ผลงานมีการนำเอาองค์ประกอบของผลงาน และจุดเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่มาสร้างสรรค์ต่อเนื่องโดยให้เนื้อหาที่ชัดเจนขึ้น ความสว่างของสีมากขึ้นการสร้างสรรค์องค์ประกอบที่มองเห็นได้แก่ รูปร่าง ขนาด สี และผิวสัมผัส โดยการสร้างสรรค์องค์ประกอบการซ้ำด้วยความสัมพันธ์ในเรื่องของทิศทางตำแหน่งที่วางรู้ความรู้สึกในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะนิพนธ์มีการศึกษาข้อมูล การรวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์เช่น การบันทึกภาพถ่าย การลงพื้นที่เพื่อสัมผัสบรรยากาศ การศึกษาข้อมูลด้านเอกสารรวมถึงการศึกษาอิทธิพลผลงานของศิลปินที่ได้รับแรงบันดาลใจในรูปแบบของสี และการใช้เทคนิคจากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวจะเป็นส่วนเสริมในการสร้างสรรค์

5.2 แนวความคิด การสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ที่มีเนื้อหาจากเรื่องราวของความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา เป็นการใช้ความรู้สึกของสัญลักษณ์ ใช้รูปเคารพเป็นตัวแทนพระพุทธเจ้า เรื่องราวความรู้สึกของกิจกรรมประเพณี ที่มีเรื่องราวทางกระบวนการคิดถึงเรื่องราวภายในจิตใจ หรือการรับรู้ที่เกิดขึ้นทางปัญญาของจิตสำนึกในทำนองเดียวกัน ในกรอบความคิดความหมายเดียวกัน โดยใช้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา การได้มีส่วนร่วมกิจกรรมประเพณีเป็นตัวก่อให้เกิดความศรัทธาในบรรยากาศงานบุญประเพณีก็ได้มีกิจกรรมที่สืบทอดกันมา ความรู้สึกถึง

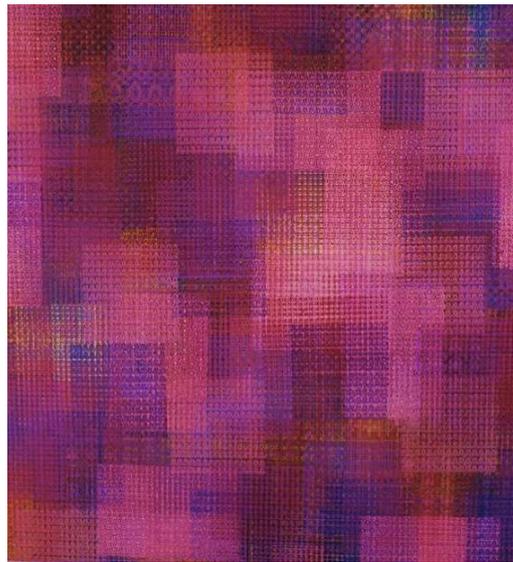
สีที่มีอิทธิพลต่อจิตใจของประชาชนคนไทยและสังคมไทยมาอย่างยาวนาน การสร้างสรรค์ผลงานเป็นภาพสะท้อนความศรัทธาของคนไทย ถ่ายทอดเรื่องราวของความเชื่อ ผ่านบรรยากาศแห่งความเลื่อมใส เกิดจากจิตใจภายใน ตลอดจนถึงการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญของประเพณี ที่ปฏิบัติเชื่อกันมานานจนกลายเป็น กระทำที่สืบทอดกันมา และยังมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบันทำให้เกิดความรู้สึกถึงพลังของความศรัทธาในพระพุทธศาสนาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ได้นำมาถ่ายทอดเป็นผลงานในรูปแบบกึ่งนามธรรม สะท้อนภาพความเชื่อความมิติตับซ้อนศรัทธาของคนในปัจจุบัน

5.3 รูปทรงและรูปแบบทางศิลปะ การใช้โทนสีที่ใกล้เคียงกัน ในลักษณะของรูปทรง การซ้ำ การวางตำแหน่งของผลงานให้มีจังหวะที่สม่ำเสมออย่างเป็นระเบียบลักษณะของเส้น และสี เป็นการสร้างสรรค์ในรูปแบบ ผลงาน 2 มิติ เป็นการใช้รูปทรงการทับซ้อนที่เกิดระนาบ 2 ระนาบคือ กว้าง และยาว โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผลงานมีความทับซ้อนซึ่งเกิดจากน้ำหนักของสีที่แตกต่างกัน รูปทรงที่สร้างขึ้น การสร้างรายละเอียดที่มีขนาดที่แตกต่างกันให้การทับซ้อนมีจังหวะที่แตกต่างกัน เพิ่มรายละเอียด และขนาดสัดส่วนขยายพระพุทธรูปลอยตัวที่มีความหมายในศาสนา รูปสามเหลี่ยม รูปของดอกไม้ สัญลักษณ์ดอกไม้ที่มีขนาดใหญ่ขนาดเล็ก ด้วยขนาดที่มีความหลากหลายเมื่อนำไปสร้างสรรค์จะสามารถสร้างภาพให้เกิดรอยต่อที่มีมิติการทับซ้อนได้ดีมากขึ้น

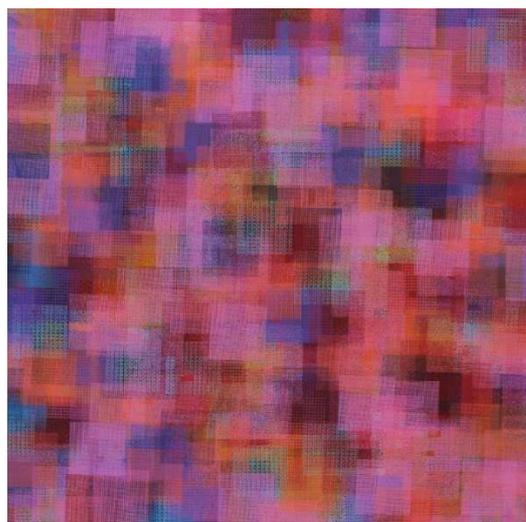
5.4 เทคนิค การสร้างแสง และเงาตัดกันโดยผ่านกระบวนการภาพพิมพ์ห้องฉลุ เทคนิคภาพพิมพ์ตะแกรงไหม (Silk Screen) โดยผ่านรูปแบบในลักษณะของจุด และเส้นนั้นจะเกิดขึ้นจากน้ำหนักของแสงที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดพื้นที่ของส่วนที่ใช้สีที่โปร่งแสง และทึบแสงจะมีค่าน้ำหนักเกิดปฏิกิริยาสีเลื่อมพรายของสี หรือไล่ระดับกันไป ส่วนลักษณะการซ้ำของสีนั้นก็จะเป็นในเรื่องของโทนสีต่างๆ และคุณสมบัติสีที่แตกต่างกัน ในการนำเสนอเนื้อหาเรื่องพื้นที่มีมิติทับซ้อนของความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา จากการใช้สีสกรีนแบบสีจมจะมีความละเอียดสูง และสามารถซึมลงทับซ้อนภาพทำให้เกิดมีความโปร่งใส และเนื้อนั้นเรียบเนียน สีสกรีนแบบสีลอยเนื้อสีประเภทนี้จะมีความละเอียดน้อยกว่าสีจม แต่เมื่อสกรีนแล้วจะพบว่าเนื้อสีนั้นจะมีความหนามากกว่าแบบสีจม สีประเภทนี้มีความทึบแสง เหมาะที่จะไปสกรีนลงบนในผลงานที่ต้องการความสีเข้ม และความทึบแสงสลับกับสีสกรีนแบบสีจม และสีสกรีนเสื้อแบบสียางสีชนิดนี้มีความเงา ความยืดหยุ่นสูง การสกรีนแต่ละแบบนี้มีเทคนิคที่ไม่เหมือนกัน องค์ประกอบของสีไม่เหมือนกัน จะทำให้ภาพมีมิติที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างสีที่โปร่งแสง และทึบแสง มิติจากแสง และสีร่วมกันในโทนสีที่มีลักษณะเป็นหนึ่งเดียวกัน

5.5 อิทธิพลจากผลงานศิลปกรรม ที่ได้จากการวิจัย ศิลปินได้อิทธิพลถ่ายทอดผลงานของแต่ละท่านซึ่งมีความเป็นเฉพาะตัวคือการใช้เทคนิควิธีการนำเสนอผลงานออกมาในรูปแบบที่ไม่เหมือนกัน ผศ.สุรสิทธิ์ เสาร์คง เป็นเทคนิคการเขียนสีน้ำมัน ในการสร้างบรรยากาศของความสงบ โดยสะท้อน สาระ จากรูปทรงที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ศรัทธา ต่อพระพุทธศาสนา แสงเทียน เปรียบประดุจ ปัญญาที่ แผ่กระจาย สู่ความมือให้หลักธรรมของพระพุทธองค์คงอยู่ในจิตตลอดไป ด้านการ

ใช้สีที่ให้บรรยากาศทั้งภาพเกิดความสงบเป็นการใช้สีคู่ตรงข้ามได้อย่างลงตัว อาจารย์พงศ์ศิริ คิดดีขอยกตัวอย่าง มาเป็นการนำเอารูปแบบทางสถาปัตยกรรม สัญญาลักษณ์ บรรยากาศของสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา มาสร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคนิคเฉพาะตนเพื่อแสดงถึงจุดประสงค์ในการนำเสนอ สี สัน รูปแบบและบรรยากาศของสถาปัตยกรรมไทยที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา กลุ่มผู้คนที่เสนอความคิดสร้างสรรค์ออกมา เพื่อแสดงออกเป็นผลงานที่เป็นรูปธรรม เป็นภาพพิมพ์ช่องฉลุ

ภาพประกอบที่ 1 ผลงานสร้างสรรค์ ชื่อผลงาน : มิติทับซ้อน 1
ขนาด : 140 X 110 เซนติเมตร เทคนิค : ภาพพิมพ์ตะแกรงไหม

ภาพประกอบที่ 2 ผลงานสร้างสรรค์ ชื่อผลงาน : มิติทับซ้อน 2
ขนาด : 190 X 190 เซนติเมตร เทคนิค : ภาพพิมพ์ตะแกรงไหม

6. อภิปรายผลการวิจัย

การสร้างสรรคผลงานทัศนศิลป์เรื่อง พื้นที่มีมิติทับซ้อนของความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา สรุปลงได้ดังนี้ที่มาของแรงบันดาลใจ ในช่วงของการสร้างสรรคผลงานชุดนี้ข้าพเจ้าได้แรงบันดาลใจมาจากรูปทรงสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อสารถึงพระพุทธศาสนา ได้แก่ รูปพระพุทธรูป สัญลักษณ์ของดอกไม้ที่ใช้ในการสักการบูชา และสีเส้นในบรรยากาศงานบุญประเพณีที่เกี่ยวกับความเชื่อ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างศาสนากับชุมชนที่เปรียบเสมือนมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ส่งผลให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรคผลงานสู่กระบวนการในการสร้างรูปทรงการทับซ้อนที่เกิดมิติจนเกิดจากความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา

6.1 ผลการสร้างสรรค เกิดข้อค้นพบใหม่ องค์ความรู้ใหม่ หรือนวัตกรรมใหม่ ในการศึกษาความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา รูปเคารพ วัตถุบูชา เครื่องรางของขลัง ตลอดจนพลังอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์การใช้สัญลักษณ์รูปทรงที่แสดงถึงความศรัทธาส่งผ่านความรู้สึกความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาผ่านกระบวนการสร้างสรรคเป็นผลงานศิลปะที่เกิดรูปทรงใหม่เป็นคุณค่าความงามทางทัศนศิลป์ การเกิดข้อค้นพบใหม่ในการใช้รูปทรงสัญลักษณ์แทนความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา ผ่านกระบวนการคิดสร้างสรรค ทั้งนี้ยังมีการค้นพบว่าคุณสมบัติของสีสามารถสร้างมิติที่ได้ตามความต้องการทำให้ผลงานมีมิติทับซ้อนที่น่าสนใจในพลังอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์

6.2 ผลการสร้างสรรคแสดงลักษณะเฉพาะตนของผู้สร้างสรรค ผ่านเทคนิควิธีการการเลือกใช้สัญลักษณ์ และการใช้สีมีผลต่อการสร้างสรรคมากการเรียงลำดับของการให้สีที่มีความโปร่งใส ลำดับการใช้แม่พิมพ์ต้นแบบที่มีขนาดที่แตกต่างกัน สองสิ่งนี้ทำให้ผลงานเกิดการรวมตัวกันที่กลมกลืน เกิดมิติใหม่ทำให้เกิดความรู้สึกถึงพลังของความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา จากกระบวนการนี้ส่งผลให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้สร้างสรรคผลงานสร้างสรรค มีความเป็นต้นแบบ โดยผู้สร้างสรรคได้มีการรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์ของตนเองในการมีส่วนร่วมในงานบุญประเพณี หรือมีการได้ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาแล้วนำมาผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์จนเกิดเป็นแนวคิดทางศิลปะที่ใช้เรื่องการทับซ้อนของมิติแทนค่าความรู้สึกที่แสดงออกมาสู่ผลงานการสร้างสรรคได้นำเอาเรื่องราวทางพระพุทธศาสนามาเชื่อมโยงกับวิธีการสร้างสรรคของตัวเอง

ความเป็นศิลปะ (Artistic form) และทฤษฎีสีเลื่อมพราย (Scintillation or Vibration) ศิลปะกึ่งนามธรรม ที่แสดงออกทางความคิด สร้างสรรคจากปรากฏการณ์ที่ก่อให้เกิด กระบวนการทางศิลปะที่มีการเชื่อมโยงเรื่องราว และเทคนิคไปในทิศทางเดียวกันเริ่มตั้งแต่การสังสมประสบการณ์ของผู้สร้างสรรคตลอดจนกระบวนการคิดวิเคราะห์เรื่องราวทางพระพุทธศาสนาให้เกิดความหมายในการสร้างสรรคเกิดเป็นผลงานทัศนศิลป์ที่รวมเป็นหนึ่งเดียวกับผู้สร้างสรรค รวมถึงบรรยากาศความรู้สึกระหว่างวัตถุพระพุทธศาสนาเกิดความหมาย รูปแบบศิลปะกึ่งนามธรรมที่แสดงลักษณะเหตุการณ์ต่างๆ ที่เป็นศิลปะในงานชุดนี้มีการจัดองค์ประกอบของผลงานทางทัศนธาตุที่เกิดมิติน้ำหนักของสีที่เชื่อมโยง

และสอดคล้องอย่างลงตัวการเกิดความเข้าใจทั้งผู้สร้างสรรค์ และผู้ชมทั้งสองฝ่ายจึงก่อให้เกิดคุณค่าของหลักสุนทรียภาพทางทัศนศิลป์ โดยใช้หลักทฤษฎีสีเลื่อมพราย เป็นการใช้สีให้เกิดปฏิกิริยาสัมพันธ์เคลื่อนไหวต่อสายตา โดยอาศัยสีตรงข้าม และสีส่วนประกอบ เป็นตัวทำให้เกิด ปฏิกิริยาทางสายตาในงานจิตรกรรมการใช้สีเลื่อมพรายคือการ จุด แต้ม ระบาย เป็นส่วนเล็กๆ หลายสีสลับกันด้วยสีสดๆ เช่น เมื่อต้องการให้มองเห็นเป็นสีเขียวอาจใช้วิธีแต้มสีน้ำเงินสลับกับสีเหลือง หรือต้องการให้รู้สึกเคลื่อนไหวอาจใช้สีเขียว และสีม่วง ซึ่งเป็นส่วนประกอบของสีน้ำเงิน มาจุดสลับปะปนกัน และใช้สีคู่ของสีน้ำเงินคือสีส้มจุดลงไปด้วย จะเกิดการสัมพันธ์ของสีขึ้นทันที

การสร้างสรรค์ได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักการทางศิลปะ ธวัชชานนท์ ตาโธสง (2552 : 160) กล่าวโดยสรุปว่าการรับรู้ทางการเห็น เป็นการรับรู้ทางหนึ่งของเรา และมีบทบาทที่สำคัญต่อการเรียนรู้ทางทัศนศิลป์ การรับรู้ทางการเห็นเป็นกระบวนการเลือกสรรสิ่งที่เห็นมาเป็นข้อมูลของการรับรู้ แล้วป้อนเข้าสู่ความรู้สึกนึกคิดทางสมองและจิตใจเป็นตัวแปรออกมาให้เป็นความหมายจากสิ่งที่เห็นว่าเป็นอะไร หรือหมายถึงอะไรชั่วขณะที่เห็น และแบ่งองค์ประกอบของการเห็น เช่น การเห็นรูป และพื้น จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเห็นแสงและเงา การเห็นตำแหน่ง สัดส่วน และการเห็นการเคลื่อนไหว ซึ่งการเคลื่อนไหวที่มีทั้งการเคลื่อนที่อย่างรวดเร็ว เชื่องช้า ทิศทาง และจังหวะ เป็นต้น

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการสร้างสรรค์ผลงานมีจุดเริ่มต้นจากความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาของข้าพเจ้าเองเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจได้มีความสนใจกิจกรรมประเพณีที่สามารถพบเห็นในชีวิตประจำวัน จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงานทัศนศิลป์ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวความเชื่อ ความศรัทธา โดยการใช้สัญลักษณ์แทนความหมายที่มีต่อพระพุทธศาสนาคือ พระพุทธรูป เป็นตัวแทนรูปเคารพแทนพระพุทธเจ้า ถูกลำมาจัดวางโดยอาศัยการจัดภาพแบบ ซ้ำๆ กันเพื่อใช้เป็นภาพต้นแบบในการถอดบล็อกสกรีน ภาพที่มีขนาดเล็กเมื่อถูกนำไปพิมพ์บนผืนผ้าใบ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

การถ่ายทอดอารมณ์ที่มีความรู้สึกเป็นนามธรรมที่ต้องการความรู้สึก และหากมีผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับความรู้แนวเรื่องในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานตามข้อมูลดังกล่าวควรมีการหาแรงบันดาลใจจากประสบการณ์จริงที่ผ่านเข้ามา

7.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลกระทบหรือปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นจากสังคม หรือจากวงวิชาการ การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ที่มีเรื่องราวเนื้อหาของความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา จากการรวบรวมข้อมูลความต่าง

ศาสนา ต่างวัฒนธรรม ล้วนมีความเชื่อศรัทธาที่แตกต่างกัน ชาวไทยพุทธส่วนใหม่มีความเชื่อใน พระพุทธศาสนาที่มีพระพุทธรูปเจ้าเป็นศาสดา มีพระธรรมที่หลักคำสอนที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

8. เอกสารอ้างอิง

- ธวัชชานนท์ ตาโธสง. (2552). **หลักการศิลปะ (วาดศิลป์)**. กรุงเทพมหานคร : มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค.
- พงศ์ศิริ คิตติ. (2553). **การสร้างสรรคศิลปะ**. สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2562. จาก www.thaiartmart.com
- พิสิญ์ บุญไชย. (2549). **การวิจัยทางวัฒนธรรม**. มหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรม อีสาน.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน. (2536). **ศรัทธา**. จดหมายข่าวราชบัณฑิตยสถาน. 3(28). สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2562. จาก <http://www.royin.go.th/?knowledges=ศรัทธา>
- สมรรถ สุวรรณพงษ์. (2553). **การสร้างสรรคศิลปะ**. สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2562. จาก www.thaiartmart.com
- ศรีศักดิ์ วัลลิโหมดม. (2560). **พุทธศาสนา และความเชื่อในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2532). **สู่โฉมหน้าใหม่ของวัฒนธรรมกับการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- สุรสิทธิ์ เสาว์คง. (2553). **การสร้างสรรคศิลปะ**. สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2562. จาก www.thaiartmart.com

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกวรรณ นิธิรัฐพัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ สุขนา อาจารย์ที่ปรึกษา คณะกรรมการสอบ และผู้เชี่ยวชาญ ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานวิจัย ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกวรรณ นิธิรัฐพัฒน์ ผู้ให้การช่วยเหลือสนับสนุนการสร้างสรรคผลงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี และอาจารย์ประจำหลักสูตรหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ ณ โอกาสนี้ ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวทเวา คุณแม่สุมลรัตน์ โยระพล และอาจารย์ห่มสวรรค์ อุ่มานทรัพย์ อันเป็นที่เคารพยิ่งที่ได้ช่วยกันวางรากฐานการศึกษาวางรากฐานศีลธรรมอันดีและผู้เป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งของผู้วิจัยในการสนับสนุนผู้วิจัยในทุกๆ ด้าน จนประสบความสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

รูปทรงสัญลักษณ์ความสมดุลของชีวิต

Symbol of Balance in Life

อนิรุทธิ์ วรมขุนทด¹, บุญทัน เชษฐสุราษฎร์², สุชาติ สุขนา³

Aniruth Warmkhuntod¹, Boontan Chettasurat², Suchat Sukna³

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : 60010650006@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาความสัมพันธ์ของชีวิตในธรรมชาติ 2)สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมที่แสดงถึงรูปทรงสัญลักษณ์ความสมดุลของชีวิต ที่เป็นจุดกำเนิดของชีวิตและธรรมชาติเป็นแหล่งทรัพยากรอันสำคัญของศิลปะ เป็นแหล่งที่เป็นต้นกำเนิดให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ซึ่งอาจจะมีรูปแบบแตกต่างไปจากธรรมชาติเพียงแต่นำธรรมชาติมาเป็นต้นแบบในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม แสดงออกผ่านรูปทรงที่คลี่คลายมาจากธรรมชาติ ได้แก่ พีชที่มีโครงสร้างของรูปทรงในลักษณะกลม ใบไม้ ดวงอาทิตย์ โดยใช้วิธีการเชื่อมเหล็ก เป็นผลงานสามมิติเพื่อแสดงถึงสัญลักษณ์ความสมดุลของชีวิตในธรรมชาติมีวิธีดำเนินการสร้างสรรค์โดยการรวบรวมข้อมูลจากสภาพแวดล้อม ได้แก่ พืชพรรณพันธุ์ และข้อมูลวิจัยการเติบโตภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เหมาะสม ข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับหนังสือที่มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาอ้างอิง เช่น วิทยากร เชียงกูล อธิบายศัพท์สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา แนวความคิดและสนับสนุนการสร้างผลงานประติมากรรม และบทความสร้างสรรค์ต่างๆ ทางด้านทัศนศิลป์ และอิทธิพลจากผลงานศิลปกรรมของศาสตราจารย์จันทนะพะลิน ทางด้านความคิดอิทธิพลจากผลงานของนายอุดร จิรัชชาทางด้านรูปแบบ และอิทธิพลจากผลงานของ บุญเกิด ศรีสุชา ทางด้านเทคนิควิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความชัดเจนของแนวเรื่อง รูปทรงสัญลักษณ์ และเทคนิคกลวิธี สร้างสรรค์โดย

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Graduate students Visual Arts Mahasarakham University, Thailand.

^{2,3} คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{2,3} Faculty of Fine and Applied Arts Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 30 พฤษภาคม 2562; แก้ไขบทความ: 29 มิถุนายน 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 3 กรกฎาคม 2562

Received: May 30, 2019; Revised: June 29, 2019; Accepted: July 3, 2019

ใช้ทัศนธาตุ วัสดุกลวิธีและหลักการทางทัศนศิลป์ เพื่อตอบสนองแนวความคิด เป็นผลงานที่มีลักษณะเฉพาะตน จำนวน 5 ชิ้น

ผลการสร้างสรรค์ พบว่า การดำเนินงานสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมชุดนี้นั้น มีสิ่งที่ต้องพิจารณาอย่างยิ่งต่อการนำวัสดุมาใช้ ซึ่งถือว่าเป็นทัศนธาตุอันหนึ่งที่มีความสำคัญและถือว่าเป็นองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ ซึ่งที่มานั้นได้มาจากรูปทรงธรรมชาติ การกำหนดรูปทรงดังกล่าว ไม่สามารถที่จะทำให้รูปทรงแสดงเนื้อหาได้เพียงพอ คุณค่าทางด้านองค์ประกอบกับการถ่ายทอดความรู้สึกไปในรูปทรงที่มีความสำคัญที่จะช่วยให้รูปทรงเกิดความประสานกลมกลืน และเน้นเนื้อหาของประติมากรรมให้เด่นชัดยิ่งขึ้นจนเกิดความงามและสมบูรณ์แบบผลจากการสร้างสรรค์ดังกล่าว ก่อให้เกิดข้อค้นพบใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะตน

คำสำคัญ : 1. ความสมดุลของชีวิต 2. สัญลักษณ์ 3. วัฏจักร

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1)create the visual arts creation, Symbol of Balance in Life consisted, study the relation of creatures in nature and 2)create the visual arts which was sculpture that expressed via form symbol of balance in life, which is an origin of life, nature, influence of arts creation, and considered as an important resource of art. The symbol might be different from nature, but it was used as a pattern of sculpture creation which conveyed the symbol of balance in life in nature. The sculpture displayed disentangles of nature such as sphere shaped plants, leafs, and Sun through the technique of iron welding as a three-dimension art work. The operation of this creation was collected field data from varieties of plants and an appropriate environment of growth cycle, documentary data used as references, namely, Witthayakorn Chiangkul, Dictionary of social sciences for development as a concept supporting the sculpture creation, and others creative visual arts articles. And influence of fine arts from creative work of Methenonthiwan Chanthanaphalin, and influence of thinking from creative work from Udon Jiraksa, in addition, influence of patterns from creative work of Boonkerd Srisuka. The data analysis was clearly analyzed in order to theme, form, technique, and process through visual element and visual principle to satisfy of concept and specially character for five pieces.

The result of this creation was found that there was concerned about selecting materials, which were considered as one of imperative visual elements and core value of visual arts. The mentioned materials came from shapes of nature. Therefore, setting the shapes could not express enough contents, for instance, compositional value with vital shapely expression, which generated harmonization and highlighting more contents of the sculpture to be esthetic and perfect. And this creation also brought about the new particularly appearance.

Keywords : 1. Balance of Life 2. Symbol 3. Cycle

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ทุกชีวิตที่เกิดมามีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ มีการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ และพืชพรรณพันธุ์ ได้กำเนิดเติบโตตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อมรอบๆตัว ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลมีความรู้สึกว่าการหมุนเวียนของฤดูกาลก่อให้เกิดการแปรเปลี่ยนของสิ่งมีชีวิตที่มีการเจริญเติบโตและเสื่อมสลายไปตามกฎของธรรมชาติ ซึ่งมีความสัมพันธ์และสมดุลของชีวิต วิทยากร เชียงกุล (2550 : ออนไลน์) กล่าวไว้ว่า balance of nature – ความสมดุลของธรรมชาติ แนวคิดที่ว่า ในระบบนิเวศวิทยา (Ecosystems) ส่วนใหญ่ ธรรมชาติมีความสมดุล เพราะพืชและสัตว์ต่างอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน และมีการควบคุมเพื่อถ่วงดุลกันเอง เช่น สัตว์หายใจออกมาเป็นคาร์บอนไดออกไซด์ที่พืชต้องการ สัตว์กินสัตว์อื่น หรือพืชเป็นอาหาร เป็นการรักษาสมดุลทางธรรมชาติ ไม่ให้สัตว์หรือพืชบางชนิดมากเกินไป Krittayakorn (2552 : ออนไลน์) ได้เขียนเกี่ยวกับเรื่องความสมดุล คือ น้ำหนักที่เท่ากันขององค์ประกอบ ไม่เอนเอียงไปข้างไหนข้างหนึ่ง ในทางศิลปะยังรวมความประสานกลมกลืน ความพอเหมาะพอดีของ ส่วนต่างๆในรูปทรงหนึ่ง ความสมดุลในงานศิลปะ มี 2 ลักษณะ ความสมดุลแบบสมมาตร (Symmetry Balance) คือ ความสมดุลแบบซ้ายขวาเหมือนกันและ ความสมดุลแบบอสมมาตร (Asymmetry Balance) คือ ความสมดุลแบบซ้ายขวาไม่เหมือนกัน มักเป็นการสมดุลที่เกิดจากการจัดใหม่ของมนุษย์ มักใช้องค์ประกอบที่ไม่เหมือนกัน แต่มีความสมดุลกัน อาจเป็นความสมดุลด้วยน้ำหนักขององค์ประกอบ หรือสมดุลด้วยความรู้สึกก็ได้

จากเหตุผลดังกล่าวนี้ การสร้างสรรค์งานวิจัยเกี่ยวกับงานประติมากรรมของผู้วิจัยสร้างสรรค์ จึงต้องตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติที่มีสภาพการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล จนเกิดการประสานกลมกลืนกันเป็นความสมดุลของชีวิตในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน หมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันไป เสริมกันและกันและเป็นความสัมพันธ์ที่

ไหลเวียนเป็น วัฏจักรแรงบันดาลใจเบื้องต้นนี้ ทำให้ผู้วิจัยสร้างสรรค์เกิดแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม ชุด “รูปทรงสัญลักษณ์ความสมดุลของชีวิต” เพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมที่นำเอารูปทรงอิสระ ที่เกิดขึ้นอย่างอิสระ โครงสร้างที่แน่นอนของตนเอง เป็นไปตามอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เช่น เมฆ เมล็ดพืชที่กำลังจะแตกหน่อเจริญเติบโต เพราะรูปทรงอิสระมีลักษณะให้ความเคลื่อนไหว และรูปทรงเรขาคณิต ที่ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้นำมาใช้ในการสร้างสรรค์คือ รูปทรงกลม ดังพระอาทิตย์ที่ให้แสงสว่างทำให้สิ่งมีชีวิตเจริญเติบโตงอกงามตามธรรมชาติและเปรียบเสมือนดวงจันทร์ที่ทำให้มีปรากฏการณ์น้ำขึ้นน้ำลงในธรรมชาติและฤดูกาล ผู้สร้างสรรค์ได้นำมาคลี่คลายในรูปแบบตามความรู้สึกส่วนตัวของผู้วิจัยสร้างสรรค์ เช่น รูปทรงของก้อนเมฆ รูปทรงของพืช และนำองค์ประกอบของรูปทรงต่างๆมาประกอบสร้างเป็นรูปทรงวงกลม เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ของรูปทรงที่นำมาแทนค่าเป็นสัญลักษณ์ในงานประติมากรรมและรูปทรงกลมยังให้ความรู้สึกถึงความสมดุลที่มีความสัมพันธ์ที่ไหลเวียนอย่างต่อเนื่องทั้งดงามของชีวิตกับธรรมชาติ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความสมดุล ความสัมพันธ์ของชีวิตกับธรรมชาติ
- 2.2 เพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม ที่แสดงถึงรูปทรงสัญลักษณ์ความสมดุลของชีวิต

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตที่เกิดมาที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ทำให้มองเห็นการอยู่ร่วมกันชีวิตจนเกิดการประสานกลมกลืนกันเป็นความสมดุลของชีวิต ในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน หมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันไป เสริมกันและกันและเป็นความสัมพันธ์ที่ไหลเวียนเป็น วัฏจักร
- 3.2 ได้กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมด้วยกระบวนการทางด้านศิลปะนำเสนอเป็นผลงานประติมากรรม 3 มิติ เทคนิคการเชื่อมโลหะ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาด้านศิลปกรรม
- 3.3 ได้นำเสนอผลงานประติมากรรม จากการนำรูปทรงสัญลักษณ์ เรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติที่อยู่ร่วมกันประสานกลมกลืนกันเป็นความสมดุลของชีวิตในธรรมชาติ
- 3.4 ได้รูปแบบการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ เรื่อง รูปทรงสัญลักษณ์ความสมดุลของชีวิตเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ศิลปะให้แก่วงการศิลปกรรม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

- 4.1 ข้อมูลภาคสนาม เก็บข้อมูลภาพถ่ายและสเก็ตภาพร่าง 2 มิติ และประสบการณ์ที่ได้จากการสังเกตลักษณะของเมล็ดพันธุ์พืชที่สนใจ โครงสร้างของพืช ตั้งแต่เริ่มงอกจนร่วงโรยลง

ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูล หาหนังสือที่มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาอ้างอิง แนวความคิดและสนับสนุนงานประติมากรรมของผู้วิจัยสร้างสรรค์ รวมทั้งจะให้ความสนใจทางด้านทัศนศิลป์และเทคนิค

4.2 ข้อมูลภาคเอกสาร หาหนังสือที่มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาอ้างอิง เช่น วิทยากร เชียงกูล (2550 : ออนไลน์) อธิบายศัพท์สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา แนวความคิดและสนับสนุนงานประติมากรรมของผู้วิจัยสร้างสรรค์และบทความสร้างสรรค์ต่างๆ รวมทั้งจะให้ความสนใจทางด้านทัศนศิลป์และเทคนิคเฉพาะตัวในการทำให้งานประติมากรรมที่สร้างมาี้มีความสมบูรณ์และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

4.3 อิทธิพลจากผลงานศิลปกรรม อิทธิพลของศิลปิน บุคคล เอกสารอ้างอิงและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะที่มีอิทธิพลทางด้านรูปแบบ ทางด้านเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ผลงานด้านแนวความคิด ที่ข้าพเจ้าสนใจ

4.4 การวิเคราะห์แนวเรื่อง สรุปลักษณะแรงบันดาลใจเพื่อค้นรูปแบบและแนวทางในการสร้างสรรค์เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหา จนก่อให้เกิดลักษณะของภาษาประติมากรรม และจนสามารถถ่ายทอดให้เห็นถึงความสมดุลสื่อสารกับผู้ชมงานได้การวิเคราะห์รูปทรงสัญลักษณ์ โดยสื่อสารผ่านผลงานประติมากรรมแสดงออกผ่านรูปทรงที่ถูกคลี่คลายเป็นรูปทรงกลมและรูปทรงอิสระที่แทนค่าสัญลักษณ์ของพืช ฤดูกาล และชีวิตการวิเคราะห์เทคนิคการวิจัยจะนำเสนอผลงานประติมากรรม 3 มิติ ที่มีคุณลักษณะเฉพาะตัวของวัสดุ โดยใช้เทคนิคการเชื่อมโลหะ เพื่อต้องการให้การประกอบชิ้นส่วนของงานนั้นมีความคงทนแข็งแรงอยู่เหนือกาลเวลา

4.5 การสร้างสรรค์ผลงานสรุปลักษณะเพื่อค้นรูปแบบและแนวทางในการสร้างสรรค์ค้นหารูปแบบในการสร้างสรรค์โดยการทำให้แบบจำลอง 2 มิติ และ 3 มิติ นำแบบจำลอง 3 มิติ เข้าสู่กระบวนการวิจารณ์และอภิปรายโดย คณาจารย์และสมาชิกในภาควิชา นำบทสรุปในการวิจารณ์และอภิปรายมาปรับปรุงแบบจำลอง 3 มิติ เพื่อเตรียมการขยายผลงานประติมากรรม

4.6 การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงาน วัสดุที่ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้เลือกใช้ ในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยใช้เทคนิคการเชื่อมโลหะในการสร้างรูปทรง ซึ่งมีทั้งส่วนที่เป็นโลหะแผ่น ในการสร้างรูปทรงในลักษณะที่บิดัน และโลหะชนิดเส้นในการประสานระหว่างรูปทรงหลักและรูปทรงรอง และเพิ่มในส่วนรายละเอียดบางส่วน และอุปกรณ์ในการสร้างตัวผลงานมีความสำคัญในการทำให้ตัวผลงานเสร็จสมบูรณ์ในด้านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานและเป็นสิ่งที่ช่วยจัดการในเรื่องวัสดุที่สร้างสรรค์ได้นำมาสร้างสรรค์งานศิลปะ เช่น ตู้เชื่อมรูปเชื่อมถุงมือสำหรับใส่เชื่อมเหล็ก หน้ากากเชื่อมเหล็กค้อน ซึ่งมีความสำคัญในการประกอบผลงานในแต่ละส่วนที่ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้ กำหนดรูปทรงขึ้น ซึ่งมีความสัมพันธ์กับตัววัสดุที่ใช้ นอกจากการประกอบสร้างตัวผลงานผู้สร้างสรรค์ต้องมีประสบการณ์ในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ที่เลือกใช้สั้่นมาใช้สร้างงานอีกด้วยเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง อุปกรณ์ที่มีส่วนในการใช้ตัดโลหะในการสร้างชิ้นงานในลักษณะที่บิดัน และโลหะชนิดเส้นในการ

ประสานระหว่างรูปทรงหลักและรูปทรงรอง เช่น พลาสมาตัดแผ่นเหล็กคีมตัดเหล็กเครื่องขัดเหล็กบีม ลม เป็นต้น และอุปกรณ์ช่วยในเรื่องความปลอดภัย แวนตากันฝุ่นหน้ากากกันฝุ่นถุงมือสำหรับใส่เชื่อม เหล็กหน้ากากเชื่อมเหล็ก เป็นต้น

4.6.1 การนำภาพร่าง เริ่มจากการสรุปเนื้อหา แนวความคิดและนำไปสู่การทำภาพร่าง 2 มิติ เพื่อค้นหารูปทรงที่มีความสมบูรณ์ให้สัมพันธ์กับแนวความคิด

4.6.2 การสร้างสรรค์ผลงาน เริ่มจากขั้นตอนการเชื่อมเหล็กขึ้นชิ้นงานโดยการขึ้นดิน เป็นชิ้นผลงาน และการร่างแบบใส่กระดาษเพื่อนำไปร่างใส่แผ่นเหล็กและตัดชิ้นงานในบางส่วน เพื่อนำไปประกอบชิ้นงานในแต่ละส่วนเข้าด้วยกัน โดยใช้เทคนิคการเชื่อมโลหะในการสร้างรูปทรง ซึ่งมีทั้งส่วนที่เป็นโลหะแผ่นในการสร้างรูปทรงในลักษณะที่บิดัน และโลหะชนิดเส้นในการประสานระหว่างรูปทรงหลักและรูปทรงรอง และเพิ่มในส่วนรายละเอียดบางส่วนโดยผ่านกระบวนการทดลอง เทคนิคต่างๆเพื่อให้เกิดการประสานกลมกลืนกันของรูปทรง ความงามที่เกิดขึ้นก็คือหน่วยของผลงาน เล็กๆก่อตัวเชื่อมโยงจนเกิดเป็นรูปโครงสร้างใหญ่ที่มีพลัง เพื่อต้องการให้ตอบสนองแนวความคิดที่มีความหลากหลาย

4.7 การสร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยสร้างสรรค์ใช้เทคนิคการใช้โลหะเป็นหลักในการสร้างรูปทรง ซึ่งมีทั้งส่วนที่เป็นโลหะแผ่นในการสร้างรูปทรงในลักษณะที่บิดัน และโลหะชนิดเส้นในการประสานระหว่างรูปทรงหลักและรูปทรงรอง และเพิ่มในส่วนรายละเอียดบางส่วนโดยผ่านกระบวนการทดลองเทคนิคต่างๆเพื่อให้เกิดการประสานกลมกลืนกันของรูปทรง ความงามที่เกิดขึ้นก็คือหน่วยของผลงานเล็กๆก่อตัวเชื่อมโยงจนเกิดเป็นรูปโครงสร้างใหญ่ที่มีพลัง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาของผู้สร้างสรรค์ต้องการจะสื่อสาร ความสำคัญของชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติมีสภาวะการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล จนเกิดการประสานกลมกลืนกันเป็นความสมดุลของชีวิต

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการสร้างสรรค์ แบ่งออกเป็น 3 ช่วงระยะเวลาจากการสร้างสรรค์ผลงานมีการนำเอาองค์ประกอบของพีชที่มีโครงสร้างของรูปทรงในลักษณะกลมรี และกลม โดยอาศัยโครงสร้างของรูปทรงเรขาคณิต ในการเจาะตัดทอน เอาเนื้อปริมาตรบางส่วนของรูปทรงออกเพื่อให้เกิดลักษณะของเหลี่ยมสัน และเพื่อค้นหารูปทรงภายนอกให้มีความสัมพันธ์กันทั้งหมดทำให้เกิดรูปทรงใหม่ขึ้นมา

5.2 แนวความคิด ผู้วิจัยสร้างสรรค์ต้องการนำเสนอเนื้อหาที่ได้รับแรงบันดาลใจโดยตรงจากธรรมชาติ เรื่องราวของชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล โดยเฉพาะพีชนานาพันธ์ ที่มีโครงสร้างของรูปทรงในลักษณะกลมรี และกลม ได้กำเนิดเติบโตตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อมรอบๆตัว ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจนถึงปัจจุบันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพีชนั้น เริ่มตั้งแต่เมล็ดเริ่มงอกจนกระทั่งเจริญเติบโตเต็มที่ สามารถผลิตดอกออกผลและเมล็ดต่อไป

เป็นวัฏจักรที่พืชสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ตามฤดูกาล ผู้วิจัยสร้างสรรค์มีความรู้สึกว่าการหมุนเวียนของฤดูกาลก่อให้เกิดการแปรเปลี่ยนของสิ่งมีชีวิตที่มีการเจริญเติบโตและเสื่อมสลายไปตามกฎของธรรมชาติ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับชีวิตและก่อให้เกิดความสมดุลในชีวิตและผู้วิจัยสร้างสรรค์ต้องการที่จะให้รูปทรงประติมากรรมแสดงสื่อความหมายในด้านความรู้สึกของจินตนาการจากรูปทรงธรรมชาติ

5.3 รูปทรงและรูปแบบทางศิลปะ ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้เริ่มต้นด้วยการรวบรวมข้อมูลเพื่อเป็นปัจจัยนำมาประกอบการค้นหารูปทรง โดยเฉพาะจากภาพถ่ายของธรรมชาติ ได้แก่พืชที่มีโครงสร้างของรูปทรงในลักษณะกลมรี และกลม โดยอาศัยโครงสร้างของรูปทรงเรขาคณิต ในการเจาะตัดทอนเอาเนื้อปริมาตรบางส่วนจากรูปทรงออกเพื่อให้เกิดลักษณะของเหลี่ยมสัน และเพื่อค้นหารูปทรงภายนอกให้มีความสัมพันธ์กันทั้งหมดทำให้เกิดรูปทรงใหม่ขึ้นมา กำหนดปริมาตรแต่ละส่วนติดต่อกันเกี่ยวกันได้คล้ายลักษณะของพื้นผิวของรูปทรงให้เป็นเส้นให้แผ่ขยายออกไปในทิศทางต่างๆ เกิดเป็นร่องรอยของพื้นผิวที่มีความแตกต่างกันของรูปทรงที่มีพื้นผิวเรียบ และหยาบที่พื้นผิวมีความขั้มนำสร้างความน่าสนใจในตัวชิ้นงานขึ้น โดยใช้พื้นผิวหยาบเป็นเส้นเป็นส่วนใหญ่ แต่ได้อาศัยการสลับการขั้มนอ่อนของวัสดุ กล่าวคือได้แยกรูปทรงภายในและภายนอกให้เห็นชัดเจน ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้จัดลำดับของรูปทรงภายในและภายนอกมีการตอบรับ ก่อเกี่ยวกัน ภายในโครงสร้างของรูปทรงทั้งหมด และอยู่ในโครงสร้างของรูปทรงกลม ก่อให้เกิดจังหวะเคลื่อนไหวไปตามโครงสร้างของรูปทรงประติมากรรม ที่สื่อความหมายทั้งด้านความรู้สึกว่า ที่มานั้นได้มาจากรูปทรงธรรมชาติ การกำหนดรูปทรงดังกล่าว ไม่สามารถที่จะทำให้ออกมาได้อย่างเพียงพอ คุณค่าทางด้านองค์ประกอบกับการถ่ายทอดความรู้สึกไปในรูปทรงที่มีความสำคัญ ที่จะช่วยให้ออกมาเกิดความประสานกลมกลืนและเน้นเนื้อหาของประติมากรรมให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

5.4 เทคนิค การสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมในชิ้นนี้ นอกจากเกิดจากระบบนึกคิดจินตนาการสอดแทรก อารมณ์และความรู้สึกแล้ว ยังคำนึงถึงวัสดุที่นำมาใช้อีกด้วย เพื่อที่จะส่งผลต่อแนวความคิดวิธีการ และเทคนิค โดยผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้กำหนดวัสดุให้ถาวร เป็นเหล็ก 2 ลักษณะ คือลักษณะเหล็กที่เป็นพื้นผิวเรียบ และเหล็กที่มีพื้นผิวหยาบเป็นเส้น เพราะเนื่องจากต้องการให้เกิดความแตกต่างกันบางส่วนของงานประติมากรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปทรงภายในและรูปทรงภายนอก โดยผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้ใช้กระบวนการในการสร้างสรรค์ครั้งนี้โดยใช้เทคนิคการรากรูปเชื่อมลงบนแผ่นเหล็กที่ประกอบกันเป็นรูปทรงกลมไว้แล้วในแต่ละชิ้นส่วนของตัวผลงาน เพื่อต้องการให้เส้นของรูปเชื่อมที่รากลงไปสร้างลักษณะของพื้นผิวที่หยาบ และมีน้ำหนักของความนูนขึ้นมาเป็นเส้นแผ่ขยายออกไปในทิศทางต่างๆ มีน้ำหนักลักษณะสีเข้มดำ เพื่อให้เส้นที่รากลงบนแผ่นเหล็กสร้างความรู้สึกที่มีความคล้ายคลึงกันกับธรรมชาติ และต้องการให้เกิดความแตกต่างกันบางส่วนของงานประติมากรรม ลักษณะเหล็กที่เป็นพื้นผิวเรียบที่มีพื้นผิวของวัสดุเหล็ก จะเห็นความแตกต่างของ

พื้นผิว และสีของพื้นผิวที่สร้างขึ้นเกิดจากการนำความร้อนของแก๊สมาเผาลงไปบนพื้นผิวของวัสดุ เหล็กที่มีรูปทรงกลม และมีพื้นผิวเรียบ ทำให้เกิดสีจากการเผาไหม้ขึ้นมาบนพื้นผิวของวัสดุเหล็ก ทำให้เกิดความแตกต่างในบางส่วนของผลงาน และยังให้ความรู้สึกของความเป็นธรรมชาติของตัววัสดุไว้ นำแต่ละส่วนมาเชื่อมประกอบให้เป็นไปตามรูปทรงของประติมากรรม ตามแบบภาพร่างลายเส้น และตามแบบประติมากรรมขนาดเล็ก เมื่อเชื่อมจนเป็นตามรูปทรงที่ต้องการแล้ว ตกแต่งในส่วนที่ไม่เรียบร้อย โดยเฉพาะรอยเชื่อมต่อ โดยการขัด เจียรนัย ให้เป็นส่วนเดียวกัน และเคลือบสีด้วยน้ำยาเคลือบเงาสี เพื่อคงสภาพสีไว้ให้นานยิ่งกว่า การใช้ส่วนประกอบและวิธีการต่างๆ เหล่านี้ เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ก่อให้เกิดคุณค่าของรูปทรงประติมากรรมที่มีเนื้อหา ให้ความรู้สึกมีพลังซ่อนอยู่ภายในรูปทรงประติมากรรมแต่ละชิ้นได้อย่างสมบูรณ์

5.5 อิทธิพลจากผลงานศิลปกรรม ที่ได้จากการวิจัย อิทธิพลที่ได้รับจากผลงานของ ศาสตราจารย์นันทวรรณ จันทนะพะลิน (2546 : 70) ชื่อผลงาน “สัมพันธ์ภาพ” เป็นหนึ่งในผลงานแบบนามธรรม ในด้านเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ ประสานกลมกลืนกัน ความงามที่เกิดขึ้นก็คือหน่วยของผลงานเล็กๆ ก่อตัวเชื่อมโยงจนเกิดเป็นรูปโครงสร้างใหญ่ที่มีพลัง เป็นจักรวาลที่สัมพันธ์กันไม่รู้จบ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับเนื้อหา ผู้วิจัยสร้างสรรค์ต้องการจะสื่อสาร ความสำคัญของชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติที่มีสภาวะการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล จนเกิดการประสานกลมกลืนกันเป็นความสมดุลของชีวิตอิทธิพลจากผลงานของนายอุดร จิรัชชา(2546 : 31) เป็นผลงานประเภทประติมากรรมได้รับแรงบันดาลใจจากการเจริญเติบโตต้องอาศัยระยะเวลา โดยการอาศัยรูปแรกเป็นสำคัญระยะเวลาเป็นสิ่งที่บ่งบอกช่วงแห่งการเติบโต ยิ่งเจริญเติบโตมากเท่าไรช่วงระยะเวลาของการเจริญเติบโตจะลดน้อยลงเท่านั้น สิ่งที่ตามมาคือระยะเวลาของการเจริญเติบโตจะถึงจุดอิ่มตัวซึ่งเป็นหลักความจริงของธรรมชาติ อิทธิพลที่ได้รับจากผลงานคือในด้านรูปแบบการใช้รูปทรงเรขาคณิตในงานประติมากรรม เนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติอิทธิพลจากผลงานของ บุญเกิด ศรีสุชา (2552 : 5) เป็นงานประเภทประติมากรรม ที่มีแนวความคิด ในช่วงชีวิตที่นับจากเกิดถึงตาย มีการเปลี่ยนแปลงทุกขณะลมหายใจ การหมุนเวียนเปลี่ยนไปนั้นคือจุดเริ่มต้นวิวัฒนาการของสรรพชีวิต แรงบีบคั้น ความกดดันของสภาวะแวดล้อมเป็นเงื่อนไขของการดิ้นรนเพื่อการมีชีวิตและรักษาสายพันธุ์ การปรับสภาพให้เหมาะสมกับเงื่อนไขของการดำรงชีวิตนั้นคือ ทางออกสุดท้ายที่ทำให้มนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ให้ปรากฏอยู่บนโลกและพลังที่แฝงเร้นอยู่ภายใต้ภาวะที่บีบคั้นของการปรับสภาพนั้นแหละคือพลังแห่งการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้สมดุลเพื่อโอกาสในการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์ต่อไป ข้าพเจ้าได้เห็นถึงคุณค่าของการเปลี่ยนแปลงและคุณค่าของความงามที่ซ่อนอยู่ จึงได้นำคุณค่าของความงามดังกล่าวอันเป็นนามธรรม มาสร้างผ่านกระบวนการจากแนวคิด เทคนิคเชื่อมโลหะ และวิธีการให้เกิดเป็นรูปธรรมเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกอันมุ่งดีต่อทุกชีวิตและทุกสรรพสิ่งบนโลกในรูปแบบผลงานประติมากรรม อิทธิพลที่ได้ทางด้านเทคนิค การใช้โลหะเป็นหลักในการสร้างรูปทรง ซึ่ง มีทั้งส่วนที่เป็นโลหะแผ่นในการสร้าง

รูปทรงในลักษณะที่บิดัน และโลหะชนิดเส้นในการประสานระหว่างรูปทรงหลักและรูปทรงรอง และเพิ่มในส่วนรายละเอียดบางส่วน

ภาพประกอบที่ 1 ผลงานสร้างสรรค์ ชื่อผลงาน : รูปทรงสัญลักษณ์ความสมดุลของชีวิต
ขนาด : 160X94X30 เซนติเมตร เทคนิค : เชื่อมโลหะ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการสร้างสรรค เกิดข้อค้นพบใหม่ องค์ความรู้ใหม่ หรือนวัตกรรมใหม่ ดังนี้

การศึกษาผลงานสร้างสรรค์ประติมากรรม เป็นแนวทางของการศึกษาศิลปะการสร้างสรรค์ประติมากรรม การค้นหารูปทรง รูปทรงลักษณะเฉพาะของตนเอง และค้นคว้าทดลอง เพื่อตอบสนองทางความคิดและสื่อความหมายตามแนวเรื่องของการค้นคว้าวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างสรรค์ต้องการนำเสนอเนื้อหาที่ได้รับแรงบันดาลใจโดยตรงจากธรรมชาติ เรื่องราวของชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล สอดคล้องกับแนวคิดของเทพศิริ สุขโสภา (2518 : 37) กล่าวไว้ว่า ความเคลื่อนไหวในลักษณะกลมกลืนประสานกันของธรรมชาติสามารถให้บทเรียนที่ไม่รู้จักเบื่อหน่าย เช่น ความรู้สึกใหม่ ๆ ภาพที่เต็มไปด้วยความหมายลึกซึ้ง บรรดานักปราชญ์จึงมักอาศัยอยู่ในป่าเปลี่ยวภูเขาสูง และธรรมชาติเป็นครูจนเป็นนักเขียน หรือจิตรกรที่มีชื่อเสียงดี และก็ธรรมชาติอีกเช่นกัน ที่สอนให้ศิลปินญี่ปุ่นเป็นนักจัดสวนที่มีชื่อเสียงแพร่หลายในปัจจุบันและทฤษฎีทางด้านศิลปะ ที่มีความสัมพันธ์กับแนวความคิดและผลงานของผู้วิจัยสร้างสรรค์ที่มีผลในกระบวนการสร้างสรรค์งานในการใช้รูปทรงและจัดองค์ประกอบในงานศิลปะ สอดคล้องกับชะลูด นิมเสมอ (2539 : 212-213) ได้เขียนเกี่ยวกับเรื่องของรูปทรงไว้ว่ารูปทรงเรขาคณิต เช่น รูปกลม รูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยม ในธรรมชาติ ผลึกของสารต่างๆ จะมีรูปแบบเรขาคณิต รูปทรงเหล่านี้เป็นรูปทรงที่ให้โครงสร้างหรือเป็นพื้นที่ของรูปทรงอื่นๆ รูปทรงอิสระ หมายถึง รูปทรงที่มีได้จำกัดอยู่ในแบบเรขาคณิตแต่เกิดขึ้นอย่าง

อิสระ ไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนเป็นไปตามอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เช่น รูปทรงหยดน้ำ เมฆ บ่อน้ำ ควัน มีลักษณะเลื่อนไหล รูปทรงอิสระให้ความเคลื่อนไหวรูปทรงอิสระมีลักษณะขัดแย้งกับรูปทรงเรขาคณิตแต่กลมกลืนกับรูปทรงอินทรีย์

ด้วยเหตุนี้ การสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมของผู้วิจัสร้างสรรค์ จึงต้องตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติมีสภาวะการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล จนเกิดการประสานกลมกลืนกันเป็นความสมดุลของชีวิต ผู้วิจัสร้างสรรค์ต้องการนำเสนอรูปทรงประติมากรรมแสดงสื่อความหมายในด้านความรู้สึกของจินตนาการจากรูปทรงธรรมชาติ โดยอาศัยโครงสร้างของรูปทรงเรขาคณิต ในการเจาะตัดทอน เอาเนื้อปริมาตรบางส่วนจากรูปทรงออกเพื่อให้เกิดลักษณะของเหลี่ยมสัน และเพื่อค้นหารูปทรงภายนอกให้มีความสัมพันธ์กันทั้งหมดทำให้เกิดรูปทรงใหม่ขึ้นมา

6.2 ผลการสร้างสรรค์แสดงลักษณะเฉพาะตนของผู้สร้างสรรค์ การสังเคราะห์ประสบการณ์เพื่อเหตุและผลที่จะให้กลายเป็นรูปทรงทางประติมากรรม โดยการใช้วิธีการวาดเส้นบนกระดาษ เพื่อค้นหาความสอดคล้องลงตัวของรูปทรงตามจินตนาการที่ได้กำหนดขึ้น ขนาด จังหวะ สัดส่วน พื้นผิว พื้นที่ว่าง ความซับซ้อนของรูปทรง รวมทั้งเทคนิคและวัสดุเป็นต้น ลักษณะผลงานที่ปรากฏขึ้นได้ลักษณะของรูปทรงที่ได้รับจากเนื้อหาเรื่องราวจากกฎเกณฑ์จากการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับชีวิตและก่อให้เกิดความสมดุลในชีวิตมาปรับกับความรู้สึกนึกคิด จินตนาการ และประยุกต์ให้เข้ากับวิธีการเป็นการแสดงออกในลักษณะโครงสร้างของผลงานประติมากรรม

6.3 ผลงานสร้างสรรค์ มีความเป็นต้นแบบ ผู้วิจัสร้างสรรค์กำหนดวิธีการเชื่อมเหล็กเป็นวัสดุในงานจริงของผู้วิจัสร้างสรรค์ เพราะเหตุว่าสามารถสื่อแสดงออกได้ชัดเจนในด้านปริมาตรของรูปทรง และสะดวกในการแสดงความรู้สึกในด้านพื้นผิวอีกทั้งยังคงสภาพรูปทรงที่ถาวร แข็งแรง พื้นผิวมันสามารถตอบสนองและสื่อความหมายในด้านรูปทรงประติมากรรมในความรู้สึกนึกคิด จินตนาการจากรูปทรงธรรมชาติได้ ในลักษณะโครงสร้างผลงานประติมากรรมจะจัดวางองค์ประกอบของรูปทรงให้เห็นเส้นรอบนอกส่วนใหญ่ยังคงใช้เส้นโค้งมน เพื่อให้เกิดการประสานกลมกลืนกันของรูปทรง ความงามที่เกิดขึ้นก็คือหน่วยของผลงานเล็กๆ ก่อตัวเชื่อมโยงจนเกิดเป็นรูปทรงโครงสร้างใหญ่ที่มีพลัง คุณค่าทางด้านองค์ประกอบกับการถ่ายทอดความรู้สึกไปในรูปทรงที่มีความสำคัญ ที่จะช่วยให้รูปทรงเกิดความประสานกลมกลืน และเน้นเนื้อหาของประติมากรรมให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

6.4 ความเป็นศิลปะ (Artistic form) การดำเนินงานสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมนั้น มีสิ่งที่จะต้องพิจารณาอย่างยิ่งต่อการนำวัสดุมาใช้ ซึ่งถือว่าเป็นทัศนธาตุอันหนึ่งที่มีความสำคัญและความหมายในการนำมาใช้ ถือว่าเป็นองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ ที่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งกับการสร้างสรรค์ผลงานของผู้วิจัสร้างสรรค์ ความงามอันสมบูรณ์แบบจะเกิดขึ้นจากแนวความคิดวิธีการ เทคนิค การจัดองค์ประกอบของรูปทรงในตัวผลงานนั้นให้ได้ความสัมพันธ์จนเกิด

เป็นผลงานประติมากรรมที่มีลักษณะโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ตามองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ เพื่อเหตุและผลที่จะให้กลายเป็นรูปทรงทางประติมากรรม

ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้จัดลำดับของรูปทรงภายในและภายนอกมีการตอบรับ ก่อเกี่ยวกันภายในโครงสร้างของรูปทรงทั้งหมด และอยู่ในโครงสร้างของรูปทรงกลมใช้เส้นโค้ง เส้นเว้า เป็นส่วนช่วยแยกรูปทรงภายในและรูปทรงภายนอก ผู้สร้างสรรค์จะตกแต่งให้เกิดความเหมาะสมเพื่อให้ได้ความรู้สึกกลมกลืน งดงามตามความต้องการ ก่อให้เกิดจังหวะเคลื่อนไหวไปตามโครงสร้างของรูปทรงประติมากรรมที่มีความสัมพันธ์กันจนเกิดความงามและสมบูรณ์แบบเฉพาะตัว

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการสร้างสรรค์ผลงานมีจุดเริ่มต้นจากความสัมพันธ์ของชีวิตในธรรมชาติ เรื่องราวของชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล โดยเฉพาะพืชพรรณพันธุ์ ที่ได้กำเนิดเติบโตตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อมรอบๆตัวสามารถผลิตดอกออกผลและเมล็ดต่อไปเป็นวัฏจักรที่พืชสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ผู้สร้างสรรค์ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ตามฤดูกาล ผู้วิจัยสร้างสรรค์มีความรู้สึกว่าการหมุนเวียนของฤดูกาลก่อให้เกิดการแปรเปลี่ยนของสิ่งมีชีวิตที่มีการเจริญเติบโตและเสื่อมสลายไปตามกฎของธรรมชาติผู้วิจัยสร้างสรรค์ต้องการที่จะให้รูปทรงประติมากรรมแสดงสื่อความหมายในด้านความรู้สึกของจินตนาการจากรูปทรงธรรมชาติ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

การสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม นอกจากเกิดจากระบบนึกคิด จินตนาการ สอดแทรก อารมณ์และความรู้สึกแล้ว ยังคำนึงถึงวัสดุที่นำมาใช้อีกด้วย เพื่อที่จะส่งผลต่อแนวความคิดวิธีการ และเทคนิค โดยผู้วิจัยสร้างสรรค์เอง และหากมีผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับความรู้แนวเรื่องในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานตามข้อมูลดังกล่าวควรมีการหาแรงบันดาลใจจากประสบการณ์จริงที่ผ่านเข้ามา

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ผลกระทบหรือปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นจากสังคม หรือจากวงวิชาการ การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ที่มีเรื่องราวเนื้อหาของความสัมพันธ์ของชีวิตในธรรมชาติ การอยู่ร่วมกันก่อให้เกิดความสมดุลในชีวิต ล้วนมีเหตุและผลที่จะแสดงออกที่ต่างกัน จากประสบการณ์ สภาวะที่ต่างกัน ความเหมาะสมของการดำรงอยู่ของชีวิต ที่มีจุดคิดเป็นแนวทางเดียวกัน คือการมองรอบๆ ตัวและปรับสภาพให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนั้น เพื่อสร้างความสมดุลให้กับชีวิตของตนเอง

8. เอกสารอ้างอิง

- ชะลูด นิยมเสมอ. (2539). **องค์ประกอบของศิลปะ**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- เทพศิริ สุขโสภา. (2518). **ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์.
- อุตร จิรัชชา. (2546). **นิทรรศการการประกวดประติมากรรมติดตั้ง**. ม.ป.พ.. ณ ธนาคารกรุงเทพ.
- บุญเกิด ศรีสุชา. (2552). **วิวัฒนาการแห่งชีวิต**. ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาประติมากรรม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิทยากร เชียงกูล. (2550). **อธิบายศัพท์สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา**. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2561. จาก <https://witayakornclub.wordpress.com/2008/04/17/balance-of-nature>
- ศาสตรเมธีนทิวรรณ จันทนะพะลิ. (2546). **นิทรรศการการประกวดประติมากรรมติดตั้ง**. ม.ป.พ.. ณ ธนาคารกรุงเทพ.
- Krittayakorn. (2552). **การจัดการองค์ประกอบศิลป์**. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2561. จาก <https://krittayakorn.wordpress.com/2013/03/20/balance>

9. คำขอบคุณ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากรองศาสตราจารย์บุญทัน เชษฐสุราษฎร์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ สุขนา อาจารย์ที่ปรึกษาคณะกรรมการสอบ และผู้เชี่ยวชาญ ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานวิจัย ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์บุญทัน เชษฐสุราษฎร์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ สุขนา ผู้ให้การช่วยเหลือสนับสนุนการสร้างสรรค์ผลงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี และอาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปกรรม ศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ ณ โอกาสนี้ ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวคุณแม่พัตสณี ววมขุนทด และ คุณพ่อไสว ววมขุนทด อันเป็นที่เคารพยิ่งที่ได้ช่วยกันวางรากฐานการศึกษา วางรากฐานศีลธรรมอันดีและผู้เป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งของผู้วิจัยในการสนับสนุนผู้วิจัยในทุกๆ ด้าน จนประสบความสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์
ในจังหวัดขอนแก่น

The Quality of Work Life of Women Workers in Electronic Parts Production
Enterprises in KhonKaen Province

วนิดา สัสดีไกรสร¹, พจ ตู๊พจ², อำนวย สังข์ช่วย³

Wanida Sassadeekaisorn¹, Pot Toopot², Amnuay Sangchuay³

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : Wanidasor.s@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงาน 2)เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น และ 3)ศึกษาแนวทางการพัฒนาการของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น โดยใช้กรอบแนวคิดการวิจัยองค์ประกอบของการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของริชาร์ทอี.วอลตัน และผลงานวิจัยของกันยา หมอยาดี คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 8 ด้าน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ในการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 343 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย 10 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

¹ Master of Public Administration Formula Student Department of Public Administration Faculty of Social Sciences and Humanities Northeastern University, Thailand.

^{2,3} คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

^{2,3} Faculty of Social Sciences and Humanities Northeastern University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 31 พฤษภาคม 2562; แก้ไขบทความ: 14 กรกฎาคม 2562; ตอรับกา
ตีพิมพ์: 18 กรกฎาคม 2562

Received: May 31, 2019; Revised: July 14, 2019; Accepted: July 18, 2019

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t และทดสอบค่า F-test การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเจาะลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดการคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ควรมีการปรับขึ้นเงินเดือนทุกปีโดยไม่ต้องรอปรับตามประกาศค่าจ้างขั้นต่ำ ควรปรับปรุงไม่ให้เครื่องจักรมีเสียงดังเกินไปควรปลูกต้นไม้และจัดสวนหย่อมเพื่อให้เกิดความร่มรื่นภายในโรงงาน ควรจัดอบรมให้ลูกจ้าง ให้มีความรู้ และเพิ่มทักษะเกี่ยวกับการทำงานตรงกับตำแหน่งงาน

คำสำคัญ : 1. คุณภาพชีวิต 2. แรงงานสตรี 3. สถานประกอบกิจการ 4. ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study the quality of work life, 2) compare the quality of work life of women workers in electronic parts manufacturing enterprises in KhonKaen province classified and 3) to study guidelines for development of women workers in electronic parts manufacturing enterprises in KhonKaen province by using conceptual framework on development of the quality of work life of Richard E. Walton and research of Kanyaya Yadi, Quality of work life of women workers in the textile industry in Khlong San District, Bangkok consisted of 8 aspects. This research was mixed methods research between quantitative research with the sample group of 343 people and qualitative research with the target group of 10 people. The research tool was a 5-level rating scale questionnaire. The statistics used in data analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test. Qualitative research used in-depth semi-structured interview and descriptive statistics.

The study results were found that: 1) The level analysis results of work life quality management of women workers in electronic parts manufacturing enterprises in KhonKaen province in overall were rated at a high level. 2) The results of the

comparative analysis of the quality of work life of women workers in the electronic parts manufacturing enterprises in KhonKaen province in overall and each aspect were rated at a high level and the opinions were not different. And 3) The guidelines for improving the quality of work life of women workers in the electronic parts manufacturing enterprises in KhonKaen province were found that: The salary should be increased every year without waiting for the minimum wage announcement. The machine should be improved and should not be noisy, trees should be planted and garden should be well arranged within the factory. There should be training provided for employees to have working knowledge and skills.

Keywords : 1. Quality of Life 2. Women Workers 3. Enterprises 4. Electronic Parts

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติในเรื่องความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ไว้ว่า “บุคคลย่อมเสมอภาคในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง ถิ่นกำเนิดเชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้ สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม” รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มีบทบัญญัติกำหนดให้สตรีมีบทบาทมากขึ้นในสังคมไทยโดยเฉพาะด้านแรงงาน จะมีสตรีออกทำงานนอกบ้านเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และปัจจุบันในสถานประกอบการจะมีแรงงานสตรีเพิ่มค่อนข้างมาก ที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและค่านิยมของประชาชนในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ทำให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ตลาดแรงงานเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะแรงงานสตรีในสถานประกอบการ และปัจจุบันแรงงานสตรีมีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญในบทบาทของแรงงานสตรี ถ้าหากเวลาส่วนมากของชีวิตการทำงานได้อยู่กับสิ่งที่ตนเองพอใจก็จะช่วยให้มีสภาพจิตใจและอารมณ์ส่งเสริมให้เกิดการมีคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีที่ดีตามหลักมาตรฐานสากล

จังหวัดขอนแก่น มีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,736,423 การมีงานทำของประชากรในจังหวัด

ขอนแก่นพบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 899,838 คน แบ่งเป็นชายจำนวน 497,141 คน คิดเป็น ร้อยละ 55.25 เป็นหญิงจำนวน 402,697 คนคิดเป็น ร้อยละ 44.75 (สำนักงานแรงงานจังหวัดขอนแก่น, 2560 : ออนไลน์) มีจำนวนสถานประกอบกิจการที่ผ่านการตรวจแรงงานทั้งสิ้น 7,048 แห่ง แยกเป็นสถานประกอบกิจการขนาดเล็กลูกจ้าง 1-299 คน จำนวน 6,998 แห่ง ขนาดกลางลูกจ้าง 300-999 คน จำนวน 38 แห่ง และขนาดใหญ่ลูกจ้าง 1,000 คน ขึ้นไป จำนวน 12 แห่ง มีจำนวนแรงงานทั้งสิ้น 118,397 คน เป็นแรงงานชายจำนวน 62,182 คน คิดเป็น 52.51% แรงงานสตรีจำนวน 56,215 คน คิดเป็น 47.49 % (สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดขอนแก่น, 2560 : 7) มีแรงงานสตรีเข้าทำงานมากอันดับ 1 คือ สถานประกอบกิจการประเภทผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ มีจำนวนทั้งหมด 5 แห่ง มีลูกจ้างรวม 3,132 คน เป็นแรงงานชาย จำนวน 717 คน แรงงานสตรีจำนวน 2,415 คน คิดเป็น 77.11 % ของลูกจ้างทั้งหมด (สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดขอนแก่น, 2560 : 7) การประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ของสถานประกอบกิจการให้มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของตลาด ทำให้ต้องมีการจัดระบบงานเป็นกะขึ้น อันเป็นการทำงานนอกเหนือจากเวลาทำงานปกติ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพชีวิตการทำงานอย่างเลี่ยงไม่ได้ทั้งด้านร่างกาย และสังคม สภาพการทำงานดังกล่าว ก่อให้เกิดความกดดันอย่างมาก ต่อสภาวะกลไกของร่างกาย ซึ่งควบคุมแรงกดดันและเกิดปัญหาสุขภาพ ทำให้ขาดความเอาใจใส่ในงาน รวมทั้งปัญหาทางของเส้นโลหิตด้วย (ธนาวัฒน์ โชควิทยา, 2541 : 3)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการจังหวัดขอนแก่น เพื่อแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น และประโยชน์ทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่นและในสถานประกอบกิจการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น โดยจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการทำงาน การทำงานเป็นกะ และรายได้ต่อเดือน

2.3 เพื่อศึกษาหาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น เพื่อนำผลวิจัยไปปรับใช้ในการจัดการคุณภาพชีวิตของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น

3.2 ได้ทราบข้อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการทำงาน การทำงานเป็นกะ และมีรายได้ต่อเดือน เพื่อนำผลวิจัยไปปรับปรุงใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น

3.3 ได้ทราบแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น เพื่อนำไปปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาสร้างรูปแบบการวางแผนกลยุทธ์ในการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ในจังหวัดขอนแก่น และในสถานประกอบกิจการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้ดียิ่งขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 343 คน จำแนกออกเป็นรายได้ต่อเดือน การทำงานเป็นกะ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการทำงาน โดยใช้กรอบแนวคิดองค์ประกอบของการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน ของริชาร์ท อี วอลตัน (Richard E. Walton) และผลงานวิจัยของกันยา หมอยาดี จำนวน 8 ด้าน ในสถานประกอบกิจการ 5 แห่ง และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเจาะลึก (In-depth interviews) จากประชากรกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล ที่เป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานในจังหวัดขอนแก่น และประชากรแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่นประเภทกิจการ จำนวน 10 คน โดยกระจายตามสถานการณ์แล้วใช้วิธีการสรุปผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาเคราะห์ (Analytical Description)

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีเพียงด้านเดียวที่คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรี ในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่นอยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านค่าตอบแทนที่เป็น

ธรรมและเพียงพอ

5.2 ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามรายได้ต่อเดือน การทำงานเป็นกะ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

5.3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) ด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ ควรมีการปรับขึ้นเงินเดือนทุกปีโดยไม่ต้องรอปรับตามประกาศค่าจ้างขั้นต่ำควรเพิ่มสวัสดิการค่าอาหารกลางวันเพื่อลดค่าใช้จ่ายควรเพิ่มค่าตอบแทนให้มีการทำงานล่วงเวลา (OT) และควรจ่ายค่าจ้างเดือนละ 2 ครั้ง หรือให้ลูกจ้างเบิกเงินเดือนก่อนครบงวดการจ่ายค่าจ้างได้เป็นบางส่วน 2) ด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยควรปรับปรุงไม่ให้เครื่องจักรมีเสียงดังเกินไป ควรปลูกต้นไม้และจัดสวนหย่อมเพื่อให้ความร่มรื่นภายในโรงงานและควรมีกาจัดน้ำเสียเสียภายในโรงงานไม่ให้มีกลิ่นเหม็น 3) ด้านด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรควรจัดอบรมให้ลูกจ้างความรู้และเพิ่มทักษะเกี่ยวกับการทำงานตรงกับตำแหน่งงานหัวหน้างานควรมีการสอนงานลูกน้องเป็นประจำและควรมีการไปศึกษาดูงานเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มประสบการณ์ 4) ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานควรมีการพิจารณาปรับเลื่อนตำแหน่งลูกจ้างจากระดับปฏิบัติการเป็นหัวหน้างานและให้โอกาสลูกจ้างได้ศึกษาต่อขณะทำงานด้วย 5) ด้านการส่งเสริมบูรณาการทางสังคมควรมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานในแต่ละแผนก ควรมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง และไม่มี การแบ่งชนชั้นวรรณะในโรงงาน 6) ด้านธรรมาภิบาลขององค์กรควรออกกฎระเบียบการทำงานให้ชัดเจนและสอดคล้องกับกฎหมายเปิดโอกาสให้ลูกจ้างระดับปฏิบัติการได้แสดงความคิดเห็นเรื่องงานมากขึ้นและควรให้ความเสมอภาคทุกตำแหน่งงาน 7) ด้านความสมดุลกับบทบาทชีวิตส่วนตัวควรจัดวันหยุด ประเพณีเพิ่มจากที่กฎหมายกำหนด ควรลดการทำงานล่วงเวลา (OT) และควรเพิ่มวันลาพักผ่อน 8) ด้านเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสังคมควรจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีเพื่อไม่ให้เป็นอันตรายต่อชุมชน ควรสร้างสัมพันธ์ที่ดี มีการสนับสนุนกิจกรรมชุมชนรอบโรงงาน และกำจัดของเสียภายในโรงงาน เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อภายนอก

6. อภิปรายผลการวิจัย

ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานสตรีในสถานประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีเพียงด้านเดียวที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์สังคม รองลงมาคือ ด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร

ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านส่งเสริมบูรณาการทางสังคม ด้านธรรมณูญในองค์กร ด้านความสมดุลกับบทบาทชีวิตส่วนตัว และด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอตามลำดับ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันรัฐบาลได้มีการประกาศอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ต่ำสุดวันละ 320 บาท ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2561 และสถานประกอบการกิจการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น ได้มีการปรับค่าจ้างตามประกาศค่าจ้างขั้นต่ำ และแรงงานสตรีระดับปฏิบัติการส่วนมาก ได้รับค่าจ้างในอัตราค่าจ้างขั้นต่ำคือวันละ 320 บาท เพื่อให้รายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายแรงงานสตรีจึงต้องทำงานล่วงเวลา เพื่อให้มีรายได้ต่อเดือนเพิ่มมากขึ้น สถานประกอบการควรจัดสวัสดิการอื่น ให้แก่แรงงานโดยจัดสรรให้เท่าเทียมและเป็นธรรม ทำให้พนักงานแรงงานของบริษัทเกิดความพึงพอใจเท่าเทียมกัน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รวม 7 ด้านและมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางเพียง 1 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเกษมณี แคว้นน้อย, บัณฑิต พรหมพักพิง (2554 : 135-156) ที่ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานอพยพลาวในสถานประกอบการจังหวัดขอนแก่น พบว่าองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตการทำงานตามการรับรู้ของแรงงานอพยพลาวโดยภาพรวมพบว่าคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานอพยพลาวค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 2.09 เมื่อพิจารณาตามข้อคำถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานอพยพลาวในสถานประกอบการรายด้านทั้ง 7 ด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากคือด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.42 รองลงมาคือด้านจังหวะชีวิตค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.24 และด้านโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถของตนเองค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.13 ตามลำดับ และสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของณัฐชาติ อินทจักร์, วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ (2556 : 380-394) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการพัฒนาองค์กรของบริษัท อินเทอร์เน็ตวันซ์ฟูด จำกัด พบว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานบริษัท อินเทอร์เน็ตวันซ์ฟูด จำกัด มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่าความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือโอกาสในการพัฒนาทักษะและการเรียนรู้รองลงมาคือการมีส่วนร่วมและสภาพการทำงานและความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือค่าตอบแทนและโอกาสก้าวหน้า

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 รัฐควรกำหนดกฎหมายให้นายจ้าง จัดวันหยุดให้แก่ลูกจ้างเพื่อให้แรงงานลูกจ้างสามารถใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว และกำหนดเวลาทำงานวันหนึ่งๆ ทำงานไม่เกิน 8 ชั่วโมง และส่วนที่ทำเกิน 8 ชั่วโมง จะเป็นการทำงานล่วงเวลาซึ่งหากแรงงานได้ทำงานล่วงเวลาจะมีรายได้เพิ่มขึ้น

7.1.2 นายจ้างควรมีสิทธิหลักธรรมในองค์กร โดยการจัดทำระเบียบข้อบังคับในการทำงานให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดเพราะสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป จะต้องจัดทำระเบียบข้อบังคับในการทำงานและประกาศให้ลูกจ้างทุกคนทราบโดยลูกจ้างทุกคนใช้กฎระเบียบเช่นเดียวกัน

7.1.3 ผู้ประกอบการ ควรมีระเบียบในการทำงานที่ชัดเจนโดยการปิดประกาศหรือแจ้งให้ลูกจ้างทุกคนทราบและควรให้ความสำคัญต่อความคิดเห็นของแรงงานระดับปฏิบัติการทุกตำแหน่งงานผู้ประกอบการ ควรสร้างความเสมอภาคให้แก่แรงงานทุกระดับและทุกเพศโดยไม่เลือกปฏิบัติผู้ประกอบการควรจัดให้มีมุมสำหรับทารกที่เพิ่งคลอด เพื่อให้ความสะดวกกับมารดาที่กลับเข้ามาทำงาน สามารถนำบุตรเข้ามาเลี้ยงภายในสถานประกอบการได้

7.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

7.2.1 ผู้ประกอบการ ควรให้ความสำคัญทางวิชาการผลงานการวิจัย ที่นักวิชาการได้วิจัยและมีผลงานการเสนอแนะ นำไปใช้ปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

7.2.2 ผู้ประกอบการควรมีการส่งเสริมให้พนักงานผู้บริหารมีการจัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการภายในหน่วยงานประจำปี เพื่อหาข้อมูลข้อเท็จจริงข้อบกพร่อง ปัญหาอุปสรรคในทางปฏิบัติงานจริงของแรงงานต่อความสำเร็จ

7.2.3 ผู้ประกอบการควรจัดให้มีกิจกรรมระหว่างสถานประกอบการกับสถานประกอบการอื่น กับครอบครัว เพื่อให้เกิดความรัก สามัคคี ทำให้แรงงานเกิดความมั่นใจในการทำงาน เช่น การจัดครอบครัวไปทัศนศึกษาร่วมกับสถานประกอบการอื่นๆ เป็นการแลกเปลี่ยน และมีการแข่งขันกีฬาภายใน เป็นต้น

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรส่งเสริมให้นักวิชาการ หรือพนักงานในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจัดทำโครงการวิจัย เพื่อแสวงหาข้อมูลความต้องการของพนักงานแรงงานในสถานประกอบการ ในแต่ละด้าน ตามสถานการณ์ ความเป็นอยู่ของแรงงาน ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบัน ในเชิงคุณภาพ

8. เอกสารอ้างอิง

- เกษมณี แคว้นน้อย, บัวพันธ์ พรหมพักพิง. (2554). คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานอพยพลาวในสถานประกอบการจังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา)*. 11(4). 135-156.
- ณัฐชาติ อินทจักร, วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2556). คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการพัฒนาองค์กรของบริษัท อินเทอร์เน็ตวันซ์ฟูด จำกัด. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*. 6(3). 380-394.

ธนาวัฒน์ โชควิทยา. (2541). ปัญหาการปรับตัวของพนักงานกะในโรงงานผลิตชิ้นส่วน
คอมพิวเตอร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานแรงงานจังหวัดขอนแก่น. (2561). รายงานสถานการณ์และดัชนีชี้วัดภาวะด้านแรงงาน
จังหวัดขอนแก่น ปี 2560 (มกราคม-ธันวาคม). สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2561. จาก
https://khonkaen.mol.go.th/wpcontent/uploads/sites/59/2018/02/khonkaen_pii_2560_1.pdf

สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดขอนแก่น. (2560). รายงานผลการปฏิบัติงาน
ประจำปี 2560. ขอนแก่น : สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดขอนแก่น.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงมาด้วยดีขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พจ ตู๊พจ อาจารย์
ดร.อำนวยการ สังกษ์ช่วย และ ดร.พงษ์เมธี ไชยศรีหา ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือตรวจสอบ
แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีตลอดมา ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุมาวรรณ วาทะกิจ
ดร.รัชดา ภักดิ์ยิ่ง และดร.ศศิรดา แพงไทย ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญการวิจัย ที่ได้กรุณาตรวจสอบ
เครื่องมือแบบสอบถามให้รวมทั้งได้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือจุดประกายความคิดทำให้ผลงานการจัดทำ
งานวิจัยฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณผู้บริหารสถานประกอบกิจการทำงานของแรงงานสตรี
ผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดขอนแก่น ทุกท่าน ทุกคนที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือให้ข้อมูลใน
การ จัดทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ จนสำเร็จเรียบร้อย

แนวทางการแปรรูปขวด PET สำหรับประยุกต์ใช้ในงานหัตถกรรม The PET Bottle Processing Guidelines for Application in Handicrafts

อภิรัฐ กุญชรโร¹, สมคิด สุขเอิบ², มณฑนา นครเรียบ³
Apirat Khuncharo¹, Somkhit Suk-erb², Muntana Nakornriab³
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561
Email : tonjojij@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิมของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเส้นพลาสติก 2) เพื่อศึกษาการแปรรูปขวด PET แทนเส้นพลาสติกมาประยุกต์ใช้ในงานหัตถกรรม และ 3) เพื่อประเมินความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์จากขวด PET ที่ออกแบบและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์แทนเส้นพลาสติก การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนในอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม 100 คน สอบถามให้ได้มาซึ่งความต้องการของผู้บริโภค จากนั้นประเมินรูปแบบโดยผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการแปรรูปพลาสติก จำนวน 3 ท่านเพื่อประเมินความเหมาะสมของการแปรรูปในการประยุกต์ใช้ในงานหัตถกรรม สร้างต้นแบบแล้วประเมินผลวัดระดับความคิดเห็นของผู้บริโภค

ผลการวิจัยพบว่า 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้บริโภคที่มีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์เดิมที่ทำด้วยเส้นพลาสติก โดยที่ผู้บริโภคมีความคิดเห็นกับผลิตภัณฑ์ตะกร้าใส่สิ่งของมากที่สุดในด้านความปลอดภัยและความแข็งแรงของผลิตภัณฑ์ตะกร้าใส่สิ่งของอยู่ในระดับมากที่สุด

¹นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Master's degree students Cultural Science Faculty of Culture Mahasarakham University, Thailand.

^{2,3}คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{2,3}Faculty of Culture Science Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 25 พฤษภาคม 2562; แก้ไขบทความ: 3 กรกฎาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 9 กรกฎาคม 2562

Received: May 25, 2019; Revised: July 3, 2019; Accepted: July 9, 2019

รองลงมาคือความสวยงามของผลิตภัณฑ์ตะกร้าใส่สิ่งของ อยู่ในระดับมากที่สุด จากนั้นใช้แบบสอบถามให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อการนำเส้นพลาสติกจากขวด PET พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ ผลปรากฏว่า ผู้บริโภคมีความต้องการให้พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบตะกร้าใส่สิ่งของมากที่สุด รองลงมาคือกระเป๋าสตรี 2) การแปรรูปขวด PET แทนเส้นพลาสติกมาประยุกต์ใช้ในงานหัตถกรรม ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเส้นพลาสติกที่แปรรูปมาจากขวด PET พัฒนามาเป็นตะกร้าใส่ของด้านความเหมาะสมกับความสวยงาม รองลงมาคือด้านความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย และ 3) ผลการประเมินหลังการทำผลิตภัณฑ์เส้นพลาสติกจากขวด PET ปรากฏว่า ด้านความสวยงามของเส้นพลาสติกจากขวด PET อยู่ในระดับมากที่สุดมี รองลงมาคือด้านประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพ มีความสะดวกในการใช้งาน

สิ่งที่ได้จากการศึกษาวิจัยเป็นแนวทางของการนำขยะที่มีมากในสังคมและไม่มีวันหมดสิ้นไปนำมาแปรรูปโดยต้องคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค เพื่อประยุกต์ใช้ในงานหัตถกรรมให้ผลิตภัณฑ์ได้รับการยอมรับและใช้งานได้จริง

คำสำคัญ : 1. การแปรรูป 2. ขวด PET 3. การประยุกต์ 4. งานหัตถกรรม

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study the original product form of handicraft products from plastic lines, 2) to study the processing of PET bottles instead of plastic lines applied in handicrafts and 3) to evaluate the opinions of products from bottles PET designed and developed as a substitute for plastic lines This research uses a combination of qualitative research and quantitative research. The sample group for quantitative research is people in Kosum Phisai District. Mahasarakham Province, 100 people inquiring about the needs of consumers Then evaluate the model by 2 community product manufacturers, 3 plastic processing experts, to evaluate the suitability of processing in the application of handicrafts. Then create a prototype and evaluate the level of consumer feedback.

The results of the research were as follows: 1) Data analysis from consumer questionnaires with opinions on the original products made with plastic lines By which consumers have opinions on the basket products, put the most items in the safety and strength of the basket products, put the items at the highest level), followed by the beauty of the basket products, put things At the highest level. Then,

using a questionnaire for consumers to express opinions of consumers towards the introduction of plastic lines from PET bottles developed into products in various forms. The results show that consumers have the desire to develop Is the product in the form of a basket containing the most items, followed by women's bags 2) processing of PET bottles instead of plastic lines for use in handicrafts The results from the experts found that The product obtained from the plastic line processed from the PET bottle developed into a basket of beauty and suitability, followed by the suitability for use and 3) the result. The post-production evaluation of PET plastic products from PET bottles appears that the beauty of plastic lines from PET bottles is at the highest level, followed by physical benefits. With ease of use.

What is obtained from the research study is a way of bringing waste that is abundant in society and never exhausted to be processed by taking into account the needs of the consumer group. In order to apply in handicraft, the product is accepted and actually used.

Keywords : 1. Processing 2. PET Bottle 3. Application 4. Handicrafts

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ในทุกวันนี้หลายประเทศทั่วโลกกำลังประสบกับวิกฤตขยะพลาสติกที่มีจำนวนมากมายมหาศาล โดยเฉพาะขยะที่เกิดขึ้นจากขวดพลาสติก สาเหตุอันเนื่องมาจากขวดเหล่านี้ผ่านการใช้งานเพียงครั้งเดียวก็ถูกทิ้งลงถังขยะอย่างไร้ค่า หนึ่งในคนต่อหนึ่งขวดทำให้ปริมาณของขวดพลาสติกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนเป็นเท่าทวีคูณกลายเป็นปัญหาใหญ่ทำลายสิ่งแวดล้อม เนื่องจากขวดเหล่านี้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยพลาสติก ซึ่งเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ของการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและมีผลต่อสุขภาพอนามัย เพราะขยะมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี (กรมควบคุมมลพิษ, 2561 : 23) รายการสถานการณ์ขยะมูลฝอยในประเทศไทย ปี 2560 เกิดขึ้นประมาณ 27 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.15 เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น การขยายตัวของเมือง การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ไปเป็นชุมชนเมืองในหลายพื้นที่พฤติกรรมกรบริโภคของประชาชนและการเติบโตของการท่องเที่ยวปัญหาขยะและของเสียอันตรายที่เพิ่มมากขึ้น ส่วนหนึ่งเกิดจากการใช้ทรัพยากรหรือวัตถุดิบเป็นบรรจุภัณฑ์ที่เกินจำเป็น เพราะยังไม่มีกฎระเบียบควบคุมสินค้าและการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่จะกลายมาเป็นขยะให้น้อยลง ความตระหนักและพฤติกรรมประชาชน รวมถึงกลไกที่ทำให้เกิดการคัดแยกที่ต้นทาง การดำเนินงานสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยยังไม่ถูกต้องรวมถึงระบบการบริหารจัดการของเสียอันตรายจึงมีข้อเสนอใน

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยหนึ่งในวิธีการจัดการขยะนั้นคือ ลดปริมาณขยะมูลฝอยโดยการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบเบ็ดเสร็จยั่งยืน เช่น การนำมาใช้ประโยชน์ในรูปวัสดุรีไซเคิลใหม่

สาเหตุหลักที่ทำให้ขยะพลาสติกเพิ่มมากขึ้น อาจเป็นเพราะการมีขวดน้ำพลาสติกไว้ในครอบครองเป็นเรื่องง่ายแสนง่าย ทั้งมีราคาถูก มีจำหน่ายทั่วไป มีรสชาติที่แตกต่างตามยี่ห้อหรือบางคนเลือกเพราะความสวยงามของผลิตภัณฑ์เลือกเพราะยี่ห้อที่บ่งบอกถึงสถานะบางอย่าง แต่สุดท้ายแล้วปลายทางของขวดเหล่านี้ก็ต้องไปนอนในกองขยะเดียวกันอยู่ดีหรือบางทีอาจทิ้งให้เกลื่อนทำให้ขยะพลาสติกเหล่านี้เป็นภัยคุกคามธรรมชาติ เนื่องจากขวดพลาสติกเหล่านี้ไม่สามารถนำกลับมาใช้อีกครั้งได้เพราะขวดเหล่านี้ออกแบบมาเพื่อใช้งานได้เพียงครั้งเดียว ขวดที่ใช้แล้วควรนำไปผ่านกระบวนการรีไซเคิลเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่มากกว่าการนำกลับมาใช้ซ้ำ แม้ว่าการใช้ซ้ำนั้นไม่มีอันตรายจากสารที่หลุดออกมา แต่ผู้บริโภคอาจได้รับอันตรายจากการปนเปื้อนของสารจุลินทรีย์เนื่องจากการทำความสะอาดที่ไม่ดีพอ

ขยะพลาสติกนั้นมีทั้งชนิดที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่และไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ โดยชนิดที่ไม่สามารถรีไซเคิลได้คือ พลาสติกที่คงรูปถาวรหรือพลาสติกเทอร์โมเซต (Thermosetting Plastic) เป็นพลาสติกที่แข็งตัวด้วยความร้อนแบบไม่ย้อนกลับสามารถขึ้นรูปผลิตภัณฑ์รูปทรงต่าง ๆ ได้โดยทำให้แข็งตัวด้วยความร้อนในแม่แบบและเมื่อแข็งตัวแล้วจะมีความคงรูปสูงมาก เนื่องจากไม่สามารถหลอมเหลวได้อีกพลาสติกในกลุ่มนี้จึงจัดเป็นผลิตภัณฑ์พลาสติกประเภท “รีไซเคิลไม่ได้” ส่วนประเภทที่รีไซเคิลได้คือ เทอร์โมพลาสติก (Thermoplastic) เป็นพลาสติกที่หลอมตัวด้วยความร้อน และกลับแข็งตัวเมื่ออุณหภูมิลดต่ำลง พลาสติกชนิดนี้จัดเป็นวัสดุประเภท “รีไซเคิลได้” เพื่อให้ง่ายต่อการแยกชนิดบรรจุภัณฑ์พลาสติกเพื่อนำมากลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้มีการนำสัญลักษณ์มาใช้บนบรรจุภัณฑ์อย่างแพร่หลาย (สุนันทา พลทวงษ์, 2551 : 23) หรือที่เรารู้จักกันในนามขวด PET

ขวด PET เริ่มเข้ามามีบทบาทในวงการน้ำอัดลมของประเทศไทยเมื่อประมาณ 10 ปีที่แล้ว และมีปริมาณการใช้เพิ่มสูงขึ้นทุกปีสาเหตุที่ทำให้ขวด PET ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายนั้นเนื่องจากเป็นขวดที่มีน้ำหนักเบา(Light Weight) มีความสามารถในการซึมผ่านของก๊าซต่ำ(Low Gas Permeability) และมีความต้านทานแรงกระแทกดี(Good Impact Strength) การที่ขวด PET มีความสามารถในการซึมผ่านของก๊าซ CO₂ และ O₂ ต่ำนั้น เนื่องมาจากการจัดเรียงโมเลกุลแบบ Biaxial Orientation ซึ่งเป็นการจัดเรียงโมเลกุลทั้งแนวตั้งและแนวนอนคล้ายร่างแหและยังส่งผลให้มีความแข็งแรงเพิ่มขึ้นด้วย กระบวนการผลิตขวด PET นั้นเริ่มจากการนำเม็ด PET มาอบให้แห้งที่อุณหภูมิประมาณ 160 ถึง 180 องศาเซลเซียสเป็นเวลาประมาณ 6-8 ชั่วโมงทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดของเม็ด PET และความชื้นที่มีอยู่ในเม็ด PET หลังการอบแล้วเม็ด PET จะต้องมีความชื้นต่ำกว่า 0.0005% wt. จากนั้นเม็ด PET จะถูกส่งไปยังเครื่องฉีด (Injection Machine) และผลิตหลอดพรีฟอร์ม (Preform) ซึ่งจะถูกส่งเข้าเครื่องเป่า (Blowing Machine) เพื่อทำให้ร้อนและส่งเข้าสู่

Mold เพื่อผ่านขบวนการเป่าแล้วยืด (Stretch Blow) ด้วยลมที่ความดันประมาณ 40 บาร์ขวดที่อยู่ใน Mold จะถูกทำให้เย็นลงด้วยน้ำหล่อเย็นซึ่งมีอุณหภูมิประมาณ 8 องศาเซลเซียสจากนั้นขวด PET จะถูกส่งต่อมายังสายพานลำเลียงและส่งเข้าเครื่องจัดเรียงขวดบนแท่นรองรับบาร์ขวดที่อยู่ใน Mold จะถูกทำให้เย็นลงด้วยน้ำหล่อเย็นซึ่งมีอุณหภูมิประมาณ 8 องศาเซลเซียสจากนั้นขวด PET จะถูกส่งต่อมายังสายพานลำเลียงและส่งเข้าเครื่องจัดเรียงขวดบนแท่นรองรับขบวนการเป่าถือเป็นขบวนการที่เป็นปัจจัยสำคัญของปัญหาการแตกกันดังนั้นจึงต้องมีการปรับขบวนการเป่าให้เหมาะสมเพื่อให้ได้ขวดที่มีการกระจายตัวของเนื้อพลาสติกสม่ำเสมอทั้งบริเวณลำตัวและก้นขวด (ชาญณรงค์ รัตนะ, 2547 : 45) เมื่อได้รูปแบบของผลิตภัณฑ์สำหรับใส่น้ำหรือเครื่องดื่มประเภทต่างๆ ก็จะนำออกมาจำหน่ายสู่ท้องตลาด เมื่อผู้บริโภคซื้อและใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์เสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะทิ้งขวดพลาสติกนั้นไปและนำเข้ามาสู่กระบวนการผลิตขวด PET อีกครั้งหรือที่เราเรียกกันว่า การรีไซเคิลนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดที่จะนำขวดพลาสติกหรือขวด PET ที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นเพื่อนำมาแปรรูปเป็นเส้นพลาสติกที่ใช้ในงานหัตถกรรมเพื่อขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น กระเป๋าสตรี ตะกร้า ฉากกันก้อง จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า เส้นพลาสติกและเส้นพลาสติกที่ได้จากขวด PET มีคุณสมบัติทางวิทยาศาสตร์และนำมาแปรรูปใหม่ได้ใกล้เคียงกันตามที่กล่าว ต้นตยาสวัสติกุล (2553 : 13) กล่าวว่าขวด PET หรือโพลิเอททาลีน เทเรฟทาเลท (Polyethylene Terephthalate : PET/PETE) มีคุณสมบัติใส แข็งแรง เหนียวทนต่อไขมัน น้ำมัน และความร้อนอุณหภูมิระหว่าง 70-100°C สามารถนำมาแปรรูปใหม่ในรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่ไม่บรรจุอาหารเช่น ขวดน้ำยาซักผ้า หรือน้ำยาทำความสะอาด รวมถึงเฟอร์นิเจอร์ในสวน ส่วนเส้นพลาสติกที่ใช้ในงานหัตถกรรมนั้นคือโพลิโพรพิลีน (Polypropylene: PP) มีคุณสมบัติแข็ง เหนียว ขึ้นรูปง่ายกันความชื้น ทนต่อสารเคมี และอุณหภูมิได้ระหว่าง -30 -130°C สามารถนำมาแปรรูปใหม่ในรูปแบบสัญญาณไฟแปร่งทำความสะอาดกรวยสำหรับน้ำมัน และเฟอร์นิเจอร์ จากคุณสมบัติและการนำมาแปรรูปใหม่นั้นซึ่งตรงกับแนวความคิดที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยนำขวด PET มาแปรรูปเป็นเส้นพลาสติกเพื่อประยุกต์ใช้ในหัตถกรรม นอกจากนี้สามารถที่จะพัฒนาต่อยอดสร้างเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ได้ตามความต้องการของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจะส่งผลให้งานหัตถกรรมเส้นพลาสติกได้รับความนิยมนิยมและสร้างรายได้ให้แก่ผู้ผลิต อีกทั้งยังสามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์เป็นทางเลือกใหม่ในการนำวัสดุเหลือใช้ เพื่อเป็นการไม่ทำลายธรรมชาติมาจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดการจัดการขยะที่ดีและมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิมของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเส้นพลาสติก
- 2.2 เพื่อศึกษาการแปรรูปขวด PET แทนเส้นพลาสติกมาประยุกต์ใช้ในงานหัตถกรรม

2.3 เพื่อประเมินความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์จากขวด PET ที่ออกแบบและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์แทนเส้นพลาสติก

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้ทราบผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิมของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเส้นพลาสติก
- 3.2 ได้ทราบวิธีการแปรรูปขวด PET แทนเส้นพลาสติกมาประยุกต์ใช้ในงานหัตถกรรม
- 3.3 ได้ทราบผลการประเมินความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์จากขวด PET ที่ออกแบบและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์แทนเส้นพลาสติกจากผู้บริโภค

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็นดังนี้

4.1.1 เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิมของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเส้นพลาสติกผู้วิจัยได้นำรูปแบบเดิมจากเส้นพลาสติกไปสอบถามประชาชนในเขตอำเภอโกสุมพิสัยจังหวัดมหาสารคามและผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเส้นพลาสติก จำนวน 100 คน

4.1.2 เพื่อศึกษาการแปรรูปขวด PET แทนเส้นพลาสติกมาประยุกต์ใช้ในงานหัตถกรรมเมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับการแปรรูปขวด PET นำมาประยุกต์ร่วมกับผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้ชิ้นงานที่เหมาะสมสวยงามผู้วิจัยใช้แบบประเมินกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบ แบ่งเป็น 2 ชุดประเมิน ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบประเมินความสวยงามที่มีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปขวด PET

ชุดที่ 2 แบบประเมินการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปขวด PET

4.1.3 เพื่อประเมินความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์จากขวด PET ที่ออกแบบและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ หลังจากจัดทำต้นแบบผลิตภัณฑ์จากขวด PET จัดทำแบบประเมินผลวัดระดับความคิดเห็นของผู้บริโภค

4.2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2.1 การสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถามถามประชาชนในอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามเพื่อตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน

4.2.2 ได้ข้อมูลผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติกแต่ละรูปแบบ นำมาประยุกต์ให้เป็นผลิตภัณฑ์เส้นพลาสติกจากขวด PET เพื่อให้ได้ชิ้นงานที่เหมาะสม สวยงามผู้วิจัยใช้แบบประเมินกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบ จำนวน 3 ท่านและผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน 3 ท่าน

4.2.3 หลังจากจัดทำต้นแบบผลิตภัณฑ์ของใช้เส้นพลาสติกจากขวด PET จึงจัดทำแบบประเมินวัดระดับความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายเพื่อทดสอบตลาดก่อนที่จะวางจำหน่ายต่อไป เมื่อได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์แยกแยะและเขียนรายงานสรุปผล

4.2.4 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ด้วยคำถามปลายเปิดเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาในการผลิตเครื่องใช้จากเส้นพลาสติกและนำองค์ความรู้ที่ได้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้เป็นสินค้ามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

4.3 การจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการบันทึกรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามโดยจำแนกข้อมูลแยกออกประเด็นตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้และตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนเพียงพอเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นดังนี้

4.3.1 วิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสารและงานวิจัย โดยเป็นการวิเคราะห์ที่ใช้หลักทฤษฎีเหตุผลมานำเสนอในรูปแบบการบรรยายเพื่อหาความจริงและความคิดเห็นในการศึกษาและพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์จากขวด PET

4.3.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมิน ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและผู้ใช้ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เส้นพลาสติกจากขวด PET โดยวิเคราะห์ตรวจสอบแบบประเมินที่ผ่านการกรอกครบถ้วน

4.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.4 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ในการศึกษาแนวทางการแปรรูปขวด PET สำหรับประยุกต์ใช้ในงานหัตถกรรมผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์นำมาดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ประเด็นที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลและอธิบายผลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยแล้วนำเสนอข้อมูลที่ได้มาสรุปอภิปรายผลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

5. ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการแปรรูปขวด PET สำหรับประยุกต์ใช้ในงานหัตถกรรมผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

5.1 ผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิมของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเส้นพลาสติก

5.1.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารผู้วิจัยได้ข้อสรุปเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเส้นพลาสติกคือลักษณะทั่วไป ต้องประณีต สวยงาม มีรูปแบบรูปทรงที่เหมาะสมกับการใช้งาน ไม่มีขอบคมและปลายแหลม ยกเว้นกรณีที่เป็นลักษณะเฉพาะของชิ้นงาน ไม่มีรอยแตก ขาด หรือตำหนิในชิ้นงานให้เห็นเด่นชัด ยกเว้นรอยที่เกิดขึ้นเอง ตามธรรมชาติหรือเป็นลักษณะเฉพาะของชิ้นงานซึ่งไม่มีผลเสียต่อการใช้งาน จากนั้นก็ดูในขั้นตอนของการประกอบ เมื่อประกอบขึ้นเป็นชิ้นงานต้องเรียบร้อย ประณีต สวยงาม ทัดแน่น เหมาะสมกับชิ้นงาน ไม่มีกลิ่นของสารเคมีและรอยเปื้อนของสารที่ใช้ยึดติดชิ้นส่วนเข้าด้วยกัน ถ้ามีการเย็บต้องเรียบร้อย ประณีต ฝีมือนุ่มสม่ำเสมอทั้งนอกและในตัว ผลิตภัณฑ์ ริมต้องเรียบแน่น ไม่ย้วยหรือหลุดลุ่ยต่อมาถ้ามีลวดลาย ต้องประณีต เรียบร้อย สวยงาม สม่ำเสมอ การต่อลวดลายต้องตรงตามลักษณะของลวดลายหรือถ้ามีการทาสี ต้องมีสีสม่ำเสมอ ทัดแน่น ไม่ต่าง หลุด ลอก หรือเปื้อน ยกเว้นกรณีที่เป็นลักษณะเฉพาะของชิ้นงาน เมื่อจับหรือสัมผัสแล้วสีต้องไม่ติดมือในเรื่องของการเก็บริม ต้องประณีต เรียบร้อย สวยงาม สม่ำเสมอตลอดชิ้นงานนอกจากนั้นถ้ามีการประกอบหรือตกแต่งด้วยวัสดุอื่น ต้องประณีต ทัดแน่น สวยงาม กลมกลืน และเหมาะสมกับชิ้นงาน รอยต่อต้องไม่แยกออกจากกัน ไม่มีกลิ่นของสารเคมีและรอยเปื้อนของสารที่ใช้ยึดติดชิ้นส่วนเข้าด้วยกัน ไม่มีขอบคมและปลายแหลม ยกเว้นกรณีที่เป็นลักษณะเฉพาะของชิ้นงาน กรณีใช้วัสดุประกอบหรือตกแต่งเป็นโลหะต้องไม่มีสนิม กรณีใช้วัสดุจากธรรมชาติต้องไม่มีราหรือตำหนิที่เกิดจากการทำลายของแมลง กรณีใช้พลาสติกต้องไม่มีเสี้ยนหรือครีบกาวในกรณีที่มีการเคลือบผิว ผิวต้องเรียบ สม่ำเสมอ ไม่เป็นเม็ด เป็นคราบ แตก หลุด หรือลอก และไม่ทำให้ชิ้นงานขาดความสวยงามและที่สำคัญที่สุดของผลิตภัณฑ์ในเรื่องของการใช้งาน ต้องสามารถใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน

5.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้บริโภคก่อนการขึ้นชิ้นงานด้วยเส้นพลาสติกจากขวด PET โดยที่ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน ที่มีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์เดิมที่ทำด้วยเส้นพลาสติกว่ามีความคิดเห็นอย่างไรบ้างต่อผลิตภัณฑ์พบว่ากลุ่มผู้บริโภคเป็นเพศหญิงร้อยละ 66 เพศชาย ร้อยละ 34 กลุ่มอายุมากที่สุดคือ ช่วงอายุ 36-45 ปี ร้อยละ 39 มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 31 และสถานที่ที่ซื้อผลิตภัณฑ์นิยมซื้อจากงาน OTOP โดยที่ผู้บริโภคมีความคิดเห็นกับผลิตภัณฑ์ตะกร้าใส่สิ่งของมากที่สุดในด้านความปลอดภัยและความแข็งแรง ความสวยงามของผลิตภัณฑ์ตะกร้าใส่สิ่งของอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 รองลงมาคือความสวยงามของผลิตภัณฑ์ตะกร้าใส่สิ่งของ อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 จากนั้นใช้แบบสอบถามให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อการนำเส้นพลาสติกจากขวด PET พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ ผลปรากฏว่า ผู้บริโภค มีความต้องการให้นำเส้นพลาสติกจากขวด PET พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบตะกร้าใส่สิ่งของมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 4.88 รองลงมาคือกระเป๋าสตรี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 ตะกร้าผ้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 และ น้อยที่สุดในระดับมากคือรูปแบบของพัดวี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20

ผลการศึกษาระดับสุดท้ายของการศึกษาผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิมของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเส้นพลาสติกคือการให้ประชาชนกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเส้นพลาสติกจากขวด PET พบว่า ผู้บริโภครู้จักขวด PET อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.85 ผู้บริโภคเห็นด้วยกับการนำขวด PET มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ มีค่าเท่ากับ 4.69 และต้องการต้องการประยุกต์ใช้วัสดุอื่นๆ ในท้องถิ่นร่วมประกอบกับตัวผลิตภัณฑ์เส้นพลาสติกจากขวด PET อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64

5.2 การแปรรูปขวด PET แทนเส้นพลาสติกมาประยุกต์ใช้ในงานหัตถกรรม

การแปรรูปขวด PET คือกระบวนการนำขวดพลาสติกให้สามารถนำกลับมาใช้งานต่อได้ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการสลายตัวด้วยความร้อน ซึ่งสามารถนำกลับมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากพลาสติกได้เกือบทุกชนิด แต่ก็มีค่าใช้จ่ายในกระบวนการที่ค่อนข้างสูง หรือจะเป็นกระบวนการแปรรูปขยะให้กลับสู่สภาพเดิม โดยผ่านหลายกระบวนการหลายขั้นตอน จากการลงพื้นที่สำรวจร้านรับซื้อของเก่าในพื้นที่วิจัยพบว่าการรับซื้อขวดพลาสติกและบางแห่งปฏิเสธการรับซื้อขวดขวด PET สีโดยให้เหตุผลว่าไม่มีราคาและทางโรงงานไม่รับซื้อ จึงเป็นปัญหาของที่บริโภคที่ต้องเก็บขวด PET สีไว้ในครัวเรือนและเกิดเป็นปัญหาขยะที่ไม่สามารถกำจัดได้หรือต้องเปลี่ยนร้านรับซื้อที่ทางร้านรับซื้อขวดประเภทดังกล่าว

ผู้วิจัยจึงศึกษาหาวิธีการแปรรูปขวด PET สีที่กำลังเป็นปัญหาในขณะนี้เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับของเก่าและเป็นการลดปริมาณขยะในครอบครัวได้อีกทาง ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดที่จะนำขวด PET สีมาแปรรูปให้ออกมาในรูปแบบของเส้นพลาสติกที่ใช้สานขึ้นรูปเป็นสิ่งของไว้ใช้สอยต่าง ๆ เช่น กระเป๋า ตะกร้าที่ใส่ของ ซึ่งในจังหวัดมหาสารคามมีกลุ่มชุมชนที่รวมตัวกันเพื่อสานเส้นพลาสติกให้ออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ดังที่กล่าวมาคือ กลุ่มสานเส้นพลาสติกบ้านวังทอง ตำบลบ้านหวาย อำเภอลือชัย จังหวัดมหาสารคามและกลุ่มสานเส้นพลาสติก บ้านโนนหินแห่ ตำบลหนองบัว อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดมหาสารคาม หลังจากได้พื้นที่ในการทำวิจัยแล้วผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เป็นระยะ ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้วิจัยกับชุมชนและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการวิจัยให้สมาชิกในชุมชนได้ทราบ โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึกและปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเส้นพลาสติกของชุมชนที่ผ่านมา จากการแสดงความคิดเห็นของชุมชนทำให้ทราบว่าปัญหาหลักของชุมชนคือ เส้นพลาสติกมีราคาสูงเมื่อซื้อทีละน้อย ต้องซื้อเป็นม้วนใหญ่ราคาจึงจะถูกลง จึงได้ข้อสรุปจากการพูดคุยกับกลุ่มสมาชิกในชุมชนได้รับการยืนยันความต้องการที่จะใช้เส้นพลาสติกจากขวด PET แทนเส้นพลาสติกที่ใช้ในปัจจุบัน

การแปรรูปขวด PET เริ่มจากการนำขวด PET มาทำความสะอาดและตัดฉลากของขวดออก จากนั้นให้แยกรูปแบบของขวดที่เหมือนกันไว้ด้วยกันเพื่อง่ายต่อการรีดเส้นพลาสติกจากขวด PET นำขวดที่ทำความสะอาดแล้วมาลนไฟเพื่อให้พื้นผิวของขวดที่มีลักษณะเป็นหลุมหรือรูปทรงของขวดให้มีพื้นผิวที่เรียบเพื่อง่ายและสวยงามต่อการแปรรูปเป็นเส้นพลาสติก จากนั้นนำขวดพลาสติกเข้าสู่การรีดเส้นด้วยเครื่องรีดเส้นให้มาเส้นพลาสติกออกมาเพื่อเตรียมการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ จากผลการศึกษาในจุดประสงค์ข้อที่ 1 ผู้บริโภคมีความต้องการให้นำเส้นพลาสติกจากขวด PET พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบตะกร้าใส่สิ่งของมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 จึงเกิดการพัฒนารูปแบบที่ผู้วิจัยได้นำเส้นพลาสติกจากขวด PET มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ ตะกร้าใส่สิ่งของ ตะกร้าผ้าและกระเป๋าสตรี นำไปพัฒนาให้ได้ว่าซึ่งผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก ตลอดจนให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมในรูปแบบตะกร้าใส่สิ่งของตามความต้องการของผู้บริโภค

ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเส้นพลาสติกที่แปรรูปมาจากขวด PET พัฒนามาเป็นตะกร้าใส่ของด้านความเหมาะสมกับความสวยงาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 รองลงมาคือ ด้านความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 และด้านความเหมาะสมกับวัสดุและกรรมวิธีการผลิตมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า รูปทรงเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 วัสดุมีความแข็งแรงทนทาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 ผลิตภัณฑ์มีความสวยงาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88

5.3 ประเมินความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์จากขวด PET ที่ออกแบบและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์แทนเส้น

เมื่อได้รับผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้วผู้วิจัยจึงได้นำผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเส้นพลาสติกขวด PET ไปให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริโภคทั้งหมด 100 คนประเมินผลหลังการทำผลิตภัณฑ์เส้นพลาสติกจากขวด PET ผลปรากฏว่า กลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 78 เพศชายร้อยละ 22 อายุ ช่วง 26 - 45 ปีขึ้นไป มากที่สุด ร้อยละ 42 อาชีพ นักเรียนนักศึกษา มากที่สุด มีจำนวนร้อยละ 46 และสถานที่ซื้อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเส้นพลาสติกนิยมซื้อจากงาน OTOP ถึงร้อยละ 44 เมื่อผู้บริโภคตอบคำถามแบบสอบถามพบว่า ด้านความสวยงาม คือความงามจากเส้นพลาสติกจากขวด PET อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 รองลงมา คือด้านประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพ มีความสะดวกในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 มีความปลอดภัย อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73

สิ่งที่ได้จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาได้เป็นแนวทางของการนำขยะที่มีมากในสังคมและไม่มีวันหมดสิ้นไปนำมาแปรรูปเป็นเส้นพลาสติกขวด PET โดยต้องคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคเป็นอันดับแรกจากนั้นควรศึกษาด้านประโยชน์ใช้สอย การ

ออกแบบที่สอดคล้องการใช้งานและความต้องการของผู้บริโภค มีความสวยงามของรูปทรงเป็นสำคัญ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ได้รับการยอมรับและใช้งานได้จริง

6. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการแปรรูปขวด PET สำหรับประยุกต์ใช้ในงานหัตถกรรม ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามาดูอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

จากการติดตามผลของกลุ่มผู้ผลิตพบว่าผู้ผลิตมีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบและการใช้งานที่หลากหลายมากขึ้นให้ทัดเทียมกับเส้นพลาสติก แต่ติดปัญหาที่เกิดจากเส้นพลาสติกที่ได้จากขวด PET นั้นไม่สามารถขึ้นรูปทรงได้ง่ายเนื่องจากมีความอ่อนไหวและมีพื้นผิวที่มันวาว สอดคล้องกับตระกูลพันธ์ พืชเมธา (2552 : 79) กล่าวว่ากรรมวิธีการขึ้นรูปชิ้นงานเครื่องเงินนั้น จำเป็นที่จะต้องมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับลักษณะรูปทรงของวัสดุที่ใช้ผลิตโครงสร้างเครื่องเงิน โดยแนวความคิดในการออกแบบจะต้องคำนึงถึง 2 ด้านคือ (1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ วัสดุและกรรมวิธีการผลิต, ประโยชน์ใช้สอยและรูปทรง (2) ปัจจัยจากภายนอก ได้แก่ การแข่งขันทางการตลาด, ความสามารถเข้ากันได้กับระบบสากล, การควบคุมต้นความปลอดภัย และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปขวด PET ให้ได้มาซึ่งเส้นพลาสติกและนำมาขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ การศึกษาในครั้งนี้ต้องอาศัยผู้ผลิตที่สะท้อนปัญหาให้ทราบเป็นแรงผลักดันในการแปรรูปและยังได้ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่ตอบแบบสอบถามชี้ให้เห็นความต้องการและสิ่งที่ผู้บริโภคพบเจอ จากนั้นก็นำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ตลอดจนได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญให้การประเมินผลงานให้เพื่อให้ผู้บริโภคได้ประเมินความพึงพอใจอีกครั้งสอดคล้องกับสมชาย สิทธิและคณะ (2558 : 119) กล่าวว่าผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา 3 ส่วน คือ 1) ผู้บริโภค 2) ผู้ผลิต และ 3) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนโดยทั้งสามส่วนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ผู้บริโภคถือเป็นเป้าหมายที่ผู้ผลิตจะต้องเรียนรู้ และเลือกผลิตสินค้าในรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการ ทั้งนี้อาจเป็นรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่เคยใช้อยู่เดิม หรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่คิดค้นขึ้นใหม่ก็ได้ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เคยใช้อยู่เดิม เช่น เฟอร์นิเจอร์ โคมไฟ ถาด ตะกร้า ที่รองแก้ว กรอบรูป จากไม้ไผ่ อาจนำสินค้าเข้าสู่ตลาดได้ง่าย แต่หากคิดค้นสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เครื่องประดับจากไม้ไผ่ ของที่ระลึกจากไม้ ของใช้ในสำนักงานต่าง ๆ ซึ่งยังไม่มีผู้ผลิตมาก ทั้งนี้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ในแต่ละครั้ง จำเป็นต้องทำการตลาดก่อนทุกครั้ง ซึ่งความต้องการของลูกค้าจะมีความเปลี่ยนแปลงตามปัจจัย ความเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมและกระแสโลก ดังนั้นในแง่ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผู้ผลิตมีความจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วน ในการวิจัยนี้ จึงเป็นการเน้นที่ความเข้าใจของ

คนสองกลุ่ม คือ ผู้ผลิต และผู้บริโภค ซึ่งบทบาทในการขับเคลื่อนของคนสองกลุ่มจะเกิดขึ้นได้ดีและประสบความสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในการสนับสนุนทั้งที่เป็นบุคคลจากภาครัฐ เอกชน หรือมูลนิธิต่างๆ

7. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เรียนรู้และมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้และเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ เพื่อให้การนำผลใช้งานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะว่า ควรพิจารณา คือ

7.1.1 การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ควรเลือกและจัดวางองค์ประกอบให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยตรงความต้องการที่เป็นที่นิยมมาที่จะนำไปใช้สอยเป็นอันดับแรก

7.1.2 ผลการวิเคราะห์ในภาพรวมได้เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการนำความคิดเห็นไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบอื่น ๆ

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อการพัฒนาที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นควรมีการศึกษาวิจัยต่อยอด

ในด้านการศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคเป็นการสำรวจ ณ ช่วงเวลาหนึ่ง ผู้บริโภคมีความคิดเห็นตามกระแสนิยม ควรมีการปรับเปลี่ยนและมีการศึกษาความคิดเห็นในผลิตภัณฑ์อื่น ณ ช่วงเวลาที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัยนิยม รวมถึงการทดลองตลาด เพื่อการส่งออกไปขายยังพื้นที่อื่นร่วมด้วย

8. เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2561). **รายการสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2560**. กรุงเทพมหานคร : วงศ์สว่างพับลิชชิงแอนด์พริ้นติ้ง จำกัด.

กัลยา ตันติยาสวัสดิกุล. (2553). **โครงการการแปลงรูปวัสดุขยะขวดน้ำดื่มพลาสติกเพื่อใช้ในงานออกแบบ ที่กรองแสงลานจอดรถ. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**

ชาญณรงค์ รัตน์ะ. (2547). **จรวดขวดน้ำ. วารสารการศึกษาวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี. 32(129). 44-52.**

ตระกูลพันธ์ พัทธเมธา. (2552). **การพัฒนางานออกแบบหัตถกรรมจากกรรมวิธีการทำเครื่องเงิน. วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี). 1(2). 78-91.**

- มัทนา ขำหาญ และ ชัยวีรภรณ์ แซ่เต๋อ. (2560). การออกแบบและพัฒนาชิ้นวางของจากขวดน้ำ
พลาสติกที่ปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอย. ใน **นเรศวรวิจัย ครั้งที่ 13 : วิจัยและนวัตกรรม
ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม**. พิษณุโลก : ม.ป.ท.
- สุนันทา พลทวงษ์. (2551). **คู่มือแนวทางการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยสำหรับ
อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน**. กรุงเทพมหานคร :
รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977).
- สมชาย สิกขาและคณะ. (2558). การพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน. **วารสารวิชาการ ศิลปะ
สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**. 6(1). 110-120.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยการให้ความช่วยเหลือแนะนำของ ดร.สมคิด
สุขเอิบ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาที่ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นตรวจสอบและแก้ไขงานวิจัย ผู้เขียน
จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย คณะวัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทุกท่านที่ให้ความสะดวกด้านอำนวยความสะดวกและประสานงาน ในการทำงาน
วิจัยให้ผู้เขียนตลอดมาตลอดจนค้นคว้าหาข้อมูลในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนครั้งนี้สำเร็จลุล่วง
ไปด้วยดี

ท้ายนี้ผู้เขียนขอให้เป็นกตเวทิตาแต่บิดา มารดา ครอบครัวของผู้เขียน ตลอดจนผู้เขียน
หนังสือและบทความต่างๆ ที่ให้ความรู้แก่ผู้เขียนจนสามารถให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน
สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

Developing a Program to Strengthen Teachers in Enhancing Student's
Self-Esteem for Schools under the Jurisdiction of the
Secondary Educational Service Area Office 27

พรจิต สอนโกษา¹, ลักขณา สริวัฒน์²

Pornchit Sornkosa¹, Lakkana Sariwat²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561

Email : porn3714@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน 3) ศึกษาวิธีการพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน และ 4) พัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน การวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูประจำชั้นและครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำนวน 360 คน ระยะที่ 3 ศึกษาวิธีการพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนต้นแบบ 2 โรงเรียน และระยะที่ 4 การพัฒนา

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Graduate Student. Master of Education (Educational Administration and Development). Mahasarakham University, Thailand.

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Faculty of Education. Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 8 มิถุนายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 มิถุนายน 2562; ตอรับการตีพิมพ์: 8 กรกฎาคม 2562

Received: June 8, 2019; Revised: June 28, 2019; Accepted: July 8, 2019

โปรแกรมพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1)องค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ การพึ่งพาตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง การยอมรับในตนเองและผู้อื่น การจัดการอารมณ์ 2)สภาพปัจจุบันการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน มีสภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก 3)วิธีการพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนจากการศึกษาวิธีการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนต้น 2 แห่ง ได้แก่ การอบรมให้ความรู้ การนิเทศภายใน การประชุมอย่างไม่เป็นทางการ และการฝึกปฏิบัติงานในงาน 4)ผลการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) บริบทของโปรแกรม 2) แผนการดำเนินกิจกรรม และ 3) การดำเนินกิจกรรมผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาโปรแกรม 2. โปรแกรมเสริมสร้าง 3. การเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1) study elements of student's self-esteem 2) study the current and desired situations of student's self-esteem 3) study teacher develop method for enhancing student's self-esteem and 4) developing a program to strengthen teachers in enhancing student's self-Esteem. The research divided into 4 phases, the first phase was study elements of student's self-esteem to assessed the suitability of elements by 5 luminaries, the second phase was study the current and desired situations of student's self-esteem collected data from 360 class teachers and teachers of secondary schools under the Jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office 27, the third phase was study teacher develop method for enhancing student's self-esteem key performance were administrators and teachers from 2 pilot schools, and the fourth phase was developing a program to strengthen teachers in enhancing student's self-Esteem for schools under the

Jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office 27 to assessed the suitability and possibility of program by 5 luminaries. Descriptive statistics used in this research were mean, mainly percentage and modified priority needs index.

The result were found:1)The elements of student's self-esteem including 4 elements were self-reliance self-confidence accepting yourself and others emotional management.2)The current situations of student's self-esteem overall aspects were at moderate levels, desired situations of student's self-esteem overall aspects were at high levels. 3)Teacher develop method for enhancing student's self-esteem from 2 pilot schools were knowledge training, internal supervision, informal meeting, and job training.4)The result of developing a program to strengthen teachers in enhancing student's self-esteem for schools under the Jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office 27 including 7 elements as follow; 1) program context 2) program plans and 3) implement activities. The result of program suitability assessed overall at high level, and the program possibility assessed overall at highest level.

Keywords : 1. Program Development 2. Strengthen Program 3. Student's Self-Esteem

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การเห็นคุณค่าในตนเอง หรือ “self - esteem” มีความหมายที่หลากหลายและมีความหมายใกล้เคียงกับคำแปลในภาษาอังกฤษมากที่สุด ซึ่งหมายถึง การตัดสินคุณค่าในตนเองตามความรู้สึกเป็นการยอมรับในความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จ และความล้มเหลว มีอำนาจในการควบคุมตนเองด้วยความเชื่อมั่น ความหวัง และความกล้าหาญ(Bruno, 1983 : 47) ซึ่งเมื่อบุคคลตระหนักและเห็นความสำคัญของตนเอง ก็จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน สามารถชนะปัญหาและอุปสรรคไปสู่จุดหมายที่ต้องการ ยอมรับตนเอง กระฉับกระเฉง ว่องไว สามารถปรับตัวให้เข้ากับทุกสถานการณ์ได้เป็นอย่างดี ชอบการมีส่วนร่วม และกล้าแสดงความคิดเห็น (ธีระ ชัยยุทธยรรยง, 2542 : 68) ทั้งนี้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ก็ได้กล่าวถึงสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ได้แก่ ด้านความสามารถทางด้านการสื่อสารการคิด การแก้ปัญหาและการใช้ทักษะชีวิต ซึ่งแต่ละด้านมีความสอดคล้องกับการเห็นคุณค่าในตนเองทั้งสิ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 24) คนที่เห็นคุณค่าในตนเองจะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข แม้ในเวลาอยู่คนเดียวเขาก็ไม่เคยรู้สึกเจ็บเหงา เปล่าเปลี่ยว โดดเดี่ยว เดี่ยวดาย อ้างว้าง วังเวงใจ ไร้ที่พึ่ง และไม่มีเวลาพอสำหรับการใช้ชีวิต (นาริรัตน์ รักวิจิตรกุล, 2555 : 54-56)

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความรู้สึกเกี่ยวกับการประเมินตนเอง จากลักษณะทางกายภาพบุคลิกภาพ จิตใจ ความเชื่อ ทศนคติ ความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถด้านอื่นๆ การยอมรับจากสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ซึ่งถ้าบุคคลใดมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง บุคคลนั้นก็จะมีบุคลิกภาพของจิตใจที่มั่นคง มีความกระตือรือร้น ไม่หวั่นไหวต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ กล้าแสดงออก เป็นที่ยอมรับของบุคคลรอบข้าง วิตกกังวลต่ำ มีความพอใจและภูมิใจในงานที่ทำ ทำให้ประสบความสำเร็จในการทำงานและการดำเนินชีวิต ดังนั้น การเห็นคุณค่าในตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาบุคคลไปสู่การเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ กระบวนการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นกระบวนการของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกิดขึ้นระหว่างปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อมและสังคมรอบ ๆ ตัว โดยการเห็นคุณค่าในตนเองจะมีผลกระทบอย่างมากตั้งแต่ช่วงวัยรุ่นถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น โดยในช่วงวัยรุ่นเป็นระยะที่มโนทัศน์เกี่ยวกับตนเองของมนุษย์จะมีความไม่แน่นอนมากที่สุด และมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าระยะอื่นๆ เพราะเป็นระยะที่เด็กกำลังก้าวสู่วัยผู้ใหญ่ และเป็นระยะที่บุคลิกภาพและเอกลักษณ์ของมนุษย์ก่อตัวขึ้นเป็นการถาวรแต่ละบุคคล วัยรุ่นจึงประสบกับความยุ่งยากในการแสวงหาเอกลักษณ์แห่งตน

การดำเนินการแก้ไขปัญหาการขาดการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนในสถานศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่า ครูประจำชั้นซึ่งเป็นครูที่รับผิดชอบดูแลนักเรียนในห้องเรียนนั้นๆ ควรเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าว เพราะคนที่ใกล้ชิดนักเรียนที่สุดคือครูประจำชั้นซึ่งครูจะมีข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนประจำชั้นของตนเองอยู่แล้วในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แทนที่จะยกเป็นหน้าที่ของครูแนะแนวซึ่งมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ดังนั้น การพัฒนาครูประจำชั้นให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดกิจกรรมเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนการพัฒนาครูเป็นกระบวนการที่ใช้เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ เพราะครูเป็นเงื่อนไขความสำเร็จประการหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา ภารกิจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา คือ การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาซึ่ง Center on Evaluation, Development, Research, Phi Delta Kappa (1987, อ้างถึงใน นางลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช, 2544 : 13) ให้ความเห็นว่าโดยปกติครูส่วนใหญ่ต้องการเห็นผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ไม่มีครูคนใดไม่ยอมเห็นผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนและพัฒนาไปเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมครูหลายคนพร้อมที่จะลองใช้วิธีการใหม่ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุดการพัฒนาครูนั้นจึงมีความมุ่งหมายเพื่อให้ครูเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนได้นั่นเอง

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมที่สามารถช่วยพัฒนาครูให้มีวิธีการที่ดีในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน โดยใช้โปรแกรมพัฒนาครูที่จะพัฒนาขึ้นจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ โดยมีความมุ่งหวังว่าโปรแกรมพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าใน

ตนเองของนักเรียน จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อครูและนักเรียนในทิศทางที่ดีเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27
- 2.3 เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27
- 2.4 เพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้ข้อมูลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน สำหรับครู ผู้บริหาร และผู้สนใจ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนานักเรียนต่อไป
- 3.2 ได้ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 สำหรับผู้วิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ และเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับครู ผู้บริหาร และผู้สนใจในการนำไปใช้สำหรับการศึกษาหรือการพัฒนานักเรียนต่อไป
- 3.3 ได้ข้อมูลวิธีการพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 สำหรับผู้วิจัยเพื่อนำไปใช้ในการสร้างโปรแกรมพัฒนาครูสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ และเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับครู ผู้บริหาร และผู้สนใจในการนำไปใช้สำหรับการศึกษาหรือการพัฒนานักเรียนต่อไป
- 3.4 ได้โปรแกรมพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 หรือหน่วยงานที่สนใจเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาครูและนักเรียนต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลการพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ปรากฏ ได้แก่ ครูประจำชั้นและครูผู้สอน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำนวน 2,693 คน จาก 60 โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูประจำชั้นและครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำนวน 360 คน จาก 40 โรงเรียน (โรงเรียนละ 9 คน) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan (1970 : 607-610) โดยผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95%

การวิจัยระยะที่ 3 การศึกษาวิธีการพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน โดยศึกษาผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของสถานศึกษาต้นแบบในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน จำนวน 2 โรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารและครูของโรงเรียนต้นแบบซึ่งมีวิธีการปฏิบัติที่ดีในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน

การวิจัยระยะที่ 4 การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผู้วิจัยจัดทำร่างโปรแกรมและนำร่างโปรแกรมพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยภายใต้กรอบเนื้อหาองค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตนเอง (Maslow, 1970 : 45-46; Coopersmith, 1981 : 118-119; Barry, 1998: 59-62; อุมพร ตรังคสมบัติ, 2543 : 50-51; ชูชีพ อ่อนโคกสูง, 2550: 15) 4 องค์ประกอบ คือ 1)การพึ่งพาตนเอง 2)ความเชื่อมั่นในตนเอง 3) การยอมรับในตนเองและผู้อื่น 4)การจัดการอารมณ์ ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ผู้วิจัยทำดำเนินการวิจัยโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ การเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนสรุปได้ว่าการเห็นคุณค่าในตนเอง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 23 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1)การพึ่งพาตนเอง ประกอบด้วย 7 ตัวบ่งชี้ 2)ความเชื่อมั่นในตนเอง ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ 3)การยอมรับในตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ 4)การจัดการอารมณ์ ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ/ตัวบ่งชี้การเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้มีความ

เหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ

5.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างการเห็นคุณค่า ในตนเองของนักเรียนพบว่า การเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน มีสภาพปัจจุบัน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ความเชื่อมั่นในตนเอง การพึ่งพาตนเอง การยอมรับในตนเองและผู้อื่น และการจัดการอารมณ์การเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน มีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มาก สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ความเชื่อมั่นในตนเอง การจัดการอารมณ์ การพึ่งพาตนเอง และการยอมรับในตนเองและผู้อื่น

5.3 ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน

5.3.1 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนโดยรวม เรียงลำดับความต้องการจำเป็น ได้ดังนี้ ด้านการจัดการอารมณ์ ด้านการยอมรับในตนเองและผู้อื่น ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และด้านการพึ่งพาตนเอง

5.3.2 ผลการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) เกี่ยวกับการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี สามารถสรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

1) การเสริมสร้างการพึ่งพาตนเองของนักเรียนนั้น ประกอบด้วยคุณธรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความอดทน ความเพียรพยายาม การเสริมสร้างการพึ่งพาตนเองให้นักเรียน ต้องใช้การติดตามอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง นักเรียนจะต้องรู้ถึงความสำคัญ ความสามารถของตนเองในการที่สามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ประสบความสำเร็จ นักเรียนจะต้องรู้จัก เสียสละความสุขส่วนตัว สละความเห็นแก่ตัว และช่วยเพื่อนหรืออดทนทำงานของตนเองให้เสร็จตามที่ได้รับมอบหมาย การกำหนดเป้าหมายในการทำงานและวางแผนการปฏิบัติงานเป็นวิธีการหนึ่ง ที่จะช่วยให้นักเรียนเป็นภาพและติดตามผลการทำงานของตนเองได้อย่างเป็นขั้นตอน

2) การเสริมความเชื่อมั่นในตนเองนั้น สามารถสร้างได้โดยการใช้เทคนิคพูดให้กำลังใจตนเอง ปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเอง โดยนักเรียนจะต้องให้การยอมรับในปัญหาโดยยอมรับความจริง เลิกกังวลกับสิ่งที่แก้ไขไม่ได้ และเริ่มลงมือทำในการแก้ไขหรือป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ทุกสิ่งสำเร็จได้ด้วยตัวของนักเรียนเอง นักเรียนจะต้องรู้จักให้ความสำคัญกับสิ่งที่สำคัญจริงๆ ในชีวิต และเวลาเป็นสิ่งที่มีความค่ามาก เมื่อเราเสียเวลาไปแล้ว จะไม่สามารถย้อนคืนกลับได้

3) การพัฒนาการยอมรับในตนเองและผู้อื่น ครูจะต้องแนะให้นักเรียนตระหนัก และเข้าความแตกต่างระหว่างบุคคล ข้อดี และข้อด้อย ของตนเองและผู้อื่น การปฏิบัติตนเป็นมิตรกับตนเองและผู้อื่น การเคารพและให้เกียรติตนเองและผู้อื่น การเป็นมิตร เคารพและให้เกียรติกับตนเอง เช่น การคิด พูด และกระทำในสิ่งที่ดีต่อตนเอง ไม่ทำให้ตนเองเสื่อมเสีย และการเคารพและให้เกียรติ

ผู้อื่น ก็คือการปฏิบัติคิด พูด และกระทำดีต่อผู้อื่น เพื่อเป็นการสร้างการสื่อสารที่ดี เกิดมิตรภาพ และ ความรู้สึกต่อกันในทางที่ดี เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การพัฒนาการยอมรับในตนเองและผู้อื่น อาจจัดในลักษณะของเกม ให้เล่นร่วมกัน โดยประกอบด้วยกิจกรรมที่สามารถเชื่อมโยงถึงการพัฒนา ความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนได้

4) การจัดการอารมณ์ จากการศึกษาโรงเรียนต้นแบบทั้งสองแห่ง เน้นการรับรู้ การเกิดขึ้นของอารมณ์ และศึกษาผลเสียที่เกิดจากอารมณ์ที่ไม่ดี การจัดการด้านอารมณ์เป็นสิ่งที่เจ้า ตัวจะต้องรู้และกดข่มหรือลวงอารมณ์ที่ไม่ดี ที่จะทำให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเอง ผู้อื่น และส่วน ร่วม โดยเริ่มจากการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง เริ่มฝึกรับรู้เรื่อยๆ จนสามารถรู้และเห็นใน ขณะที่อารมณ์เกิดขึ้น และกดข่มหรือหยุดการแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีเอาไว้ได้ ซึ่งการจัดการอารมณ์นี้ เป็นสิ่งที่ต้องเตือนตนเองอยู่เสมอ ไม่ให้พลั้งเผลอ แม้กระทั่งอารมณ์ที่ยินดีเพลิดเพลิน ถ้ามีมาก เกินไปก็อาจเกิดโทษ ทำให้เสียงาน เสียเวลาในการเรียนได้

5.4 ผลการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของ นักเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 23 ตัวบ่งชี้ ดังนี้คือ องค์ประกอบที่ 1 การพึ่งพาตนเอง ประกอบด้วย 7 ตัวบ่งชี้ คือ 1.1)สามารถกำหนดเป้าหมายในการเรียนหรือการทำงานของตนเอง 1.2)กำหนดแผนในการปฏิบัติเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายของตนเอง 1.3)มีความมุ่งมั่นตั้งใจเพื่อให้เกิด ความสำเร็จตามเป้าหมาย 1.4)มีความอดทน และเพียรพยายาม เพื่อกระทำการสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จ ตามเป้าหมาย 1.5)มีการประเมินผลการปฏิบัติของตนเองในด้านความสำเร็จ 1.6)มีการวิเคราะห์ ปัญหาและอุปสรรคที่พบเพื่อนำสู่การแก้ไข 1.7) มีการประเมินคุณค่าของการปฏิบัติงานของตนเอง องค์ประกอบที่ 2 ความเชื่อมั่นในตนเอง ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ คือ 2.1) ตระหนักถึงความสามารถ และศักยภาพของตนเอง 2.2)เชื่อมั่นในความมุ่งมั่นตั้งใจของตนเองในการปฏิบัติสิ่งต่างๆ อย่างไม่ ย่อท้อ 2.3)มีความกระตือรือร้นในการทำงานหรือการเรียนรู้เพื่อนำตนเองให้ประสบความสำเร็จ 2.4) ตรวจสอบและพัฒนาตนเองด้านความรู้ และด้านทักษะที่สำคัญและจำเป็นในการศึกษาและการ ดำเนินชีวิตเสมอ และ 2.5)ตรวจสอบและพัฒนาตนเองด้านบุคลิกภาพและการเข้าสังคมอยู่เสมอ องค์ประกอบที่ 3 การยอมรับในตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ คือ 3.1)เข้าใจความคิดและ พฤติกรรมของตนเอง 3.2)มีกระบวนการทำความเข้าใจความคิดและพฤติกรรมของเพื่อนหรือบุคคล แวดล้อม 3.3)ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 3.4) มีวินัยในตนเองโดยเป็นผู้ตรงต่อเวลาและ รู้จักคุณค่าของเวลา 3.5)ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคมและไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ตนเองและ ผู้อื่น และองค์ประกอบที่ 4 การจัดการอารมณ์ ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ คือ 4.1)สามารถควบคุม อารมณ์และการแสดงออกในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม 4.2)มีสติในการรับมือกับปัญหาและ แก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม 4.3)ยอมรับและเรียนรู้ข้อผิดพลาดหรือความ ผิดหวังที่เกิดจากการกระทำของตนเองหรือผู้อื่น เพื่อหาวิธีรับมืออย่างเหมาะสม 4.4)รู้จักให้อภัยและ

ปล่อย่าง 4.5) ใช้เหตุผลไม่ใช้ในอารมณ์ในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ และ 4.6) รู้จักใช้วิธีการคิดบวกเพื่อนำพาตนเองออกจากสภาวะอารมณ์ที่เศร้า หม่นหมองและความทุกข์

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ การเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนสรุปได้ว่าการเห็นคุณค่าในตนเอง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 23 ตัวบ่งชี้ สรุปได้ดังนี้ 1.1) การพึ่งพาตนเอง ประกอบด้วย 7 ตัวบ่งชี้ สรุปได้ว่าสามารถกำหนดเป้าหมายในการเรียนหรือการทำงานของตนเอง กำหนดแผนสู่ความสำเร็จมุ่งมั่นตั้งใจเพื่อให้สำเร็จความอดทน และเพียรพยายาม 1.2) ความเชื่อมั่นในตนเอง ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ สรุปได้ว่า ตระหนักถึงความสามารถและศักยภาพของตนเอง เชื่อมั่นกระตือรือร้นตรวจสอบและพัฒนาเสมอ 1.3) การยอมรับในตนเองและผู้อื่นสรุปได้ว่า เข้าใจความคิดและพฤติกรรมตนเอง เพื่อนหรือบุคคลแวดล้อมมีวินัยในตนเองและไม่สร้างความสะดวกสบายแก่ตนเองและผู้อื่น 1.4) การจัดการอารมณ์ สรุปได้ว่า สามารถควบคุมอารมณ์และการแสดงออก มีสติรับมือกับปัญหา ยอมรับและเรียนรู้จากข้อผิดพลาด รู้จักให้อภัยและปล่อย่าง สอดคล้องกับ อภิเชษฐ์ พูลทรัพย์ และมนูญ พูลทรัพย์ (2553 : 18) ซึ่งได้ให้นิยามการเห็นคุณค่าในตนเองไว้ว่าเป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองจากการประเมินตนเองในด้านความสามารถความสำคัญความมีค่าและการประสบความสำเร็จโดยแสดงออกในรูปของเจตคติที่มีต่อตนเองมีการยอมรับนับถือและมีความเชื่อมั่นในตนเองการที่บุคคลประเมินสิ่งต่างๆออกมาเป็นการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นเป็นกระบวนการตัดสินใจตัดสินการเห็นคุณค่าจากการตรวจสอบตนเองด้านผลงานความสามารถและคุณลักษณะต่างๆโดยนำเอาคุณสมบัติดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานและค่านิยมส่วนบุคคลจากนั้นจึงตัดสินมาเป็นการเห็นคุณค่าในตนเองการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นไป โดยที่บุคคลรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้และจะแสดงให้บุคคลอื่นเห็นได้ด้วยลักษณะท่าทางหรือการแสดงออกทางพฤติกรรมภายนอกการเห็นคุณค่าในตนเองเกิดขึ้นจากการมีประสบการณ์ในความสำเร็จหรือการทำสิ่งต่างๆได้บรรลุเป้าหมายส่งผลให้ได้รับคำชมเชยจากครอบครัวเพื่อนฝูงหรือบุคคลอื่นๆ ค่อยๆ สะสมความพึงพอใจไว้จนกลายเป็นความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองหากทำได้สำเร็จบุคคลจะเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเองความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองในทางที่ดีมีความเคารพและยอมรับตนเองว่ามีความสำคัญ มีความสามารถและใช้ความสามารถที่มีอยู่กระทำการสิ่งต่างๆให้ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย

6.2 โปรแกรมพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 23 ตัวบ่งชี้ ดังนี้คือ องค์ประกอบที่ 1 การพึ่งพาตนเอง ประกอบด้วย 7 ตัวบ่งชี้ คือ 1.1) สามารถกำหนดเป้าหมายในการเรียนหรือการทำงานของตนเอง 1.2) กำหนดแผนในการปฏิบัติ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายของตนเอง 1.3) มีความมุ่งมั่นตั้งใจเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย 1.4) มีความอดทน และเพียรพยายาม เพื่อกระทำการสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมาย 1.5) มีการประเมินผลการปฏิบัติของตนเองในด้านความสำเร็จ 1.6) มีการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่พบเพื่อนำสู่การแก้ไข 1.7) มีการประเมินคุณค่าของการปฏิบัติงานของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ Maslow (1970 : 45-46) ได้อธิบายองค์ประกอบเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง ว่าการยอมรับนับถือและการประเมินคุณค่าในตนเอง ได้แก่ การมีจุดเด่น(Strength) ความสำเร็จ(Achievement) ความเชื่อมั่น(Adequacy) การพึ่งพาตนเองอย่างมีอิสระ(Independence and Freedom) องค์ประกอบที่ 2 ความเชื่อมั่นในตนเอง ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ คือ 2.1) ตระหนักถึงความสามารถและศักยภาพของตนเอง 2.2) เชื่อมั่นในความมุ่งมั่นตั้งใจของตนเองในการปฏิบัติสิ่งต่างๆ อย่างไม่ย่อท้อ 2.3) มีความกระตือรือร้นในการทำงานหรือการเรียนรู้เพื่อนำตนเองให้ประสบความสำเร็จ 2.4) ตรวจสอบและพัฒนาด้านความรู้ และด้านทักษะที่สำคัญและจำเป็นในการศึกษาและการดำเนินชีวิตเสมอ และ 2.5) ตรวจสอบและพัฒนาด้านบุคลิกภาพและการเข้าสังคมอยู่เสมอ สอดคล้องกับ อูมาพร ตรังคสมบัติ (2543 : 50-51) ได้นำเสนอองค์ประกอบเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองไว้ว่า ความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของตนและมีความนับถือในตนเองเป็นองค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตนเอง องค์ประกอบที่ 3 การยอมรับในตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ คือ 3.1) เข้าใจความคิดและพฤติกรรมของตนเอง 3.2) มีกระบวนการทำความเข้าใจความคิดและพฤติกรรมของเพื่อนหรือบุคคลแวดล้อม 3.3) ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 3.4) มีวินัยในตนเองโดยเป็นผู้ตรงต่อเวลาและรู้จักคุณค่าของเวลา 3.5) ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคมและไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ ชูชีพ อ่อนโคกสูง (2550 : 15) ได้นำเสนอองค์ประกอบเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองไว้ว่า การยอมรับจากผู้อื่นและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของการเห็นคุณค่าในตนเอง และองค์ประกอบที่ 4 การจัดการอารมณ์ ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ คือ 4.1) สามารถควบคุมอารมณ์และการแสดงออกในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม 4.2) มีสติในการรับมือกับปัญหาและแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม 4.3) ยอมรับและเรียนรู้ข้อผิดพลาดหรือความผิดพลาดที่เกิดจากการกระทำของตนเองหรือผู้อื่น เพื่อหาวิธีรับมืออย่างเหมาะสม 4.4) รู้จักให้อภัยและปล่อยวาง 4.5) ใช้เหตุผลไม่ใช้ในอารมณ์ในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ และ 4.6) รู้จักใช้วิธีการคิดบวกเพื่อนำพาตนเองออกจากสภาวะอารมณ์ที่เศร้า หม่นหมองและความทุกข์

6.3 วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน ประกอบด้วย 4 วิธี ได้แก่ 1) การฝึกอบรม 2) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) การฝึกปฏิบัติในงานและ

4)การนิเทศภายในสอดคล้องกับ อรุณ รักรธรรม (2540 : 5) ที่ได้นำเสนอกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ การฝึกอบรมมีจุดเน้นที่งานของบุคคลในขณะนั้นที่จะต้องเรียนรู้และมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับความสามารถในการทำงานการศึกษามีจุดเน้นที่ตัวบุคคลเป็นการเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมและการพัฒนามีจุดเน้นที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความต้องการขององค์กรที่ต้องการเจริญเติบโต

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 การนำโปรแกรมพัฒนาครูในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ไปใช้ จะต้องเน้นย้ำให้ครูสร้างความตระหนักถึงจุดมุ่งหมายของการเป็นมนุษย์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ให้นักเรียนมองเห็นภาพรวมของชีวิต และความหมายของชีวิตตนเอง

7.1.2 ในการออกแบบการใช้งานโปรแกรม ครูสามารถออกแบบได้นำไปใช้งานในชั้นเรียน หรืออาจนำไปใช้งานเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่มีปัญหา เช่น นักเรียนที่ขาดความมั่นใจในตนเอง นักเรียนที่มีปัญหาด้านอารมณ์ เป็นต้น

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดหรือวิธีการวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน เพื่อให้สามารถวัดและประเมินผลนักเรียนได้อย่างชัดเจนมากกว่าการสังเกตพฤติกรรม

7.2.2 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองบูรณาการกับการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาของนักเรียน เพื่อให้เกิดการสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างเป็นรูปธรรม

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชูชีพ อ่อนโคกสูง. (2550). **จิตวิทยาศัพท์**. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธีระ ชัยยุทธยรรยง. (2542). การเสริมสร้างความรู้สึกรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง. **วารสารวิชาการ**. 2(2). 68-74.

- นงลักษณ์ วิรัชชัยและสุวิมล ว่องวานิช. (2544). **การวิจัยและพัฒนาเพื่อการปฏิรูปโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิเชษฐ์พลทรัพย์ และมนุญพลทรัพย์. (2553). **การศึกษารูปแบบกระบวนการสร้างพลังต่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อมและโรงพยาบาลปลอดบุหรี**. พิษณุโลก : โรงพยาบาลพุทธชินราชพิษณุโลก.
- อรุณ รักรธรรม. (2540). **การพัฒนาและฝึกอบรม :ศึกษาเชิงปฏิบัติการ**. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อุมพร ตรังคสมบัติ. (2543). **EVEREST พาลูกค้นหาความนับถือตนเอง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์.
- Barry, P.D. (1998). **Mental Health and Mental Illness**. 5th ed. Philadelphia : J.B. Lippincott.
- Coopersmith, S. (1981). **The Antecedents of Self-inventory**. 2nd ed.. Palo Alto, California: Psychologists.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607 – 610.
- Maslow, A. (1970). **Motivation and Personality**. New York : Harper & Row.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.ลักขณา สริวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงงานวิจัยให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณ กำลังใจที่ดีจากบิดา มารดา ญาติๆ และครอบครัว คุณค่าและประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดาตลอดจนบูรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ให้การอบรมสั่งสอนประสิทธิ์ประสาทวิชา ซึ่งผู้วิจัยจะนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาการทำงานและการดำเนินชีวิต เพื่อประโยชน์ของตนเองและประเทศชาติสืบต่อไป

อัตลักษณ์และความเชื่อในจิตรกรรมฝาผนังแบบพื้นบ้าน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์
Identity and Belief in Traditional Mural Painting for Developing Creative Products

ไตรเทพ สหะขันธุ์¹, สุชาติ สุขนา²
Tritep Sahakun¹, Suchat Sukna²
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561
Email : raveehuasee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาอัตลักษณ์และความเชื่อเกี่ยวกับจิตรกรรมฝาผนังแบบพื้นบ้าน 2)พัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์จากอัตลักษณ์ความเชื่อในจิตรกรรมฝาผนังแบบพื้นบ้าน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกพื้นที่ในการทำวิจัยคือ วัดวัดยางทวงวราราม อำเภอบรบือ และวัดป่าเลไลย์ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม ที่มีภาพจิตรกรรมฝาผนังโดดเด่นในเรื่องของเรื่องราวประเพณี วัฒนธรรมของชาวอีสาน

ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์และความเชื่อเกี่ยวกับจิตรกรรมฝาผนังแบบพื้นบ้าน มีคุณค่าทางความงามที่ถูกสร้างขึ้นด้วยความประณีตของช่างภายในหมู่บ้าน ด้านคุณค่าทางเรื่องราวภาพวาดบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาและเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีการสร้างสิ่งที่มีความหมายและจุดประสงค์ที่แฝงอยู่ภายในภาพจิตรกรรม ด้านความสำคัญของภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดยางทวงวราราม และวัดป่าเลไลย์ พบว่า 1)มีความสำคัญในมูลเหตุของการสร้าง 2)ความสำคัญในเรื่องศรัทธา 3)ความสำคัญในการ

¹นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Master's Degree Students Cultural Science Faculty of Culture Mahasarakham University, Thailand.

²คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Faculty of Arts Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 5 พฤษภาคม 2562; แก้ไขบทความ: 29 มิถุนายน 2562; ตอรับการตีพิมพ์: 4 กรกฎาคม 2562

Received: May 5, 2019; Revised: June 29, 2019; Accepted: July 4, 2019

บันทึกเรื่องราวในอดีตและ 4) ความสำคัญในการกล่อมเกลาจิตใจ นอกจากนี้ยังพบเรื่องราวที่เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของสิมทั้งสองหลังคือคติความเชื่อเกี่ยวกับของชุกที่มีความเชื่อเปลี่ยนไปจากเดิม คือเมื่อครั้งอดีตมีความเชื่อว่าชุกเป็นตัวร้าย เจ้าเล่ห์ตัวช่วย แต่ในปัจจุบันความเชื่อนั้นถูกเปลี่ยนไปมองชุกว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งโชคลาภและความร่ำรวยและอุดมสมบูรณ์

ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยนำอัตลักษณ์และความเชื่อของชุกมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ผ่านโครงสร้างทางกายภาพและโครงสร้างทางความคิด โดยนำอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุกมาเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เน้นความทันสมัย สวยงาม สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์อย่างทรงคุณค่าและสอดคล้องกับความเชื่อของผู้คนและความต้องการของตลาด ทั้งยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้ผู้คนได้เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมอีสานมรดกท้องถิ่น เพื่อการสืบสานวัฒนธรรมอีสานให้ยั่งยืน ตลอดจนเป็นงานวิจัยต้นแบบในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์อีกด้วย

คำสำคัญ : 1. อัตลักษณ์ 2. ความเชื่อ 3. จิตรกรรมฝาผนัง

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1)study the identity and beliefs about folk mural painting. 2) Develop creative products based on beliefs in folk mural painting, the researcher used qualitative research methods. By choosing the area to do research is Wat Yang Temple, Thawararam District, Borabue District and Pa Le Lai Temple, Na Dun District, Maha Sarakham Province With murals that stand out in the story of the Isaan culture and traditions

The results showed that the study of identity and beliefs about folk mural painting With the aesthetic value that was created with the fineness of the technician in the village In terms of values, stories, drawings, tell stories, history and important events that occurred during the creation of the meaning and purpose that is hidden within the painting. The importance of the murals of Wat Yang Thuangwararam found that 1)important in the cause of creation 2)the importance of faith 3)the importance of recording the story in the past and 4)the importance of Seduce the mind In addition, the story of the identity of the two Sims is believed to be a belief about Choo's beliefs that have changed from the original.

For this reason, the researcher used it as a creative product through the physical structure and thought structure. By bringing the outstanding identity of Chuchakto be a guideline for developing products that emphasize modernity, beauty, creating added value for the product in a value and conforming to the needs of the market. Create a driving force for instilling the consciousness of people in the area to see the value of Isan culture For the continuation of the Northeast culture As well as being a prototype research in product design and development.

Keywords : 1. Identity 2. Belief 3. Mural Painting

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

จิตรกรรมอีสานสมัยพุทธกาลแบบพื้นถิ่น เกิดจากชาวบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากช่างชาวอินเดีย พระสงฆ์และพราหมณ์ ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง ช่างพื้นถิ่นในภาคอีสาน เรียกว่า “ช่างแต้มฮูป” รูปแบบจิตรกรรมสมัยพุทธกาลแบบพื้นถิ่นได้พัฒนาการวาดภาพจากฝาผนังหินมาเป็นฝาผนังสี (โบสถ์) ทำให้เทคนิควิธีการ วัสดุ อุปกรณ์ การสร้างงานจิตรกรรมถูกพัฒนาขึ้นมาให้เหมาะสมกับการวาดบนฝาผนังสี เรื่องราวเนื้อหาที่นิยมวาด 2 กลุ่ม คือ เรื่องราวทางศาสนาและวรรณกรรมท้องถิ่น กลุ่มแรกแบ่งย่อยได้เป็น พุทธประวัติ พระมาลัย ไตรภูมิ อรรถชาดก ปรีศนาธรรม กลุ่มที่สอง ได้แก่ สิ้นไซ (ศิลป์ชัย) พระรามชาดกหรือพระลัก-พระลาม (พระราม) สุริยวงศ์ กาละเกต และเรื่องทำวปาจิตนาง อรพิม รูปแบบที่พบ รูปแบบประเพณีอีสาน มีความแตกต่างที่ทักษะฝีมือของช่างแต้มฮูป คือ แบบชาวบ้านกับแบบช่างหลวง เทคนิควิธีการที่พบ ได้แก่ ระบายสีเรียบแบน, ตัดเส้น, กระจุก, การแต้ม, การขีดเส้น วัสดุอุปกรณ์ที่พบ ได้แก่ สีจากธรรมชาติและสีเคมี สถานที่พบ ได้แก่ สิม (โบสถ์), โบสถ์, ตู้พระธรรม, ภาพพระบฏ, ภาพพะหวอด (ยุทธนา ไทกะเทศ, 2555 : 50)

ในช่วงรัชกาลที่ 4 พระสงฆ์ตามหัวเมืองเริ่มเข้าไปศึกษาพระปริยัติธรรมที่กรุงเทพฯ เมื่อกลับไปจำวัดในท้องถิ่นก็นำเอาแนวความคิดที่เห็นจากวัดในกรุงเทพฯ ไปด้วย ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 แนวคิดการพัฒนาประเทศตามแบบอย่างตะวันตกเกิดเป็นรูปธรรมชัดเจนหลายด้าน ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง การปฏิรูปการปกครอง ในรัชสมัยนี้อิทธิพลจากส่วนกลางแผ่ขยายไปยังหัวเมืองต่างๆ และเข้าไปยังชนบทด้วยเช่นกัน เกิดคตินิยมเจริญตามแบบอย่างเมืองหลวง การก่อสร้างอาคารสถานที่ทางศาสนาเริ่มเลียนแบบ

จากส่วนกลาง รูปภาพหรือรูปปั้นหลายแห่งบนแผ่นดินอีสาน จึงถูกทำลายไปพร้อมกับการรื้อถอนสิม และเริ่มเขียนรูปตามแบบอย่างกรมศิลปากร คือการเขียนเฉพาะผนังด้านใน ลักษณะของรูปภาพที่นิยมเขียนในแถบภาคกลาง หรือเขียนตามอย่างช่างหลวงเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของอาคาร รูปภาพของวัดบางแห่งนอกจากจะมีลักษณะของช่างหลวงแล้วยังได้ผสมผสานรูปแบบศิลปะตะวันตกเข้าไปอีกด้วย (สุมาลี เอกชนนิยม, 2548 : 278) การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้การขยายขอบเขตของจิตรกรรมอีสานเป็นวงกว้างมากขึ้น เดิมทีศิลปะถูกสร้างขึ้นตามฝาผนังสิม(โบสถ์) ตู้พระธรรม ภาพพระบรม ฝ่าพระหัตถ์ ไบลาน เป็นต้นส่วนมากพบเห็นได้ภายในวัด จิตรกรรมสมัยพุทธกาลในภาคอีสาน มีเจตนารับใช้พุทธศาสนา ซึ่งเป็นศูนย์รวมการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสานจากพจนานุกรมฉบับอีสาน-ภาคกลาง (2515 : 417) ให้ความหมายว่า “สิม” มาจากคำว่า สิมหรือสิมมา ซึ่งหมายถึงโรงธรรมที่ประชุมสงฆ์ประกอบสังฆกรรมต่าง ๆ ในบริเวณวัดแถบลุ่มน้ำโขงตอนบนจะพบสถาปัตยกรรมสิมซึ่งเป็นอาคารสำคัญรองลงมาจากธาตุหรือพระธาตุคือสถูปเจดีย์ในวัฒนธรรมอีสานตามตำนานอูรังธาตุและสถาปัตยกรรมสิมก็คือพระอุโบสถซึ่งในปัจจุบันพี่น้องชาวอีสานเริ่มคุ้นเคยกับศัพท์คำว่า “อุโบสถ” มากกว่าคำว่า “สิม” เสียแล้วและเนื่องจากสิมเกิดขึ้นโดยมีลักษณะเฉพาะในสายวัฒนธรรมไทย-ลาว และภาคอีสานของประเทศไทยตามที่ ศักดิ์ชัย สายสิงห์ (2555 : 32) กล่าวว่า “สิม” เป็นสถาปัตยกรรมรูปแบบหนึ่งในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอันมีเอกลักษณ์โดดเด่นในเรื่องของความอ่อนช้อย งดงาม ซึ่งหากเปรียบเทียบกับสถาปัตยกรรมไทย ก็คือ “อุโบสถ” นั่นเอง สิม มีที่มาจากคำว่า “สิมา” หมายถึง “หลัก” หรือที่นิยมกันทั่วไปว่า “โบสิมา” ที่ใช้ปักล้อมรอบอุโบสถเป็นการแสดงขอบเขตศักดิ์สิทธิ์ของอุโบสถ ในอดีตสิมจะใช้เฉพาะการทำสังฆกรรมของสงฆ์เท่านั้น รูปแบบของอาคารจึงมักมีขนาดเล็กและตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ไม่สำคัญ โดยจะมีเจดีย์หรือวิหารเป็นอาคารสำคัญที่สุดของวัดตั้งอยู่โดดเด่นแทน “สิม” หรือ “โบสถ์” ในภาคอีสานที่ภายในและภายนอกมีการเขียนภาพฝาผนังหรือรูปปั้นจนเป็นที่รู้จักได้แก่ สิมวัดไชยศรี จังหวัดขอนแก่น สิมวัดโพธาราม บ้านดงบัง จังหวัดมหาสารคาม สิมวัดสนวนวาริพัฒนาราม บ้านหัวหนอง จังหวัดขอนแก่น วัดป่าเลไลย์ บ้านหนองพอก อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นต้น ซึ่งมีคุณค่าและบ่งบอกเรื่องราวความศรัทธาของคนอีสานที่มีต่อพระพุทธศาสนา ได้สร้างสิมอีสานขึ้นมาและมีการวาดเรื่องราวหรือแต้มรูปภาพที่เกี่ยวกับนิทานชาดก พุทธประวัติและประเพณีวัฒนธรรมของคนอีสานได้เป็นอย่างดีรวมทั้งยังแฝงคติธรรมไว้ได้อย่างแยบยล เทพพร มังธานี (2554 : 45) กล่าวว่าความหลากหลายของลัทธิความเชื่อในรูปปั้นในสิมอีสานภาพรวมของรูปปั้นในสิมอีสานดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่านอกจากจะแสดงเรื่องอันเนื่องในพระพุทธศาสนา เช่น เวสสันดรชาดก ทศชาติชาดก พระมาลัยสินไช (ถือว่าเป็นชาดกนอกนิบาตและพบมากในเขตอีสานกลาง) พุทธประวัติ นรกภูมิ และสวรรค์ แล้ว ยังมีเรื่อง

ที่อยู่นอกพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระลัก-พระลามหรือเรื่องรามเกียรติ์ ราชูอมจันทร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งอุปแต้มเชิงสังวาสและประเพณีท้องถิ่น นอกจากนั้นเทพสัตว์ในตำนานที่นิยมวาด คือ นาคครุฑ สิ่งส่วนสถานที่ดำเนินเรื่องมักจะมีภูเขาและแม่น้ำเป็นองค์ประกอบและสถานที่ดำเนินเรื่องที่ปรากฏในอุปแต้มหลายเรื่องก็มักจะเป็นป่า โดยเฉพาะป่าหิมพานต์หรือหิมวันต์ก็เรียก

นอกจากนั้นยังมีตัวละครฝ่ายร้ายในเรื่องพระเวสสันดรชาดกคือชุกที่มีรูปร่างอัปลักษณ์ ประกอบด้วยบุรุษโทษ 18 ประการ เช่น ริมฝีปากบ่นย้อยพับริมฝีปากกลางน้ำลายไหลออกเป็นยางยืดทั้งสองแก้ม เขี้ยวงอกออกพ้นปากเหมือนเขี้ยวหมู จมูกหักพุดูน่าขง เป็นต้น แต่ในปัจจุบันชุกได้รับความนิยมจากผู้คนให้ความเคารพกราบไหว้บูชาเนื่องจากมีความเชื่อตามที่ราม วัชรประดิษฐ์ (2558 : ออนไลน์) กล่าวว่า ชุกมีอำนาจทางด้านเสริมดวงในทางด้านขอโชคขอลาภ กู้หนี้ยืมสิน ขอลาภเงินทอง เจริญขอ ผักผ่อนหนี้สิน ขอเลื่อนและขอลาภจากผู้ใหญ่ และด้านการขอทุกชนิด จึงเป็นที่มาของการบูชา ดังนั้นบรรดาพระเกจิอาจารย์และผู้ที่มีความรอบรู้ในเรื่องของไสยเวท จึงมีความเชื่อว่า ชุก เป็นเจ้าแห่งโภคทรัพย์ เจ้าแห่งสติปัญญา เจ้าแห่งการขอที่ยิ่งใหญ่

จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาของนักวิชาการจากหลากหลายที่ผู้วิจัยเห็นว่าในการศึกษาวิจัยที่ผ่านมายังขาดการศึกษาในด้านอัตลักษณ์และความเชื่อในจิตรกรรมฝาผนัง ผู้วิจัยจึงนำเอาลักษณะตัวละครของภาพจิตรกรรมที่โดดเด่นซึ่งก็คือชุกนั้นมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อให้จิตรกรรมฝาผนังพื้นบ้านได้มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของผู้ได้อย่างหลากหลายทั้งยังสามารถสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาอัตลักษณ์และความเชื่อในจิตรกรรมฝาผนังแบบพื้นบ้าน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ โดยเลือกพื้นที่ในการทำวิจัยคือ วัดยางทวงวราราม (วัดบ้านยาง) ตำบลยาง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคามและวัดป่าเลไลย์ ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เนื่องจากภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดดังกล่าวมีความโดดเด่นในเรื่องของเรื่องราว ประเพณี วัฒนธรรมของชาวอีสาน ตัวละครที่มีความเชื่อในด้านการขอ ซึ่งสามารถนำมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ได้อย่างหลากหลายเพื่อให้ภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นที่รู้จักและอยู่คู่กับสังคมคนอีสานสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ศึกษาอัตลักษณ์และความเชื่อเกี่ยวกับจิตรกรรมฝาผนังแบบพื้นบ้าน

2.2 เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์จากอัตลักษณ์ความเชื่อในจิตรกรรมฝาผนังแบบพื้นบ้าน

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้ทราบคุณค่าและลักษณะเด่นของภาพจิตรกรรมฝาผนังในจังหวัดมหาสารคาม
- 3.2 ทำให้ทราบวิธีการประยุกต์ใช้ภาพจิตรกรรมฝาผนังมาสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้ ระยะที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1)รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล 2)ศึกษาเรียนรู้ภาพวาดจิตรกรรม ชั้นตอน และกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 3)สำรวจตลาดและความต้องการผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของตลาด ระยะที่ 2 ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1)การนำภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2)วัสดุ เครื่องมือและอุปกรณ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 3)กระบวนการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านยาง ตำบลยาง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคามและบ้านหนองพอก ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1)กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) เกี่ยวกับภาพวาดภายในวัดและด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 14 คน ประกอบด้วย (1)พระสงฆ์ จำนวน 2 รูป (2)กำนัน จำนวน 2 คน (3)ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน (4)นายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน (5)วัฒนธรรมอำเภอ จำนวน 2 คน (6)ผู้รู้เกี่ยวกับภาพจิตรกรรมภายในโบสถ์ จำนวน 2 คน (7)ผู้รู้ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 2 คน 2)กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) จำนวน 4 คน ประกอบด้วย (1)ผู้สร้างสรรค์ภาพวาด จำนวน 2 คน (2)ผู้ผลิตสินค้า จำนวน 2 คน 3)กลุ่มประชาชนทั่วไป (General Informant) จำนวน 6 คน ประกอบด้วย (1)พ่อค้า แม่ค้า จำนวน 2 คน (2)ชาวบ้านใกล้เคียงพื้นที่ จำนวน 2 คน (3)ผู้ที่เข้าไปทำบุญที่วัด จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1)แบบสัมภาษณ์ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง 2)แบบสังเกต ได้แก่ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม 3)แบบสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก ประกอบด้วย 1)การสัมภาษณ์ โดยผู้ศึกษาใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบไม่มีโครงสร้าง สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 2)การสังเกต โดยผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วน กับกลุ่มตัวอย่าง ควบคู่กันไปในขณะที่สัมภาษณ์พูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษา 3)การสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยร่วมสนทนากับกลุ่มตัวอย่างและชาวบ้านที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับ การศึกษาสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจัดกระทำข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่มมาตรวจสอบความถูกต้องและจัดกลุ่มของข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้เสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

5. ผลการวิจัย

5.1 คุณค่าและความสำคัญของจิตรกรรมฝาผนังแบบพื้นบ้าน คุณค่าของภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในสิมอีสานวัดยางทวงวรารามและวัดป่าเลไลยก์ ถือเป็นหนึ่งในสิ่งก่อสร้างที่มีสถาปัตยกรรมโดดเด่นอีกแห่งหนึ่งของภาคอีสาน ซึ่งวัสดุก่อสร้างที่นำมาใช้และการออกแบบตกแต่งต่าง ๆ ได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และคติความเชื่อของชาวไทยอีสานได้เป็นอย่างดี ดังนั้นผู้วิจัยจะศึกษาคุณค่าและความสำคัญของภาพจิตรกรรมฝาผนังตามที่ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส และกรรณิการ์ ตั้งตุลานนท์ (2556 : 23-25) แบ่งไว้ได้ 3 อย่างดังนี้

5.1.1 คุณค่าทางความงาม สิมวัดยางทวงวรารามและวัดป่าเลไลยก์ถูกสร้างขึ้นด้วยความประณีตของช่างและวิทยาการการก่อสร้างในสมัยนั้น มีการเขียนจิตรกรรมฝาผนังเพื่อประดับตกแต่งให้ดูสวยงามทั้งภายในตัวสิมและภายนอกตัวสิม บอกเล่าเรื่องราวของความเป็นอยู่ของคนในสมัยนั้น วรรณกรรมพุทธประวัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังก็มีประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะศิลปะเป็นภาษาสากลที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเล่าเหตุการณ์ที่ผู้ชมเข้าใจได้ง่าย ประกอบกับคุณค่าทางความงามที่ผู้สร้างสรรคได้ใช้จินตนาการและมีมือถ่ายทอดอารมณ์ ความงามของเรื่องราวที่มีการรับรู้ในสมัยนั้นออกมาได้อย่างสวยงามและเปี่ยมล้นไปด้วยคุณค่าที่ควรแก่การอนุรักษ์ไว้

5.1.2 คุณค่าทางเรื่องราวภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังภายในสิมอีสานวัดยางทวงวราราม และวัดป่าเลไลยก์บอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาและเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีการสร้างสิมที่มีความหมายและจุดประสงค์ที่แฝงอยู่ในภาพจิตรกรรม สามารถบอกเนื้อหาสาระสำคัญว่ามีอะไรโดยภาพจินตนาการที่สวยงามของศิลปินผสานการรังสรรค์ฝีมือวาดภาพออกมาตลอดจนการลงสีที่มีในสมัยนั้นที่เกิดจากภูมิปัญญาอันชาญฉลาดทำให้ผู้คนที่ได้ดูเกิดความเข้าใจและหวงแหนสมบัติอันล้ำค่าของบรรพบุรุษ โดยคุณค่าทางด้านเรื่องราวสามารถแบ่งตามลักษณะได้ ดังนี้

1) คุณค่าในทางประวัติศาสตร์ สิมอีสานวัดยางทวงวรารามสร้างขึ้นราวในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยมีการวาดภาพทหารที่เข้ามามีบทบาทในภาคอีสาน

2) คุณค่าในทางศิลปะ ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังวัดยางทวงวรารามเกิดจากฝีมือของคนในหมู่บ้านที่พอมีความรู้ในเรื่องราวของการวาดภาพและแต่งแต้มสีสัน ได้รับการขอให้ช่วยมาวาดภาพตามเจตนาธรรมณ์ของเจ้าอาวาสหรือหลวงพ่อก่อนหน้านั้นจึงเป็นภาพวาดที่มีคุณค่ามากเพราะการวาดภาพของชาวบ้านนั้นไร้ซึ่งมารยาทเกิดจากจิตใจอันบริสุทธิ์ที่อยากฝากไว้ให้คนรุ่นหลังได้ชม

3) คุณค่าในเชิงสังคมวิทยา ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังแสดงให้เห็นการรู้จักบทบาทหน้าที่ของผู้อื่น รู้จักตำแหน่งที่ในระบบช่วงชั้นของผู้อื่น รู้จักตำแหน่งคุณค่าของผู้อื่นที่มีต่อตนและสังคม เป็นต้น

4) คุณค่าทางด้านเชื้อชาติ ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังปรากฏภาพของคนจีนที่เข้าสู่ชุมชนอีสานตอนกลางเพื่อเดินทางเข้าค้าขายและจับจองผืนแผ่นดินเพื่อปักหลักทำกิน โดยในภาพคือพ่อค้าคนจีนพร้อมอุปกรณ์การค้าขาย เครื่องชั่ง ตวง วัดในการค้าขายซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนจีนตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน

5) คุณค่าในการศึกษาเรื่องทัศนคติค่านิยม ค่านิยมของคนอีสานเกิดจากความเชื่อ มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังวัดยางทวงวรารามสะท้อนให้เห็นค่านิยมความรักซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทั้งยังมีค่านิยมในการเคารพกฎระเบียบ มีความขยันหมั่นเพียรรู้จักพึ่งพาตัวเองในการทำมาหากินปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ตลอดจนเข้าป่าล่าสัตว์เพื่อดำรงชีวิตและยังมีความประหยัดอดออมอีกด้วย

6) คุณค่าในการศึกษานิเวศวิทยา สิ่งทั้งหลายในโลกนี้ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังวัดยางทวงวรารามสะท้อนให้เห็นสิ่งมีชีวิตคือชาวอีสานมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบข้างทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่อย่างดุลยภาพทางธรรมชาติ เข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของสิ่งมีชีวิตในสิ่งแวดล้อมเพราะทั้งคนและสิ่งแวดล้อมต้องอาศัยกันและกัน แม้มนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติเมื่อถึงวาระสุดท้ายก็ต้องกลับคืนสู่ธรรมชาติเช่นกัน

7) คุณค่าในการศึกษาวรรณกรรม ปรากฏนิทานพื้นบ้านเรื่องท้าวปาจิตนางอรพิมซึ่งเป็นนิทานเล่าเรื่องราวการเกิดขึ้นของอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมาที่นางอรพิมถูกพระเจ้าพรหมทัต กษัตริย์ผู้ครองเมืองพิมายได้ทราบข่าวความงามของนางจึงได้ให้พระยารามและเหล่าทหารไปนำตัวนางมาไว้ในพระราชวัง นางอรพิมสุดที่จะขัดขืนได้จำต้องมา แต่นางได้ตั้งจิตอธิษฐานว่า ถ้ามิใช่ท้าวปาจิตแล้วผู้ใดแตะต้องตัวนางก็ขอให้กายนางร้อนเหมือนไฟและถือเป็นภาพวาดเรื่องท้าวปาจิตนางอรพิมฉบับหมู่บ้าน ที่วาดสวยงามตัวใหญ่กว่าทุก ๆ คนที่ปรากฏบนสมอีกด้วย

ความสำคัญของภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดยางทองวราราม

จิตรกรรมฝาผนังของวัดยางทองวรารามสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ทำสังกรรมของพระสงฆ์และใช้ประโยชน์ทางพุทธศาสนา ทรงคุณค่าในหลายด้านที่ผู้วิจัยกล่าวมา ซึ่งถือเป็นมรดกทางวัตถุและทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่ามีความสำคัญดังนี้

1) ความสำคัญในมูลเหตุของการสร้าง สร้างเพื่อเป็นที่ปฏิบัติกิจของพระสงฆ์และเป็นสื่อประกอบเรื่องราวที่เข้าใจได้ง่ายรวมถึงแสดงถึงฝีมือของช่างชาวบ้านที่ถ่ายทอดอารมณ์สร้างสรรค์ผลงานเพื่อให้คนรุ่นหลังได้ชม

2) ความสำคัญในเรื่องศรัทธา จิตรกรได้เขียนภาพตามความเข้าใจของตนเองผนวกกับเรื่องราวที่เคยได้ฟังมาโดยมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเป็นที่ตั้ง

3) ความสำคัญในการบันทึกเรื่องราวในอดีต จิตรกรได้นำเรื่องราวที่ตนเองประสบพบเจอมาถ่ายทอดลงไปในงานเขียน เช่น วิถีชีวิตของชาวอีสานในการดำรงชีวิต ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ที่คนอีสานปฏิบัติกันในทุกๆ เดือนตามฮีต12 ที่ตั้งงามของชาวอีสาน หรือเรื่องราวการเข้ามาของทหารที่เข้ามามีบทบาทในการดูแลความสงบสุขของประชาชนชาวอีสานในขณะนั้นภายใต้การปกครองของรัฐบาลพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทย

4) ความสำคัญในการกล่อมเกลาจิตใจ เรื่องราวของการทำดีแล้วได้ไปสู่สรวงสวรรค์และการทำชั่วแล้วต้องตกนรกมีคุณค่าอย่างมากในการทำให้ผู้คนเกรงกลัวต่อการทำบาป

สรุปภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังวัดยางทองวราราม ทรงคุณค่าในด้านความงาม ด้านเรื่องราวทางประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสาน เรื่องราวทางพระพุทธศาสนาและการปกครองของชนชาติไทย ส่วนความสำคัญของภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังนั้นเน้นการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นหลักและเป็นสิ่งที่ชักชวนให้คนอยากเป็นคนดีซึ่งคุณค่าเหล่านี้ล้วนแล้วต่อมีผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมให้ดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขไม่เอาใจัดเอาเปรียบกันอยู่ด้วยความรักใคร่สมัคสมานสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

5.2 อัตลักษณ์และความเชื่อเกี่ยวกับจิตรกรรมฝาผนังแบบพื้นบ้าน ความเชื่อด้านประเพณีและวัฒนธรรม ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังวัดยางทองวรารามและวัดป่าเลไลยก์ปรากฏประเพณี พิธีกรรมและวัฒนธรรมที่หลากหลายของคนอีสานในสมัยนั้นได้อย่างดี โดยจิตรกรได้นำเสนอความเชื่อหรือเรื่องราวในทางศาสนาพราหมณ์ – ฮินดูซึ่งเข้ามาสู่อีสานและล้านช้างในยุคเดียวกับพระพุทธศาสนา ทั้งสองลัทธิต่างก็ได้รับการยอมรับนับถือในดินแดนแถบนี้ในช่วงเวลาที่ต่างกัน นอกจากนั้นเนื้อหาของอุปถัมภ์ในลิม

อีสานยังบอกเล่าเรื่องราวในวิถีชีวิตและประเพณีท้องถิ่นอีสานด้วย การนำเสนอเนื้อหาของอุปแต้มในลักษณะดังกล่าว มีเป้าหมายสำคัญเพื่อเป็นการแสดงออกถึงการคงไว้ซึ่งความเชื่อที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมแห่งสันติสร้างความเข้าอกเข้าใจระหว่างกันในกลุ่มชนที่มีความเชื่อแตกต่างกัน รวมทั้งสร้างความเคารพในทางวัฒนธรรมจากจุดยืนทางปรัชญาที่แตกต่างกัน

ความเชื่อในเรื่องราวทางพุทธศาสนา ยังมีภาพเรื่องเล่าต่างๆ ทั้งพุทธประวัติ พุทธชาดก นิทานหมู่บ้าน ประเพณีและพิธีกรรมโบราณ โดยเฉพาะพุทธประวัติ ตอน พระพุทธเจ้าเมื่อครั้งออกบวช ตอนรับบิณฑบาตครั้งสุดท้ายโดยมีนายจุนทะถวายอาหารที่ทำจากหมูซึ่งตามพุทธประวัติบอกว่าถึงพระพุทธเจ้าฉันทแล้วจะเข้าสู่ปรินิพพานก็ตามถือว่าเป็นอาหารที่มีอานิสงส์มาก โดยครั้งหนึ่งนั้นคือก่อนตรัสรู้สัมโพธิญาณได้รับข้าวมธุปายาส (ข้าวทิพย์) ของนางสุชาดา และครั้งนี้คือก่อนปรินิพพานของนายจุนทะ จัดว่า “เป็นปัจฉิมภัต” จึงมีอานิสงส์มากที่สุดซึ่งไม่พบเห็นง่ายในจิตรกรรมฝาผนังของภาคอีสาน

โดยอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังที่มีภาพวาดของชูชกที่มีความเชื่อแบบดั้งเดิมคือบุรุษที่มีรูปร่างอัปลักษณ์ขอทานประทังชีวิต แต่ในปัจจุบันนี้ด้วยความเชื่อที่ว่าเหตุที่ชูชกมีเงินทองจากการขอทานมากมาย มีกินมีใช้ มีบริวารไม่ขาดจะขออะไรใครเขาก็ให้หมดด้วยความน่าสงสาร จึงเป็นที่มาของความเชื่อสมัยใหม่เกี่ยวกับชูชกว่าชูชกมีอานุภาพทางด้านเสริมดวงในทางด้านโชคลาภ เงินทองและความอุดมสมบูรณ์ โดยโดดเด่นด้านการขอทุกชนิด หรือที่เรียกว่า “เทพเจ้าแห่งการขอ” จึงเกิดการบูชาชูชกอย่างกว้างขวางในบรรดาผู้ที่ต้องการโชคลาภเงินทองและลาภยศสรรเสริญ

5.3 ผลการศึกษาการประยุกต์ใช้ภาพจิตรกรรมฝาผนังมาสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์

5.3.1 แนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ที่มีขายในวัดยางทวงวรารามและวัดป่าเลไลยก์ มีการจำหน่ายหนังสือประวัติ ภาพถ่ายและของที่ระลึกมากมาย มีทั้งสินค้าประเภทศิลปหัตถกรรม ของกิน ของใช้ และสินค้าออกแบบสมัยใหม่ โดยผู้ประกอบการนำมาฝากจำหน่ายที่ร้านและเสียค่าฝากแก่ร้านค้าเมื่อจำหน่ายสินค้าได้ซึ่งรายได้ของการขายสินค้าในร้านค้า และเจ้าของกิจการร้านจำหน่ายของที่ระลึกลงทุนเองดังนั้นควรมีแนวทางในการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ ดังนี้ 1)ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกมาจากรูปร่างหน้าตาของประชาชนชาวบ้านเป็นหลัก 2)ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ผลิตจะต้องแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นได้ ผู้วิจัยต้องการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแต่สร้างแรงขับเคลื่อนให้เกิดการปลูกฝังจิตสำนึกคนในพื้นที่ให้เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมอีสานเพื่อการสืบสานวัฒนธรรมอีสานให้ยั่งยืน ตลอดจนเป็นงานวิจัยต้นแบบในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์

5.3.2 การออกแบบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โครงสร้างของการออกแบบเมื่อได้ศึกษาผลงานจากกระบวนการลงพื้นที่และเอกสารแล้ว ผู้วิจัยได้แบ่งลดทอนการออกแบบเป็น 2 โครงสร้าง ได้แก่

1) โครงสร้างทางกายภาพ คือ ส่วนประกอบในต่างๆ งานออกแบบ ประเภทวัสดุ อุปกรณ์ที่จับต้องได้และมองเห็น ได้แก่ ลักษณะโครงสร้างของลวดลายประเภทพื้นผิว เครื่องมือที่ใช้ทำให้เกิดลวดลาย ประเภทของเครื่องมือที่ทำให้เกิดสีสนั วัสดุอุปกรณ์ในการประดิษฐ์ลวดลาย ลักษณะลวดลายที่เกิดขึ้นตามความคิดของผู้ประดิษฐ์ลวดลาย 2) โครงสร้างทางความคิด คือ ส่วนประกอบในการจัดวางลวดลาย ประเภทแนวคิดเป็นความคิดของผู้ประดิษฐ์ผลงานอันได้มาจากการสะสมประสบการณ์ การจัดวางภาพลงในผลงานจากมโนภาพในจินตนาการ โดยผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ หรืออาจเกิดขึ้นอย่างฉับพลันตามอำนาจจิตของผู้สร้าง (Intuition) รูปแบบมักปรากฏเฉพาะที่ทำให้การจัดวางลวดลายของแต่ละคนแตกต่างกันออกไป ด้วยความสามารถในการพลิกแพลง ตัดทอน หรือต่อเติมให้ออกมาสวยงามตามความคิด และเทคนิคของแต่ละคนเพื่อให้ผู้ชมเกิดความพึงพอใจ ซึ่งมักมีเรื่องราวทางคติความเชื่อ สังคม และวัฒนธรรมเข้าไปเกี่ยวเนื่องด้วย

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่เสร็จสมบูรณ์ที่เน้นความทันสมัย สวยงาม สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์อย่างทรงคุณค่า การที่ภาพวาดจิตรกรรมจะอยู่บนผลิตภัณฑ์ได้นานนั้น มีการใช้สีและเทคนิคพิเศษที่เป็นการถนอมลวดลายให้อยู่คงทนถาวร อีกทั้งเป็นของฝากที่ระลึกที่สามารถมอบให้ผู้อื่นได้หลากหลายโอกาส อาทิ งานขึ้นปีใหม่ งานขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากจิตรกรรมฝาผนังแบบพื้นบ้านในจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยจะอภิปรายในประเด็นของการนำคุณค่าของภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังวัดยางทองวรารามมีคุณค่าในหลายด้านล้วนเกิดจากความรู้ความสามารถของผู้สร้างสรรค์ผลงานในสมัยนั้น จากการศึกษาพบว่าเรื่องราวส่วนใหญ่ที่ปรากฏในภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังล้วนแล้วแต่มีความสำคัญทางด้านพระพุทธศาสนามีการสอดแทรกเรื่องราววิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมลงไปด้วย จึงเกิดการนำเอาเรื่องราวที่ปรากฏรวมไปถึงภาพแบบจาก ฝาผนังวัดยางทองและวัดป่าเลไลยก์มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ในเกิดมูลค่าและเกิดความทรงจำที่ดีสำหรับการเยี่ยมชมมรดกทางวัฒนธรรมแห่งนี้สอดคล้องกับ ปานฉัตร อินทร์คง (2557 : 20) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึกชนเผ่าภาคเหนือ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ : กรณีศึกษาชนเผ่าเย้า ผลการวิจัยพบว่า การแต่งกายของชนเผ่าเย้าสามารถใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึก

เอกลักษณ์ชนเผ่าที่มีความร่วมสมัย โดยการผสมผสานทั้งแบบปะติลลายผ้า แบบพิมพ์ลาย และรูปวาดชนเผ่าร่วมกับการปักผ้า เพื่อให้เกิดความงามและประโยชน์ใช้สอยสอดคล้องกับบุญเกียรติ ไทรชมภู (2557 : 35) ที่ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่คุ้มบางกะเจ้า (กระเพาะหมู) 6 ตำบลเพื่อการท่องเที่ยว และรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาที่มีคุณค่าเพิ่มมากขึ้น จากเดิมสามารถรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนผลิตภัณฑ์ที่ได้รับ การคัดเลือก ตามเกณฑ์ จำนวน 6 ผลิตภัณฑ์ คือ เสื้อ พิมพ์ภาพวัฒนธรรมไทย มอญ น้ำตาลมะพร้าว มะโยก ไม้ สบู่สมุนไพรฟักข้าว เครื่องประดับจากวัสดุธรรมชาติ และเรือสำปั้นจำลอง นำความเป็นอัตลักษณ์นำลักษณะ ความเป็นพื้นที่สีเขียว วัด ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม วิถี ชีวิตริมน้ำ และ สะพานภูมิพล 1 และ 2 นำมาจัดทำเป็นตราสัญลักษณ์ เพื่อการแสดงความเป็นตัวตนของชุมชน จากนั้นพัฒนาผลิตภัณฑ์ ปรับปรุง กระบวนการบริหาร จัดการ พัฒนาแบบรูปสลากสินค้า บรรจุภัณฑ์ให้สะดวก มีประโยชน์และสวยงาม

จะเห็นได้ว่า การที่นำคุณค่าและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของท้องถิ่นนำมาพัฒนาให้กลายเป็นสินค้านั้นทำให้เกิดการมีงานทำการมีรายได้และยังช่วยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สถานที่ได้อีกด้วยจากการพัฒนาและแปรรูปภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านประเพณีพิธีกรรมให้กลายเป็น “สินค้าวัฒนธรรม” นั้น ทำให้เรามองเห็นการเชื่อมโยงระหว่างศิลปะ วัฒนธรรม กับศาสนาความเชื่อในวิถีโลกาภิวัตน์ ซึ่งในประเด็นนี้สุริชัย หวันแก้ว (2552 : 90) เสนอว่า การมองความเชื่อมโยงของศิลปะ วัฒนธรรม และศาสนาความเชื่อในยุคโลกาภิวัตน์จำเป็นต้องมองบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะกระแสตลาดโลกกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีรวมทั้งบทบาทภาครัฐที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ใช่การมองอย่างรูปแบบที่ตายตัว เปลี่ยนแปลงไม่ได้และต้องมองให้เห็นถึง “หัวใจ” คือ ระบบคุณค่า หรือค่านิยม ให้พ้นไปจากรูปแบบภายนอกให้เห็นความลึกซึ้งความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาของมนุษย์เพราะวัฒนธรรมเป็นกระบวนการพัฒนาการหรือความก้าวหน้าทางภูมิปัญญาจิตวิญญาณ และสุนทรียภาพของมนุษย์ที่จะต้องมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับยุคสมัยได้เช่นกัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1.1 สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังวัดบ้านยางทวงวราราม เพื่อใช้ในด้าน การอนุรักษ์ พื้นฟู สืบทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิมให้คงอยู่ตลอดไป

7.1.2 เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญให้ผู้ที่มีความสนใจ สร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่างๆ ทั้งด้านการตลาด กลุ่มเป้าหมาย กระบวนการในการผลิต และใช้เป็นต้นแบบแนวทางใน

การพัฒนากลยุทธ์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ที่คล้ายคลึงกันไม่ว่าจะเป็นการสร้างอาชีพเสริมให้แก่ตนเองหรือชุมชน

7. 2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมผาผนังในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อการดูแลผาผะเหวดโบราณในเชิงวัฒนธรรมอนุรักษ์

7.2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากชุมชนสู่ตลาดสากล

8. เอกสารอ้างอิง

เทพพร มังธานี. (2554). ฮูปแต้มในสิมอีสาน : ภาพสะท้อนความหลากหลายของลัทธิความเชื่อ. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 3(1). 40-54.

บุญเกียรติ ไทรชมภู. (2557). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นพื้นที่คุ้มบางกะเจ้า (กระเพาะหมู) 6ตำบลเพื่อการท่องเที่ยวและรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร**. 5(2). 1-10.

ปานฉัตต์ อินทร์คง. (2557). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ระลึกชนเผ่าภาคเหนือ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาชนเผ่าเย้า. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัยและงานสร้างสรรค์**. 1(2). 21-41.

ยุทธนา ไผะเทศ. (2555). **จิตรกรรมอีสาน (ยุคก่อนประวัติศาสตร์ถึงยุคร่วมสมัย)**. ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภัณฑ์.

ราม วัชรประดิษฐ์. (2560). **ชุก-ยอดเครื่องรางแห่งการขอ. ข่าวสด. 14 มกราคม 2560**. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2561. จาก www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=14379289

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ติสสมหาเถระ). (2515). **พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2555). **เจดีย์ พระพุทธรูป ฮูปแต้ม สิม ศิลปะลาวและอีสาน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : มิวเซียมเพรส.

สุมาลี เอกชนนิยม. (2548). **ฮูปแต้มในสิมอีสาน งานศิลป์สองฝั่งโขง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน.

สุริชัย หวันแก้ว. (2552). **ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยบนความหลากหลายและสับสน**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส และกรรณิการ์ ตั่งตุลานนท์. (2556). **คุณค่าและความสำคัญของจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถกลางน้ำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : รพีปกรณ์.

9. คำขอบคุณ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ และบุคลากร คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ อำนวยความสะดวกและทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ สุขนา อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้แนวทางในการพัฒนางานวิจัย รวมถึงช่วยแนะนำแก้ไขจนได้เนื้อหาเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ และให้การชี้แนะจุดประกายทางปัญญาด้วยการชี้แนะแนวทางในการทำวิจัยให้มีความถูกต้อง รวมถึงช่วยแนะนำ ปรับปรุง แก้ไขข้อผิดพลาดต่างๆ จนทำให้งานวิจัยเล่มนี้มีความสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านรวมถึงเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยที่อำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ด้วยดีตลอดมา รวมทั้งเพื่อนนิสิตทุกท่านที่ช่วยเป็นกำลังใจตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม
Development the Management Administration Guidelines According to
Standard Criteria of Child Development Centers under the Local
Administrative Organization Mahasarakham Province

ศิริดาว โปธิสิงห์¹, ธนารัตน์ ศรีผ่องงาม²
Siridao Phosing¹, Thanarat Sripongngam²
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561
Email : gifezy_069@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม 2)พัฒนาแนวทางการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร และบุคลากร สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคามจำนวน 345 คน ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ทำหน้าที่ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทางโดยวิธีสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Graduate Student. Master of Education (Educational Administration).
Mahasarakham University, Thailand.

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Faculty of Education Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 8 มิถุนายน 2562; แก้ไขบทความ: 3 กรกฎาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 8 กรกฎาคม 2562

Received: June 8, 2019; Revised: July 3, 2019; Accepted: July 8, 2019

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม มีสภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 35 ตัวชี้วัด 108 แนวทาง ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง พบว่า มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนา 2. มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3. แนวทางการบริหารจัดการ

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1) study the current state and desirable state of management administration according to standard criteria of child development centers under the Local Administrative Organization Mahasarakham province 2) develop the guidelines of management administration according to standard criteria of child development centers under the Local Administrative Organization Mahasarakham province. The study divided to 2 phases, the first phase was study the current state and desirable state of management administration according to standard criteria of child development centers collected data from 345 persons in samples group including administrators and employees under the Local Administrative Organization Mahasarakham province, the second phase was develop the guidelines of management administration according to standard criteria of child development centers. Used focus group method to Investigated and assessed guidelines' suitability and possibility by 9 luminaries. Descriptive statistics used in this study were mainly percentage, average and standard deviation.

The result of this study were found: 1) The current state of management administration according to standard criteria of child development centers under the Local Administrative Organization Mahasarakham province overall and all aspects were at moderate levels and desirable state overall and all aspects were at high levels. 2) The guidelines of management administration according to standard criteria of child development centers under the Local Administrative Organization

Maharakham province included 6 components 35 indicators 108 guidelines. Guidelines' suitability assessed and feasibility assessed both overall and all aspects were at high levels.

Keywords : 1. Development 2. Standard Criteria of Child Development Centers 3. Management Administration Guidelines

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 9(2)ที่กำหนดให้การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และในมาตรา 40-41 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐาน (กมล สุคประเสริฐ, 2544 : 117) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถานที่ดูแลและให้การศึกษาคูณย์พัฒนาเด็กเล็กวัย 3-5 ปี มีฐานะเทียบเท่าสถานศึกษา ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดตั้งและยังมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของส่วนราชการต่างๆ ที่ถ่ายโอนให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิด กรมการศาสนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรมการพัฒนาชุมชน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (เด็ก 3 ขวบ) รับผิดชอบจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2547 : 1) ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเด็กระดับปฐมวัยจะช่วยส่งเสริมให้เด็กได้รับพัฒนาการในทุกด้าน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องได้รับการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ที่สำคัญเด็กต้องมีความสุขในการเรียนรู้สามารถคิดอย่างมีเหตุผล มีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดงออก และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ซึ่งศักยภาพของเด็กดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและการมีส่วนร่วมของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง

จังหวัดมหาสารคามมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรบริหารส่วนตำบลในปี 2558 จำนวน 340 ศูนย์ กระจายอยู่ในอำเภอต่างๆ 13 อำเภอ มีพนักงานภายในศูนย์ฯ จำนวนทั้งสิ้น 929 คน และมีเด็กเล็ก จำนวน 15,931 คน (สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม, 2558 : 1-3) การบริหารจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม ขึ้นตรงต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สังกัด ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอยู่หลายประการ ข้อมูลจากการติดตามการจัดการศึกษาโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

(2553 : 102-104) พบว่า ด้านการบริหารทั่วไป นโยบายองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่ชัดเจนและขาดความต่อเนื่อง มักมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการเปลี่ยนผู้บริหาร และผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญและไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาเท่าที่ควร บางแห่งยังไม่ได้จัดโครงสร้างรองรับงานด้านการศึกษา ขาดระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษาที่ทันสมัยและเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการบริหารจัดการศึกษา และยังมีปัญหาด้านมาตรฐานการบริหารจัดการ ซึ่งควรได้รับการพัฒนา ให้การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้มาตรฐานตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะนักวิชาการศึกษาสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เหมาะสม สอดคล้องกับมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และบริบทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้มีแนวทางที่ดีในการดำเนินงานและมีผลการดำเนินงานที่ได้มาตรฐานการศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้เด็กได้รับการดูแลและได้รับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับจังหวัดมหาสารคาม
- 2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับจังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับใด
- 3.2 แนวทางการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม ควรเป็นอย่างไร

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม มีขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวน 3,309 คน จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 337 ศูนย์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล 340 คน ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 929 คน

คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2,040 คน จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2558 (สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม, 2558 : 3-6) 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 345 คน เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 50 คน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 50 คน ผู้อำนวยการกอง หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 50 คน ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 50 คน และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 145 คนได้มาโดยวิธีการสุ่มแบ่งชั้น(Stratified Random Sampling)

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้ 1)ศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีวิธีปฏิบัติการบริหารจัดการดีเยี่ยม (Best Practices) จำนวน 3 แห่ง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกอง หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แห่งละ 5 คน รวม 15 คน 2)ตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทาง โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหาเป็นศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคามตามเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2553 : 5-57) ทำการศึกษา 6 มาตรฐาน ได้แก่มาตรฐานที่ 1 ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาตรฐานที่ 2 ด้านบุคลากรมาตรฐานที่ 3 ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยมาตรฐานที่ 4 ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรมาตรฐานที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และมาตรฐานที่ 6 ด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กเล็ก ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ การวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดมหาสารคาม สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม สามารถสรุปผล ได้ดังนี้

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับจังหวัดมหาสารคามพบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพที่

พึงประสงค์ของการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

5.2 ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคามประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 35 ตัวชี้วัด 108 แนวทาง รายละเอียดองค์ประกอบและตัวชี้วัด มีดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วยตัวชี้วัด 1) มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) มีปฏิทินการดำเนินงานรายภาคเรียนและรายปีการศึกษา 3) มีแผนการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรายภาคเรียนและรายปีการศึกษา 4) มีการจัดทำระเบียบในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างชัดเจนและครอบคลุมตามภารกิจ 5) มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการกำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านต่างๆ อย่างชัดเจน 6) มีการปฏิบัติงานตามปฏิทินการดำเนินงาน แผน และระเบียบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 7) มีการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานตามข้อ 1.6 และประสิทธิภาพในการดำเนินงาน 8) มีการนำผลที่ได้จากการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามข้อ 1.7 เพื่อสะท้อนผลสู่การปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่องทุกปีการศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 ด้านบุคลากร ประกอบด้วยตัวชี้วัด 1) มีแผนด้านอัตรากำลังเพื่อตรวจสอบ วิเคราะห์ และจัดสรร จำนวนบุคลากรให้เหมาะสมกับปริมาณงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) มีแผนการพัฒนาบุคลากรและปฏิทินการพัฒนาบุคลากร 3) มีแผนการนิเทศการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกภาคเรียน 4) มีการดำเนินการตามแผนด้านบุคลากรที่กำหนดไว้ 5) มีการประเมินผลการปฏิบัติของบุคลากรทุกตำแหน่งอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 6) มีการสะท้อนผลการนิเทศและผลการประเมินบุคลากรเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 3 ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ประกอบด้วยตัวชี้วัด 1) มีรายงานผลการวิเคราะห์สภาพความเหมาะสมและความพร้อมสำหรับใช้งานของอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยตามเกณฑ์มาตรฐาน 2) มีการวางแผนการด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ไว้อย่างชัดเจนและสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน โดยจัดทำเป็นปฏิทินการดำเนินงาน 3) มีการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยตามแผนและปฏิทินที่กำหนดไว้ 4) มีการตรวจสอบผลการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยตามแผนและปฏิทินที่กำหนดไว้ 5) มีการนำผลการตรวจสอบข้อ 3.4 นำสู่การประเมินและพัฒนากิจการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

องค์ประกอบที่ 4 ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ประกอบด้วยตัวชี้วัด 1) มีการวิเคราะห์หลักสูตร การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการ และการเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่เด็กตามที่

หลักสูตรกำหนด 2) มีการวางแผนการพัฒนาเด็กด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร โดยจำแนกเป็น 4 ด้าน ให้สอดคล้องกับการพัฒนา ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา และสอดคล้องกับหลักสูตร 3) มีการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ เป็นรายภาคเรียนและรายปีการศึกษา 4) มีการดำเนินการตามแผนด้านวิชาการและแผนการจัดประสบการณ์ 5) มีการตรวจสอบผลการดำเนินการตามแผนด้านวิชาการและแผนการจัดประสบการณ์ 6) มีการสะท้อนผลการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร เพื่อนำสู่การพัฒนาและนำสู่การกำหนดแผนการพัฒนาในข้อ 3

องค์ประกอบที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ประกอบด้วย ตัวชี้วัด 1) กำหนดกรอบงานและจัดกลุ่มผู้มีส่วนร่วมและผู้ให้การสนับสนุนตามกรอบงาน 2) มีแผนด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน 3) ให้ความสำคัญและสานสัมพันธ์อันดีระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ให้การสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอ 4) มีการดำเนินการตามแผน ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่ และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน 5) มีการตรวจสอบผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอทุกปีการศึกษา 6) มีการสะท้อนผลการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนเพื่อนำสู่การพัฒนาการดำเนินงาน

องค์ประกอบที่ 6 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยตัวชี้วัด 1) มีการวางแผนด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) มีการดำเนินงานตามแผนด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย 3) มีการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย 4) มีการสะท้อนผลการดำเนินงานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อนำสู่การพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้โดยรวมและรายด้านมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับจังหวัดมหาสารคาม พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ใน

ระดับมาก ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันสอดคล้องกับการศึกษาของ นภัทร ชาวพ่อง (2556 : 80 - 101) ได้ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัด นครราชสีมา ผลการศึกษา พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลเขตอำเภอเมืองนครราชสีมาจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมและราย ด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

6.2 ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 35 ตัวชี้วัด 108 แนวทาง ดังนี้

6.2.1 แนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสรุปได้ว่า มีการกำหนดโครงสร้าง การบริหารจัดการ จัดทำคำสั่งแต่งตั้งผู้ปฏิบัติงาน จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน และวางระบบสำหรับ การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้พร้อมรองรับการดำเนินงานของศูนย์อย่างมี ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ข้อ 6 (กรมส่งเสริม ปกครองส่วนท้องถิ่น, 2547 : 7-10) ที่ระบุไว้ว่า วัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้การ บริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

6.2.2 แนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากรสรุปได้ว่า การบริหาร จัดการด้านบุคลากรนั้น ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดอัตรากำลัง การสรรหาผู้ปฏิบัติงาน การพัฒนา บุคลากรอย่างจริงจังโดยจัดทำปฏิทินการพัฒนาบุคลากรไว้อย่างชัดเจน มีการประเมินผลการ ปฏิบัติงาน นิเทศ และสะท้อนผลสู่แผนพัฒนาบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารจัดการตามเกณฑ์ มาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (กรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น, 2553 : 4-53) ด้านการ บริหารงานบุคคล ที่ได้กำหนดไว้ คือ การสรรหา/เลือกสรร และการปรับสภาพ การคัดเลือก หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ดำเนินการตามหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและที่เกี่ยวข้อง การกำหนดค่าตอบแทน สิทธิ สวัสดิการการประเมินผลการปฏิบัติงานและการพัฒนาบุคลากร แนวทางได้นำเสนอให้มีการพัฒนาบุคลากรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่ง สำคัญที่สุดสำหรับทุกองค์กร เพราะจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ต่อไป แนวทางยังได้นำเสนอกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานโดยควรมีการ ประเมินอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดการพัฒนางานให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งๆ ขึ้นไป ซึ่งการประเมินการทำงานนี้ มีความสำคัญเพราะเป็นการตรวจสอบและแจ้งผลการ ประเมินให้บุคลากรได้รับทราบเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของตนเองว่าเป็นอย่างไร และได้รับการ ปรับปรุงพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถยิ่งขึ้น และในส่วนของการพัฒนาบุคลากรนั้นมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งดังที่ได้กล่าวมา สอดคล้องกับลัดดาวัลย์ ไพบูลย์ (2556 : 110 - 120) ได้ศึกษา

สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษา พบว่า ด้านบุคลากร ควรเพิ่มบุคลากรด้านการสอนที่มีทักษะและความรู้ในด้านการสอนเด็กผู้บริหารควรสนใจและเอาใจใส่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มากกว่านี้ ควรสรรหาผู้ดูแลเด็กที่มีประสบการณ์โดยตรง ควรมีการประเมินผลการทำงานของครูผู้ดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมครู/ผู้ดูแลเด็กให้ได้รับการศึกษาตรงตามสายงานที่รับผิดชอบและควรจัดให้ครู/ผู้ดูแลเด็กได้รับการอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6.2.3 แนวทางการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย โดยมีการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้มีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมและความปลอดภัยให้มีความพร้อมสำหรับการใช้งานเสมอ สอดคล้องกับการศึกษาของนิรุทธ์ สกลหล้า (2556 : 77-78) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านอาคารสถานที่ ได้แก่ ควรปรับปรุงซ่อมแซมอาคารที่ชำรุด ให้มีเพียงพอและมีสภาพที่เหมาะสมกับการทำกิจกรรมและมีความปลอดภัยสำหรับเด็ก

6.2.4 แนวทางการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบครอบคลุมตั้งแต่การวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ การวางแผนสำหรับพัฒนาเด็ก จัดเตรียมสำหรับการจัดประสบการณ์ตามแผนที่เตรียมไว้และการนิเทศการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ซึ่งแนวทางมีความสอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2550 : 7-20) ซึ่งได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบ ไว้ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร ลักษณะสำคัญของหลักสูตร สถานศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การจัดประสบการณ์ การจัดสภาพแวดล้อมสื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กการประเมินพัฒนาการเด็กและการเจริญเติบโต การเขียนแผนการจัดประสบการณ์และการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินการใช้หลักสูตร

6.2.5 แนวทางการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคามด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนโดยมีการกำหนดกรอบงาน จัดทำแผนการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ให้ความสำคัญ ดำเนินงานตามแผนตรวจสอบการดำเนินงานและสะท้อนผล โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนนั้นเป็นแรงผลักดันสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการศึกษาของ Shea (2005 : 3008 - A) ได้ศึกษาสำรวจและวิเคราะห์เกี่ยวกับความสำเร็จจากการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนผลการศึกษาพบว่า ในระยะแรกจะต้องทำความเข้าใจขอบเขตของการมีส่วนร่วม และสาน

สัมพันธ์อันดีอย่างต่อเนื่อง โดยผลการวิจัยพบว่า การติดต่อส่วนตัว มีบทบาทสำคัญในการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ประสบผลสำเร็จ

6.2.6 แนวทางการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคามด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยมีการวางแผนการส่งเสริมเครือข่าย ดำเนินงานตามแผน ตรวจสอบผลการดำเนินงานและมีการสะท้อนผลการดำเนินงานตามแผนด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยเพื่อนำสู่การพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ สอดคล้องกับการศึกษาของ นิรุทธ์ สกกลहाँ (2556 : 77-78) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย พบว่า ควรจัดกิจกรรมให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 แนวทางการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่จัดทำขึ้นได้นำวงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ในการดำเนินงาน เพื่อให้มีความเป็นระบบในการปฏิบัติงาน สำหรับมาตรฐานแต่ละด้านอาจมีการวางแผนสำหรับการปฏิบัติตามแต่ละมาตรฐาน โดยไม่ต้องจัดทำเป็นแผนย่อยในแต่ละงาน ซึ่งผู้นำไปปรับใช้อาจพิจารณาตามความเหมาะสม

7.1.2 ในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาจขอความร่วมมือจากชุมชนให้มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการประเมินการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเป็นการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอีกด้วย

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือประเมินผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

8. เอกสารอ้างอิง

กมล สูดประเสริฐ. (2544). **รูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ.**

กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2547). **คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2553). **มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.** กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

- นภัทร ชาวเผื่อง. (2556). **สภาพ ปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิรุทธิ์ สกลหล้า. (2556). **การเปรียบเทียบการรับรู้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ลัดดาวลัย ไพบุลย์. (2556). **สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชัยภูมิ**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม. (2558). **ข้อมูลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัด ประจำปี 2558**. มหาสารคาม : สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). **การพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนยุคใหม่เพื่อรองรับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้วยการบูรณาการไอซีทีในการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการ**. กรุงเทพมหานคร : ฟริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). **รู้ได้อย่างไรว่าเด็กไทยมีทักษะชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Shea, Patricia. (2004). **Successful School-Community Partnerships in Public High School : A Comparative n Case Study**. *Dissertation Abstracts International*. 62(9). March 2004. 3008 – A.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.ธนารัตน์ ศรีผ่องงาม อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบทุกท่าน คณาจารย์ ภาควิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงงานวิจัยให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ ขอขอบคุณกำลังใจที่ดีจากบิดา มารดา ญาติๆ และครอบครัว คุณค่าและประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา ตลอดจนบูรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านผู้วิจัยจะนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาการทำงานและการดำเนินชีวิต เพื่อประโยชน์ของตนเองและประเทศชาติสืบต่อไป

การพัฒนาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24
Developing a Guideline to Learning Environment of Schools in
Secondary Educational Service Area Office 24

จิราพร เครือแวงมน¹, ธนารัตน์ ศรีพ่องงาม²
Jiraporn Kruewaengmon¹, Thanarat Sripongngam²
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561
Email : jiraporn82553@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการพัฒนาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา 2)ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา 3)การพัฒนาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 92 คน และ ครูผู้สอน (ครูปฏิบัติงานการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้) จำนวน 327 คน รวม 419 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา สำหรับแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน (ครูปฏิบัติงานการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้) จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Graduate Student. Master of Education (Educational Administration).
Mahasarakham University, Thailand.

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Faculty of Education Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 8 มิถุนายน 2562; แก้ไขบทความ: 3 กรกฎาคม 2562; ตอบรับการตีพิมพ์: 8 กรกฎาคม 2562

Received: June 8, 2019; Revised: July 3, 2019; Accepted: July 8, 2019

ผลการวิจัยพบว่า 1)องค์ประกอบและตัวชี้วัดแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 50 ตัวชี้วัด โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2)สภาพปัจจุบันของแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านอาคารสถานที่ และด้านการบริหาร ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริหาร ด้านอาคารสถานที่ และด้านการจัดการเรียนรู้ 3)แนวทางการดำเนินแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มีแนวทางการดำเนินงาน 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านอาคารสถานที่ จำนวน 19 ข้อ (2) ด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 15 ข้อ และ (3) ด้านการบริหาร จำนวน 16 ข้อ

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาแนวทาง 2. การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายใน 3. สถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1)study elements and indicators of developing learning environment management guidelines in schools 2)study the current and desired situations of learning environment management in schools 3)develop learning environment management guidelines of schools under the secondary educational service area office 24. The sample of the study was divided into two group, the first was 419 consisted of 92 of schools directors and 327 of teachers who responsible for learning environment management, the second was 6 of administrators and teachers under the secondary educational service area office 24. The research instruments comprised of a questionnaire of current and desired situations of learning environment management in schools and the interview questions. The statistics used was percentage, mean and standard deviation.

The result of this study were found: 1. The elements and indicators of developing learning environment guidelines of schools were comprised of 3 elements and 50 indicators which were shown in the most level. 2. The current situations of learning environment management guidelines in schools were shown in well level. When consider in each aspects, it shown that all aspect were well level

which can be ordered respectively according to the mean as following; learning management, building, and administration. Moreover, the desired situations of learning environment management guidelines in schools were shown in the most level of all aspects which can be ordered respectively according to the mean as following; administration, building and learning management. 3. The guidelines of learning environment management in schools were shown that there were 3 aspects which comprised of 19 aspects of building, 15 aspects of learning management and 16 aspects of administration.

Keywords : 1. Developing Guidelines 2. Learning Environment 3. School

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดการศึกษาของไทยที่ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมคือการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและจัดองค์ประกอบของการเรียนการสอนที่สำคัญซึ่งจัดให้ครูผู้เรียนและสภาพแวดล้อมทางการเรียนมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมการปฏิรูปการศึกษาของไทยในปัจจุบันนับได้ว่าเป็นการปฏิรูปครั้งสำคัญที่ยิ่งใหญ่ของประเทศไทยเท่าที่ผ่านมาซึ่งได้เกิดขึ้นจากเจตนารมณ์ของทุกฝ่ายในสังคมโดยเฉพาะพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้กล่าวถึงเรื่องของการจัดการศึกษาว่าต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ดังนั้นในกระบวนการจัดการเรียนการสอนครูจึงไม่ใช่ผู้สอนหรือผู้บอกความรู้เพียงอย่างเดียวครูจะต้องมีบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกระบวนการเรียนรู้ความเกี่ยวข้องของระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้สู่พัฒนาการของเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานทักษะในการปลูกฝังความรู้สึกรักคิดที่จะสามารถนำไปสู่การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันในอนาคตและส่งผลในภาพรวมของประเทศ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 2) การจัดการศึกษาที่ดีต้องควบคู่ไปกับการวางแผนในการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีให้แก่ักเรียนซึ่งสถานศึกษาจำเป็นจะต้องให้ความสำคัญในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษาการจัดภายในอาคารสถานที่ให้น่าอยู่ เพราะผู้วิจัยเชื่อว่า สิ่งแวดล้อมย่อมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ถ้าสามารถจัดสิ่งแวดล้อมให้ดีได้ เราก็สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปในทางที่ดีได้โดยง่าย อาคารสถานที่ และสภาพสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนมีอิทธิพลเหนือจิตใจของเด็ก โรงเรียนที่มีบริเวณร่มรื่น น่าพักอาศัย มีอาคารสถานที่สะอาด จัดไว้เป็นระเบียบสวยงาม มีความปลอดภัยสูง และมีการจัดสภาพให้มีความยืดหยุ่นอย่างเหมาะสมมีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย

ก็มีส่วนหล่อหลอมพฤติกรรมของเด็กให้ฝึกฝนไปในทางที่ดีได้ง่าย การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะจะสามารถป้องกันอุบัติเหตุที่จะเกิดกับนักเรียนได้ และยังเป็นส่งเสริมให้เยาวชนมีสุขภาพที่แข็งแรง ปราศจากโรคติดต่อ และเป็นการปลูกฝังสุขนิสัยที่ดีแก่นักเรียน เมื่อนักเรียนได้เห็นตัวอย่างที่ดีก็จะปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องจนเคยชินเป็นสุขนิสัย นอกจากนี้จะเกิดประโยชน์กับนักเรียนแล้ว ยังจะเป็นสื่อนำหลักการเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนไปเผยแพร่ให้แก่บุคคลในครอบครัวและชุมชนต่อไป โรงเรียนสามารถช่วยให้นักเรียนมีสุขภาพที่ดีได้มาก เมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่นที่ส่วนใหญ่ไม่สามารถจะมีบทบาทเช่นนี้ได้ ทั้งนี้ โดยการจัดโครงการต่างๆ ให้ภายในโรงเรียนเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะในโรงเรียนคือ การจัดระบบงานเพื่อความสุขภาพดีภายในโรงเรียนตลอดวัน การสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรต่างๆ ภายในโรงเรียนซึ่งจะช่วยให้เกิดสุขภาพดีทั้งทางกาย อารมณ์ และสังคมตั้งนั้นขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นทั้งในโรงเรียนและชุมชน และเป็นการป้องกันการเกิดโรคภัยไข้เจ็บ จึงควรจะได้ทำการศึกษาถึงการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะอันส่งผลให้นักเรียนมีสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ (สุภารัตน์ เชื้องสุวรรณ, 2549 : 1)

โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่จะต้องเสริมสร้างผู้เรียนได้รับโอกาสอันพึงที่จะควรได้รับในการพัฒนาศักยภาพตามวัย การพัฒนาโรงเรียน สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญอย่างมากคือการจัดสภาพแวดล้อมในทุกๆ ด้านที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โรงเรียนที่ขาดการเอาใจใส่ในด้านสภาพแวดล้อมหรือไม่เห็นความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมจะทำให้บุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษาขาดปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีบรรยากาศที่น่าเบื่อ ขาดความอบอุ่นและบรรยากาศที่เป็นมิตรและขาดศรัทธาต่อโรงเรียน ทำให้ ส่วนประกอบของคำว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ขาดความสมบูรณ์ตามมา ในที่สุด (บุญทรง สังข์ทอง, 2537 : 46) ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแนวทางการจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 เพื่อเสนอให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารการพัฒนาแนวทางการจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 และเผยแพร่ผลการวิจัยให้สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ได้นำไปพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางการจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการพัฒนาแนวทางการจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายใน
สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

2.3 เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงองค์ประกอบและตัวชี้วัดการพัฒนาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการ
เรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

3.2 ได้หลักการและวิธีการเสริมสร้างการพัฒนาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้
ภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

3.3 เป็นข้อเสนอแนะหรือรูปแบบสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สนใจจะนำไปประยุกต์ใช้ใน
การแก้ปัญหาและกำหนดการพัฒนาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
ได้แก่ ผู้บริหาร และครู จำนวน 2,172 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 115 คน และครู จำนวน
2,057 คน จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 กลุ่มตัวอย่างได้แก่
ผู้บริหาร จำนวน 92 คน และครูผู้สอน (ครูปฏิบัติงานการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้) จำนวน
327 คน รวม 419 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตาราง
สำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan ดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายใน
สำหรับสถานศึกษา สำหรับแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน
(ครูปฏิบัติงานการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้) จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบ
สัมภาษณ์

5. ผลการวิจัย

5.1 องค์ประกอบและตัวชี้วัดการพัฒนาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 50 ตัวชี้วัด และผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

5.2 สภาพปัจจุบันของแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยรวมอยู่ในระดับมากและสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

5.3 แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้

5.3.1 ด้านอาคารสถานที่ควรจัดสภาพแวดล้อมให้มีความร่มรื่นสวยงาม อาคารมีความสะอาด เป็นสัดส่วน เป็นระเบียบเรียบร้อย เอื้อต่อบรรยากาศการเรียนการสอนควรจัดสภาพอาคารเรียนและห้องเรียนได้อย่างเหมาะสม ไม่ร้อนอบอ้าว อากาศถ่ายเทได้ดี สีแสงสว่างเพียงพอ และเอื้อต่อบรรยากาศการเรียนการสอน ควรปรับปรุง ขยายและจัดห้องเรียนเพื่อให้เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มมากขึ้นควรจัดโต๊ะ เก้าอี้ ภายในห้องเรียนได้เหมาะสม ครบตามจำนวนนักเรียนและสามารถเคลื่อนย้ายได้ ควรจัดห้องน้ำ ห้องส้วม เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ควรจัดให้มีระบบสาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกและเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน เช่น ไฟฟ้า น้ำดื่ม น้ำใช้ ควรจัดระบบโรงอาหารให้ถูกสุขลักษณะ มีที่กรองน้ำเสียจากโรงอาหารก่อนปล่อยลงท่อระบายน้ำและมีอาหารที่ปรุงถูกตามหลักโภชนาการ มีประโยชน์ สะอาด มีคุณภาพและ มีราคาที่เหมาะสม

5.3.2 ด้านการจัดการเรียนรู้มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ และมีการติดตามประสานงานกันอย่างต่อเนื่องมีการจัดทำหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนางานมีการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการที่หลากหลายและมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ แยกแยะและแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผลมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ

5.3.3 ด้านการบริหารมีการจัดทำโครงสร้างการบริหารที่มอบหมายงานหรือการสั่งการก็เป็นไปตาม สายการบังคับบัญชา และผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนมีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน การมอบหมายงานและจัดทำคำสั่งและผู้รับผิดชอบงานแจ่มชัด และเหมาะสมกับความสามารถ มีการจัดทำ และ/หรือ จัดหาสื่อและนวัตกรรมที่ทันสมัยมาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู มีการโอกาสให้ครูเข้ารับการพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ ด้านการจัดหาสื่อ นวัตกรรมที่ทันสมัยมาใส่ใน

กิจกรรม การเรียนการสอนเพื่อเป็นการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมีการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษา

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 องค์ประกอบและตัวชี้วัดการพัฒนาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายใน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 50 ตัวชี้วัด และผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ใน ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการศึกษาเอกสาร ตำรา ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัด สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา และศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมา สังเคราะห์เป็นองค์ประกอบและตัวชี้วัดของแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 นอกจากนี้ยังได้มีการตรวจสอบ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และ ประสบการณ์ในการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 2-3) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุม ทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์ บรรยากาศของโรงเรียนเป็น สภาวะอันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนแล้วส่งผลถึงความรู้สึก ของบุคคลเป็นสภาพการณ์ที่ไม่อาจมองเห็นหรือจับต้องได้แต่เป็นภาพสะท้อนทางความรู้สึกของ บุคคลเมื่อคนปะทะกับสิ่งแวดล้อมแล้วเกิดความรู้สึกที่ดีก็เรียกว่า "บรรยากาศดี"โรงเรียนซึ่งมี บรรยากาศที่ดีจะทำให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเกิดความรู้สึกพอใจภูมิใจอบอุ่นใจ สบายใจ

6.2 สภาพปัจจุบันของแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาให้ความสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมใน สถานศึกษาว่าการที่สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบอื่นๆ ครบถ้วนเป็นสถานศึกษาที่มี ความพร้อมในการจัดการศึกษาเป็นอย่างดีส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาครบถ้วนเป็นตัวอย่างแก่ ชุมชนและสังคม และการที่สถานศึกษามีว่าสภาพแวดล้อมที่ดีในสถานศึกษาจะช่วยพัฒนานักเรียนครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสมรอบด้านและยังเป็นแบบอย่างที่ดีให้ชุมชนนำไปใช้ในการ พัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วยสอดคล้องกับงานวิจัยของอดิรัตน์ มาหามะ (2554 : 65-66) ได้วิจัย เรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยรวมอยู่ใน

ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดอยู่ในระดับมาก คือ ด้านวิชาการ รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหาร และ ด้านกายภาพ ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นอีกหนึ่งภารกิจหลักที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการและเป็นการตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรมน ยาคี (2558 : 61-62) ได้วิจัยเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านจันทเขลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านจันทเขลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้โรงเรียนบ้านจันทเขลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ตามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีเพศต่างกัน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านจันทเขลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ตามความคิดเห็นของนักเรียนที่อยู่ระดับชั้นต่างกัน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติยา โพธิสาเกตู (2560 : 101-103) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาเอกชน สังกัดอัครสังฆมณฑลท่าแร่ หนองแสง พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาเอกชน สังกัดอัครสังฆมณฑลท่าแร่ หนองแสง โดยรวมอยู่อยู่ในระดับมากทุกด้าน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

7.1.1 ผู้บริหารและครูผู้สอนควรมีการบริหารจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน

7.1.2 ผู้บริหารและครูผู้สอนควรมีการปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมบริเวณการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน

7.1.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรมีศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาในด้านอื่นๆ

7.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา

7.2.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กิตติยา โปธิสาเกตุ. (2560). **การพัฒนาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาเอกชน สังกัดองค์กรสังฆมณฑลท่าแร่ หนองแสง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.**

บุญทรง สังข์ทอง. (2537). **การคิดวิเคราะห์ตัวแปรจำแนกโรงเรียนประถมศึกษาที่นักเรียนสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงและต่ำเขตการศึกษา 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**

มาริสา ธรรมะ. (2545). **ความพึงพอใจของนิสิตต่อสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสารสนเทศสระแก้ว. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.**

วรมน ยาติ. (2558). **การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านจันทเขลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.**

สมพงษ์ ชาวโพธิ์สระ. (2558). **การจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.**

สุดารัตน์ เชื้องสุวรรณ. (2549). **ความพึงพอใจของผู้รับบริการจากการใช้บริการทรัพยากรของนักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2549. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.**

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). **แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544).** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2545). รายงานการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม
ของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2543 สำนักงานปลัดกระทรวง
ศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

อดิศักดิ์ มาหามะ. (2554). การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากอาจารย์
ดร.ธนรัตน์ ศรีผ่องงาม อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และตรวจสอบแก้ไข
ข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงขอขอบพระคุณ
คณะกรรมการสอบทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง แก้ไข ในการจัดทำ
งานวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ด้วยดีคุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาพระคุณบิดา
มารดา ครู อาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ให้การอบรม ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้มีสติปัญญา คุณธรรม
และจริยธรรม อันเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จในชีวิต

การอนุรักษ์และการสืบทอดประเพณีพิธีกรรมเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษของชาวจีนสามจังหวัดภาคอีสาน
The Conservation and Inheritance of the Ancestral Ritual Tradition of the
Thai Chinese in Three Provinces in the Northeast

Chunju Huang¹, สมคิด สุขเอิบ²
Chunju Huang¹, Somkhit Suk-erb²
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561
Email : tonkatam@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัด มหาสารคาม ร้อยเอ็ดและกาฬสินธุ์ 2)ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และการสืบทอดประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ดและกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้พื้นที่วิจัยจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ดและกาฬสินธุ์ เป็นสถานที่เก็บข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมที่เป็นการเซ่นไหว้รำลึกถึงบรรพบุรุษที่ยังคงให้ความสำคัญและถือปฏิบัติกันสืบต่อมา คือ 1) ความเชื่อและพิธีกรรมตรุษจีน 2) ความเชื่อและพิธีกรรมเซ็งเม้ง 3) ความเชื่อและพิธีกรรมสารทจีน ซึ่งสมาชิกในครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อและให้ความสำคัญกับทั้งสามพิธีกรรมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะวันตรุษจีนเป็นวันที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องมาประกอบพิธีกรรมพร้อมหน้าพร้อมตากัน ด้านแนวทางการอนุรักษ์และการสืบทอดประเพณี

¹นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Master's degree students Cultural Science Faculty of Culture Mahasarakham University, Thailand.

²คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Faculty of Culture Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 28 เมษายน 2562; แก้ไขบทความ: 29 มิถุนายน 2562; ตอรับการตีพิมพ์:

4 กรกฎาคม 2562

Received: April 28, 2019; Revised: June 29, 2019; Accepted: July 4, 2019

พิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ดและกาฬสินธุ์ในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับคนไทยอีสานทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยมที่แตกต่างออกไปจากเดิม ทั้งนี้ก็เพื่อการคงอยู่ของประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ จึงต้องมีการรับเอาวัฒนธรรมใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ซึ่งแนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอดมี ดังนี้ 1) ต้องมีการสืบเชื้อสายเหมือนครอบครัวชาวจีนดั้งเดิม คือ การแต่งงานกับคนไทยเชื้อสายจีนด้วยกัน 2) การสืบทอดการรับและปฏิบัติสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม โดยมีการรับเอาวัฒนธรรมของชาวอีสานเข้าไปเพื่อให้พิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีนยังสามารถกระทำต่อไปได้ตามบริบทของพื้นที่ที่คนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่และสามารถเข้ากับสังคมอีสานได้อย่างมีความสุข 3) ให้หน่วยงานที่มีความรู้ในเรื่องของประเพณีพิธีกรรมของคนจีนคือ มูลนิธิ ศาลเจ้า โรงเจ ช่วยเผยแพร่และประชาสัมพันธ์สร้างความสำนึกในบรรพบุรุษของตนเอง 4) มีการสนับสนุนกิจกรรมประเพณีพิธีกรรมด้วยการจัดงานที่มีนัยธรรมการเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของจีน และ 5) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น จัดทำหนังสือพิธีกรรมเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีน การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ ระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เข้ามาทำการสืบค้นและเรียนรู้

ถึงแม้ว่าบางพิธีกรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามบริบทพื้นที่แต่คนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่วิจัย ต่างให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ถือเป็น การช่วยอนุรักษ์และสืบทอดพิธีกรรมเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษได้อย่างดีเพื่อให้ประเพณีพิธีกรรมอยู่กับคนไทยเชื้อสายจีนอย่างช้านาน

คำสำคัญ : 1. การอนุรักษ์ 2. การสืบทอด 3. ประเพณีพิธีกรรม 4. ไหว้ผีบรรพบุรุษ

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1) study the beliefs and rituals of the ancestors of Chinese-Thai descent in Mahasarakham, Roi Et and Kalasin. 2) Study the ways of preserving and passing on the ancestral traditions of Thai-Chinese descent in Maha Sarakham province. Roi Et and Kalasin Researchers use qualitative research methods. Using the research area of Maha Sarakham Roi Et and Kalasin Is a place to store information.

The research found that The beliefs and rituals are ancestral remembrances that continue to be important and follow. 1) Chinese New Year beliefs and rites. 2) Sheng Ming beliefs and rituals. 3) Beliefs and rituals. China The members of the Chinese-Chinese family have a strong belief and respect for the three rituals. In particular, Chinese New

Year is the day when all family members have to perform rituals together. The conservation and succession of the ancient Chinese ancestry ritual in Mahasarakham province. Roi Et and Kalasin are nowadays changing their way of life to the people of the Isan traditions, values and traditions are different from the original. In order to preserve cultural traditions, it is necessary to adopt a new culture. The guidelines for conservation and succession are as follows: 1) Must be descended like a traditional Chinese family. 2) The inheritance, reception and cultural interaction. The culture of the Isan people has been adopted so that the rituals of the Chinese people can continue to be carried out in the context of the area where the Chinese people live in China and can enjoy the Isan society happily. 3) The authorities who are knowledgeable about the ritual traditions of the Chinese people are the Shrine Foundation. 4) There is support for traditional ritual activities by organizing exhibitions on Chinese culture and traditions. Whether it is a print media such as a ritual book about the Thai people of Chinese descent. Online publishing Internet For those who are interested in the search and learn.

Although some of the rituals have changed somewhat in the context of the area, Chinese-speaking Thais in the research area They are very important. This is to help conserve and inherit the ritual sacrifice of the ancestors so well that traditional rituals are with the Chinese people for a long time.

Keywords : 1. Conservation 2. Inheritance 3. Ritualism 4. Ancestor Worship

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การที่ชาวจีนอพยพเข้ามาในดินแดนประเทศไทยเป็นจำนวนมากสาเหตุของการอพยพของชาวจีนเข้าสู่ไทยก็เพราะความไม่สงบภายในประเทศจีน ความอดอยาก การติดต่อค้าขาย และความสามารถในการเดินเรือของจีนออกสู่ทะเล (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2550 : 98) โดยทั่วไปนั้นชาวจีนจะรวมตัวอยู่ด้วยกันเป็นชุมชน ชาวจีนแม้จะอยู่ห่างไกลจากถิ่นเดิม แต่ก็ยังยึดมั่นในประเพณีเก่า โดยปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น มีการแห่เจ้าประจำปี งานฉลองตรุษจีน สารทต่าง ๆ เช่นเดียวกับที่เคยปฏิบัติในประเทศจีน เมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทยก่อให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างไทยกับจีน ชาวจีนบางส่วนได้แต่งงานคนไทยและตั้งรกรากถาวรอยู่ในประเทศไทย ทำให้เกิดการถ่ายทอดขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม

จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง คนไทยได้มีการรับเอาภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมจีน ไปปฏิบัติในหลายเรื่อง (ภัทรภร สุวรรณจินดาและหลี่ เหมินเหลียง, 2559 : 323) สิ่งที่มาพร้อมกับชาวจีนอพยพสู่ประเทศไทย คือ เรื่องของวิถีแบบจีนทั้งการดำรงชีวิต อาหารการกิน การแต่งกาย สิ่งของเครื่องใช้ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และศาสนาการผสมกลมกลืนระหว่างไทยจีนมีมาก และนานมากจนเรามักจะกล่าวกันเสมอว่า “ไทยจีนมิใช่อื่นไกลเป็นพี่น้องกัน” (ณรงค์ พ่วงพิศ, 2525 : 40)

ด้วยความเชื่อที่ถูกสั่งสมมายาวนานของคนจีนในการเคารพผีบรรพบุรุษเมื่อมาอยู่ที่ไหนก็ตามแต่จะเกิดพิธีกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อความเคารพในบรรพบุรุษอยู่ประจำทุกปีดังที่สุชาติ ตันตสุฤกษ์ (2532 : 26) กล่าวว่าสำหรับพิธีกรรมอันเกี่ยวข้องกับการบูชาบรรพบุรุษของชาวจีนนั้นก็อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อและการปฏิบัติตามศาสนาเป็นสำคัญ การบูชาบรรพบุรุษอาจเป็นภาพรวมที่ปรากฏให้เห็นอย่างเป็นระบบที่ดีที่สุด และมีองค์ประกอบของการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่กินความกว้างขวางที่สุดอันสืบเนื่องมาจากความเชื่อในหลาย ๆ ด้าน ทั้งจากศาสนาพุทธ ซึ่งกลายเป็นศาสนาหลักของชาวจีน และมีผลกระทบโดยตรงต่อชาวจีนโดยเฉพาะความเชื่อในนิยามมหายาน ผนวกกับแนวคิดตามหลักปรัชญาของขงจื้อและเต๋า กลายเป็นแนวความคิดในการบูชาบรรพบุรุษ เพื่อให้บรรลូវัตถุประสงค์ตามคำสอนของหลักศาสนาต่างๆ ที่ชาวจีนนับถือ คือ เป็นการสนองตอบต่อความกตัญญูตเวทีต่อบุพการีโดยนำเข้ามาผนวกเข้ากับหลักศาสนา ทั้งนี้เพื่อให้บรรพบุรุษซึ่งเขานับถือเหมือนพระเจ้าช่วยคุ้มครองลูกหลานให้มีความสุข และตามหลักความเชื่อในศาสนาพุทธเรื่องการที่ผู้ตายไปแล้วจะกลับมาเกิดใหม่ สิ่งเหล่านี้เป็นการสนับสนุนแนวคิดในแง่ของความคงอยู่ของวิญญานบรรพบุรุษ โดยพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความเคารพบรรพบุรุษของชาวจีนที่ทำกันทุกปีคือ “เซ็งเม้ง” ตามที่เรื่อนแก้ว ภัทรานุประวัติ (2551 : 49) ให้ความหมายของเทศกาลนี้คือไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน (ฮวงซุ้ย) ในวันเซ็งเม้ง กิจกรรมที่สำคัญก่อนนอาหารที่จัดเตรียมจากบ้านมาไหว้ คือ การทำความสะอาดฮวงซุ้ย ส่วนใหญ่จะว่าจ้างให้เจ้าหน้าที่มูลนิธิที่ดูแลสุสาน หรือชาวบ้านที่อาศัยละแวกสุสานทำความสะอาดสถานที่ (ฮวงซุ้ยของบรรพบุรุษ) ดูแลต้นไม้ และกางผ้าใบกันแดดสำหรับผู้ที่มาไหว้ในเทศกาลดังกล่าวมีบางส่วนที่ไหว้บรรพบุรุษที่สุสานแล้วก็ยังไหว้บรรพบุรุษที่บ้านด้วย ในกรณีนี้มักจะเป็นผู้เสียชีวิตที่ไม่ได้ฝังไว้ที่สุสานร่วมกับบรรพบุรุษคนอื่นก่อนหน้า ในด้านการผสมผสานทางด้านศาสนา ประเพณีระหว่างชาวจีนและไทยนั้น จะมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าประเด็นอื่นๆ นัก สังคมไทยเป็นสังคมพุทธศาสนาหินยาน ในขณะที่ชาวจีนนับถือศาสนาพุทธมหายาน แต่การปรับรูปแบบการดำรงชีวิตของชาวจีนให้เข้ากับวิถีไทยมีมาแล้วตั้งแต่อดีตจนถึงรัตนโกสินทร์ และต่อเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้ กล่าวได้ว่าเป็นการผสมความเชื่อได้อย่างแนบเนียน (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2539 : 203)

ซึ่งในการศึกษาพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความเคารพบรรพบุรุษของชาวจีนมีผู้ศึกษาไว้พอสมควร เช่น เรื่อง “การศึกษาประเพณีสารทจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี” ของ Qin Hua (2559 :78) เรื่อง “ประเพณีเซ็งเม้ง : คุณค่าต่อสังคมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในเมืองหาดใหญ่” ของพงษ์ทัช จิตวิบูลย์ (2559 : 45) เรื่อง “กระบวนการสืบทอดประเพณีทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีน ชุมชนตลาดบ้านใหม่จังหวัดฉะเชิงเทรา” ของ ชนาภา เมธีเกรียงไกร (2559 : 56) เรื่อง “ประเพณีเซ็งเม้ง : คุณค่าที่มีต่อสังคมในเมืองหาดใหญ่” ของพงษ์ทัช จิตวิบูลย์และปัญญา เทพสิงห์ (2560 : 61) เป็นต้น แต่ยังไม่มีการศึกษาใดที่กล่าวถึงคนไทยเชื้อสายจีนในภาคอีสาน

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาพิธีกรรมที่แสดงออกถึงการเคารพบูชาบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนในภาคอีสาน โดยเลือกศึกษาสามจังหวัดภาคอีสานประกอบด้วยจังหวัดกาฬสินธุ์ มหาสารคามและร้อยเอ็ดเนื่องจากสามจังหวัดดังกล่าวมีการอพยพเข้ามาสู่ภาคอีสานร่วมกันตามที่นารัตน์ ปริสุทธุภูมิพร (2548 :41) กล่าวว่าประมาณปี พ.ศ. 2443 แนวโน้มการอพยพของคนจีนเข้าสู่อีสานมีจำนวนมากขึ้น รวมทั้งการเข้าสู่จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคามด้วย จนทำให้เกิดชุมชนจีนขึ้น ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสังเกตว่าพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความเคารพบรรพบุรุษของชาวจีนนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากซึ่งต้องทำทุกปีมิให้ขาดเพราะเชื่อว่าถ้าทำแล้วบรรพบุรุษจะดลบันดาลให้เกิดแต่สิ่งที่ดี ๆ แก่ลูกหลานที่ประกอบอาชีพต่างๆ ซึ่งส่วนมากจะเป็นการค้าขายเป็นหลัก ด้วยวันเวลาที่ล่วงเลยมานานอาจทำให้พิธีกรรมการไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนในสามจังหวัดภาคอีสานผิดแผกไปจากเดิม ผู้วิจัยจะศึกษาในแง่ของการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกถึงความเคารพบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนตลอดจนรูปแบบวิธีการดำรงอยู่และสืบทอดความเป็นคนจีนของลูกหลานที่เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ดและกาฬสินธุ์

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และการสืบทอดประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ดและกาฬสินธุ์

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบความเชื่อและพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของชาวจีนคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์

3.2 ทำให้ทราบคุณค่า แนวทางการอนุรักษ์และการสืบทอดประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้พื้นที่วิจัยจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ดและกาฬสินธุ์ เป็นสถานที่เก็บข้อมูลประชากรที่ทำการศึกษาค้นคว้าได้แก่ ชุมชนที่มีคนจีน คนไทยเชื้อสายจีนเป็นที่แพร่หลาย และได้รับความนิยมนสูงสุด ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงใน 2 ลักษณะ คือกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพื้นที่ศึกษา และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่ให้ข้อมูลแบ่งได้ ดังต่อไปนี้ 1)กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลในด้านการประกอบพิธีกรรม และปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการ จำนวน 10 คนประกอบด้วยคณะเถาวัลย์ประจำศาลเจ้าจังหวัดละ 2 คน

รวมเป็น 6 คน คนไทยเชื้อสายจีน 4 คน 2)กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกในการปฏิบัติ เกี่ยวกับคนจีน ด้านคุณค่าทางการศึกษา ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดต่างๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีประโยชน์ต่อกอบแนวทางการศึกษา 10 คน 3)กลุ่มบุคคลทั่วไป (General Informants) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกรอบแนวทางการศึกษา จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งตามประเภทกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังนี้ 1)กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มบุคคลทั่วไป เครื่องมือที่ใช้คือ (1)แบบสำรวจ ใช้สำรวจพื้นที่ ที่จะศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน การเข้าถึง ความน่าสนใจ จากสภาพการณ์ที่ได้พบเห็นแล้วบันทึกลงในแบบสำรวจ (2)การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชน (3)การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมาย โดยกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ และสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด 2)กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้รู้ ซึ่งเป็นบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยใช้สำหรับการสอบถามกับผู้ให้ข้อมูลอย่างกว้าง และสามารถที่จะเจาะลึกได้โดยทันที

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาได้ วิธีที่นิยมใช้ในการตรวจสอบความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบแหล่งแหล่งของข้อมูล แหล่งของที่มาที่จะพิจารณาในการตรวจสอบได้แก่ แหล่งเวลา หมายถึงถ้าข้อมูลต่างเวลากัน จะเหมือนกันหรือไม่และแหล่งบุคคล หมายถึงถ้าบุคคลให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ เพื่อให้ทราบข้อมูลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยในเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม สรุปลงให้ตรงประเด็นตามความมุ่งหมายของการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

5. ผลการวิจัย

ความเชื่อในเรื่องของประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนสามจังหวัดในภาคอีสาน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดพื้นที่วิจัยในจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ดและกาฬสินธุ์ มีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษมาเป็นเวลาช้านานและยังคงสืบทอดการปฏิบัติตามความเชื่อที่ก่อให้เกิดพิธีกรรมอย่างเหนียวแน่น จากการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ดและกาฬสินธุ์มีพิธีกรรมที่เป็นการเช่นไหว้รำลึกถึงบรรพบุรุษที่ยังคงให้ความสำคัญและถือปฏิบัติกันสืบต่อมา คือ 1)ความเชื่อและพิธีกรรมตรุษจีน 2)ความเชื่อและพิธีกรรมเซ็งเม้ง 3)ความเชื่อและพิธีกรรมสารทจีน โดยประเพณีพิธีกรรมทั้งหมดที่กล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่เป็นการประกอบพิธีกรรมเพื่อรำลึกถึงบรรพบุรุษทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

ความเชื่อและพิธีกรรมตรุษจีน เมื่อประเพณีพิธีกรรมที่กล่าวมาใกล้เข้ามาถึงบรรดาคนในครอบครัว ญาติพี่น้องก็จะนัดหมายกันเตรียมตัวลงงานที่ทำเพื่อมาร่วมประกอบพิธีกรรมที่สำคัญแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว นอกจากนั้นก่อนถึงวันงานต้องมีการเก็บกวาดทำความสะอาดบ้านเรือนให้ดูสะอาดตามความเชื่อที่บอกว่าจะมีทหารของเง็กเซียนฮ่องเต้มาตรวจดูความเรียบร้อยเพื่อนำความกลับไปรายงานและได้ฉลองตรุษจีนกันอย่างมีความสุข หลังจากทำความสะอาดบ้านในช่วงก่อนถึงตรุษจีนแล้ว ทุกบ้านทุกช่องจะตกแต่งบ้านด้วยสีแดงเพราะชาวจีนเชื่อว่าภูตผีปีศาจล้วนกลัวสีแดง ดังนั้น การตกแต่งบ้านด้วยสีแดงให้ทั่วไปทั้งบ้านจะป้องกันรักษาทุกคนในบ้านให้มีความสุขตลอดปี หลังจากทำความสะอาดบ้านเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ถึงขั้นตอนของการเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ซึ่งแต่ละครอบครัวก็จะเตรียมของไหว้ตามกำลังฐานะของครอบครัวที่จะหาได้เพื่อนำมาเซ่นไหว้บรรพบุรุษในเช้าของวันไหว้ เมื่อวันไหว้มาถึงคนไทยเชื้อสายจีนก็มีความเชื่อที่หลากหลายในวันไหว้ตรุษจีน ดังนี้ คือห้ามทำความสะอาดบ้านในวันตรุษจีนเพราะถือเป็นการกวาดเอาโชคลาภ เงินทอง ออกไปจากบ้านนั่นเองด้วยเหตุนี้จึงมีการทำความสะอาดในวันก่อนที่จะมาถึงวันไหว้ ห้ามซักผ้าในวันตรุษจีน เพราะการซักผ้าในวันตรุษจีนเปรียบเสมือนการลบหลู่ท่านเนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่าเทพเจ้าแห่งน้ำเกิดในวันตรุษจีน ห้ามใส่ชุดขาวดำ ในวันตรุษจีน เนื่องจากเสื้อผ้าสีขาวดำ นั้นเป็นสัญลักษณ์ของความตาย และนิยมใส่เฉพาะสีแดงเพราะถือว่ามีสิริมงคลมีความหมายว่าเป็นสีแห่งความโชคดี ห้ามตัดผม ห้ามสระผม ในวันตรุษจีน เนื่องจากคำว่า “ผม” ที่มีความหมายว่า “มั่งคั่ง” ดังนั้นแล้วการสระผมหรือการตัดผมจึงเปรียบเสมือน

การนำความมั่งคั่งออกไป ห้ามพูดหยาบ ห้ามทะเลาะ ในวันตรุษจีน ชาวจีนจะงดพูดคำหยาบ และสิ่งที่ไม่ดีเพราะเชื่อว่าการพูดสิ่งไม่ดีในวันนี้จะนำพาความโชคร้ายมาให้ตลอดทั้งปีห้ามทำของแตกหัก ชาวจีนมีความเชื่อว่าการทำสิ่งของแตกเป็นलगรายว่าคนในครอบครัวจะแตกแยกหรืออาจมีคนในครอบครัวเสียชีวิต ห้ามยืมเงินเพราะชาวจีนเชื่อกันว่า การให้ยืมเงินในวันนี้จะทำให้ทั้งปีมีคนเข้ามาขอยืมเงินตลอด ห้ามใช้ของมีคม ในวันตรุษจีน ชาวจีนมีความเชื่อว่า หากใช้ของมีคมตัดสิ่งของในวันนี้ นั่น จะเป็นการตัดโชคลี้ไปด้วย ห้ามซื้อรองเท้าใหม่ ด้วยเหตุที่ว่าในภาษาจีนรองเท้าออกเสียงว่า Hai ซึ่งมีเสียงคล้ายการถอนหายใจเพราะจะเป็นสัญญาณของการเริ่มต้นปีที่ไม่ค่อยดีสักเท่าไร ห้ามกินโจ๊ก ห้ามกินเนื้อสัตว์ ในวันตรุษจีนชาวจีนมีความเชื่อว่าคนจนคือคนที่กินโจ๊กในยามเช้า ห้ามร้องไห้ ห้ามเสียใจ ในวันตรุษจีน ชาวจีนมีความเชื่อว่า การร้องไห้ในวันปีใหม่ จะทำให้พบเจอกับเรื่องไม่ดี และอาจเป็นเหตุทำให้ต้องเสียใจไปตลอดทั้งปีและห้ามไปห้องนอนของผู้อื่น ในวันตรุษจีน ไม่ว่าจะเจ้าของบ้านจะเจ็บป่วยขนาดไหน ก็ไม่ควรให้แขกเข้ามาเยี่ยมในห้องนอน ต้องแต่งตัวออกมานั่งในห้องรับแขก เพราะชาวจีนมีความเชื่อกันว่าการเข้าไปหาใครในห้องนอนนั้นถือว่าเป็นโชคร้าย

ความเชื่อและพิธีกรรมเซ็งเม้งคือเทศกาลไหว้บรรพบุรุษ โดยสอนให้มีความกตัญญูโดยเฉพาะต่อบุพการีทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และเมื่อถึงแก่กรรมโดยเป็นธรรมเนียมการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับซึ่งต้องไปค่านับหลุมฝังศพในเทศกาลเซ็งเม้งนี้ ด้านพิธีกรรมการเซ่นไหว้ในวันเซ็งเม้ง เป็นการประกอบพิธีกรรมที่รำลึกถึงบรรพบุรุษที่สำคัญที่สุด เพราะในวันดังกล่าวเป็นวันที่จะต้องอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษเพื่อแสดงความกตัญญู โดยการประกอบพิธีกรรมเป็นการรวมญาติทั้งหมดที่มีโดยก่อนถึงวันเซ็งเม้งจะมีการทำความสะอาดฮวงซุ้ย นับเป็นกิจกรรมที่ลูกหลานจะต้องช่วยเหลือกันเพื่อปรับแต่งฮวงซุ้ยให้สวยงาม มีการทำความสะอาด ตัดหญ้าบนหลุมศพและซ่อมแซมฮวงซุ้ย มีการปลูกต้นไม้มงคลเสริม ต้นไม้ส่วนใหญ่ก็จะปลูกต้นสนหรือพืชที่มีอายุยืน จากนั้นจะมีการตกแต่งหลุมศพด้วยกระดาษสีหรือธงสีต่าง ๆ วางบนฮวงซุ้ย เมื่อถึงวันรุ่งขึ้นก็จะเป็นวันทำพิธีเซ่นไหว้ โดยผู้นำในพิธีกรรมจะเป็นผู้ชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัว อันได้แก่ ตา พ่อ หากเมื่อพ่อหรือตาได้ตายไป ผู้นำที่จะเป็นต่อก็คือลูกชายคนโตของครอบครัว การประกอบพิธีกรรมเซ็งเม้งซึ่ง โดยการถวายของเซ่นไหว้ที่บรรพบุรุษชอบรับประทานเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ จากนั้นจะจุดธูป 3 ดอก พร้อมด้วยอาหารคาวและอาหารหวานที่เตรียมมา มีการเผากระดาษ และต้องไหว้ 3 รอบ เมื่อครบ 3 แล้วจึงเผากระดาษเงินกระดาษทองเพื่อให้คนตายได้นำไปใช้ในอีกโลกหนึ่ง ของกงเต็งเซ่น ข้าวของเครื่องใช้ บ้าน รถยนต์ โทรศัพท์มือถือ เสื้อผ้า จากนั้นก็จุดประทัดส่งท้ายแล้วจึงทำการเก็บของเซ่นไหว้ ที่เรียกว่าการลาเหมือนดังทุกพิธีกรรม ส่วนรูปแบบหรือขั้นตอนในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำพิธีกรรมวันเซ็งเม้งของคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่วิจัยของผู้วิจัยนั้น ส่วนใหญ่แล้วยังคงปฏิบัติตามขั้นตอนเดิมอย่างขั้นตอนการเซ่นไหว้ แต่ส่วนอื่นๆ อาจต่างจากเดิมไปเพราะด้วยบริบทของสังคมไทย

อีสานที่แตกต่างกับจีน และความเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันซึ่งขั้นตอนพิธีกรรมอาจลดลงหรือมีเพิ่มขึ้น โดยคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่วิจัยมีการมาประกอบพิธีกรรมโดยการเผาแทนการฝังไว้ในฮวงซุ้ยและเก็บอัฐิหรือกระดูกผู้ตายไว้ที่ธาตุหรือประตู กำแพงโบสถ์แทนการไปไหว้บรรพบุรุษจึงกระทำขึ้นที่วัดแทนการไปสุสาน เพียงแต่ไม่มีพระสงฆ์เข้าร่วมในพิธีกรรม

พิธีกรรมสุดท้ายที่เป็นการระลึกถึงบรรพบุรุษที่คนในพื้นที่วิจัยของผู้วิจัยยังปฏิบัติสืบทอดกันมา คือความเชื่อและพิธีกรรมสารทจีนซึ่งชาวจีนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของวันสารทจีนว่าเป็นวันทำบุญครั้งปีของชาวจีน โดยจะมีการไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษ และไหว้ผีไร้ญาติ มีความเชื่อว่านรกภูมิจะเปิดให้วิญญาณที่หิวโหยออกมาขอส่วนบุญในโลกมนุษย์ ความเชื่อในพิธีกรรมประเพณีสารทจีนซึ่งมีความเชื่อที่คล้ายกันกับวันสารทของไทยคือมีความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณที่จะกลับมายังโลกมนุษย์เพื่อรับเอาสิ่งของที่ลูกหลานทำไปให้ การทำพิธีกรรมเช่นไหว้วันสารทจีนนั้นมีความคล้ายกันกับวันตรุษจีนโดยก่อนถึงวันสารทจีนต้องมีการเตรียมอาหารข้าวของเครื่องใช้ของงตังที่จะใช้เช่นไหว้ให้พร้อม เมื่อถึงวันประกอบพิธีกรรมอันดับแรกคือการทำพิธีเช่นไหว้เทพเจ้า เจ้าที่เจ้าทาง บรรพบุรุษและสุดท้ายคือวิญญาณเร่ร่อนที่บริเวณบ้านหรือที่ดินของตนและสถานที่สำคัญของคนจีน

แนวทางการอนุรักษ์และการสืบทอดประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ดและกาฬสินธุ์คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ดและกาฬสินธุ์ในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับคนไทยอีสานทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยมที่แตกต่างออกไปจากเดิม ทั้งนี้ก็เพื่อการคงอยู่ของประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ จึงต้องมีการรับเอาวัฒนธรรมใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้และทิ้งวัฒนธรรมเดิม ๆ ไปบางส่วนเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนไปของคนไทยเชื้อสายจีนในภาคอีสาน แต่ถึงจะเปลี่ยนไปมากน้อยเพียงไรแต่คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ดและกาฬสินธุ์ มีความเห็นตรงกันว่าควรรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่ดีเหล่านี้ที่เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูและรำลึกถึงพระคุณบรรพบุรุษเพื่อให้รุ่นลูกรุ่นหลานได้กระทำสืบทอดไป ในตอนนี้จะอธิบายถึงแนวทาง การอนุรักษ์และการสืบทอดประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ดและกาฬสินธุ์ การอนุรักษ์และการสืบทอดหรือรูปแบบในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีหรือพิธีกรรมต่างๆ มีผลมาจากการถ่ายทอดเป็นหลัก จะประสบความสำเร็จหรือไม่สำเร็จตลอดจนได้รับการปฏิบัติสืบทอดไปหรือไม่ขึ้นอยู่กับความละเอียดอ่อนในการถ่ายทอดให้ลูกหลานได้ปฏิบัติตาม โดยมีวิธีการแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่และความจำเป็นในด้านต่างๆ ดังนี้

1. การอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีน โดยการสืบเชื้อสายเหมือนครอบครัวชาวจีนดั้งเดิม คือมีการแต่งงานกับคนไทยเชื้อสายจีนด้วยกัน

2. การอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีน โดยการสืบทอดการรับและปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม โดยมีการรับเอาวัฒนธรรมของชาวฮิสานเข้าไปเพื่อให้พิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีนยังสามารถกระทำต่อไปได้ตามบริบทของพื้นที่ที่คนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่และสามารถเข้ากับสังคมฮิสานได้อย่างมีความสุข

3. การอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีน โดยการให้หน่วยงานที่มีความรู้ในเรื่องของประเพณีพิธีกรรมของคนจีนคือ มูลนิธิ ศาลเจ้า โรงเจช่วยเผยแพร่และประชาสัมพันธ์สร้างความสำนึกในบรรพบุรุษของตนเอง

4. การอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีน โดยองค์ภาครัฐ เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล มีการสนับสนุนกิจกรรมประเพณีพิธีกรรมด้วยการจัดงานที่มีนัยธรรมการเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของจีน

5. การอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีน โดยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มีแนวทางการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น จัดทำหนังสือพิธีกรรมเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีน การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ ระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เข้ามาทำการสืบค้นและเรียนรู้

6. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์และการสืบทอดประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนสามจังหวัดในภาคอีสาน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการศึกษาการอนุรักษ์ สืบประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษในสามจังหวัดของภาคอีสาน โดยกำหนดพื้นที่วิจัยเป็นจังหวัดกาฬสินธุ์ มหาสารคามและร้อยเอ็ดให้เห็นบริบทในความเป็นภาคอีสาน จากการวิเคราะห์ข้อมูล มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

6.1 จากการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนสามจังหวัดในภาคอีสานพบว่าในพื้นที่วิจัยมีประเพณีพิธีกรรมการไหว้ผีบรรพบุรุษที่ยังยึดถือปฏิบัติกันสืบต่อมาเป็นพิธีกรรมวันตรุษจีน วันเซ็งเม้งและวันสารทจีน ซึ่งลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนต่างให้ความสำคัญอย่างมากในประเพณีพิธีกรรมนี้ตรวมตัวกันหยุดงานเพื่อมาร่วมทำพิธีกรรมดังกล่าวรวมถึงการลงขันในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องเซ่นไหว้มาเตรียมงานฉลอง โดยเริ่มตั้งแต่ อาหาร ไปจนถึงเสื้อผ้าที่ต้องมีตั้งแต่วันจ่าย วันไหว้และสุดท้ายคือวันเที่ยว อาหารค่านั้นประกอบด้วยอาหารทะเล และอาหารนึ่งเช่นขนมจีบ ซึ่งแต่ละอย่างจะมีความหมายต่าง ๆ กันที่สื่อไปในทางที่ดีทั้งหมด เสื้อผ้าที่ใส่สีแดงถือเป็นสีที่เป็นมงคลเป็นการไล่ปีศาจร้ายให้ออกไปและการใส่สีดำหรือขาวเป็นสิ่งต้องห้าม ซึ่งสีเหล่านี้ถือว่าเป็นสีแห่งการไว้

ทุกซ์ หลังจากอาหารค่ำทุกคนในครอบครัวนั่งกันจนเช้าเพื่อรอวันใหม่ ลูกหลานที่เป็นวัยรุ่นเป็นเด็กก็พากันเล่นเกม ส่วนอาภิง อาม่า ป้า ญาตีพี่น้องก็พากันเล่นไพ่ หรือดูรายการทีวีที่เกี่ยวกับวันตรุษจีน และในวันนี้จะต้องไม่โกรธ ริษยา หรือไม่พอใจ เพื่อเป็นสิริมงคลที่ดีสำหรับปีที่กำลังจะมาถึงและยังเป็นการได้ทำบุญให้กับบรรพบุรุษอีกด้วย เนื่องจากวันพิธีกรรมที่กล่าวมามีพิธีกรรมที่สำคัญที่เชื่อว่าผู้ตายที่เป็นบรรพบุรุษจะได้รับการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลที่ลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ทำส่งไปให้ สอดคล้องกับ (เรือนแก้ว ภัทธนาบุประวัตติ, 2554 : 34) ที่ศึกษาการสืบทอดความเป็นจีน (ผ่านการทำความเข้าใจในความหมายและสัญลักษณ์ทางศาสนา) ของชาวจีนสู่ลูกหลานในสังคมไทย โดยพบว่าชาวจีนส่วนใหญ่ยังมีธรรมเนียมการไหว้เจ้าในวันพระจีน และบรรพบุรุษในวันเซ็งเม้ง (Cheng meng) และเทศกาลที่มีการปฏิบัติตามธรรมเนียมของทุกครอบครัว ได้แก่ ตรุษจีน และสารทจีน ส่วนเทศกาลอื่นๆ จะแตกต่างกันไปในแต่ละครอบครัว

6.2 การอนุรักษ์และการสืบทอดประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนสามจังหวัดในภาคอีสาน โดยใช้วิธีการทั้งทางตรงและทางอ้อมในการสั่งสอนลูกหลานให้อนุรักษ์และสืบทอดประเพณีและพิธีกรรมให้คงอยู่สืบต่อไป เมื่อพิจารณาจากบริบทของพื้นที่ในภาคอีสานแล้วการอนุรักษ์และสืบทอดจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและเกิดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้วิจัยพบว่าการประกอบพิธีกรรมในประเพณีต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างมีการรวมวัฒนธรรมอีสานและจีนเข้าด้วยกัน โดยข้อค้นพบที่สำคัญคือ คนไทยเชื้อสายจีนในระยะหลังมีการมาประกอบพิธีโดยการเผาแทนการฝังดินในฮวงซุ้ย จากนั้นก็จะมีการนำอัฐิของผู้ตายมาบรรจุไว้ในบริเวณวัดและใส่โกฐนำมาตั้งบูชาที่บ้านอีกด้วย เมื่อถึงเทศกาลไหว้บรรพบุรุษก็จะมาประกอบพิธีกรรมที่บริเวณธาตุที่อยู่ภายในวัดคล้ายกันกับวันสารทของชาวอีสานแต่จะแตกต่างกันในรายละเอียดของเครื่องเซ่นไหว้ที่นำมาประกอบพิธีเท่านั้น การปฏิบัติดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์กันทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนและคนอีสานได้อย่างชัดเจนสอดคล้องกับ (วันดี สันติวุฒิมณี, 2545 : 219) ที่พบว่ากระบวนการสืบทอดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ได้เกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนหลากหลายไม่หยุดนิ่งมาตั้งแต่อดีต แต่ละกลุ่มต้องการรักษาความเป็นหนึ่งเดียวหรือความเป็นปึกแผ่นในพวกเขาด้วยกัน ดังนั้นจึงมีกระบวนการสืบทอดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เพื่อสร้างความเหมือนในพวกเขาและความต่างในพวกเขาจึงเกิดขึ้นในกระบวนการนี้ อาจมีทั้งการสืบทอดของเก่าอย่างสิ้นเชิงและการหยิบยืมบางส่วนทางวัฒนธรรมคนอื่นมาปรับปรุงใหม่ทำให้เป็นของตัวเอง อัตลักษณ์ที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีต แม้ผ่านกาลเวลาหลายยุคหลายสมัย แต่เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปยังคงสอดคล้องกับความต้องการของยุคสมัยอัตลักษณ์นั้นยังคงใช้ได้ผลอยู่หรือว่าเพื่อรักษาอัตลักษณ์ตนไม่ให้สูญหายไปตามบริบทที่เปลี่ยนแปลง

จากแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีน สามจังหวัดในภาคอีสานพบประเด็นที่น่าสนใจของมิติผู้อาวุโสที่ถือว่ามิใช่บทบาทสำคัญในการทำให้ประเพณี พิธีกรรมนี้ยังสามารถกระทำต่อไปได้ โดยที่ได้รับการยอมรับทั้งความคิดและการปฏิบัติเป็นแบบอย่างจาก ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนอย่างเคร่งครัด โดยผู้อาวุโสของแต่ละตระกูลมีความเป็นห่วงต่ออนุรักษ์และสืบทอดประเพณีพิธีกรรม ความเป็นห่วงต่ออนาคตของลูกหลานกลัวว่าเมื่อนานไปประเพณีพิธีกรรมดังกล่าว จะสูญหายไปตามกาลเวลา

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ชุมชนของคนไทยเชื้อสายจีนในสามจังหวัดภาคอีสาน กาฬสินธุ์ มหาสารคาม และร้อยเอ็ด ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเป็นชุมชนที่มีคนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก การอนุรักษ์และการสืบทอดประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษ ถือเป็นแบบอย่างที่ดีมากในการปรับตัวและสร้างสรรค์ประโยชน์ต่อสังคมอย่างกว้างขวาง จึงน่าจะมีการศึกษาเรื่องราว บันทึกองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็น ข้อมูลพื้นฐานและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อื่นต่อไป

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรมีการทำวิจัยศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการประกอบประเพณีพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีน

7.2.2 ควรมีการทำวิจัยลักษณะที่สำคัญของคนไทยเชื้อสายจีนในภาคอีสาน

8. เอกสารอ้างอิง

- ชนาภา เมธีเกรียงไกร. (2559). **กระบวนการสืบทอดประเพณีทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนชุมชนตลาดบ้านใหม่จังหวัดฉะเชิงเทรา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณรงค์ พ่วงพิศ. (2525). **สายสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนอพยพกับราชสำนักไทย. คนจีน 200 ปี ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร (ภาค 2)**. กรุงเทพมหานคร : สหมิตรการพิมพ์.
- นารินทร์ ปริสุทธุฒิพร. (2548). **โครงการวิจัย เรื่อง คนจีนกับการขยายตัวของเมืองบริเวณลุ่มน้ำชี**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พงษ์ทัช จิตวิบูลย์และปัญญา เทพสิงห์. (2560). **ประเพณีเซ็งเม้ง : คุณค่าที่มีต่อสังคมในเมืองหาดใหญ่**. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม. 7(1). 72-80.

- พงษ์ทัช จิตวิบูลย์. (2559). **ประเพณีเชิงเม้ง : คุณค่าต่อสังคมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในเมือง
หาดใหญ่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม.
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2550). ชาวจีนในไทย. **วารสารศิลปวัฒนธรรม**. 29(2). 158-169.
- ภัทรภร สุวรรณจินดา และหลี่ เหมินเหลียง. (2559). **การปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน:
กรณีศึกษาคนไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราช**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เรือนแก้ว ภัทรานุประวัตติ. (2551). **ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของศาลเจ้าจีนในจังหวัด
สมุทรสงคราม**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- วันดี สันติวุฒิเมธี. (2545). **กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ชายแดนไทย-พม่า
: กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา
และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาบัณฑิต (มานุษยวิทยา). คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุชาดา ดันตสุรฤกษ์. (2532). **โพยก๊วน : การส่งเงินกลับประเทศโดยชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย**.
กรุงเทพมหานคร : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Qin Hua. (2559). การศึกษาประเพณีสารทจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัด
ชลบุรี. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**. 24(45).
125-137.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการให้ความช่วยเหลือแนะนำของ ดร.สมคิด สุขเอิบ
อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาที่ให้คำแนะนำข้อคิดเห็นตรวจสอบ และแก้ไขร่างวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด
ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ ท้ายนี้ผู้เขียนขอโน้มรำลึกถึงอำนาจบารมีของพระผู้เป็นเจ้าของ
และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่อยู่ในสากลโลก อันเป็นที่พึงให้ผู้เขียนมีสติปัญญาในการจัดทำงานวิจัยให้สำเร็จ
ลุล่วงไปด้วยดี ผู้เขียนขอให้เป็นกตเวทิตาแต่บิดา มารดา ครอบครัวของผู้เขียน ตลอดจนผู้เขียนหนังสือ
และบทความต่างๆ ที่ให้ความรู้แก่ผู้เขียนจนสามารถให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

The Development of Training Curriculum of Student Leaders in
Small-Size Secondary School under Secondary Educational
Service Area Office 22

วรวิษชากรณ์ สางาม¹, วาโร เฟ็งสวัสดิ์², พรเทพ เสถียรนพเก้า³

Worawatchakon Sangam¹, Waro Phengsawat², Pornthep Steannoppakao³

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : yootworawatchakon.S@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)สร้างหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน 2)เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจ เรื่องการจดบันทึก และรายงานการประชุม ของผู้นำนักเรียนระหว่างก่อนและหลังกาฝึกอบรม 3)ศึกษาทักษะ การจดบันทึก และรายงานการประชุมของผู้นำนักเรียน 4)ศึกษาความพึงพอใจของผู้นำนักเรียนที่มีต่อการฝึกอบรม และ 5)ติดตามผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจดบันทึก และรายงานการประชุม ของผู้นำนักเรียนหลังฝึกอบรม 1 เดือน การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้นำนักเรียน โรงเรียนเชียงยืนวิทยา อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 14 คน ซึ่งได้มาโดยการเจาะจง

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

¹Graduate Student Majoring in Education Administration and Development, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand.

^{2,3}อาจารย์ประจำหลักสูตร การบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

^{2,3}Lecturers to Graduate Curriculum, Majoring in Education Administration and Development, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 30 มิถุนายน 2562; แก้ไขบทความ: 18 กรกฎาคม 2562; ตอรับการตีพิมพ์: 30 กรกฎาคม 2562

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบที (t - test for Dependent Sample)

ผลการวิจัย พบว่า 1) หลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ (1)หลักการและเหตุผล (2)จุดมุ่งหมาย (3)เนื้อหา (4)การวัดและประเมินผล 2)ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจดบันทึก และรายงานการประชุม ของผู้นำนักเรียนหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3)ทักษะ การจดบันทึก และรายงานการประชุมของผู้นำนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก 4) ความพึงพอใจของผู้นำนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม อยู่ในระดับดีมาก 5) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจดบันทึก และรายงานการประชุมของผู้นำนักเรียนหลังฝึกอบรม 1 เดือน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : 1. หลักสูตรฝึกอบรม 2. ผู้นำนักเรียน 3. โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1) construct the training curriculum of student leaders, 2) compare the understanding of student leaders about taking notes and meeting minutes before and after training, 3) study the student leaders' practical skills on taking notes and meeting minutes, 4) study the student leader satisfaction towards the training curriculum, and 5) to follow-up the understanding and performance of student leaders about taking notes and meeting minutes a month after training. The research process were divided into four step ; step 1, study the related documents and research, step 2, training curriculum construction, step 3, experiment training curriculum, and step 4, training curriculum improvement. The research samples consisted of 14 leader students of Chiangyuenwittaya School, Tha Uthen District Nakhon Phanom Province under Secondary Educational Service Area Office 22. They were randomly selected. Percentage, mean, standard deviation and t-test for dependent samples were used for data analysis.

The research findings were: 1) The training curriculum on health promotion for student leaders consisted of four factors, which were 1) rational and background, 2) course objectives, 3) content, 4) training measurement and evaluation. 2) The understanding about taking notes and meeting minutes of student leaders after

training was higher than before training with statistically significant at .01. 3) The student leaders' practical skills about taking notes and meeting minutes were at the highest level. 4) The satisfaction toward the training curriculum of student leaders was highly positive. 5) The understanding about taking notes and meeting minutes of student leaders a month after training was not different from after training with statistically different at the level of .01.

Keywords : 1. Curriculum of training 2. Student leaders 3. Small-Size Secondary School

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำวิจัย

การจัดกิจกรรมสถานักเรียนนั้น สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียนได้กำหนดแนวทางการดำเนินมาตรการการจัดกิจกรรมสถานักเรียนไว้อย่างเหมาะสม อันได้แก่ การดำเนินการจัดตั้งสถานักเรียนในสถานศึกษา 1 สภา จัดทำระเบียบ/ข้อบังคับ/ธรรมนูญ ว่าด้วยสถานักเรียน และคู่มือแนวทางการดำเนินงานกิจกรรมสถานักเรียนของสถานศึกษา สถานศึกษาต้องบูรณาการกิจกรรมสถานักเรียน ให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่งเสริม สนับสนุน และวางแผนการดำเนินงานร่วมกับสถานักเรียนอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ สนับสนุน กิจกรรมสถานักเรียน ตามวิถีประชาธิปไตย หลักธรรมาภิบาล ให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและความเป็นพลโลก พิจารณารับนักเรียนที่ปฏิบัติกิจกรรมด้านสถานักเรียนที่มีผลงานเชิงประจักษ์ เข้าศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น ตามสัดส่วนหรือจำนวนที่เหมาะสม (คู่มือแนวทางการจัดกิจกรรมสถานักเรียน, 2558 : 8) ประกอบกับนโยบายของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ว่าด้วยเรื่องการให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนการศึกษา ทั้งนี้การใช้สถานักเรียนเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนนั้น จะช่วยลดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนให้น้อยที่สุด (เอกสารการประชุมครูมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22, 2559 : 2)

การดำเนินกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนเชียงยืนวิทยา อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม พบว่า ปัญหาการดำเนินกิจกรรมสถานักเรียนของนักเรียน คือการเขียน หรือจดบันทึกเอกสารต่างๆ ที่อยู่ในรูปเอกสารงานวิชาการที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือการบันทึก และรายงานการประชุม ซึ่งเป็นหลักฐานที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาตัวผู้นำนักเรียนเอง ทีมงาน และกระบวนการบริหารงานของโรงเรียนทั้งระบบ เพราะเอกสารดังกล่าวนี้ เป็นหนึ่งในหลักฐานที่โรงเรียนมีความจำเป็นที่ต้องนำมาใช้ในการปรับปรุง การพัฒนากระบวนการบริหารงานของโรงเรียน

อีกทั้งในรายงานผลการดำเนินงานสถานักเรียน โรงเรียนบ้านหนองหาน (วันครู 2502) ประจำปี 2560 ซึ่งเป็นโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียนระดับชาติ ยังระบุว่าปัญหาในเรื่องดังกล่าวนั้น เป็นปัญหาที่ทำให้การขับเคลื่อนการทำงานของสถานักเรียนเป็นไปอย่างล่าช้า ทั้งนี้เอกสารดังกล่าวนี้ยังใช้สืบเนื่องไปถึงการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนอีกหลายด้าน อาทิตอบโจทยต์ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน สมศ. รอบสี่ (พ.ศ. 2559 - 2563) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านที่ 1 ด้านคุณภาพศิษย์ ตัวบ่งชี้ที่ 4 การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล การประเมินเพื่อคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน เป็นต้น (รายงานการประเมินตนเองโรงเรียนเชียงยืนวิทยา, 2559 : 2)

จากการศึกษาสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เพื่อนำไปใช้พัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมสถานักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 ให้มีประสิทธิภาพ ประสบผลสำเร็จและสอดคล้องกับมาตรการการดำเนินกิจกรรมสถานักเรียนของสำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาพัฒนากิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจ เรื่องการจดบันทึก และรายงานการประชุมของผู้นำนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ก่อนและหลังการเข้ารับการฝึกอบรม

2.3 เพื่อศึกษาทักษะการจดบันทึก และรายงานการประชุมของผู้นำนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

2. 4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้นำนักเรียนที่มีต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

2.5 เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจดบันทึก และรายงานการประชุมของผู้นำนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 หลังฝึกอบรม 1 เดือน

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

3.2 ทำให้ทราบผลการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เรื่องการจดบันทึก และรายงานการประชุมของผู้เรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ก่อนและหลังการเข้ารับการฝึกอบรม

3.3 ทำให้ทราบถึงทักษะการจดบันทึก และรายงานการประชุมของผู้เรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

3.4 ทำให้ทราบถึงความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

3.5 ทำให้ทราบผลการศึกษาคำความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจดบันทึก และรายงานการประชุมของผู้เรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 หลังฝึกอบรม 1 เดือน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม ผู้นำนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน โดยเป็นการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของหลักสูตร แนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดเนื้อหาลงในหลักสูตร บทบาทของผู้เรียนในด้านการจดบันทึก และรายงานการประชุม การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และนำข้อมูลการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ผู้นำนักเรียน กำหนดการจัดเนื้อหาสาระลงในหลักสูตร และเป็นแนวทางในการวางแผนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองโดยนำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างเป็นหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 โดยดำเนินการการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อศึกษาองค์ประกอบของร่างหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาด

เล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ประกอบด้วย 1.จุดมุ่งหมาย 2.เนื้อหา 3.วิธีการ/กิจกรรมการฝึกอบรม 4.การวัดและประเมินผล การตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรม เป็นการประเมินเพื่อการศึกษาข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไขในด้านความเหมาะสม และความสอดคล้องภายในองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ Tyler (1949) และ Stake(1967)(อ้างถึงใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539 : 209 – 242) เป็นแนวทางในการประเมินงานโดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินคุณค่าของหลักสูตรนำร่างหลักสูตรฝึกอบรมส่วนที่ยังมีข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้หลักสูตรฝึกอบรมที่สมบูรณ์ หลังจากได้หลักสูตรที่สมบูรณ์แล้วผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือการใช้หลักสูตรตามแนวทางของอรวรรณี ไชยปัญญา (2556 : 463 - 505) แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและจัดทำเป็นคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 เพื่อให้วิทยากรและผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการฝึกอบรมต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม เป็นการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 มีวิธีการดำเนินงาน 2 ขั้นตอน คือ 1.การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ทดลองใช้ กับกลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้นำนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กโรงเรียนเชียงใหม่วิทยา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เป็นหนึ่งคณะทำงาน จำนวน 14 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงกำหนดแบบแผนการทดลองโดยใช้แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One-Group Pre test - Post test Design repeat measure) (วาโร เฟื่องสวัสดิ์, 2551 : 133) 2.การประเมินการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลหลังการฝึกอบรมที่นำหลักสูตรไปใช้ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างแล้วโดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินหลักสูตรการอบรมของKirkpatrick (อ้างอิงใน ชัญญา ภัควงศ์บา และกิงกาญจน์ ใจใจหาญ, 2555 : 29– 30) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ประเมินผลการเรียนรู้ก่อนระหว่างและหลังการฝึกอบรมด้วยการประเมินให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ทักษะและความพึงพอใจ ระยะที่ 2 ประเมินติดตามผลหลังฝึกอบรม 1 เดือนการประเมินผลในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดบันทึก และรายงานการประชุม นับว่ายังมีความรู้ที่คงทนหรือไม่โดยการทดสอบความรู้ความเข้าใจด้วยแบบทดสอบฉบับเดิมกับแบบทดสอบหลังการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม การปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมเป็นการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรหลังจากนำหลักสูตรไปทดลองใช้แล้วโดยปรับปรุงหลักสูตรจากผลการศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรจากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลข้อเสนอแนะของวิทยากรและผู้

เข้ารับการฝึกอบรมตลอดทั้งปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานเพื่อให้ได้หลักสูตรฉบับสมบูรณ์สามารถนำไปใช้และเผยแพร่ต่อไป

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของหลักสูตร แนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดเนื้อหาลงในหลักสูตร บทบาทของผู้นำนักเรียนในด้านการจัดบันทึก และรายงานการประชุม การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและนำข้อมูล การกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน กำหนดการจัดเนื้อหาสาระลงในหลักสูตรซึ่งได้องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมาย 2) เนื้อหา 3) วิธีการ/กิจกรรมการฝึกอบรม 4) การวัดและประเมินผล

5.2 ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจ เรื่องการจัดบันทึก และรายงานการประชุมของผู้นำนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ก่อนและหลังการเข้ารับการฝึกอบรมโดยการทดสอบค่าที่ (t-test for Dependent Samples) พบว่า คะแนนความรู้ความเข้าใจของผู้นำนักเรียนเรื่องการจัดบันทึก และรายงานการประชุมหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.3 ผลการศึกษาทักษะการจัดบันทึก และรายงานการประชุมของผู้นำนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ที่นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง มีทั้งหมด 4 ทักษะ ทักษะละ 3 คะแนน รวมคะแนนเต็ม 12 คะแนน พบว่า คะแนนทักษะการจัดบันทึก และรายงานการประชุมของผู้นำนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยทักษะการฝึกปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ รายงานการประชุมที่ดี (ร้อยละ 97.62) รูปแบบรายงานการประชุม และการจดยางานการประชุมมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน (ร้อยละ 96.43) ลำดับสุดท้าย คือ การจัดทำระเบียบวาระการประชุม (ค่าเฉลี่ย 95.24) อยู่ในระดับดีมากทุกทักษะ

5.4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้นำนักเรียนที่มีต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.32 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ เวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.93 รองลงมาคือ วิธีการดำเนินกิจกรรม ช่วยทำให้นักเรียนเข้าใจการจัดบันทึก และจัดทำรายงานการประชุมมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.50 ลำดับที่ 3 มีค่าเฉลี่ยรายข้อเท่ากันคือ การวัดผลและประเมินผลในแต่ละกิจกรรม เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการฝึกอบรมการทำงาน และแบบทดสอบแต่ละกิจกรรมทำให้ได้บทวน

ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ฝึกอบรม และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และการสรุปกิจกรรมมีส่วนช่วยให้การฝึกอบรมมีความสนุกสนานและน่าใจ มีค่าเฉลี่ย 4.43 ตามลำดับ

5.5 ผลการติดตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการจดบันทึก และรายงานการประชุมของผู้นำนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 หลังฝึกอบรม 1 เดือนพบว่า คะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการจดบันทึก และรายงานการประชุม ของผู้นำนักเรียนที่มีต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน หลังฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26.21 คะแนนติดตามผลหลังฝึกอบรม 1 เดือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.85 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับสถิติทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples) ปรากฏว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการจดบันทึก และรายงานการประชุม ของผู้นำนักเรียนที่มีต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน หลังฝึกอบรม 1 เดือน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงสรุปได้ว่า ผลการเรียนรู้ของผู้นำนักเรียนมีความคงทน

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน ในโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมาย 2) เนื้อหา 3) วิธีการ/กิจกรรมการฝึกอบรม 4) การวัดและประเมินผล ซึ่งมีความสอดคล้องกับ องค์ประกอบของหลักสูตรของนักวิชาการด้านหลักสูตรหลายท่าน เช่น Taba(1962 : 341) Kerr (1989 : 16) พิสนุ พงศ์ศรี (2549 : 134-135) และวิชาญ พันธุ์ประเสริฐ (2551 : 143-148) ที่ระบุว่าหลักสูตรประกอบไปด้วย จุดมุ่งหมาย ซึ่งหมายถึง ความคาดหวังหรือความต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม หลังผ่านการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน เนื้อหา หมายถึง ประสบการณ์เรียนรู้ ที่ผู้วิจัยพัฒนาคือ เพื่อช่วยพัฒนาให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้วิธีการ/กิจกรรมการฝึกอบรม หมายถึง รูปแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ที่ผู้วิจัยพัฒนาคือ เพื่อช่วยพัฒนาให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้การวัดประเมินผล หมายถึง การคำนวณหาว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายหรือไม่

7.2 คะแนนความรู้ความเข้าใจของผู้นำนักเรียนเรื่องการจดบันทึก และรายงานการประชุม หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจดบันทึก และรายงานการประชุมของผู้นำนักเรียนได้จริง ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยการฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและ กิจกรรมการฝึกอบรมมีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและแจ้งให้นักเรียนทราบทุกครั้ง อีกทั้งยังมีการใช้สื่อที่หลากหลายมีการวัดและประเมินผลระหว่างการฝึกอบรมเพื่อให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้ความเข้าใจจึงส่งผลให้นักเรียนสามารถทำแบบทดสอบหลังฝึกอบรมได้คะแนนสูงขึ้นเป็นไปตาม

หลักการ Flippo (1970 : 243) กล่าวไว้ว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการ สร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความถนัด ความสามารถและความชำนาญงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในขอบเขตของงาน เฉพาะอย่างเป็นกระบวนการที่จะเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและ ความสามารถของบุคคลทั้งมวลในสังคมใดสังคมหนึ่ง เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลไป ในทิศทางที่ต้องการ

7.3 ทักษะการจดบันทึก และรายงานการประชุมของผู้นำนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมพบว่า ทักษะการฝึกปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ รายงานการประชุมที่ดี (ร้อยละ 97.62) รูปแบบรายงานการประชุม และการจดยางานการประชุมมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน (ร้อยละ 96.43) ลำดับสุดท้ายคือ การจัดทำระเบียบวาระการประชุม (ค่าเฉลี่ย 95.24) อยู่ในระดับดีมากทุกทักษะ นอกจากนี้ กิจกรรมการฝึกอบรมได้เน้นให้มีการฝึกปฏิบัติจริงทุกกิจกรรมอย่างหลากหลายโดยให้ความรู้ด้านทฤษฎีแล้วจึงทำการสาธิตเป็นขั้นเป็นตอนแล้วให้ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติอย่างซ้ำๆ พร้อมทั้งประเมินผลการปฏิบัติไปด้วยทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้จากการปฏิบัติจริงและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จักรา วงศ์กาฬสินธุ์ (2556 : 123) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้หลักการเจริญสติพื้นฐาน 4 ตามแนวทางของหลวงพ่อเทียน จิตตสุโภ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถในการจัดการอารมณ์สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7.4 ความพึงพอใจของผู้นำนักเรียนที่มีต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า มีความพึงใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.32 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้เป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการของผู้นำนักเรียน ตลอดจนผู้ทำการฝึกอบรมมีความรู้ความสามารถในการฝึกอบรมเป็นเนื้อหาที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของนักเรียนอีกทั้งในช่วงการเตรียมการก่อนฝึกอบรมผู้วิจัยได้ชี้แนะแนวทางในการฝึกอบรมให้กับผู้ฝึกอบรมและดูแลผู้ฝึกอบรมอย่างใกล้ชิด ผู้นำนักเรียนเกิดความสนใจและเกิดความกระตือรือร้นที่จะเข้ารับการฝึกอบรมเห็นถึงประโยชน์และความจำเป็นในการฝึกอบรมในครั้งนี้โดยมีความเห็นว่าการได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจดบันทึก และรายงานการประชุมเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้นำนักเรียนกิจกรรมที่ฝึกอบรมสามารถพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานได้สามารถนำความรู้และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับชูชัย สมितिไกร (2554 : 5) กล่าวว่า การฝึกอบรม คือ กระบวนการ เรียนรู้้อย่างมีระบบ เพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ และเจตคติของ บุคลากร อันจะช่วยปรับปรุงให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งจะไปสู่การพัฒนา และเพิ่มผลผลิตทำให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

7.5 ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับทักษะการจดบันทึก และรายงานการประชุม ของผู้นำนักเรียนที่มีต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียนหลังฝึกอบรม 1 เดือน เมื่อนำมา

เปรียบเทียบกันโดยสถิติทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples) ปรากฏว่าความรู้อย่างเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการจดบันทึก และรายงานการประชุม ของผู้นำนักเรียนที่มีต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียน หลังฝึกอบรม 1 เดือน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kirkpatrick (อ้างถึงใน ชัญญาภัค วงศ์บา และกิ่งกาญจน์ จงใจหาญ, 2555 : 29-30) แห่งมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน สหรัฐอเมริกา ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรมและการประเมินผลการฝึกอบรมว่า “การฝึกอบรมนั้นเป็นการช่วยเหลือ บุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการฝึกอบรมใด ๆ ควรจัดให้มีการประเมินผลการฝึกอบรม ซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้รู้ว่า การจัดโปรแกรม การฝึกอบรมมีประสิทธิภาพเพียงใด” เช่น ประเมินเมื่อไรภายหลังการฝึกอบรม (1 เดือน 3 เดือน ครึ่งปี หรือ 1 ปี) จะเก็บข้อมูล จากใครถึงจะเชื่อถือได้มากที่สุด

8. ข้อเสนอแนะ

8.1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

8.1.1 หลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถพัฒนาความรู้ทักษะและความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ซึ่งหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมผู้นำนักเรียนเกี่ยวกับการจดบันทึกและการและรายงานการประชุมโดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานและธรรมชาติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

8.1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า การปฏิบัติงานของผู้นำนักเรียนหลังฝึกอบรม 1 เดือนอยู่ในระดับดีซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำนักเรียนทำให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพคือการได้รับคำแนะนำการกำกับติดตามจากคุณครูที่ปรึกษาสถานักเรียนดังนั้นครูจึงควรดูแลเอาใจใส่ การปฏิบัติงานและให้การเสริมแรงแก่ผู้นำนักเรียนอยู่อย่างสม่ำเสมอ

8.1.3 ครูที่ปรึกษานักเรียนหรือครูที่เป็นวิทยากรในการฝึกอบรมผู้นำนักเรียนควรศึกษา คู่มือการใช้หลักสูตรการฝึกอบรมผู้นำนักเรียนเรื่องการจดบันทึก และรายงานการประชุมก่อนการฝึกอบรมในการเปลี่ยนคณะกรรมการหรือคณะทำงานสถานักเรียนในปีการศึกษาถัดไปเพื่อให้เกิดความรู้อย่างต่อเนื่องและมีความแม่นยำ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.2.1 ควรทำการวิจัยผลการดำเนินงานของผู้นำนักเรียนให้เกิดขึ้นกับนักเรียนในโรงเรียน เพื่อดูประสิทธิภาพของผู้นำนักเรียนในระยะยาวและต่อเนื่อง

8.2.2 ควรพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่เกี่ยวกับสถานักเรียนหรือการจดบันทึกและรายงานการประชุมในด้านอื่น ๆ ที่มีปัญหาหรือต้องการ

พัฒนาเช่นการจัดระบบโครงสร้างสถานักเรียนการบริหารจัดการเป็นต้นเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนแก่ผู้นำนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ขึ้นไป

9. เอกสารอ้างอิง

- จักรา วงศ์กาฬสินธุ์. (2556). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้หลักการเจริญสติปัญญาฐาน 4 ตามแนวทางของหลวงพ่อเทียน จิตตสุโภ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสกลนครพัฒนศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : อีสันเพลส.
- ชญญาภักดิ์ วงศ์บา และ กิ่งกาญจน์ จงใจหาญ. (2555). ประเมินผลการฝึกอบรมตามโครงการ CHAMPION โดยประยุกต์ใช้แนวทางการประเมินของเคิร์กแพทริก. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดขอนแก่น. 19(1). 27-38.
- ชูชัย สมितिไกร. (2554). การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิสนุ พองศรี. (2549). การประเมินทางการศึกษา : แนวคิดสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เทียมฟ้าการพิมพ์.
- นิติกร คำชุม. (2559). รายงานการประเมินตนเองโรงเรียนเขียงยืนวิทยา ประจำปีการศึกษา 2559. นครพนม : กลุ่มแผนงานและงบประมาณ.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). วิธีวิทยาการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2543). กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- วิชาญ พันธุ์ประเสริฐ. (2543). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูวิทยาศาสตร์เพื่อออกแบบบทปฏิบัติการที่สอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). หลักและแนวทางในการดำเนินงานสถานักเรียน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน.
- อรรชนี ไชยปัญหา. (2556). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Flippo, E. B. (1970). *Management : A Behavioral Approach*. Boston : Allyn and Bacon.

Taba, H. (1962). *Curriculum Development : Theory and Practice*. New York : Horcourt : University of Chicago Press.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาโร เพ็งสวัสดิ์ และ อาจารย์ ดร.พรเทพ เสถียรนพเก้า อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ให้คำชี้แนะ แก้ไข และตรวจสอบข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดี ตลอดทั้งให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนเชียงยืนวิทยา ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบคุณคณะครูโรงเรียนเชียงยืนวิทยา คณะวิทยากร ตลอดทั้งญาติพี่น้องทุกคน ที่ให้การสนับสนุน และให้กำลังใจตลอดมา จนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดีคุณค่าของงานวิจัยนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณคุณพ่อคุณคุณแม่แม่บ้าน สาขาม และบูรพาจารย์ทุกท่านที่ให้พื้นฐานการศึกษาที่ดีแก่ผู้วิจัย อันเป็นเครื่องชี้ไปสู่ความสำเร็จได้ ส่งผลให้การวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อย่างมีคุณภาพ

การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

Developing a Program of Strengthen Teachers in Teaching Creative Sciences
Project for Schools under the Office of Secondary Educational Service Area 25

ศิวพร บัวบุตร¹, ธัชชัย จิตรนันท์²

Siwaporn Buabud¹, Thatchai Chittranun²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561

Email : Lelavadeesiwa@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาองค์ประกอบการสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ 2)ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียน และ 3)พัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จำนวน 169 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1)องค์ประกอบการสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ 1)กำหนดปัญหาที่จะศึกษาด้วยตนเอง 2)ตั้งสมมุติฐาน 3)ออกแบบการทดลอง 4)ดำเนินการทดลอง 5)แปลผลและสรุปผลการทดลองได้ 6)เขียนรายงานโครงการ และ 7)จัดแสดงโครงการโดยทุกองค์ประกอบมีผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก 2)การสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนสังกัด

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Graduate Student. Master of Education (Educational Administration).
Mahasarakham University, Thailand.

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Faculty of Education Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 18 พฤษภาคม 2562; แก้ไขบทความ: 4 กรกฎาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 9 กรกฎาคม 2562

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีสภาพปัจจุบันโดยรวม อยู่ในระดับมาก และมีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3)โปรแกรมพัฒนาครูด้านการสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ประกอบด้วย 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4)วิธีดำเนินการ และ 5)การประเมินผลโปรแกรมผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. โปรแกรมพัฒนาครู 2. การสอนโครงการ 3. วิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1) study the components of the teaching creative sciences project, 2) study the current state and desirable state of teaching creative sciences project of schools, 3) developing a program of strengthen teacher in teaching creative sciences project for schools under the office of Secondary Education Service Area 25. Collected data from the sample group included 169 science teachers under the office of Secondary Education Service Area 25. Descriptive statistics used in this study were mainly percentage, mean and standard deviation.

The result of this study were found: 1) The components of teaching creative sciences project included 7 component were as follow: 1) Determine problems that will be studied by themselves 2) Assume hypothesis 3) Designing experiments 4) Conducting experiments 5) Translating results and conclusions, the suitability of components overall and all aspects were at high level. 2) The result of current state and desirable state of teaching creative sciences project for schools under the office of Secondary Education Service Area 25 has the current state overall were at high level and the desirable state overall were at highest level. And 3)The components of teaching creative sciences project program for schools under the office of Secondary Education Service Area 25 included 1) principles 2) objectives 3) content 4) procedures and 5) program evaluation. The suitability assessed of program overall were at high level and the possibility assessed of program overall were at highest level.

Keywords : 1. Teachers Strengthen Program 2. Project Teaching 3. Creative Sciences

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาของไทยในศตวรรษใหม่นี้ ต้องมีเป้าหมายในการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนไปสู่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของทั้งครูและนักเรียนที่มุ่งเน้น “กระบวนการเรียนรู้สำคัญกว่าความรู้” และ “กระบวนการหาคำตอบสำคัญกว่าคำตอบ” โดยใช้ฐานคิด “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” (21st Century skills) ที่พัฒนาโดยองค์กรภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Skills: P21.org) ซึ่งประกอบด้วย 3 ทักษะ สำคัญ ได้แก่ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม มุ่งเน้นให้เกิดความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์และแก้ปัญหาการสื่อสาร การสร้างความร่วมมือ การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 2) ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ มุ่งเน้นให้มีความสามารถในการยืดหยุ่นและปรับตัวมีเป้าหมายของชีวิตและความมุ่งมั่นเข้าใจสังคมและยอมรับ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมมีศักยภาพการผลิต และยอมรับการตรวจสอบมีความเป็นผู้นำและมีความรับผิดชอบ 3) ทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร เทคโนโลยีมุ่งเน้นให้มีความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศและสื่อต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม สามารถจัดการ เชื่อมโยง ประเมินและสร้างสรรค์สารสนเทศ รวมถึงการประยุกต์ใช้เรื่องจริยธรรมและกฎหมายกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557 : 3)

การทำโครงการวิทยาสตรนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติการค้นหาคำตอบจริง จึงทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะต่างๆ โดยใช้วิธีการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องอาศัยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการค้นพบความรู้หรือประสบการณ์ด้วยตนเอง (สุธีระ ประเสริฐสุรพร, 2555 : 14-15) ดังนั้น โครงการจึงเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้แบบหนึ่งที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องเป็นอย่างดีกับสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาที่ต้องการเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) เป็นการขยายขอบเขตความคิดออกไปจากกรอบความคิดเดิมที่มีอยู่สู่ความคิดใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนเพื่อค้นหาคำตอบที่ดีที่สุดให้กับปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งความคิดนั้นต้องเป็นสิ่งใหม่ (New Original) นำไปใช้ได้ (Workable) และมีความเหมาะสม (Appropriate) (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545 : 7) ในการจัดการศึกษาใหม่ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อที่จะให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้และทักษะในการคิดสร้างสรรค์นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสถานศึกษาตลอดจนครู-อาจารย์ต้องให้ความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาให้ครูเกิดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนเพื่อสร้างมวลประสบการณ์และพัฒนาทักษะให้เกิดขึ้นกับนักเรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้และทักษะในการคิดโดยเฉพาะทักษะคิดสร้างสรรค์นั่นเอง

โครงการวิทยาสตรเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่มุ่งให้ผู้เรียนใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้และแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์เยี่ยงนักวิทยาศาสตร์ด้วยการ

สืบเสาะหาความรู้การสังเกตสำรวจตรวจสอบศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบด้วยตนเองการทำโครงการวิทยาศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงผ่านการคิดและค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ทำให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความรับผิดชอบเชื่อมั่นในตนเองสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เกิดความรักความสนใจตระหนักถึงคุณค่าและประโยชน์ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนอกจากนั้นยังทำให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ว่าเป็นทั้งความรู้และกระบวนการเรียนรู้แต่ปัจจุบัน พบว่า การทำโครงการวิทยาศาสตร์ยังเป็นเรื่องยากสำหรับผู้สอนและผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการวิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนพัฒนาได้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้โครงการวิทยาศาสตร์ข้างต้นได้ สาเหตุมาจากการที่ผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของการเรียนรู้ของผู้เรียนธรรมชาติของการเรียนรู้ด้วยโครงการทางวิทยาศาสตร์และแนวการจัดการเรียนรู้โครงการวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสม ดังนั้นหากผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวอย่างชัดเจนดีพอ และมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาผู้เรียนโดยเชื่อพลังในการเรียนรู้ในตัวของผู้เรียนก็จะทำให้การเรียนรู้โครงการวิทยาศาสตร์ประสบผลสำเร็จ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ขึ้นในครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบการสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

2.3 เพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทราบข้อมูลสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาครูด้านการสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

3.2 ได้คู่มือการใช้โปรแกรมพัฒนาครูด้านการสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้

3.3 ได้โปรแกรมการพัฒนาครูด้านการสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ที่มีประเภทของกิจกรรมที่หลากหลายลักษณะ และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบการสอนโครงการวิทยาศาสตร์ เชิงสร้างสรรค์ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ ได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ครูกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 298 คน จาก 84 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ปีการศึกษา 2561 จำนวน 169 คน จาก 40 โรงเรียนโรงเรียนละ 4-5 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan และใช้เทคนิคการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ระยะที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของโปรแกรม โดยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการภายใต้กรอบองค์ประกอบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โครงการวิทยาศาสตร์ 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1)กำหนดปัญหาที่จะศึกษาด้วยตนเอง 2)ตั้งสมมุติฐาน 3)ออกแบบการทดลอง 4)ดำเนินการทดลอง 5)แปลผลและสรุปผลการทดลองได้ 6)เขียนรายงานโครงการ และ 7)จัดแสดงโครงการ ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบการสอนโครงการวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1)กำหนดปัญหาที่จะศึกษาด้วยตนเอง 2)ตั้งสมมุติฐาน 3)ออกแบบการทดลอง 4)ดำเนินการทดลอง 5)แปลผลและสรุปผลการทดลอง 6)เขียนรายงานโครงการ 7)จัดแสดงโครงการ โดยทุกองค์ประกอบมีผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก

5.2 การสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

5.3 โปรแกรมพัฒนาครูด้านการสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ ประกอบด้วย ชื่อโปรแกรม ระยะเวลารวม กลุ่มเป้าหมาย หลักการและเหตุผลในการพัฒนา 2) วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหา ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนา ครู 7 โมดูล ดังนี้ โมดูลที่ 1 กำหนดปัญหาที่จะศึกษาด้วยตนเอง โมดูลที่ 2 ตั้งสมมุติฐาน โมดูลที่ 3 ออกแบบการทดลอง โมดูลที่ 4 ดำเนินการทดลอง โมดูลที่ 5 แปลผลและสรุปผลการทดลอง โมดูลที่ 6 เขียนรายงานโครงการ โมดูลที่ 7 จัดแสดงโครงการ 4) วิธีดำเนินการประกอบด้วยชื่อกิจกรรม วัตถุประสงค์ของกิจกรรม วิธีดำเนินกิจกรรม ระยะเวลา การวัดและประเมินผล 5) การประเมินผล โปรแกรม ประกอบด้วย การประเมินผลโปรแกรมและการรายงานผลการใช้โปรแกรม ผลการประเมิน ความเหมาะสมของโปรแกรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ของโปรแกรมโดยรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาขององค์ประกอบการสอนโครงการวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ 1) กำหนดปัญหาที่จะศึกษาด้วยตนเอง 2) ตั้งสมมุติฐาน 3) ออกแบบการทดลอง 4) ดำเนินการทดลอง 5) แปลผลและสรุปผลการทดลองได้ 6) เขียนรายงานโครงการ และ 7) จัดแสดงโครงการโดยทุก องค์ประกอบมีผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก ผลการ สังเคราะห์องค์ประกอบแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบของการสอนโครงการวิทยาศาสตร์ทั้ง 7 องค์ประกอบ มีกระบวนการขั้นตอนคล้ายคลึงกับกระบวนการวิจัย เริ่มตั้งแต่การกำหนดปัญหา มีการตั้งสมมุติฐาน มีการออกแบบการทดลอง ดำเนินการทดลอง แปลและสรุปผลการทดลอง เขียนรายงาน และยังมีการจัดแสดงโครงการ ซึ่งเป็นการเผยแพร่ผลการศึกษาให้สังคมได้รับทราบ ซึ่งองค์ประกอบการสอนโครงการวิทยาศาสตร์ ทั้ง 7 องค์ประกอบ มีความสอดคล้องกับ สถาบัน ส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2544 : 5) ได้ให้หลักการของโครงการวิทยาศาสตร์ไว้ว่า 1) นักเรียนจะเป็นผู้ริเริ่มและเลือกเรื่องที่จะดำเนินการศึกษาด้วยตนเอง ตามความสนใจและระดับ ความรู้ความสามารถ 2) เป็นกิจกรรมที่ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการศึกษาค้นคว้า เพื่อตอบปัญหาที่ สงสัย 3) นักเรียนเป็นผู้วางแผนการศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการปฏิบัติทดลอง หรือ ประดิษฐ์คิดค้น รวมทั้งการแปลผล สรุปผลและเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีครูอาจารย์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ให้คำปรึกษา

6.2 โปรแกรมพัฒนาครูด้านการสอนโครงการวิทยาศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีดำเนินการและ 5) การประเมินผลโปรแกรม สอดคล้องกับ ปริญญา มีสุข (2552 : 112) ซึ่งได้ศึกษาการออกแบบโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพครูแบบมีส่วนร่วมของครู ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ดังนี้ สภาพปัญหา วัตถุประสงค์ โครงสร้างเวลา คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม เนื้อหาที่ใช้ เอกสารที่ใช้ การจัดการเรียนรู้โปรแกรม และการประเมินผลโปรแกรม ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การนำโปรแกรมไปใช้ ควรมีการศึกษาเนื้อหาของโปรแกรม และศึกษาเนื้อหาที่ต้องการเพิ่มเติมการอบรมแต่ละหัวข้อ โดยสามารถเพิ่มเติมเอกสารและชั่วโมงของกิจกรรมได้ตามความเหมาะสม

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่ได้มาตรฐาน และมีกระบวนการสร้างเครื่องมือตามหลักการวัดผลการศึกษา

8. เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). *การคิดเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมิเดีย.

ปริญญา มีสุข. (2552). *การวิจัยและพัฒนาวิธีการออกแบบโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพของครู โดยใช้การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นเป็นฐาน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2544). *คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สุธีระ ประเสริฐสรรพ. (2555). *โครงการฐานวิจัย : กระบวนการเรียนรู้ใหม่ของการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *การเสวนาการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชชัย จิตรนนท์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้คำปรึกษาข้อเสนอแนะ และตรวจสอบ ความถูกต้องของงานวิจัย ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกวัฒน์ เทศบุตร และคณาจารย์ ภาควิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษาทุกท่าน ที่ให้คำปรึกษาและคำแนะนำที่ดี ช่วยให้ผู้วิจัยได้ ประสบความสำเร็จในการเรียน และการทำงาน คุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอ มอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา และครู อาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาภาพลินธุ์ เขต 2

Development the Teacher Competency Strengthen Program on Academic Aspect, School under the Office of Kalasin Primary Educational Service Area 2

ดลจิตร์ ภูชมพูล¹, กาญจน์ เรืองมนตรี²

Donjit Poochompoon¹, Karn Ruangmontri²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561

Email : djflok1712@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะครูด้านวิชาการ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ และ 3) พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาพลินธุ์ เขต 2 การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะครูด้านวิชาการประเมินความถูกต้องเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาพลินธุ์ เขต 2 จำนวน 305 คน ระยะที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ ทำการศึกษาโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในการพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ 2 แห่ง ตรวจสอบความเหมาะสมของโปรแกรมโดยการสนทนา

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Graduate Student. Master of Education (Educational Administration).
Mahasarakham University, Thailand.

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Faculty of Education. Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 11 พฤษภาคม 2562; แก้ไขบทความ: 2 กรกฎาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 9 กรกฎาคม 2562

Received: May 11, 2019; Revised: July 2, 2019; Accepted: July 9, 2019

กลุ่ม และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกะระหะที่ไต้ 6 องค์ประกอบ 28 ตัวชี้วัด ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ/ตัวชี้วัดพบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ มีสภาพปัจจุบัน โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก 3) องค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1)บริบทของโปรแกรม 2)วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3)เนื้อหาสาระ 4)กิจกรรม 5)สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 6)การวัดและประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน โดยรวมมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาโปรแกรม 2. โปรแกรมเสริมสร้าง 3. สมรรถนะครูด้านวิชาการ

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1)study the indicators of components of teacher's competency on academic, 2)study the current state and desirable state of strengthen teacher's competency on academic aspect, 3)development strengthen program on academic aspect, school under the Office of Kalasin Primary Educational Service Area 2. The study were divided into 3 phases, the first phase was study indicators of components of teacher's competency on academic, 5 luminaries assessed the suitability of components and indicators, the second phases was study the current state and desirable state of strengthen teacher's competency on academic aspect, collected data from sample group 305 teachers under the Office of Kalasin Primary Educational Service Area 2, and the third phase was development strengthen program on academic aspect, school under the Office of Kalasin Primary Educational Service Area 2, investigated program by focus group, suitability assessment and possibility assessment. Descriptive statistics used in this study were mainly percentage, mean and standard deviation.

The result of this study were found: 1) The result of synthesized components were 6 component 28 indicators with suitability assessed by 5 luminaries were found, the components and indicators overall at highest level. 2) The result of current state and desirable state of the strengthen teacher on academic aspect. The current state over all were at moderate level and the desirable state over all at high level. 3) The components of strengthen teacher's competency on academic aspect of school under the Office of Kalasin Primary Educational Service Area 2 included 6 component were 1) content of program 2) objective of program 3) content 4) ability 5) media and learning place and 6) measurement and evaluation. The result of program suitability and possibility assessment were found the both assessed overall at high levels.

Keywords : 1. Development Program 2. Strengthen Program 3. Teacher Competency on Academic

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดการศึกษาของไทยได้พัฒนาให้ก้าวทันกับสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ดังจะเห็นได้จากการปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยจัดให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 มุ่งเน้นในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงสุด เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะของคนไทยให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผลลัพธ์ที่การศึกษาเน้นให้เกิดขึ้นในสังคมนั้น ผู้มีบทบาทสำคัญคือ ครู ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในทุกด้าน (รัศมี สีหะนันท์, 2551 : 1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการกำหนดความต้องการการพัฒนาสมรรถนะของครู และการประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างแบบทดสอบเพื่อประเมินสมรรถนะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบกิจกรรมจัดระบบพัฒนาครูเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนาครูรายบุคคล ซึ่งคณะทำงานประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการศึกษา ผู้บริหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันพิจารณาและกำหนดสมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์สมรรถนะครู ประกอบด้วย เจตคติ ค่านิยม ความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานตามภารกิจงานในสถานศึกษา จากแบบประเมิน สมรรถนะและมาตรฐานของครูผู้สอน ที่หน่วยงานต่างๆ ได้จัดทำไว้

ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพการปฏิบัติงาน (สมรรถนะ) เพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีและเลื่อนวิทยฐานะ ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) มาตรฐานวิชาชีพครู ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา รูปแบบสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (สค.บศ.) นอกจากนี้ยังศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากการสังเคราะห์สามารถสรุปได้ว่า สมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 : 12) คุณภาพของครูเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพการจัดการศึกษาการที่จะพัฒนาครูให้มีคุณภาพจำเป็นต้องคำนึงถึงคุณลักษณะที่สำคัญในที่นี้คือ “สมรรถนะ” เนื่องจากสมรรถนะเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นที่ทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้ประสบความสำเร็จและมีคุณภาพสมรรถนะสามารถทำให้บุคคลสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดี หรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่รับผิดชอบและสมรรถนะยังสามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีสมรรถนะการปฏิบัติงานสูงและบุคคลที่มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานต่ำได้คุณลักษณะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของบุคคลได้แก่ความรู้ทักษะความสามารถอุปนิสัยทัศนคติบุคลิกภาพเป็นต้นซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้คือสมรรถนะของบุคคลนั่นเอง (ชูชัย สมितिไกร, 2552 : 27) การพัฒนาสมรรถนะของเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ เพื่อให้บุคคลนั้นมีสมรรถนะด้านการปฏิบัติงานและมีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น

จากรายงานสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ด้านครูและการจัดการเรียนการสอน ครูควรได้รับการพัฒนาให้มีคุณวุฒิ มีความรู้ ความสามารถ ตรงกับความรับผิดชอบ ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มพูนความรู้เรื่อง การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การออกแบบการเรียนการสอน การวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียนการสอนรูปแบบและเทคนิคใหม่ ๆ ด้านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการวัดผลและประเมินผล ตลอดทั้งการวิจัยในชั้นเรียน ครูควรเตรียมการสอนหรือวางแผนการเรียนการสอน โดยจัดทำแผนการสอนให้เป็นปัจจุบัน ควรบันทึกหลังการสอนอย่างต่อเนื่อง ครูควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับผู้เรียน จัดกิจกรรมฝึกให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์แก้ปัญหา คิดไตร่ตรอง คิดนอกกรอบมีวิจารณญาณจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้จากผู้รู้และสถานที่จริง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2, 2560 : 20-24)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ โดยมีความมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาสมรรถนะของครูด้านวิชาการ และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหา

สมรรถนะครู ส่งผลต่อการยกระดับมาตรฐานและคุณภาพครูด้านวิชาการ เพื่อให้ครูเป็นครูดีครูเก่งมีคุณธรรมมีศักยภาพสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

2.3 เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้สารสนเทศองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะครูด้านวิชาการ ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

3.2 ได้ข้อสารสนเทศสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สำหรับสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

3.3 ได้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ ที่สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ วิจัยระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะครูด้านวิชาการกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทำหน้าที่ตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประชากร ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 1,439 คน จาก 167 โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 305 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan และใช้เทคนิคการสุ่ม

แบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จาก 50 โรงเรียน ระยะที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของโปรแกรม โดยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะครูด้านวิชาการ และนำมาใช้เป็นกรอบด้านเนื้อหาของการวิจัย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1)การพัฒนาหลักสูตร 2)การจัดการเรียนรู้ 3)การบริหารจัดการในชั้นเรียน 4)การวิจัยทางการศึกษา 5)การวัดและประเมินผล และ 6)ความเป็นครู ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะครูด้านวิชาการผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะครูด้านวิชาการ และได้สังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะครูด้านวิชาการได้ 6 องค์ประกอบ 28 ตัวชี้วัด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ 1)การสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร 2)การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อนำสู่การจัดการเรียนรู้ 3)การเลือกใช้หรือสร้างสื่อการเรียนรู้อื่นๆ และ 4)การวัดและประเมินผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ 1) การเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ 2)การวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้ 3)การใช้จิตวิทยาและเทคนิคการจัดการเรียนรู้และ 4)การประเมินผลและรายงานผลการจัดการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการในชั้นเรียนประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ 1)การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 2)การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และสารสนเทศประจำชั้นเรียน 3)การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์อันดีในชั้นเรียน และ 4)กำกับดูแลชั้นเรียนรายชั้น/รายวิชา

องค์ประกอบที่ 4 การวิจัยทางการศึกษาประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด คือ 1)สำรวจปัญหาหรือประเด็นการพัฒนา 2)กำหนดคำถามวิจัยและความมุ่งหมาย 3)การเก็บรวบรวมข้อมูล 4)การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล 5)การสรุปและอธิบายผล และ 6)การนำผลการวิจัยไปใช้และสะท้อนผล

องค์ประกอบที่ 5 การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด คือ 1)วิเคราะห์สิ่งที่ต้องการวัดและประเมินผล 2) เลือกวิธีการและเครื่องมือสำหรับการวัด 3) การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ 4) การดำเนินการวัดและการจัดกระทำกับข้อมูล และ 5) การประเมินผลและสรุปผล

องค์ประกอบที่ 6 ความเป็นครูประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด คือ 1) วุฒิภาวะความเป็นครู 2) การสนทนาอย่างสร้างสรรค์ 3) การเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง 4) การปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรอง และ 5) การมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน

ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ/ตัวชี้วัดสมรรถนะครูด้านวิชาการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 5 องค์ประกอบ และในระดับมาก 1 องค์ประกอบ

5.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 การเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 มีสภาพปัจจุบัน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก

5.3 ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า องค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบ 1 บริบทของโปรแกรม รายละเอียดของโปรแกรม ได้แก่ ชื่อโปรแกรม เหตุผลและที่มาของโปรแกรม กลุ่มเป้าหมาย สถานที่ และระยะเวลาที่ใช้ทั้งหมด องค์ประกอบ 2 วัตถุประสงค์ของโปรแกรมหรือความมุ่งหมายโดยภาพรวมของโปรแกรม องค์ประกอบ 3 เนื้อหาสาระองค์ความรู้ที่ต้องการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ ได้แก่ เนื้อหาและแบบฝึกปฏิบัติ องค์ประกอบ 4 กิจกรรมลักษณะของงานที่มอบหมายให้กลุ่มเป้าหมายได้ลงมือปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของโปรแกรม องค์ประกอบ 5 สื่อ/แหล่งเรียนรู้เอกสาร และสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมของโปรแกรม องค์ประกอบ 6 การวัดและประเมินผลเป็นวิธีการตรวจสอบผลการพัฒนาครู โดยใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ ประกอบด้วย วิธีการวัด เครื่องมือวัดและเกณฑ์การประเมินผล

ร่างเนื้อหาโปรแกรม ประกอบด้วย 6 โมดูล ได้แก่ โมดูลที่ 1 การพัฒนาหลักสูตร โมดูลที่ 2 การจัดการเรียนรู้โมดูลที่ 3 การบริหารจัดการในชั้นเรียนโมดูลที่ 4 การวิจัยทางการศึกษา โมดูลที่ 5 การวัดและประเมินผล โมดูลที่ 6 ความเป็นครู

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 มีระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมโมดูลละ 25 ชั่วโมง และสรุปผลการใช้

โปรแกรม 3 ชั่วโมง รวมระยะเวลา 153 ชั่วโมง ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน โดยรวม มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาของคํประกอบและตัวชี้วัดผลการศึกษาของคํประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะครูด้านวิชาการผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะครูด้านวิชาการ และได้สังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะครูด้านวิชาการได้ 6 องค์ประกอบ 28 ตัวชี้วัด ดังนํ่องคํประกอบที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ 1)การสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร 2)การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อนําสู่การจัดการเรียนรู้ 3)การเลือกใช้หรือสร้างสื่อการเรียนรู้ และ 4)การวัดและประเมินผู้เรียนผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ตัวชี้วัดองค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ 1)การเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ 2)การวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้ 3)การใช้จิตวิทยาและเทคนิคการจัดการเรียนรู้และ 4)การประเมินผลและรายงานผลการจัดการเรียนรู้องคํประกอบที่ 3 การบริหารจัดการในชั้นเรียนประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ 1)การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 2)การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และสารสนเทศประจำชั้นเรียน 3) การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์อันดีในชั้นเรียนและ 4)กำกับดูแลชั้นเรียนรายชั้น/รายวิชา องค์ประกอบที่ 4 การวิจัยทางการศึกษาประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด คือ 1)สำรวจปัญหาหรือประเด็นการพัฒนา 2)กำหนดคํถามวิจัยและความมุ่งหมาย 3)การเก็บรวบรวมข้อมูล 4)การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล 5)การสรุปและอธิบายผล และ 6)การนำผลการวิจัยไปใช้และสะท้อนผลของคํประกอบที่ 5 การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด คือ 1)วิเคราะห์สิ่งที่ต้องการวัดและประเมินผล 2)เลือกวิธีการและเครื่องมือสำหรับการวัด 3)การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ 4)การดำเนินการวัดและการจัดกระทำกับข้อมูล และ 5)การประเมินผลและสรุปผล และองค์ประกอบที่ 6 ความเป็นครู ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด คือ 1)วุฒิภาวะความเป็นครู 2)การสนทนาอย่างสร้างสรรค์ 3)การเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง 4)การปฏิบัติงานอย่างไต่ตรง และ 5)การมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนผลการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบมีความสอดคล้องกับ พิมพ์ันท์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งชัน (2551 : 9-15) ได้เสนอสมรรถนะที่เกี่ยวข้องด้านวิชาการของครู 6 ด้าน ได้แก่ 1)การพัฒนาหลักสูตร 2)การจัดการเรียนรู้ 3)การบริหารจัดการในชั้นเรียน 4)การวิจัยทางการศึกษา 5)การวัดและประเมินผล และ 6)ความเป็นครู

6.2 ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 องค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1)บริบทของโปรแกรม 2)วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3)เนื้อหาสาระ 4)กิจกรรม

5) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล เนื้อหาโปรแกรม ประกอบด้วย 6 โมดูล ได้แก่ โมดูลที่ 1 การพัฒนาหลักสูตร โมดูลที่ 2 การจัดการเรียนรู้ โมดูลที่ 3 การบริหารจัดการในชั้นเรียน โมดูลที่ 4 การวิจัยทางการศึกษา โมดูลที่ 5 การวัดและประเมินผล และโมดูลที่ 6 ความเป็นครู โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 มีระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมโมดูลละ 25 ชั่วโมง และสรุปผลการใช้โปรแกรม 3 ชั่วโมง รวมระยะเวลา 153 ชั่วโมง ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม เสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน โดยรวมมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ผลการประเมิน โปรแกรมสอดคล้องกับการศึกษาของ สาระ ปัทมพงศา (2551 : 81) ได้ศึกษาการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนวัดกาญจนาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า การประเมินความเหมาะสมของคู่มือพบว่ามีความถูกต้องสมบูรณ์ทั้งเนื้อหาภาษาและการนำไป พัฒนาค้นและการเตรียมความพร้อมใช้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 การนำโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านวิชาการไปใช้ ควรมีการศึกษาเนื้อหาของโปรแกรม และศึกษาเนื้อหาที่ต้องการเพิ่มเติมการอบรมแต่ละหัวข้อ โดยสามารถเพิ่มเติมเอกสาร และชั่วโมงของกิจกรรมได้ตามความเหมาะสม

7.1.2 การวัดและประเมินผลกิจกรรมอบรมให้ความรู้ ให้ใช้แบบทดสอบที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาการอบรม โดยหากมีการเพิ่มเนื้อหา ให้เพิ่มแบบทดสอบให้สอดคล้องกัน และควรมีการวัดและประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมก่อน และหลังการอบรม เพื่อทราบความก้าวหน้าของผู้รับการอบรม

7.1.3 การนิเทศภายใน สถานศึกษาอาจแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการนิเทศภายใน โดยเฉพาะ สำหรับรูปแบบของกิจกรรมการนิเทศภายใน สามารถปรับให้เป็นการนิเทศครั้งเดียวหรือพร้อมกันหลายโมดูล โดยขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้มีอำนาจพิจารณา และความเหมาะสม

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลสมรรถนะครูด้านวิชาการ ที่ได้มาตรฐาน และมีกระบวนการสร้างเครื่องมือตามหลักการวัดผลการศึกษา

7.2.2 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านอื่น ๆ ได้แก่ สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น

8. เอกสารอ้างอิง

- ชูชัย สมितिไกร. (2552). การสรรหาคัดเลือกและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : วีพรี้น.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งขัน. (2551). สมรรถนะและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- รัศมี สีहनัน. (2551). การประเมินสมรรถนะความเป็นครูของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผล. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สารระ ปัทมพงศา. (2551). การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนวัดกาญจนาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. สุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. (2560). รายงานผลการปฏิบัติราชการ ประจำปีการศึกษา 2560. กาฬสินธุ์ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

9. คำขอขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจน์ เรืองมนตรี อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธัชชัย จิตรนนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรินธร นามวรรณ และคณาจารย์ภาควิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษาทุกท่าน ที่ให้คำปรึกษา และคำแนะนำที่ดี ช่วยให้ผู้วิจัยได้ประสบความสำเร็จในการเรียน และการทำงาน ผู้วิจัยขอขอบพระทัยของงานวิจัยฉบับนี้ เพื่อบูชาพระคุณบิดามารดา และบูรพาจารย์ทุกท่าน

แนวทางการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
Self-Development Guidelines for Teachers under the Jurisdiction of the
Mahasarakham Office of Primary Education Area 1

เบญจมาศ วรรณปะเข¹, สุรเชต น้อยฤทธิ์²
Benchamart Wannapakhe¹, Surachet Noilit²
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561
Email : benchamart81@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการพัฒนาตนเองของครู และ 2)ศึกษาแนวทางการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 280 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินความสอดคล้องความเหมาะสม และความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า 1)องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีองค์ประกอบ จำนวน 3 ด้าน และตัวชี้วัด 28 ตัวชี้วัด 2)ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขต

¹นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Graduate Student. Master of Education (Educational Administration).
Mahasarakham University, Thailand.

²อาจารย์ประจำหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Lecturers in the Curriculum. Master of Education (Educational Administration).
Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 27 พฤษภาคม 2562; แก้ไขบทความ: 6 กรกฎาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 9 กรกฎาคม 2562

Received: May 27, 2019; Revised: July 6, 2019; Accepted: July 9, 2019

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีความ เป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ 1 มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ ด้านการศึกษาค้นคว้าหาองค์ความรู้ใหม่ รองลงมาคือ ด้านการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่าย และด้านการสร้างนวัตกรรมพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ มีความ เหมาะสมน้อยที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการศึกษาค้นคว้าหาองค์ความรู้ ใหม่ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายด้านการสร้างนวัตกรรมพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

คำสำคัญ : 1. แนวทางการพัฒนาตนเอง 2. ครู 3. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1) study the current conditions and desirable conditions of self-development for teachers and 2) study self-development guidelines for teachers under the jurisdiction of the Mahasarakham Office of Primary Education Area 1. The research sample was composed of 280 teachers under the jurisdiction of the Mahasarakham Office of Primary Education Area 1, who were selected through a process of multi-stage random sampling. Data collection tools used for this investigation were a 5-point rating scale questionnaire, interview forms and forms to evaluate the consistency and suitability of the guidelines. Statistics used during data analysis were percentage, average, standard deviation and correlation coefficient.

The result of this study were found: 1) The results showed that there were 3 components and 28 indicators of self-development for teachers under the jurisdiction of the Mahasarakham Office of Primary Education Area 1. 2) The overall current condition of self-development among teachers under the jurisdiction of the Mahasarakham Office of Primary Education Area 1 was found to be at a moderate level. 3) The area of self-development for teachers under the jurisdiction of the Mahasarakham Office of Primary Education Area 1 found to be in the most need was

‘Creation of innovations to develop the organization and the profession’ followed by ‘Knowledge exchange and network creation’ and ‘Study and research of new knowledge. Overall, the consistency and suitability of guidelines for self-development of teachers under the jurisdiction of the Mahasarakham Office of Primary Education Area 1 were evaluated at the highest level. The possibility of the guidelines was evaluated at a high level. The individual component with the highest rating for suitability was ‘Study and research of new knowledge’, followed by ‘Knowledge exchange and network creation’ and ‘Creation of innovations to develop the organization and the profession’, respectively. The potential of all three components was rated at a high level.

Keywords : 1. Self-Development Guidelines 2. Teachers 3. Mahasarakham Office of Primary Education Area 1

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำวิจัย

สมรรถนะ เป็นคุณลักษณะขั้นพื้นฐานของบุคคล ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลหรือเป็นไปตามเกณฑ์ หรือการมีผลงานที่โดดเด่นกว่าในการทำงานหรือสถานการณ์นั้น สมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา (Teachers and Personnel’s Competency) หมายถึง พฤติกรรมซึ่งเกิดจากการรวมความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) คุณลักษณะ (Attributes) ทศนคติ (attitude) และแรงจูงใจ (Motives) ของบุคคล และส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างโดดเด่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 : 2) ได้กำหนดสมรรถนะไว้ 2 ประเภท คือ สมรรถนะหลัก หลัก (Core Competencies) และสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competencies) โดยสมรรถนะหลักเป็นสมรรถนะร่วมที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนต้องมีเพราะเป็นสมรรถนะพื้นฐานของบุคลากรที่จะส่งผลให้ภาคปฏิบัติงานในทุกตำแหน่งหน้าที่ประสบผลสำเร็จ ส่วนสมรรถนะประจำสายงานเป็นสมรรถนะเฉพาะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบุคลากรแต่ละตำแหน่ง เช่น ผู้บริหาร ครูและศึกษานิเทศก์ ทำให้สามารถปฏิบัติงานในสายงานนั้นๆ ได้สำเร็จตามเป้าหมาย

การพัฒนาตนเอง เป็นสิ่งจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง พัฒนาพฤติกรรมของบุคคลเพื่อผลงานขององค์กร และเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคลากรที่จะต้องได้รับความก้าวหน้ากลุ่มบุคลากรหลักของโรงเรียน ซึ่งหมายถึงบุคลากรครู งานของโรงเรียนจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว บทบาทหลักจะอยู่ที่บุคลากรครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 28)

ครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะสร้างเด็กให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการสอนและปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างถูกต้องตามหลักการ เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนเก่ง ดี มีความสุข มีคุณธรรมและจริยธรรม การที่ครูจะพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าว ครูจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ มีใจรักในการสอน ใฝ่หาความรู้ มีความชำนาญในการสอน ยิ่งในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการสื่อ ทำให้วิทยาการต่างๆ ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ครูต้องมีการปรับตัวและพัฒนาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านั้น เพื่อพัฒนานักเรียนให้ไปสู่จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา แต่ถ้าครูขาดการพัฒนาตนเองครูก็ไม่สามารถพัฒนานักเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาได้เลย (พิชญ์สินี พงษ์ภักดี, 2556 : 16)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 มีจำนวนครูและบุคลากรที่อยู่ภายใต้การดูแลเป็นจำนวนมากทำให้ยากต่อการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานเท่าเทียมกันในทุกๆ ของโรงเรียน แต่ด้วยปัญหาในการพัฒนาตนเองของครูมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้มีความรู้ที่ทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเพื่อการปฏิบัติงานในด้านการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งทางผู้วิจัยต้องการศึกษาแนวทางการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1

จากสภาพปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยมุ่งศึกษาใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การศึกษาค้นคว้าหาองค์ความรู้ใหม่ 2) การสร้างนวัตกรรมพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่าย เพื่อใช้เป็นแนวทางทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเองในการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

3. ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

3.2 ได้ทราบแนวทางการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 148 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวนครู 946 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 280 คน โดยการเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดตารางกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 43) และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling technique) ให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความสอดคล้องความเหมาะสม และความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Modified Priority Need Index : $PNI_{Modified}$) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

5. ผลการวิจัย

5.1 องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีองค์ประกอบ จำนวน 3 ด้าน และตัวชี้วัด 28 ตัวชี้วัด

5.2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ของการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการศึกษาค้นคว้าหาองค์ความรู้ใหม่ รองลงมาคือ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างเครือข่าย อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการสร้างนวัตกรรมพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

5.3 ผลการศึกษาได้แนวทางการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า ทุกด้านโดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก มีความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ 1 มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ ด้านการศึกษาค้นคว้าหาองค์ความรู้ใหม่ รองลงมาคือ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่าย และด้านการสร้างนวัตกรรมพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ มีความเหมาะสมน้อยที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการศึกษาค้นคว้า

หาองค์ความรู้ใหม่ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายด้านการสร้างนวัตกรรมพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการศึกษาค้นคว้าหาองค์ความรู้ใหม่ องค์ประกอบที่ 2 ด้านการสร้างนวัตกรรมพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ และ องค์ประกอบที่ 3 ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่าย ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้ นับว่ามีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา แนวทางการพัฒนาตนเองของครูอย่างเหมาะสม ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2552 : 13-14) ได้กำหนดกรอบสมรรถนะของครูแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 21 สมรรถนะที่ 9 การพัฒนาด้านวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์เพื่อให้ทราบความต้องการในการพัฒนา จัดเตรียมแผนพัฒนาด้านวิชาชีพของแต่ละคน จัดกิจกรรมการพัฒนาด้านวิชาชีพ พิจารณาถึงความสอดคล้องของกิจกรรมการพัฒนากับความต้องการ ประยุกต์ แบ่งปัน และเผยแพร่องค์ความรู้และทักษะที่ได้รับจากกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพและการศึกษาดูงาน ทำหน้าที่พี่เลี้ยงแก่นักเรียน/ครูใหม่ และประเมินผลกระทบของกิจกรรมการพัฒนาด้านวิชาชีพที่จัดขึ้น

6.2 จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจาก ครูส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่การศึกษาเป็นครูอาวุโสซึ่งการสร้างนวัตกรรมใหม่นั้นเป็นเรื่องที่ยุ้งยากและใช้ระยะเวลาครูที่อายุน้อยจะคล่องในการหานวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ แต่ครูที่อาวุโสจะใช้วิธีการสอนสมัยเก่า คือการค้นคว้าจากหนังสือหรือตำราเป็นส่วนมากจะไม่ได้มีความคล่องตัวในการศึกษาค้นคว้าจากสื่อโซเชียลมีเดีย เพราะมองว่าไม่มีความจำเป็นต่อความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ แต่จะมีครูอาวุโสส่วนน้อยที่ใช้การค้นคว้าจากสื่อที่หลากหลาย จึงทำให้การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ก็มีความแตกต่างเช่นกัน สอดคล้องกับทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ (Maslow, 1954 : 80-106) ซึ่งให้แนวคิดไว้ดังนี้ ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นแรงจูงใจของพฤติกรรม ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ครูส่วนใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ขาดแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรมพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ อันส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาตนเองของครูและนักเรียนให้สูงขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกษมศักดิ์ปราบณรงค์ (2560 : 108-109) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครู ด้านการพัฒนาตนเอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 ผลวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายได้ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างเครือข่าย ด้านการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตามองค์ความรู้ใหม่ๆ ทางด้านวิชาการและวิชาชีพ และด้านการสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เบญจมิตร โศตรสุโน (2561 : 179) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4 พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการแสวงหาและการใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู อยู่เสมอ ด้านการพัฒนาตนเองของครูในลักษณะอื่น ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย ด้านการสำรวจและประเมินตนเองของครู ด้านการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กร และวิชาชีพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตามองค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ รองลงมาคือ ด้านการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย ด้านการปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ ด้านการสำรวจและประเมินตนเองของครู และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาตนเองของครูในลักษณะอื่น ทั้งนี้เพราะครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพที่ชัดเจน สอดคล้องกับจุดเน้น 6 ยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการของนายธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547 : 14) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนาครู ระบุว่า ครูยังขาดทักษะ ไม่มีองค์ความรู้ และสอนแต่อธิบายหน้าชั้นเรียน เพราะต้องสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จึงทำให้ครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการด้านการสร้างนวัตกรรมพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของวันวิสา เอนก (2555 : 67-69) ได้ทำการศึกษาแนวทางพัฒนาตนเองของข้าราชการครู ในกลุ่มเครือข่ายแก่งบัวพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านจิตวิทยาสำหรับครู ด้านการวัดผลและประเมินผล การศึกษา ด้านการบริหารจัดการในห้องเรียนอยู่ในระดับมาก ด้านการวิจัยทางการศึกษา ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ด้านความเป็นครู อยู่ในระดับปานกลาง

6.3 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า มีความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย คีษานินเทศก์ที่มีคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก อาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาโท และครูผู้สอนที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีขึ้นไปและมีผลงานระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไปจนถึงระดับชาติ ซึ่งได้จากการสังเคราะห์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การดำเนินงานวิธีการดำเนินงาน และตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยผ่านกระบวนการพัฒนาด้วยวิธีการสัมภาษณ์จากครูผู้สอนที่มีผลงานเป็นเลิศการพัฒนาตนเอง (Best Practices) ที่มีผลงานวิชาการ การปฏิบัติ ตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาไปจนถึงระดับชาติ ซึ่งเป็นครูผู้สอนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ล้วนแล้วแต่เป็นผู้เชี่ยวชาญและเข้าใจในการพัฒนาตนเองเป็นอย่างดี ทุกคนมีความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของการดำเนินงาน วิธีการดำเนินงาน และตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยได้ตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ตลอดจนให้คำแนะนำในการพัฒนาแนวทาง และผลการประเมินแนวทางตามแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีความเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นั้นแสดงให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีองค์ประกอบที่ครบถ้วนสมบูรณ์ มีกระบวนการขั้นตอนการปฏิบัติที่เหมาะสม ชัดเจน และสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยมีกระบวนการพัฒนาแนวทางที่มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยได้รับการชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการพัฒนาตนเองของครู และการพัฒนาแนวทางในทุกๆระยะ ตลอดจนได้รับการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้ว โดยมีคู่มือการดำเนินการที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของลัดดาวัลย์ แก่นจักร (2560 : 152-156) ได้วิจัย การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูโรงเรียนเอกชน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองทางวิชาการวิชาชีพ ด้านนวัตกรรม และในการสร้างเครือข่ายของครูโรงเรียนเอกชน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

7.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 และผู้ที่มีส่วน

เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรให้การสนับสนุนการนำแนวทางการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ไปใช้ในสถานศึกษาโดยการจัดอบรมหรือสัมมนา และมีการติดตามผลเพื่อนำไปใช้ก่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

7.1.2 สถานศึกษาควรมีการประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งเพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลที่นำแนวทางการพัฒนาตนเองของครู ไปใช้ในสถานศึกษาทุกระดับ

7.2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาตนเองของครู ในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน

7.2.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า การศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านด้านการสร้างนวัตกรรมพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ ดังนั้น ควรจะมีการวิจัยและพัฒนาในประเด็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการสร้างนวัตกรรมพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). **แนวทางการพัฒนาครูระหว่างการศึกษาปฏิบัติงาน**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกษมศักดิ์ ปรานณรงค์. (2560). **การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- เบญจมินทร์ โคตรสุน. (2561). **การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4**. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**. 15(71). 179-187.

- พิชญ์สินี พงษ์ภักดิ์. (2556). ปัญหาและความต้องการพัฒนาตนเองตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ลัดดาวลัย แก่นจักร. (2560). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูโรงเรียนเอกชน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วันวิสา อเนก. (2555). การพัฒนาตนเองของข้าราชการในกลุ่มเครือข่ายแก่งสมบูรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือการประเมินสมรรถนะครู (ฉบับแก้ไข). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Maslow, Abraham M. (1954). *Motivation and Personality*. New York : Harper and Row.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก ดร.สุรเชต น้อยฤทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบ ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำและช่วยแก้ไขงานวิจัยด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ เป็นอย่างสูง ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษาและพัฒนการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทุกท่าน รวมถึงผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะครูที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย คณะครูที่มีผลงานเป็นเลิศ (Best Practices) ระดับชาติ ทั้ง 3 ท่าน ที่ได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแนวทางการพัฒนาตนเองของครู ขอขอบพระคุณ คณะผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและแนวทางและคณะผู้เชี่ยวชาญผู้ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบคุณทุกกำลังใจจากครอบครัว บิดา มารดา สามีและบุตร รวมถึงญาติพี่น้องทุกคนที่เป็นกำลังใจและดูแลห่วงใยผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยน้อมบูชาพระคุณบิดาและมารดาผู้ให้ชีวิต ให้การศึกษา ตลอดจนบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย จนทำให้สำเร็จการศึกษา

การบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการ
บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
Quality of Life Management and Labor Welfare in the Workplace Thai Namthip
Company Limited, Mueang Khon Kaen District, Khon Kaen Province

จिरาพร ทินบุตร¹, พจ ตู๊พจ²
Jiraporn Thinnabut¹, Pot Toopot²
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561
Email : ta-tam@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงาน 2)เปรียบเทียบการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงาน จำแนกตามเพศ อายุและระดับการศึกษาและ 3)ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยใช้หลักการแนวคิดทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของประชากรที่เป็นแรงงานของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จำนวน 8 ตำบล เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ในการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง 160 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย 10 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบนมาตรฐานทดสอบ ค่า t และทดสอบค่า F-test การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือแบบ

¹นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

¹Master of Public Administration Formula Student Department of Public Administration Faculty of Social Sciences and Humanities Northeastern University, Thailand.

²คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

²Faculty of Social Sciences and Humanities Northeastern University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 13 กรกฎาคม 2562; แก้ไขบทความ: 30 กรกฎาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 24 สิงหาคม 2562

Received: July 13, 2019; Revised: July 30, 2019; Accepted: August 24, 2019

สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเจาะลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการบริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการบริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) จำแนกตามเพศลูกจ้างแรงงานมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) จำแนกตาม อายุ และจำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวม ลูกจ้างแรงงานมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านการสร้างขวัญกำลังใจที่ดีให้แก่ผู้ใช้แรงงานควรกำหนดค่าตอบแทนที่เป็นธรรม มีความเท่าเทียมกันสำหรับผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีวุฒิและประสบการณ์ที่เหมือนกัน ด้านการลดความตึงเครียดในการทำงานควรจัดให้มีสถานที่ออกกำลังกาย ภายในรั้วบริเวณสถานที่ทำงานในช่วงเวลาพัก ด้านการสร้างความรักภักดีและซื่อสัตย์ต่อองค์กรควรมอบรางวัลตอบแทนสำหรับพนักงานดีเด่น เพื่อสร้างภูมิใจ ในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

คำสำคัญ : 1. การบริหารจัดการ 2. คุณภาพชีวิต 3. สวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการ

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1) study the quality of life and labor welfare management conditions 2) compare the quality of life management And labor welfare classified by sex, age and education level and 3) Study guidelines for the development of quality of life management and labor welfare in Thai Namthip Company Limited, Muang District, Khon Kaen Province By applying the principles of the concept of improving the quality of work life of the workers Of the Department of Labor Protection and Welfare in 8 areas. Is an integrated research In quantitative research From a sample of 160 people and qualitative research The target group of 10 people, the research tool is a 5-level estimation scale questionnaire. The statistics used for data analysis are percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test (One way ANOVA) qualitative research. Use the semi-structured interview tool. Analysis of descriptive data.

The result of this study were found: 1. The results of the analysis of the quality of life management And labor welfare In the Thai Namthip Company Limited, Muang District, KhonKaen Province, it was found that the overall picture and each aspect were at a high. 2. Analysis of hypothesis testing, comparative research Condition of life quality management And labor welfare in Thai Namthip Company Limited, Mueang District, KhonKaen Province found. 1.) Classified by gender, employee, labor, opinion Differing with statistical significance at the level of .05 and 2.) Classified by age and classified by educational level. Overall, labor workers had no different opinions. 3. Results of data analysis, guidelines for development of quality of life and labor welfare management In the Thai Namthip Company Limited, Muang District, KhonKaen Province, Good morale for workers Should determine fair compensation Equality for those who are knowledgeable Have the same qualifications and experience. The reduction of work stress Should provide a place to exercise In the shade of the work place during the resting period. The creation of loyalty and loyalty to the organization Should give rewards for outstanding employees To create pride To be part of the organization.

Keywords : 1. Management 2. Quality of life 3. Labor welfare in the Workplace

1. ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ประเทศไทย จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) อย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ.2558 ภาครัฐ จึงเตรียมความในการวางกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในระยะแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศต้องเผชิญกับการ เปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ด้วยการพัฒนาทุนมนุษย์ ทุกสังคมและทุนทางวัฒนธรรม ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย 3 เสาหลัก ด้านการเมืองและความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยเสาหลักของการ รวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) มีเป้าหมายรวม อาเซียน เป็นตลาดและฐานผลิตร่วมกัน มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ เงินทุนและแรงงานฝีมืออย่าง เสรี ตลอดจน การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน เชื่อมโยงบูรณาการกับเศรษฐกิจโลก และเสา หลักด้านสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) มีเป้าหมายในการ พัฒนามนุษย์ และการคุ้มครองสิทธิโดยประชาคมมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ประชากรมีความเป็นอยู่ ที่ดีมีสวัสดิการสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาดังกล่าว ส่งผลกระทบโดยตรง

ต่อบริบทและการเปลี่ยนแปลง ภาคเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและแรงงานกรรมสวัสดิการ และคุ้มครองแรงงานมีภารกิจหลักในการส่งเสริมสวัสดิการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ใช้แรงงานซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ ที่เป็นเป้าหมายการรวมอาเซียนเป็นตลาดและฐานผลิตร่วม และการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรี และวิธีบริหารจัดการเพื่อนำมาวิเคราะห์และใช้เป็นฐานข้อมูลในพัฒนาสวัสดิการแรงงานในประเทศให้เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ด้านแรงงาน และเป้าหมายการยกระดับคุณภาพชีวิตประชากรดังกล่าว โดยการสำรวจข้อมูลเพื่อนำมาต่อยอดพัฒนาสวัสดิการแรงงานเพื่อประโยชน์ของผู้ใช้แรงงานโดยรวม อันเป็นการพัฒนาทุนมนุษย์ ให้มีความแข็งแกร่งเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ต่อไป (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559), 2554 : ออนไลน์)

เนื่องจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการลงทุนของกิจการขนาดใหญ่และการจ้างงานในจังหวัดขอนแก่น มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่องและค่อนข้างสูง จากมาตรการเพิ่มสภาพคล่องทางการเงินของสหรัฐอเมริกา ทำให้ประเทศไทยเป็นดินแดนที่น่าลงทุน โดยเฉพาะในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานและกำลังคนที่มีฝีมือ จังหวัดขอนแก่น มีประชากรรวม 1.9 ล้านคน เป็นประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานมากถึง 1.03 ล้านคน การใช้แรงงานในจังหวัดขอนแก่น คือ การผลิตคนไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ดังนั้น ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน นายจ้าง/เจ้าของสถานประกอบการจะต้องจัดให้มีสวัสดิการที่จูงใจ เช่น ชุดทำงาน รถรับ-ส่ง อาหารราคาถูก/อาหารฟรี จัดที่พักอาศัย เร่งพัฒนาการจัดสวัสดิการแรงงานที่ได้มาตรฐานในสถานประกอบการเป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556 : ออนไลน์)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการขนาดกลางที่ตั้งอยู่ในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด เพื่อศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการ เพื่อนำไปใช้ศึกษาและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการในสถานประกอบการ ที่มีปัญหาการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงาน และนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาวิจัยทางการเรียนการสอนในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์และเป็นข้อมูลสารสนเทศ และเพื่อการพัฒนาในหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. คำถามการวิจัย

2.1 สภาพการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นอย่างไร

2.2 การเปรียบเทียบการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตาม เพศ อายุ และระดับ

การศึกษา แตกต่างกันอย่างไบบ้าง

2.3 แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบกิจการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ควรเป็นอย่างไรบ้าง

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบกิจการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบกิจการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา

3.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบกิจการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 ระดับการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบกิจการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับปานกลาง

4.2 แรงงานที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบกิจการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

5.1 ได้รับทราบสภาพการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบกิจการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

5.2 ได้ข้อเปรียบเทียบการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบกิจการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา

5.3 ได้รับทราบแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบกิจการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ และนำไปใช้พัฒนาทางการบริหารจัดการในสถานประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องต่อไป

6. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงาน ในสถานประกอบกิจการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้หลักการแนวคิดทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของประชากรที่เป็นแรงงานของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จำนวน 8 ด้าน ประกอบด้วย 1)ด้านการสร้างขวัญกำลังใจที่ดีให้แก่ผู้ใช้แรงงาน 2)ด้านการลดความตึงเครียดในการทำงาน 3)ด้านการสร้างความจงรักภักดีและซื่อสัตย์ต่อองค์กร 4)ด้านการสร้างความรู้สึกรักให้ลูกจ้างว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร 5)ด้านการลดความขัดแย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง 6)ด้านการลดปัญหาแรงงานที่เกิดจากการขาด ลา มาสาย 7)ด้านการเพิ่มผลผลิตและประสิทธิภาพในการทำงาน และ 8)ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของลูกจ้าง (กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สำนักพัฒนามาตรฐานแรงงาน, 2557 : 27) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นแรงงานในสถานประกอบกิจการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จำแนกออกเป็น เพศ อายุ และระดับการศึกษา จำนวนทั้งหมด 267 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 160 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพได้ใช้แบบสัมภาษณ์ ประชากรกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลถึงโครงสร้างแบบเจาะลึก (จากประชากรผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนได้ส่วนเสียที่มีตำแหน่งหน้าที่ในสถานประกอบกิจการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด จำนวน 10 คน แล้วใช้วิธีการสรุปผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

7. ผลการวิจัย

7.1 ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบกิจการบริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทั้ง 8 ด้าน ดังนี้

7.1.1 ด้านการสร้างขวัญกำลังใจที่ดีให้แก่ผู้ใช้แรงงาน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือจัดให้มีโบนัสประจำปีตามความเหมาะสมจัดสวัสดิการชุดทำงาน/ฟอร์มของหน่วยงานจัดให้มีประกาศเกียรติคุณหรือให้รางวัลพนักงานที่มีผลงานดีเด่น จัดให้มีเงินหรือสิ่งของเพื่อเป็นรางวัลพนักงานดีเด่น และจัดให้มีเงินเบี่ยชยัน เงินจูงใจอื่นๆ ตามลำดับ

7.1.2 ด้านการลดความตึงเครียดในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ จัดให้มีงานเลี้ยงสังสรรค์ตามเทศกาลประจำปี เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ ส่งเสริมการจัดกีฬาภายในและภายนอกสถานประกอบกิจการจัดให้มีที่นั่งพักให้พนักงานที่ยืนปฏิบัติงานเป็นเวลานานส่งเสริมและจัดสถานที่

ในการออกกำลังกายภายในสถานประกอบกิจการ จัดสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เอื้ออำนวยต่อการทำงานและจัดให้มีเงินเบี้ยขยัน เงินจูงใจอื่นๆ และจัดกิจกรรมทัศนศึกษา ตามลำดับ

7.1.3 ด้านการสร้างความรักภักดีและซื่อสัตย์ต่อองค์กร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ จัดกิจกรรมส่งเสริมความภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร เช่น รางวัลตอบแทนพนักงานดีเด่น หรือสิ่งตอบแทนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวขององค์กร ส่งเสริมให้พนักงานตั้งใจทำงานและเพิ่มความจงรักภักดีต่อองค์กรเช่น การปรับขึ้นเงินเดือนและเลื่อนระดับ ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะช่วยเหลือกัน และทำงานร่วมกันเป็นทีม เช่น กิจกรรมอาสาสมัครช่วยเหลือสังคมการแข่งขันกีฬา ส่งเสริมให้บุคลากรทุ่มเทเวลาทำงานและเผยแพร่ผู้อื่นว่าทำงานในองค์กรแห่งนี้อย่างภาคภูมิใจ เช่น มีวัฒนธรรมการทำงานที่เป็นกันเอง มีการทำงานเป็นทีม เป็นต้น และจัดกิจกรรมส่งเสริมความเชื่อมั่นและเชื่อถือในผู้บังคับบัญชา เช่น รับประทานอาหารร่วมกับผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารระดับสูงเข้าร่วมสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถตามลำดับ

7.1.4 ด้านสร้างความรู้สึกลูกจ้างว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือสร้างความตระหนักรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาช่วยเหลือสังคมให้คำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหาในองค์กร เช่น การเข้าร่วมประชุมการเสนอความคิดเห็นเป็นต้น ลูกจ้างมีส่วนร่วมในการกำหนดลักษณะงานและหน้าที่ความรับผิดชอบปฏิบัติและทบทวนแผนงานบริหารงานบุคคล และจัดตั้งกลุ่ม/ชมรม เพื่อช่วยเหลือชุมชน สังคม ตามลำดับ

7.1.5 ด้านการลดความขัดแย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ จัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกับฝ่ายบริหาร จัดให้มีส่วนร่วมในการประเมินผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน ตามระเบียบ วิธีการ และขั้นตอน ที่กำหนดสนับสนุนการมีส่วนร่วมกำหนดระเบียบวิธี และขั้นตอนการดำเนินงานส่งเสริมแรงงานสัมพันธ์ที่ดีในสถานประกอบกิจการและส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสาธารณประโยชน์ภายในสถานประกอบกิจการเพื่อผลประโยชน์ของบุคลากรตามลำดับ

7.1.6 ด้านการลดปัญหาแรงงานที่เกิดจากการขาด ลา มาสาย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือจัดกิจกรรมจูงใจด้วยสวัสดิการหรือประโยชน์ตอบแทนอื่น เช่น กองทุนสำรอง เลี้ยงชีพจัดให้มีกฎระเบียบวินัยต่างๆ หรือมาตรฐานในการปฏิบัติงาน จัดให้มีคู่มือการปฏิบัติงานตามกฎ ระเบียบวินัย ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน จัดให้มีการอบรม กฎ ระเบียบวินัย ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการกำหนดทบทวนกฎ ระเบียบวินัยต่างๆ ตามลำดับ

7.1.7 ด้านการเพิ่มผลผลิตและประสิทธิภาพในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดให้มีสวัสดิการแรงงาน เช่น จัดให้มีเบี้ยขยัน จัดรถรับส่งเป็นต้นจัดกิจกรรมส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น มีการประเมินผลการทำงานปฏิบัติงาน การปรับปรุงเครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์และเทคโนโลยี รวมถึงปรับปรุงสถานที่ทำงานหรือสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้างและสภาพการทำงาน เช่น จัดเวลาพัก และจัดกิจกรรมทบทวนระเบียบ วิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติงาน ตามลำดับ

7.1.8 ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของลูกจ้าง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือจัดให้มีการทำประกันชีวิต โดยบริษัทฯ ออกเบี้ยประกันให้สนับสนุน ให้ได้รับการฝึกอบรมจากสถาบันภายนอก ส่งเสริมการศึกษาในเวลาทำงาน/โรงเรียน ในโรงงาน ส่งเสริมความรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และส่งเสริมการศึกษานอกเวลาทำงานตามลำดับ

7.2 การวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐานการวิจัยเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบกิจการบริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

7.2.1 จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

7.2.2 จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมพบว่า แรงงานมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการลดความขัดแย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้างแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้าน ส่วนอีก 7 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

7.2.3 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการลดความตึงเครียดในการทำงาน ด้านสร้างความรู้สึกลูกจ้างว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรด้านการลดความขัดแย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง และด้านการลดปัญหาแรงงานเกิดจากการขาด ลา มาสายส่วนอีก 4 ด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

7.3 แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบกิจการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นจำนวน 8 ด้าน พบว่า 1)ด้านการสร้างขวัญกำลังใจที่ดีให้แก่ผู้ใช้แรงงานควรกำหนดค่าตอบแทนที่เป็นธรรม มีความเท่าเทียมกันสำหรับผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีวุฒิและประสบการณ์ที่เหมือนกัน 2)ด้านการลดความตึงเครียดในการทำงานควรจัดให้มีสถานที่ออกกำลังกาย ภายในรั้วบริเวณสถานที่ทำงานในช่วงเวลาพัก 3)ด้านการสร้างความจงรักภักดีและซื่อสัตย์ต่อองค์กรควรมอบรางวัลตอบแทนสำหรับพนักงานดีเด่น เพื่อ

สร้างภูมิใจ ในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร 4)ด้านสร้างความรู้สึกลูกจ้างว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรควรสร้างความตระหนักในความรับผิดชอบ ในการแก้ไขปัญหาส่วนรวมมากกว่าส่วนตน 5)ด้านการลดความขัดแย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ควรมีการจัดตั้งกองทุนสาธารณประโยชน์ภายในสถานประกอบการกิจการ เพื่อผลประโยชน์ของพนักงานทุกคนในองค์กร 6)ด้านการลดปัญหาแรงงานที่เกิดจากการขาด ลา มาสาย ควรส่งเสริมให้พนักงานปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบวินัยต่างๆ หรือมาตรฐานในการปฏิบัติงาน 7)ด้านการเพิ่มผลผลิตและประสิทธิภาพในการทำงาน ควรจัดกิจกรรมประเมินผลการปฏิบัติงานของแต่ละส่วนงาน เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน และ 8)ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของลูกจ้าง ควรสนับสนุนให้พนักงานทุกระดับ ได้รับการฝึกอบรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสถาบันภายนอก

8. อภิปรายผลการวิจัย

8.1 ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการบริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน แรงงานในสถานประกอบการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย 1)ด้านการสร้างขวัญกำลังใจที่ดีให้แก่ผู้ใช้แรงงาน 2)ด้านการลดความตึงเครียดในการทำงาน 3)ด้านการสร้างความจงรักภักดีและซื่อสัตย์ต่อองค์กร 4)ด้านสร้างความรู้สึกลูกจ้างว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร 5) ด้านการลดความขัดแย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง 6)ด้านการลดปัญหาแรงงานที่เกิดจากการขาด ลา มาสาย 7)ด้านการเพิ่มผลผลิตและประสิทธิภาพในการทำงานและ 8)ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของลูกจ้าง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยศวิจน์ พยุงผลชัยสาร, สมชาย คุ่มพูล (2558 : 85-86) ได้ทำวิจัยเรื่อง ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ 1)ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินชั้นหนึ่งบริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านความผูกพันกับองค์กร ด้านสามัคคี และด้านเจตคติในการปฏิบัติงาน ตามลำดับ

8.2 การวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐานการวิจัยเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานในสถานประกอบการบริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นพบว่า

8.2.1 จำแนกตามเพศ โดยภาพรวม พบว่า แรงงานในสถานประกอบการมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัมพรศรี ประเสริฐสุข, พัชรินทร์ ก่อเลิศวรพงศ์, พรเพ็ญ ไตรพงษ์ และยุทธพงษ์ ลีลากิจไพศาล (2560 : 221 - 233) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสายวิชาการมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสายวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อดำเนินการทดสอบสมมติฐานได้ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรสายวิชาการที่มี เพศ อายุ ระยะเวลาที่สังกัดรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ลูกจ้างแรงงานในบริษัท มีจำนวนมาก มีเพศ มีอายุวัยวุฒิ มีคุณวุฒิ มีระดับการศึกษา มีประสบการณ์ในการทำงานและมีตำแหน่งหน้าที่ที่ต่างกัน จึงทำให้มีความคิดเห็น ในเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานในบริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในวิถีชีวิตในการทำงานด้านต่างๆ แตกต่างกันไป ซึ่งผลการวิจัยยอมรับในความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยศวิจน์ พยุงผลชัยสาร, สมชาย คุ่มพูล(2558 : 85-86) ได้ทำวิจัยเรื่อง ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินชั้นหนึ่งของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่เพศ อายุ สถานภาพทางครอบครัว ระดับการศึกษา และรายได้ต่างกันมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ไม่แตกต่างกัน

8.2.2 จำแนกตาม อายุ และระดับการศึกษา โดยภาพรวมแรงงานในสถานประกอบกิจการมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด มีการบริหารงานที่เป็นธรรมและเสมอภาค มีความยุติธรรมในการบริหารงาน มีการปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเหมาะสม มีการเคารพในสิทธิส่วนบุคคล ผู้บังคับบัญชา ยอมรับฟังข้อคิดเห็นของพนักงาน บรรยากาศขององค์การมีความเสมอภาค และความยุติธรรมเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสพัฒนาขีดความสามารถของตนจากงานที่ทำ โดยพิจารณาจากลักษณะของงานที่ปฏิบัติลูกจ้างแรงงานมีความพึงพอใจ ด้วยความเสมอภาคและมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ อัมพร ศรีประเสริฐสุข, พัชรินทร์ ก่อเลิศวรพงศ์, พรเพ็ญ ไตรพงษ์ และยุทธพงษ์ ลีลากิจไพศาล (2560 : 221 -233) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสายวิชาการมหาวิทยาลัยสวนดุสิต.ผลการวิจัยมีดังนี้คือระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสายวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อดำเนินการทดสอบสมมติฐานได้ผลการวิจัยดังนี้ 1) บุคลากรสายวิชาการที่มี เพศ อายุ ระยะเวลาที่สังกัด รายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2) บุคลากรสายวิชาการที่มีระดับการศึกษาสถานภาพการจ้างตำแหน่งทางวิชาการจำนวน ชั่วโมงสอนแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยศวิจน์ พยุงผลชัยสาร, สมชาย คุ่มพูล(2558 : 85-86) ได้ทำวิจัยเรื่อง ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัย พบว่า พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินชั้นหนึ่งของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่เพศ อายุ สถานภาพทาง

ครอบครัว ระดับการศึกษา และรายได้ต่างก็มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ไม่แตกต่างกัน

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 ผู้นำหรือหัวหน้างาน ต้องมีทิศทางการบริหารงาน ต้องมีนโยบายที่ชัดเจน และควรให้เกียรติทางความคิด ส่งผลให้เกิดการไม่ยอมรับในผลงาน

9.1.2 ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคงให้แก่ลูกจ้างผู้ปฏิบัติงานให้ได้รับความรู้ และทักษะใหม่ๆ

9.1.3 การเปิดโอกาสให้ลูกจ้างแรงงาน ผู้ปฏิบัติงาน ได้พัฒนาความรู้ความสามารถ

9.1.4 หัวหน้างาน ต้องคอยกำกับดูแลให้คำแนะนำช่วยเหลือต่างๆเป็นระยะ ๆ เพื่อให้การทำงานของพนักงานแต่ละคนสำเร็จ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

9.2 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

9.2.1 การเปิดโอกาสให้ลูกจ้างแรงงานได้ไปศึกษาดูงาน ทำงานนอกสถานที่ หรือการได้เพิ่มประสบการณ์จากการพบเห็นสิ่งแปลกใหม่ จะเป็นพลังขับเคลื่อนตนเอง ให้มีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานที่ดีมากขึ้น

9.2.2 ควรมีการสำรวจเครื่องมือที่ช่วยในการทำงานของพนักงานในแผนกต่างๆ ให้มีความพร้อม มีความเหมาะสมกับงาน

9.2.3 ควรมีการมอบหมายงานให้ตรงตามความรู้ ความสามารถของพนักงานลูกจ้างแรงงาน

9.2.4 ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานระหว่างสายงาน เพื่อเสริมสร้างความรักสามัคคี สร้างความสัมพันธ์ที่ดี เพื่อลดความขัดแย้ง

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 หน่วยงานสถานประกอบกิจการ ควรเปิดโอกาสให้นักวิชาการในหน่วยงานส่วนราชการภาครัฐ หน่วยงานอื่นๆ ตลอดจนและผู้เกี่ยวข้องของสถานประกอบกิจการเอกชน จัดทำวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับความต้องการของแรงงานในสถานประกอบกิจการในสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้ได้ข้อมูลความต้องการของแรงงาน ภายใต้ระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปใช้แก้ไขปัญหาให้กับแรงงานที่ถูกต้องตรงประเด็น

10. เอกสารอ้างอิง

- กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานสำนักพัฒนามาตรฐานแรงงาน. (2557). **แผนปฏิบัติการ 4 ปี พ.ศ. 2557 – 2560**. กรุงเทพมหานคร : กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สำนักพัฒนา มาตรฐานแรงงาน.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). (2554). สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2559. จาก http://www.nesdb.go.th/download/article/article_201603_23112431.pdf
- ยศวิจน์ พยุงผลชัยสาร. (2558). ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน). *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*. 4(1). 85–103.
- สมพงษ์ สุพัฒน์คุณ. (2551). **ศึกษาวิธีการบริหารจัดการที่ดี (Good practices) : กรณีศึกษาการ มุ่งเน้นทรัพยากรมนุษย์ ความผูกพันและความพึงพอใจในระบบแรงงานสัมพันธ์ ใน บริษัท เอนโก ไทย จำกัด**. วิทยานิพนธ์การศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ ทรัพยากรมนุษย์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)**. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2559. จาก http://old.rmutto.ac.th/rmuttonews/attachment/TP719_183626.pdf
- อัมพร ศรีประเสริฐสุข, พัชรินทร์ ก่อเลิศรวงศ์, พรเพ็ญ ไตรพงษ์ และยุทธพงษ์ ลีลากิจไพศาล. (2560). คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสายวิชาการมหาวิทยาลัย สวนดุสิต. *วารสาร บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 11(3). 221-233.

11. คำขอบคุณ

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พจ ตู๊พจ อาจารย์ ดร.อำนวยการ สัจจช่วย อาจารย์ ดร. พงษ์เมธี ไชยศรีหา ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ให้เป็น อย่างดีตลอดมา ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุมาวรรณ วาทะกิจ ดร.รัชดา ภัคดียิ่ง และ ดร.ศศิธดา แพงไทย ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญการวิจัย ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถามให้ รวมทั้งได้ให้คำแนะนำ ขอขอบคุณ กรรมการผู้จัดการ ผู้บริหารสถานประกอบการ บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ทุกคนที่ได้อนุญาตให้เข้าดำเนินการวิจัย และได้ให้ความ ช่วยเหลือ ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้

แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีตำบลท่าสองคอน

อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

Guideline for Promotion of Political Participation of Women in Thasongkhon Sub-district, Muang District, Mahasarakham Province

ณัฐพล ดวงพลพรม¹, กนกอร บุญมี²

Nattapon Duangponporm¹, Kanokon Boonmee²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561

Email : offzadd@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี 2)วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี และ 3)นำเสนอแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 372 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณแบบสเต็ปไวส์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเจาะลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

¹นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

¹Master of Public Administration Formula Student Department of Public Administration Faculty of Social Sciences and Humanities Northeastern University, Thailand.

²คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

²Faculty of Social Sciences and Humanities Northeastern University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 13 กรกฎาคม 2562; แก้ไขบทความ: 24 กรกฎาคม 2562; ตอบรรณาการตีพิมพ์: 24 สิงหาคม 2562

Received: July 13, 2019; Revised: July 24, 2019; Accepted: August 24, 2019

ผลการศึกษาพบว่า 1)การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2)ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน มี 3 ปัจจัยหลัก คือ 1)ปัจจัยด้านการสนใจทางการเมือง 2)ปัจจัยด้านการไปเลือกตั้ง 3)ปัจจัยด้านการเข้าร่วมด้านร่วม ประชุม ฟังการหาเสียง 3)แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม สรุปได้ว่า สตรีในตำบลท่าสองคอน ควรที่จะพัฒนาตนเอง และศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมโครงการอบรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองเพื่อที่จะช่วยส่งเสริมให้สตรีในตำบลท่าสองคอนได้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น สตรีที่มีผลงานดีเด่น มีประสบการณ์ทางด้านการเมือง จะต้องเข้ามาคอยช่วยถ่ายทอดให้ความรู้แก่สตรีคนอื่นๆ และให้หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานท้องถิ่นเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ และแจ้งข้อมูลข่าวสารด้านการเมือง การร่วมประชุม ฟังการหาเสียง การเลือกตั้ง เพื่อให้สตรีสามารถรับรู้และเข้าใจถูกต้องเพื่อพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีตำบลท่าสองคอน ไปเพิ่มมากขึ้นสืบไป

คำสำคัญ : 1. แนวทางส่งเสริม 2. การมีส่วนร่วม 3. การเมือง

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1)study the political participation of women, 2)analyze the factors that affect political participation of women and 3)present the guidelines for political participation promotion of women in Thasongkhon sub-district, Muang district, Mahasarakham province by using the management principles of Thawilwadee Burikul which consisted of 6 aspects. This research was a mixed-method research between quantitative research with the sample group of 372 people and qualitative research with the total number of 8 informants. The research instrument used in this research was a 5-level rating scale questionnaire. The statistics used in data analysis included mean, standard deviation, multiple regression analysis, Stepwise-Multiple Regression Correlation Coefficient, and in-depth semi-structured interview and descriptive statistics were used in qualitative research.

The research results were found that: 1. The political participation of women was found that, in overall and each aspects, it was rated at a moderate level. 2. The factors promoting political participation of women were found that factors influencing the promotion of political participation of women consisted of 3 main factors as follows: 1) Political interest factors 2) Election factors 3) Participation factors in meeting and listening to election campaign. 3. Guidelines for promoting political participation of women in Thasongkhon sub-district, Muang district, Mahasarakham province were as follows: They should get self-development and more learning about politics to help promote women to take part in political role and participation, women who had outstanding performance and political experience should come to help transfer knowledge to other women and the government agencies or local authorities should help publicize and inform political news, meeting and election campaign for understanding correctly and being ready to participate in political activities and help promote more political participation.

Keywords : 1. Guidelines for Promotion 2. Participation 3. Politics

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ในปี พ.ศ. 2548 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงของไทย เมื่อเปรียบเทียบกับชาติต่างๆทั่วโลกมีจำนวนน้อยมาก โดยรวมทั่วโลกแล้วมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง ร้อยละ 16 ขณะที่ประเทศไทยมีสัดส่วน ร้อยละ 10.4 (มูลนิธิ ผู้หญิงเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2549 : 10) ส่วนในระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในปี พ.ศ. 2551 มีผู้ชายได้รับการเลือกตั้งกว่า 203,237 คน ส่วนสตรีนั้นได้รับการเลือกตั้งเพียง 20,017 คน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2551 : 120) จากตัวเลขสถิติในปี พ.ศ.2558 พบว่าแนวโน้มของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิงที่เพิ่มมากขึ้น แต่ก็ยังคงน้อยกว่าผู้ชายมาก โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยครั้งล่าสุด พ.ศ.2554 พบว่าสตรีได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ร้อยละ 16.00 และแบบบัญชีรายชื่อ ร้อยละ 15.20 ในปี พ.ศ. 2557 สตรีได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา ร้อยละ 15.58 ในขณะที่ผู้ชายได้รับเลือกเป็นวุฒิสมาชิก ร้อยละ 84.42 ส่วนการเมืองในระดับท้องถิ่นนั้น มีสตรีได้รับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารทางการเมืองท้องถิ่นน้อยกว่า ร้อยละ 12 ขณะเดียวกันผู้ชายได้รับเลือกตั้งเป็นนายกและสมาชิกสภาสูงถึง ร้อยละ 80-90 เห็นได้ว่าเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีอยู่มาก (สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2558 : 2) จากข้อมูลชี้ให้เห็นว่าสตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ

โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น การที่สตรีต้องพบเจอกับปัญหาทั้งในด้านทัศนคติทั้งจากสังคมในภาพรวม จากบุรุษและสตรีด้วยกันเอง ซึ่งยังไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควรต่อการที่จะให้สตรี เข้ามามีส่วนร่วม ก็เป็น ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรีด้วย (สุกฤตดา จินดาพรหม, 2555 : 65) การที่สตรีเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น จะช่วยผลักดันให้การพัฒนา เกิดการเติมเต็ม และยั่งยืน เพราะสตรีมีมุมมองความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ที่ละเอียดกว่าบุรุษ และยัง สนใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้คนในทุกๆกลุ่ม (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2557 : 24) สำหรับประเทศไทย ถือว่ามีการส่งเสริมให้สตรีมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยประเทศไทย นั้นเคยมีนายกรัฐมนตรี ที่มาจากการเลือกตั้งเป็นผู้หญิงมาแล้ว แต่กระนั้นตัวเลขสัดส่วนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่างๆ ของประเทศไทย ก็ยังมีช่องว่างระหว่างบุรุษ-สตรี (สำนักบริหารการ ปกครองท้องถิ่นส่วนบริหารงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2559 : ออนไลน์)

ปัจจุบันสตรีนั้น ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองหลากหลายด้าน มีความสนใจ พุดคุยทาง การเมือง ร่วมรณรงค์เลือกตั้ง ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทุกคนให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง รวมทั้งยังต่อต้าน การซื้อสิทธิขายเสียง ร่วมสังเกตการณ์การนับคะแนนเลือกตั้ง และยังร่วมติดตามประเมินผลการเลือกตั้ง ผู้มีความพร้อมที่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ส่วนแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ควร ให้ความรู้ คำแนะนำ ความสำคัญ ประโยชน์ให้สตรีในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง และควรพัฒนา ศักยภาพสตรีให้มีความรู้ด้านการเมืองมากขึ้นไป (สุวรรณณี ศรีดาธรรม, 2556 : 68)

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนใน พื้นที่มากที่สุด ตลอดจนถึงเป็นองค์กรที่เป็นจุดเริ่มต้นในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี และเป็นรูปแบบการปกครองที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในระดับเริ่มต้น ได้เป็นอย่างดี ตำบลท่า สองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีหมู่บ้านทั้ง 23 หมู่บ้าน หลังคาเรือนทั้งหมด 4,414 หลัง มี ประชากรสัญชาติไทย ทั้งหมดจำนวน 13,598 คน เป็นชาย 6,641 คน หญิง 6,957 คน เป็นบุคคลที่มีสิทธิ เลือกตั้งอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 10,184 คน เป็นชาย 4,920 คน หญิง 5,264 คน ซึ่งจะเห็นได้ว่าตำบลท่า สองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีจำนวนเพศหญิงมากกว่าชาย แต่การมีส่วนร่วมทางการเมือง ของสตรีก็ยังอยู่ในระดับปานกลาง (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน, 2561 : 14)

จากแบบรายงานข้อมูลตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ข้างต้นและ ข้อมูลสตรีที่ได้รับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในเขตตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มาประกอบกับข้อมูลการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกและผู้บริหารท้องถิ่นครั้งล่าสุดของตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เนื่องจากตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีการ แข่งขันทางการเมืองในระดับท้องถิ่นค่อนข้างสูง สตรีได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วน ตำบล จำนวน 10 คน จากสมาชิกทั้งหมด 46 คน คิดเป็นร้อยละ 21.73 รองนายกองค์การบริหารส่วน ตำบล จำนวน 1 คน จาก 2 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีสตรีได้รับ

การเลือกตั้ง คิดเป็นร้อยละ 0 (ส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม, 2556 : 16) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี และแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ให้มีบทบาททางการเมืองมากขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัยเป็นตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะนำไปสู่การพัฒนาการแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ต่อไป

2. คำถามการวิจัย

2.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับใด

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วยปัจจัยใดบ้าง

2.3 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

3.2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

3.3 เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง

4.2 มีปัจจัยใดบ้างที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ 1)ด้านความสนใจทางการเมือง 2)ด้านการไปเลือกตั้ง 3)ด้านการร่วมประชุมฟังการหาเสียง 4)ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 5)ด้านร่วมกิจกรรมของพรรค 6)ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

4.3 มีแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ใบบ้าง

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

5.1 สามารถนำปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนนโยบายของชุมชนต่อไป

5.2 ได้รับทราบถึงปัจจัยที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

5.3 ได้แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้ผู้บริหารนำไปใช้ในการบริหารงานต่อไป

6. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยได้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีกลุ่มตัวอย่าง 372 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้หลักการบริหารจัดการของถวิลวดี บุรีกุล 6 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านความสนใจทางการเมือง 2)ด้านการไปเลือกตั้ง 3)ด้านการร่วมประชุมฟังการหาเสียง 4)ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 5)ด้านร่วมกิจกรรมของพรรค และ 6)ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จำแนกออกเป็น อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณแบบสแต็ปไวส์ (Stepwise-Multiple Regression Correlation Coefficient) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล 8 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเจาะลึก (In-Depth Interview) แล้วใช้วิธีการสรุปผลการวิจัยโดยวิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

7. ผลการวิจัย

7.1 ผลศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านความสนใจทางการเมือง 2)ด้านการไปเลือกตั้ง 3) ด้านการร่วมประชุมฟังการหาเสียง 4)ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย 2 ด้าน ได้แก่ 5)ด้านการร่วมกิจกรรมของพรรค 6)ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

7.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า 9 ประเด็นจากทั้งหมด 42 ประเด็น ได้แก่ 1)การร่วมบริจาคเงินสิ่งของช่วยเหลือพรรคการเมืองหรือผู้สมัครเลือกตั้ง 2)การสนับสนุนผู้สมัครและนักการเมืองที่ดีในการร่วมรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 3)การศึกษาประวัติผู้สมัครรับเลือกตั้งก่อนที่เข้าร่วมประชุมปราศรัยหาเสียง 4)การติดตามผลการเลือกตั้ง 5)การเข้าร่วมกิจกรรมพรรคการเมืองอยู่เสมอ 6)การติดตามข่าวสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ 7)การชักชวนคนในครอบครัว เข้าร่วมประชุมปราศรัยหาเสียง 8)การเข้าร่วมประชาสัมพันธ์ทางการเมือง เช่น การสวมเสื้อหรือติดสติ๊กเกอร์ 9)การให้ความสำคัญต่อการเข้าร่วมรณรงค์เลือกตั้งในระดับชาติ (ส.ส) (ส.ว.) เป็นประเด็นสำคัญที่เป็นปัจจัย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

7.3 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม สรุปได้ว่า 1)สตรีในตำบลท่าสองคอน ควรที่จะพัฒนาตนเอง และศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมโครงการอบรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองเพื่อที่ช่วยส่งเสริมให้สตรีในตำบลท่าสองคอนได้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น 2)สตรีที่มีผลงานดีเด่น มีประสบการณ์ทางด้านการเมือง จะต้องเข้ามาคอยช่วยถ่ายทอดให้ความรู้แก่สตรีคนอื่นๆ 3)ให้หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานท้องถิ่นเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ และแจ้งข้อมูลข่าวสารด้านการเมือง การร่วมประชุมฟังการหาเสียง การเลือกตั้ง เพื่อให้สตรีสามารถรับรู้และเข้าใจถูกต้องเพื่อพร้อมที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีตำบลท่าสองคอนไปเพิ่มมากขึ้นสืบไป

8. อภิปรายผลการวิจัย

8.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ประกอบด้วย 1)ด้านความสนใจทางการเมือง 2)ด้านการไปเลือกตั้ง 3)ด้านการร่วมประชุมฟังการหาเสียง 4)ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 5)ด้านการร่วมกิจกรรมของพรรค 6)ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2551 : 82) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในระดับการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ ด้านการเลือกตั้ง ด้านการแสดงออกซึ่งความต้องการต่างๆ และด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ และสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ แก้วกาญจน์ บุณยสวัสดิ์ และ อนุกุล จุฑะสุวรรณ (2557 : 85) ได้ทำวิจัยแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรี ในทางการเมือง : กรณีศึกษาบ้านลาดวังม่วง หมู่ที่ 15 ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนอง

บัวแดง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า การมีส่วนร่วมของสตรีในทางการเมือง ได้แก่ การรณรงค์ให้ไปเลือกตั้ง โดยการให้คำแนะนำและการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนไปให้สิทธิเลือกตั้งเริ่มที่ครอบครัวและญาติพี่น้องให้ออกไปทำหน้าที่ของตนเอง นอกจากนี้ยังมีส่วนร่วมในการลงสมัครรับเลือกตั้งนั้นพบว่า ขึ้นกับความพร้อมของตนเองและได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและญาติพี่น้อง

8.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มี 9 ประเด็น สามารถอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายตัวแปรตาม คือ 1) ปัจจัยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังพบว่า ประเด็นที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ได้แก่การร่วมบริจาคเงินสิ่งของช่วยเหลือพรรคการเมืองหรือผู้สมัครเลือกตั้ง โดยประเด็นนี้เพียงประเด็นเดียว สามารถทำนายปัจจัยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ได้ร้อยละ 26.1 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2551 : 82) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในระดับการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ ด้านการเลือกตั้ง ด้านการแสดงออกซึ่งความต้องการต่างๆ และด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ 2) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจำแนกตามอายุ พบว่า ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามการศึกษาและอาชีพ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุกฤตา จินดาพรหม และโชติมา แก้วกรอง (2556 : 118) ได้ทำวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตกผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยอาชีพและปัจจัยพื้นที่ภูมิทางการเมืองต่างกัน ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนแตกต่างกันและ 2) ปัจจัยการรับสื่อมวลชนเกี่ยวกับข่าวสารทางการเมืองต่างกัน ส่งผลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและด้านการสนับสนุนพรรคการเมืองแตกต่างกัน 3) ส่วนปัจจัยความสำนึกทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8.3 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม สรุปได้ว่า 1) สตรีในตำบลท่าสองคอน ควรที่จะพัฒนาตนเอง และศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมโครงการอบรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเมืองเพื่อที่ช่วยส่งเสริมให้สตรีในตำบลท่าสองคอนได้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น 2) สตรีที่มีผลงานดีเด่นมีประสบการณ์ทางการเมือง จะต้องเข้ามาคอยช่วยถ่ายทอดให้ความรู้แก่สตรีคนอื่นๆ 3) ให้หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานท้องถิ่นเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ และแจ้งข้อมูลข่าวสารด้านการเมืองการร่วมประชุมฟังการหาเสียง การเลือกตั้ง เพื่อให้สตรีสามารถรับรู้และเข้าใจถูกต้องเพื่อพร้อมที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีตำบลท่าสองคอนไปเพิ่ม

มากขึ้นสืบไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณิ ศรีตาธรรม (2556 : 74) ที่ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในการเมือง : กรณีศึกษา หมู่บ้านโนนทัน ตำบลโนนทัน อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น พบว่า การมีส่วนร่วมของสตรีในทางการเมือง ด้านการร่วมการรณรงค์การเลือกตั้ง โดยการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งให้ทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด ใช้เสียงตามสาย ติดป้ายประชาสัมพันธ์ แจกเอกสาร ให้คำแนะนำ ด้านการต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง โดยให้คำแนะนำถึงผลเสียของการซื้อสิทธิขายเสียง ด้านการสังเกตการเลือกตั้งได้มีส่วนร่วมไปสังเกตการณ์ที่หน่วยเลือกตั้ง ด้านการติดตามและการประเมินผล ได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการเลือกตั้งติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของผู้แทนด้านการลงรับสมัครเลือกตั้ง ผู้ที่มีความพร้อมได้ลงสมัครรับเลือกตั้ง และผู้ที่ไม่มีความพร้อม ไม่ลงสมัครเลือกตั้ง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรารัตน์ รองสนาม (2554 : 92) ได้ทำวิจัยแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในทางการเมือง พบว่า การมีส่วนร่วมของสตรีในทางการเมืองท้องถิ่น ได้แก่ การร่วมรณรงค์ให้ไปเลือกตั้ง โดยการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนไปให้สิทธิเลือกตั้ง เริ่มที่ครอบครัว ญาติพี่น้อง ให้ออกไปทำหน้าที่ของตน นอกจากนี้ยังมีส่วนร่วมในการต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง และปัญหาการมีส่วนร่วมของสตรีทางการเมืองได้แก่ ปัญหาการมีส่วนร่วมของสตรีในการรณรงค์ให้ไปเลือกตั้งซึ่งไม่ให้ความสำคัญและไม่มีเวลาว่างไปร่วมรณรงค์แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในทางการเมืองควรให้การศึกษาและความรู้ ความสำคัญ และประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของสตรีทางการเมือง ครอบครัวควรให้การสนับสนุน เพื่อให้สตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น และประชาชนควรรณรงค์เกี่ยวกับสัดส่วนชายหญิงในการเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจะทำให้สตรีมีส่วนร่วม และมีจำนวนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มมากขึ้น ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า สตรีสามารถทำงานในระดับผู้นำได้ เช่นเดียวกับผู้ชาย ถ้าหากมีความรู้ ความสามารถ การศึกษาดี ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ คงไม่ใช่เรื่องใหญ่ที่จะทำให้สตรีประสบความสำเร็จในบทบาทหน้าที่ผู้นำของสตรีไทย

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน ควรมีการกำหนดนโยบายส่งเสริมให้มีโครงการอบรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในระดับต่างๆ เพื่อที่จะเข้ามาช่วยพัฒนาและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เช่น การเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ร่วมพูดคุยเกี่ยวกับการการเมือง โดยเริ่มจากท้องถิ่น เข้าร่วมรณรงค์เลือกตั้ง การสมัครเลือกตั้ง เข้าร่วมประชุมฟังการหาเสียง เพื่อให้สตรีในตำบลท่าสองคอนได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ควรมีคณะทำงานที่เข้ามาปฏิบัติงานดูแล ในโครงการส่งเสริมการเมืองให้กับสตรี โดยจัดให้มีการอบรม ให้ความรู้ในกิจกรรมโครงการที่จะให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาททางการเมือง โดยเริ่มจากการเมืองท้องถิ่น เช่น การออกไปใช้สิทธิ์เลือก การประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางการเมืองที่ถูกต้อง การร่วมรณรงค์การไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง และร่วมตรวจสอบการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมาย

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน ควรมีการส่งเสริมจัดตั้งงบประมาณ ให้กับนักวิชาการ ข้าราชการ พนักงานของรัฐ หรือผู้ที่สนใจ ไปดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณ ต่อยอดในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ที่มีบทบาทสิทธิและหน้าที่ที่สำคัญๆ ในทางการเมืองในฐานะผู้แทนของประชาชนที่เป็นกลุ่มสตรี ทั้งในระบบการเมืองท้องถิ่น และการเมืองระดับชาติ เพื่อขอทราบข้อมูลปัญหาอุปสรรคและความต้องการของประชาชนกลุ่มสตรีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อการส่งเสริมให้ประชาชนกลุ่มสตรีเข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองในระบบการเลือกตั้งให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ให้ประชาชนทั่วไป ได้รับทราบอย่างทั่วถึง

10. เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2551). รายงานการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นปี พ.ศ. 2551. สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2561. จาก http://copag.msu.ac.th/journal/filesjournal/3-2/1501201725601_no3-2-7.pdf
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2557). มาตรฐานการส่งเสริมการพัฒนาสตรี. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2561. จาก <http://www.gender.go.th>
- แก้วกาญจน์ บุณฮวด และอนุกุล จุฑะสุวรรณ. (2557). กรณีศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรี ในทางการเมืองท้องถิ่น : กรณีศึกษาบ้านลาดวังม่วง หมู่ที่ 15 ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนางรอง จังหวัดชัยภูมิ. การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- วรรัตน์ รองสนาม. (2554). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในทางการเมืองท้องถิ่น : กรณีศึกษาหมู่บ้านยางเลิง ตำบลดอกไม้ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. (2551). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในระดับการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. **วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน**. 15(1). 165-199.
- สุกฤตา จินดาพรหม และโชติมา แก้วกรอง. (2556). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก. **วารสารการเมืองการปกครอง**. 3(2). 118-133.
- สุวรรณณี ศรีตาธรรม. (2556). **แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในการเมือง: กรณีศึกษาหมู่บ้านโนนทัน ตำบลโนนทัน อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น**. การค้นคว้าอิสระ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- มูลนิธิ ผู้หญิงเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2549). **สิทธิสตรีกับเสียงทางการเมืองในประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2561. จาก https://www.undp.org/content/dam/thailand/docs/MDG%203_Women%20in%20politics_thai.pdf
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2558). **รายงานสถานการณ์ สตรี ปี 2558**. สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2561. จาก <http://www.gender.go.th>
- สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่นส่วนบริหารงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2559). สืบค้นเมื่อ 13 ธันวาคม 2561. จาก <https://www.tcijthai.com/news/2016/26/scoop/6123>
- องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน. (2556). **แบบรายงานข้อมูลตำบลท่าสองคอน อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม**. สืบค้นเมื่อ 6 ธันวาคม 2561. จาก [http://www.oic.go.th/ginfo/moreinfo.asp?g=G\\$3542007&i=009+002+000&p](http://www.oic.go.th/ginfo/moreinfo.asp?g=G$3542007&i=009+002+000&p)

11. คำขอบคุณ

ขอขอบคุณอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกอร บุญมี อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีตลอดมา ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุมาวรรณ วาตะกิจ ดร.รัชดา ภักดิ์ยิ่ง และ ดร.ศศิรดา แพงไทย ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งได้ให้คำแนะนำ ผู้วิจัยขอขอบพระทัยของงานวิจัยฉบับนี้ เพื่อบูชาพระคุณบิดามารดา และบูรพาจารย์ ทุกท่าน

การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
Administration in Accordance with the Principal of Good Governance of
Kaeng Khro Municipality, Kaeng Khro District, Chaiyaphum Province

เกศแก้ว ตีมโชค¹, พจ ตูพจ², อำนวย สังข์ช่วย³
Kaskaew Dumchoke¹, Pot Toopot², Amnuay Sangchuy³

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561

Email : Dentkas2011@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล 2)เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน และ 3)ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้หลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ด้าน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 380 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t (t-test) และทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (F-test) และการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้างเจาะลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

¹นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

¹Master of Public Administration Formula Student Department of Public Administration Faculty of Social Sciences and Humanities Northeastern University, Thailand.

^{2,3}คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

^{2,3}Faculty of Social Sciences and Humanities Northeastern University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 13 กรกฎาคม 2562; แก้ไขบทความ: 24 กรกฎาคม 2562; ตอบรับ การตีพิมพ์: 24 สิงหาคม 2562

Received: July 13, 2019; Revised: July 24, 2019; Accepted: August 24, 2019

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) ด้านหลักนิติธรรม ควรกำหนดให้มีข้อปฏิบัติและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด 2) ด้านหลักคุณธรรม ควรมอบหมายบุคลากรผู้รับผิดชอบงานให้เหมาะสม 3) ด้านหลักความโปร่งใส ควรเปิดเผยข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติงานให้ประชาชนรับทราบอย่างสม่ำเสมอ 4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ติดตามและประเมินผล 5) ด้านหลักความรับผิดชอบต่อสังคม ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์และทิศทางในการบริหาร การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจน 6) ด้านหลักความคุ้มค่า ควรมีการตรวจสอบมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านงบประมาณที่โปร่งใส

คำสำคัญ : 1. การบริหารจัดการ 2. หลักธรรมาภิบาล 3. เทศบาลตำบลแก้งคร้อ

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1) study the situation of opinions of people about management according to good governance principles, 2) compare the opinions of people classified by gender, age, educational level, occupation and monthly income and 3) study guidelines for development of management according to good governance principles of Kaeng Khro municipality, Kaeng Khro district, Chaiyaphum province by using good governance principles which consisted of 6 important principles. This research was mixed-method research between quantitative research with the sample group of 380 people and qualitative research with the target group of 10 informants. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire. The statistics used in data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and one-way variance test (F-test) and the qualitative research used in-depth semi-structured interview and descriptive statistics.

The research results were found that : 1. The analysis of management according to good governance principles was found that the results in overall and

each aspect were rated at the highest level in all aspects. 2. The comparative analysis of management according to good governance principles classified by gender, age, educational level, occupation and monthly income was found that gender, age, educational level and occupation had different opinions with statistical significance at the level of .05., when classified by monthly income, it was found that opinions were not different. 3. The guidelines for management development according to good governance principles were as follows: 1)The rule of law: There should be a strict compliance. 2)Morality: There should be appropriate personnel assignment. 3)Transparency: There should be information disclosure to the public. 4) Participation: There should be promotion of people to participate in planning, following-up and evaluation. 5)Responsibility: The objectives and direction of administration should be defined and there should be clear procedures and operational processes. 6)Cost-effectiveness or Economy: There should be an audit, follow-up and assessment of transparent budget performance.

Keywords : 1. Management 2. Principles of Good Governance 3. Kaeng Khro Municipality

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การบริหารงานภาครัฐได้ยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อให้งานเกิดประสิทธิผลมีประสิทธิภาพและความคุ้มค่าเปิดเผยโปร่งใสและเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งทำให้ส่วนราชการต่างๆต้องปรับเปลี่ยนวิธีการคิดให้มุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางและวิธีการทำงานเพื่อมุ่งไปสู่การเป็นองค์กรสมัยใหม่ทำงานเชิงรุกแบบบูรณาการคล่องตัวรวดเร็วมีขีดสมรรถนะสูงและสามารถรองรับต่อโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงได้ตัวอย่างหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงประกอบกับการบริหารจัดการภาครัฐในปัจจุบันยังได้นำแนวคิดในเรื่องของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่หรือ New Public Management : NPM มาปรับใช้โดยให้ความสำคัญต่อการรับผิดชอบต่อผลงานการควบคุมผลสัมฤทธิ์การเชื่อมโยงให้เข้ากับการจัดสรรทรัพยากรและการให้รางวัลการปรับโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจภาครัฐเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐบาลขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินจำเป็นประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการรวมทั้งมีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

หลักการพื้นฐานของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี 6 ประการ คือ 1)หลักนิติธรรม คือ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคมและสังคมนิยมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านี้ 2)หลักคุณธรรม คือ การยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม โดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน 3)หลักความโปร่งใส คือ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร 4)หลักความมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ 5)หลักความรับผิดชอบ คือ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา 6)หลักความคุ้มค่า คือการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนร่วม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกและรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์(ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542, 2542 : ออนไลน์)

เทศบาลตำบลแก้งคร้อ คือ หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นมีฐานะเป็นนิติบุคคลและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นมีฐานะเป็น สุขาภิบาลตามประกาศกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2506 ยกฐานะตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาลเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ปัจจุบันแบ่งส่วนราชการออกเป็น 7 กอง คือ 1)สำนักงานปลัดมีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานธุรการสารบรรณการจัดทำแผนพัฒนาตำบลการจัดทำร่างข้อบังคับการจัดทำทะเบียนต่างๆดำเนินตามนโยบายของรัฐบาลแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมรับผิดชอบการปกครองบังคับบัญชาพนักงานเทศบาลและลูกจ้างทั้งหมดการบริหารงานบุคคล 2)กองคลังมีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการงานการจ่ายการรับการนำส่งเงินการเก็บรักษาเงินและเอกสารทางการเงินงานจัดเก็บภาษีและดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างและงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย 3)กองช่างมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการสำรวจการออกแบบการก่อสร้างงานซ่อมบำรุงและงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย 4)กองสวัสดิการสังคมมีหน้าที่ความรับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมงานพัฒนาชุมชนงานพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีส่งเสริมอาชีพงานพัฒนาสตรีและเยาวชนงานสนับสนุนกิจกรรมของเด็กและผู้สูงอายุผู้พิการผู้ป่วยเอดส์ 5)กองวิชาการและแผนงานมีหน้าที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์นโยบายและแผน ซึ่งมีลักษณะเพื่อประกอบการกำหนดนโยบายจัดทำแผนหรือโครงการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและโครงการต่างๆ 6)กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมมีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ว่าด้วยการสาธารณสุขและ สิ่งแวดล้อม

7) กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารศึกษาและพัฒนาการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบการศึกษา การศึกษานอกระบบการศึกษาและการศึกษาตามอัธยาศัย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2557, ออนไลน์)

จากสภาพและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยจะนำเอาหลักธรรมาภิบาลมาเป็นเครื่องมือในการบริหารงานให้การบริหารงานมีความโปร่งใสยุติธรรมมีประสิทธิภาพและสามารถลดปัญหาจากการถูกร้องเรียนจากประชาชนโดยการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงาน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

3.2 ได้ทราบข้อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

3.3 ได้ทราบแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ และนำผลสังเคราะห์ดังกล่าวเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน(Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้หลักการ

หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ด้าน มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย 1)หลักนิติธรรม 2)หลักคุณธรรม 3)หลักความโปร่งใส 4)หลักการมีส่วนร่วม 5)หลักความรับผิดชอบ และ 6)หลักความคุ้มค่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 380 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t (t-test) และทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (F-test) และการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้างเจาะลึก แล้วใช้วิธีการสรุปผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ดังนี้

5.1.1 ด้านหลักนิติธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยสุดสามข้อ ได้แก่ ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายระเบียบข้อบังคับการบริหารงานเทศบาลตำบลแก้งคร้อ มีความชัดเจนถูกต้องตามหลักกฎหมายระเบียบข้อบังคับ

5.1.2 ด้านหลักคุณธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยสุดสามข้อ ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรยึดหลักคุณธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีต่อประชาชน บุคลากรมีความซื่อสัตย์สุจริตยึดมั่นในศีลธรรมและจรรยาบรรณเสมอ ปฏิบัติตนดีถูกต้องตามหลักธรรมและเสมอภาค และบุคลากรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีอ่อนน้อมถ่อมตนพร้อมให้บริการ

5.1.3 ด้านหลักความโปร่งใสโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายหัวข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยสุดสามข้อ คือมีการประกาศให้ประชาชนรับทราบเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการได้รับสวัสดิการต่างๆ ข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะชนมีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมีกระบวนการทำงานอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมาพร้อมที่จะได้รับการตรวจสอบ

5.1.4 ด้านหลักการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายหัวข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยสุดสามข้อ คือ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เสนอความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เปิดโอกาสให้

ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผล จัดเวทีประชาคมในการรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชน

5.1.5 ด้านหลักความรับผิดชอบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายหัวข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยสุดสามข้อ คือ บุคลากรมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเมื่อได้รับมอบหมาย นำโครงการกิจกรรมหรือแผนงานที่แถลงไปดำเนินการให้เห็นเป็นรูปธรรม กำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจและเป้าหมายขององค์การอย่างชัดเจน

5.1.6 ด้านหลักความคุ้มค่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายหัวข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยสุดสามข้อคือ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน/หมู่บ้าน ปฏิบัติงานมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพและใช้งบประมาณมีความคุ้มค่าเมื่อเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่ชุมชน/หมู่บ้านจะได้รับ

5.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้ออำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.3 แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้ออำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1)ด้านหลักนิติธรรม ควรกำหนดให้มีข้อปฏิบัติและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด 2)ด้านหลักคุณธรรม ควรมอบหมายบุคลากรผู้รับผิดชอบงานให้เหมาะสม 3)ด้านหลักความโปร่งใส ควรเปิดเผยข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติงานให้ประชาชนรับทราบอย่างสม่ำเสมอ 4)ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ติดตามและประเมินผล 5)ด้านหลักความรับผิดชอบ ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์และทิศทางในการบริหาร การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจน 6)ด้านหลักความคุ้มค่า ควรมีการตรวจสอบมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านงบประมาณที่โปร่งใส

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาชินวัฒน์ ธมมเสฏฐโฐ (หาญกุล) (2557 : 116-118) ที่ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองสามพราณอำเภอสามพราณจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา พบว่าระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของ

เทศบาลเมืองสามพราณอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

6.1.1 ด้านหลักนิติธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยสุดสามข้อ ได้แก่ ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายระเบียบข้อบังคับการบริหารงานเทศบาลตำบล แก่งคร้อ มีความชัดเจนถูกต้องตามหลักกฎหมายระเบียบข้อบังคับ ซึ่งสอดคล้องกับ ธนศ เรียงนันท์ (2556 : 87) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองท่าช้าง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองท่าช้าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

6.1.2 ด้านหลักคุณธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยสุดสามข้อ ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรยึดหลักคุณธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีต่อประชาชน บุคลากรมีความซื่อสัตย์สุจริตยึดมั่นในศีลธรรมและจรรยาบรรณเสมอ ปฏิบัติตนดีถูกต้องตามหลักธรรมและเสมอภาค และบุคลากรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีอ่อนน้อมถ่อมตนพร้อมให้บริการ ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ประภาสวรรณทอง และอลงกรณ์ อรรคแสง (2559 : 112-126) ที่ได้ศึกษาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาคูอำเภอตากฟ้าจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ด้านหลักคุณธรรม เทศบาลมีการรณรงค์และสนับสนุนให้ใช้หลักคุณธรรมเพื่อการบริหารจัดการและปฏิบัติงานที่มีการพัฒนาบุคลากรให้มีจิตสำนึกด้านคุณธรรมจรรยาบรรณและศีลธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนเพื่อการร้องเรียนหรือร้องทุกข์เกี่ยวกับการดำเนินงานของเทศบาลมีปริมาณลดลงระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

6.1.3 ด้านหลักความโปร่งใสโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายหัวข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยสุดสามข้อ คือ มีการประกาศให้ประชาชนรับทราบเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการได้รับสวัสดิการต่างๆ ข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะชนมีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมีกระบวนการทำงานอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมาพร้อมที่จะได้รับการตรวจสอบซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอุทัย จันทรัตน์กานต์ (2560 : 119) ได้ศึกษาหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของเทศบาลในเขตอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี พบว่า หลักความโปร่งใสอยู่ในระดับมากที่สุด โดยหลักความโปร่งใสส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิผลของเทศบาลในเขตอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานีสูงสุด

6.1.4 ด้านหลักการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายหัวข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยสุดสามข้อ คือ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เสนอความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เปิดโอกาสให้

ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผล จัดเวทีประชาคมในการรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชนซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อีรเดซ สอนองทวีพร และเกสลิณี ชิวปรีชา (2561 : 10) ที่ได้ศึกษาการบริหารจัดการโดยหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีผลการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการโดยหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

6.1.5 ด้านหลักความรับผิดชอบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายหัวข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยสุดสามข้อ คือ บุคลากรมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเมื่อได้รับมอบหมาย นำโครงการกิจกรรมหรือแผนงานที่แสดงไปดำเนินการให้เห็นเป็นรูปธรรม กำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจและเป้าหมายขององค์การอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อัญญาภาณูจน์ คำมูล (2559 : 77) ที่ได้ศึกษาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลช้างเผือก จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับมากที่สุด

6.1.6 ด้านหลักความคุ้มค่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายหัวข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยสุดสามข้อคือ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน/หมู่บ้าน ปฏิบัติงานมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และใช้งบประมาณมีความคุ้มค่าเมื่อเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่ชุมชน/หมู่บ้านจะได้รับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธรรศพงค์ วงษ์สวัสดิ์ และเอนก นอบเผือก (2561 : 129-139) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลท่านางงามอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยพบว่า อันดับหนึ่งคือ ด้านหลักความโปร่งใส รองลงมาคือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรมด้านหลักความรับผิดชอบ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านหลักความคุ้มค่า

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ควรมีนโยบายส่งเสริมพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมและสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเข้าใจและถูกต้อง เพื่อนำมาใช้ให้สอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้

7.1.2 ควรมีนโยบายในการให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้งานเกิดความล่าช้าควรมีการตรวจสอบการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

7.1.3 ควรมีนโยบายในการส่งเสริมบทบาทที่ดีของพนักงานส่วนท้องถิ่นสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นรวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นที่จะส่งผลให้องค์กรนั้นๆ ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

7.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

7.2.1 ด้านหลักการมีส่วนร่วม เทศบาลควรให้ความสำคัญในส่วนของความร่วมมือร่วมพัฒนาศักยภาพในด้านการสร้างความมีส่วนร่วมและสร้างความเข้าใจอันดีกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานและประชาชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารงานในทุกด้าน

7.2.2 พนักงานเทศบาลควรศึกษาหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่สามารถนำไปปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้ร่วมงานและประชาชน

7.2.3 ควรส่งเสริมพัฒนาการบริหาร โดยใช้ข้อมูลจากผลการวิจัยในครั้งนี้ไปสู่การปฏิบัติ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 เทศบาลควรให้ความสำคัญ ให้การส่งเสริมให้ข้าราชการพนักงาน หรือหน่วยงานภายนอก จัดทำวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ของผู้บริหารของเทศบาลในด้านต่างๆ เพื่อศึกษาหาข้อมูลเชิงประจักษ์นำมาปรับปรุงแก้ไขปัญหา เรื่องการบริหารงานภายในเทศบาล ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน

8. เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2557). **สรุปข้อมูล อปท ทั่วประเทศ**. สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2559. จาก <http://www.dla.go.th/work/abt/index.jsp>

ธเนศ เขียรนันท์. (2556). **ความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองท่าช้าง อำเภอเมืองจันทบุรีจังหวัดจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ธรรตพงศ์ วงษ์สวัสดิ์ และเอนก นอบเฟือก. (2561). **การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลท่านางงามอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก**. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา**. 13(1). 129-139.

ฉัญวภาณูจน์ คำมูล. (2559). **การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลช้างเผือกจังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- ธีรเดช สนองทวีพร และเกสินี ชิวปรีชา. (2561). **การบริหารจัดการโดยหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการองค์การ. มหาวิทยาลัยเกริก.
- ประภาส วรรณทอง และอลงกรณ์ อรรคแสง. (2559). **การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาคู อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์**. วารสารการเมืองการปกครอง. 6(2). 112-126.
- พระมหาชินวัฒน์ ธรรมเสฏฐ์(หาญกุล). (2557). **การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองสามพราณ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (การบริหารจัดการคณะสงฆ์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมสฤษฏ์ สุทธิญาโณ(นิลแก้ว). (2557). **การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอลำดวนจังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. (2542). สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2559. จาก <http://www.dmr.go.th/download/10.pdf>
- อภิชัย แก้วกรุณา. (2555). **แนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาคู อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์**. วารสารการบริหารปกครอง. 1(2). 125-139.
- อุทัย จันทรรัตนกานต์. (2560). **หลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของเทศบาลในเขตอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี**. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา. 11(2). 119-127.

9. คำขอบคุณ

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พจ ตู๊พจ อาจารย์ ดร.อำนาจ สังข์ช่วย และอาจารย์ พงษ์เมธี ไชยศรีหา ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีตลอดมา ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุมาวรรณ วาทะกิจ ดร.รัชดำ ภัคตียิ่ง และ ดร.ศศิรดา แผงไทย ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญการวิจัยที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถามให้รวมทั้งได้ให้คำแนะนำซึ่งมีคุณค่าและประโยชน์ของการทำวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระทัยของงานวิจัยฉบับนี้ เพื่อบูชาพระคุณบิดามารดา และบูรพาจารย์ ทุกท่าน

การบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร

อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

Prevention and Solution Management of Drug Problems in Educational

Institutions Kham Kaen Nakhon School Muang Khon Kaen District

KhonKaen Province

ณัฐพร สมบัติ¹, พจ ตู๊พจ², อำนวย สังข์ช่วย³

Natthaporn Sombat¹, Pot Toopot², Amnuay Sangchuay³

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : nuttnutt18@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพการบริหารจัดการ 2)เปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร และ 3)ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยใช้กรอบแนวคิดการวิจัยตามหลักการแนวคิดการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา 5 ด้าน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 229 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 12 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่า t-test

¹นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

¹Master of Public Administration Formula Student Department of Public Administration Faculty of Social Sciences and Humanities Northeastern University, Thailand.

^{2,3}คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

^{2,3}Faculty of Social Sciences and Humanities Northeastern University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 13 กรกฎาคม 2562; แก้ไขบทความ: 30 กรกฎาคม 2562; ตอบรับการตีพิมพ์: 24 สิงหาคม 2562

Received: July 13, 2019; Revised: July 30, 2019; Accepted: August 24, 2019

และทดสอบค่า F-test การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเจาะลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร จำแนกตามเพศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามอายุ และระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร พบว่า ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน ควรมี การกำหนดนโยบายให้ครอบคลุมประเด็นๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุก ชั้นปีอย่างเป็นระบบ ด้านการค้นหาควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงานป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติด ลงไปปฏิบัติในพื้นที่ เพื่อการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้านการ รักษา ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ คณะครู ผู้ปกครองและกรรมการนักเรียน ให้รับผิดชอบงาน ดำเนินการตามขั้นตอน

คำสำคัญ : 1. การบริหารจัดการ 2. การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 3. สถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1) study the situation of management, 2) compare prevention and solution management of drug problems in schools and 3) study the guidelines for development of prevention and solution management of drug problems in schools in Kham Kaen Nakhon School, Muang Khon Kaen district, Khon Kaen province by using conceptual framework of research according to the concept of preventive strategy for addictive substances and drugs prevention among children and youth in 5 aspects. This research was integrated research between quantitative research with the sample group of 229 people and qualitative research with the target group of 12 people. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test. This qualitative research used in-depth semi-structured interview and descriptive statistics.

The research results were found that: 1. The situation analysis results of prevention and solution management of drug problems in schools in Kham Kaen Nakhon School, Muang Khon Kaen district, Khon Kaen province, in overall and each aspect, were rated at a high level in all aspects. 2. The analysis results of hypothesis testing to compare prevention and solution management of drug problems in schools in Kham Kaen Nakhon School, Muang Khon Kaen district, Khon Kaen province in overall classified by sex were rated at a high level and had different opinions with statistical significance at the level of 0.05, classified by age and educational level in overall and each aspect were rated at a high level and opinions were not different. 3. The guidelines for development of prevention and solution management of drug problems in schools in Kham Kaen Nakhon School, Muang Khon Kaen district, Khon Kaen province were found that: On immunization: There should be determination of Policies covered issues and practiced in order to systematically take care of students every year. On searching: The committees should be appointed for prevention and solution of drug problems in the area to observe behavior of students regularly. On treatment: There should be an appointment of committees, teacher committees, parents and student committees to be responsible for the job take steps.

Keywords : 1. Management 2. Prevention and Solution of Drug Problems 3. Educational Institutions

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทย เป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีหน่วยงานรัฐบาลเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อประเทศทั้งด้านการเมืองการปกครอง การพัฒนา และการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในด้านต่างๆ ด้านการป้องกันประเทศและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ด้านความยุติธรรม ด้านการศึกษา ด้านการเกษตร ด้านการสาธารณสุข เช่น การประปา การไฟฟ้า การสร้างถนน การสร้างเขื่อน ซึ่งมีความสำคัญและมีความจำเป็นเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในประเทศอย่างยิ่งที่หน่วยงานของรัฐบาลต้องจัดทำ ในปัจจุบันประเทศต่างๆ ได้ตระหนักถึงปัญหายาเสพติดซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งให้ผลกระทบที่ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อมวลมนุษยชาติประเทศต่างๆ ทั่วโลก เนื่องจากปัญหาเสพติดนี้เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาอีก เช่น ปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านอาชญากรรม ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหา

ด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านการเมือง ปัญหาด้านวัฒนธรรม และปัญหาด้านอื่นๆต่อประเทศ ซึ่งปัญหา ยาเสพติดเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องและกระทบต่อประเทศต่างๆ ทั่วโลก

จังหวัดขอนแก่น โดยผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น ได้มอบนโยบาย “การป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดของจังหวัดขอนแก่น” แก่ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 การดำเนินการป้องกันและการแก้ไขปัญหายาเสพติดของจังหวัดขอนแก่นสัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรมจังหวัดขอนแก่น โดยศูนย์อำนวยการ พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดจังหวัดขอนแก่น(ศพส.จ.ขก.) จึงจัดทำโครงการ “จังหวัดขอนแก่น ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด” โดยเน้นปฏิบัติการ 3 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านการป้องกัน จะเน้นการรณรงค์ป้องกันในทุกกลุ่มเสี่ยงโดยจะมีโครงการหมู่บ้าน สีขาว โรงเรียนสีขาว วัดสีขาว โรงงานสีขาว สถานประกอบการสีขาว หอพักสีขาว เรือนจำสีขาวโดยจะทำพร้อมกันทุกภาคส่วน ซึ่งหมู่บ้านมีส่วนสำคัญ ทุกหมู่บ้านจะต้องมีกฎของหมู่บ้าน เวนยามหมู่บ้าน อาสาสมัครแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับยาเสพติด 2)ด้านการปราบปราม เราจะดำเนินการ Re-xrey ทุกอำเภอ เพื่อนำผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาทำข้อตกลงกันว่าจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก รวมถึง ในด้านการปราบปรามจะดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการกดดันตรวจค้น หรือมาตรการยึดทรัพย์ และ 3)ด้านการบำบัดรักษา เมื่อทำการ Re-xrey ได้ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติดแล้วนำมาเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา เพื่อคืนคนดีสู่สังคมต่อไปในการนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น ได้กำชับให้ผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งให้ความสำคัญกับปัญหายาเสพติดเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล และระเบียบวาระของจังหวัด และให้เร่งดำเนินการโครงการโรงเรียนสีขาวโดยให้เริ่มที่ห้องเรียนสีขาวเพื่อเป็นการสกัดกั้นไม่ไหยาเสพติดเข้ามาในสถานศึกษา ทั้งนี้ เพราะในทุกหมู่บ้านได้มีมาตรการในการป้องกันทุกหมู่บ้านเช่น การจัดเวรยามหมู่บ้าน การออกกฎของหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการทำพร้อมกันทุกภาคส่วนเพื่อ ให้ปัญหายาเสพติดลดลงกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ต่อไป

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้แก้ไขปัญหา การกำหนดนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ เพื่อการพัฒนา ปรับปรุงรูปแบบการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผลและเกิดผลประโยชน์ สูงสุดต่อสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนครและ ในสถานศึกษาอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้รับทราบสภาพการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

3.2 ได้รับทราบข้อเปรียบเทียบการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา

3.3 ได้ทราบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในทางแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษา การเรียน การสอนของนักศึกษาในสถานศึกษา และในหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research)โดยใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามสภาพการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยใช้กรอบแนวคิดการวิจัยตามหลักการแนวคิดการสร้างภูมิคุ้มกัน ยาเสพติดในเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา 5 ด้าน วิธีการวิเคราะห์เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 229 คน จำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา ใช้วิธีแจกความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระดับ ทดสอบเปรียบเทียบค่าที่t-test แบบ Independent Samples และทดสอบความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้ F-test (One Way ANOVA) และการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเจาะลึก (In-Depth Interview) ประชากรกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล จำนวน 12 คน ใช้วิธีคัดเลือกตามสถานการณ์ วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์(Analytical Description)

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา โรงเรียนขามแก่นนคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านดังนี้

5.1.1 ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามข้อ ได้แก่ มีการกำหนดนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมทักษะการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร ที่ชัดเจนรองลงมา มีการกำหนดมาตรการ อบรมส่งเสริมพัฒนา การเรียนรู้ ผ่านการเรียนการสอนและ กำหนดแนวทางปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร ที่ชัดเจน และมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร ด้านคุณธรรมจริยธรรม ที่ชัดเจน ตามลำดับ

5.1.2 ด้านการค้นหา โดยรวมอยู่ในระดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามข้อ ได้แก่ มีการมอบหมายนโยบายให้มีการแบ่งกลุ่มให้มีผู้รับผิดชอบ เพื่อหามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ที่ชัดเจนและเหมาะสมรองลงมา มีขั้นตอนและ กระบวนการปฏิบัติงานให้มีกลุ่มผู้รับผิดชอบตามนโยบายการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาและ มีการวางแผนโครงสร้าง เกี่ยวกับการสำรวจ ค้นหา คัดกรอง กลุ่มเป้าหมาย ในการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษาโรงเรียน ขามแก่นนคร ที่ชัดเจน ตามลำดับ

5.1.3 ด้านการรักษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามข้อ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน มีการกำหนดนโยบาย แนวทางปฏิบัติต่อนักเรียน การให้โอกาส เมื่อนักเรียน นักศึกษาที่พลั้งพลาดเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยการเปิด ให้โอกาสให้เด็กได้เรียนต่อตามปกติ ด้วยวิธีการที่ชัดเจน รองลงมา มีการประชุมวางแผน ติดตามการ ปฏิบัติงานการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อการฟื้นฟูและรักษา อย่างมีระบบ และมีการประชุมมอบหมายงาน มอบหมายหน้าที่ ขั้นตอนการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนครตามลำดับ

5.1.4 ด้านการเฝ้าระวัง โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามข้อ ได้แก่ มีการประชุม พิจารณาวางแผนกำหนดกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อการสอดส่อง เฝ้าระวัง เป็นหูเป็นตา ภายในสถานศึกษาและประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องรองลงมา โรงเรียนมีการกำหนดนโยบาย เรื่องการจัดระเบียบสังคม ภายในสถานศึกษาและรอบบริเวณสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อย่างเป็นระบบและมีการประสานงาน ระหว่าง ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน และหน่วยงานภายนอกสถานศึกษา เพื่อการบริหารจัดการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติด อย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ตามลำดับ

5.1.5 ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียง ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามข้อ ได้แก่โรงเรียนมีการกำหนดนโยบาย การดำเนินการบริหารจัดการพัฒนาบุคลากร/การขับเคลื่อนกลไก โดยคณะกรรมการ ให้มีคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด อย่างเป็นระบบ รองลงมาคือการติดตาม ดูแล ควบคุม กำกับ การใช้นโยบายการดำเนินการบริหารจัดการพัฒนาบุคลากร/การขับเคลื่อนกลไก โดยคณะกรรมการ ให้มีคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด อย่างมีระบบ และโรงเรียนมี การจัดทำแผนงาน งบประมาณ เป็นต้น ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา ตามลำดับ

5.2 ผลการวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐานการวิจัยเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนชามแก่นนคร อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัด ขอนแก่น จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจำแนกตามอายุ และระดับการศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

5.3 แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา โรงเรียนชามแก่นนคร อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า 1)ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันควรมี การกำหนดนโยบายให้ครอบคลุมประเด็นๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุก ชั้นป้อย่างเป็นระบบ 2)ด้านการค้นหาควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงานป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติด ลงไปปฏิบัติในพื้นที่ เพื่อการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ 3)ด้านการ รักษาควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ คณะครู ผู้ปกครองและกรรมการนักเรียน ให้รับผิดชอบงาน ดำเนินการตามขั้นตอน 4)ด้านการเฝ้าระวังควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียน เข้า ประกวัดโครงการ, ชุมนุมต่างๆ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดและการ เบี่ยงเบนความคิดให้นักเรียนห่างไกลยาเสพติดและ 5)ด้านการบริหารจัดการควรมุ่งเน้นที่คณะกรรมการ ผู้บริหาร คณะครูและกรรมการผู้ปกครองนักเรียน ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ให้คอยสอดส่องดูแล ให้ ความรู้ สร้างความเข้าใจ สร้างกิจกรรมให้นักเรียน

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา โรงเรียนชามแก่นนคร อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มากทุกด้านเหตุผลที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนชามแก่นนคร มีนโยบายอย่างมีระบบ ในการ

ดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปีการศึกษาที่ผ่านมาเป็นอย่างดี มีการกำหนดนโยบายตามประเด็นๆ มีระบบการดูแลด้วยความเอาใจใส่ลงสู่การปฏิบัติ จนได้รับรางวัลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับภาคฯ มีการจัดการเรียนการสอน วิชาคุณธรรม จริยธรรม ที่มีส่วนขัดเกลาและปลูกฝังให้นักเรียนมีความรู้เรื่องการปฏิบัติตนอย่างไรที่ห่างไกลยาเสพติดและอบายมุข เพื่อทำให้นักเรียนมีกระบวนการคิดว่าสิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดี บุคลากรในฐานะครู ได้ให้ความรู้ในการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงานอย่างมีรูปธรรมลงสู่พื้นที่ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัด โดยใช้ระบบ SPQ. เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ โรงเรียนมีการติดตามพฤติกรรมของเด็กนักเรียนเป็นประจำ และมีการขอความร่วมมือกับผู้ปกครองในการสอดส่องดูแลเป็นการย้ำเรื่องความปลอดภัยของนักเรียนที่เสี่ยงต่อการมั่วสุมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมีการจัดกิจกรรม ส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนซึ่งทั้งหมดทั้งปวงคณะผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน มีความรู้ มีความเข้าใจที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

6.1.1 ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามข้อ ได้แก่ มีการกำหนดนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมทักษะการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร ที่ชัดเจนรองลงมา มีการกำหนดมาตรการ อบรมส่งเสริมพัฒนา การเรียนรู้ ผ่านการเรียนการสอนและกำหนดแนวทางปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร ที่ชัดเจน และมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร ด้านคุณธรรมจริยธรรม ที่ชัดเจน ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิชา สมิงไพร (2558 : 46-56) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพการศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านมาตรการป้องกันมีการดำเนินงานมากที่สุดส่วนด้านมาตรการค้นหามาตรการเฝ้าระวังมาตรการบริหารจัดการและมาตรการรักษามีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเช่นกัน

6.1.2 ด้านการค้นหา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามข้อ ได้แก่ มีการมอบหมายนโยบายให้มีการแบ่งกลุ่มให้มีผู้รับผิดชอบเพื่อหามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ที่ชัดเจนและเหมาะสมรองลงมา มีขั้นตอนและกระบวนการปฏิบัติงานให้มีกลุ่มผู้รับผิดชอบตามนโยบายการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาและ มีการวางแผนโครงสร้าง เกี่ยวกับการสำรวจ ค้นหา คัดกรองกลุ่มเป้าหมาย ในการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร ที่ชัดเจน ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ พรชัย วิริยะกิจสุนทร, กานดา ผรณเกียรติ (2560 : 158-166) ได้ทำวิจัยเรื่อง การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

พื้นที่รับผิดชอบกองบังคับการตำรวจนครบาล 6 พบว่า องค์ประกอบของการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ด้านปัจจัยทางการบริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อนำมาพิจารณารายด้านและเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดการความรู้ในระดับมาก ด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก และด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง

6.1.3 ด้านการรักษา โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามข้อ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน มีการกำหนดนโยบาย แนวทางปฏิบัติต่อนักเรียน การให้โอกาส เมื่อนักเรียน นักศึกษาที่พลังพลาดเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยการเปิดให้โอกาสให้เด็กได้เรียนต่อตามปกติ ด้วยวิธีการที่ชัดเจน รองลงมา มีการประชุมวางแผน ติดตามการปฏิบัติงานการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อการฟื้นฟูและรักษา อย่างมีระบบ และมีการประชุมมอบหมายงาน มอบหมายหน้าที่ ขั้นตอนการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนข้ามแก่นนครตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับผลการดำเนินงานวิจัยของกนกพร ดวงคำภา (2553 : 78 - 89) ได้ทำวิจัยเรื่องประสิทธิผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 พบว่า ประสิทธิผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในโรงเรียนอยู่ในระดับมากทั้งนี้ มีมาตรการรักษาในการดำเนินงานสถานศึกษามีการประสานงานเชื่อมโยงนักเรียนที่ติดยาให้ได้รับการดูแลด้วยการบำบัดฟื้นฟู

6.1.4 ด้านการเฝ้าระวัง โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามข้อ ได้แก่ มีการประชุม พิจารณาวางแผนกำหนดกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อการสอดส่อง เฝ้าระวัง เป็นหูเป็นตา ภายในสถานศึกษาและประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องรองลงมา โรงเรียนมีการกำหนดนโยบาย เรื่องการจัดระเบียบสังคมภายในสถานศึกษาและรอบบริเวณสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อย่างเป็นระบบและมีการประสานงาน ระหว่าง ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน และหน่วยงานภายนอกสถานศึกษา เพื่อการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของวิชา สมิงไพร (2558 : 46-56) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพการศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า สภาพการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมาก มาตรการป้องกันมีการดำเนินงานมากที่สุด ส่วนมาตรการค้นหา มาตรการเฝ้าระวัง มาตรการบริหารจัดการ และมาตรการรักษา มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

6.1.5 ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามข้อ ได้แก่ โรงเรียนมีการกำหนดนโยบาย การดำเนินการบริหารจัดการพัฒนาบุคลากร/การขับเคลื่อนกลไก โดยคณะกรรมการ ให้มีคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อย่างเป็นระบบ รองลงมา มีการติดตาม ดูแล ควบคุม กำกับ การใช้นโยบายการดำเนินการบริหารจัดการพัฒนาบุคลากร/การขับเคลื่อนกลไก โดยคณะกรรมการ คณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อย่างเป็นระบบ มีการจัดทำแผนงาน งบประมาณ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษา ตามลำดับสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ สีนวล บุญยานยาว (2559 : 108) ได้ศึกษาการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษาอำเภอบางกระทุ่มสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบประเด็นที่น่าสนใจ คือ การดำเนินการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษาอำเภอบางกระทุ่มสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่ด้านผู้เรียนด้านการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการจัดกิจกรรมด้านยาเสพติด

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 โรงเรียน ต้องเน้นให้นักเรียนปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียนอย่างเคร่งครัดและให้ฝ่ายกิจกรรมปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

7.1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายให้ครอบคลุมประเด็นๆ เพื่อนำไปสู่ การปฏิบัติอย่างมีระบบ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุกชั้นปีอย่างเป็นระบบควรเน้นวิชาเรียน ด้านคุณธรรม จริยธรรมและพระพุทธศาสนาในเรียน

7.2 ข้อเสนอแนะการนำไปใช้ประโยชน์

7.2.1 ควรมีคณะทำงานปฏิบัติงาน การสำรวจค้นหากลุ่มเป้าหมายกลุ่มเสี่ยง ด้วยการ สังเกตซักถามเพื่อนนักเรียน โดยการแบ่งกลุ่มทำงานให้รับผิดชอบในแต่ละนโยบายมาตรการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนอื่นๆ ตามสถานการณ์ปัจจุบัน

7.2.2 ควรมีการส่งเสริม อบรม ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักเรียนกลุ่มเสี่ยง ในการ ป้องกันและช่วยเหลือตนเอง และกลุ่มเพื่อนช่วยเหลือเรื่องการเรียนรู้ในชั้นเรียนส่งเสริมให้มีนักวิชาการ เข้ามาทำวิจัยต่อยอดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนชาวมแก่นนคร ถึง ปัญหาและอุปสรรคต่อความสำเร็จของนโยบายโรงเรียน

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

8. เอกสารอ้างอิง

- กนกพร ดั่งคาภา. (2553). **ประสิทธิผลกาดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนครพนม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **นโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด.** กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- พรชัย วิริยะกิจสุนทร, กานดา ผรณเกียรติ. (2560). การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาพื้นที่รับผิดชอบกองบังคับการตำรวจนครบาล 6. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี.** 9(1). 158-166.
- วิชา สมิงไพร. (2558). การศึกษาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดสุพรรณบุรี. **วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า.** 2(1). 46 – 56.
- สีนวล บุญย่านยาว. (2559). **การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของสถานศึกษาอำเภอบางระพุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2.** การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติครั้งที่ 3 ก้าวสู่ทศวรรษที่ 2 : บูรณาการงานวิจัยไข้องค์ความรู้สู่ความยั่งยืน. วันที่ 17 มิถุนายน 2559. วิทยาลัยนครรราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครรราชสีมา. 399-345.

9. คำขอบคุณ

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พจ ตู๋พจ อาจารย์ ดร.อานวย สังข์ช่วย อาจารย์ พงษ์เมธี ไชยศรีหา ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีตลอดมา ขอขอบคุณคณะผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา สมาคมผู้ปกครอง กรรมการสภานักเรียน ตลอดจนนักเรียนทุกคนที่ได้ให้ความร่วมมือ ให้ข้อมูลการวิจัยการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาโรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น คุณประโยชน์ทั้งหลายเหล่านี้ขอมอบบูชาแด่พระคุณบิดา มารดา ตลอดทั้งครู อาจารย์และผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และประสบการณ์ให้ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

การพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25
Development Guidelines for Strategic Management of Educational Manager in
School Administrators under the Jurisdiction of Secondary
Education Service Area Office 25

สุปรียา ชินพะวอ¹, สุรเชต น้อยฤทธิ์²
Supreeya Chinpawor¹, Surachet Noilit²
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561
Email : supreeyachinpawo220@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2)พัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผู้บริหาร จำนวน 74 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 แบบประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบและตัวชี้วัด แบบประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ระยะที่ 2 แบบประเมินการพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

¹นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Graduate Student. Master of Education (Educational Administration).
Mahasarakham University, Thailand.

²อาจารย์ประจำหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Lecturers in the Curriculum. Master of Education (Educational Administration).
Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 29 พฤษภาคม 2562; แก้ไขบทความ: 8 กรกฎาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 9 กรกฎาคม 2562

Received: May 29, 2019; Revised: July 8, 2019; Accepted: July 9, 2019

แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็นที่ปรับปรุง

ผลการวิจัยพบว่า 1)สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า โดยรวมทั้ง 3 ด้าน สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ 2)แนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาความเหมาะสมความเป็นไปได้เป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ ตามลำดับ

คำสำคัญ : 1. การพัฒนา 2. การบริหารเชิงกลยุทธ์ 3. ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1)study the current conditions, desirable conditions and priority needs index of strategic management in school administrators, 2)study guidelines for developing strategic leadership in school administrators under the jurisdiction of Secondary Education Service Area, Office 25. The research sample was composed of 74 school directors from schools under the jurisdiction of Secondary Education Service Area, Office 25. Data was collected in two phases. In the first phase, an evaluation form with a five-point rating scale was used to assess the suitability of components and indicators of strategic management and a three-part questionnaire was used, combining checklist, open-ended and 5-point rating-scale questions in school administrators. In the second phase, an evaluation form with a five-point rating scale was used to assess the developing guidelines for strategic management in school administrators. The statistics used for analysis were average, standard deviation and a modified priority needs index.

The research found that : 1. Current conditions, desirable conditions and the need for strategic management of school administrators under the Office of Secondary Educational Service Area 25, it was found that in all three aspects, the current condition was at a high level, The overall desirable condition was at the

highest level. 2. Strategic management guidelines for school administrators under the Office of Secondary Educational Service Area 25, found that overall is appropriate at a high level and feasibility. At the highest level and considering the appropriateness of each possibility, sorting the average value to the least, strategy formulation implementation of strategies and control and assessment strategies respectively.

Keywords : 1. Development 2. Strategic Management 3. Educational Manager

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำวิจัย

การบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องนำหลักบริหารจัดการที่นำแนวคิดใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพสถานศึกษา ซึ่งองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ระดับหน่วยงานของสถานศึกษา และสถานศึกษาอาจแตกต่างกันได้ตามการแบ่งส่วนงานภายในสถานศึกษาแต่ละแห่งคือ ยุทธศาสตร์ของหน่วยงานจะต้องสอดคล้องและสนับสนุนยุทธศาสตร์ระดับสถานศึกษา นอกจากนี้ยังต้องมียุทธศาสตร์ในการพัฒนางานตามบทบาทหน้าที่และภารกิจในงานประจำของหน่วยงานด้วย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานของหน่วยงาน สำหรับกระบวนการแปลงยุทธศาสตร์ระดับสถานศึกษาสู่ระดับหน่วยงานมีดังนี้ การกำหนดเป้าหมายของหน่วยงาน ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ระดับสถานศึกษา และแผนงานประจำปีด้วยการสำรวจสภาพปัจจุบันของหน่วยงานหรือการวินิจฉัยองค์การระดับหน่วยงาน(unit diagnosis) ด้วยเครื่องมือการบริหารต่างๆ เช่น การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง (SWOT analysis) การวางแผนยุทธศาสตร์ด้วยแผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategic Map) ระดับหน่วยงานและการกำหนดตัวชี้วัดระดับหน่วยงาน และกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานระดับหน่วยงาน (Unit Performance Evaluation) (พสุ เดชะรินทร์ และคณะ, 2553 : 30)

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นตัวจักรกลที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นผู้นำเอานโยบายและโครงการต่างๆ ไปปฏิบัติ ถ้าการดำเนินตามนโยบายเป็นไปด้วยดีย่อมเป็นผลดีต่อคณะครู-อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชนและสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จในการบริหารเพียงใดนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีพฤติกรรมกรบริหารอย่างเหมาะสม ต้องเป็นผู้นำในการบริหารจัดการที่มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้จึงจะสามารถนำพาองค์การให้อยู่รอด (วันเพ็ญ เจริญแพทย์, 2545 : 2) ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจึงต้องมีรูปแบบของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) เป็นรูปแบบของผู้นำชนิดที่นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่

องค์การ ผู้นำองค์การหลายแห่งที่ประสบความสำเร็จล้วนแต่มีความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ทั้งสิ้นความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์เริ่มจากการมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ (Vision) กว้างไกล และนำวิสัยทัศน์มาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นผลสำเร็จตามขั้นตอน (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2549 : 44) ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทิศทาง วิธีการคิด และการบริหารแบบใหม่ที่สอดคล้องทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความพยายามในการวางแผนกลยุทธ์อย่างสมบูรณ์ ที่ครอบคลุมภารกิจและขอบข่ายทั้งหมดของสถานศึกษาทำให้มีการนำเอาเรื่องของกระบวนการการบริหารงาน โดยเฉพาะการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เช่น การจัดโครงสร้างสถานศึกษา วัฒนธรรมสถานศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ ทรัพยากรบุคคล ตลอดจนการควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์เข้ามาบูรณาการร่วมกันเป็นรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) โดยผู้นำระดับสูงขององค์การหรือผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นระดับกลยุทธ์ เป็นบุคคลที่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาในทุกขั้นตอน แต่อย่างไรก็ตามการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะบริหารเชิงกลยุทธ์ได้ผลดีนั้น จำเป็นต้องมีการเสริมพลังให้ผู้บริหารมีโอกาสฝึกและใช้ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำได้อย่างเต็มศักยภาพ ต้องมีการอบรมและพัฒนาอย่างเข้มข้นภายในระยะเวลาที่เพียงพอเพื่อสร้างผู้นำรุ่นใหม่ให้เป็นนักบริหารการศึกษามืออาชีพ (รุ่ง แก้วแดง, 2543 : 278) นอกจากนี้ ในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษาและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา แม้จะได้มีการออกกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 แล้ว แต่หน่วยปฏิบัติยังไม่มีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารงานและการจัดการศึกษาเท่าที่ควร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553 : 8)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นพบว่า สถานศึกษาหลายแห่งยังมีปัญหาในการนำกลยุทธ์มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อที่จะพัฒนาให้บรรลุตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ดังเช่น สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า การบริหารจัดการไม่ว่าเป็นนโยบายหรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการบริหารจัดการมักจะมีการเปลี่ยนแปลงทำให้ต้องประสบปัญหาการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากสภาวะการณ์ในยุคปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยเฉพาะนโยบายที่ผู้บริหารต้องนำไปปฏิบัติก็ได้มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ ส่งผลต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาและการปฏิบัติงานของครูผู้สอนมีความยุ่งยากมีอุปสรรคในการปฏิบัติ ถึงแม้เขตพื้นที่จะมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้บริหารในด้านกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาให้กับผู้บริหาร แต่ก็ยังพบปัญหาอยู่บ่อยครั้ง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน การพัฒนาสถานศึกษาให้ตรงตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ อย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

3. ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

3.2 ได้การพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ตรวจสอบความเหมาะสมองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ในปีการศึกษา 2558 จำนวน 4,065 คนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ในปีการศึกษา 2558 จำนวน 425 คน โดยใช้เกณฑ์ร้อยละมากำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (บุญชม ศรีสะอาด, 2558 : 43) ให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งให้คำแนะนำ เสนอแนะเพื่อความสมบูรณ์ของแนวทางและทำหน้าที่ประเมินการพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งแบบประเมินมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน

ประมาณค่า (Rating Scale) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณ 5 ระดับ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ทำได้โดยนำแบบประเมินความเหมาะสมเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน พิจารณาตรวจสอบ ความเหมาะสมแล้วนำข้อเสนอที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น แบบสอบถามที่เกี่ยวกับการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ทำได้โดยกลุ่มตัวอย่าง และหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Modified Priority Need Index : $PNI_{Modified}$) ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งทำหน้าที่ประเมินการพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา (โดยประเมินความถูกต้อง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปสัมภาษณ์ จากโรงเรียนที่มีทางการบริหารเชิง กลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี Best Practice จำนวน 3 โรงเรียน ทำได้โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ทำหน้าที่ประเมินร่างการพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จำนวน 7 คน และแบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสม/ความเป็นได้ของการพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) แบบเติมค่าและแบบมาตราส่วนประมาณค่าแบ่งเป็น 2 ตอน สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

5.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนาแนว

ทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมทั้ง 3 ด้านของความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 อยู่ในระดับมากและความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 อยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาการแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีข้อค้นพบที่น่าสนใจควรนำมาอภิปราย ดังนี้

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมทั้ง 3 ด้านสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ หากแยกเป็นรายด้านแต่ละด้านจะพบว่า สภาพปัจจุบันด้านที่ 1 การกำหนดกลยุทธ์และด้านที่ 3 การควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ย 3.82 อยู่ในระดับ เหมาะสมมาก และด้านที่ 2 การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 3.80 แต่อยู่ในระดับ เหมาะสม มาก เช่นเดียวกัน สภาพที่พึงประสงค์ด้านที่ 1 การกำหนดกลยุทธ์ จะมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 4.66 ส่วนด้านที่ 2 การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติและด้านที่ 3 การควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยน้อยเท่ากันคือ 4.63 แต่ทั้ง 3 ด้านในสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด สอดคล้องกับสุภภรณ์ มั่นเกตุวิทย์ (2557 : 152 – 153) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนที่จัดการศึกษาร่วมกัน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยขององค์ประกอบจากน้อยไปหามาก คือ ด้านการควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์ เฉลี่ย 2.74 ด้านการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ เฉลี่ย 2.86 ด้านการวางแผนกลยุทธ์เฉลี่ย 2.89 และด้านการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ เฉลี่ย 2.93 สอดคล้องกับจักรกฤษณ์ พันธุ์โพคา (2558 : 107) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากนั้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะทุกสถานศึกษามีการกำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษาไว้ทุกสถานศึกษา โดยสถานศึกษามีการนำนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานต้นสังกัดรวมทั้งการสำรวจความต้องการของบุคลากรภายในสถานศึกษาและผู้รับบริการ มากำหนดให้เป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจและกลยุทธ์ของสถานศึกษาเพื่อใช้ในการดำเนินการของสถานศึกษาอันจะนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของสถานศึกษาที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล สอดคล้องกับ ณีฐนันท์ พิทยะภัทร์ (2557 : 138) การบริหารเชิงกลยุทธ์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคกลางตอนล่าง 2 ด้านการกำหนดกลยุทธ์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือผู้บริหารและบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ได้อย่างเหมาะสม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ย

ต่ำสุดคือ ผู้บริหารและบุคลากรสามารถกำหนดแนวทางในการดำเนินงานโดยพิจารณาจากผลการวิเคราะห์สถานการณ์ของศูนย์ได้อย่างเหมาะสม ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารและบุคลากรสามารถกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารและบุคลากรสามารถปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการควบคุมและประเมินผล โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารและบุคลากรสามารถแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารและบุคลากรประเมินกลยุทธ์โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นตามปฏิทินที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 การพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมทั้ง 3 ด้านของความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 อยู่ในระดับมากและความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับวารุณี จิรัญเวทย์ (2555 : 85– 88) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 คือ ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเชิงระบบ และวิเคราะห์ระบบต่าง ๆ นำสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาได้ ควรพัฒนาด้วยวิธีการระดมความคิด มีความคิดสังเคราะห์ ผสมผสานเป็นสิ่งใหม่หรือแนวคิดใหม่ควรพัฒนาด้วยศึกษาดูงานและสอดคล้องกับ พงษ์ฉันทย์ ศรีวิเชียร (2558 : 113–114) การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีความเห็นว่าการระดมการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ต้องเลือกกระบวนการให้สอดคล้องกับพันธกิจ นโยบาย รวมถึงความสัมพันธ์ของอุปสรรคและโอกาสภายนอกจากองค์กร ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรที่ต้องนำไปดำเนินการให้มีความเชื่อมโยงกับภาพรวมในอนาคตของหน่วยงาน ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีความเห็นว่าการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เป็นการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ โดยจัดระบบงาน การมอบหมายงาน ในการวางแผนการปฏิบัติงาน เพื่อให้การนำกลยุทธ์ไปใช้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการกลยุทธ์เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมกระบวนการเรียนรู้ การปฏิบัติการแสดงออกทางพฤติกรรม และเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเป็นองค์รวม ด้านการควบคุมกลยุทธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีความเห็นว่าการ

การตรวจสอบดูว่าทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินสอดคล้องไปตามแผนคำสั่ง หลักการ ที่จัดทำไว้หรือไม่ วัตถุประสงค์ของการควบคุมก็เพื่อการค้นหาจุดอ่อนและข้อบกพร่องเพื่อทำการแก้ไขและป้องกันมิให้ผลงานคลาดเคลื่อนจากวัตถุประสงค์หน้าที่ด้านการควบคุมนั้นเกี่ยวข้องกับทุกๆ สิ่งไม่ว่าจะเป็น สิ่งของคนหรือการกระทำ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

7.1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย การกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ ซึ่งผู้บริหารและครูสามารถนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีการบริหารเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารเป็นนักวางแผนที่ดี แสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์เพื่อกำหนดเป้าหมายและทิศทางของโรงเรียนอย่างชัดเจน เป็นนักวางแผน กลยุทธ์ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และคิดเชิงรุกได้ และวิเคราะห์ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

7.1.2 จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อย ที่สุด พบว่า การกำหนดกลยุทธ์และการควบคุมและประเมินกลยุทธ์มีค่าเท่ากัน คือ 3.82 และ ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80

7.1.3 จากผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์สูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากบุคลากรในการแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติงาน การแสวงหา โอกาสและประสบการณ์ ในการบริหารการเปลี่ยนแปลงและรู้เท่าทันนวัตกรรมและเทคโนโลยี และมีการนำวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ แผนงานและ โครงการต่างๆลงสู่การปฏิบัติในโรงเรียนอย่าง ชัดเจน ซึ่งนับว่าเป็นส่วนสำคัญของพัฒนาสถานศึกษาให้ตรงตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

7.1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำ สถานศึกษาให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศ และรวมถึงการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิผล มากยิ่งขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลที่นำการพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาทุกระดับให้มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

7.2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา และพบว่า ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีบทบาทในการพัฒนาตนเองมากขึ้น หลังจากการฝึกอบรมและนำผลการพัฒนาไปใช้ในสถานศึกษา ทำให้ทราบข้อดีและจุดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขภายในองค์กร และควรทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมด้านกระบวนการประเมินผล การนำผลการพัฒนาภาวะผู้นำไปใช้ให้เกิดขึ้นในองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม

7.2.3 ควรนำผลการพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาไปใช้และพัฒนาให้มีความต่อเนื่อง และศึกษาแนวทางการนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลแก่องค์กรพร้อมติดตามผลการดำเนินงานต่อไป

7.2.4 ควรมีการวิจัยประเมินโปรแกรมการพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริหารที่จะส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต

8. เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ศิริวงศ์. (2552). การบริหารเชิงกลยุทธ์ในโรงเรียนถิ่นวิทยา อำเภอถิ่น จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จักรกฤษณ์ พันธุ์โพคา. (2558). การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ณัฐนันท์ พิทยะภัทร์. (2557). การบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคกลางตอนล่าง 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2550). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัลเอ็กเพรส.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2558). พื้นฐานการวิจัยการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 7. มหาสารคาม : ตักศิลาการพิมพ์.
- พสุ เดชะรินทร์ และคณะ. (2553). การวางแผนและการกำหนดยุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- พงษ์ดนัย ศรีวิเชียร. (2558). การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน.

- วารุณี จิรัญเวทย์. (2557). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สุภาภรณ์ มั่นเกิดวิทย์. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนที่จัดการศึกษาร่วมกัน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณา และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก อาจารย์ ดร.สุรเชต น้อยฤทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบที่กรุณาให้คำแนะนำ ปรับปรุงแก้ไขในการงานวิจัยครั้งนี้จนเสร็จสมบูรณ์ด้วยดี ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ชนะวงษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชัย จิตรนนท์ นายจักรารุช สอนโกษา นายวิไลศักดิ์ วรรณศรี นายเรืองยศ แวดล้อม นางพัชรินทร์ ไชยสมบัติ และนายศรารุช ฐปัญญา ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการยืนยันองค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา และความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของการพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกวิธน์ เทศบุตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูศรีอ่อน ดร.ธนนท์ ไชยทิพย์ นายสมใจ วิเศษทักษิณ ดร.วาทัญญู ภูซาดา ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย ขอขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บตัวอย่าง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ขอขอบพระคุณ นายคำเบา ชินพะวอ นางสมัย ชินพะวอ บิดามารดา และนางสาวเบญจมาศ วรรณปะเข น้องสาวร่วมรุ่น พ.27 การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่คอยให้คำปรึกษาร่วมกันและครอบครัวที่ให้อำนาจใจ ตลอดจนผู้ที่เคารพนับถือทุกท่าน ที่มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนให้วิทยานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาพระคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ทุกท่าน และขอเป็นกำลังใจให้ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกท่านที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

การบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
Public Administration Base on Good Governance in Thakhonyang Sub-district
Municipality, Kantharawichai District, Mahasarakham Province

ก้อย ชาเรืองฤทธิ์¹, ประโยชน์ สังกลิ่น²
Khoy Charuengrite¹, Prayote Songklin²
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ.2561
Email : kingkongkhoy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาล และ 2)ศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสม ระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ในเขตเทศบาลตำบลท่าขอนยาง จำนวน 378 คน ผู้ให้สัมภาษณ์ คือ พนักงานเทศบาลตำบลท่าขอนยาง จำนวน 10 คน ผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่าขอนยาง จำนวน 10 คน โดยการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์แบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และ

¹นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Graduate Students Majoring in Master of Political Science, College of Politics and Governance Mahasarakham University, Thailand.

²อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Lecturers to Graduate Curriculum, Department of Public Administration, College of Politics and Governance Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 15 มิถุนายน 2562; แก้ไขบทความ: 20 กรกฎาคม 2562; ตอรับการตีพิมพ์: 13 สิงหาคม 2562

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น .95 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1)ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2)ข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาล ในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชาชนมีข้อเสนอแนะที่สำคัญในหลักนิติธรรม คือ เทศบาลควรมีการชี้แจง หรือให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ประกาศ ระเบียบต่างๆ ของเทศบาลแก่ประชาชน หลักคุณธรรม คือเทศบาลควรมีการส่งเสริมให้พนักงานเทศบาลปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยยึดถือผลประโยชน์ประชาชนเป็นหลัก หลักความโปร่งใสคือ เทศบาลควรเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้งบประมาณในโครงการต่างๆ ให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง โดยมีช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลที่หลากหลาย หลักการมีส่วนร่วม คือ เทศบาลควรเพิ่มช่องทางรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนหลักความรับผิดชอบคือเทศบาลควรดำเนินการแก้ไขปัญหาแก่ประชาชนทันที เมื่อได้รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนและหลักความคุ้มค่า คือ เทศบาลควรจัดสรรงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่า

คำสำคัญ : 1. การบริหารงานภาครัฐ 2. หลักธรรมาภิบาล 3. เทศบาลตำบลท่าขอนยาง

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1)study public administration based on good governance and 2)study suggestions for public administration based on good governance in Thakhonyang sub-district municipality, Kantharawichai district, Mahasarakham province. The research was conducted by using mixed method including both quantitative and qualitative approaches. The samples in this research were 378 people who were 18 years old or over who had a legal right to vote in Thakhonyang sub-district municipality, Kantharawichai district, Mahasarakham province, obtained by using Taro Yamane formula. The interviewees purposively selected in this research consisted of 10 officials in Thakhonyang sub-district municipality, and 10 community leaders and people in Thakhonyang sub-district municipality. The instruments used for data collection were questionnaire and semi-structured

interviewing form. The questionnaire reliability was 95. The statistics used for analyses included the percentage, frequency, mean, and standard deviation.

The results of the study were as follows: 1. People's overall opinion about public administration based on good governance in Thakhonyang sub-district municipality, Kantharawichai district, Mahasarakham province, was at a moderate level. 2. People's suggestion for public administration based on good governance in Thakhonyang sub-district municipality, Kantharawichai district, Mahasarakham province was as follows: For rule of law aspect, the municipality should inform or educate people on law, notice, and regulation; for ethics aspect, the officials in the municipality should be encouraged to work honestly and to focus on people's advantages; for transparency aspect, the municipality should disseminate budget information on each project to the public via various media; for participation aspect, the municipality should provide more channels to listen to people's opinions; for accountability aspect, the municipality should solve the problems for people immediately; and for value for money aspect, the municipality should consider worthiness in budget allocation.

Keywords : 1. Public Administration 2. Good Governance 3. Thakhonyang Sub-district Municipality

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยการปกครองของภาครัฐที่เกิดตามหลักการกระจายอำนาจ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ถือเป็นรัฐธรรมนูญที่มีความสำคัญกับการกระจายอำนาจ ที่ปรากฏในมาตรา 78 ซึ่งปรากฏอยู่ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยมีความสำคัญคือ รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น ซึ่งมีความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง โดยสิ่งที่สามารถสะท้อนระดับของการกระจายอำนาจและความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่ามีอยู่เพียงใด สามารถพิจารณาได้จากการให้อำนาจหน้าที่แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการแทรกแซงหรือกำกับดูแลของส่วนกลาง กล่าวคือ หากอำนาจหน้าที่ในการจัดทำภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอยู่กว้างขวาง ย่อมสะท้อนถึงระดับ

การกระจายอำนาจที่มีอยู่สูง และหากส่วนกลางเข้ามาแทรกแซงหรือกำกับดูแลอยู่น้อย ก็สามารถสะท้อนถึงความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่สูง เป็นต้น ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 –พ.ศ.2560 และกฎหมายเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะ สำหรับการจัดทำบริการสาธารณะที่ถือเป็นอำนาจหน้าที่ของระดับชาติ (รัฐ) และระดับท้องถิ่น (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) เพื่อตอบสนองความต้องการและความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชาชนโดยทั่วไป องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นหน่วยการปกครองของภาครัฐที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งก็เกิดปัญหาในการบริหารงาน เช่น ปัญหาการจัดสรรงบประมาณ ปัญหาการบริหารงานขาดประสิทธิภาพ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งจะทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนและความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก การนำแนวคิดธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นแนวทางในการช่วยแก้ไขปัญหาเหล่านี้ (มนตรี บุญพาณิชย์, 2552 : 66-67)

เทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้องค์กรเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นการเสริมสร้างความมีศักดิ์ศรีของการเป็นหน่วยงานภาครัฐ อีกทั้งสร้างความมั่นใจ ความศรัทธา และความไว้วางใจจากประชาชนผู้รับบริการผู้ปฏิบัติงาน และผู้มีส่วนได้เสีย โดยทางผู้บริหารของเทศบาลตำบลท่าขอนยางเห็นสมควรให้มีการจัดทำนโยบายกำกับดูแลองค์กรที่ดีของเทศบาลตำบลท่าขอนยาง เพื่อเป็นแนวทางยึดถือปฏิบัติในการดำเนินงานของพนักงานเทศบาลทุกระดับในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง และมีแนวทางในการส่งเสริมให้องค์กรเกิดการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ข้อบังคับเทศบาลตำบลท่าขอนยางว่าด้วยจรรยาบรรณข้าราชการ พ.ศ. 2559 , ประกาศเจตนารมณ์การป้องกันและต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน, มาตรฐานทางคุณธรรม และจริยธรรมของข้าราชการ พนักงานท้องถิ่น ลูกจ้างเทศบาลตำบลท่าขอนยาง, แผนเสริมสร้างมาตรฐานวินัยคุณธรรม จริยธรรม และป้องกันการทุจริต เป็นต้น เทศบาลตำบลท่าขอนยางมุ่งเน้นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 แต่อย่างไรก็ตามเทศบาลตำบลท่าขอนยางก็มีปัญหาในการจัดการขยะล้นเมือง ปัญหาปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำชีและบริเวณหมู่บ้านใกล้เคียงที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและการควบคุมการผลิตน้ำประปา ซึ่งเทศบาลยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ (ทงศักดิ์ ศรีสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2562)

จากความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งข้อมูล

จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลท่าขอนยางให้เป็นไปตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

2.2 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบถึงการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

3.2 สามารถนำผลการวิจัยไปนำเสนอเป็นข้อเสนอแนะการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง ให้เกิดการบริหารงานตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปในเขตเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 378 คน โดยใช้สุทธทาโร่ ยามาเน่ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ผู้ให้สัมภาษณ์ คือ พนักงานเทศบาลตำบลท่าขอนยาง จำนวน 10 คน ผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 10 คน โดยการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์แบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยใช้โปรแกรมสถิติสำหรับวิจัยในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น .95 ส่วนแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างนำมาวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ และหาข้อสรุป

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า

ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$) เมื่อจำแนกตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกหลัก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ หลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.49$) หลักความคุ้มค่า ($\bar{X} = 3.45$) หลักคุณธรรม ($\bar{X} = 3.44$) หลักความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.43$) หลักนิติธรรม ($\bar{X} = 3.39$) และหลักความโปร่งใส ($\bar{X} = 3.32$)

5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชาชนมีข้อเสนอแนะที่สำคัญในหลักนิติธรรม คือ เทศบาลควรมีการชี้แจง หรือให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ประกาศ ระเบียบต่างๆ ของเทศบาลแก่ประชาชน หลักคุณธรรม คือเทศบาลควรมีการส่งเสริมให้พนักงานเทศบาลปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยยึดถือผลประโยชน์ประชาชนเป็นหลัก หลักความโปร่งใส คือ เทศบาลควรเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้งบประมาณในโครงการต่างๆ ให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง โดยมีช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลที่หลากหลาย หลักการมีส่วนร่วม คือ เทศบาลควรเพิ่มช่องทางรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน หลักความรับผิดชอบ คือ เทศบาลควรดำเนินการแก้ไขปัญหาแก่ประชาชนทันที เมื่อได้รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน และหลักความคุ้มค่า คือ เทศบาลควรจัดสรรงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่า

5.3 ผลการวิเคราะห์มูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม สรุปผลดังนี้

5.3.1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พนักงานเทศบาลเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า เทศบาลตำบลท่าขอนยางมีการบริหารงานสอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาลทุกหลักโดยในหลักนิติธรรม พบว่า พนักงานเทศบาลยึดหลักการทำงานภายใต้กฎหมาย และระเบียบในการปฏิบัติงาน ในหลักคุณธรรม พบว่า เทศบาลมีการออกมาตรการควบคุม หรือส่งเสริมให้พนักงานเทศบาลปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ในหลักความโปร่งใส พบว่า เทศบาลมีโครงสร้างของระบบหน่วยงานที่เปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบการบริหารงานทั้งภายในหน่วยงาน และจากหน่วยงานภายนอก รวมทั้งประชาชนมาตรวจสอบการทำงานของหน่วยงาน ในหลักการมีส่วนร่วม พบว่า เทศบาลมีการเปิดโอกาสให้ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสียเข้าร่วมในการบริหารงานของเทศบาล เช่น ในการทำประชาคม การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การบริการสาธารณะ รวมถึงการสร้างโครงการต่างๆของเทศบาล ในหลักความรับผิดชอบ พบว่า เทศบาลมีระบบติดตาม และประเมินผลงาน โดยมีการกำหนดมาตรฐานในการบริหารงานในหน่วยงานมีการประเมินผลงานแก่พนักงานเทศบาลตามสายงานผู้บังคับบัญชาในแต่ละหน่วยงาน และมีการกำกับดูแลการบริหารงานเทศบาลจากหน่วยงานอื่นทุกปี โดยมีการใช้ตัวชี้วัดประสิทธิภาพในการประเมินการบริหารงานของเทศบาล และในหลัก

ความคุ้มค่า พบว่า ในหน่วยงานต่างๆ ในเทศบาลมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงาน คือ โปรแกรมต่างๆ ที่ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับแผนงานโครงการต่าง ๆ ในการจัดสรรงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่า บางโปรแกรมสามารถตรวจสอบการจัดสรรงบประมาณในบางหน่วยงาน นอกจากนี้ยังมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ

จากการสัมภาษณ์พนักงานเทศบาล พบว่า พนักงานเทศบาลมีข้อเสนอแนะที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง ได้แก่ ในหลักนิติธรรมมีข้อเสนอแนะคือ เทศบาลควรมีการปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นตนเอง ควรมีการปรับปรุงกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล ควรปรับปรุงกฎหมายให้มีความทันสมัย ในหลักคุณธรรมมีข้อเสนอแนะคือ เทศบาลควรมีการปรับปรุงระบบการบริหารงานให้เกิดระบบคุณธรรมในหน่วยงานมากขึ้น ควรเพิ่มมาตรการเข้มงวดในการแก้ไขปัญหาการทุจริตในองค์กร ในหลักความโปร่งใสมีข้อเสนอแนะคือ หน่วยงานในเทศบาลควรได้รับการตรวจสอบการทำงานในรูปแบบหมุนเวียนตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอกหลายแห่ง และควรมีขั้นตอนที่ชัดเจนแก่ประชาชน ในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบการทำงาน of พนักงานเทศบาลทุกขั้นตอน ในหลักการมีส่วนร่วมมีข้อเสนอแนะคือ เทศบาลควรมีการสร้างความร่วมมือกับประชาชนในรูปแบบหลากหลาย เช่น การร่วมกิจกรรมทางสังคมสงเคราะห์ การบริการสาธารณะระหว่างเทศบาลกับประชาชน และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการบริหารงานของเทศบาลมากขึ้น ในหลักความรับผิดชอบมีข้อเสนอแนะคือ เทศบาลควรมีการเพิ่มศูนย์บริการ หรือศูนย์ช่วยเหลือประชาชนมากขึ้น และเทศบาลควรมีรูปแบบการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลอย่างหลากหลาย เช่น แอปพลิเคชันต่างๆ เป็นต้นและ ในหลักความคุ้มค่าข้อเสนอแนะคือ เทศบาลควรมีการปรับปรุงค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับจำนวนปริมาณงานที่พนักงานเทศบาลรับผิดชอบ ควรมีการพัฒนาพนักงานเทศบาลให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติงาน ควรมีการวางแผนจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมกับปริมาณงานควรมีการวางแผนก่อนจัดสรรงบประมาณในการจัดทำโครงการต่างๆ

5.3.2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามพบว่า เทศบาลตำบลท่าขอนยางมีการบริหารงานไม่สอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาลทุกหลัก โดยในหลักนิติธรรม พบว่า ก่อนมีการออกนโยบาย หรือออกกฎหมายของเทศบาล เทศบาลไม่เชิญประชาชนทั่วไปเข้าร่วมประชุม โดยเฉพาะในการประชุมสมัยวิสามัญของเทศบาล ประชาชนมีสิทธิในการร่วมรับฟังความคิดเห็นเพียงอย่างเดียว เว้นแต่บางเรื่องเท่านั้นที่สิทธิประชาชนแสดงความคิดเห็นได้ ในหลักคุณธรรม พบว่า พนักงานเทศบาลบริการประชาชนไม่เสมอภาค ประชาชนไม่เคยถูกเรียกสินบนจากพนักงานเทศบาลหน่วยงานในเทศบาลมีขั้นตอนการทำงานที่เอื้อให้เกิดการ

ทุจริต ในหลักความโปร่งใส พบว่า เทศบาลยังมีขั้นตอนยุ่งยากในการเปิดเผยข้อมูลทางราชการแก่ประชาชนบางเรื่อง เทศบาลผูกขาดการตรวจสอบการบริหารงานจากประชาชนบางกลุ่มโครงสร้างของระบบงานเทศบาลขาดความชัดเจนในหลักการมีส่วนร่วม พบว่าเทศบาลขาดการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้เกิดการมีส่วนร่วม และเทศบาลมีการส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนน้อยในหลักความรับผิดชอบพบว่า เทศบาลขาดลักษณะวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อแผนผังพื้นที่เทศบาลขาดการมีเป้าหมายความรับผิดชอบต่อการบริหารงานต่อประชาชน และการติดตามและประเมินผลการทำงานของเทศบาลยังไม่เป็นที่เชื่อถือและยอมรับจากประชาชน และในหลักความคุ้มค่า พบว่า เทศบาลมีการดำเนินโครงการที่ไม่ค่อยเกิดประโยชน์แก่ประชาชน มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริการประชาชนน้อยไม่เพียงพอต่อการบริการของประชาชนในชุมชน และเทศบาลมีวิธีการส่งเสริมให้ประชาชนรักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนไม่เหมาะสม ไม่เอื้อให้ประชาชนเกิดการรักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน

จากการสัมภาษณ์ประชาชนและผู้นำชุมชน พบว่า ประชาชนและผู้นำชุมชนมีข้อเสนอแนะที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง ได้แก่ ในหลักนิติธรรมมีข้อเสนอแนะ คือ เทศบาลควรมีการออกกฎหมายควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนที่อาจจะสร้างปัญหาสาธารณะให้คนในชุมชนและเทศบาลควรมีการปรับปรุงกฎหมายเปิดช่องทางให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของเทศบาล ในหลักคุณธรรมมีข้อเสนอแนะ คือเทศบาลควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการป้องกันการทุจริตที่ดีของเทศบาล และเทศบาลควรปรับปรุงการบริการประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ในหลักความโปร่งใสมีข้อเสนอแนะ คือเทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปในชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย หรือกลุ่มที่เอื้อประโยชน์ร่วมกันกับเทศบาลโดยตรงเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบการบริหารงานในหน่วยงานเทศบาลควรมีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการต่างๆของเทศบาลอย่างใกล้ชิด และเทศบาลควรมีการปรับปรุงขั้นตอนการเปิดเผยข้อมูลทางราชการแก่ประชาชนในหลักการมีส่วนร่วมมีข้อเสนอแนะ คือเทศบาลควรส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการมีส่วนร่วมกับเทศบาลในรูปแบบที่หลากหลาย ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน และเทศบาลควรมีบทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการพัฒนาชุมชนร่วมกันในภาคประชาชน ในหลักความรับผิดชอบมีข้อเสนอแนะคือ เทศบาลควรมีมาตรการรับผิดชอบต่อแก้ไขปัญหาแก่ประชาชนในการดำเนินโครงการต่างๆ ให้ประชาชนรับรู้อย่างชัดเจน ควรมีการจัดตั้งศูนย์บริการประชาชนให้เพียงพอต่อการบริการประชาชนในชุมชนควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการประเมิน และติดตามผลการดำเนินงานของเทศบาล และในหลักความคุ้มค่ามีข้อเสนอแนะคือ เทศบาลควรมีการลงพื้นที่สำรวจปัญหา ความต้องการของประชาชนในชุมชนอย่างจริงจังก่อนที่จะจัดทำโครงการ เทศบาลควร

ส่งเสริมประชาชนในชุมชนด้วยการสร้างโครงการพัฒนาอาชีพสร้างรายได้แก่ประชาชน ควรมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริการสาธารณสุขแก่ประชาชน และเทศบาลควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนรักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนด้วยวิธีที่แปลกใหม่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

6.1 ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและจำแนกตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเทศบาลตำบลท่าขอนยางมีข้อบัญญัติของเทศบาลที่ชัดเจน เข้าใจง่าย เป็นที่ยอมรับของประชาชน และพร้อมใจกันปฏิบัติตามพนักงานเทศบาลบริหารงานโดยยึดถือผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก เทศบาลมีช่องทางรับฟังข้อคิดเห็นข้อร้องเรียนจากประชาชนอย่างชัดเจนเทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความต้องการของท้องถิ่นเทศบาลได้ทำการแก้ไขปัญหาและทำตามข้อเสนอของประชาชน และเทศบาลมีการรณรงค์ให้ประชาชนช่วยกันรักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์และยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระทรงฤทธิ์ จงเจริญพันธ์ (2555 : 77-97) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสีชมภู จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนโดยรวมและจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อาชีพในแต่ละองค์การบริหารส่วนตำบล และขนาดองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีโดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

6.2 พนักงานเทศบาลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ดังนี้

6.2.1 หลักคุณธรรม พบว่า เทศบาลตำบลท่าขอนยางมีการบริหารงานภาครัฐตามหลักคุณธรรม แต่ยังมีปัญหาการบริหารงานที่ไม่สอดคล้องตามหลักคุณธรรม เนื่องจากเทศบาลมีปัญหาในด้านระบบการทำงานในบางหน่วยงานที่เอื้อต่อการทุจริตในองค์กร พนักงานเทศบาลขาดความเข้มงวดในการใช้มาตรการแก้ไขการทุจริตในองค์กร และพนักงานเทศบาลบางกลุ่มขาดจรรยาบรรณที่พึงประสงค์ อาจทำให้เกิดการคอร์ปชั่นในองค์กรจากปัญหาดังกล่าวจึงทำให้เทศบาลตำบลท่าขอนยางอาจเกิดการทุจริตเกิดขึ้นในองค์กร และพนักงานเทศบาลบางกลุ่มขาดจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่สอดคล้องกับงานวิจัยของกนิษฐา คำมูลคร (2559 : 91-92) ได้ทำการศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลหนองอีบุตร อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่าเทศบาลผ่านการตรวจประเมินหลักคุณธรรม แต่ยังมีปัญหาตามเกณฑ์การตรวจประเมินคือ

เทศบาลขาดมาตรการบังคับในกรณีมีการฝ่าฝืนจริยธรรม ซึ่งควรมีข้อกำหนดโทษทางวินัย การเกิดข้อโต้แย้ง หรือต้องตีความไม่ชัดเจนของประมวลจริยธรรมในแต่ละหน่วยงาน เช่น การไม่รักษาเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ ขาดความสามัคคี การเบียดบังเวลาราชการ เพื่อประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งต้องได้รับการแก้ไขก่อนการกระทำผิดจะลุกลามเพิ่มระดับความรุนแรงถึงขั้นทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นปัญหาในประเด็นหลักคุณธรรมมากที่สุด

6.2.2 หลักการมีส่วนร่วม พบว่า เทศบาลตำบลท่าขอนยางมีการบริหารงานภาครัฐตามหลักการมีส่วนร่วม แต่ยังมีปัญหาการบริหารงานที่ไม่สอดคล้องตามหลักการมีส่วนร่วม เนื่องจากเทศบาลมีปัญหาในการพัฒนาศักยภาพประชาชน เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชนในการบริหารงานท้องถิ่นจากปัญหาดังกล่าวจึงทำให้เทศบาลตำบลท่าขอนยางขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารงานจากประชาชนในชุมชนหลากหลายกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของกนิษฐา คำมูลคร (2559 : 89-93) ได้ทำการศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลหนองอีบุตร อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลผ่านการตรวจประเมินหลักการมีส่วนร่วมไม่พบปัญหาตามเกณฑ์การตรวจประเมิน แต่ผู้ศึกษาเห็นว่า การส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นเพราะประชาชนยังไม่มีโอกาสเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองรูปแบบเทศบาลมากนัก เรื่องความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับรูปแบบเทศบาลควรจะมีการกระตุ้นให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพให้แก่เทศบาลต่อไป และอาจเป็นเพราะปัจจัยพื้นฐานของบุคคลมีการรับรู้หรือให้ความสนใจในเรื่องต่างๆ แตกต่างกัน การรับรู้จะเกิดมากขึ้นอยู่กับสิ่งที่มีอิทธิพลในการรับรู้ ได้แก่ ลักษณะของผู้รับรู้อัตลักษณ์ของสิ่งเร้าเป็นตัวกำหนดให้เกิดการเรียนรู้ได้นั้นจะต้องมีการรับรู้เกิดขึ้นก่อน ซึ่งเป็นปัญหาในประเด็นการมีส่วนร่วมมากที่สุด

6.2.3 หลักความคุ้มค่า พบว่า เทศบาลตำบลท่าขอนยางมีการบริหารงานภาครัฐตามหลักความคุ้มค่า แต่ยังมีปัญหาการบริหารงานที่ไม่สอดคล้องตามหลักความคุ้มค่า เนื่องจากเทศบาลมีปัญหาเรื่อง ผลตอบแทนในการทำงานของพนักงานเทศบาลไม่เหมาะสมกับปริมาณงานที่พนักงานเทศบาลรับผิดชอบมีการจัดสรรงบประมาณที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงานและประชาชน พนักงานเทศบาลบางคนขาดความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ ทำให้ไม่สามารถใช้เครื่องมือที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการปฏิบัติงานได้ และบางหน่วยงานในเทศบาลยังมีการนำเทคโนโลยี หรือเครื่องมือที่มีความทันสมัยเข้ามาใช้ในการทำงานในองค์กร โดยขาดการวางแผนในการจัดสรรทรัพยากรจากปัญหาดังกล่าวจึงทำให้เทศบาลตำบลท่าขอนยางอาจมีปัญหาความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์คือ ค่าตอบแทน ซึ่งทำให้กระทบกับปริมาณงานขององค์กรที่พนักงานเทศบาลรับผิดชอบ เทศบาลมีการใช้จ่ายงบประมาณในการดำเนินงานโครงการมีความสิ้นเปลือง ทำให้องค์กรได้รับผลกระทบด้านการดำเนินงานไม่บรรลุเป้าหมาย และไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน เทศบาล

ขาดประสิทธิภาพในการบริหารงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของกนิษฐา คำมูลคร (2559 : 90-94) ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลหนองอีบุตร อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่าเทศบาลไม่ผ่านการตรวจประเมินหลักความคุ้มค่า 1 เกณฑ์การประเมิน พบปัญหาตามเกณฑ์การตรวจประเมิน คือ การปฏิบัติงานของหน่วยงานไม่ประสบความสำเร็จของการปฏิบัติงานตามแผนงาน ไม่ถึงร้อยละ 80 ตามเกณฑ์การตรวจประเมินของสถาบันพระปกเกล้า ผู้ศึกษาเห็นว่า สาเหตุของการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ อาจเป็นเพราะด้านงบประมาณ งบประมาณในแต่ละห้วงมีความคลาดเคลื่อนไปจากแผนที่กำหนดไว้ ทำให้การปฏิบัติงานไม่เป็นตามแผน บุคลากรขาดความตระหนัก ขาดความรับผิดชอบในส่วนที่ยังบกพร่อง ควรส่งเสริมให้เข้ารับการอบรมสัมมนาส่งเสริมให้เกิดการศึกษาด้วยตนเอง เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยี เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ที่มากขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 หลักนิติธรรม จากผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น เทศบาลตำบลท่าขอนยางควรปรับปรุงการบริหารงานในหลักนิติธรรม โดยเฉพาะการบัญญัติกฎหมายให้มีกระบวนการที่ประชาชนสามารถตรวจสอบความถูกต้องของการใช้งบประมาณ

7.1.2 หลักคุณธรรม จากผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น เทศบาลตำบลท่าขอนยางควรปรับปรุงการบริหารงานในหลักคุณธรรม โดยเฉพาะการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมไม่เอื้อให้เกิดการทุจริตของพนักงานเทศบาล

7.1.3 หลักความโปร่งใส จากผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นเทศบาลตำบลท่าขอนยางควรปรับปรุงการบริหารงานในหลักความโปร่งใส โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดซื้อ จัดจ้าง อย่างทั่วถึง

7.1.4 หลักการมีส่วนร่วม จากผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นเทศบาลตำบลท่าขอนยางควรปรับปรุงการบริหารงานในหลักการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของท้องถิ่น

7.1.5 หลักความรับผิดชอบ จากผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นเทศบาลตำบลท่าขอนยางควรปรับปรุงการบริหารงานในหลักความรับผิดชอบ โดยเฉพาะการมีรายงานผลการดำเนินการเกี่ยวกับข้อร้องเรียนให้ประชาชนทราบ

7.1.6 หลักความคุ้มค่า จากผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นเทศบาลตำบลท่าขอนยางควรปรับปรุงการบริหารงานในหลักความคุ้มค่าโดยเฉพาะการมีกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 จากผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมาภิบาลที่หน่วยงานภาครัฐสร้างเป็นตัวชี้วัดในการบริหารงานไม่สอดคล้องตามความต้องการหรือความคาดหวังของผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน ดังนั้นควรมีการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาตัวชี้วัดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐสมัยใหม่ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาล โดยการพัฒนาตัวชี้วัดหลักธรรมาภิบาลให้มีความครอบคลุมเหมาะสมกับการบริหารงานภาครัฐในยุคปัจจุบัน

7.2.2 จากผลการวิจัยพบว่าเทศบาลตำบลท่าขอนยางมีปัญหาในการบริหารงานจากข้อจำกัด 3 ด้าน คือ 1)ด้านอิสระในการบริหารงานจากการถูกกำกับจากหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง 2)ด้านปริมาณจำนวนพนักงานเทศบาลน้อย และ 3)ด้านงบประมาณ จากปัญหาดังกล่าว จึงควรมีการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยในการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาล เช่น ปัจจัยของผู้บริหารในหน่วยงานภาครัฐ ปัจจัยศักยภาพของประชาชน ปัจจัยในกระบวนการติดต่อสื่อสารกับประชาชนมีผลต่อการบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลอย่างไร เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารงานภาครัฐที่ครอบคลุมปัญหาที่เกิดจากปัจจัยต่างๆ

8. เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา คำมูลคร. (2559). การศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลหนองอีบุตร อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2556). **หลักรัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โกวิท กังสนันท์. (2552). ธรรมาภิบาลภาครัฐ : รากฐานและความท้าทายต่อรัฐบาลไทย. **วารสารสถาบันพระปกเกล้า**. 7(1). 27-38.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2549). **ทศวรรษตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
- ทงศักดิ์ ศรีสวัสดิ์ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไปสำนักปลัดเทศบาลตำบลท่าขอนยาง ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 กุมภาพันธ์ 2562. ณ สำนักปลัดเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม.
- ทรงฤทธิ์ จงเจริญพันธุ์. (2555). การบริหารงานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เทศบาลตำบลท่าขอนยาง. (2559). **แผนพัฒนาสี่ปีเทศบาลตำบลท่าขอนยาง (พ.ศ. 2561-2564)**. มหาสารคาม : เทศบาลตำบลท่าขอนยาง.

มนตรี บุญพาณิชย์. (2552). ธรรมนูญกับประสิทธิภาพการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.

วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 46(1). 66-67.

วัลนิกา ฉลากบาง. (2560). การวิจัยแบบผสมผสาน. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม. 7(2). 125-131.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2555). การบริหารจัดการและการบริหารยุทธศาสตร์ของหน่วยงานของรัฐ.

กรุงเทพมหานคร : โพรเพซ.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดมหาสารคาม. (2561). ข้อมูลจำนวนประชาชนผู้มีสิทธิ

เลือกตั้งในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง. มหาสารคาม : สำนักงานคณะกรรมการ
การเลือกตั้งจังหวัดมหาสารคาม.

สุจิตรา บุญยรัตนพันธุ์. (2556). ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 12.

กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม.

9. คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ประโยชน์ ส่งกลิ่น อาจารย์ที่ปรึกษาที่กรุณาให้คำปรึกษา และคำแนะนำในการทำวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ที่ช่วยอนุเคราะห์ตรวจสอบด้านเนื้อหา ด้านสถิติ และด้านการใช้ภาษาตลอดจนให้คำปรึกษาในการทำวิจัย ขอขอบพระคุณท่านนายกเทศมนตรี พนักงานเทศบาล ผู้นำชุมชน และประชาชนในเขตเทศบาลตำบลท่าขอนยาง ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่ให้ความร่วมมือผู้วิจัยเป็นอย่างดีในการให้สัมภาษณ์ การทดสอบเครื่องมือการวิจัย และในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามในการทำวิจัย

ขอขอบพระคุณบิดาและมารดาที่อุปการะเลี้ยงดูและผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนด้านการศึกษา และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยขออุทิศเพื่อบูชาพระคุณบิดา มารดา และอาจารย์ที่ชี้้นำความรู้คู่คุณธรรมให้ประสบความสำเร็จในชีวิต

ความสำเร็จของยุทธวิธีเคลื่อนไหว กรณีการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้า
จากก๊าซธรรมชาติบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

The Success of Movement Strategies in Protesting Against Natural Gas Power
Plant Project, Bangkhla District, Chachoengsao Province

ธนิกา เนาวรัตน์¹, ชุฬรัตน์ เจริญพร²

Tanika Naowarat¹, Chuleerat Charoenporn²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561

Email : tanika.bangkhla@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำเร็จของยุทธวิธีเคลื่อนไหวคัดค้านแผนการก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าจากก๊าซธรรมชาติบางคล้าของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ในพื้นที่ตำบลเสม็ดเหนือ และตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า ขบวนการเคลื่อนไหวของชุมชน ในพื้นที่ตำบลเสม็ดเหนือและตำบลเสม็ดใต้ เกิดขึ้นเพื่อคัดค้านแผนการเกิดโครงการโรงไฟฟ้าที่จะมีการใช้ก๊าซธรรมชาติ และน้ำในการหล่อเย็น ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อดำรงชีวิตในพื้นที่ ชาวชุมชนมีการใช้ 4 ยุทธวิธีที่สำคัญ โดยเริ่มต้นด้วย 1)ยุทธวิธีสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความเท่าทันถึงผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้นให้กับคนในชุมชน 2)ยุทธวิธีสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน ร่วมกันคิด ร่วมกันหาแนวทางในการคัดค้าน โครงการฯ 3)ยุทธวิธีอารยะขัดขืน และการลงโทษทางสังคม ตามแนวทางสันติวิธี และ 4)ยุทธวิธี เรียนรู้ผลกระทบจากพื้นที่จริง ด้วยการนำตัวแทนชุมชนที่มีศักยภาพไปเรียนรู้สถานที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ และในพื้นที่ที่ไม่มีการแก้ไข

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

¹ Graduate student, Master of Arts Program, Department of Social, Business and Political Leadership, College of Social Innovation, Rangsit University, Thailand.

² วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

² College of Social Innovation Rangsit University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 15 มิถุนายน 2562; แก้ไขบทความ: 20 กรกฎาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 13 สิงหาคม 2562

Received: June 15, 2019; Revised: July 20, 2019; Accepted: August 13, 2019

ปัญหาจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำความรู้ ข้อมูลที่ได้ขยายผลต่อชุมชน ความสำเร็จของการเคลื่อนไหวคัดค้านในกรณีศึกษานี้เกิดจากพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมชุมชนที่เข้มแข็ง การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และการใช้ยุทธวิธีต่างๆ ในการคัดค้านโครงการฯ ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวเชิงความรู้ อันสามารถนำไปเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่นที่ได้รับผลกระทบจากโครงการขนาดใหญ่อื่นๆ ของภาครัฐที่มาโดยไม่โปร่งใสได้

คำสำคัญ : 1. ความสำเร็จ 2. ยุทธวิธีการเคลื่อนไหว 3. โครงการโรงไฟฟ้าจากก๊าซธรรมชาติบางคล้า

ABSTRACT

The objectives of the research were to study the success of strategies against the construction of Bang Khla Natural Gas Power Plant of the affected communities in the area of Samet Nua Sub-district and Samet Tai Sub-district, Bang Khla District, Chachoengsao Province. The results of the study were as follows it has been found that community movement in the area of Samet Nua Sub-district and Samet Tai Sub-district was to protest against the plan to construct a power plant that uses natural gas and water coolant which would cause good and bad impacts on the livelihoods of the people living in the area. They people used 4 important strategies, namely: (1) creating the body of knowledge, understanding, and knowledge sharing about the consequences of the project to the people in the community; (2) creating a process to participate in the community together, think together in order to find out guidelines for protesting the project; (3) civil disobedience and social sanction, according to peaceful approaches; and, (4) learning the effects from the real area by bringing potential community representatives to learn about places affected by the similar projects and in the areas where there was no solution from those involved to bring the gathered knowledge and information to disseminate to the community members. The success of the protest movement in this case is rooted in the strong socio-cultural elements of the community, the participation of people in the community and the use of various strategies for objecting to the project, which is a knowledge movement. This can be used as a model for other areas affected by other large-scale projects of the government that are not transparent.

Keywords : 1. Success 2. Movement Strategies 3. Against Natural Gas Power Plant Project, Bangkhla District

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สภาพการณ์ของสังคมปัจจุบันประสบปัญหาในเรื่องมลภาวะ ไม่ว่าจะเป็นมลพิษทางเสียง มลพิษทางน้ำ และมลพิษทางอากาศ จึงทำให้ผู้คนทั่วโลกสนใจและตระหนักถึงพิษภัยเรื่องเหล่านี้มากยิ่งขึ้น โดยในประเทศไทยนั้นมีการสำรวจเรื่องความกังวลของประชาชนกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมา โดยศูนย์สำรวจความคิดเห็น สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้าโพล) พบว่า ประชาชนร้อยละ 96.15 มองปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องใกล้ตัว โดยร้อยละ 54.53 มองว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมไทยอยู่ในระดับที่รุนแรงมาก การตื่นตัวของประชาชนตามการสำรวจข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจุบันคนในประเทศไทยได้ตระหนักถึงปัญหาของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเคลื่อนไหวของประชาชนในการเรียกร้องและปกป้องชุมชนของตนที่ได้รับปัญหามลภาวะด้านสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ ดังเช่นตัวอย่างเหตุการณ์การลุกขึ้นใช้สิทธิชุมชนของกลุ่มรักษ์แปดริ้ว เกี่ยวกับการรวมกลุ่มคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าขนาด 1600 เมกกะวัตต์ โดยใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิงของบริษัท สยามเอ็นเนอจี พาวเวอร์ ซัพพาย จำกัด ในเครือกัลฟ์เจดี ประเทศญี่ปุ่น (คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ, 2559 : ออนไลน์)

การเคลื่อนไหวคัดค้านเกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2550 เมื่อชาวชุมชนบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้พบว่ามีกลุ่มนักศึกษาคนหนึ่งได้เข้ามาเก็บข้อมูลในเรื่องความคิดเห็นต่อการมีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ โดยที่ผู้สำรวจไม่ได้มีการระบุว่า จะสร้างโรงงานอุตสาหกรรมประเภทใดผลิตอะไร ต่อมาตัวแทนของบริษัท สยามเอ็นเนอจี และผู้นำชุมชนบางส่วน ได้นำสมาชิกชาวชุมชนจำนวนหนึ่งเดินทางไปศึกษาดูงานโรงงานผลิตไฟฟ้าแก่งคอย 2 จังหวัดสระบุรี ต่อมาได้มีการติดต่อขอซื้อที่ดินบริเวณพื้นที่ติดต่อกันระหว่างหมู่ 4 ตำบลเสม็ดเหนือและหมู่ 5 ตำบลเสม็ดใต้ จำนวนประมาณ 350 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีสายส่งไฟฟ้าแรงสูงพาดผ่าน ขณะนั้นก็ได้ทราบจากผู้ขายที่ดินว่า ผู้ซื้อจะซื้อไว้สำหรับสร้างโรงงานผลิตสบู่ แต่ในที่สุดชาวชุมชนฯ ได้ทราบว่าพื้นที่ดังกล่าวจะใช้สำหรับการสร้างโรงไฟฟ้า ฯ โดยใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิง ของบริษัท สยามเอ็นเนอจี พาวเวอร์ ซัพพาย จำกัด ในเครือกัลฟ์เจดี ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งจำเป็นต้องตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้แม่น้ำบางปะกง เพราะต้องใช้น้ำในกระบวนการผลิตและแหล่งน้ำสำหรับปล่อยน้ำเสียจากกระบวนการผลิต เกิดขึ้นจากแนวความคิดของความต้องการใช้ไฟฟ้า ซึ่งคาดว่าจะใช้มากขึ้น โดยจะใช้น้ำในการหล่อเย็น ในแต่ละวันต้องใช้น้ำประมาณ 54,000 ลูกบาศก์เมตร รวมทั้งต้องอยู่ใกล้สายส่งไฟฟ้าแรงสูงเพื่อประโยชน์ในการส่งผ่านกระแสไฟฟ้า โครงการดังกล่าวนี้เป็น 1 ใน 4 โครงการผลิตโรงไฟฟ้าโดยผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชนรายใหญ่ (IPP) (คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ ครั้งที่ 9/2550 (ครั้งที่ 118))

จากการศึกษาของชาวชุมชน พบว่า แผนการเกิดโครงการโรงไฟฟ้าในพื้นที่ตำบลเสม็ดเหนือและตำบลเสม็ดใต้ การดำเนินโครงการฯ ขนาดใหญ่นี้อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อชาวบ้านและชุมชนรอบโรงไฟฟ้า แต่ยังไม่มีการทำประชาพิจารณ์ รับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านที่อยู่บริเวณโดยรอบ

หรือรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) จากการเกิดโครงการ ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่และบริเวณโดยรอบลุกขึ้นมาปกป้องชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง เช่น เรื่องของน้ำ สภาพอากาศ ทรัพยากรที่ปัจจุบันชาวบ้านใช้ประกอบอาชีพ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ดังนั้น ชาวบ้านในชุมชนจึงรวมกลุ่มลุกขึ้นมาปกป้องสิทธิของตนเอง และใช้ชื่อว่า กลุ่มรักษ์แปดริ้ว ซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนชุมชนที่อยู่บริเวณพื้นที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้าฯ โดยได้มีการพัฒนาขยายจำนวนแนวร่วมของกลุ่ม มีกระบวนการยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง หลากหลาย และประสบความสำเร็จโดยโครงการ ฯ ไม่สามารถดำเนินการก่อสร้างได้

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวอำเภอบางคล้า ถือเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ที่เน้นการชุมนุมประท้วงที่ไม่ใช้ความรุนแรง เป็นการต่อสู้ด้วยอาศัยพลังความรู้และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การมีส่วนร่วมทางตรงของประชาชนที่มีความกระตือรือร้น และสามารถเป็นกรณีที่น่าสนใจ ที่การเคลื่อนไหวคัดค้านของภาคประชาชนสามารถประสบผล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ความสำเร็จของยุทธวิธีการเคลื่อนไหวของ “กลุ่มรักษ์แปดริ้ว” ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน เพื่ออาจเป็นประโยชน์สำหรับเป็นบทเรียนการเรียนรู้สำหรับชุมชนอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของภาครัฐเช่นเดียวกันได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาขั้นตอนกระบวนการของ “กลุ่มรักษ์แปดริ้ว” ในการคัดค้านโครงการจนประสบความสำเร็จ

2.2 เพื่อศึกษารูปแบบยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวคัดค้านโครงการ

3. สมมติฐานการวิจัย

ความสำเร็จของการเคลื่อนไหวคัดค้านของชาวชุมชนในพื้นที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้าฯ ในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เกิดขึ้นจากยุทธวิธีการเคลื่อนไหวที่มีกระบวนการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง และสอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 สามารถอธิบายรูปแบบการเคลื่อนไหว ของกลุ่ม “รักษ์แปดริ้ว” ในการบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างดีทำให้ประสบความสำเร็จ

4.2 ได้รูปแบบความสำเร็จของการใช้ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวในการปกป้องวิถีชีวิตชุมชน ที่เป็นรูปธรรม สามารถใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนให้กับเครือข่าย องค์กร ชุมชน ต่อไปในภายหน้า อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้อย่างเหมาะสม

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ มีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) การศึกษาเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary) ที่มีอยู่ โดยอาศัยแหล่งข้อมูลประกอบ ดังนี้ (1) หนังสือ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เอกสารการประชุม สัมมนาทางวิชาการ รายงานการวิจัย รวมทั้งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต (2) ข่าวสาร สื่อมวลชน วารสาร สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง (3) เอกสารที่ได้รับการยอมรับเปิดเผย เช่น ข้อมูลเผยแพร่ของโครงการ 2) การเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อค้นหาความจริง ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้ (1) การสังเกต (Observation) แบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง เช่น การประชุมกลุ่มของกลุ่ม เป็นต้น (2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยกำหนดคำถามในประเด็นที่ศึกษาไว้อย่างกว้างๆ เป็นลักษณะคำถามแบบเปิด (Open ended) ซึ่งเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์โดยใช้การซักถาม พูดคุยแบบเป็นกันเองมากที่สุด การซักถามในประเด็นจะมีการปรับเปลี่ยนไปได้ตามสถานการณ์หรือความเหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เข้าถึงความเป็นจริงมากที่สุด (3) การบันทึกข้อมูลภาคสนาม วิธีที่สำคัญในการเก็บข้อมูล คือ การจดบันทึก โดยผู้วิจัยได้ทำการบันทึกภาคสนาม จากการพูดคุย หรือการสัมภาษณ์ จะทำการจดบันทึกหลังจากเสร็จสิ้นการสนทนา หากมีความสงสัยหรือเกิดปัญหาอะไรจะกลับไปซักถามใหม่

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาขั้นตอนกระบวนการของ “กลุ่มรักษ์แปดริ้ว” ในการคัดค้านโครงการจนประสบความสำเร็จ พบว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวอำเภอบางคล้า ถือเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ที่เน้นการชุมนุมประท้วงที่ไม่ใช้ความรุนแรง เป็นการต่อสู้ด้วยอาศัยพลังความรู้และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การมีส่วนร่วมทางตรงของประชาชนที่มีความกระตือรือร้น จัดเป็นการมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้น และใช้วิธีตามแนวทางอารยะขัดขืนและการลงโทษโดยสังคม

6.1.1 การเกิดขึ้นของ “กลุ่มรักษ์แปดริ้ว” และการพัฒนากระบวนการเคลื่อนไหวการก่อรูปของ “กลุ่มรักษ์แปดริ้ว” เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2551 เริ่มจากการประชาชนในชุมชนได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ และพูดคุยวิเคราะห์ผลกระทบจากโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้า ที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ตลอดจนเกิดปัญหาความไม่เพียงพอเพียงพอน้ำ ที่ใช้ในการอุปโภคและบริโภค ซึ่งจากเดิมที่ชุมชนก็ประสบปัญหาการถูกแย่งชิงน้ำโดยบริษัท จัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) และการก่อสร้างโครงการ ฯ อาจจะทำให้ขาดแคลนน้ำ จนอาจทำให้เกิดปัญหาการแย่งชิงน้ำรุนแรงเพิ่มขึ้น

สำหรับชาวชุมชนบางคล้า ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะน้ำ มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตคนบางคล้า เป็นอย่างมาก เป็นต้นทุนและวัตถุดิบที่ชุมชนนำมาใช้เพื่อสร้างอาชีพและเกิดรายได้ในชุมชน เนื่องด้วยเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่พึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะดินที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกและน้ำจืดที่มีคุณภาพ (ความเป็นน้ำจืด) และปริมาณที่มากพอให้ทดเข้าใช้และกักเก็บไว้สำหรับการเพาะปลูกและพืชผลต่างๆ ในแต่ละรอบปี โดยที่ผ่านมาชุมชนสามารถร่วมกันบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ จากอดีตที่ผ่านมาแม่น้ำบางปะกงจะให้น้ำจืดที่มีคุณภาพดังกล่าวในปริมาณที่มากพอในปริมาณ 8 เดือน คือประมาณระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนธันวาคม ก่อนที่น้ำทะเลจะหนุนสูงจนไม่สามารถทดน้ำเข้าหรือกักเก็บได้เป็นเวลา 4 เดือน คือประมาณระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน การได้ประโยชน์จากน้ำธรรมชาติในระดับนี้ถือว่ามีความสมดุลทั้งของระบบนิเวศและการได้ประโยชน์ของสมาชิกชุมชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน

อย่างไรก็ดี กระแสการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมที่รุกและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งส่งผลกระทบต่อชาวบางคล้า เมื่อมีการขยายตัวของพื้นที่อุตสาหกรรมในภาคตะวันออกอย่างกว้างขวางซึ่งได้เพิ่มปริมาณความต้องการใช้ทรัพยากรเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น “น้ำ” ได้มีการจัดตั้งบริษัทเอกชนเพื่อการจัดหาและจัดส่งน้ำเพื่อผันน้ำเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม “พลังงานและไฟฟ้า” ทำให้มีการเร่งรัดให้มีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ทั้งการขยายในพื้นที่เดิมหรือการหาพื้นที่ก่อสร้างใหม่ ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินมีการรุกรุกกล้าของภาคอุตสาหกรรมมาสู่พื้นที่เกษตร การแย่งชิงฐานทรัพยากร ทำให้เกิดข้อท้วงติงถึงสิทธิอันพึงมีของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ (ศักดิ์ณรงค์ มงคล, 2553 : 1-3) กรณีนี้เป็นบทเรียนของปัญหาทรัพยากรน้ำของชุมชนเป็นสำคัญ

6.1.2 การบริหารจัดการของกลุ่ม “รักษั้แปดริ้ว” กลุ่มรักษั้แปดริ้ว เป็นกลุ่มที่จัดตั้งมาเฉพาะกิจในการคัดค้านโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้า ฯ มีสมาชิกที่เป็นตัวแทนชุมชนของชุมชน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนโดยแยกเป็น 7 ด้าน ประกอบด้วย 1)ด้านการส่งเสริมความรู้ ทำหน้าที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน และสมาชิกในกลุ่ม 2)ด้านการอำนวยความสะดวก ทำหน้าที่วางแผนการจัดการ การอำนวยความสะดวก การประสานงาน และการควบคุม ตลอดจนประเมินสถานการณ์ในการเคลื่อนไหวให้เกิดความเรียบร้อย 3)ด้านการจัดการข้อมูลข่าวสาร ทำหน้าที่ค้นคว้าข้อมูลข่าวสารในรูปแบบต่างๆ ตลอดจนเป็นผู้จัดทำ รวบรวม เก็บรักษาเอกสารข้อมูล และสื่อต่างๆ สำหรับใช้ในการเคลื่อนไหว 4)ด้านการจัดกิจกรรม/การเคลื่อนไหว ทำหน้าที่ออกแบบกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมแนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่ม 5)ด้านการสร้างเครือข่าย/แนวร่วม ทำหน้าที่ประสาน จัดหาภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และระดมมวลชนในการเคลื่อนไหว 6)ด้านที่จัดหาเงินทุน ระดมทุน ทำหน้าที่จัดหางบประมาณ อาหาร อุปกรณ์ เครื่องมือ สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับใช้ในการเคลื่อนไหว

7)ด้านการจัดการในฝ่ายสวัสดิการ/การเงิน/บัญชี ทำหน้าที่เก็บรักษา ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และจัดทำเอกสาร รายงานข้อมูลเกี่ยวกับการเงินที่เกิดขึ้นในการเคลื่อนไหว

กล่าวโดยสรุป ในบริหารจัดการของกลุ่ม “รักษ์แปดริ้ว” ได้มีการบริหารจัดการในทุกๆ ด้านได้อย่างเป็นระบบ มีการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นประสบการณ์ใหม่ของสมาชิกที่ต้องรับผิดชอบ โดยในงานแต่ละด้านนั้นสมาชิกทุกท่านได้รับความไว้วางใจจากชุมชนอย่างมาก ทำให้ได้รับการยอมรับ และประสบความสำเร็จ อย่างยิ่ง

6.2 ความสำเร็จของยุทธวิธีการเคลื่อนไหวคัดค้านของกลุ่มฯ บทเรียนการเคลื่อนไหวเรียกร้องของกลุ่มรักษ์แปดริ้วใช้พลังของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในพื้นที่ที่ตระหนักถึงปัญหาและลุกขึ้นมาปกป้องสิทธิของตนเอง ซึ่งเมื่อศึกษาการเคลื่อนไหวดังกล่าว สามารถสรุปยุทธวิธีได้ดังนี้ คือ

6.2.1 ยุทธวิธีสร้างความรู้ ยุทธวิธีเรียนรู้ผลกระทบจากพื้นที่จริง เป็นการเคลื่อนไหวขั้นตอนแรกในการคัดค้านโครงการฯ ซึ่งเป็นกิจกรรมภายในที่กำหนดขึ้นในพื้นที่ชุมชน ด้วยการนำตัวแทนชุมชนบางส่วนไปเรียนรู้สถานที่จริงที่เกิดโครงการขนาดใหญ่เช่นเดียวกัน โดยมีการพูดคุยกับเครือข่ายที่ได้รับผลกระทบจากโครงการฯ คล้ายกัน และในพื้นที่ที่ยังไม่มีการแก้ไขปัญหาจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำความรู้ ข้อมูลที่ได้ ขยายผลต่อในชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนแนวคิดร่วมกัน กิจกรรมยุทธวิธีนี้นอกจากเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมแล้ว ยังเกิดประเด็นข้อมูลการเรียนรู้เป็นประเด็นควบคู่กันไป เกิดการขยายผลไปเรียนรู้ ทำให้เห็นภาพได้ชัดเจน และสามารถบอกต่อให้คนในชุมชนที่ยังไม่เข้าใจได้รับรู้ถึงผลกระทบและปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้ชุมชนได้รู้เท่าทันถึงผลเสียการสร้างความเข้าใจให้กับคนในชุมชน หากมีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าฯ จากนั้นก็ดำเนินการจัดเวทีเพื่อหาแนวร่วมเครือข่ายในชุมชนที่มีความต้องการที่จะเรียนรู้ และต้องการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง และชุมชนของการก่อสร้างโรงไฟฟ้าฯ ที่จะเกิดขึ้น องค์กรที่ดี พบปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนยุทธวิธีการเรียนรู้เช่นนี้ กล่าวคือ ด้วยชาวชุมชนบางคล้า เป็นคนชนชั้นกลางๆ ที่สามารถมีรายได้จากอาชีพหลักที่ดำรงอยู่ในบ้านตนเองเป็นส่วนใหญ่ จึงถือได้ว่าชาวบางคล้ามีฐานะที่ค่อนข้างดี เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชน ก็ได้ร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมสนับสนุนเงินทุน ด้วยความสมัครใจ สำหรับนำไปใช้ในเรื่องการคัดค้านโครงการดังกล่าว ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องไม่กระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน และไม่มีปัญหาที่จะมีกลุ่มคนหรือผู้ใดใช้เหตุการณ์นี้ไปแอบแฝงหาผลประโยชน์จากชาวบ้าน ซึ่งเงินทุนที่ได้มานั้น มาจากการสนับสนุนคัดค้านไม่ให้เกิดโครงการในพื้นที่อำเภอบางคล้า

6.2.2 ยุทธวิธีกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นยุทธวิธีที่สำคัญโดยการรวมกลุ่มคนที่มีแนวคิดร่วมกันเพื่อสร้างเครือข่าย เพื่อร่วมกันคิด ร่วมกันค้นหาแนวทางในการสร้างกระบวนการรับรู้และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการคัดค้านด้วยวิธีต่างๆ ประกอบด้วย ประชาชนที่ทำงาน

เป็นกลุ่ม มีการเรียนรู้ร่วมกัน ออกแบบ วางแผนร่วมกัน การหาข้อตกลงร่วมกันเพื่อดำเนินการตลอดจนไปดำเนินกิจกรรมในรูปแบบมีส่วนร่วม และมีพลัง ซึ่งจะใช้กระบวนการเสวนาหาทางออก กระบวนการเสวนา การทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การจัดทำเวทีเพื่อหาแนวร่วม การทำกิจกรรมระดมทุน ในขณะที่ระหว่างการทำกิจกรรมก็จะค้นพบบุคคลที่มีศักยภาพและสามารถเป็นแนวร่วมในการขยายผลต่อ เป็นการสร้างเครือข่าย เพื่อที่จะดึงดูดคนกลุ่มต่างๆ ที่มีความแตกต่างกันมาปรึกษาหารือร่วมกัน เป็นการเอื้อประโยชน์เพื่ออำนวยให้เกิดกลุ่มเล็กๆ ที่จะทำให้การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ปรึกษาหารือและมีการอภิปรายที่เป็นลำดับขั้น เกิดการแบ่งปัน การแลกเปลี่ยนข้อมูล แลกเปลี่ยนประสบการณ์ไปสู่การพิจารณามุมมอง ทศนคติและทางเลือกเพื่อที่จะหาเป้าหมายร่วมกันและนำไปสู่การดำเนินการ การกำหนดรอบหรือประเด็นซึ่งจะอธิบายถึงมุมมองหลักและทางเลือกของกลุ่ม รวมทั้งยังเป็นกลยุทธ์ในการดำเนินการที่จะเน้นในเรื่องของปัจจัยนำเข้าและพลังที่จะต้องใช้ในกระบวนการนี้ด้วย เช่น การจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม

6.2.3 ยุทธวิธีอารยะขัดขืน ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวอำเภอบางคล้า ถือเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ที่เน้นการชุมนุมประท้วงที่ไม่ใช้ความรุนแรง เป็นการต่อสู้ด้วยอาศัยพลังความรู้และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การมีส่วนร่วมทางตรงของประชาชนที่มีความกระตือรือร้น จัดเป็นการมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้น และใช้วิธีตามแนวทางอารยะขัดขืนและการลงโทษโดยสังคม ดังนี้ ประการแรก การต่อสู้ของชาวบ้านเป็นไปแนวทางสันติวิธี คือ ไม่ใช้ความรุนแรงและปราศจากอาวุธ เน้นวิธีการเจรจาและยื่นหนังสือถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลายครั้ง จนในที่สุดสามารถยุติการก่อสร้างโรงไฟฟ้าดังกล่าว ตามแนวทางสันติวิธีดังกล่าวได้ ประการที่สอง การต่อสู้ของชาวบ้าน เน้นใช้วิธีการลงโทษทางสังคม (Social Sanction) คือ การประณามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการอนุมัติการเกิดโครงการที่ไม่ชอบธรรม ที่ไม่มีการทำประชาพิจารณ์ตามกระบวนการของกฎหมาย ซึ่งนอกจากนี้ยังเป็นการให้ข้อมูล เผยแพร่ให้บุคคลทั่วไปได้รับทราบถึงความไม่ชอบมาพากลดังกล่าวในท้ายที่สุดหลายฝ่ายที่ได้ทราบข้อมูลได้เข้ามาร่วมเคลื่อนไหวกับชาวบ้านจนประสบความสำเร็จในที่สุด ประการที่สาม การต่อสู้ของชาวบ้านเป็นไปตามแนวทางสันติวิธีด้วยการใช้แนวทางอารยะขัดขืน นั่นคือ การถือแพ่งทางกฎหมาย ยกตัวอย่างเช่น การปิดถนน การทำกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ ประการสุดท้าย การต่อสู้ของชาวบ้านทั้งอารยะขัดขืนและการลงโทษโดยสังคม ล้วนเป็นไปตามแนวทางสันติวิธี ที่เป็นการชุมนุมแบบสากลไม่เน้นความรุนแรง และเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ ที่เน้นการรวมกลุ่ม เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนเอง

6.2.4 ยุทธวิธีการนำมามีวิเคราะห์ข้อมูลจากพื้นที่จริงแล้วนำมาสู่การแก้ไขปัญหา ชุมชนสร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิของชุมชน อนุรักษ์บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ ร่วมกันคุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติและต่อเนื่อง โดยใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2550 มาตรา 67 วรรคสอง โดยเงื่อนไขความสำเร็จอยู่ที่ การตื่นตัวของประชาชน และรวมตัวกันลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อคัดค้านโครงการฯ

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากศึกษาความสำเร็จของยุทธวิธีการเคลื่อนไหว ในการคัดค้านโครงการฯ ของ “กลุ่มรักษ์แปดริ้ว” เพื่อศึกษาขั้นตอนกระบวนการของ “กลุ่มรักษ์แปดริ้ว” ในการคัดค้านโครงการจนประสบความสำเร็จ โดยแยกออกเป็น 4 ยุทธวิธีด้วยกัน คือ

1. ยุทธวิธีสร้างความรู้ เป็นการสร้างความเข้าใจให้กับคนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้รู้เท่าทันถึงผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้นหากมีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าฯ โดยกลุ่มรักษ์แปดริ้วให้ความสำคัญกับการจัดเวทีเพื่อหาแนวร่วมเครือข่ายในชุมชนที่มีความต้องการที่จะเรียนรู้ และต้องการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง และชุมชนหากมีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าฯ

2. ยุทธวิธีสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน เป็นการรวมกลุ่มคนที่มีแนวคิดร่วมกัน เพื่อสร้างเครือข่าย เพื่อให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการคัดค้านด้วยวิธีต่างๆ เช่น การทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การจัดทำเวทีเพื่อหาแนวร่วม การทำกิจกรรมระดมทุน ทำให้ชุมชนรับรู้ และร่วมมือกันอย่างสำคัญเป็นหนึ่งเดียวในการคัดค้านโครงการ ฯ ค้นพบบุคคลที่มีศักยภาพและสามารถเป็นแนวร่วมในการขยายผลต่อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์ วาสนา บันลือหาญ และปริยานุช วัฒนกุล (2559 : 67) ที่ได้ศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษา ป่าชุมชนโคกหินลาดและป่าชุมชนโคกใหญ่ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า รูปแบบและยุทธวิธีที่ใช้ล้วนเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ เนื่องจากมีรูปแบบที่แตกต่างจากเดิม ที่มีการเคลื่อนไหวเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมส่วนรวมมากกว่าเพื่อกลุ่ม องค์กรของตนเท่านั้น และในช่วงหลังของการเคลื่อนไหวทางสังคม แบ่งรูปแบบการเคลื่อนไหวออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบแรกโดยผู้นำชุมชน เป็นแกนนำในการอนุรักษ์ป่า สร้างศรัทธาให้ชาวบ้าน สร้างความไว้วางใจ ประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อกระตุ้นจิตสำนึก หวงแหวนสมบัติของชุมชนผสมผสานกับการใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้าน รูปแบบที่สอง องค์กรภายนอกชุมชนให้การสนับสนุน ส่งเสริมเป็นที่ปรึกษา แนะนำ เพื่อสร้างรูปแบบและแนวทางการอนุรักษ์ป่าที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

3. ยุทธวิธีอารยะขัดขืน เมื่อศึกษายุทธวิธีการคัดค้านของกลุ่มรักษ์แปดริ้วในการเคลื่อนไหวคัดค้านการก่อสร้างโครงการฯ จะเห็นแนวทางสำคัญโดยการอาศัยพลังความรู้และความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ การให้ความสำคัญกับการปรึกษาหารือ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การออกแบบ วางแผนร่วมกัน การใช้วิธีเสวนาหาทางออก หรือกระบวนการเสวนา (Dialogue) และการนำข้อมูลจากพื้นที่จริงมาวิเคราะห์ร่วมกัน นำไปสู่การเคลื่อนไหวของภาคประชาชนที่ไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง เน้นการเคลื่อนไหวตามแนวทางสันติวิธี โดยใช้อารยะขัดขืนและการลงโทษ

ทางสังคม แนวทางการเคลื่อนไหวในการเรียกร้อง เช่น ยื่นหนังสือ การขอเข้าพบผู้มีอำนาจเป็นการเคลื่อนไหวเชิงความรู้และการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ซึ่งเป็นยุทธวิธีหนึ่งที่ทำให้การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่สามารถคัดค้านการก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าก๊าซธรรมชาติบางลำไต้สำเร็จ สอดคล้องกับ ไอยรา สังฆะ และประภาส ปิ่นตบแต่ง(2554 : 153) ที่กล่าวว่า ปฏิบัติการอารยะขัดขืนถือว่าเป็นยุทธวิธีการเคลื่อนไหวรูปแบบหนึ่งของขบวนการทางสังคมที่ถูกนำมาใช้เพื่อให้การเคลื่อนไหวต่อสู้ของขบวนการได้บรรลุตามเป้าหมาย อันเป็นยุทธวิธีมีลักษณะของการเข้าขัดขวางทำลายระบบสังคมการเมืองปกติ ในรูปแบบที่ผิดกฎหมาย แต่ดำเนินการภายใต้วงขอบสันติวิธี อย่างเปิดเผยต่อสาธารณะ และผู้กระทำการยอมรับโทษตามกฎหมาย ด้วยลักษณะของปฏิบัติการดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อความชอบธรรม ความแหลมคม และความท้าทายของปฏิบัติการ หากขบวนการทางสังคมได้นำปฏิบัติการอารยะขัดขืนมาใช้อย่างครบองค์ประกอบสำคัญที่วางไว้แล้ว มีแนวโน้มว่าปฏิบัติการจะสามารถนำพาขบวนการไปสู่ความสำเร็จได้ตามจุดมุ่งหมาย อีกทั้งยังสามารถสร้างความชอบธรรมให้กับปฏิบัติการในลักษณะนี้ได้อีกด้วย สำหรับปฏิบัติการอารยะขัดขืนของชาวบ้านกลุ่มสมัชชาคนจนกรณีเขื่อนราษีไศลที่ยกมาเป็นตัวอย่างประกอบนั้นจะพบว่า ปฏิบัติการอารยะขัดขืนของชาวบ้านถือว่ามีองค์ประกอบครบตามหลักการ และได้สร้างพลังทำลายจนสามารถกดดันให้รัฐบาลยอมตามข้อเรียกร้องได้ แต่ด้วยลักษณะการยอมรับโทษแบบมีเงื่อนไขของชาวบ้านเองกลับส่งผลให้ปฏิบัติการของพวกเขาเป็นที่กังขาในเรื่องความชอบธรรมอยู่ โดยปัญหาที่วางไว้เชื่อว่าจะเกิดเฉพาะกับกรณีเขื่อนราษีไศลเท่านั้น หากแต่เป็นปัญหาที่พบเห็นได้ทั่วไปในสังคมไทยปัจจุบัน

4. ยุทธวิธีเรียนรู้ผลกระทบจากพื้นที่จริงแล้วนำมาวิเคราะห์แนวทางแก้ปัญหา เป็นการนำตัวแทนชุมชนที่มีศักยภาพไปเรียนรู้จากสถานที่จริง พูดคุยกับเครือข่ายที่ได้รับผลกระทบจากโครงการฯ คล้ายกัน และในพื้นที่ที่ไม่มีการแก้ไขปัญหามาจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เห็นภาพได้ชัดเจน และสามารถบอกต่อให้คนในชุมชนที่ยังไม่เข้าใจได้รับรู้ถึงผลกระทบและปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น รวมถึงการนำแนวทางกระบวนการคัดค้านที่ประสบความสำเร็จของโครงการฯ อื่นๆ มาเป็นข้อมูลสำหรับการวางแนวทางการคัดค้านสำหรับพื้นที่ตนเอง เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฐาตุร สรวงศ์สิริ, มณีนัย ทองอยู่ (2553 : 135) ได้ศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมคัดค้านเหมืองแร่โพแทชจังหวัดอุดรธานี พบว่า กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอุดรธานี ก่อเกิดและเติบโตขึ้นภายใต้เงื่อนไขสองประการ คือ เงื่อนไขภายในองค์กรการเคลื่อนไหวและเงื่อนไขภายนอกองค์กรการเคลื่อนไหว ในด้านเงื่อนไขภายในองค์กรการเคลื่อนไหวประกอบด้วย 1) บทบาทของนักพัฒนาเอกชนในการหนุนเสริมกระบวนการชาวบ้าน 2) การสร้างเครือข่ายและขบวนการบนพื้นฐานความสัมพันธ์แบบเครือญาติและชุมชน 3) บทบาทของแกนนำชาวบ้านในการหนุนเสริมองค์กรการเคลื่อนไหว 4) การมีอิสระขององค์กรและประชาธิปไตยภายในองค์กร รวมถึงการมีกลุ่มระดับย่อยในองค์กรการเคลื่อนไหว ซึ่งได้แปรเปลี่ยนความเห็นพ้องต้องกันของชาวบ้านที่มีต่อปัญหา

และก่อให้เกิดความสามารถในการระดมทรัพยากร จนนำมาสู่การกระทำรวมหมู่และการเติบโตของ ขบวนการ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทรงชัย ทองปาน (2560 : 47) ได้ศึกษายุทธวิธีในการ เคลื่อนไหวทางสังคมของ “กลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเสือเต้น” พบว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมของ “กลุ่มไม่ เอาเชื่อนแก่งเสือเต้น” ที่ยาวนานกว่า 3 ทศวรรษ เป็นกรณีศึกษาที่ดีในการเรียนรู้และทำความเข้าใจ การเคลื่อนไหวทางสังคม โดยเฉพาะในประเทศไทย “ยุทธวิธีที่ใช้ในการเคลื่อนไหว” ทั้งนี้เมื่อสามารถ จำแนกยุทธวิธีได้เป็น 4 กลุ่ม ตามกรอบทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคม ได้แก่ (1)ยุทธวิธีตามช่องทาง ระบบการเมืองปกติ โดยการขัดขวางทำลายระบบการเมืองปกติ และยุทธวิธีการใช้ความรุนแรง (2)ยุทธวิธีการใช้องค์กร และเครือข่ายในการเคลื่อนไหวด้วยการรวมกลุ่ม และการเข้าร่วมองค์กร เครือข่ายระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และองค์กรเหนือชาติ (3)ยุทธวิธีทางวัฒนธรรมด้วยการรื้อฟื้น ปรับเปลี่ยน และประกอบสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และ (4)ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวด้วยอำนาจ ความรู้ ความจริงผ่านงานวิจัยชุมชน และการต่อสู้ด้วยวาทกรรม “ป่าสักทองผืนสุดท้าย” ผลการศึกษา ครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมที่ยาวนาน ยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวทางสังคมมักมี ความหลากหลาย มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และประกอบสร้างขึ้นมาใหม่ตามบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองปกติยังคงถูก นำมาใช้อย่างต่อเนื่อง การสร้างเครือข่าย และการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมด้วยการรื้อฟื้น การ ปรับเปลี่ยนและประกอบสร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อใช้ในการเคลื่อนไหวได้ถูกนำมาใช้และมีพลังมากขึ้น ทำให้การนำเอาคำอธิบายยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวทางสังคมตามกรอบแนวคิดทฤษฎีระดมทรัพยากรมา ใช้ในการอธิบายยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวเพียงอย่างเดียว ดูจะไม่เพียงพอ แต่จำเป็นต้องอาศัยคำอธิบาย จากทฤษฎีอื่นๆ ร่วมด้วย

กล่าวโดยสรุปว่าการศึกษาความสำเร็จของยุทธวิธีการเคลื่อนไหว กรณีการคัดค้านโครงการ ก่อสร้างโรงไฟฟ้าก๊าซธรรมชาติบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อศึกษาขั้นตอนกระบวนการของ “กลุ่ม รักรักษ์แปดริ้ว” ในการคัดค้านโครงการจนประสบความสำเร็จ ในการเคลื่อนไหวคัดค้านโครงการการ ก่อสร้างโรงไฟฟ้าก๊าซธรรมชาติบางคล้า ซึ่งเป็นการแสดงออกที่มีรูปแบบที่มีประสิทธิภาพสูง เพราะเป็น การแสดงออกซึ่งจุดยืนและความต้องการของชุมชนอย่างชัดเจน และหนักแน่น โดยยุทธวิธีที่นำไปสู่ ความสำเร็จของโครงการ เริ่มต้นจากยุทธวิธีสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับคนในชุมชน เพื่อให้ชุมชน ได้รู้เท่าทันถึงผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้นหากมีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าฯ จากนั้นได้จัดเวทีเพื่อหาแนวร่วม เครือข่ายในชุมชน ยุทธวิธีสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยการรวมกลุ่มคนที่มีแนวคิดร่วมกัน เพื่อสร้างเครือข่าย เพื่อร่วมกันคิด ร่วมกันหาแนวทางในการคัดค้านโครงการฯ เป็นการเคลื่อนไหวเชิง ความรู้และการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน และยังใช้ ยุทธวิธีอารยะขัดขืน และการลงโทษทางสังคม ตาม แนวทางสันติวิธี ที่เป็นแบบสากลไม่เน้นความรุนแรง เน้นการรวมกลุ่ม เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนเอง หลังจากการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ก็จะค้นพบบุคคลที่มีศักยภาพและสามารถเป็นแนวร่วมใน

การขยายผลต่อ จึงเกิด ยุทธวิธีเรียนรู้ผลกระทบจากพื้นที่จริง ด้วยการนำตัวแทนชุมชนที่มีศักยภาพไปเรียนรู้สถานที่ได้รับผลกระทบจากโครงการและไม่มีการแก้ไขปัญหาจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำความรู้ ข้อมูลที่ได้ขยายผลต่อชุมชน โดยความสำเร็จของยุทธวิธีการเคลื่อนไหวในครั้งนี้ ทำให้ทางโครงการยุติการก่อสร้าง โดยการย้ายพื้นที่ไปในที่ที่เหมาะสมได้

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

8.1.1 การศึกษาครั้งนี้ทำให้เห็นแนวทางว่า นโยบายและการดำเนินการจากภาครัฐควรต้องมีการศึกษาอย่างรอบด้าน เนื่องจากโครงการขนาดใหญ่จะต้องมีขบวนการขั้นตอนที่ถูกต้องและโปร่งใส เป็นธรรมกับทุกฝ่าย จะได้ไม่ทำให้เกิดปัญหาอย่างกรณีโครงการโรงไฟฟ้าก๊าซธรรมชาติบางคล้า

8.1.2 การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะชาวบ้านในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นชาวชุมชนที่อยู่บริเวณโดยรอบพื้นที่ที่จะก่อสร้างโรงไฟฟ้า อันเป็นกรณีความสำเร็จในการใช้ยุทธวิธีการเคลื่อนไหว ซึ่งบทเรียนจากการศึกษานี้สามารถนำไปเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่นที่ได้รับผลกระทบเพื่อการคัดค้านโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐไม่ได้มีการศึกษาอย่างรอบด้าน ทำให้ชุมชน สังคม ได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะประเด็น ในการใช้ยุทธวิธีต่างๆ สำหรับการคัดค้านเพื่อประสบความสำเร็จ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ควรมีศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของยุทธวิธีการเคลื่อนไหว กรณีการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าจากก๊าซธรรมชาติบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

9. เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ. (2559). เอกสารประกอบการประชุม มติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ ครั้งที่ 9/2550 (ครั้งที่ 118) วันศุกร์ที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2550. สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2561. จาก <http://www.eppo.go.th/index.php/th/eppo-intranet/item/1308-nepc-surayud118>

ฐากูร สรวงศ์สิริ, มณีมัย ทองอยู่. (2553). ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมคัดค้านเหมืองแร่โพแทช จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา). 10(4). 135-150.

ทรงชัย ทองปาน (2560). ยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวทางสังคมของ “กลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น” วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 13(2). 46-82.

ธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์ วาสนา บันลือหาญ และปริยานุช วัฒนกุล. (2559). ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษา ป่าชุมชนโคกหินลาดและป่าชุมชนโคกใหญ่ จังหวัดมหาสารคาม. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 10(3). 67-77.

- ศักดิ์ณรงค์ มงคล. (2553). สภาพการณ์สิทธิชุมชนภาคตะวันออก รายงานผลการศึกษาคณะสงฆ์
เบื้องต้นสำหรับพื้นที่ภาคตะวันออก (ในชุมชนบางคล้า ตำบลน เกาะเสม็ดและมาบตาพุด).
กรุงเทพมหานคร : สำนักการกองทุนสนับสนุนและเสริมสร้างสุขภาพ(สสส.) และมูลนิธิ
สาธารณสุขแห่งชาติ.
- ไอยรา สังฆะ และประภาส ปันตบแต่ง. (2554). ปฏิบัติการอารยะขัดขืน. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม. 5(3). 153-165.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูลีรัตน์ เจริญพร
อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษาศาสตร์ สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ
และการเมือง ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาวิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษาศาสตร์ สาขาผู้นำ
ทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง คณบดี คณะวิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษาศาสตร์ สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการ
การเมือง รองศาสตราจารย์ สังคิต พิริยะรังสรรค์ เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ ขอกราบขอบพระคุณครอบครัว อันเป็นที่เคารพยิ่ง
ที่ได้ช่วยกันวางรากฐานการศึกษา วางรากฐานศีลธรรมอันดีและผู้เป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งของผู้วิจัยใน
การสนับสนุนผู้วิจัยในทุกๆ ด้าน จนประสบความสำเร็จในวันนี้

การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถ
ในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2

Development of Experience Management Patterns to Improve Language Skills
and Knowledge Management Ability of Kindergarten Students in Year 2

วารุณี มหัทธปาณันท์¹

Warunee Mahappanun¹

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2560

Email : s-sumit@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ 2)พัฒนา รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ 3)ทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ 4)ประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี โรงเรียนเทศบาลวัดหัวข่วง จังหวัดแพร่ จำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัย

ผลการวิจัยพบว่า 1)รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นขั้นเป็นตอนและชัดเจน ได้แก่ 1)ขั้นกระตุ้นเร้า 2)ขั้นวางแผน 3)ขั้นเรียนรู้ 4)ขั้นทบทวน 5)ขั้นสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง 6)ขั้นประยุกต์ใช้ รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด 2)รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด 3)เด็กปฐมวัยมีทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้เพิ่มขึ้น

¹โรงเรียนเทศบาลวัดหัวข่วง เทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

¹Thetsaban Wat Hua Khuang School Phrae Municipality Phrae Province, Thailand.

*ได้รับบทความ: 5 มิถุนายน 2562; แก้ไขบทความ: 29 กรกฎาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 13 สิงหาคม 2562

หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของรูปแบบการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผลการประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ พบว่า ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน และความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 สูงกว่าก่อนเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ : 1. การพัฒนารูปแบบ 2. ทักษะทางภาษา 3. ความสามารถในการแสวงหาความรู้

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1) study and analyze information about language skills and the ability to seek knowledge, 2) develop a model of experience to develop language skills and abilities, 3) try to form the experience to develop language skills and the ability to seek cooperation, 4) to evaluate the effectiveness of using the model to develop language skills, experience and capabilities in acquiring knowledge of students from Kindergarten to Year. The subjects in this study were 28 preschool children aged between 4-5 years at Thetsaban Wat Hua Khuang School, Phrae Province. The research instruments were the language skill test of preschool children.

The results showed that : 1. patterns of experience to develop language skills, and the ability to seek the knowledge of students, kindergarten year 2 teaching activities with step-by-step and clear include: 1) Stimulus 2) Plan 3) Active Learning 4) Repeat 5) Constructivism 6) Application. The experience, to improve their language skills, and the ability to seek the knowledge of students, kindergarten year 2 based on the opinions of experts in the appropriate level of extreme. 2. Form the experience to develop language skills and the ability to seek knowledge of students from Kindergarten to Year 2 in the opinions of teachers, early childhood teachers working in the classroom of children between the ages of 4-5. years is appropriate in

the most extreme levels. 3. Early childhood language skills and the ability to seek increased after receiving the learning activities based on the concept of the experience to develop language skills, and the ability to seek the knowledge of students, kindergarten year 2 statistically significant at the .05 level. 4. Evaluation of the pattern of experiences to develop language skills and the ability to seek knowledge of students from Kindergarten to Year 2 with the objective of following sub listening skills, verbal skills, reading skills, writing skills and the ability to seek knowledge of early childhood that has been experienced by the pattern of experiences to develop language skills and the ability to seek knowledge of students from Kindergarten to Year 2 before and after the experience accordingly. layout experience to develop the language skills of students from Kindergarten to year 2 were found to be significantly different at the statistical level. 05 shows. The ability to seek after knowledge of early childhood experiences have been organized by the pattern of experiences to develop language skills and the ability to seek knowledge of students from Kindergarten to Year 2 classes higher. The students have the ability to increase knowledge of early childhood.

Keywords : 1. Model Development 2. Language Skills 3. Ability to Seek Knowledge

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ให้มีคุณภาพเพื่อให้เด็กสามารถนำมาใช้เป็นทักษะพื้นฐานของการเรียนรู้วิชาการทุกด้านนั้นรูปแบบการจัดประสบการณ์ (Instructional Model) เป็นทางเลือกหนึ่งของครูที่จะนำมาใช้เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนในชั้นเรียน (Driscoll, 1994 : 333) โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนและมีกิจกรรมการเรียนรู้ทางภาษาที่เป็นไปตามหลักพัฒนาการและหลักการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ราศี ทองสวัสดิ์ (2541 : 3-7) และวรรณาท รักสกุลไทย (2537 : 170-175) กล่าวถึงปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดประสบการณ์ไว้อย่างสอดคล้องกันว่าปัจจุบันครูในโรงเรียนหรือสถานศึกษาปฐมวัยหลายแห่งนำรูปแบบการจัดประสบการณ์แบบประถมศึกษามาใช้กับเด็กปฐมวัยโดยไม่คำนึงถึงศักยภาพของเด็กว่าสามารถรับรู้และเข้าใจได้หรือไม่วิธีการที่ใช้คือการเรียนอ่านเขียนให้เด็กจดจำตัวอักษรและสะกดคำเด็กได้รับการฝึกทักษะทางภาษาจากการคัดเขียนแบบฝึกหัดซึ่งเป็น

รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ทำให้เด็กปฐมวัยขาดโอกาสในการพัฒนาการเรียนรู้และการเสริมสร้างทักษะทางภาษาอย่างเหมาะสมตามวัยปัญหาดังกล่าวเกิดจากการขาดแคลนรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีความหลากหลายเพื่อให้ครูได้เลือกใช้ตามความสนใจของตนดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาการนำรูปแบบการจัดประสบการณ์แบบประณตศึกษามาใช้กับเด็กปฐมวัยโดยรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่มีความเหมาะสมจะต้องเน้นประสบการณ์สำคัญทางภาษาที่เด็กควรได้รับมากกว่าสาระการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางภาษาครบทั้ง 4 ด้านคือการฟังการพูดการอ่านและการเขียนเนื่องจากทักษะทางภาษาทุกด้านจะต้องพึ่งพาอาศัยกันตามหลักการจัดการเรียนการสอนแบบภาษาธรรมชาติ

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 หลักพัฒนาการหลักการเรียนรู้และหลักการจัดการเรียนการสอนแบบภาษาธรรมชาติเพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้ครูที่มีความสนใจการเรียนการสอนแบบภาษาธรรมชาติแต่ยังไม่มีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนที่ชัดเจนขณะเดียวกันได้มีโอกาสนำรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้นไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมในชั้นเรียนการพัฒนาแบบการจัดประสบการณ์ดังกล่าวผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานคือทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget's Cognitive Development Theory) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (Bruner's Cognitive Development Theory) ทฤษฎีวิวัฒนาการเชิงสังคมของไวทสกอฟ (Vygotsky's Sociocultural Theory) ทฤษฎีเงื่อนไขการเรียนรู้ของกานเย่ (Gagné's Theory of Conditions of Learning) และแนวคิดทางการศึกษาของดิวอี้ (Dewey's Educational Perspective) รวมทั้งแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนารูปแบบคือการเรียนการสอนแบบภาษาธรรมชาติ (Whole Language Approach) และการเรียนการสอนแบบเรกจิโอเอมีเลีย (Reggio Emilia Approach) เมื่อนำแนวคิดที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานรวมทั้งแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนารูปแบบมาบูรณาการสร้างเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 เรียกว่ารูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ประกอบด้วยขั้นการเรียนการสอน 6 ขั้นคือขั้นกระตุ้นเร้า (Stimulus : S) ขั้นวางแผน (Plan : P) ขั้นเรียนรู้ (Active Learning : A) ขั้นทบทวน (Repeat : R) ขั้นสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism : C) และขั้นประยุกต์ใช้ (Application : A)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างที่การทดสอบประสิทธิภาพและเผยแพร่รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียน

ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ทั้งนี้เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 และเป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้ครูได้นำรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาและการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อย่างเป็นขั้นตอนในชั้นเรียน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2
- 2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2
- 2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2
- 2.4 เพื่อประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้ได้รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนในชั้นเรียนเป็นทางเลือกอีกรูปแบบหนึ่งของครูที่จะนำไปใช้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2
- 3.2 ได้รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ช่วยพัฒนาให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาทักษะทางภาษา 4 ด้าน คือ การฟังการพูดการอ่านการเขียน และแสวงหาความรู้ ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 เพื่อบรรลุเป้าหมายโดยใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 เกิดประสบการณ์ต่อตนเองและสังคมโดยรวม
- 3.3 เด็กปฐมวัยได้รับการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 อันส่งผลให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาศักยภาพพื้นฐาน จำเป็นต่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตที่ประสบผลสำเร็จ
- 3.4 เป็นประโยชน์สำหรับครูปฐมวัย ผู้ปกครอง บุคลากรทางการศึกษาปฐมวัยและผู้สนใจได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาความพร้อมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 จาก

การจัดประสบการณ์รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมความพร้อมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ให้สอดคล้องกับบริบทในการจัดการศึกษาปฐมวัยของแต่ละแห่ง

3.5 เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาปฐมวัยทั้งภาครัฐและเอกชน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี โรงเรียนเทศบาลวัดหัวข่วง กองการศึกษา เทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 86 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี โรงเรียนเทศบาลวัดหัวข่วง กองการศึกษา เทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มจากประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 28 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดของรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 30 แผน แบบวัดทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัย ได้แก่ 1) แบบสังเกตทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัย 2) แบบทดสอบวัดทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัย 3) แบบสังเกตพฤติกรรมที่แสดงความสามารถในการแสวงหาความรู้ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ 5) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบทดสอบทักษะทางภาษาและแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ 2) วิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ของแผนการจัดการประสบการณ์ แบบทดสอบทักษะทางภาษาและแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้จากผู้เชี่ยวชาญโดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (IOC) 3) วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนจากการวัดทักษะทางภาษา ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ของกลุ่มทดลอง โดยใช้สถิติทดสอบ t – test (Independent Sample t – test) เป็นข้อมูลเพื่อการตรวจสอบสมมติฐาน 4) วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ของกลุ่มทดลอง

โดยใช้สถิติทดสอบ t – test (Independent Sample t – test) เป็นข้อมูลเพื่อการตรวจสอบสมมติฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมที่แสดงความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา นำข้อมูลมาจำแนกอย่างเป็นระบบและเรียบเรียงเขียนสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับ

5. ผลการวิจัย

5.1 รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นขั้นเป็นตอนและชัดเจน ได้แก่ ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นขั้นเป็นตอนและชัดเจน ได้แก่ 1)ขั้นกระตุ้นเร้า(Stimulus : S) 2)ขั้นวางแผน(Plan : P) 3)ขั้นเรียนรู้(Active Learning : A) 4)ขั้นทบทวน(Repeat : R) 5)ขั้นสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง(Constructivism : C) 6)ขั้นประยุกต์ใช้(Application : A) รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.00 – 4.60 ซึ่งส่วนใหญ่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แสดงว่ารูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีความเหมาะสมในการนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัย

5.2 รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ตามความคิดเห็นของครูปฐมวัยที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในชั้นเรียนของเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-5.00 และความคิดเห็นของครูปฐมวัยที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในชั้นเรียนของเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 3-4 ปี และ 5-6 ปี มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-4.00 แสดงว่า รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีความเหมาะสมในการนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 3-4 ปี 4-5 ปี และ 5-6 ปี

5.3 เด็กปฐมวัยมีทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนและโดยรวมทั้ง 4 ด้านและความสามารถในการแสวงหาความรู้ แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนา

ประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 สูงกว่าก่อนเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้น

6. อภิปรายผลการวิจัย

เด็กปฐมวัยมีทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนและโดยรวมทั้ง 4 ด้านและความสามารถในการแสวงหาความรู้ แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย ทำให้เด็กปฐมวัยมีทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้เพิ่มขึ้น ผลการวิจัยนี้แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ทำให้เด็กปฐมวัยมีทักษะทางภาษาเพิ่มขึ้นทุกด้าน เนื่องมาจากรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนของเด็กปฐมวัยอย่างเป็นขั้นตอน เด็กปฐมวัยได้ทำกิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางภาษาที่มีความหลากหลายผ่านชั้นการเรียนการสอน 6 ชั้น ได้แก่ ขั้นกระตุ้นเร้า(Stimulus : S) เด็กเรียนรู้ภาษาจากคำคล้องจอง เพลง และปริศนาคำทาย ขั้นวางแผน(Plan : P) เด็กเรียนรู้ภาษาจากการปรึกษา การอภิปราย และการแสดงความคิดเห็น ขั้นเรียนรู้(Active Learning : A) เด็กเรียนรู้ภาษาจากการฟังนิทาน การประกอบอาหาร การทดลอง และการศึกษานอกห้องเรียน ขั้นทบทวน(Repeat : R) เด็กเรียนรู้ภาษาจากการทำกิจกรรมศิลปะดังเช่น การวาดภาพระบายสี การปั้น การพิมพ์ภาพ การตัด ฉีก ปะ และการประดิษฐ์เศษวัสดุ ขั้นสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง(Constructivism : C) เด็กเรียนรู้ภาษาจากการนำเสนอผลงานศิลปะของตนเองให้เพื่อนและครูฟัง และขั้นประยุกต์ใช้(Application : A) เด็กเรียนรู้ภาษาจากการตอบคำถามของครู กิจกรรมดังกล่าวข้างต้นเป็นกิจกรรมที่ช่วยในการเสริมสร้างทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี กิจกรรมคำคล้องจอง เพลง และปริศนาคำทายโดยให้เด็กร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ

เนื้อหาจะทำให้เด็กได้ใช้ถ้อยคำที่ถูกต้องและชัดเจน (เยาวพา เดชะคุปต์, 2542 : 75-76) สอดคล้องกับงานวิจัยของเยาวรัตน์ สิงหาราโท (2552 : 106-107) ได้ศึกษาค้นคว้าการพัฒนาความสามารถทางภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของจังหวัดชัยภูมิผลการศึกษาพบว่าแผนการจัดประสบการณ์ 6 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของจังหวัดชัยภูมิที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.46/83.16 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับและนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่เรียนใช้นิทานพื้นบ้านของจังหวัดชัยภูมิมิฉะนั้นเฉลี่ยความสามารถทางภาษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของดุขฎิ อาษากิจ (2553 : 92-94) ได้ศึกษาผลการส่งเสริมทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยการจัดประสบการณ์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติการศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติและเพื่อศึกษาผลการจัดประสบการณ์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติกลุ่มตัวอย่างคือเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 กลุ่มโรงเรียนแคนดง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้ (1)เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะทางภาษาตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติมีคะแนนการทดสอบทักษะทางภาษาหลังการจัดประสบการณ์โดยรวมและรายด้าน 4 ด้านคือทักษะการฟังทักษะการพูดทักษะการอ่านและทักษะการเขียนสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2)ผลการจัดประสบการณ์ในการส่งเสริมทักษะทางภาษาตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 พบว่านักเรียนสามารถฟังพูดอ่านและเขียนได้สามารถพูดโต้ตอบแสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่ฟังได้สามารถอ่านคำจากภาพที่เห็นจากนิทานเรื่องที่ฟังได้สามารถเขียนคำการเขียนเชื่อมโยงประโยคได้บอกเล่าความรู้สึกต่อเรื่องราวที่ฟังได้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นสนุกกับการลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเขียนและการอ่าน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีความเหมาะสมในการนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัย ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแพร่ หรือผู้บริหารโรงเรียนสังกัดอื่นๆ ซึ่งจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย และ มีความสนใจรูปแบบการจัดประสบการณ์ดังกล่าวได้นำไปใช้เป็นทางเลือกหนึ่ง

7.1.2 การนำรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ไปใช้ในโรงเรียนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควร

กำหนดแนวทางในการติดตามผลเป็นระยะหลังการทดลอง เช่น 1 เดือน 3 เดือน และในแต่ละภาคเรียน เป็นต้น เพื่อศึกษาความคงทนของทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

7.2.1 รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 เป็นทางเลือกอีกรูปแบบหนึ่งของครูที่จะนำไปใช้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย ซึ่งการนำรูปแบบการจัดประสบการณ์ดังกล่าวไปใช้นั้น ครูแต่ละคนอาจปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตน

7.2.2 ระหว่างที่ครูดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ควรมีการประเมินทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัย เช่น การสังเกตทักษะทางภาษาในสภาพจริง การสังเกตผลงาน และการทดสอบ เป็นต้น เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการเปรียบเทียบการนำรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ไปใช้ในโรงเรียนที่มีบริบทแตกต่างกัน เช่น สังกัด ขนาด และที่ตั้ง เป็นต้น

7.3.2 ควรนำรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ไปใช้พัฒนาตัวแปรอื่นๆ เช่น ทักษะการคิด พัฒนาการทางสังคมและความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น

7.3.3 การวิจัยครั้งนี้ได้ทดสอบทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 เท่านั้น ดังนั้นจึงควรทดสอบทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 3-4 ปีและ 4-5 ปี หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 เพื่อศึกษาความแตกต่างของทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน

8. เอกสารอ้างอิง

- ดุษฐ์ อักษรกิจ. (2553). ผลการส่งเสริมทักษะทางภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยการจัด
 ประสบการณ์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
 สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เยาวพา เตชะคุปต์. (2542). กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพมหานคร : แม็ค.
- เยาวรัตน์ สิงหาราโท. (2552). การพัฒนาความสามารถทางภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1
 โดยใช้นิทานพื้นบ้านของจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
 หลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ราศีทองสวัสดิ์. (2541). อนุบาลศึกษาการพัฒนาเด็กแห่งศตวรรษที่ 21 ในเอกสารประกอบการ
 อบรมผู้บริหารและครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ระหว่างวันที่ 25-26 สิงหาคม
 2541. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร.
- วรนาท รักสกุลไทย. (2537). หลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา. **รักลูก**. 6. 170-175.
- Driscoll, M. P. (1994). *Psychology of learning for instruction*. Allyn & Bacon.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนเทศบาล
 วัดหัวข่วง กองการศึกษา เทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้ให้คำปรึกษา
 แนะนำ ช่วยเหลือและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีตลอดมา ขอขอบผู้เชี่ยวชาญใน
 การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คุณประโยชน์ทั้งหลายเหล่านี้ขอมอบบูชาแด่พระคุณบิดา
 มารดา ตลอดทั้งครูอาจารย์และผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และ
 ประสบการณ์ให้ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

แนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญ :

กรณีศึกษา วัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

Approaches in Developing the Potentiality of Temples to Buddhist Art Tour
Destinations and Pilgrimage Route : A Case Study of Temples in
the Area of Maha Sarakham Province

พระประภคฺชฎี แสงเทียมจันทร์¹, ประโยชน์ สังกลิณ²

Phra Prakrit Saengthiamchan¹, Prayote Songklin²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2560

Email : shop.prakit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ค้นหาวัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคามที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญ 2) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคามให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญ และ 3) นำเสนอแผนที่เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญของวัด ในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 18 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Graduate students Majoring in Public Policy, College of Politics and Governance Mahasarakham University, Thailand.

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยการเมืองการปกครอง หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² Lecturers to College of Politics and Governance Master of Public Administration Public in Policy, Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 30 กรกฎาคม 2562; แก้ไขบทความ: 24 สิงหาคม 2562; ตอรับ การตีพิมพ์: 26 กันยายน 2562

Received: July 30, 2019; Revised: August 24, 2019; Accepted: September 26, 2019

ผลการวิจัยพบว่า 1)วัดในจังหวัดมหาสารคามที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ได้แก่ วัดพุทธวนาราม รองลงมาได้แก่ วัดพุทธมงคล และ ศูนย์ปฏิบัติธรรมบ้านแก่นท้าว ตามลำดับ 2)แนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดที่สำคัญ ด้านสถานที่ของวัด ได้แก่ สถานที่จะต้องมีความโดดเด่นและเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาได้ ด้านบุคลากรของวัด ได้แก่ บุคลากรจะต้องฝึกอบรมพัฒนาความรู้ ความเสียสละ และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด ได้แก่ การจัดกิจกรรมจะต้องมีการเปลี่ยนโปรแกรมการจัดกิจกรรมใหม่อยู่เสมอ เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย ด้านการประชาสัมพันธ์ของวัด ได้แก่ การประชาสัมพันธ์จะต้องสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่ายมากที่สุด และด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในวัด ได้แก่ วัดควรเปิดโอกาสให้ทุกๆ คนได้เข้ามาเห็นการบริการจัดการภายในวัด ซึ่งจะทำให้เกิดความโปร่งใสในการทำงาน และทำให้วัดนั้นเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับที่แห่งความศรัทธา และ 3)จังหวัดมหาสารคามสามารถสร้างแผนที่เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญ ซึ่งประกอบด้วยวัดจำนวน 12 วัด ได้แก่ วัดพุทธประดิษฐ์ วัดกลางโกสุม วัดกลางกุดรัง วัดป่าธรรมอุทยาน วัดหนองเลา วัดชัยมงคล ศูนย์ปฏิบัติธรรมบ้านแก่นท้าว วัดพุทธวนาราม วัดพุทธมงคล วัดกุสุมาลย์ วัดป่าเรไร และวัดหนองหูลิง

คำสำคัญ : 1. วัด 2. การท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ 3. เส้นทางแสวงบุญ

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1)search for temples in Maha Sarakham province which had potential to be developed as Buddhist art tour destinations and pilgrimage routes; 2) study guidelines for developing temples in Maha Sarakham province to be Buddhist art tour destinations and pilgrimage routes; and 3) present a map of Buddhist art tour destinations and pilgrimage routes in Maha Sarakham province. The sample consisted of 18 interviewees. The research instruments were two semi-structure interviewing forms.

The results of the study were as follows: 1) The temples in Maha Sarakham province which had the highest potential to be developed as Buddhist art tour destinations could be arranged in descending order as follows: Buddha Wanaram Temple, Buddha Mangala Temple, and Ban Kaen Thao Dhamma Practice Center. The other nine temples with potential to be developed as Buddhist art tour destinations and pilgrimage routes included KLang Kosum Temple, Rerai Forest Temple, Buddha

Pradit Temple, DhammaUttayan Forest Temple, Ku Suntraram Temple, Nong Lao Temple, Chai Mangala Temple, Nong Hu Ling Temple, and Klang Kudrang Temple. 2) The guidelines for developing temples in Maha Sarakham province to be Buddhist art tour destinations and pilgrimage routes were as follows: for the Temple area aspect, temples should have a prominent and interesting areas so that they could be symbolic places of Buddhism; for temple personnel aspect, the temple personnel should be educated, self-sacrificing, and responsible; for temple activity management aspect, there should always be new interesting activities; for temple public relation, there should be constant responses to the tourist needs with the least expense, for temple touring management participation aspect, temples should provide opportunities for all people to see activities and services provided by the temples which brought about the transparency, acceptance, and faith. And 3) The map of Buddhist art tour destinations and pilgrimage routes in Maha Sarakham province depicted 12 temples that had the potential to be developed as Buddhist art tour destinations and pilgrimage routes. These temples were Buddha Pradit Temple, KLang Kosum Temple, Klang Kudrang Temple, Dhamma Uttayan Forest Temple, Nong Lao Temple, Chai Mangala Temple, Ban Kaen Thao Dhamma Practice Center, Buddha Wanaram Temple, Buddha Mangala Temple, Ku Suntraram Temple, Rerai Forest Temple, and Nong Hu Ling Temple.

Keywords : 1. Temple 2. Buddhist Art Destinations 3. Pilgrimage Route

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

วัดจัดเป็นทุนมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญและมีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทย เป็นสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน เป็นศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยบทบาทของวัดหลักๆ ยังคงเป็นสถานที่ที่พำนักของพระสงฆ์สามเณร เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียน ประพฤติปฏิบัติธรรม สืบทอดและเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอน และยังมีฐานะเป็นสถานที่ที่ประดิษฐานและรวบรวมของมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ตลอดถึงการเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีทางประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้น วัดในปัจจุบันจึงมีบทบาทในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและที่สำคัญ คือ “วัด” (Temple) ยังเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม และยังสะท้อนไปถึงร่องรอย

วิถีชีวิตในอดีตที่มีลักษณะกลมกลืน (Harmony) ระหว่างชุมชน วัด และสิ่งแวดล้อม ที่มีลักษณะการผสมกลมกลืนการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความศรัทธาในพระพุทธศาสนา (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2557 : 5) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน ก็เป็นอีกภูมิภาคหนึ่งที่มีวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแสวงบุญกุศลไม่น้อยไปกว่าภาคอื่นๆ ซึ่งในแต่ละจังหวัดของภาคอีสานนั้นมีวัดวาอารามที่มหัศจรรย์ สวยงาม และมีพุทธสถานที่มีความสำคัญค่าในทางพระพุทธศาสนาและประวัติศาสตร์ รวมถึงเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมที่ยังคงรักษาความเป็นท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การศึกษาค้นคว้า และเป็นแหล่งแสวงบุญอีกด้วย โดยเฉพาะพุทธมณฑลอีสานในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความน่าสนใจอยู่มาก (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2557 : 5-8)

จากข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวในช่วงเดือนมกราคม – พฤษภาคม พ.ศ.2560 ที่ผ่านมา พบว่ามีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 57,439 คน และมีรายได้จากการท่องเที่ยว 114.39 ล้านบาท แต่เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี 2559 ที่ผ่านมา มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 507,659 คน มีรายได้จากการท่องเที่ยว 1,066.94 ล้านบาท มากกว่าในปี 2560 กว่า 10 เท่า (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560 : 4-19) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคามกำลังประสบปัญหา และย่ำแย่ลงเป็นอย่างมาก ทั้งที่จังหวัดมหาสารคามมีแหล่งท่องเที่ยวประจำจังหวัดที่มีชื่อเสียง และมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์หรือแหล่งแสวงบุญอื่นๆ ที่มีเอกลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม ที่มหัศจรรย์ สวยงาม และมีสถานที่ที่มีความสำคัญค่าในทางพระพุทธศาสนาและประวัติศาสตร์อยู่ในพื้นที่อีกหลายแห่งซึ่งมีผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การวางแผนพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม พบว่า เมื่อเปรียบเทียบด้านการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาคกลับพบว่าจังหวัดมหาสารคามยังคงมีศักยภาพและความพร้อมของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวต่ำกว่าจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และผลการวิจัยพบว่าจุดอ่อนของการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคามมีจุดอ่อน (Weaknesses) ในด้านศักยภาพและความพร้อมอยู่อีกมาก เช่น ขาดความร่วมมือภาคีเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวยังคงเสื่อมโทรม เนื่องจากมีปริมาณนักท่องเที่ยวน้อยและไม่สม่ำเสมอ จึงส่งผลให้เจ้าของพื้นที่ไม่ใส่ใจในการบำรุงรักษา นำสื่อความหมายอื่นมาใช้ทดแทนทำให้เกิดการบดบังทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว ขาดการประชาสัมพันธ์ในระดับวงกว้าง และลักษณะโครงสร้างพื้นฐานยังไม่มีมาตรฐาน (ชัยธวัช ศิริบรรพิตักษ์, 2560 : 73-78)

จึงเป็นประเด็นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่ามีวัดใดบ้างในจังหวัดมหาสารคาม ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญได้ และมีแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญได้อย่างไร ผู้วิจัยจึงได้จัดทำกรวิจัยฉบับนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อค้นหาวัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคามที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญได้
- 2.2 เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคามให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญ
- 2.3 เพื่อนำเสนอแผนที่เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญของวัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับวัด ในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญได้
- 3.2 เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคามให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญ
- 3.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการสร้างแผนที่เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญของวัด ในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญ : กรณีศึกษา วัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้สัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ 1)เจ้าคณะอำเภอ จำนวน 13 รูป จาก 13 อำเภอ ในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม 2)เจ้าหน้าที่รัฐซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 3 คน และ 3)บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 2 คน รวมทั้งหมดเป็น 18 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 2 ชุด คือชุดที่ 1 สำหรับพระภิกษุ และชุดที่ 2 สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐ และบุคคลซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม การเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวคำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้าด้วยตนเอง พร้อมทั้งทำการบันทึกภาคสนาม โดยวิธีการจดบันทึกและใช้การบันทึกเสียง จากนั้นนำข้อมูลมาตรวจสอบ ถอดเทปสัมภาษณ์ ให้ได้ข้อมูลตรงตามความเป็นจริงแล้วจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นคำถามการวิจัยแต่ละประเด็น และตรวจสอบดูอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มามีครบถ้วนเพียงพอและเหมาะสมแก่การนำไปวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การนำข้อมูลมาจัดประเภทไว้เป็นหมวดหมู่ ทำการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาบรรยายและอธิบายถึงปรากฏการณ์ที่เป็น

จริงอย่างละเอียด รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาสาระของแต่ละประเด็นที่ศึกษา และสรุปผลการวิจัย ให้ตอบคำถามวิจัยได้ชัดเจน การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การสรุปตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยพรรณนาวิเคราะห์ เพื่ออธิบายแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญ โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี การใช้งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งวรรณกรรมต่าง ๆ มาอ้างอิง พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิจัยให้สอดคล้องกับประเด็นต่างๆ ที่ได้นำเสนอทั้งหมด

5. ผลการวิจัย

5.1 การศึกษาเกี่ยวกับวัด ในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญได้ ผลการศึกษาพบว่าวัดในจังหวัดมหาสารคาม ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ได้แก่ วัดพุทธวนาราม รองลงมาได้แก่ วัดพุทธมงคล และ ศูนย์ปฏิบัติธรรมบ้านแก่นท้าว ตามลำดับ นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบอีกว่า มีวัดในจังหวัดมหาสารคาม อีก 9 แห่ง ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญ ได้แก่ วัดกลางโกสุม วัดป่าเรไร วัดพุทธประดิษฐ์ วัดป่าธรรมอุทยาน วัดกุสุมถาราม วัดหนองเลา วัดชัยมงคล วัดหนองหูลิง และวัดกลางกุดรัง

5.2 การศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคามให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดที่สำคัญ ด้านสถานที่ของวัด ได้แก่ สถานที่จะต้องมีความโดดเด่นและเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาได้ ด้านบุคลากรของวัด ได้แก่ บุคลากรจะต้องฝึกอบรมพัฒนาความรู้ ความเสียสละ และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด ได้แก่ การจัดกิจกรรมจะต้องมีการเปลี่ยนโปรแกรมการจัดกิจกรรมใหม่อยู่เสมอเพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย ด้านการประชาสัมพันธ์ของวัด ได้แก่ การประชาสัมพันธ์จะต้องสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่ายมากที่สุด และด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในวัด ได้แก่ วัดควรเปิดโอกาสให้ทุก ๆ คนได้เข้ามาเห็นการบริการจัดการภายในวัด ซึ่งจะก่อให้เกิดความโปร่งใสในการทำงาน และทำให้วัดนั้นเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ตั้งแห่งความศรัทธา

5.3 การศึกษาเกี่ยวกับแผนที่เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญของวัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า จังหวัดมหาสารคามสามารถสร้างแผนที่เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญ ซึ่งประกอบด้วยวัดจำนวน 12 วัด ได้แก่ วัดพุทธประดิษฐ์ วัดกลางโกสุม วัดกลางกุดรัง วัดป่าธรรมอุทยาน วัดหนองเลา วัดชัยมงคล ศูนย์ปฏิบัติธรรมบ้านแก่นท้าว วัดพุทธวนาราม วัดพุทธมงคล วัดกุสุมถาราม วัดป่าเรไร และ

วัดหนองหูลิง ซึ่งวัดเหล่านี้ล้วนแต่เป็นวัดที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญในจังหวัดมหาสารคามด้วยกันทั้งสิ้น

6. อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญ : กรณีศึกษา วัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคามผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจซึ่งนำมาอภิปรายตาม ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ดังนี้

6.1 วัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญได้ พบว่ามีวัดที่ผู้ให้สัมภาษณ์แนะนำมากที่สุด มีทั้งหมด 3 วัด ได้แก่ วัดพุทธวนาราม วัดพุทธมงคล และศูนย์ปฏิบัติธรรมบ้านแก่นท้าว ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดมหาสารคาม จากสำนักงานจังหวัดมหาสารคาม (2555 : ออนไลน์) และงานวิจัยของ ลินจง โพชาริ (2560 : ออนไลน์) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากที่สุด คือ วัดพุทธมงคล ซึ่งเป็นวัดมีพระพุทธรูปยืนโบราณเป็นจุดสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระพุทธรูปยืนในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้มีความเก่าแก่ และรู้จักกันมานานทำให้มีชื่อเสียงและบอกต่อกันออกไป จึงทำให้มีผู้คนรู้จักและสนใจมาท่องเที่ยวกันมาก นอกเหนือไปจากความเก่าแก่ของสถานที่ท่องเที่ยวแล้ว ความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวก็เป็นอีกองค์ประกอบที่ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมาก เพราะวัดพระพุทธรูปยืนนี้อยู่ติดกับถนนหลัก มีการเดินทางไปมาได้อย่างสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อารีย์ นัยพิณิจ และคณะ (2556 : 31-40) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ และได้พบว่า องค์ประกอบ การท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ นอกจากจะมีองค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจแล้ว องค์ประกอบด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งสำคัญ

6.2 แนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคามให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญพบว่าการพัฒนาศักยภาพด้านสถานที่ของวัดแต่ละวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญนั้นมีการพัฒนาศักยภาพด้านสถานที่ทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะวัดแต่ละวัดมีบริบทที่แตกต่างกัน จึงทำให้วัดมีรูปแบบในการพัฒนาศักยภาพของตนที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาโนช พรหมปัญญา (2557 : 79-97) ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการเตรียมความพร้อมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลการศึกษาพบว่า การเตรียมความพร้อมด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ด้านอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ที่โดดเด่น แนวทางการเตรียมความพร้อมการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อความยั่งยืน

การพัฒนาศักยภาพด้านบุคลากรของวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญนั้น พบว่าวัดที่มีการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะมีลักษณะเด่น คือ ความมีจุดมุ่งหมายสูงสุดเดียวกัน ซึ่งบุคลากรของวัดนั้นต้องมีทั้งพระสงฆ์ ทั้งฆราวาส ที่เป็นทั้งคนนอกและคนใน ผู้ปกครองหรือประธานสงฆ์ จะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความเสียสละ มีกรอบแนวคิดอุดมการณ์ มีความรับผิดชอบ และมีนโยบายที่ชัดเจน เพื่อที่จะทำให้การพัฒนาวัดไปในทิศทางเดียวกัน และไม่เกิดความขัดแย้ง เพราะการที่วัดจะพัฒนาบุคลากรของวัดเพื่อพัฒนาวัดให้ไปถึงจุดมุ่งหมายได้นั้น บุคลากรของวัดทุกคนต้องมีการรับรู้นโยบายของวัดร่วมกัน เพราะแต่ละคนมีความสามารถที่แตกต่างกัน การเชื่อฟังคำสั่งของผู้ปกครองจึงเป็นสิ่งจำเป็น และการปกครองวัดเป็นไปตามลำดับขั้นตอนจะทำให้การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จุฑาภรณ์ หินชุย และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ (2557 : 50-58) เรื่องแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ คือ วัดมีการปกครองภายในวัด มีองค์กรในการดูแลการปกครอง โดยเรียงจากเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสเรื่อยไปตามลำดับ

การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมภายในวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญนั้น พบว่าความเป็นประเพณีที่เฉพาะของวัดจัดว่ามีส่วนสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจมาเที่ยวมาก เพราะนอกเหนือจากกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแล้ว กิจกรรมที่เป็นประเพณีของวัดที่จัดเป็นประจำ จะทำให้วัดมีความพิเศษ ดึงดูดความสนใจ ทำให้เกิดความนิยมได้ เพราะจะทำให้วัดกลายเป็นมากกว่าสถานที่พักผ่อนหย่อนใจทุกๆ ไป เป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยวที่ได้เดินทางมา ซึ่งสอดคล้องกับ อาริย์ นัยพินิจ และคณะ (2556 : 31-40) ที่ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมากที่สุด คือ การเดินทางมากิจกรรมในช่วงเทศกาลวันสำคัญของวัด และยังสอดคล้องกับ ภัทรา แจ่มใจเจริญ (2559 : 79-97) ได้ทำการศึกษาวิธีการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนโอหิงมาจิ หมู่บ้านชिरาคาว่าโก จังหวัดกิฬุ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนโอหิงมาจิส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลัก 3 ประการ หนึ่งในนั้น คือ ความเป็นของแท้ (Authenticity) และความสมบูรณ์ของลักษณะรวม (Integrity) คือ การอนุรักษ์ระบบสังคมและโครงสร้างสังคมตามประเพณีที่ทำให้เกิดมรดกวัฒนธรรมขึ้นในชุมชน

การพัฒนาศักยภาพด้านการประชาสัมพันธ์ของวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญนั้น พบว่า วัดมีช่องทางในการประชาสัมพันธ์ที่มีความหลากหลาย แต่ที่ได้รับความนิยมคือทางโซเชียลมีเดีย (Social Media) เช่น Facebook และ line เพราะสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งหลายๆ วัดได้มีการสร้างกลุ่ม

เครือข่ายทางโซเชียลเพื่อเผยแพร่ข้อมูลให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย แต่ละวัดต่างมุ่งพัฒนาที่จะให้ตนเองนั้นโดดเด่นที่สุดอยู่ฝ่ายเดียว เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน ทำให้เกิดการแข่งขันกันขึ้นในกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวในสังคม และมีปัจจัยเรื่องขององค์ความรู้ในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในความได้เปรียบและเสียเปรียบกันในตัวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเอง ทั้งนี้สิ่งที่สะท้อนให้เห็น คือ การขาดความเชื่อมโยงกันของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยธวัช ศิริบรรพพิทักษ์ (2560 : 73-78) ได้ทำการศึกษาศาสนาการณปัจจุบันด้านการท่องเที่ยว นำไปสู่การวิเคราะห์วางแผนพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มจังหวัดและระหว่างภูมิภาค ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าแต่ละวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวมีบริบท อัตลักษณ์ และการจัดการผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน จึงทำให้ไม่สามารถที่จะเชื่อมโยงกันได้

การพัฒนาศักยภาพด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญนั้น พบว่า ความโปร่งใสในการบริหารจัดการเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วม เพราะการทำงานหรือการพัฒนาวัดที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ จะทำให้วัดนั้นเป็นที่ยอมรับของประชาชน ทำให้เกิดความสามัคคี เกิดเป็นความร่วมมือในการพัฒนา ดึงดูดผู้มีจิตศรัทธาให้เข้ามามีส่วนร่วมได้ง่าย โดยเฉพาะคนในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง และการกระจายผลประโยชน์ให้กับชุมชนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว ก็จะทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดการการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการเห็นความสำคัญของซึ่งกันและกันระหว่างวัดกับบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับ ภัทธา แจ่มใจเจริญ (2559 : 79-97) ได้ทำการศึกษาวิธีการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนโอหิงมาจิ หมู่บ้านชिरาคาว่าโก จังหวัดกิฬุ ประเทศญี่ปุ่น จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนโอหิงมาจิส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลัก 3 ประการหนึ่งในนั้น คือ การกระจายผลประโยชน์ให้กับชุมชนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว เพราะการที่วัดกระจายผลประโยชน์ให้กับชุมชน เกิดเป็นอาชีพ ให้คนในชุมชนนั้นได้มีรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวของวัด จะทำให้เกิดความอยากพัฒนาวัดให้มีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้นเพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมา มากๆ วัดก็จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและคนในชุมชนก็จะได้มีอาชีพและมีรายได้

6.3 แผนที่เส้นทางวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญ ในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม พบว่ามีวัดที่มีศักยภาพที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญได้ จำนวน 12 วัด มีที่สอดคล้องกับ ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดมหาสารคาม ที่ได้จากสำนักงานจังหวัดมหาสารคาม (2555 : ออนไลน์) คือ วัดพุทธมงคล และวัดพุทธนารามหรือวัดป่าวังน้ำเย็น ทั้งนี้อีกจำนวน 10 วัดไม่สอดคล้องกับข้อมูลในเบื้องต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวัดทั้ง 10 วัด 1) เป็นวัดที่เพิ่งมีการก่อสร้างสถานที่ท่องเที่ยวขึ้นมาใหม่ ทำให้ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก

2)ขาดความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่ และ 3)ขาดกิจกรรมที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว ถ้าหากวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวมีความเชื่อมโยงกัน ทั้งทางด้านเรื่องราวความเป็นมาด้านการจัดกิจกรรม จะทำให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นและมีความคุ้มค่าในการเดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ อารีย์ นัยพินิจ และคณะ (2556 : 31-40) ที่ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบไปด้วย องค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ องค์ประกอบด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบด้านที่พัก องค์ประกอบด้านความปลอดภัย องค์ประกอบด้านกิจกรรม สนับสนุนการท่องเที่ยว กิจกรรมสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาจะมีมากในช่วงเทศกาลวันสำคัญทางศาสนา องค์ประกอบด้านรายการนำเที่ยว และองค์ประกอบทางด้านสังคม

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 วัดที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญได้ ที่สำคัญคือสถานที่ต้องสะอาด ต้องมีอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์เป็นของตนเองที่สำคัญๆ ที่เป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาให้คนได้กราบไหว้

7.1.2 ผู้บริหารวัดหรือประธานสงฆ์จะต้องมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาพร้อมที่จะเสียสละและที่สำคัญคือมีคุณสมบัติที่ดีในตัวที่ทำให้ผู้คนยอมรับและศรัทธาได้

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และเส้นทางแสวงบุญ ที่มีองค์ประกอบเพียง 5 ด้านจากทั้งหมดที่มีอยู่ 7 ด้าน ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจศึกษาต่อเนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้ โดยศึกษาในองค์ประกอบในด้านอื่นๆ ที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความครอบคลุม

7.2.2 การวิจัยครั้งนี้จำกัดอยู่เพียงวัดในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจศึกษาวัดในเขตพื้นที่จังหวัดอื่นๆ ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เพิ่มเติม ให้นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจได้เรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ในจังหวัดอื่นๆ ด้วย

8. เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). แนวทางการดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว
เส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี 2557. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). **แถลงข่าวสถานการณ์ท่องเที่ยว พฤษภาคม 2560**. สืบค้นเมื่อ 23 เมษายน 2561. จาก https://www.mots.go.th/more_news.php?cid=421&filename=index
- จุฑาภรณ์ หินซุย, สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2557). แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด. **วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ**. 10(1). 50-58.
- ชัยวัช ศิริบรรพพิทักษ์. (2560). การวางแผนพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 8(2). 73-78.
- มานิช พรหมปัญญา. (2556). แนวทางการเตรียมความพร้อมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. **วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย**. 8(2). 36-47.
- ภัทรา แจ่มใจเจริญ. (2559). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา ชุมชนโอหังมาจิ หมู่บ้านชีราคว่าโก จังหวัด กิฬุ ประเทศญี่ปุ่น. **วารสารญี่ปุ่นศึกษา**. 33(2). 79-97.
- ลินจง โพชารี. (2560). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม**. การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิจัย ครั้งที่ 13. สืบค้นเมื่อ 19 เมษายน 2561. จาก http://research.msu.ac.th/msu_journal/upload/articles/article1931_78104.pdf
- สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม. (2555). **ข้อมูลทั่วไปจังหวัดมหาสารคาม**. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2561. จาก <http://www.maharakham.go.th/mkweb/index.php/new-data/238>
- อารีย์ นัยพินิจ และคณะ. (2556). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. **วารสารปัญญาภิวัฒน์**. 5(1). 31-40.

9. คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณท่านพระครูวิบูลวุฒิสาร เจ้าคณะตำบลโนนแดง เขต 1 อย่างสูงยิ่ง ที่ให้ความเมตตาในเรื่องค่าใช้จ่ายในการศึกษา และยานพาหนะเดินทางจนจบการศึกษา และงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีเพราะผู้ศึกษาได้รับความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.ประโยชน์ ส่งกลิ่น อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีทางผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศเป็นเครื่องบูชาแด่พระพุทธศาสนา พระอุปฌาย์ บิดา มารดาครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ให้การอบรมสั่งสอนให้ได้สติปัญญาและคุณธรรม เครื่องขึ้นนำความสำเร็จในชีวิต

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟัง
และการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม
สำนักงานการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

Development of Learning Management Model to Enhance Communication
Ability in Listening and Speaking English for Pratom Suksa 5 Students.

Watbhurapaphiram Municipal School, Department of Education,
Roi Et Municipality, Roi Et Province

อุบล ชมภูบุตร¹

Ubon Chomphubut¹

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561

Email : s-sumit@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพการปฏิบัติและความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ 2)พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพ 3)ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม สำนักงานการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ คู่มือครูสำหรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบการฟังและการพูด และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ t-test

¹โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม สำนักงานการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

¹Watbhurapaphiram Municipal School, Department of Education, Roi Et Municipality, Roi Et Province, Thailand.

*ได้รับบทความ: 12 มิถุนายน 2562; แก้ไขบทความ: 31 กรกฎาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 13 สิงหาคม 2562

Received: June 12, 2019; Revised: July 31, 2019; Accepted: August 13, 2019

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐาน เอกสารและข้อมูลพื้นฐานบุคคล จากข้อมูลดังกล่าวที่นำมาใช้กำหนดนิยาม ความสามารถ พฤติกรรม บ่งชี้ และแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม สำนักการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ได้รูปแบบการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 2) ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษนักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนา 2. รูปแบบ 3. ความสามารถด้านการสื่อสารการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1) study conditions, compliance and the need to enhance learning. Ability to communicate in listening and speaking English, 2) develop a learning management model to enhance communication ability in listening and speaking English, 3) study the effects of learning management model to enhance communication ability in listening and speaking English. Samples students Pratom Suksa 5. Watbhurapaphiram Municipal School, Department of Education, Roi Et Municipality, Roi Et Province, 23 were used in the research. Lesson plans based learning management model to enhance communication ability in listening and speaking English for Pratom Suksa 5 Students. Teachers guide for learning management model to enhance communication ability in listening and speaking English. Tests listening and speaking. The statistics used in this study consisted of an average percentage, standard deviation. Test and t – test.

The research found that: 1. basic data analysis study, which contains basic information about the person document. Such data can be used in defining. The capabilities, behavior, and indicator development learning management model to

enhance communication ability in listening and speaking English for Students 5. Watbhurapaphiram Suksa Pratom Municipal School, Department of Education, Roi Et Municipality, Roi Et Province has the learning activity consists of 6 elements, namely, 1. Principle 2. Objective 3. Syntax step, learning management system, covering the 5. The steps. 4. Principle of Reaction 5. Support System 6. Evaluation 2. The results of the development of learning management model to enhance communication ability in listening and speaking English which is a proof of suitability and consistency that have high value. 3. Results based learning management model to enhance communication ability in listening and speaking English for Pratom Suksa 5 Students. Students have the skills of listening and speaking English. Increased after an activity-based learning as a role model, a statistically significant level .05 4. The results of the evaluation of learning management model to enhance communication ability in listening and speaking English for Pratom Suksa 5 Students as a whole. the high level.

Keywords : 1. Development 2. Model 3. Communication Ability in Listening and Speaking English

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญเพราะเป็นภาษากลางที่สามารถใช้สื่อความหมายได้ทั่วโลกภาษาอังกฤษยังนับเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งในการใช้เพื่อติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นสำหรับประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษและได้สนับสนุนให้มีการพัฒนาความสามารถทางภาษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะพื้นฐานที่สำคัญโดยใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร(มูลนิธิการศึกษาผ่านทางไกลผ่านดาวเทียม, 2555 : 457) เมื่อภาษาอังกฤษทวีความสำคัญมากขึ้นวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนเป้าหมายสำคัญในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษคือให้ผู้เรียนมีสมรรถนะ การสื่อสารสามารถใช้ทักษะทั้ง 4 คือ ฟัง พูด อ่านและเขียนภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือ ในการแสวงหาและสื่อความรู้ข้อมูลความบันเทิงเป็นต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้อินเทอร์เน็ต เป็นแหล่งค้นคว้าสื่อสารที่สำคัญนอกจากนั้นยังต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งหมายถึงสามารถเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองมีเทคนิคในการเรียนและจัดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (อรุณี วิริยะจิตรา และคณะ, 2555 : 1-2) ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศได้กำหนดสาระการเรียนรู้ ออกเป็น 4 สาระคือสาระที่

1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศสามารถใช้ ภาษาต่างประเทศสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆแสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพและศึกษา ต่อในระดับที่สูงขึ้นมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก โดยสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 221) รวมทั้งเป็นการเตรียมคนสู่ประชาคมอาเซียน โดยสิ่งที่ชัดเจน มากคือครูควรเน้นที่การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเบื้องต้นซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถ นำไปใช้ได้ในชีวิตจริง(สุทัศน์ สังคะพันธ์, 2557 : 449)

ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาโดยเฉพาะการเรียนการสอน ภาษาอังกฤษในโรงเรียนและสถานศึกษาที่ผ่านมาไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาที่ตั้งไว้อย่างชัดเจนมีข้อมูลที่น่าเสนอต่อสังคมไทยและทั่วโลก ถึงความล้มเหลวของการพูดภาษาอังกฤษของคนไทยมีมากถึงร้อยละ 99 (อนุสิษฐ์ พันธุ์กล้า, 2552 : 1-5)ผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน(O-NET)ในปีการศึกษา 2555 และ 2556 ที่ดำเนินการทดสอบโดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ(สทศ.) โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และผลการสอบการทดสอบระดับชาติ (National Test : NT) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 รวมทั้งผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับเขตพื้นที่การศึกษา(Local Assessment System : LAS) สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2, 4, 5 ของโรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม สำนักการศึกษาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งพบว่าวิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชา ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำทุกระดับชั้นซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนประสบปัญหา ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทักษะการสื่อสารทางภาษาของผู้เรียนด้วยรวมทั้ง พบว่าผลสัมฤทธิ์จากการทดสอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลคะแนนอยู่ในระดับต่ำ(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ปีการศึกษา 2559, 2560 : 40-46) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำแบบทดสอบซึ่งเป็นแบบปรนัยแต่เน้นทักษะ การฟังและการพูดซึ่งไม่สอดคล้องกับธรรมชาติรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ในสาระการเรียนรู้ที่1ภาษาเพื่อการสื่อสารของการใช้ภาษาต่างประเทศในการฟังและการพูด เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารรวมทั้งการนำเสนอข้อมูลได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับตัวชีวิต ขึ้นปีตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการสื่อสารโดยในระดับชั้นประถมศึกษาเน้นทักษะการฟัง และการพูดภาษาอังกฤษเพื่อเป็นพื้นฐานก่อนการพัฒนาสู่ทักษะการอ่านและการเขียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557 : ออนไลน์) และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะทางภาษา ของนักเรียนยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายปัจจัยที่ไม่เอื้อให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ในการนำทักษะทางภาษาไปใช้สื่อสารได้จริงอาทิรูปแบบการจัด

กิจกรรมทางภาษาสภาพบริบท การใช้ภาษาเป็นต้นและผลจากผลการสัมภาษณ์ครูผู้สอน ภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม สำนักงานศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 10 คน ในด้านสภาพปัจจุบัน ปัญหาของการจัดการเรียนการสอน การสอนภาษาอังกฤษครูผู้ได้รับการสัมภาษณ์มีความเห็นว่า ครูผู้สอนภาษาอังกฤษส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจวิธีการสอนฟัง-พูดที่สามารถให้เกิดการฝึกปฏิบัติได้อย่างเห็น ผลที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและสามารถเกิดทักษะการฟังและการพูดครูใช้ภาษาไทยในห้องมากเกินไป ครูไม่กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ และไม่มีการใช้สื่อหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการฟังและการพูด รวมทั้งการสังเกตพฤติกรรมและการสัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าจำนวน 20 คน นักเรียนไม่ค่อยกล้าพูดภาษาอังกฤษ หรือแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่เน้นทักษะ การเขียนและอ่านซึ่งไม่ค่อยมีการสื่อสารระหว่างครูและนักเรียน(โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิรา, 2559 : 5)

จากเหตุผลและความสำคัญข้างต้นผู้วิจัยในฐานะผู้ที่รับผิดชอบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ(ภาษาอังกฤษ)ของโรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม สำนักงานศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการพัฒนาและเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม สำนักงานศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ดซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนา(Research and Development) เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติและความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม สำนักงานศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม สำนักงานศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดที่มีประสิทธิภาพ

2.3 เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม สำนักงานศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบสภาพปัญหา ความต้องการ และผลการใช้รูปแบบในการจัดการเรียนรู้ เสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดบูรพาภิราม เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ และพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

3.2 ทำให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสาร ในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพ

3.3 ผลการวิจัยทำให้ได้แนวทางสำหรับครูผู้สอน ผู้บริหาร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำไป ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูด ภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนชั้นอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาอังกฤษ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการ สื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิ ราม สำนักการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ดกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม สำนักการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คู่มือครูสำหรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการ พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แบบทดสอบการฟังและการพูดแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบไปด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ สถิติทดสอบ t – test (Independent Sample t – test) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis : A) เกี่ยวกับนิยาม ความสามารถ พฤติกรรมบ่งชี้ในแต่ละความสามารถ แนวทางการพัฒนาทักษะ ทางภาษา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D₁) ออกแบบและพัฒนา (Design and Develop : D&D) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและ

การพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดบูรพาภิราม
สำนักงานการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R₂) ทดลองใช้ (Implement : I) รูปแบบการจัดการ
เรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูด
ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดบูรพาภิราม สำนักงานการศึกษา
เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D₂) ประเมินผล (Evaluation : E) รูปแบบการ
จัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดบูรพาภิราม สำนักงานการศึกษา เทศบาลเมือง
ร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานเอกสารและข้อมูล
พื้นฐานบุคคล จากข้อมูลดังกล่าวที่นำมาใช้กำหนดนิยาม ความสามารถ พฤติกรรมบ่งชี้ และแนวทาง
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูด
ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม สำนักงานการศึกษา
เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ได้รู้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย
6 องค์ประกอบ คือ 1)แนวคิด และทฤษฎีพื้นฐาน (Principle) 2)วัตถุประสงค์ (Objective)
3)ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (Syntax) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบให้ครอบคลุม 5 ขั้นตอน
ดังนี้ ขั้นที่ 1 การกระตุ้นความสนใจ(Engagement) ขั้นที่ 2 การแนะนำเนื้อหา(Informative Probe)
ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติ(Practical Task) ขั้นที่ 4 การนำเสนอผลการปฏิบัติ(Creative Presentation)
ขั้นที่ 5 การสรุปและประเมิน(Conclusion and Evaluation) 4)หลักการตอบสนอง(Principle of
Reaction) 5)ระบบสนับสนุน(Support System) 6)การวัดและประเมินผล(Evaluation)

5.2 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารใน
การฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม
สำนักงานการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยผู้เชี่ยวชาญ มีผลการประเมินโดยรวม
เฉลี่ย 4.13 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นค่าแสดงหลักฐานความเหมาะสมและความ
สอดคล้องที่มีค่าสูง สามารถนำไปใช้ในการทดลองได้ต่อไป

5.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสาร
ในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนมีทักษะการฟังและการ
พูดภาษาอังกฤษ เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทำให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น

5.4. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม สำนักการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ให้ผลดังนี้

5.4.1 ทักษะการฟังหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนมีทักษะการฟังสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.4.2 ทักษะการพูดหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนมีทักษะการพูดสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.4.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม สำนักการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานเอกสารและข้อมูลพื้นฐานบุคคล จากข้อมูลดังกล่าวที่นำมาใช้กำหนดนิยาม ความสามารถ พฤติกรรมบ่งชี้ และแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม สำนักการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ได้รูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1)แนวคิด และทฤษฎีพื้นฐาน 2)วัตถุประสงค์ 3)ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4)หลักการตอบสนอง 5)ระบบสนับสนุน 6)การวัดและประเมินผล ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้และแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จึงทำให้ได้รูปแบบที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เศรษฐพิศ สุวรรณแสนทวี (2556 : 79-85) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ แบบ CLT และแบบ TPR การ

พัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกันรวมทั้งผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างผลการเรียนรู้จะส่งผลทำให้เกิดการเรียนการสอนที่มีการตื่นตัวอยู่เสมอ การฝึกปฏิบัติอย่างมีความหมายจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในชีวิตประจำวันและสามารถใช้ความรู้และทักษะเป็นพื้นฐานในการฝึกทักษะภาษาอังกฤษอย่างมีความหมายในระดับที่สูงขึ้น และเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า 1)แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ CLT มีประสิทธิภาพ 75.33/73.59 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดแต่แผนการจัดการเรียนรู้แบบ TPR มีประสิทธิภาพ 74.81/68.19 คะแนนประสิทธิภาพของกระบวนการเป็นไปตามเกณฑ์แต่ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2)ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมแบบ CLT เท่ากับ 0.5100 และแบบ TPR เท่ากับ 0.5000 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 51 และร้อยละ 50 ตามลำดับ 3)นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมแบบ CLT กับนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมแบบ TPR มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4)นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมแบบ CLT กับนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมแบบ TPR มีแรงจูงใจสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2 ผลการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดบูรพาภิราม สำนักการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ดผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดบูรพาภิราม สำนักการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยผู้เชี่ยวชาญมีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นค่าแสดงหลักฐานความเหมาะสมและความสอดคล้องที่มีค่าสูง สามารถนำไปใช้ในการทดลองได้ต่อไปรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยความเป็นมาและความสำคัญ หลักการและแนวคิดพื้นฐาน วัตถุประสงค์ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีขั้นตอนของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล พฤติกรรมบ่งชี้ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ และเงื่อนไขสำคัญในการนำรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ไปใช้ โดยกระตุ้นให้นักเรียนใช้จินตนาการ ความคิดแก้ปัญหา คิดหาเหตุผล ในการนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่มีอยู่มาใช้ในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการซึ่งเป็นของตนเอง มีลักษณะแปลกใหม่ต่างจากสิ่งที่มีอยู่เดิมหรือมีวิธีการในการแก้ปัญหาที่หลากหลายมากกว่าหนึ่งแนวคิดหรือหนึ่งวิธี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณวรท เลื่อมใส

(2556 : 74-78) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT พบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เท่ากับ 82.89/79.70 เป็นไปตามเกณฑ์ 70/70 ที่ตั้งไว้ 2) ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT มีค่าเท่ากับ 0.6898 หรือคิดเป็นร้อยละ 68.98 และ 3) ความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60

6.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทำให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นแสดงว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ในการจัดการกิจกรรมตามรูปแบบการจัดการจัดการได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธิมาศ นะรินรัมย์ (2554 : 95-104) ได้ทำการวิจัยการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้บทบาทสมมติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้ (1)แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้บทบาทสมมติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 82.65/81.71 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ (2)ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้การพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้บทบาทสมมติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่า .6018 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 60.18 (3)นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้บทบาทสมมติ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (4)ผลการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้บทบาทสมมติ พบว่า นักเรียนให้ความสนใจในการเรียนมากขึ้น เอาใจใส่ในการฝึกพูดอย่างสม่ำเสมอ และเกิดความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษมากขึ้น ส่งผลให้มีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้

6.4 ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้ผลดังนี้

6.4.1 ทักษะการฟังหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนมีทักษะการฟังสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องฝึกฝนให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเพื่อใช้ในการสื่อสาร และให้นักเรียนสามารถนำกระบวนการที่ได้รับการฝึกไปใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฮาสีดี๊ะ ดินามอ (2553 : 96-105) ได้ทำการวิจัยความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารตามแนวคิดของ คีธ จอห์นสัน ผลการวิจัยพบว่า (1) นักเรียนมีความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษหลังเรียนโดยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารตามแนวคิดของ คีธ จอห์นสัน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) นักเรียนมีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนโดยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารตามแนวคิดของ คีธ จอห์นสัน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3) นักเรียนที่ได้รับการเรียนโดยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารตามแนวคิดของ คีธ จอห์นสันมีความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษกับความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6.4.2 ทักษะการพูดหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนมีทักษะการพูดสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องมาจาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพา อัมเพิลปี (2553 : 55-67) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนตอบสนองด้วยท่าทางและเล่าเรื่อง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ผลการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษผ่านวงจรการพัฒนาจำนวน 4 วงจรด้วยวิธีการสอนตอบสนองด้วยท่าทางและเล่าเรื่อง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ช่วยให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดออกเสียงคำศัพท์ วลี และประโยคสั้นๆ พร้อมแสดงท่าทางประกอบจากสิ่งที่ฟังได้ซึ่งวิธีสอนนี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนพัฒนาทักษะการฟังและการพูดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6.4.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดบูรพาภิราม สำนักการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตตรา สวยขุนทด (2553 : 48-54) ได้ทำการวิจัยการใช้กิจกรรมยี่สิบคำถามเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความตื่นตัว กระตือรือร้นที่จะพูด และนักเรียนส่วนมากพูดประโยคได้คล่อง ถูกต้องตามโครงสร้าง และได้ใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่มมีการประเมินทักษะกระบวนการกลุ่มระหว่างปฏิบัติกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการทำงานร่วมกันในกลุ่ม และมีการ

เสริมแรงทั้งนักเรียนกลุ่มอ่อนและนักเรียนกลุ่มเก่ง ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนกลุ่มเก่งเต็มใจช่วยเพื่อนมากขึ้น นักเรียนมีความตื่นตัว กระตือรือร้น เฟลิตเฟลีน มีความสุขสนุกสนาน เข้ากันได้ดี และมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม ส่งผลให้นักเรียนสามารถพูดประโยคได้ถูกต้องขึ้นกว่าเดิมและมีความมั่นใจ ผลการประเมินทักษะการพูดโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ ดังนั้นผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน ควรได้กำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษด้วยการให้ความรู้แก่ ครู และผู้เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง

7.1.2 ผู้ดำเนินงานควรได้นำทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษมากำหนดไว้ในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษา

7.1.3 สถานศึกษาที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เพื่อให้ให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษควรมีการจัดทำคู่มือครูสำหรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อที่ครูสามารถศึกษาและเข้าใจง่าย อีกทั้งมีการกำหนดแนวทางการฝึกอบรมครูทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และความคิดเห็นที่ดีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้ให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ

7.2 ข้อเสนอแนะในการใช้รูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

7.2.1 ฝ่ายวิชาการของสถานศึกษาควรมีการประชุมทำความเข้าใจกับครูเกี่ยวกับแนวทางในการนำรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ ตลอดจนการติดตามและประเมินผล

7.2.2 ครูควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อย่างละเอียด ให้ครบทุกขั้นตอน และอาจมีการขยายผลความรู้ความเข้าใจไปสู่ครูทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

7.2.3 การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องให้กระตุ้น และสร้างแรงจูงใจกับนักเรียน เพื่อให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นและต้องการค้นคว้าหาคำตอบ

7.2.4 ครูต้องศึกษาและทำความเข้าใจพฤติกรรมของนักเรียนในแต่ละพฤติกรรมและเครื่องมือการประเมินผลอย่างละเอียด เพื่อสามารถทำการประเมินผลอย่างละเอียด และสามารถทำการประเมินผลได้ตามวัตถุประสงค์

7.2.5 ครูสามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เพื่อให้ให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษไปสู่การวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาส่งเสริมหรือปรับปรุงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณลักษณะ

7.2.6 ควรมีการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เพื่อให้ให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง ด้วยการนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาอื่นๆ เพื่อให้ให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ถาวร

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรทำการศึกษาค้นคว้าการใช้รูปแบบการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการสื่อสาร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษในสาระการเรียนรู้อื่น เช่น สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นต้น

7.3.2 ควรทำการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

7.3.3 ควรทำการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสาร ในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยศึกษาตัวแปรที่อาจมีผลกระทบต่อทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเช่น การศึกษา อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง และสภาพแวดล้อมทางสังคมของนักเรียน เป็นต้น

7.3.4 ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของต่างประเทศมาทดลองใช้กับเด็กไทย

7.3.5 ควรทำการศึกษาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษในกลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางสติปัญญา

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). **การเสวนาการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** สืบค้นเมื่อ

14 มิถุนายน 2561. จาก <http://www.thaigov.go.th/th/news-ministry>

- พรรณวาท เลื่อมใส. (2556). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิมพ์ อัมเพิลบี. (2553). การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอน
ตอบสนองด้วยท่าทางและเล่าเรื่องชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม. (2555). การจัดการเรียนการสอนผ่านดาวเทียม. สืบค้นเมื่อ
17 มิถุนายน 2561. จาก <http://www.dltv.th.org>
- โรงเรียนเทศบาลวัดบูรพาภิราม. (2559). รายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี 2559. ร้อยเอ็ด
: โรงเรียนเทศบาลวัดบูรพาภิราม สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด.
- เศรษฐพัส สุวรรณแสนทวี. (2556). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการ
สื่อสารแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้แบบ CLT และแบบ TPR. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขา
หลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุจิตตรา สวยขุนทด. (2553). การใช้กิจกรรมยี่สิบคำถามเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุทัศน์ สังคะพันธ์. (2557). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาบริบทท้องถิ่นโดยใช้
วิธีการสอนแบบกลุ่มร่วมมือกันเรียนรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหา
บัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุธิตมาศ นะรินรัมย์. (2554). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ การพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดย
ใช้ บทบาทสมมติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อนุสิษฐ์ พันธกล้า. (2552). การพัฒนาชุดการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการฟัง การพูดภาษาอังกฤษ
ของนักศึกษาโปรแกรมภาษาอังกฤษ ชั้นที่ 2. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กำแพงเพชร.
- อรุณี วิริยะจิตรา และคณะ. (2555). การเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- ฮาฮีตะ ดีนามอ. (2553). การศึกษาความสามารถในการฟัง พูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยวิธีการสอนเพื่อการสื่อสาร ตามแนวคิดของ คีธ จอห์นสัน.
วิทยานิพนธ์ หลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำอย่างดียิ่งจากผู้บริหาร คณะครู โรงเรียนเทศบาลบูรพาภิราม สำนักการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ที่กรุณาให้ ข้อเสนอแนะ แนะนำ แก้ไข ข้อบกพร่องของการวิจัยเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการวิจัยที่จะนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียน คุณค่าและประโยชน์จากการวิจัยฉบับนี้ ขออุทิศบูชาพระคุณบิดา มารดา ที่ให้ชีวิต การอบรมสั่งสอนตลอดจนบูรพาจารย์ทุกท่านที่ให้การศึกษามา เพื่อขึ้นไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินชีวิตจนทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิตตลอดมา

การใช้ภูมิปัญญาหมอลำทรงในการรักษาสุขภาพแบบองค์รวม บ้านคำศรี

อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

The Use of Mo Lam Song Local Wisdom for Holistic Health Care in Khamsri
Village, Nongkungsri District, Kalasin Province

อาทิตย์ อนุสรณ์¹, โสสิต แพงสร้อย²

Artit Anuson¹, Kosit Pheangsoi²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : artit.msu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาประวัติความเป็นมาของหมอลำทรง 2)ศึกษาคติความเชื่อและภูมิปัญญาหมอลำทรงในการดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวม และ 3)ศึกษาการนำภูมิปัญญาหมอลำทรงไปใช้ในการดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวม กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 1)กลุ่มผู้รู้/ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน 2)กลุ่มผู้ปฏิบัติ เป็นกลุ่มที่จะให้ข้อมูลในเชิงลึก ที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับหมอลำทรง และแนวทางการรักษาแบบองค์รวมเพื่อชุมชนพึ่งตนเอง จำนวน 30 คน และ 3)กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจเบื้องต้น แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า และจากการรวบรวมข้อมูลโดยเขียนวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบพรรณนาความวิเคราะห์ โดยได้แยกเสนอตามความมุ่งหมายของการวิจัย

¹ นักศึกษาปริญญาโท คณะวัฒนธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Graduate students Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University, Thailand.

² คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 30 กรกฎาคม 2562; แก้ไขบทความ: 6 กันยายน 2562; ตอรับการตีพิมพ์: 18 กันยายน 2562

Received: July 30, 2019; Revised: September 6, 2019; Accepted: September 18, 2019

ผลการวิจัยพบว่า 1)ความเป็นมาของหมอลำทรงบ้านคำศรีนั้น เป็นหมู่บ้านที่มีพิธีกรรมความเชื่อที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ที่นับถือผี เทพเทวดา หรือมหัศจรรย์หลักบ้าน ซึ่งเป็นการทำพิธีเพื่อติดต่อระหว่างผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับคน ซึ่งจะให้ช่วยเหลือแก้ปัญหาความเดือดร้อนโดยเฉพาะการเจ็บไข้ได้ป่วย 2)คติความเชื่อ และภูมิปัญญาหมอลำทรงในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมพบว่าปัจจุบันนั้น ชุมชนยังมีคติความเชื่อในเรื่องผีเทพเทวดา หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งในอดีตการรักษาโรครักษาไข้เจ็บจำเป็นต้องอาศัยผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นผู้บอกวิธีรักษา และในปัจจุบันแม้มีการแพทย์สมัยใหม่ที่สามารถวินิจฉัยโรคได้ถูกต้อง แต่โรคบางโรคหรืออาการบางอย่างรักษาไม่หาย ผู้ป่วยที่ไม่มีที่พึ่งจึงจำเป็นต้องพึ่งพิธีกรรม ซึ่งจะทำให้จิตใจผู้ป่วยดีขึ้น ซึ่งจัดเป็นพิธีกรรมที่สร้างขวัญและกำลังใจกับผู้ป่วย และ 3)การนำภูมิปัญญาหมอลำทรงไปใช้ในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของชุมชนบ้านคำศรีนั้น มุ่งให้สมาชิกในสังคมดำเนินชีวิตและปฏิบัติตามจารีต ประเพณีที่บรรพชนได้สร้างสรรค์ และวางแนวทางไว้อย่างสมบูรณ์ โดยอาศัยสังคม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสิ่งเหนือธรรมชาติบนพื้นฐานของอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมในชุมชน เป็นกระบวนการบูรณาการพิธีกรรมเข้ากับความเชื่อเพื่อสร้างแบบแผนการรักษาโรค โดยใช้เสียงดนตรีและการฟ้อนรำประกอบพิธีกรรมที่มีการผูกโยงความเชื่อเรื่องผี วิญญาณ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ อีกทั้งเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความรักและหวงแหนในวัฒนธรรมของตน อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของคนในชุมชน และประเทศชาติต่อไป

คำสำคัญ : 1. หมอลำทรง 2. ภูมิปัญญาหมอลำทรง 3. การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) study the history of Mo Lam Song, 2) study about the superstition and the local wisdom for holistic health care from the past to the present, and 3) investigate the use of Mo Lam Song local wisdom for holistic health care. We have chosen the northeastern-style singer in Kamsri village, Nongbuasubdistrict, Nongkungsri district, Kalasin province which is the only one place in Thailand that inherits the tradition of Mo Lam Song. The sample group of informants that gives the information to the researcher using by interview method consists of 1) 10 persons of Key Informants group, 2) 30 persons of Causal Information group; Is a group that provides in-depth information That is the knowledge about Mo Lam Song And holistic health guidelines for self-reliant communities, 3) 10 persons of General Information group. The tools used in the

research are Preliminary survey, observation form, interview form and group discussion, Data collection from documents and field data collection, Data analysis from the study and data collection by writing data analysis with the descriptive analysis and separate the proposal according to the purpose of the research.

The results show that 1) the history of Mo Lam Song worship at Kamsri village has been inheriting since the ancestors until now. Ones need to believe in the spirit, the godness and the guardian spirit and also make the worship to keep contact with them. This will help in any obstacles, especially, the sickness. 2) For the belief and the local wisdom for holistic health care from the past to the present, the community still believes in the spirit and god. In order to numb the pain from the sickness, in the past, they needed the helps from those spirits. Although there is the modern medicine to assist in the precise diagnosis in the present but for some diseases that cannot be treated, it is necessary to rely on the worship which helps in the sickness and also encourages the patient. 3) the use of Mo Lam Song local wisdom for holistic health care in that area aims to encourage people in living along with the culture and tradition created by the ancestors. It has been perfectly guided with the sociality, the nature, the environment, and the spirit by ones who have the same culture and belief in order to preserve the tradition. The local wisdom for health care based on musical worship along with the superstition of spirit, soul and god is the way to morale and encourage people in that area in cherishing their own culture rising to their strength.

Keywords : 1. Mo Lam Song 2. Mo Lam Song Local Wisdom 3. Holistic Health Care

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

มนุษย์มีความผูกพันอยู่กับความเชื่อตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย การดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้นมักมีความเชื่อมาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ ในความเชื่อของสังคมชาวอีสานนั้นถือว่าผีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเป็นเทพเจ้าแห่งผีทั้งมวลคือ แถน หรือพญาแถน ปู่แทน ยาแถนก็เรียก พญาแถนอยู่บนฟ้าผู้ติดต่อกับแทนเรียกว่า “ผีฟ้า” บางครั้งก็เรียกรวมกันไปว่า “ผีฟ้าพญาแถน” ผีฟ้า ช่วยชาวบ้านในการติดต่อกับพญาแถนในการทำนายทายทักและรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ โดยมีความเชื่อว่าโรคที่เกิดจากการกระทำของภูตผีจะต้องรักษาด้วยการรำผีฟ้า ทำรำผีฟ้าต้องอาศัยคนทรง หรือ นางทรง แต่ว่าชาวบ้าน

จะนิยมไปรักษาที่โรงพยาบาลและใช้ยาสมัยใหม่ แต่บางครั้งการรักษาด้วยการแพทย์สมัยใหม่หรือยาสมัยใหม่ก็รักษาได้ไม่หมดทุกโรค บางโรคแพทย์เองก็ไม่อาจจะบอกได้ว่าคนไข้เป็นโรคอะไร คนไข้จึงมารักษาโดยการรำผีฟ้า(ยุทธภินท์ เตชะแก้ว, 2540 : 3) แม้ว่าการแพทย์สมัยใหม่ ได้แพร่กระจายไปสู่สังคมชนบทอีสานแต่ชาวบ้านอีสานก็ยังนิยมหาพ่อมดหมอผีอยู่และเชื่อว่าโรคบางชนิดที่การแพทย์สมัยใหม่ไม่อาจรักษาได้ แต่การรักษาโรคแบบดั้งเดิมจะช่วยได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวอีสานเองไม่ได้ปฏิเสธการแพทย์สมัยใหม่แต่ก็ไม่สามารถละทิ้งความเชื่อวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างสิ้นเชิง トラบใดที่การแพทย์สมัยใหม่ไม่สามารถให้คำตอบได้ดีกว่า (เสรี พงศ์พิศ, 2529 : 27)

วีระพล โชติธรรมวิสุทธิ พร้อมคณะ (2555 : ออนไลน์) กล่าวว่าวิถีชีวิตหรือที่เรียกว่าวัฒนธรรมของชาวอีสานนั้น เป็นไปตามคติความเชื่อของพระพุทธศาสนาเชื่อว่า มีผีเทพมีเทวดามีพระอินทร์ พระพรหมชาวอีสานเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีผีเฝ้าผีเป็นผู้ดูแล ต้องมีการบอกกล่าวผีก่อนจึงค่อยลงมือทำ ผีมีอิทธิฤทธิ์สามารถทำให้คนเจ็บป่วยได้และเมื่อมีการกระทำพิธีขอขมาโทษแล้วผีจะยกโทษให้ แล้วอาการเจ็บป่วยก็จะหาย การเจ็บป่วยในสมัยอดีตจะมีการรักษาด้วยแพทย์แผนโบราณคือยาพื้นบ้านชาวอีสานเชื่อว่า ยาพื้นบ้านสามารถรักษาโรคทางกายได้ทุกอย่าง เช่น บางคนกำงปลาปักคอ จะเห็นหมอพื้นบ้านหยิบเอาขันตักน้ำแล้วบริกรรมคาถา เสกใส่น้ำในขันให้คนที่ถูกกำงปลาปักคอดื่ม รอสัก 2-3 นาที ก็หาย หรือลูกของมีพิษขบกัดหมอพื้นบ้านก็จะเสกเป่าคาถาลงตรงที่ลูกของมีพิษขบกัด เพียงไม่กี่นาทีก็หายปวด ถ้ารักษาด้วยยาพื้นบ้านไม่หายหรือบางท้องถิ่นไปรักษาหมอแผนปัจจุบันแล้วไม่หาย ชาวบ้านเชื่อว่าต้องมีผีมาต้อง(เข้าสิง) จะต้องรักษาด้วยวิธีการพูดจากับผี การรักษาอาการที่เกิดจากผีต้องมี 2 ทาง คือ 1) การอยู่กับธรรม เป็นการอาศัยธรรมเข้ามาขับไล่ผีทุกอย่างทุกชนิด คือการปฏิบัติธรรมถือศีล มีหมอธรรมเป็นผู้ดูแลรักษา หมอธรรมจะใช้ฝ้ายผูกแขนแล้วสวดมนต์เสกเป็นน้ำให้ดื่ม พร้อมทั้งพูดจาอบรมสั่งสอนต่างๆ นานา หมอธรรมที่มีอาคมแก่กล้ามีคณยกย่องเชื่อถือมากๆ ก็รักษาได้ไม่ยาก เพียงแต่ว่าการอยู่กับธรรมต้องปฏิบัติตามข้อห้ามของธรรมที่ชาวอีสานเรียกว่า “ชะล้า”รวมทั้งการประพฤติธรรมด้วยการรักษาศีลเป็นบรรทัดฐาน หมอธรรมที่แก่กล้าสามารถรักษาคนได้มาก ผู้ที่จะอยู่กับธรรมได้นั้นต้องมีจิตใจเข้มแข็งกล้าหาญในการละวางข้อละเว้น(พฤติกรรมที่ไม่ดี) ได้ทั้งหมด กล้าหาญที่จะปฏิบัติข้อดี และหวังมุ่งมั่นฟันฝ่า และ 2) คือการอยู่กับผีโดยการรำรักษา การอยู่กับผีเป็นวิธีการที่ชาวบ้านชอบมากนอกจากจะได้มีการรวมญาติแล้ว ยังมีการร้องรำทำเพลงกันสนุกสนานไปด้วย การรำรักษาในการบันทึกข้อมูลนี้จะเป็นขั้นตอนของหมอลำทรง

บ้านคำศรี ตำบลหนองบัว อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นหมู่บ้านที่มีพิธีกรรมหมอลำทรง ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบผสมผสานกลมกลืนกันอย่างลงตัว ระหว่างระบบความเชื่อแบบดั้งเดิมที่นับถือผี วิญญาณ ไสยศาสตร์ เคล็ด ลาง อาถรรพ์ และยังนับถือเทพเจ้าและเทวดาตามคติของพราหมณ์ ฮินดู ความเชื่อดังกล่าวเป็นคติความเชื่อที่มีความหมายต่อการดำรงชีวิตของชาวอีสาน

จากข้อมูลท้องถิ่นด้านภาษา วรรณกรรม พิธีกรรมตลอดจนแบบแผนในการดำรงชีวิตของชาวอีสาน เมื่อยามที่หลักการทางพระพุทธศาสนา ไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางใจ หรือสามารถเป็นที่พึ่งทางใจได้ ในขณะที่เกิดภัยพิบัติแก่ตนเองและครอบครัว เช่นการจับไข้ได้ป่วย เมื่อเวลาเจ็บป่วยก็จักรักษาด้วยวิธีการไปพบแพทย์สมัยใหม่ รักษาด้วยยาสมัยใหม่ แต่ไม่สามารถรักษาหายได้ หรือวินิจฉัยโรคได้ ชาวบ้านคำศรี ตำบลหนองบัว อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ จะหันไปพึ่งพาเทวดา ภูตผี วิญญาณ อันได้แก่ผีฟ้า พญาแถน ผีปู่ตา ผีตาแฮก ตลอดจนผีมหะศักดิ์หลักเมืองแทน ซึ่งความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้มีมาก่อนพระพุทธศาสนาจะแผ่ขยายเข้ามา จึงปรากฏใน “ฮีดลีสอง” ซึ่งเป็นวิถีการดำรงชีวิตของชาวอีสานในรอบปี พิธีกรรมหมอลำทรงของชุมชนบ้านคำศรี ตำบลหนองบัว อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ยังเป็นหมู่บ้านที่มีการสืบทอดพิธีกรรมหมอลำทรง และมีเจ้าชั้นหรือผู้ประกอบพิธีกรรมหลัก เป็นหมู่บ้านเดียวในเขตพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีลูกฝั่งลูกเทียนหรือสมาชิกอยู่ตามหมู่บ้านใกล้เคียงภายในจังหวัดกาฬสินธุ์ และเขตพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดขอนแก่น จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดสกลนคร หรือจังหวัดอื่นๆ ที่มาทำการรักษากับคณะหมอลำทรงบ้านคำศรี ซึ่งถือว่าเป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมาของชาวบ้านที่เชื่อว่าจะช่วยรักษาโรคร้ายไข้เจ็บทั้งปวงให้หายขาดได้ ผู้ป่วยที่มาทำการรักษาด้วยหมอลำทรงนั้น ปกติจะผ่านการรักษาทางกายมาก่อนจะมีทั้งรักษาแบบพื้นบ้านคือใช้หมอชาวบ้านรักษาและผ่านการรักษาจากโรงพยาบาลมาแล้ว ตามความเชื่อของชาวบ้านถ้ารักษาด้วยแพทย์ปัจจุบันและแพทย์แผนโบราณแล้วไม่หาย ชาวบ้านเชื่อว่าต้องเป็นเรื่องของผีแน่นอน และต้องล่ำรักษาถึงจะหาย ชาวบ้านคิดว่าการพูดกับผีนั้นไม่ยาก แต่ต้องอาศัยหมอลำทรงมาช่วยพูดให้ โดยหากหายจากอาการก็จะยินดีจัดเครื่องบูชาและปฏิบัติตามคำแนะนำของผีทุกอย่าง ผู้ที่เป็นหมอลำทรงจะต้องทำพิธีตามที่กำหนดของหมอลำทรง ซึ่งมีเครื่องไหว้ครู ชั้นครู แล้วแต่กำหนด ประกอบพิธี ซึ่งจะเริ่มทำการรักษา โดยทำการบรรเลงเพลง เป่าแคน รำรอบๆ ผู้ที่ถูกรักษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นดนตรีบำบัด (Music Therapy) โดยการนำดนตรีมาใช้เพื่อรักษาผู้ป่วยหรือพัฒนาศักยภาพทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยมีเครื่องดนตรีเป็นเครื่องมือและสื่อกลางในการบำบัด แล้วทำการสื่อสารพูดคุยกับผู้รับรักษา และคำพูดเหล่านั้นจะมีผลต่อการรักษา หากยินยอมในข้อตกลงต่างๆ โรคร้ายก็จะหายไปตามลำดับ (มารีโกะ กาโตะ, 2538 : 18)

จากข้อมูลดังกล่าวนี้ จึงได้ศึกษาเรื่องการใช้ภูมิปัญญาหมอลำทรง ในการรักษาสุขภาพแบบองค์รวมบ้านคำศรี อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งยังคงมีการสืบทอดเพียงหมู่บ้านเดียวในเขตพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ มีที่รูปแบบการรักษาตลอดจนนำมาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการสร้างความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชน และประยุกต์ใช้กับการรักษาสุขภาพแบบองค์รวม เพื่อบำบัดโรคร้ายไข้เจ็บตามความเชื่อของชาวอีสาน แม้แต่เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ที่ก้าวล้ำในปัจจุบันก็ไม่สามารถพิสูจน์และให้คำตอบได้ชัดเจน ดังนั้น ควรมีการศึกษาประวัติความเป็นมา คติความเชื่อ และภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมรวมถึงศึกษาการใช้ภูมิปัญญาในการดูแลสุขภาพ

แบบองค์รวมบ้านคำศรี ตำบลหนองบัว อำเภอหนองกงบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์ และให้พิธีกรรมดังกล่าว ดำรงอยู่กับวิถีชีวิตที่ดำรงของชาวอีสานสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของหมอลำทรง
- 2.2 เพื่อศึกษาคติความเชื่อ และภูมิปัญญาการดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวมจากอดีตถึงปัจจุบันของหมอลำทรง
- 2.3 เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาของหมอลำทรงในการดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวมเพื่อชุมชนพึ่งตนเอง อำเภอหนองกงบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์

3. สมมติฐานการวิจัย

- 3.1 ประวัติความเป็นมาของหมอลำทรง ยังมีรูปแบบเดิมตามที่เคยปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา
- 3.2 ความเชื่อ และภูมิปัญญาการดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวมจากอดีตถึงปัจจุบันของหมอลำทรง ยังมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบัน และมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย
- 3.3 การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาของหมอลำทรงในการดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวมเพื่อชุมชนพึ่งตนเอง อำเภอหนองกงบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ทำให้ชุมชนเกิดความสมัครสมานสามัคคี และมีระบบการปกครองโดยใช้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 4.1 ประวัติความเป็นมาของหมอลำทรงของบ้านคำศรีตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน
- 4.2 คติความเชื่อ และภูมิปัญญาการดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวมจากอดีตถึงปัจจุบันของหมอลำทรง
- 4.3 รูปแบบและวิธีการการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาของหมอลำทรงในการดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวมเพื่อชุมชนพึ่งตนเอง อำเภอหนองกงบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการใช้ภูมิปัญญาหมอลำทรงในการรักษาสุขภาพแบบองค์รวม บ้านคำศรี อำเภอหนองกงบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม ประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ศึกษาเป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนบ้านคำศรี ตำบลหนองบัว อำเภอหนองกงบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่เป็นพื้นที่ศึกษา แบ่งเป็นจังหวัด อำเภอ หมู่บ้าน จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้รู้/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

(Key Informants) จำนวน 10 คน 2)กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Information) เป็นกลุ่มที่จะให้ข้อมูลในเชิงลึก ที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับหมอลำทรง และแนวทางการรักษาแบบองค์รวมเพื่อชุมชนพึ่งตนเอง จำนวน 30 คน และ 3)กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Information) จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสำรวจเบื้องต้น แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าและจากการรวบรวมข้อมูลโดยเขียนวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบพรรณนาความวิเคราะห์ โดยได้แยกเสนอตามความมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยจะนำเสนอผลงานการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ และนำเสนอผลงานการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยแบ่งเป็น 1)วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าและจากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ และ 2)เขียนวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบพรรณนาความวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล และขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาของหมอลำทรง พบว่าประวัติความเป็นมาของบ้านคำศรี ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบัว อำเภอหนองกงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พื้นที่หมู่บ้านจำนวน 400 ไร่ มีจำนวนครัวเรือน 220 ครัวเรือน จำนวนประชากรภายในหมู่บ้านแบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 270 คน เพศหญิง จำนวน 250 คน รวมจำนวน 520 คน แบ่งการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือหมู่ 3 และหมู่ 13 ทิศเหนือติดกับ บ้านหนองสามขา ตำบลหนองบัว ติดตะวันออกติดกับ อำเภอสหัสขันธ์ ทิศใต้ติดกับ อำเภอยางตลาด ทิศตะวันตกติดกับ ตำบลหนองบัว บริเวณด้านทิศตะวันออกและทิศใต้ของหมู่บ้านมีเขื่อนลำปาวล้อมรอบ อาชีพหลักของชาวบ้าน คือเกษตรกรรม อาทิ ปลูกอ้อย ปลูกมัน ปลูกยางพารา ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น และอาชีพรอง คือทำการประมง สืบเนื่องจากชุมชนอยู่ใกล้เขื่อนลำปาว เป็นแหล่งอาหารและสร้างรายได้ให้กับชุมชน มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นกลุ่มเสริมรายได้ให้ครอบครัว เช่น กลุ่มทำปลาไร่และผลิตภัณฑ์จากปลา กลุ่มเลี้ยงโคกระบือ กลุ่มชาวไร่อ้อย และมันสำปะหลัง กลุ่มศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน กลุ่มเครื่องจักสานจากต้นกกและไม้ไผ่ กลุ่มทอเสื่อกก และแปรรูปจากต้นกก กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ซึ่งเป็นสินค้า OTOP ของชุมชนภายในหมู่บ้าน และมีวิถีชีวิตโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปประยุกต์ใช้ภายในหมู่บ้าน ชาวบ้านมีการร่วมมือกันในการทำกิจกรรมภายในบ้าน และที่สำคัญภายในหมู่บ้านยังมีพิธีกรรมความเชื่อ ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันนั้นคือ พิธีหมอลำทรง เป็นความเชื่อและพิธีกรรมหนึ่งในการรักษาสุขภาพของคนในชุมชน และชุมชนใกล้เคียงที่เข้ามาับการรักษา ที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อแบบดั้งเดิมที่นับถือผีหรือเทพเทวดา มเหศักดิ์หลักบ้าน เป็นการทำพิธีเพื่อติดต่อระหว่างผีกับคน ให้ผีช่วยเหลือแก้ปัญหาความเดือดร้อนโดยเฉพาะการเจ็บไข้ได้ป่วย มูลเหตุที่ต้องมีการรักษามาจากสภาพสังคมดั้งเดิมของ

ชาวบ้านที่ไม่มีสถานพยาบาล ก่อให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องค้นหาที่พึ่งยามเจ็บไข้ได้ป่วย ส่วนใหญ่นั้นใช้สมุนไพรพื้นบ้านที่มีในท้องถิ่นในการรักษาและดูแลสุขภาพ ในอดีตการรักษาโรครักษาไข้เจ็บจำเป็นต้องอาศัยผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นผู้วินิจฉัยโรคบอกวิธีการรักษา ในปัจจุบันแม้มีการแพทย์แผนใหม่ที่สามารถวินิจฉัยโรคได้ถูกต้อง แต่โรคบางโรคหรืออาการบางอย่างรักษาไม่หาย ผู้ป่วยที่ไม่มีที่พึ่งจึงจำเป็นต้องพึ่งพิธีกรรม อย่างน้อยจะทำให้จิตใจผู้ป่วยดีขึ้น จึงจัดเป็นพิธีกรรมที่สร้างขวัญและกำลังใจกับผู้ป่วยเป็นหลัก เมื่อผู้ป่วยไปหาหมอเพื่อรักษาตามโรงพยาบาลมาแล้วไม่หายจากโรคและอาการเจ็บป่วยก็จะทำพิธีรักษา ผู้ที่ทำพิธีเรียกว่า เจ้าขันห้า เป็นผู้ที่สืบทอดพิธีกรรมหมอลำทรงมาจากบรรพบุรุษโดยอาจจะไม่ใช่เครือญาติของตนเองมาก่อนก็ได้ ทั้งนี้ พิธีกรรมหมอลำทรงเป็นการติดต่อสื่อสารของมนุษย์และวิญญาณ ซึ่งการติดต่อสื่อสารจะใช้ท่วงทำนองของดนตรีหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า กลอนลำ (หมอลำ) มีเครื่องดนตรีประเภทแคน (ชาวบ้านนิยมเรียกว่าหม่อม้า) ประกอบการให้จังหวะ วิธีการติดต่อสื่อสาร กลอนลำและทำนอง เรียกว่า “ลำทรง”

หมอลำทรงชุมชนบ้านคำศรี เป็นประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อของชาวบ้าน เป็นความเชื่อที่ว่าจะช่วยรักษาโรครักษาไข้เจ็บทั้งปวงให้หายขาดได้ ไม่ว่าจะมิโรค ภูผผีสิง ของเข้า แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่เป็นหมอลำทรงจะต้องทำพิธีตามที่กำหนดของหมอลำทรง โดยจะเริ่มทำการรักษา ด้วยการแต่งเครื่องครุฑบูชา จากนั้นก็จะเป่าแคน ให้ผู้ที่ประกอบพิธี (ลำ) หรือเจรจากับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อหาสาเหตุการเจ็บไข้ได้ป่วย ผู้ป่วยที่มาทำการรักษาด้วยหมอลำทรงนั้น ปกติจะผ่านการรักษาทางกายมาก่อนจะมีทั้งรักษาแบบพื้นบ้าน กล่าวคือสมัยก่อนมีหมอยาประจำหมู่บ้าน และปัจจุบันมีการแพทย์สมัยใหม่เข้ามารักษา ตามความเชื่อของชาวบ้านถ้ารักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนโบราณไม่หายต้องเป็นเรื่องของผีแน่นอน และจะต้องลำรักษาหรือใช้วิธีรักษาและหมอลำทรงถึงจะหาย ชาวบ้านคิดว่าการพูดกับผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นไม่ยาก แต่จะต้องอาศัยหมอลำทรง หรือร่างทรงมาช่วยเจรจากับโดยยินดีจัดเครื่องบูชาและปฏิบัติตามคำแนะนำทุกอย่าง หากไม่ปฏิบัติตามก็จะไม่หายจากข้อมูลการสัมภาษณ์นางบุญเรือง เต็กศิริ เจ้าขันห้าหรือหัวหน้าผู้ประกอบพิธีกรรมหมอลำทรง พบว่าหมอลำทรงบ้านคำศรี ในช่วงยุคแรกเกิดจากนางฝ้าย รินเสนา ซึ่งปัจจุบันได้เสียชีวิตแล้ว เป็นคนแรกในการประกอบพิธีหมอลำทรงของหมู่บ้าน และชุมชนใกล้เคียง โดยมีความสามารถให้คาถาอาคมรักษาการเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ในหมู่บ้านที่ชาวบ้านให้การเคารพนับถือ เมื่อใครเจ็บป่วยก็จะมาเชิญไปรักษา ต่อมา นางฝ้าย รินเสนา ได้เสียชีวิตลงในคณะหมอลำทรงจึงได้ทำการคัดเลือกผู้ที่ได้รับหน้าที่เป็นเจ้าพิธี หรือชาวบ้านหรือว่า เจ้าขันห้า (มีการรับขันห้ารักษาต่อ และจะต้องเป็นผู้ที่ทำการรักษาต่อ) ประกอบกับนางแม่ฝ้าย รินเสนา เจ้าพิธีได้แนะนำว่าคนที่สมควรจะได้รับคัดเลือกให้เป็นเจ้าขันห้าคนต่อไปคือนางเรือง เต็กศิริ จึงได้มีการคัดเลือกด้วยวิธีเสียงหายจากหมอลำทรงปรากฏว่าได้เลือกให้นางบุญเรือง เต็กศิริ เป็นเจ้าขันห้าสืบทอดจากเจ้าขันห้าคนก่อน การเข้ามาเป็นหมอลำทรงนางบุญเรือง เต็กศิริ เล่าให้ฟังว่าเป็นหมอลำทรงตั้งแต่อายุ 8 ปี สาเหตุเกิดจาก

อุบัติเหตุตกบันได สมัยนั้นไปหาหมอที่โรงพยาบาลก็ลำบาก เพราะถนนเป็นทางเกวียน การคมนาคมไม่สะดวก จึงทำให้บริบทสังคมในสมัยนั้นทำการรักษาจากหมอสมุนไพรประจำหมู่บ้าน แต่ก็ไม่หายใช้เวลานานอยู่หลายเดือน ทางบิดามารดาของนางบุญเรือง เคิกศิริ ได้ประชุมกันโดยมีความเห็นว่าให้เอาหมอลำทรงมาทำการรักษา จึงได้ไปเชิญหมอลำทรงมารักษา โดยมีนางผ้าย รินเสนา ในสมัยนั้นเป็นเจ้าของพิธีและทำการรักษา จนหาสาเหตุการเจ็บป่วยและสาเหตุของอุบัติเหตุในครั้งนั้นได้ คือผีบรรพบุรุษต้องการเครื่องสังเวยบูชา เพราะหลังจากที่เสียชีวิตไปไม่มีใครทำบุญไปให้ เลยทำให้ป่วยและหากินยอมทำตามคำขอร้องของผี โดยหาเครื่องเช่นสังเวยให้ก็จะหายจากโรคร้ายที่เป็นอยู่ และจึงได้ตกลงทำตามจากนั้นโรคร้ายไข้เจ็บก็ไม่เกิดขึ้น การเข้ามาเป็นหัวหน้าคณะหมอลำทรงนั้นได้ทำการคัดเลือกผู้ที่สมควรได้รับชั้น ในขณะนั้นนางบุญเรือง เคิกศิริ อายุได้ 40 ปี ได้รับการเลือกให้เป็นเจ้าชั้นห้า หลังจากที่ได้รับหน้าที่เป็นเจ้าชั้นห้าก็ได้ทำการรักษาลูกฝั่งลูกเทียน ที่มีการเชิญไปไม่ว่าจะเป็นเขตอำเภอหนองกุงศรี อำเภอใกล้เคียง และต่างจังหวัด มากกว่า 1,000 คน ส่วนมากคนที่มารับการรักษา ก็จะหายขาด มีส่วนน้อยที่ไม่หาย ส่วนที่หายจะมีกรณีเกี่ยวกับผี วิญญาณ ที่พูดจาอ่อนหวานขอร้องให้งดโทษ และยอมทำตามสิ่งที่ผีขอ ก็จะหายเป็นปกติ โรคร้ายไข้เจ็บที่ได้รับการรักษาจากหมอลำทรง เช่น การถูกผีทำให้เจ็บป่วย การถูกคนทำด้วยวิธีทางคาถาอาคมชะตา กฎแห่งกรรม และการผิดขนบธรรมเนียมประเพณี ผิดฮีต ผิดคอง มีปัญหาในครอบครัว ซึ่งต่างก็จะทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บตามความคิด ความเชื่อของชาวบ้าน เมื่อมีเหตุเหล่านี้ผู้ป่วยต้องหาวิธีการรักษา พยาบาลตามสาเหตุของโรค นั้น นอกเหนือจากนี้ชุมชนชาวบ้านคำศรีส่วนมากจะนับถือและเคารพบูชาหมอลำทรง แม้กระทั่งลูกหลานที่เกิดมาก็จะนำมาฝากให้หมอลำทรงปกปักรักษา (บุญเรือง เคิกศิริ, 2561 : สัมภาษณ์)

6.2 ผลการศึกษาคติความเชื่อ และภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมจากอดีตถึงปัจจุบันของหมอลำทรง พบว่าวิถีชีวิตในวัฒนธรรมความเชื่อของชาวบ้านคำศรีนั้นเชื่อกันว่ามีผีเทพ มีเทวดา คอยปกปักรักษา ชาวบ้านเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีผีเฝ้า มีผีเป็นผู้ดูแล ต้องมีการบอกกล่าวผีก่อนจึงค่อยลงมือทำ ผีมีอิทธิฤทธิ์สามารถทำให้คนเจ็บป่วยได้และเมื่อมีการกระทำพิธีขอมาโทษแล้ว ผีจะยกโทษให้ แล้วอาการเจ็บป่วยก็จะหายหรือบางท้องถิ่นไปรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันแล้วไม่หาย ชาวบ้านเชื่อว่าต้องเป็นผีเข้าสิงจะต้องรักษาด้วยวิธีการพูดจากับผี เพื่อให้ผียกโทษให้ ผู้ป่วยที่มาทำการรักษาด้วยพิธีกรรมหมอลำทรงนั้น ปกติผ่านการรักษาทางกายมาก่อนจะมีทั้งรักษาแบบพื้นบ้านคือใช้หมอชาวบ้านรักษาและผ่านการรักษาจากการแพทย์แผนปัจจุบันมาแล้ว ตามความเชื่อของชาวบ้านถ้ารักษาด้วยแพทย์ปัจจุบันและแพทย์แผนโบราณไม่หายต้องเป็นเรื่องของผีแน่นอนต้องล่ำรักษาจึงหาย ชาวบ้านคิดว่าการพูดกับผีนั้นไม่ยาก แต่ต้องอาศัยหมอลำทรงมาช่วยพูดให้โดยยินดีจัดเครื่อง บูชาและปฏิบัติตามคำแนะนำของผีทุกอย่าง ถ้าวาสาเหตุที่เจ็บป่วยนั้นเกิดจากผี ต้องรักษาด้วยวิธีเชิญผีมารักษาแล้วโดยยอม เป็นบริวารของผีตั้งแต่นั้นยังมีชีวิตอยู่ อย่างเช่น อาการของผู้ป่วย

นอนเหยียดอยู่กับพื้น ญาติได้ป้อนข้าวป้อนน้ำ มาหลายวัน ในขณะที่หมอลำทรงได้ทำการ ล่ารักษา อยู่ นั้น ปรากฏว่าผู้ป่วยลุกนั่งได้ แล้วนั่งมองคณะหมอลำทรงเล่น หรือบางครั้งออกมาร้ายรำด้วย

6.3 ผลการศึกษาการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาของหมอลำทรงในการดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวมเพื่อชุมชนพึ่งตนเอง อำเภอหนองกงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าการรักษาของหมอลำทรง ถือว่าเป็นการรักษาแบบบูรณาการและประยุกต์ใช้ (ผสมผสาน) ควบคู่กันไปกับแพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนโบราณโดยพิธีกรรมการรักษาของหมอลำทรงนั้นถือได้ว่าเป็นการรักษาสุขภาพทางด้านร่างกาย จิตใจ และภาพรวมในด้านสังคม และจิตวิญญาณ ไปพร้อมๆกัน โดยมีมูลเหตุที่ต้องมีการรักษาจากสภาพสังคมดั้งเดิมของชาวบ้านที่ไม่มีสถานพยาบาล ก่อให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องค้นหาที่พึ่งยามเจ็บไข้ได้ป่วย ส่วนใหญ่นั้นใช้สมุนไพรพื้นบ้านที่มีในท้องถิ่นในการรักษาและดูแลสุขภาพ ในอดีตการรักษาโรคร้ายไข้เจ็บจำเป็นต้องอาศัยผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นผู้วินิจฉัยโรคบอกวิธีรักษา ในปัจจุบันแม้มีการแพทย์แผนใหม่ที่สามารถวินิจฉัยโรคได้ถูกต้อง แต่โรคบางโรคหรืออาการบางอย่างรักษาไม่หาย ผู้ป่วยที่ไม่มีที่พึ่งจึงจำเป็นต้องพึ่งพิธีกรรม อย่างน้อยจะทำให้จิตใจผู้ป่วยดีขึ้น จึงจัดเป็นพิธีกรรมที่สร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ป่วยเป็นหลักโดยเฉพาะการปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมอลำทรง โดยยึดแนวปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาพุทธ คือทำความดี ละเว้นความชั่ว มีความเกรงกลัวและละอายต่อบาป สร้างบุญบารมี มีความสมัคสมานสามัคคีซึ่งกันและกัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกุศโลบายของหมอลำทรงที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยมีเจตนารมณ์ให้ชาวบ้าน หรือผู้ที่เป็นหมอลำทรงทุกคนรู้จักผิดชอบชั่วดี ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางเอาไว้ สร้างความสมัคสมานสามัคคีแก่คณะหมอลำทรง เป็นแนวทางที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ปัจจุบันโลกก้าวไปไกล บางครั้งสิ่งต่างๆที่เป็นแนวทางปฏิบัติมา อาจจะมีคนทั้งปฏิบัติตามและไม่ปฏิบัติตามก็ได้ เพราะเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่รักษาหากใครทำดีก็จะได้ดี หากใครทำชั่วก็จะได้ชั่ว คนที่ปฏิบัติตามกฎส่วนมากก็จะมีมีความสุขทั้งกายและใจ ส่งผลดีต่อตนเองและสังคมในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านร่างกาย ทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง ยกตัวอย่างเช่นการร้ายรำประกอบเสียงดนตรี (เสียงแคน) ซึ่งถือได้ว่าเป็นการออกกำลังกายภายในตัว โดยการนำเอาภูมิปัญญาหมอลำทรงมาใช้ในการดูแลสุขภาพ ควบคู่กับการรักษาแบบแพทย์แผนปัจจุบัน คนภายในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองในการดูแลสุขภาพเบื้องต้น

2. ด้านจิตใจ ทำให้สุขภาพทางใจดีขึ้น มีกำลังใจมากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างจากพิธีกรรมหมอลำทรง โดยเฉพาะเสียงดนตรี และกลอนลำที่ช่วยพรให้ผู้ป่วยมีกำลังใจในการต่อสู้กับโรคร้ายที่เจ็บป่วยมีความสบายอก สบายใจซึ่งในเชิงจิตวิทยาเป็นการดูแลสุขภาพสุขภาพด้านจิตใจ ทำให้คนไข้มีความรู้สึกอบอุ่นไม่ถูกทอดทิ้ง แล้วมีความหวังในการต่อชีวิตอยู่ต่อไป และการให้กำลังใจซึ่งกันและกันระหว่างครอบครัว และคนภายในชุมชน

3. ด้านสังคม ทำให้สังคมที่มีความแตกแยก กลับมามีความสมัครสมานสามัคคี ซึ่งเกิดจากปัญหาภายในครอบครัว และภายในชุมชน มีความเข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี สามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยการยึดแนวปฏิบัติพิธีกรรมหมอลำทรง ข้อห้ามข้อคะลำ กฎระเบียบแบบแผนภายในชุมชน มาเป็นแนวทางการปฏิบัติและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ภายใต้ความพอเพียง ทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้

4. ด้านจิตวิญญาณ ทำให้สังคมเกิดมิตินิยมเชื่อเป็นหลักปฏิบัติและยึดถือกันมาจากบรรพบุรุษ เป็นแหล่งของกำลังใจ เป็นที่พึ่งและยึดเหนี่ยวทางใจก่อให้เกิดความสุข เสริมสร้างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

ภาพประกอบที่ 1 การประกอบพิธีกรรมหมอลำทรง

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการใช้ภูมิปัญญาหมอลำทรง ในการรักษาสุขภาพแบบองค์รวมบ้านคำศรี อำเภอนองกุ้งศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลทั้งเอกสารวิชาการ ข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ และสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมายของงานวิจัยได้ผลสรุปที่สามารถนำมาอภิปรายเพิ่มเติมได้ดังนี้ จากการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษา

7.1 ประวัติความเป็นมาของหมอลำทรงบ้านคำศรี พบว่าเป็นหมู่บ้านที่มีพิธีกรรมความเชื่อที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ที่นับถือผี เทพเทวดา หรือมหศักดิ์หลักบ้าน ซึ่งเป็นการทำพิธีเพื่อติดต่อระหว่างผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับคน ซึ่งจะให้ช่วยเหลือแก้ปัญหาความเดือดร้อน โดยเฉพาะการเจ็บไข้ได้ป่วยพิธีกรรมหมอลำทรงของชุมชนบ้านคำศรี เป็นวิธีการบำบัดรักษาพื้นบ้าน

อย่างหนึ่งที่รักษาการเจ็บป่วย ควบคู่กับการดำเนินชีวิตมาโดยตลอดแม้ว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่จะไร้ซึ่งขีดจำกัดที่หลังไหลเข้ามาในหมู่บ้านแห่งนี้อย่างไม่ขาดสายก็ตาม พิธีกรรมหมอลำทรงของชุมชนบ้านคำศรี จึงเป็นพิธีกรรมที่ถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาของชุมชนในสังคม ในเรื่องของจารีต ประเพณี และข้อห้าม (ฮีดคอง ข้อคละ) ไว้อย่างลงตัวและรักษาไว้อย่างมั่นคง แน่นแฟ้นผลการศึกษากลับไปในการทำงานเดียวกันกับวิทยานิพนธ์ของอนุลักษณ์ อาสาสู (2553 : 135) พบว่ารำผีฟ้าหรือหมอลำทรงเป็นวัฒนธรรมที่มีรากเหง้ามาจากบรรพชน ซึ่งเกิดจากการหล่อหลอมมาจากวิถีชีวิตของสังคมชาวบ้านอีสาน และชาวอีสานถือได้ว่าเป็นผู้มีความกตัญญูต่อสิ่งที่ตนนับถือเคารพบูชา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยอาศัยสภาวะวิกฤต ที่เกิดการเจ็บป่วยของบุคคล ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคม โดยผ่านกระบวนการทางพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผี มุ่งให้สมาชิกในสังคม ดำเนินชีวิตและปฏิบัติตามจารีต ตามครรลอง ที่บรรพชนได้สร้างสรรค์ และวางแนวทางไว้อย่างสมบูรณ์ลงตัว โดยอาศัยสังคม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสิ่งที่เหนือธรรมชาติ บนพื้นฐานของคนที่มีวัฒนธรรมและความเชื่อร่วมกัน

7.2 คติความเชื่อ และภูมิปัญญาหมอลำทรงในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมพบว่าเป็นไปในการทำงานเดียวกันกับวิทยานิพนธ์ของเกรียงไกร ผาสุดะ (2551 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเชิงปรัชญาในพิธีกรรมลำทรง ในเขตอำเภอมัญจาคีรีและอำเภอยะขอม จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจุบันนั้น ชุมชนยังมีคติความเชื่อในเรื่องผีเทพเทวดา หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งในอดีตการรักษาโรคภัยไข้เจ็บจำเป็นต้องอาศัยผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นผู้บอกวิธีการรักษา และในปัจจุบันแม้มีการแพทย์สมัยใหม่ที่สามารถวินิจฉัยโรคได้ถูกต้อง แต่โรคบางโรคหรืออาการบางอย่างรักษาไม่หาย ผู้ป่วยที่ไม่มีที่พึ่งจึงจำเป็นต้องพึ่งพิธีกรรม ซึ่งจะช่วยให้จิตใจผู้ป่วยดีขึ้น ซึ่งจัดเป็นพิธีกรรมที่สร้างขวัญและกำลังใจกับผู้ป่วย

7.3 การนำภูมิปัญญาหมอลำทรงไปใช้ในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของชุมชนบ้านคำศรี นั้น มุ่งให้สมาชิกในสังคมดำเนินชีวิตและปฏิบัติตามจารีต ประเพณีที่บรรพชนได้สร้างสรรค์ และวางแนวทางไว้อย่างสมบูรณ์ โดยอาศัยสังคม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสิ่งที่เหนือธรรมชาติ บนพื้นฐานของอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมในชุมชน เป็นกระบวนการบูรณาการพิธีกรรมเข้ากับความเชื่อเพื่อสร้างแบบแผนการรักษาโรค โดยใช้เสียงดนตรีและการฟ้อนรำประกอบพิธีกรรมที่มีการผูกโยงความเชื่อเรื่องผี วิญญาณ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ อีกทั้งเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความรักและหวงแหนในวัฒนธรรมของตนอันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของคนในชุมชน และประเทศชาติต่อไปซึ่งผลการศึกษาชิ้นนี้เป็นไปในการทำงานเดียวกับงานวิจัยของชัยยนต์ เพาพาน (2533 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้านของชาวอีสาน โดยวิธีการลำผีฟ้า พบว่า หมอลำผีฟ้าจะทำการรักษาคนป่วยด้วยความเชื่อดั้งเดิมที่ชาวอีสานที่ได้รับการรักษาสืบทอดกันมาจนกลายเป็นประเพณี และเข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตเพราะเชื่อว่า

ผีสิงเทวดาสามารถบันดาลให้คุณประโยชน์และโทษแก่ตนเอง และสังคมได้และการล่าผีฟ้าเป็นพิธีกรรมที่ชาวบ้านได้กระทำขึ้นมาเพื่อรักษาความเจ็บป่วย โดยการล่าอ้อนวอนและอัญเชิญผีฟ้าให้มารักษาผู้เจ็บป่วย ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าการเจ็บป่วยของมนุษย์ ส่วนหนึ่งเกิดจากการละเมิดต่อผี การล่าผีฟ้าจึงเป็นพิธีกรรมการรักษาโดยอัญเชิญผีฟ้าให้ลงมาสิงสถิตอยู่บนร่างของคนทรงเพื่อที่จะทำนายลักษณะอาการของผู้ป่วย และยังเป็นสื่อกลางประนีประนอม ระหว่างผีที่มากกระทำกับผู้ป่วยท่ามกลางบริบทของสังคมและวัฒนธรรมตะวันตกที่ขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลา ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นและก่อให้เกิดประโยชน์ กล่าวคือ 1) เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีให้แก่ผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาโรค 2) แสดงถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและผู้มีพระคุณ 3) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้คนในสังคม ประพฤติตนให้อยู่ในศีลธรรม จารีต ประเพณี และจรรยาบรรณ 4) เป็นการรักษาขนบธรรมเนียม แบบแผนการรักษาโรคที่ใช้ดนตรีและพิธีกรรมความเชื่อแบบดั้งเดิม โดยผูกความเชื่อเรื่องผี วิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามาเกี่ยวข้อง 5) เป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความรักและหวงแหนในวัฒนธรรมของตนอันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของคนในชุมชน สังคมและชาติต่อไป

การใช้ภูมิปัญญาของหมอตำทรงในการรักษาสุขภาพแบบองค์รวมบ้านคำศรีอำเภอนองกุ้งศรีจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษชาวอีสานสืบทอด สืบสมมานานหลายชั่วอายุคน แต่อาจจะสูญหายไปได้ ด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ ท่ามกลางสภาวะการณที่เปลี่ยนแปลงไปของกระแสสังคม และโลกในยุคปัจจุบัน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผลการวิจัยพบว่าหมู่บ้านคำศรี ตำบลหนองบัว อำเภอนองกุ้งศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ยังมีพิธีกรรมความเชื่อที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันโดยการนับถือผี เทพเทวดาหรือมเหศักดิ์หลักบ้าน ดังนั้น ชุมชนบ้านคำศรีจึงควรมีการรักษาและสืบทอดพิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณี ที่เคยปฏิบัติมาต่อไป

8.1.2 การนำภูมิปัญญาหมอตำทรงไปใช้ในการดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวมของชุมชนบ้านคำศรี ตำบลหนองบัว อำเภอนองกุ้งศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ นั้น ผลการวิจัยพบว่า มุ่งให้สมาชิกในสังคมดำเนินชีวิตและปฏิบัติตามกฎระเบียบที่มีการบูรณาการพิธีกรรมเข้ากับความเชื่อเพื่อสร้างแบบแผนการรักษาโรค โดยใช้เสียงดนตรีและการฟ้อนรำเข้าบำบัด ดังนั้นจึงควรมีการบูรณาการรูปแบบการรักษาเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีให้แก่ผู้ป่วยที่ได้มารับการรักษาโรค โดยใช้ดนตรีและพิธีกรรมความเชื่อแบบดั้งเดิม โดยผูกความเชื่อเรื่องผี วิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามาเกี่ยวข้อง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ควรบูรณาการร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีการนำเอาพิธีกรรมหมอลำทรงไปทำการรักษาเป็นแพทย์ทางเลือก

8.2.2 ควรส่งเสริมให้ภาครัฐโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เข้ามามีบทบาทในการดูแลรักษาในรูปแบบประเพณีพิธีกรรมหมอลำทรง เพื่อรักษาขนบธรรมเนียมแบบดั้งเดิมเอาไว้ให้มากที่สุด

8.2.3 ควรผลักดันให้มีการบรรจุหลักสูตรพิธีกรรมหมอลำทรง และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาโรคภายในชุมชน โดยเสนอให้มีการจัดการเรียนการสอนให้แก่สถานศึกษา และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อเป็นแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมลำทรงของของท้องถิ่นอื่นๆ หรือพิธีกรรมที่มีลักษณะคล้ายกัน เช่น เหย้า ลำผีฟ้า และมะมั่วว่ามีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันอย่างไร

8.3.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการนำภูมิปัญญาของหมอลำทรงไปประยุกต์ใช้ในการดูแลรักษาสุขภาพของท้องถิ่นอื่นๆ ที่มีรูปแบบพิธีกรรม และความเชื่อที่คล้ายกัน

8.3.3 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเฉพาะเรื่องการใช้ภูมิปัญญาหมอลำทรง ในการรักษาสุขภาพแบบองค์รวมเฉพาะพื้นที่เท่านั้น ควรมีการศึกษาให้ครบทุกประเภท เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่อหมอลำทรง และแนวทางแก้ไขรวมถึงการอนุรักษ์และพัฒนาต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร ผาสุตตะ. (2551). แนวคิดเชิงปรัชญาในพิธีกรรมลำทรง ในเขตอำเภอภูมัจฉาศิริ และอำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2533). การลำผีฟ้าในเขตอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. บุญเรือง เต็กศิริ ผู้ให้สัมภาษณ์. 29 มีนาคม 2561. ณ บ้านคำศรี ตำบลหนองบัว อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์.
- มาริโกะ กาโตะ. (2538). การรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน : กรณีศึกษาหมอลำผีฟ้า บ้านหนองใหญ่ อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ยุทธภณธ์ เตชะแก้ว. (2540). พิธีกรรมและระบบความเชื่อการลำผีฟ้าในภาคอีสาน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต(การศึกษานอกระบบ). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วีระพล โชติธรรมวิสุทธิ พร้อมคณะ. (2555). **มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หมอลำผีฟ้าจังหวัดชัยภูมิ**. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2561. จาก <http://ich.culture.go.th>

เสรี พงศ์พิศ. (2529). **คืนสู่รากเหง้า : ทางเลือกและทัศนะวิจารณ์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : เทียนวรรณ.

อนุลักษณ์ อาสาสู. (2553). **ดนตรีในพิธีกรรมรำผีฟ้า : กรณีศึกษาคณะหมอลำทรงบ้านหนองคอนไทย ตำบลกุดตุ้ม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ**. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหาวิทยาลัยศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โฆสิต แพงสร้อย อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบที่ได้ให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางในการทำงานวิจัย จนงานสำเร็จลุล่วงด้วยดีขอขอบคุณมูลนิธิคุณวีโรกุลสงเคราะห์ มหาสารคาม ท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐมพงศ์ ณ จัมปาศักดิ์ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการพิเศษ ผู้ใหญ่ใจดีที่เมตตาสนับสนุนทุนการศึกษาจนจบในระดับปริญญาโท ขอขอบคุณคุณแม่ เรือง เต็กศิริ หัวหน้าคณะหมอลำทรงบ้านคำศรี ที่ให้ข้อมูลและที่พักอาศัยในการทำรายงานวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้นำชุมชนบ้านคำศรี ทั้ง 2 หมู่ ที่ให้ข้อมูลประวัติความเป็นมาของบ้านคำศรี ขอขอบคุณเจ้าอาวาสวัดมงคลคำศรี ที่ให้ข้อมูลในการทำรายงานวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณสมาชิกภายในคณะหมอลำทรง ที่ให้ข้อมูลในการทำรายงานการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณชุมชนชาวบ้านคำศรี ทุกๆ ท่านที่ให้ข้อมูลในการทำวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณชุมชนใกล้เคียงในเขตพื้นที่อำเภอหนองกุงศรี ที่ให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณคุณพ่อสมชาย อนุสรณ์ คุณแม่กาญจนา มุลตรีบุตร อันเป็นที่เคารพยิ่งที่ได้ช่วยกันวางรากฐานการศึกษา วางรากฐานศีลธรรมอันดีและผู้เป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งของผู้วิจัยในการสนับสนุนผู้วิจัยในทุกๆ ด้าน จนประสบความสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

การพัฒนาแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ
เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ
และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล4
(บ้านศาลากันตง) อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

The Development of Instructional Model under the Constructive Theory through
Drill Exercise, “A Topic of Using Microsoft PowerPoint 2013”, Handy Craft Career
and Technology Department for Prathomsuksa 6 Students, Tesaban4
(Salakantong) School, Muang District, Satun Province

วาสนา บุญวรรณ¹

Wasana Boonwan¹

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2560

Email : s-sumit@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ 2)ออกแบบและพัฒนาแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ 3)ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ 4)ประเมินความพึงพอใจของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) อำเภอเมือง จังหวัดสตูล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 24 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบฝึกทักษะเรื่องการใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แผนการจัดการ

¹โรงเรียนเทศบาล4 (บ้านศาลากันตง) อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

¹Tesaban4 (Salakantong) School Muang District Satun Province, Thailand.

*ได้รับบทความ: 10 กรกฎาคม 2562; แก้ไขบทความ: 8 สิงหาคม 2562; ตอบรับ
การตีพิมพ์: 13 สิงหาคม 2562

Received: July 10, 2019; Revised: August 8, 2019; Accepted: August 13, 2019

เรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบสอบถามความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทีแบบไม่อิสระ (t - test แบบ Dependent Samples) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบายการศึกษาไทยแลนด์ 4.0 แผนการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และหลักสูตรได้มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้เป็นไปตามหลักสูตรและนโยบายของการศึกษายุคไทยแลนด์ 4.0 โดยเน้นให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม ตลอดจนให้รู้ทันการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันได้ 2)รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีชื่อเรียกว่า “WAS-NA Model” มีองค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนการสอน สิ่งส่งเสริมการเรียนรู้ สารความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน และหลักการตอบสนอง และรูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ 3)ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.92/82.64 4) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล4 (บ้านศาลากันตง) อำเภอเมืองจังหวัดสตูล มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนารูปแบบ 2. การเรียนการสอน 3. ทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ

ABSTRACT

The Objectives of the research article were 1)study the foundation information on the development of instructional model under the constructive theory through drill exercise, 2)design and develop instructional model under the constructive theory through drill exercise, 3)try out the instructional model under the constructive theory through drill exercise, 4)evaluate the satisfaction of the instructional model under the constructive theory through drill exercise, “A topic of using Microsoft PowerPoint 2013”, Handy Craft Career and Technology Department for Prathomsuksa 6 students, Tesaban 4 (Salakantong) School, Muang District, Satun Province. The sampling group comprised 24 students, class 6/2, selected by cluster

random sampling. The research tools were the instructional model through drill exercise, “A topic of using Microsoft PowerPoint 2013”, Handy Craft Career and Technology Department for Prathomsuksa 6 students, teaching plan, achievement test, satisfaction form. The statistic used percentage, mean and standard deviation, dependent samples t-test and content analysis.

The results of the research were found that: 1. From the analysis of basic data, involved with the policy of national education plan in Thailand 4.0 era, national education act B.E. 1999, core curriculum focuses on learners to follow education policy in Thailand 4.0 era which learners could be able to use technology to support their learning skills and use technology in various ways. Learners had technology process skill in order to gain themselves-development and developed society in learning, communication, working, creative problem solving, correct, proper and had a moral. Learners also knew how to use technology properly in current situation. 2. Instructional model was developed “WAS-NA Model” composited of principle, objective, instructional process, learning supplementary, skills training form under condition. 3. The result of using instructional model under the constructive theory through drill exercise, “A topic of using Microsoft PowerPoint 2013”, Handy Craft Career and Technology Department for Prathomsuksa 6 students, Tesaban4 (Salakantong) School, Muang District, Satun Province was efficaciously at 85.92/82.64 4.The result of satisfaction of students after learning instructional model under the constructive theory through drill exercise, “A topic of using Microsoft PowerPoint 2013”, Handy Craft Career and Technology Department for Prathomsuksa 6 students, Tesaban4 (Salakantong) School, Muang District, Satun Provincein overall was at the highest level.

Keywords : 1. Development of Model 2. Instructional 3. Theory Through Drill Exercise

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

นโยบาย Thailand 4.0 ที่เน้นการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ให้มีความก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ส่งผลให้ภาคการศึกษาต้องเร่งผลิตบุคลากรในด้านนี้เพิ่มมากขึ้น (ดารุณี บุญครอง, 2560 : 4-5) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้าน

ร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึก ในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 3-4)

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 เป็นสื่อนวัตกรรมที่ใช้เรียนจากคอมพิวเตอร์ที่เกิดขึ้นและใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการศึกษาปัจจุบันเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ที่จะนำสื่อเข้าไปบรรจุในรูปแบบดิจิทัล ทั้งนี้เพื่อลดข้อจำกัดจากการอ่านหนังสือปกติทั่วไป สามารถใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และการใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์รวมทั้ง มีความยืดหยุ่นสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ซึ่งช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจง่ายและรวดเร็วขึ้นรวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลา (ดิлик เหล่าอุทธา, 2557 : 3)

โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) สังกัดเทศบาลเมืองสตูล จังหวัดสตูล ได้จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติหน้าที่ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี วิชาคอมพิวเตอร์ ระดับประถมศึกษาได้สำรวจข้อมูลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) จังหวัดสตูล ทั้งจากการประเมินด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ และการประเมินตามสภาพจริงจากแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคอมพิวเตอร์ พบว่า ผู้เรียนมีศักยภาพที่แตกต่างกัน การรับรู้เนื้อหาของแต่ละคนไม่เท่ากัน ประกอบกับการสอนในช่วงที่มีเวลาจำกัดผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้เนื้อหาได้อย่างครบถ้วนเท่าเทียมกัน จึงเป็นการยากที่จะสอนให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาทั้งหมดได้ทุกคน ส่งผลต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้งของผู้เรียนและไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี วิชาคอมพิวเตอร์ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนเน้นเนื้อหาตามหนังสือเรียน สื่อที่มีอยู่ไม่สามารถอธิบายให้เห็นภาพการทำงานจริงจากการสอนเนื้อหาเพื่อเพิ่มทักษะการใช้แบบฝึกทักษะเรื่องการนำเสนอด้วยโปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 ซึ่งเป็นโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นให้ตำแหน่งและจำนวนของเครื่องมือและเมนูคำสั่ง

ของโปรแกรมปรับเปลี่ยนให้เหมาะสำหรับการจัดการเรียนการสอน ด้วยการอธิบายให้ปฏิบัติตาม เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลามาก เพราะต้องคอยดูแลช่วยเหลือตลอดเวลา เนื่องจากสื่อการนำเสนอที่มีอยู่ ไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน เช่น ไม่มีจอโปรเจคเตอร์ คอมพิวเตอร์ที่มีความเร็วเพียงพอต่อการใช้โปรแกรมดังกล่าว เป็นต้น จึงได้ศึกษาการสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จากหลาย ๆ ตัวอย่าง พบว่า การเรียนรู้จากการศึกษาและปฏิบัติจริงด้วยตนเองสามารถสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืนแก่นักเรียน และทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ผู้วิจัยจึงได้สร้างแบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นมาเพื่อให้ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาการเพิ่มทักษะการใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 และเกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ได้อย่างมีทักษะ ถูกต้อง คล่องแคล่ว และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้(Constructivist Learning Theory) ที่นำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivist Learning Theory) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสามารถเรียนรู้ได้ในสิ่งแวดล้อมต่างๆ โดยผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ รับผิดชอบการเรียนของตนเอง ลงมือปฏิบัติจริง และมีการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ดังนั้น ความรู้ที่ได้จึงเกิดจากการที่ผู้เรียนสร้างขึ้นเอง จากการทำกิจกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และบุคคลอื่นๆ และจากการจัดการเรียนการสอนและนอกห้องเรียน ผู้เรียนจะนำความรู้ใหม่รวมกับความรู้เดิม เกิดเป็นการขยายความรู้ หรือความรู้ใหม่ขึ้นเองที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ต่างๆ การใช้แบบฝึกทักษะเรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 เป็นตัวผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ ด้วยความสำคัญของปัญหาและเหตุผลดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจสร้างทำการทดสอบประสิทธิภาพ และเผยแพร่รูปแบบการเรียนการสอนแบบ WAS-NA Model เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในการใช้แบบฝึกทักษะเรื่องการใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 ให้มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง)

2.2 เพื่อออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง)

2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง)

2.4 เพื่อประเมินความพึงพอใจของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง)

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง)

3.2 ได้ทราบผลการออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง)

3.3 ได้ทราบผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง)

3.4 เป็นข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดในการนำไปประกอบการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาต่อไป

3.5 สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ให้เกิดการพัฒนาและมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและเป็นไปตามนโยบาย Thailand 4.0 ต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) อำเภอเมือง จังหวัดสตูล โดยมีนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 24 คน เป็นหน่วยการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) เป็นการศึกษาแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 24 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบฝึกทักษะ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ เพื่อเพิ่มทักษะการใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) อำเภอเมือง จังหวัดสตูล และการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบที่ แบบไม่อิสระ และการวิเคราะห์เนื้อหา

5. ผลการวิจัย

5.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) อำเภอเมือง จังหวัดสตูล พบว่า ข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบายการศึกษาไทยแลนด์ 4.0 แผนการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และหลักสูตรได้มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้เป็นที่ไปตามหลักสูตรและนโยบายของการศึกษายุคไทยแลนด์ 4.0 โดยเน้นให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม ตลอดจนทำให้รู้ทันการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันได้

5.2 ผลการออกแบบและพัฒนาารูปแบบได้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีชื่อเรียกว่า “WAS-NA Model” มีองค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนการสอน สิ่งส่งเสริมการเรียนรู้ สารความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน และหลักการตอบสนอง ซึ่งมีกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 ตั้งใจ มุ่งมั่น พยายาม (W : Will) ขั้นตอนที่ 2

กระตุ้น จูงใจ (A : Attract) ขั้นตอนที่ 3 ฝึกทักษะ (S : Skill) ขั้นตอนที่ 4 ฝึกฝนทักษะให้ชำนาญ (N : Nurture) และ ขั้นตอนที่ 5 ประเมิน (A : Assessment) และรูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้

5.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) อำเภอเมือง จังหวัดสตูล มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.92/82.64 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ 80/80 ปรากฏว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนนี้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น

5.4 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) อำเภอเมือง จังหวัดสตูล มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) ที่มีชื่อเรียกว่า “WAS-NA Model” มีองค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนการสอน สิ่งส่งเสริมการเรียนรู้ สารความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน และหลักการตอบสนอง ซึ่งมีกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ตั้งใจ มุ่งมั่น พยายาม (W : Will) ขั้นตอนที่ 2 กระตุ้น จูงใจ (A : Attract) ขั้นตอนที่ 3 ฝึกทักษะ (S : Skill) ขั้นตอนที่ 4 ฝึกฝนทักษะให้ชำนาญ (N : Nurture) และ ขั้นตอนที่ 5 ประเมิน (A : Assessment) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.60-1.00 และการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการเรียน การสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะโดยสอบถามครูจำนวน 15 คน ที่ร่วมการสนทนากลุ่ม (Focused Group Discussion) พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะเรื่องการใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.53) แสดงว่ามีประสิทธิภาพนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการจัดการเรียนการสอนได้พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบตามหลักการและแนวคิดการออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) สอดคล้องกับแนวคิด

ของบุญชม ศรีสะอาด (2559 : 41) ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ (Model) ว่าหมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ผู้วิจัยสามารถใช้รูปแบบ อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือ ในระบบต่างๆ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ

6.2 การเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการ เรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะเรื่องการใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) ปรากฏว่า ประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 85.92/82.64 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยหลังเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น ยอมรับสมมุติฐาน ข้อที่ 2 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะเรื่องการใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) ทำให้นักเรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองจาก กระบวนการจัดการเรียนการสอน วิชาด้านคอมพิวเตอร์ตามขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักการศึกษา นักจิตวิทยา และนักวิชาการที่หลากหลาย (Good, 1973 : 1287-A ; กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 80 ; ถวัลย์ มาศจรัส และคณะ, 2550 : 27) กล่าวไว้ว่า แบบฝึกทักษะ เป็นงานกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ครูจัดให้นักเรียนได้ฝึกหัดกระทำ เพื่อ ทบทวน ฝึกฝนเนื้อหาความรู้ต่างๆ ที่ได้เรียนไปแล้วให้เกิดเป็น ความจำเป็นจนสามารถปฏิบัติได้ด้วย ความชำนาญ และผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเป็นส่วนหนึ่งของบทเรียนหรือ หัวข้อที่นักเรียนต้องเรียน และเป็นโครงการที่ต้องทำให้สำเร็จ โดยมีคำถามให้นักเรียนได้ทบทวน ความรู้จากบทเรียนที่ผ่านมา ช่วยทำให้ครูทราบได้ว่านักเรียน ทำอะไรได้และสำเร็จผลอะไรบ้างใน บทเรียน ซึ่งการใช้นั้นสามารถใช้ได้ทั้งในชั้นเรียนและที่บ้าน ทำให้นักเรียนมีประสิทธิภาพทางการ เรียนของผู้เรียนสูงขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพร แสะเมาะ (2556 : 125-129) ได้ทำการ วิจัยการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการใช้แบบฝึกสร้างสรรค์นำเสนอผลงาน ด้วยโปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัย พบว่า ผลทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการใช้แบบฝึกสร้างสรรค์นำเสนอ ผลงานด้วยโปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและ เทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี จังหวัดปัตตานี มี ประสิทธิภาพเท่ากับ 84.29/82.16 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ 80/80 ปรากฏว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนหญิงได้คะแนนทดสอบก่อนและหลังเรียนสูงกว่านักเรียนชาย ทั้งกลุ่ม นักเรียนชายและกลุ่มนักเรียนหญิงมีการพัฒนาขึ้น

6.3 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนสูงขึ้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.56) และเมื่อแยกเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนนี้ทำให้เข้าใจเนื้อหาในการเรียนได้ง่าย ทั้งนี้เนื่องจากการเรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะเรื่องการใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) มุ่งเน้นให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน การสอนอย่างเต็มศักยภาพของนักเรียน มุ่งให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพในหลายๆ ด้าน การจัดกิจกรรมเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมกันระดมความคิด ร่วมกันสรุปเป็นแนวทางเดียวกัน ทำให้เกิดความพึงพอใจสนุกกับการเรียน มีการนำความรู้เรื่องสมอมาปรับใช้กับการเรียนรู้ พัฒนาจากการจัดบันทึกแบบเดิมที่จัดบันทึกเป็นตัวอักษรเป็นบรรทัดๆ เป็นแถวๆ ใช้ปากกา หรือดินสอสีเดียว มาเป็นการบันทึกด้วยคำ ภาพสัญลักษณ์ สามารถช่วยจำ บันทึก เข้าใจเนื้อหา การนำเสนอข้อมูล และช่วยแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องที่สนุกสนาน มีชีวิตชีวามากขึ้น จึงทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพร แสะเมาะ (2556 : 125-129) ได้ทำการวิจัยการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการใช้แบบฝึกสร้างสรรค์นำเสนอผลงานด้วยโปรแกรม Microsoft PowerPoint 2010 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียน การสอนโดยใช้แบบฝึกสร้างสรรค์นำเสนอผลงานด้วยโปรแกรม Microsoft PowerPoint 2010 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 จากการเรียนการสอนด้านคอมพิวเตอร์โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) อำเภอเมือง จังหวัดสตูล นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมีความรู้ในสาระอื่นๆ ที่นำมาบูรณาการ การเรียนเข้ากับวิชาด้านคอมพิวเตอร์ และได้รับ

ประโยชน์จากการฝึกทักษะการคิดโดยการใช้แบบฝึกทักษะเรื่องการใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 ประโยชน์จากการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการสอนวิชาด้านคอมพิวเตอร์ควรส่งเสริม กำหนดนโยบายการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะเรื่องการใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ การคิดวิเคราะห์แบบบูรณาการ ด้านคอมพิวเตอร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

7.1.2 เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เป็นแบบฝึกทักษะที่สามารถใช้แทนหนังสือได้ โดยเป็นแบบฝึกทักษะที่มาจากความต้องการของนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้นักเรียนมีความรู้ นอกเหนือจากเรียนวิชาด้านคอมพิวเตอร์ วิชาเดียว โรงเรียน จึงควรส่งเสริมให้มีการจัดทำ การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 ขึ้นใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษาต่อไป

7.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

7.2.1 จากผลการวิจัย พบว่า ความรู้ความเข้าใจหลังเรียนของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ที่พัฒนาขึ้นทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน โดยหลังเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น แสดงว่า รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) เหมาะกับการเรียนการสอนรายวิชาด้านคอมพิวเตอร์ก่อนสอนครูควรศึกษาขั้นตอนการใช้โปรแกรม ให้ละเอียดและควรปฏิบัติตามที่การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กำหนดไว้

7.2.2 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) อยู่ในระดับมากที่สุด ในการสอนแต่ละครั้ง ครูควรเตรียมแหล่งข้อมูลความรู้ให้แก่ผู้เรียน ทั้งอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน แบบทดสอบ หรือแบบประเมินในการสอนแต่ละครั้งให้พร้อม เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองได้ตามต้องการ ก่อนนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จริง เพื่อความสะดวกและให้เกิดผลตามสภาพความเป็นจริง

7.2.3 นักเรียนมีความสนใจรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) ดังนั้น การที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีผลการเรียนรู้ที่ดีและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ครูผู้สอน ควรสอดแทรกประสบการณ์ที่เกิดหรือเหตุการณ์จริงเข้ามาสอนในบางเนื้อหา ฝึกให้นักเรียนแต่ละคนปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองในการทำงานในกลุ่มให้สามารถแสดงความคิดเห็นสามารถอภิปรายร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆได้ ตลอดทั้งแนะนำในการใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จริง นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ไม่ควรจำกัดเวลามากเกินไป ควรมีการยืดหยุ่นตามความเหมาะสม และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกล้าแสดงออก

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะเรื่องการใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กับสื่อการสอนอื่นๆ เช่น การสอนแบบโครงการการสอนด้วย E-Learning เพื่อดูความแตกต่าง

7.3.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนหลังจากเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะเรื่องการใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับตัวแปรอื่นๆ

7.3.3 ควรมีการวิจัยปฏิบัติการในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint 2013 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ดารุณี บุญครอง. (2560). **วิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาไทยกับการขับเคลื่อนการศึกษาสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0**. สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

ดิลก เหล่าอุทธา. (2557). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง การใช้โปรแกรมระบายสี ใน Windows 7 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลมิตรสัมพันธ์วิทยา อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

ถวัลย์ มาศจรัสและคณะ. (2550). นวัตกรรมการศึกษา ชุด แบบฝึกหัด-แบบฝึกเสริมทักษะ. กรุงเทพมหานคร: เซ็นจูรี่.

บุญชม ศรีสะอาด. (2559). การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ ใน คู่มือการจัดการศึกษาวิชาชีพ วิทยาการวิจัย. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อัมพร แสะเมาะ. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการใช้แบบฝึก สร้างสรรค์นำเสนอผลงานด้วยโปรแกรม Microsoft PowerPoint 2010 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ จังหวัดปัตตานี. รายงานการวิจัย. ปัตตานี : โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่.

Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. New York : Mc Graw-Hill Book Company.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษา แนะนำอย่างดียิ่งจากผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตรวจสอบแก้ไขปรับปรุง จนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะ แนะนำ แก้ไข ข้อบกพร่องของการวิจัยเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ ตลอดจนให้มีความครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการวิจัยที่นำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนต่อไป ขอขอบคุณ บุคลากร ในโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านศาลากันตง) ทุกคนที่อำนวยความสะดวกในการทำการศึกษาวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

คุณค่าและประโยชน์จากการวิจัยฉบับนี้ ขอนำไปสู่การพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีต่อไป และขออุทิศบูชาพระคุณบิดา มารดาที่ให้ชีวิต การอบรม สั่งสอน ตลอดจนบูรพาจารย์ทุกท่านที่ให้การศึกษา เพื่อชี้แนะไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินชีวิต จนทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิตตลอดมา

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทยจากเรื่องราวในท้องถิ่น
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านปาตาทิมมอ

เทศบาลเมืองตะลูน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

Development of Learning Management Model for Developing Reading
Comprehension of Thai Language from Local Stories Group Learning
Thai Language Pratom Suksa 2. Municipal 3 Ban Patatemoo School,
Talubun Municipality, Sai Buri District, Pattani Province

ปราณี ยูโซะ¹

Pranee Yusoh¹

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2560

Email : pranee_yusoh@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านจะบังติกอ สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) เครื่องมือสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองใช้แบบการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ แบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 26 แผน 3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลและปรับปรุงแบบการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ แบบทดสอบการอ่านจับใจความแบบสังเกตพฤติกรรมและแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการ

¹โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านปาตาทิมมอ เทศบาลเมืองตะลูน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

¹Municipal 3 Ban Patatemoo School, Talubun Municipality, Sai Buri District, Pattani Province, Thailand.

*ได้รับบทความ: 8 กรกฎาคม 2562; แก้ไขบทความ: 2 สิงหาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 13 สิงหาคม 2562

Received: July 8, 2019; Revised: August 2, 2019; Accepted: August 13, 2019

เก็บข้อมูลทุกขั้นตอนด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทยจากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม ขั้นที่ 2 ขั้นสอนเป็นกลุ่ม ขั้นที่ 3 ขั้นตรวจสอบความรู้เป็นคู่ทีม ขั้นที่ 4 ฝึกเสริมเป็นรายบุคคล ขั้นที่ 5 การวัดผลและประเมินผล 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น พบว่า คะแนนเต็ม 30 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 12.52 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 41.73 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 24.36 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.20 แสดงว่านักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น 4) จากการทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า คะแนนเต็ม 30 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 12.56 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 41.85 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 24.52 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.73 ซึ่งไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่นที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนารูปแบบ 2. เรื่องราวในท้องถิ่น 3. การอ่านจับใจความภาษาไทย

ABSTRACT

The objectives of the research article were to develop learning management model for developing reading comprehension of Thai language from local stories group learning Thai language Pratom Suksa 2 The sampling group comprised 27 students. The research instruments included: 1) Survey data were interview 2) used in experimental models of teaching and learning management model for developing reading comprehension of Thai language from local stories. group learning Thai language Pratom Suksa 2 and plan 26 plan, 3) was used to evaluate and improve the teaching and reading comprehension tests. Behavioral observation and student

satisfaction with teaching style. Data were analyzed by using percentage, mean and standard deviation.

The results showed that : 1. The results, based on learning management model for developing reading comprehension of Thai language from local stories group learning Thai language Pratom Suksa 2 consists of 5 steps: Step 1 Preparation Step 2 Step teach a group. Step 3 check your knowledge as a team Step 4 exercise for the individual Step 5, measurement and evaluation. 2. learning management model for developing reading comprehension of Thai language from local stories group learning Thai language, according to expert opinion is appropriate in the most extreme levels. (With an average of 4.00- 4.80) and a review of teacher learning management model for developing reading comprehension of Thai language from local stories group learning Thai language Pratom Suksa 2 affects overall assessment. Is appropriate at a high level. 3. Results based learning management model for developing reading comprehension of Thai language from local stories group learning Thai language tests measure proficiency in reading comprehension in Thailand of students was scored on a 30-grade students. scores pretest 12.52 points, representing 41.73 points after averaging about 24.36 points, representing 81.20, language Pratom Suksa 2 Chat Students are capable of reading comprehension in Thailand. The increased local stories 4. The results of tests measuring the ability of reading comprehension in Thailand. From local stories of students Pratom Suksa 2 found that scores 30 points, the students had the previous 12.56 points, representing 41.85 points after averaging about 24.52 points, representing 81.73 which is less than 75 percent is possible. according to the hypothesis of the research, students were satisfied with the reading comprehension in Thailand. The story of the local students with learning management model for developing reading comprehension of Thai language from local stories group learning Thai language overall high level.

Keywords : 1. Development of Model 2. Local stories 3. Reading Comprehension of Thai Language

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ภาษาไทยเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ของคนไทย และเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการติดต่อสื่อสารเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันนอกจากนั้นภาษาไทยยังเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตเพื่อแสวงหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ (ศิริอร อินทร์ตลาดชุม, 2546 : 27) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการอ่านไว้ว่า เพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน รักการค้นคว้า และกำหนดให้การอ่านเป็นสาระที่ 1 ซึ่งกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนนำกระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหา สร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 2) เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อเทคโนโลยี การที่จะรับสารจากสิ่งเหล่านี้ได้ต้องอาศัยความรู้ได้ด้วยตนเองจากสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อเทคโนโลยี การที่จะรับสารจากสื่อเหล่านี้ได้ต้องอาศัยทักษะการอ่านทั้งสิ้น ผู้ที่มีความสามารถในการอ่านได้ดี จะมีโอกาสหาความรู้จากแหล่งสื่อต่างๆ ได้มากกว่าผู้ที่มีความสามารถในการอ่านน้อย เพราะการอ่านมากจะทำให้ผู้อ่านเป็นผู้รอบรู้ ทันโลก ทันเหตุการณ์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

ความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น จึงมีบทบาทมากในเรื่องของการอ่าน เพราะถือว่าการแสดงออกถึงความเข้าใจในการอ่านสิ่งต่างๆ เป็นการพัฒนาสติปัญญาให้รู้จักคิดวิเคราะห์และช่วยให้จิตมีสมาธิ สามารถจับใจความของเรื่องได้ในเวลาที่รวดเร็ว การให้นักเรียนมีทักษะในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการอ่านคือ มุ่งให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในเรื่องที่อ่านเป็นสำคัญ ถ้าผู้อ่านไม่เข้าใจสิ่งที่ตนอ่านก็นับได้ว่าการอ่านนั้นไม่มีประสิทธิภาพ การอ่านจึงต้องเน้นความเข้าใจเป็นพื้นฐานสำคัญดังที่ ฌักทอร์ เทพพรธนะ (2542 : 46) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่มีทักษะในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น ย่อมสามารถแสวงหาความรู้และศึกษาเล่าเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ การอ่านอย่างเข้าใจจะช่วยให้ผู้อ่านรู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาและวินิจฉัยเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีเหตุผลอย่างไรก็ตามแม้ว่าหลักสูตรจะให้ความสำคัญกับการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น แต่การสอนเพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่นที่ผ่านมา ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากรายงานผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สาระที่ 1 การอ่าน ปรากฏว่า กองการศึกษา เทศบาลเมืองตะลุมพีน อำเภอสายบุรี ก็ให้ความสำคัญกับการอ่านเพราะยังมีนักเรียนอ่านไม่ได้ (กองการศึกษา เทศบาลเมืองตะลุมพีน อำเภอสายบุรี, 2556 : 24) เมื่ออ่านไม่ได้ก็ไม่เข้าใจ เรื่องที่อ่าน จากรายงานดังกล่าวสอดคล้องกับปัญหาที่

เกิดขึ้นในโรงเรียนที่ผู้วิจัยทำการสอนอยู่ กล่าวคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 75.50 แต่ได้คะแนนด้านทักษะการอ่านและอ่านเพื่อความเข้าใจเพียง ร้อยละ 39.75 (ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านปาดาศิมมอ, 2556 : 11) ซึ่งตัวเลขที่แสดงให้เห็นข้างต้น พอสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย สาระที่เป็นปัญหามากที่สุดและควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านปาดาศิมมอ คือ สาระที่ 1 การอ่าน (การอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น) ในด้านปัญหาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่นนั้น สาเหตุหนึ่งเกิดจากการที่ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในการอ่านได้ ทั้งนี้เพราะขาดวิธีการในการที่จะฝึกทักษะในการคิด การจับประเด็นสำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น ทำให้การอ่านไม่มีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ครูผู้สอนจะต้องแสวงหากระบวนการและวิธีการสอนอ่านที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคที่มีข้อมูลข่าวสารมากมายในปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทยจากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านปาดาศิมมอ เทศบาลเมืองตะลุบัน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ซึ่งผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านแก่ผู้เรียนทั้งในระดับเดียวกันหรือต่างระดับให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

2.2 เพื่อทดสอบประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

2.3 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

2.4 เพื่อประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น สูงขึ้น

3.2 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

3.3 ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่นที่เหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

3.4 เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น ให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านปาตาดิมอ เทศบาลเมืองตะลุมพันธ์ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน(Analysis : A) เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากแหล่งข้อมูลเอกสารและบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดนิยามความสามารถ พฤติกรรมบ่งชี้ และแนวทางการพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 (Design and Develop : D1 , D2)

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 (Implement: I)

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D) เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านจะบังติกอ สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1)เครื่องมือสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ 2)เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 26 แผน ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องของหลังสูตร (IOC) ระหว่าง 0.67 – 1.00 แสดงว่ารูปแบบการจัดการ

เรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีคุณภาพ มีความเหมาะสมในการนำไปทดลองใช้ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่แบบทดสอบการอ่านจับใจความแบบสังเกต พฤติกรรมและแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอน (IOC) ระหว่าง 0.67 – 1.00 ดำเนินการเก็บข้อมูลทุกขั้นตอนด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ประกอบ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม ขั้นที่ 2 ขั้นสอนเป็นกลุ่ม ขั้นที่ 3 ขั้นตรวจสอบความรู้เป็นคู่ทีม ขั้นที่ 4 ฝึกเสริมเป็นรายบุคคล และขั้นที่ 5 การวัดผล และประเมินผล

5.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.00- 4.80) และความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีผลประเมินโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

5.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 การทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า คะแนนเต็ม 30 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 12.52 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 41.73 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 24.36 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.20 แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

5.4 ผลการประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้ 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า คะแนนเต็ม 30 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 12.56 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 41.85 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 24.52 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.73 ซึ่งไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย

2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่นที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม ขั้นที่ 2 ขั้นสอนเป็นกลุ่ม ขั้นที่ 3 ขั้นตรวจสอบความรู้เป็นคู่ทีม ขั้นที่ 4 ฝึกเสริมเป็นรายบุคคล และขั้นที่ 5 การวัดผล และประเมินผลซึ่งแนวทางการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่นของนักเรียนประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคการสอนต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์จนได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เหมาะสมและนำมาพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความให้แก่นักเรียนได้เหมาะสมกับวัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริชาติ แผงบุตตา (2553 : 82–83) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้ชุดการสอนนิทานพื้นบ้าน ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดการสอนนิทานพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ $81.11/82.67$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ $80/80$ 2) ค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดการสอนนิทานพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเท่ากับ 0.7263 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนสูงขึ้นร้อยละ 72.63

6.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ $4.00 - 4.80$) และความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีผลประเมินโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวลักษณ์ สาระโน (2551 : 82 – 83) ได้ทำการศึกษาการใช้ชุดการสอนนิทานเพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนนิทานเป็นสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ $84.72/91.03$ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .01 คิดเห็นต่อการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของกลุ่มทดลองดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 การทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า คะแนนเต็ม 30 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 12.52 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 41.73 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 24.36 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.20 แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่นเพิ่มขึ้นเนื่องจากการอ่านเป็นสิ่งจำเป็นให้ประโยชน์แก่มนุษย์มากทุกด้าน ทุกโอกาสทั้งในด้านการศึกษาหาความรู้ การประกอบอาชีพและการพักผ่อนหย่อนใจ การอ่านจะช่วยเสริมความรู้ความคิดของคนเราให้เพิ่มพูนขึ้น การอ่านทำให้คนที่สมบูรณ์ เพราะฉะนั้นคนที่อ่านหนังสือได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมได้เปรียบและมีชีวิตที่ก้าวหน้าได้รวดเร็ว การอ่านเปรียบเทียบกับกุญแจสำหรับไขหาความรู้ที่อยู่มากมายในโลก และถ้าได้นำเอาความรู้ที่ได้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาให้แก่สังคมแล้วบุคคลนั้นย่อมจะเจริญพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว ประเทศไทยจึงควรสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนได้อ่านหนังสืออย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพจันทร์ ธรรมวิเศษ (2554 : 141) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.32/82.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ 2) ค่าดัชนีประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเท่ากับ 0.67 ซึ่งแสดงว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 67.12 3) หนังสือส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.4 ผลการประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่นที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งที่ได้รับประสบการณ์ และแสดงออกหรือมีพฤติกรรมตอบสนองในลักษณะแตกต่างกัน ความพึงพอใจต่อสิ่งต่างๆ นั้น จะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจกับ

ผู้ปฏิบัติงาน จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้งานหรือสิ่งที่ทำนั้นประสบความสำเร็จ การศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจเป็นการศึกษาตามทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ความพึงพอใจในการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กันในทางบวก คือ เกิดความพึงพอใจ จะเกิดผลที่ดีต่อการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่ดีหรือที่น่าพอใจ ทำให้เกิดความพึงพอใจ กิจกรรมที่จัดจึงควรคำนึงองค์ประกอบที่ทำให้เกิดแรงจูงใจ จนเกิดเป็นความถึงพอใจในการเรียนรู้ ครูต้องเข้าใจความต้องการของนักเรียนในชั้นเรียนเป็นอันดับแรกแล้วครูจึงค่อยจัดสิ่งตอบสนองความต้องการนั้นๆ เมื่อนักเรียนได้รับสิ่งที่ต้องการ นักเรียนเกิดความพึงพอใจ ไม่ว่าจะเป็นการพึงพอใจต่อวิชาที่เรียนรูปแบบวิธีการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้อื่นๆ ผลที่ตามมาคือการประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน คือ สามารถที่จะพัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพเป็นคนดี เก่งและมีความสุข สามารถที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญทอง ศรีนรพรรณ (2551 : 84) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจากนิทานพื้นบ้านในรูปแบบสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธรรมจาริกอุบลรัตน์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง การพัฒนาการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง การพัฒนาการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจากนิทานพื้นบ้าน ในรูปแบบสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ สอดคล้องกับโครงเรื่อง จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลาย เน้นผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง มีการสอดคล้องกับโครงเรื่อง จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลาย เน้นผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะผู้เรียน สอดคล้องกับสภาพจริง สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ถูกต้องตามหลักวิชาการ ชัดเจนวัดได้ สังเกตได้ส่วนด้านอื่นๆ มีความเหมาะสมในระดับมากและในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และนักเรียนที่เรียนโดยบทเรียนสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีความพึงพอใจ ในระดับมากที่สุด คือ ทำให้เกิดความสนใจในการเรียนมากขึ้นเมื่อเรียนด้วยบทเรียนสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนรองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดเวลา และมีข้อเสนอแนะอื่นๆ อีก เช่น ควรมีบทเรียนสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนให้ครบทุกระดับชั้น และครบทุกรายวิชาเพื่อสะดวกในการจัดการเรียนรู้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้เริ่มจากนักเรียน ดังนั้น ผู้รับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูและจัดการศึกษาควรได้

กำหนดนโยบาย และแนวทางการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น ด้วยการให้ความรู้ และการปฏิบัติแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง

7.1.2 ผู้ดำเนินงานการจัดการศึกษา ควรได้นำความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่นของนักเรียน มากำหนดไว้ในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษา เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่นและสามารถพัฒนาได้ด้วยการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม

7.1.3 สถานศึกษาที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ควรมีการจัดทำคู่มือครูสำหรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ที่ครูสามารถศึกษาและเข้าใจง่าย อีกทั้งมีการกำหนดแนวทางการฝึกอบรมครูทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้และความคิดเห็นที่ดีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

7.2 ข้อเสนอแนะในการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

7.2.1 ฝ่ายวิชาการของสถานศึกษาควรมีการประชุมทำความเข้าใจกับครูเกี่ยวกับแนวทางในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ตลอดจนการติดตามและประเมินผล

7.2.2 ครูควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างละเอียด ให้ครบทุกขั้นตอนและอาจมีการขยายผลความรู้ความเข้าใจไปสู่ครูทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

7.2.3 ครูต้องฝึกทักษะการใช้คำถาม เทคนิคการระดมสมอง และแนวทางในการกำหนดปัญหาให้สอดคล้องความต้องการและความสนใจของนักเรียน

7.2.4 การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องให้กระตุ้นและสร้างแรงจูงใจกับเด็ก เพื่อให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นและต้องการค้นคว้าหาคำตอบ

7.2.5 ครูต้องศึกษาและทำความเข้าใจพฤติกรรมความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น ของนักเรียนในแต่ละพฤติกรรม และเครื่องมือการประเมินผลอย่างละเอียด เพื่อสามารถทำการประเมินผลอย่างละเอียด เพื่อสามารถทำการประเมินผลได้ตามวัตถุประสงค์

7.2.6 ครูสามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ไปสู่การวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาส่งเสริมหรือปรับปรุงพฤติกรรมที่ประสงค์ตามคุณลักษณะของความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น

7.2.7 ควรมีการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย อย่างต่อเนื่อง ด้วยการนำมาจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น ของนักเรียนให้เป็นพฤติกรรมที่ถาวร

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรทำการศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ ภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลต่อ พัฒนาการทางสติปัญญาของนักเรียน

7.3.2 ควรทำการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับ ใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

7.3.3 ควรทำการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความ ภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยศึกษาตัว แปรที่อาจมีผลกระทบต่อความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวในท้องถิ่นของ นักเรียน เช่น การศึกษา อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง และสภาพแวดล้อมทางสังคมของ นักเรียน เป็นต้น

7.3.4 ควรทำการศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย จากเรื่องราวใน ท้องถิ่น ของนักเรียนในกลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางสติปัญญา

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- กองการศึกษา เทศบาลเมืองตะลุมพุก อำเภอสายบุรี. (2556). **รายงานผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. จังหวัดปัตตานี : กองการศึกษา เทศบาลเมืองตะลุมพุก.
- ขวัญทอง ศรีนรพรรณ. (2551). **การพัฒนาการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจาก นิทานพื้นบ้าน ในรูปสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธรรมจาริก อุปถัมภ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหา บัณฑิต.มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ณภัทร เพชรธนะ. (2542). **ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร**. กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า.

- ทิพย์จันทร์ ธรรมวิเศษ. (2554). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป
ประกอบการ์ตูน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปาริชาติ แผงบุตตา. (2553). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้ชุดการสอนนิทาน
พื้นบ้าน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เยาวลักษณ์ สารโน. (2551). การใช้ชุดการสอนนิทานเพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความกลุ่มสาระ
การเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านปาตาติมอ. (2556). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก. ปีที่ :
เทศบาลเมืองตะลุมบอน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี.
- ศิริอร อินทร์ตลาดชุม. (2546). หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย.
วารสารวิชาการ. 6(2). 27-29.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษา แนะนำอย่างดียิ่ง
จากผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตรวจสอบแก้ไขปรับปรุง จนทำให้
การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 3 บ้านปาตาติมอ
เทศบาลเมืองตะลุมบอน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ที่ได้กรุณาให้ความ ข้อเสนอแนะ แนะนำ แก้ไข
ข้อบกพร่องของการวิจัยเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ ตลอดจนให้มีความครอบคลุมและมี
ประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการวิจัยที่นำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนต่อไป
ขอขอบคุณ บุคลากร ในโรงเรียนเทศบาล 3 บ้านปาตาติมอ เทศบาลเมืองตะลุมบอน อำเภอสายบุรี
จังหวัดปัตตานี ทุกคนที่อำนวยความสะดวกในการทำการศึกษาวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์
ทุกประการ

คุณค่าและประโยชน์จากการวิจัยฉบับนี้ ขออุทิศบูชาพระคุณบิดา มารดาที่ให้ชีวิต
การอบรม สั่งสอน ตลอดจนบูรพาจารย์ทุกท่านที่ให้การศึกษา เพื่อชี้นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนิน
ชีวิต จนทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิตตลอดมา

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟัง
และการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 5
บ้านกาหยี่ เทศบาลเมืองตะลุมบ้น อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

Development of Learning Management Model to Enhance Communication
Ability in Listening and Speaking English of Pratom Suksa 4 Students.

Municipal 5 Ban Kayee School, Talubun Municipality,
Sai Buri District, Pattani Province

สาอีตะ นิสายะ¹

Sa-edah Nisayae¹

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2560

Email : nisayae.sa@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ 2)สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อ
เสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ 3)ทดลองใช้รูปแบบการ
จัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ 4)ศึกษา
ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูด
ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ เทศบาลเมืองตะลุม
บ้น อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ จำนวน 35 คน ได้มาโดยสุ่มแบบกลุ่ม ใช้วิธีดำเนินการวิจัยในลักษณะ
ของการวิจัยและพัฒนา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ที่มีลักษณะเป็นแบบแผนเชิง
ผสมผสานแบบรองรับภายใน ด้วยการศึกษาวิธีการเชิงปริมาณเสริมด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และ

¹โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ เทศบาลเมืองตะลุมบ้น อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

¹Municipal 5 Ban Kayee School, Talubun Municipality, Sai Buri District, Pattani
Province, Thailand.

*ได้รับบทความ: 3 กรกฎาคม 2562; แก้ไขบทความ: 10 สิงหาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 13 สิงหาคม 2562

Received: July 3, 2019; Revised: August 10, 2019; Accepted: August 13, 2019

ใช้แบบแผนการทดลองแบบทดสอบกลุ่มเดียวก่อน-หลัง การใช้รูปแบบวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test for dependent samples)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานเอกสารและข้อมูลพื้นฐานบุคคล จากข้อมูลดังกล่าวที่นำมาใช้กำหนดนิยาม ความสามารถ พฤติกรรม บ่งชี้ และแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้รูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้อยู่ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ (1)แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน (2)วัตถุประสงค์ (3)ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (4)หลักการตอบสนอง (5)ระบบสนับสนุน (6)การวัดและประเมินผล 2)ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยผู้เชี่ยวชาญมีผลการประเมินโดยรวมเฉลี่ย 4.13 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3)ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4)ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนารูปแบบ 2. การฟังและการพูดภาษาอังกฤษ 3. การสื่อสารผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1) study the basics of learning to enhance their communication skills in listening and speaking English, 2) create a learning management model to enhance communication ability in listening and speaking English, 3)trial use learning management model to enhance communication ability in listening and speaking English 4) study the effects of learning management model to enhance communication ability in. listening and speaking English of Pratom Suksa 4 Students. Municipal 5 Ban Kayee school, Talubun Municipality, Sai buri district, Pattani province. The samples used in the research were Pratom Suksa 4 Students. Municipal 5 Ban Kayee school, Talubun Municipality, Sai Buri district,

Pattani province 35 students were selected by random cluster method implementation. Research on the nature of R & D by means of research, a hybrid approach, which is a pattern-oriented integration support within education-oriented approach. volume supplemented with qualitative research and using the experimental test group before - after use the data were analyzed by finding the mean up slightly. standard deviation. Find the value is not independent (t-test for dependent samples)

The results showed that : 1. The study analyzed data. This document contains basic information and basic personal information such behavior can be used to define the indicators. And the development of learning management model to enhance communication ability in listening and speaking English of Pratom Suksa 4 Students. Forms a learning activity consists of 6 components. is 1.Principle 2.Objective 3.The syntax 4.Principle on Reaction 5.Support the System 6.Evaluation. 2. The development of learning management model to enhance communication ability in listening and speaking English of Pratom Suksa 4 Students. The result is an overall average of 4.13 were considered at a high level. 3. Results based learning management model to enhance communication ability in listening and speaking English of students have the skills of listening and speaking English. Increased after an activity-based learning as a role model, a statistically significant level. 05 4. The results of the evaluation of learning management model to enhance communication ability in listening and speaking English The results are as follows: Students Pratom Suksa 4 the ' satisfaction with the learning management learning management model to enhance communication ability in listening and speaking English. The overall level.

Keywords : 1. Model Development 2. Listening and Speaking English 3. Communication Ability

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ในสังคมแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการใช้ชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารการศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชน

โลก การตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมุมมองของสังคมโลกนำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่างๆ นอกจากนี้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญต่อการพัฒนานักเรียนให้มีความความใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้น เรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี การคิด สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองมีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศ และใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้ รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ได้ง่ายและกว้างขึ้น ตลอดจนมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต พัฒนาศักยภาพบุคลากรในยุคโลกาภิวัตน์ ให้สามารถนำไปสู่การแข่งขันด้านเศรษฐกิจ จากความสำคัญและความคาดหวังของการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศดังกล่าว รัฐบาลจึงกำหนดให้ภาษาต่างประเทศเป็นหนึ่งใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่นักเรียนทุกคนต้องเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ภาษาต่างประเทศเป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนเน้นการเชื่อมโยงความเป็นไทยกับสากลโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 1-2) กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศจึงได้ปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักเรียนในการติดต่อสื่อสารและเป็นพื้นฐานในการที่จะนำไปใช้ศึกษาในชั้นสูงต่อไป โดยได้กำหนดแนวทางปรับปรุงวิธีการสอน เนื้อหา จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ เพื่อมุ่งหวังให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ตามความต้องการในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 220)

โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ กองการศึกษา เทศบาลเมืองตะลุมพีน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ได้จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ และเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลการเรียนภาษาอังกฤษเฉลี่ยที่ร้อยละ 54.23 (โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่, 2559 : 16) ซึ่งเป็นระดับคะแนนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนกำหนดไว้ และจากประสบการณ์ของผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียน พบว่า นักเรียนไม่เข้าใจความหมายของคำศัพท์และจำคำศัพท์ไม่ได้ จึงไม่เข้าใจบทเรียนและนำคำศัพท์ไปใช้ในการเรียนได้จึงส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้คะแนนผลการเรียนภาษาอังกฤษต่ำกว่าเกณฑ์อาจเกิดจากนักเรียนไม่เข้าใจความหมายของคำศัพท์และจำคำศัพท์ไม่ได้ จึงไม่สามารถทำความเข้าใจบทเรียนและนำคำศัพท์ไปใช้ในการเรียนได้ จากแนวความคิดสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาความรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงและแผนผังความคิดตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าการสอนคำศัพท์

ภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสาร ในการฟัง และการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน หรือไม่ ผู้เรียนมีเจตคติต่อการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถด้านการสื่อสาร ในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในระดับใดและผู้เรียนจะมีความคงทนในการจำคำศัพท์หรือไม่ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลเพื่อ ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) เพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสาร ในการ ฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่4

2.3 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสาร ใน การฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

2.4 เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสาร ในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้พัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูด ภาษาอังกฤษ

3.2 ได้ทราบเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการสอนด้วยรูปแบบการ จัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ

3.3 ได้แผนการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4

3.4 ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและ การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3.5 ได้แนวทางแก่ครูผู้สอนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษให้กับ นักเรียน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ที่มีลักษณะเป็นแบบแผนเชิงผสมผสานแบบรองรับภายใน (The Embedded Design) ด้วยการศึกษาวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Methods) เสริมด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) และใช้แบบแผนการทดลองแบบทดสอบกลุ่มเดียวก่อน-หลัง (The One Group Pretest – Posttest) ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R₁) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis : A) เกี่ยวกับนิยาม ความสามารถ พฤติกรรมบ่งชี้ในแต่ละความสามารถ แนวทางการพัฒนาทักษะทางภาษา ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D₁) ออกแบบและพัฒนา (Design and Develop : D&D) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R₂) ทดลองใช้ (Implement : I) รูปแบบการจัดการเรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D₂) ประเมินผล (Evaluation : E) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยู เทศบาลเมืองตะลุมพีน จังหวัดปัตตานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 35 คน ได้มาโดยสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling)

การใช้รูปแบบวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าที่แบบไม่อิสระ (t-test for dependent samples) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เครื่องมือการประเมิน คือ 1) แบบประเมินความคิดเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้ และ 2) เครื่องมือประเมินนักเรียน ได้แก่ แบบทดสอบวัดทักษะการฟัง แบบทดสอบการพูดภาษาอังกฤษ และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบการจัดการจัดการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ (t-test) และข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานเอกสารและข้อมูลพื้นฐานบุคคล จากข้อมูลดังกล่าวที่นำมาใช้กำหนดนิยาม ความสามารถ พฤติกรรมบ่งชี้ และแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟัง

และการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ เทศบาลเมืองตะลุมพันธ์ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ได้รูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้อิง ครอบคลุม 6 องค์ประกอบ คือ 1)แนวคิด และทฤษฎีพื้นฐาน (Principle) 2)วัตถุประสงค์ (Objective) 3)ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (Syntax) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบให้ ครอบคลุม 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การกระตุ้นความสนใจ (Engagement) ขั้นที่ 2 การแนะนำ เนื้อหา (Informative Probe) ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติ (Practical Task) ขั้นที่ 4 การนำเสนอผลการ ปฏิบัติ (Creative Presentation) ขั้นที่ 5 การสรุปและประเมิน (Conclusion and Evaluation) 4) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) 5)ระบบสนับสนุน (Support System) 6)การวัด และประเมินผล (Evaluation)

5.2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสาร ในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ เทศบาลเมืองตะลุมพันธ์ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญมีผลการประเมินโดยรวมเฉลี่ย 4.13 มีความเหมาะสมอยู่ใน ระดับมาก ซึ่งเป็นค่าแสดงหลักฐานความเหมาะสมและความสอดคล้องที่มีค่าสูง สามารถนำไปใช้ในการ ทดลองได้ต่อไป

5.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสาร ในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนมีทักษะการฟังและ การพูดภาษาอังกฤษ เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการจัดการจัดการเรียนรู้อิงตามรูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัดการจัดการเรียนรู้อิงตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทำให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น

5.4 ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถ ด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้ผลดังนี้

5.4.1 ทักษะการฟังหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถ ด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ นักเรียนมีทักษะการฟังสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.4.2 ทักษะการพูดหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้าน การสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ นักเรียนมีทักษะการพูดสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.4.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ เทศบาลเมืองตะลุมบอน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานีมีผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายดังนี้

6.1 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานเอกสารและข้อมูลพื้นฐานบุคคล จากข้อมูลดังกล่าวที่นำมาใช้กำหนดนิยาม ความสามารถ พฤติกรรมบ่งชี้ และแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ เทศบาลเมืองตะลุมบอน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ได้รูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1)แนวคิด และทฤษฎีพื้นฐาน 2)วัตถุประสงค์ 3)ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4) หลักการตอบสนอง 5)ระบบสนับสนุน และ 6)การวัดและประเมินผล ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้และแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ จึงทำให้ได้รูปแบบที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เศรษฐพิศ สุวรรณแสนทวี (2556 : 79-85) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ แบบ CLT และแบบ TPR การพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน รวมทั้งผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างผลการเรียนรู้จะส่งผลทำให้เกิดการเรียนการสอนที่มีการตื่นตัวอยู่เสมอ การฝึกปฏิบัติอย่างมีความหมายจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในชีวิตประจำวันและสามารถใช้ความรู้และทักษะเป็นพื้นฐานในการฝึกทักษะภาษาอังกฤษอย่างมีความหมายในระดับที่สูงขึ้น และเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า 1)แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ CLT มีประสิทธิภาพ 75.33/73.59 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดแต่แผนการจัดการเรียนรู้แบบ TPR มีประสิทธิภาพ 74.81/68.19 คะแนนประสิทธิภาพของกระบวนการเป็นไปตามเกณฑ์แต่ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2)ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดการกิจกรรมแบบ CLT เท่ากับ 0.5100 และแบบ TPR เท่ากับ 0.5000 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้า

ในการเรียนเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 51 และร้อยละ 50 ตามลำดับ 3)นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมแบบ CLT กับนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมแบบ TPR มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมแบบ CLT กับนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมแบบ TPR มีแรงจูงใจสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2 การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ เทศบาลเมืองตะลุมพันธ์ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี โดยผู้เชี่ยวชาญมีผลการประเมินโดยรวมเฉลี่ย 4.13 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นค่าแสดงหลักฐานความเหมาะสมและความสอดคล้องที่มีค่าสูง สามารถนำไปใช้ในการทดลองได้ต่อไป ซึ่งเป็นค่าแสดงหลักฐานความเหมาะสมและความสอดคล้องที่มีค่าสูง สามารถนำไปใช้ในการทดลองได้ต่อไปรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยความเป็นมาและความสำคัญ หลักการและแนวคิดพื้นฐาน วัตถุประสงค์ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ มีขั้นตอนของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล พฤติกรรมบ่งชี้ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ และเงื่อนไขสำคัญในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ไปใช้ โดยกระตุ้นให้นักเรียนใช้จินตนาการ ความคิดแก้ปัญหา คิดหาเหตุผล ในการนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่มีอยู่มาใช้ในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการซึ่งเป็นของตนเอง มีลักษณะแปลกใหม่ต่างจากสิ่งที่มีอยู่เดิมหรือมีวิธีการในการแก้ปัญหาที่หลากหลายมากกว่าหนึ่งแนวคิดหรือหนึ่งวิธี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรณวรท เลื่อมใส (2556 : 74-78) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อังกฤษการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT พบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เท่ากับ 82.89/79.70 เป็นไปตามเกณฑ์ 70/70 ที่ตั้งไว้ 2) ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้อังกฤษการฟังและการพูดภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT มีค่าเท่ากับ 0.6898 หรือคิดเป็นร้อยละ 68.98 และ 3) ความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60

6.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ทำให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นแสดงว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการจัดกิจกรรมได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิมาศ นะรินรัมย์ (2554 : 95-104) ได้ทำการวิจัยการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้บทบาทสมมุติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้บทบาทสมมุติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 82.65/81.71 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ (2) ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้การพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้บทบาทสมมุติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่า .6018 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 60.18 (3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้บทบาทสมมุติ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (4) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้บทบาทสมมุติ พบว่านักเรียนให้ความสนใจในการเรียนมากขึ้น เอาใจใส่ในการฝึกพูดอย่างสม่ำเสมอ และเกิดความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษมากขึ้น ส่งผลให้มีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้

6.4 ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ให้ผลดังนี้

6.4.1 ทักษะการฟังหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ นักเรียนมีทักษะการฟังสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องฝึกฝนให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเพื่อใช้ในการสื่อสาร และให้นักเรียนสามารถนำกระบวนการที่ได้รับ การฝึกไปใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฮาสีตี๊ะ ดินามอ (2553 : 96-105) ได้ทำการวิจัยความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารตามแนวคิดของคีธ จอห์นสัน ผลการวิจัยพบว่า (1) นักเรียนมีความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษหลังเรียนโดยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารตามแนวคิดของ คีธ จอห์นสัน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) นักเรียนมีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนโดยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารตามแนวคิดของ คีธ จอห์นสัน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3) นักเรียนที่ได้รับการเรียนโดยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารตามแนวคิดของ คีธ จอห์นสัน มีความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษกับความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6.4.2 ทักษะการพูดหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ นักเรียนมีทักษะการพูดสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพา อัมเฟลบี (2553 : 55-67) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนตอบสนองด้วยท่าทางและเล่าเรื่อง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ผลการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษผ่านวงจรการพัฒนา จำนวน 4 วงจรด้วยวิธีการสอนตอบสนองด้วยท่าทางและเล่าเรื่อง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ช่วยให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดออกเสียงคำศัพท์ วลี และประโยคสั้นๆ พร้อมแสดงท่าทางประกอบจากสิ่งที่ฟังได้ซึ่งวิธีสอนนี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนพัฒนาทักษะการฟังและการพูดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6.4.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีเจตคติต่อจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตตรา สวยขุนทด (2553 : 48-54) ได้ทำการวิจัยการใช้กิจกรรมยี่สิบคำถามเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อต้องการให้ผู้เรียนสามารถพูดประโยคถาม-ตอบในสถานการณ์ต่างๆ ได้คล่องถูกต้องตามโครงสร้าง และมีความมั่นใจ พบว่า การใช้กิจกรรมยี่สิบคำถามเพื่อให้นักเรียนพูดประโยคถาม-ตอบ เกี่ยวกับคำศัพท์เกี่ยวกับกิจกรรมยามว่าง โดยให้นักเรียนดำเนินตามขั้นกิจกรรมยี่สิบคำถามผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนมีความตื่นตัว กระตือรือร้นที่จะพูด และนักเรียนส่วนมากพูดประโยคได้คล่อง ถูกต้องตามโครงสร้าง และได้ใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่มมีการประเมินทักษะกระบวนการกลุ่มระหว่างปฏิบัติกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการทำงานร่วมกันในกลุ่ม และมีการเสริมแรงทั้งนักเรียนกลุ่มอ่อนและนักเรียนกลุ่มเก่ง ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนกลุ่มเก่งเต็มใจช่วยเหลือมากขึ้น นักเรียนมีความตื่นตัว กระตือรือร้น เพลิดเพลิน มีความสุขสนุกสนาน เข้ากันได้ดี และมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม ส่งผลให้นักเรียนสามารถพูดประโยคได้ถูกต้องขึ้นกว่าเดิมและมีความมั่นใจ ผลการประเมินทักษะการพูดโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ ดังนั้นผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน ควรได้กำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษด้วยการให้ความรู้แก่ ครู และผู้เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง

7.1.2 ผู้ดำเนินงานควรได้นำทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษมากำหนดไว้ในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษา

7.1.3 สถานศึกษาที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เพื่อให้ให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ควรมีการจัดทำคู่มือครูสำหรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เพื่อให้ครูสามารถศึกษาและเข้าใจง่าย อีกทั้งมีการกำหนดแนวทางการฝึกอบรมครูทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และความคิดเห็นที่ดีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เพื่อให้ให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ

7.2 ข้อเสนอแนะในการใช้รูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

7.2.1 ฝ่ายวิชาการของสถานศึกษาควรมีการประชุมทำความเข้าใจกับครูเกี่ยวกับแนวทางในการนำรูปแบบการกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ ตลอดจนการติดตามและประเมินผล

7.2.2 ครูควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อย่างละเอียด ให้ครบทุกขั้นตอน และอาจมีการขยายผลความรู้ความเข้าใจไปสู่ครูทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

7.2.3 การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องให้กระตุ้น และสร้างแรงจูงใจกับนักเรียน เพื่อให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นและต้องการค้นคว้าหาคำตอบ

7.2.4 ครูต้องศึกษาและทำความเข้าใจพฤติกรรมของนักเรียนในแต่ละพฤติกรรมและเครื่องมือการประเมินผลอย่างละเอียด เพื่อสามารถทำการประเมินผลอย่างละเอียด และสามารถทำการประเมินผลได้ตามวัตถุประสงค์

7.2.5 ครูสามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เพื่อให้ให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ไปสู่การวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาส่งเสริมหรือปรับปรุงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณลักษณะ

7.2.6 ควรมีการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เพื่อให้ให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ อย่างต่อเนื่อง ด้วยการนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาอื่นๆ เพื่อให้ให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ถาวร

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรทำการศึกษาผลการใช้รูปแบบการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการสื่อสาร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เพื่อให้ให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ในสาระการเรียนรู้อื่น เช่น สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นต้น

7.3.2 ควรทำการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เพื่อให้ นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

7.3.3 ควรทำการศึกษาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เพื่อให้ นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ โดยศึกษาตัวแปรที่อาจมีผลกระทบต่อทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เช่น การศึกษา อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง และสภาพแวดล้อมทางสังคมของนักเรียน เป็นต้น

7.3.4 ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เพื่อให้ นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของต่างประเทศมาทดลองใช้กับเด็กไทย

7.3.5 ควรทำการศึกษาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษในกลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางสติปัญญา

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- พรรณวรท เลื่อมใส. (2556). **การพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิมพ์ อัมเฟิลบี. (2553). **การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนตอบสนองด้วยท่าทางและเล่าเรื่องชั้นประถมศึกษาปีที่ 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ 3. (2559). **หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ระดับประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง 2559**. ปัตตานี : โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่.
- เศรษฐพัส สุวรรณแสนทวี. (2556). **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ CLT และแบบ TPR**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุจิตตรา สวายนท. (2553). **การใช้กิจกรรมยี่สิบคำถามเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุธิมาศ นะรินรัมย์. (2554). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ การพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้บทบาทสมมติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ฮาฮีต๊ะ ดีนามอ. (2553). การศึกษาความสามารถในการฟัง พูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยวิธีการสอนเพื่อการสื่อสาร ตามแนวคิดของ คีธ จอห์นสัน. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำอย่างดียิ่งจากผู้บริหาร คณะครู โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ เทศบาลเมืองตะลุมบีน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ที่กรุณาให้ ข้อเสนอแนะ แนะนำ แก้ไข ข้อบกพร่องของการวิจัยเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการวิจัยที่จะนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียน คุณค่าและประโยชน์จากการวิจัยฉบับนี้ ขออุทิศบูชาพระคุณบิดา มารดา ที่ให้ชีวิต การอบรมสั่งสอน ตลอดจนบูรพาจารย์ทุกท่านที่ให้การศึกษา เพื่อขึ้นไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินชีวิตจนทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิตตลอดมา

การพัฒนาารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะ
การอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน
สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่

The Development of Learning Management Model based on the Concepts of
Active Learning to Develop Thai Reading and Writing Skills through Series
of book, “Having fun with vowels” for Prathomsuksa 1 students,
Bankayee 5 Municipal School

ฟักรียะห์ อาบู¹

Fakriyah Abu¹

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561

Email : s-sumit@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning 2)สร้างและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning 3)ทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning และ 4)ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ จำนวน 29 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ หนังสืออ่านประกอบชุดสระพาเพลิน แบบประเมินความเหมาะสม แบบทดสอบ และแบบประเมินความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่แบบไม่อิสระ และการวิเคราะห์เนื้อหา

¹โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ จังหวัดปัตตานี

¹Bankayee 5 Municipal School, Thailand.

*ได้รับบทความ: 11 กรกฎาคม 2562; แก้ไขบทความ: 9 สิงหาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 13 สิงหาคม 2562

Received: July 11, 2019; Revised: August 9, 2019; Accepted: August 13, 2019

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning นักเรียนอ่านและเขียนหนังสือผิดๆ ถูกๆ อ่านออกเสียงเพี้ยนอ่านและเขียนตกหล่นไม่ถูกต้องเพราะขาดการฝึกฝนไม่ทราบความหมายของคำ ไม่พยายามศึกษาหลักเกณฑ์ทางภาษา ไม่เข้าใจหลักเกณฑ์การอ่านการเขียนคำตามหลักภาษาไทยที่ประสมด้วยสระและมีตัวสะกดค่อนข้างซับซ้อนจดจำตัวอย่างการใช้ภาษาที่ผิดจากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชน และอินเทอร์เน็ต แล้วนำมาใช้จนเกิด ความเคยชิน และครุขาดความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดแก้ปัญหา ขาดสื่อและแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็ก เพราะเด็กใช้ภาษาท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาด้านการอ่านและการเขียนนักเรียนมักเกิดความสับสนและผิดพลาดในการอ่านและเขียนภาษาไทย 2. ผลการสร้างและการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้หนังสืออ่านประกอบชุดสระพาเพลิน ที่พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า A-FACK Model ผลการประเมินความเหมาะสมการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด 3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.01/84.13 4. ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : 1. การพัฒนารูปแบบ 2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3. แนวคิด Active Learning

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1) study the foundation information on the development of learning management model based on the concepts of Active Learning. 2) to design and develop learning management model based on the concepts of Active Learning. 3) to try out the learning management model based on the concepts of Active Learning and 4) to evaluate the usage of the learning management model based on the concepts of Active Learning to develop Thai reading and writing skills through series of book, "Having fun with vowels" for Prathomsuksa 1 students, Bankayee 5 Municipal school. The sampling group comprised 29 Prathomsuksa students, class 1/1, Bankayee 5 Municipal school. The research tools consisted of series of book, "Having fun with vowels", suitability test, test and satisfaction form. The statistic used percentage, mean and standard deviation, dependent samples t-test and content analysis.

The results of the research were as follows: 1. From the study of foundation information on the development of learning management model based on the concepts of Active Learning found that students were weak on reading and writing. Students pronounced words or sentences wrongly and they also did misspelling due to lacking of the practice. Thus they had never known the word meanings. Students were lack of reading skill and they didn't pay attention on principles of language. They didn't understand the principle of language in reading and writing consisted of diphthongs and complicated final consonants. Students learned false language from printed media, mass media and internet then they used in daily life until they got familiar with. Teachers were lack of understanding in learning management for students to develop their problem solution. Due to lacking of teaching materials and learning resources to develop students' skill, students also used local language, caused illegible and misspelling Thai language. Students often got confused and did some mistakes in both reading and writing Thai. 2. The result of the design and development in learning management model based on the concepts of Active Learning to develop Thai reading and writing skills through series of book, "Having fun with vowels" which was developed, called A-FACK Model. The result of the evaluation in using learning management model found that the model in overall was, proper and possible, at the highest level. 3. The result of using try out the learning management model based on the concepts of Active Learning to develop was efficaciously at 85.01/84.13 4. The result of using the learning management model based on the concepts of Active Learning to develop found that students had higher average score of learning achievement statistically significant at .01.

Keywords : 1. Model Development 2. Learning Management 3. Concepts of Active Learning

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

เมื่อก้าวเข้าสู่สังคม Thailand 4.0 เป็นที่ทราบโดยทั่วไปว่า Thailand 4.0 คือเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ต่อมาก็มีการแบ่งย่อยออกเป็นหลายด้าน เช่น เกษตร 4.0 การศึกษา 4.0 เป็นต้น ดังนั้นการสอนแบบที่ผ่านๆ มาจึงไม่เพียงพอสำหรับครู เพราะครูที่สามารถใช้สื่อได้เป็นอย่างดี จึงมีประสิทธิภาพจึงมีมากกว่า จึงเป็นที่มาของ ครูสอนภาษายุคไทยแลนด์ 3.0 โดยครูสอน

ภาษาสามารถใช้สื่อดิจิทัล สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น Websites, YouTube, PowerPoint, Facebook, LINE, Digital Learning Sources, Radio, TV, Printed Materials etc. ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พอก้าวย่างเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีได้ก้าวหน้าและมีอัตราเร่งของการพัฒนาที่สูงมาก มีการนำปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence = AI) มาใช้ในการประดิษฐ์คิดค้นสร้างนวัตกรรม และการบริหารจัดการ ทำให้มนุษย์และปัญญาประดิษฐ์ร่วมกันพัฒนานวัตกรรมด้านต่างๆ ได้รวดเร็วเกินความคาดหมายของมนุษย์ในหลากหลาย การสอนภาษาครูยุคไทยแลนด์ 3.0 จึงไม่เพียงพอในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นที่มาของ “ครูสอนภาษายุคไทยแลนด์ 4.0” ที่เน้นการสอนด้วยการเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากจะได้รับความรู้ในทางด้านภาษาแล้ว ผู้เรียนได้รับทักษะที่จำเป็น ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม การเรียนและการทำงานร่วมกันเป็นทีม การมีภาวะผู้นำ การสื่อสาร การใช้ข้อมูลและสารสนเทศ การติดต่อสื่อสารทางไกล การใช้คอมพิวเตอร์และปัญญาประดิษฐ์ การคิดคำนวณ การสร้างอาชีพและการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ประวิทย์ ธงชัย, 2560 : 2-3)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้คุณภาพผู้เรียนภาษาไทยประกอบด้วย 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 การอ่าน สาระที่ 2 การเขียน สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย และสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 46-55) การอ่านเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญและจำเป็นมากในการดำเนินชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน รวมทั้งข้อมูลต่างๆ ในชีวิตประจำวันจะต้องอาศัยการอ่านจึงจะสามารถเข้าใจและสื่อความหมายกันได้ถูกต้อง ฉะนั้นคนเราจำเป็นต้องมีทักษะในการอ่าน กล่าวคือต้องอ่านได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ผู้มีประสิทธิภาพในการอ่านสูงจึงได้รับทั้งความรู้ ประสบการณ์ และความบันเทิง เพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิต (วรรณิ โสมประยูร, 2553 : 127) ส่วนการเขียนเป็นเครื่องมือถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ การเขียนเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ช่วยให้โลกเจริญก้าวหน้า นอกจากนี้การเขียนยังมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับทักษะการฟัง การพูดและการอ่านคนที่ฟังมาก อ่านมาก และพูดดีย่อมเขียนได้ดี จึงควรมีการส่งเสริมทักษะการเขียนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาทักษะทางภาษาและเพื่อรักษามรดกทางวัฒนธรรมสืบไป

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ พบว่า สิ่งที่มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ นักเรียนอ่านและเขียนหนังสือผิดๆ ถูกๆ อ่านออกเสียงเพี้ยนอ่านและเขียนตกหล่นไม่ถูกต้องเพราะขาดการฝึกฝนไม่ทราบความหมายของคำไม่พยายามศึกษาหลักเกณฑ์ทางภาษาไม่เข้าใจหลักเกณฑ์การอ่านการเขียนคำตามหลักภาษาไทยที่ประสมด้วยสระและมีตัวสะกดค่อนข้างซับซ้อนจดจำตัวอย่างการใช้ภาษาที่ผิดจากสื่อสิ่งพิมพ์สื่อมวลชน และอินเทอร์เน็ตแล้วนำมาใช้จนเกิดความเคยชิน ทำให้เกิดปัญหาด้านการอ่านและการเขียนคำนักเรียนมักเกิดความสับสนและผิดพลาด

ในการอ่านและเขียน การใช้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และครูขาดความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดแก้ปัญหา ผู้ปกครองไม่ให้ ความร่วมมือในการพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง ขาดสื่อและแหล่งเรียนเพื่อพัฒนาเด็ก เพราะเด็กใช้ภาษาท้องถิ่น ยังไม่สามารถพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียนได้อีกด้วย ทำให้เกิดปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยพอสมควร ดังนั้นครูต้องเอาใจใส่ในการหาสื่อที่สามารถจูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ภาษาไทย จึงจะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนมีทักษะในการอ่าน การเขียนได้ อันจะส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับต่อไปได้

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ ผู้วิจัยคาดหวังว่า ผลการวิจัย ครั้งนี้ จะสามารถพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ ได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ผลจากการวิจัย จะเป็นแนวทางให้ครู และผู้สนใจ มีความเข้าใจ และสามารถนำกระบวนการดังกล่าวไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละบริบทได้อย่างเหมาะสม เป็นการเสริมสร้างเด็กไทยที่มีคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ เกิดทักษะการอ่าน การเขียน ภาษาไทย อย่างต่อเนื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่

2.2 การสร้างและการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่

2.3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่

2.4 การประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้แนวทางในการพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ นำไปพัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ ต่อไป

3.2 ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ สำหรับนำไปพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ

3.3 ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ ที่ช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถในการพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน ภาษาไทย ให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

3.4 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้พัฒนาทักษะด้านการอ่าน การเขียน ภาษาไทย ตามรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ ได้พัฒนาทักษะพื้นฐานภาษาไทย ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตที่ก่อให้เกิดประสพผลสำเร็จได้

3.5 เป็นประโยชน์สำหรับครู ผู้ปกครอง บุคลากรทางการศึกษา และผู้สนใจ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน ภาษาไทย จากการใช้หนังสืออ่านประกอบชุดสระพาเพลิน ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาทักษะภาษาไทย ให้สอดคล้องกับบริบทในการจัดการศึกษาของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.6 เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการพัฒนานักเรียนให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 29 คน เป็นหน่วยการวิเคราะห์ เป็นการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ สังกัดเทศบาลเมืองตะลุมพีน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน

29 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน แบบทดสอบ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ และการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบที่แบบไม่อิสระ และการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R₁) เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา (Analysis : A) การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ กลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการศึกษาและให้ข้อมูลพื้นฐานและสภาพการจัดการเรียนรู้ เพื่อทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ เพื่อการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญบริหารการศึกษาภาษาไทย หรือผู้ที่ได้วิทยฐานะเชี่ยวชาญ ในปีการศึกษา 2561 จำนวน 5 คน กลุ่มผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ในปีการศึกษา 2561 จำนวน 15 คน และนักเรียน จำนวน 29 คน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D₁) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development : D and D) การศึกษาและการวิเคราะห์ผลการสร้างและการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบชุดสระพาเพลิน

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R₂) เป็นการนำไปใช้ (Implementation : I) เป็นการทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุด สระพาเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D₂) เป็นการประเมินผล (Evaluation : E) การประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุด สระพาเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี พบว่า นักเรียนอ่านและเขียนหนังสือผิดๆ ถูกๆ อ่านออกเสียงเพี้ยนอ่านและเขียนตกล่นไม่ถูกต้องเพราะขาดการฝึกฝนไม่ทราบความหมายของคำ ไม่พยายามศึกษาหลักเกณฑ์ทางภาษา ไม่เข้าใจหลักเกณฑ์การอ่าน การเขียนคำตามหลักภาษาไทยที่ประสมด้วยสระและมีตัวสะกดค่อนข้างซับซ้อนจดจำตัวอย่างการใช้ภาษาที่ผิดจากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชน และอินเทอร์เน็ต แล้วนำมาใช้จนเกิด ความเคยชิน และครุขาดความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดแก้ปัญหา ขาดสื่อและแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็ก เพราะเด็กใช้ภาษาท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาด้านการอ่านและการเขียนนักเรียนมักเกิดความสับสนและผิดพลาดในการอ่านและเขียนภาษาไทย

5.2 ผลการสร้างและการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน ที่ได้พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า A-FACK Model มีองค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สิ่งที่เสริมสร้างการเรียนรู้ และเงื่อนไขในการใช้รูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งมีกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนคือ 1)ขั้นกระตุ้นให้ทำ(Activate) 2)ขั้นค้นหา (Ferret) 3) ขั้นสรุป(Abstract) 4)ขั้นเชื่อมต่อ(Connect) และ 5)ขั้นความรู้ ความเข้าใจ (Knowledge) ผลการประเมินความเหมาะสมการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

5.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.01/84.13 เมื่อเทียบกับประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ปรากฏว่า สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

5.4 ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5บ้านกาหยี นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ มีประเด็นที่สามารถนำอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

6.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนอ่านและเขียนหนังสือผิดๆ ถูกๆ อ่านออกเสียงเพี้ยนอ่านและเขียนตกหล่นไม่ถูกต้องเพราะขาดการฝึกฝนไม่ทราบความหมายของคำ ไม่พยายามศึกษาหลักเกณฑ์ทางภาษาไม่เข้าใจหลักเกณฑ์การอ่านการเขียนคำตามหลักภาษาไทย ที่ประสมด้วยสระและมีตัวสะกดค่อนข้างซับซ้อนจดจำตัวอย่างการใช้ภาษาที่ผิดจากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชน และอินเทอร์เน็ตแล้วนำมาใช้จนเกิดความเคยชิน และครุขาดความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดแก้ปัญหา ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง ขาดสื่อและแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็ก เพราะเด็กใช้ภาษาท้องถิ่น ทำให้เกิดปัญหาด้านการอ่านและการเขียนคำ นักเรียนมักเกิดความสับสนและผิดพลาดในการอ่านและเขียนภาษาไทย สอดคล้องกับ วรรณิ โสมประยูร (2553 : 157) ที่กล่าวว่า นักเรียนสะกดผิดเนื่องจากนักเรียนไม่ทราบความหมายของคำ ได้รับประสบการณ์ผิด ไม่รู้หลักภาษา ส่วนคำที่นักเรียนมักเขียนผิดและเป็นคำยาก ได้แก่ คำไม่ตรงตามมาตราตัวสะกด คำพ้องเสียง คำควบกล้ำ คำที่มีความหมายเป็นนามธรรม ซึ่งจากสาเหตุและลักษณะคำ การเขียนมาตราตัวสะกด การเขียนอักษรนำที่ผิด ทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการเขียนสะกดคำไม่ดีด้วย การแก้ไขปัญหาควรมีการนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือ เน้นการให้ความช่วยเหลือกันในทีมมากกว่าการแข่งขันตัวต่อตัว ใช้การทดสอบสั้นๆ แทนโดยการสอนในชั้นเรียนมีการแบ่งเป็นทีมหรือเป็นกลุ่ม แต่ละทีมแบ่งแบบละความสามารถของนักเรียน เก่ง ปานกลาง อ่อน แล้วให้นักเรียนแต่ละทีมร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมช่วยเหลือกันเป็นทีม ครูผู้สอนจะนำเสนอประเด็นใหม่หรือเนื้อหาใหม่ โดยอาจนำเสนอด้วยสื่อที่น่าสนใจเพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ ใช้การสอนโดยตรงหรือตั้งประเด็นใหม่ หลังจากเรียนแต่ละเนื้อหา นักเรียนต้องทำแบบทดสอบย่อยเป็นรายบุคคล แล้วนำคะแนนของสมาชิกในทีมมารวมกัน นักเรียนที่ตอบคำถามหรือปฏิบัติกิจกรรมได้ดีขึ้นจะได้คะแนนพิเศษเป็นรางวัล มุ่งเน้นการประสบผลสำเร็จเป็นกลุ่ม สอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี (2560 : 80-85) กล่าวถึงปัญหาพัฒนาการคิดของเด็กมาจากครุขาดความเข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับวิธีการสอนสำหรับครุมีอาชีพ ซึ่งมีวิธีสอนโดยใช้การบรรยาย (Lecture) วิธีสอนโดยใช้การสาธิต (Demonstration) วิธีสอนโดยใช้การทดลอง (Experiment) วิธีสอนโดยใช้การนิรนัย (Deduction) วิธีสอนโดยใช้การอุปนัย (Induction) วิธีสอนโดยใช้การไปทัศนศึกษา

(Field Trip) วิธีสอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) วิธีสอนโดยใช้การแสดงละคร (Dramatization) วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง (Case) วิธีสอนโดยใช้เกม (Game) วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation) วิธีสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) วิธีสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรม (Programmed Instruction) การสอนแบบมีส่วนร่วม (Active Learning) และการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้

6.2 ผลการสร้างและการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน ที่พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า “A-FACK Model” มีองค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สิ่งที่เสริมสร้างการเรียนรู้ และเงื่อนไขในการใช้รูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งมีกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนคือ 1)ขั้นกระตุ้นให้ทำ 2)ขั้นค้นหา 3)ขั้นสรุป 4)ขั้นเชื่อมต่อ และ 5)ขั้นความรู้ ความเข้าใจ ผลการประเมินความเหมาะสมการใช้รูปแบบการเรียนรู้ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบตามหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ มีค่าระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งมีความสอดคล้องกัน และมีการปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์ ทำให้รูปแบบการเรียนรู้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบได้ ซึ่งสอดคล้องกับ รุจโรจน์ แก้วอุไร (2543 : 10) ที่กล่าวว่า การออกแบบการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการเชิงระบบ ได้แก่ การจัดองค์ประกอบของการเรียนการสอนด้านตัวป้อนกระบวนการ กลไกควบคุมและผลผลิตให้สมบูรณ์ และมีความสัมพันธ์ส่งเสริมกันอย่างเป็นระเบียบเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนที่กำหนด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รอปีย์ อาศิม (2558 : 145) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบ การเรียนรู้ นิทานคุณธรรม เด็กดี สอดคล้องค่านิยม 12 ประการ โดยใช้สมองเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่าน-เขียน วิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยู ที่พบว่า ผลการออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ นิทานคุณธรรมเด็กดี ที่พัฒนาขึ้นมีชื่อเรียกว่า KASIM Model มีองค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน สิ่งที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และเงื่อนไขในการใช้รูปแบบการสอน ซึ่งมีกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอนคือ 1) K = Knowledge(ความรู้) 2) A = Attitude(เจตคติ) 3) S=Skills(ทักษะ) 4) I=Interesting (ความน่าสนใจของนักเรียน) และ 5) M=Method(วิธีดำเนินการ) เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้

6.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.01/84.13 เมื่อเทียบกับประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ปรากฏว่า สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบตามหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ มีค่าระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งมีความสอดคล้องกัน และมีการปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บังอร ตรีชัย (2554 : 86-122) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดโดยใช้สมองเป็นฐาน เรื่องการอ่านและเขียนสะกดคำในมาตราแม่ ก กา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดโดยใช้สมองเป็นฐาน เรื่องการอ่านและเขียนสะกดคำในมาตราแม่ ก กา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่ำกว่าแผนอื่นคือแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.00/81.54 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ แก้วกาญจน์ สระศรี (2554 : 98-99) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ด้านการอ่านจับใจความ และความคิดเชิงสร้างสรรค์ เรื่อง วรรณกรรมนิทานก้อมชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ CIRC ที่พบว่า ผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น ครั้งที่ 1 พบว่า หลักสูตรท้องถิ่น มีประสิทธิภาพ E1/E2เท่ากับ 88.19/85.47 ปรากฏว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

6.4 ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งยอมรับสมมติฐานข้อที่ 2 และข้อที่ 3 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสืบเสาะ (Inquiry Learning) เพื่อส่งเสริมความสามารถทักษะการอ่าน-การเขียน นักเรียนได้เป็นผู้สร้างความเข้าใจด้วยตนเองด้วยการปฏิบัติจริง ในการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำปฏิบัติด้วยตนเอง และมีการวิเคราะห์งานวางแผนการทำงาน ปฏิบัติงาน และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นไปตามขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสืบเสาะ (Inquiry Learning) รวมทั้งสังเกตและสรุปความรู้ที่เกิดจากการได้ปฏิบัติ ทำให้สร้างความรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามทฤษฎีแนวคิด Active Learning ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสืบเสาะ

(Inquiry Learning) เป็นวิธีการเรียนที่เป็นรูปแบบใหม่ที่นักเรียนต้องนำไปใช้ในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ ญัตติพร เห็นเจริญเลิศ และคณะ (2559 : 12) ที่กล่าวว่า Active Learning คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำและได้ใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้สมมติฐานพื้นฐาน คือ การเรียนรู้เป็นความพยายามโดยธรรมชาติของมนุษย์และแต่ละบุคคลมีแนวทางในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน โดยผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นความรู้ที่เกิดจากกระบวนการของการกระทำ การฝึกปฏิบัติ มากกว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการฟัง ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมการสอนที่ผ่านการปฏิบัติ จากการทำ การโต้ตอบการวิเคราะห์ปัญหา และให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์และประเมินค่า จึงทำให้รูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ส่งผลให้นักเรียนได้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และมีความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้บริหารในสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่เป็นรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสะพานเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อส่งเสริมการฝึกทักษะการอ่าน-เขียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อให้เกิดนวัตกรรมการศึกษาใหม่ๆ สำหรับนำไปใช้จัดการเรียนรู้ต่อไป

7.1.2 ผู้บริหารในสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาการจัดการจัดการกิจกรรมเรียนรู้ในรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสะพานเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อส่งเสริมการฝึกทักษะการอ่าน-เขียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

7.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

7.2.1 การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสะพานเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้สอนต้องสร้างข้อตกลงร่วมกันกับนักเรียนให้เกิดความเข้าใจในขั้นตอนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อจะได้นำมาปฏิบัติให้ถูกต้องและไม่เกิดปัญหาในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

7.2.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ควรนำรูปแบบดังกล่าวไปให้นักเรียนได้เรียนรู้ต่อไป

7.2.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถพัฒนาวิธีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้ ควรนำรูปแบบดังกล่าวไปพัฒนาวิธีการแสวงหาความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ต่อไป

7.2.3 ผู้สอนควรเตรียมตัวก่อนล่วงหน้าทุกครั้ง เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดและจะต้องจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ให้พร้อมก่อนทำการสอน

7.2.4 ครูต้องคอยสังเกตการณ์ปฏิบัติงานกลุ่มของนักเรียนอย่างใกล้ชิดและคอยแนะนำตักเตือนในการทำงานด้วย

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการวิจัยการพัฒนาแบบการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

7.3.2 ควรนำรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้ ไปสร้างรูปแบบการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาอื่นๆ เช่น สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ในระดับประถมศึกษา

7.3.3 ควรมีการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเปรียบเทียบกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบอื่นๆ เพื่อนำผลการเปรียบเทียบไปปรับปรุงพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

แก้วกาญจน์ สระศรี. (2554). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยด้านการอ่านจับใจความและความคิดเชิงสร้างสรรค์เรื่องวรรณกรรมนิทานก้อมชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ CIRC. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ณัฐพร เห็นเจริญเลิศ และคณะ. (2560). ขอบแดนใหม่แห่งการเรียนรู้ : การศึกษาระบบ 4.0. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตินา แคมมณี. (2560). รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บังอร ดรชัย. (2554). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดโดยใช้สมองเป็นฐาน เรื่องการอ่านและเขียนสะกดคำในมาตราแม่ ก กา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประวิทย์ ธงชัย. (2560). บทบาทครูสอนภาษาในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. 3(1). 99-106.

รอป้อ๊ะ กาซิม. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นิทานคุณธรรมเด็กดี สอดคล้องค่านิยม 12 ประการ โดยใช้สมองเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่าน-เขียน วิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่. รายงานวิจัย. ปัตตานี : โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่.

รุจโรจน์ แก้วอุไร (2543). การพัฒนาระบบการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายใยแมงมุม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วรรณิ โสมประยูร. (2553). เทคนิคการสอนภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้าวิชาการ.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสืออ่านประกอบ ชุดสระพาเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษา แนะนำอย่างดียิ่ง จากผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย นางรอป้อ๊ะ กาซิม ครูวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ สาขาวิชาภาษาไทย โรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ เทศบาลเมืองตะลัน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยและการจัดการเรียนรู้ นางบุญเชิญ ศรีอินทร์ ครูเชี่ยวชาญผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยและการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย นางอัมพร แสะเมาะ ครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนเทศบาล 5 ผู้เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์ สื่อ และนวัตกรรม นางสาวเวตีเยาะ แวญโซะ ครูเชี่ยวชาญ สาขาวิชาคณิตศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล และนางบังอร บุญทิพย์ ครูผู้เชี่ยวชาญผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้และภาษาไทย ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุง จนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 5 บ้านกาหยี่ ที่กรุณาให้ความกระจ่างในเชิงวิชาการ ข้อเสนอแนะ แนะนำ แก้ไข ข้อบกพร่องของการวิจัยเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ ตลอดจนให้ความครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการวิจัยที่นำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนต่อไป

คุณค่าและประโยชน์จากการวิจัยฉบับนี้ ขอนำไปสู่การพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยต่อไป และขออุทิศบูชาพระคุณบิดา มารดาที่ให้ชีวิต การอบรมสั่งสอน ตลอดจนบูรพาจารย์ทุกท่านที่ให้การศึกษามา เพื่อชี้นำไปสู่ความสำเร็จ ในการดำเนินชีวิต จนทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิตตลอดมา

สภาพและปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี

The States and Problems of Strategic Guidance Operation in Secondary Schools
Under the Office of Secondary Educational Service in Udon Thani

บัณฑิต หาญธงชัย¹

Bandit Hanthongchai¹

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : dr.bandit98@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูแนะแนว และครูผู้สอน และจำแนกตามขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 148 คน ครูแนะแนว 118 คน และครูผู้สอน 291 คน รวมทั้งสิ้น 557 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อคำนวณหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีการของเซฟเฟ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารโรงเรียน ครูแนะแนว และครูผู้สอน เห็นว่าสภาพการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว อยู่ในระดับมา 2) ผู้บริหารโรงเรียน ครูแนะแนว และครูผู้สอน ทั้ง 3 ขนาดโรงเรียน เห็นว่าสภาพการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวอยู่ในระดับมา

คำสำคัญ : 1. สภาพและปัญหา 2. ยุทธศาสตร์การแนะแนว 3. โรงเรียนมัธยมศึกษา

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 28 สิงหาคม 2562; แก้ไขบทความ: 10 ตุลาคม 2562; ตอบรับการตีพิมพ์: 22 ตุลาคม 2562

Received: August 28, 2019; Revised: October 10, 2019; Accepted: October 22, 2019

ABSTRACT

The objectives of the research article were to study and compare the states and problems of strategic guidance operation in Secondary Schools Under The Office of Secondary Educational Service in UdonThani based on the opinions of school administrations, guidance teachers and teachers as classified by school sizes. By Stratified Random Sampling, the research samples consisted of 148 school administrations, 118 guidance teachers and 291 teachers totally 557 people. The research instrument was a 5 rating scale. The Statistics Package for the Social Sciences was employed for data analysis for percentage, mean and standard deviation. The one-way analysis of variance (One-way ANOVA) and the Scheffe's Method were also employed.

The research findings revealed as follows : 1. The opinions of states of strategic guidance operation as reined by school administrators, guidance teachers and teachers were found at a high level. 2. Administrators, guidance teachers and teachers of three sizes of schools ranked the operation of strategic guidance states in secondary schools, overall at a high level.

Keywords : 1. States and Problems 2. Guidance Strategy 3. Secondary Schools

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการ และธรรมชาติของผู้เรียนให้ผู้เรียนรู้จักตนเองสังคมและสิ่งแวดล้อม(สร้างคน) เสริมทักษะทางการเรียน และทักษะสังคม(สร้างชีวิต) และวางแผนเข้าสู่อาชีพ(สร้างอาชีพ) ให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมแนะแนวโดยเฉพาะครูแนะแนวต้องทำหน้าที่หลักในการจัดกิจกรรมแนะแนวให้ครอบคลุม 5 บริการหลัก ได้แก่ บริการรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นบริการที่จะช่วยให้ครูได้รู้จักและ เข้าใจนักเรียนเป็นอย่างดีบริการสนเทศจะช่วยให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวาง นอกเหนือจากวิชาที่ เรียนในห้องมีความรู้เกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อมการปฏิบัติตัวในสังคมความรู้เกี่ยวกับโอกาส ทางการศึกษาและอาชีพเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของนักเรียนบริการให้คำปรึกษาเป็นบริการที่จะ ช่วยให้นักเรียนผู้ประสบปัญหาได้รับการช่วยเหลือจนสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองบริการจัด วางตัวบุคคลเป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพในการปรับตัวของนักเรียนที่มีต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันหากนักเรียนได้รับการจัดวางตัวบุคคลอย่างเหมาะสมแล้วจะส่งผลให้นักเรียนเป็น

บุคคลที่มีคุณภาพก่อให้เกิดสังคมมีความเจริญก้าวหน้าบริการติดตามผลเป็นบริการที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของการสำเร็จความล้มเหลวเจตคติความต้องการและปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนทั้งนักเรียนปัจจุบันและนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนไปแล้วเพื่อจะนำข้อมูลที่ได้จากการติดตามผลมาปรับปรุงงานแนะแนวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

งานแนะแนวเป็นงานที่มีความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้เขาได้เข้าใจและรู้จักตนเองป้องกันและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับเขา ครูแนะแนวจึงเป็นผู้มีบทบาทในการช่วยเหลือนักเรียนดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 13-15) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของครูแนะแนวไว้ 2 ส่วน คือ 1) บทบาทต่อระบบงานแนะแนวในโรงเรียนครูแนะแนวเป็นบุคคลที่จะช่วยให้นักเรียนค้นพบศักยภาพของตนเอง วางแผนชีวิตและอาชีพตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล ตลอดจนให้ผู้เรียนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษาและอาชีพ เพื่อนำไปวางแผนการศึกษาต่อและเลือกอาชีพที่เหมาะสมสอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของตนเอง สามารถพัฒนาบุคลิกภาพปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตลอดจนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ปลูกฝังค่านิยมพื้นฐานแก่ผู้เรียนเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถประสบการณ์ความคิดสร้างสรรค์และมีเจตคติที่ดีต่อสัมมาอาชีพทุกชนิด จะเห็นได้ว่างานแนะแนวเป็นภารกิจที่ทางโรงเรียนต้องดำเนินการดูแลส่งเสริมสนับสนุนงานแนะแนวจะสำเร็จหรือไม่นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารครูผู้ปกครองและนักเรียนตลอดจนผู้เกี่ยวข้องประสานความร่วมมือเพื่อให้งานแนะแนวสามารถพัฒนาส่งผลดีในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป 2) การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนักเรียนมีความต้องการให้ครูแนะแนวเป็นที่พึ่งในเรื่องการส่งเสริมสนับสนุน นักเรียนการป้องกันการคัดรอนนักเรียนเพื่อส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนกลุ่มปกติกลุ่มเสี่ยงต้องห่วงใย กลุ่มมีปัญหาต้องดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อการช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้กับนักเรียนโดยอาศัยผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่บุคลากรในโรงเรียนทุกคนซึ่งมีครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวเป็นหลักในการดำเนินงานเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักเมตตาต่อศิษย์ภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้เติบโตเป็นพลเมืองดีของชาติสืบไป

กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดนโยบายและมาตรการให้สถานศึกษาดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง ด้วยการใช้กระบวนการแนะแนวเป็นแกนกลางในการส่งเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน การมีแผนยุทธศาสตร์การแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559) จะทำให้การบริหารจัดการแนะแนวสัมฤทธิ์ผลในการส่งเสริมบุคคลในทุกช่วงวัยของชีวิต โดยเฉพาะผู้อยู่ในวัยเรียนให้รู้จักตนเองพึ่งตนเอง มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรม จริยธรรม มีทักษะชีวิต อยู่ดีมีสุข พัฒนาตนเองและสังคมได้เต็มตามศักยภาพสู่เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความสามารถมีคุณธรรม เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทยและสามารถปรับตัวเป็นพลโลกได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554 : 3-4)

จากความสำเร็จและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูแนะแนว และครูผู้สอนว่าดำเนินงานมากน้อยเพียงใด แตกต่างกันหรือไม่ มีปัญหามากน้อยเพียงใด แตกต่างกันหรือไม่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูแนะแนว และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นอย่างไร แตกต่างกันหรือไม่ โดยการนำเอาแผนยุทธศาสตร์การแนะแนวมาเป็นขอบข่ายเนื้อหาในการศึกษาผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนในการพัฒนาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว โดยใช้เป็นแนวทางพัฒนากระบวนการดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนให้เกิดความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

3.2 ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานแนะแนวในหน่วยงานได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของโรงเรียน

3.3 นำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการศึกษาไปเผยแพร่แก่บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปวางแผนปรับปรุงและสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนว สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 148 คน ครูแนะแนว จำนวน 118 คน และครูผู้สอน จำนวน 291 คน รวมทั้งสิ้น 557 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 3 กลุ่ม โดยใช้

ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 43) และกระจายไปตามสัดส่วนของประชากรและขนาดโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เพื่อกำหนดค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูแนะแนวและครูผู้สอน พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวอยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน 2) การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว โดยรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านพัฒนาผู้เรียน ครูแนะแนว ผู้บริหาร ครู และบุคลากร ที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยครูแนะแนวมีความคิดเห็นมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้สอน และด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยครูผู้สอนมีความคิดเห็นมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนกับครูแนะแนว 3) ปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว ผู้บริหารโรงเรียน และครูแนะแนวเห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ทั้งโดยรวมและรายด้าน ส่วนครูผู้สอนเห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 4) การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว โดยรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยครูผู้สอนมีความคิดเห็นมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนกับครูแนะแนว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่า ด้านพัฒนาผู้เรียน ครูแนะแนว ผู้บริหาร ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีความคิดเห็นแตกต่างกันโดยครูผู้สอนมีความคิดเห็นมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนกับครูแนะแนว

5.2 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีสภาพการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดเล็ก 3) ปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาด

ใหญ่ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 4) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดกลาง

5.3 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวตามความคิดเห็นของครูแนะแนว จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในโรงเรียนขนาดใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน 2 ด้าน คือ ด้านพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการการแนะแนวและด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย โดยโรงเรียนขนาดกลางมีสภาพการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดเล็ก 3) ปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว โดยรวมพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดกลาง มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง เห็นว่าอยู่ในระดับน้อย ยกเว้นด้านพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการการแนะแนวและด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย โรงเรียนขนาดใหญ่เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง 4) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวตามความคิดเห็นของครูแนะแนว จำแนกตามขนาดโรงเรียน แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดเล็ก

5.4 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า 1) สภาพการดำเนินการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีสภาพการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดเล็ก 3) ปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนว ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามขนาดโรงเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้านพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนโรงเรียนขนาดกลาง มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 4) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่าแตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดกลาง

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สภาพการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูแนะแนว และครูผู้สอน อยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน ทั้งนี้

อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารโรงเรียน ครูแนะแนวและครูผู้สอน ได้นำเอาแผนแม่บทการดำเนินงานตาม ยุทธศาสตร์การแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพัฒนาผู้เรียน ด้านพัฒนา คุณภาพการบริหารจัดการการแนะแนวและด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย สนับสนุนให้ ครูที่ทำหน้าที่แนะแนวเข้ารับการพัฒนาเพื่อให้มีคุณวุฒิทางการแนะแนว จัดให้มีงานแนะแนวใน สถานศึกษา จัดทำข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบมีคุณภาพ ทันสมัย นำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม จึงทำ ให้สภาพการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จาริก โยทัยเที่ยง (2548 : 100) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษา ครู ผู้ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายแนะแนวและครูต่อการบริหารจัดการแนะแนวของสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็น ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราณี ตันติตระกูล (2557 : 505) ได้ศึกษาปัจจัยการ ควบคุมงานแนะแนวในโรงเรียนในมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8- 10 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการควบคุมงานแนะแนวในโรงเรียนทั้ง 5 บริการในภาพรวมและแต่ละ งานบริการอยู่ในระดับมาก โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ คือ งานบริการให้คำปรึกษา งานบริการจัดวางตัวบุคคล และงานบริการติดตามผล งานบริการสารสนเทศ และงานบริการรวบรวม ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ตามลำดับ

6.2 ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวในโรงเรียน มัธยมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูแนะแนวและครูผู้สอน พบว่า สภาพการ ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูแนะแนวและครูผู้สอนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกัน 2 ด้าน คือ ด้านพัฒนาผู้เรียน ครูแนะแนว ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องและด้าน สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูแนะแนวและครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การ แนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามแผนแม่บทการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวในโรงเรียน มัธยมศึกษาเป็นเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุสรุ บุตระเพ็ง (2559 : 85) ได้ศึกษาการ พัฒนารูปแบบการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ประเภท บุคคล/องค์กร ประเภทวิธีการ ประเภทสิ่งอำนวยความสะดวก 2) ด้านกระบวนการ ได้แก่ ภาระงาน แนะแนว ประกอบด้วย งานบริการสำรวจนักเรียนเป็นรายบุคคลงานบริการสารสนเทศ งานให้ คำปรึกษา งานบริการจัดวางตัวบุคคล งานบริการติดตามผล และกระบวนการบริหารงานแนะแนว ประกอบด้วย การวางแผนงานแนะแนว การปฏิบัติงานแนะแนว การติดตามนิเทศประเมินผลและ

รายงานผลงานแนะแนว การปรับปรุงงานแนะแนว และ 3) ด้านผลผลิต ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนและคุณภาพของผู้เรียนตามที่สถานศึกษากำหนด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปทุม มหาปราบ (2557 : 37) ได้ศึกษาการศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาสูงสุดคือ ด้านบริการรวบรวมข้อมูลนักเรียน รองลงมาคือ ด้านบริการจัดวางตัวบุคคล ด้านบริการสารสนเทศ ด้านบริการติดตามผล และด้านบริการให้คำปรึกษา ตามลำดับ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้บริหารควรมีนโยบายส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

7.1.2 ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กควรส่งเสริมการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา อาทิเช่น จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

7.1.3 ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ควรจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรศึกษาแนวทางการบริหารงานการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี

7.2.2 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการบริหารงานการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางการดำเนินการแนะแนวของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

- _____ (2554). **ทิศทางการแนะแนวในทศวรรษหน้า**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- จารึก โยทัยเที่ยง. (2548). **การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อการบริหารจัดการแนะแนวของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ปทุม มหาปราบ. (2557). **การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1**. **วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า**. 1(1). 37-45.
- ปราณี ตันติตระกูล. (2557). **ปัจจัยการควบคุมงานแนะแนวในโรงเรียนในมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8-10**. **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ**. 7(2). 505-522.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **แนวดำเนินงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา.
- อนุสร บุตระเพ็ง. (2559). **การพัฒนารูปแบบการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21**. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**. 13(63). 85-96.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงไปด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาและความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ที่กรุณาให้คำปรึกษาและให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสถานศึกษา และคณะครูของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี ทุกโรงเรียนที่ให้ความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือ และเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จนได้ข้อมูลครบถ้วนด้วยความสมบูรณ์

คุณค่าประโยชน์จากการวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขออุทิศแห่งความดีในครั้งนี้แด่พระคุณบิดามารดา ผู้มีพระคุณ และครูอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ในการวิจัย ทำให้การวิจัยประสบความสำเร็จในครั้งนี้

การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

Developing a Program to the Teacher Development of Student Centered
Management at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area 2

สุนิสา ตั้งตระกุล¹, สินธวา คามดิษฐ์²

Sunisa Tungtrakun¹, Sinthawa Khamdit²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : edu58up@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยมีกระบวนการวิจัยและพัฒนา แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Graduate Student Majoring in Education Administration and Development, Faculty of Education Mahasarakham University, Thailand.

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² Faculty of Education Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 5 สิงหาคม 2562; แก้ไขบทความ: 11 กันยายน 2562; ตอรับการตีพิมพ์: 18 กันยายน 2562

Received: August 5, 2019; Revised: September 11, 2019; Accepted: September 18, 2019

จำนวน 5 คน ระยะที่ 2 คือ ผู้บริหาร และครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จำนวน 308 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ระยะที่ 3 ประเมินโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบประเมินความเหมาะสม แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อประเมินความเหมาะสม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นค่าอำนาจจำแนก ค่าความเที่ยงเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 45 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับมาก 2) การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการประเมินโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาโปรแกรม 2. การพัฒนาครู 3. การจัดการเรียนรู้

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1) study the current condition Desirable condition and the need for learner-centered learning management is important for educational institutions at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area 2. 2) Develop teacher development programs in student-centered learning management for at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area 2. With a research and development process which is divided into 2 phases: Phase 1, current conditions, desirable conditions And the need for learner-centered learning management is important for educational institutions at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area2. Phase 2: The development of teacher development programs in student-centered learning management is important for educational institutions. at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area 2. Samples used in Phase 1 research, 5 experts. Phase 2 includes administrators and

teachers in the school. at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area 2, 308 persons. By using random stratified sampling method. Evaluate the program by 7 experts. The tools used for data collection include Suitability assessment form Current condition query Desirable condition Which is a rating scale 5 rating scale. Statistics used to analyze data are mean, standard deviation. And the necessary demand index Classification power Content reliability.

The research findings revealed as follows : 1. The study the current condition Desirable condition And the need for learner-centered learning management is important for educational institutions at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area 2. Consists of 6 elements, 45 indicators. The results of the evaluation of components and indicators showed that they were appropriate at the highest level. 2. To develop teacher development programs in student-centered learning management for at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area 2. The evaluation of teacher development program in student-centered learning management is important for educational institutions, educational institutions. at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area 2 in overall, found that it was appropriate at the highest level.

Keywords : 1. Program development 2. Teacher development 3. Learning management

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 กำหนดไว้ว่ารัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและได้มาตรฐานสากลการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ และหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 257 การปฏิรูปประเทศให้มีกลไกและระบบการผลิตคัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัดและปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ขึ้น (พ.ศ. 2560-2564)

บนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศโดยในแต่ละยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาพร้อมทั้งแผนงาน/โครงการสำคัญที่ต้องดำเนินการให้เห็นผลเป็นรูปธรรมในช่วง 5 ปีแรก ในส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์มีแนวทางการพัฒนาด้านศักยภาพคนให้มีทักษะความรู้และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า โดยพัฒนาเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบมีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงาน ปรับกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559 : 65)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 22 กำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวทำให้เกิดกระบวนการทางการศึกษาที่ส่งผลให้มีการปฏิรูปการศึกษาในทุกด้าน อาทิ ด้านบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านหลักสูตร ซึ่งสิ่งที่เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาก็คือการปฏิรูปการเรียนรู้ มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนไทยทั้งชาติ เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทยให้มุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในการพัฒนาการเรียนรู้มีสิ่งที่จะต้องมาเกี่ยวข้องกันอยู่เสมอ คือ การจัดการเรียนรู้ของครู สารการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ ดังนั้นในการปฏิรูปการเรียนรู้จึงหมายถึงรวมถึงการปรับเปลี่ยนแนวคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครูด้วย เพราะการจัดการเรียนรู้ของครูมีความสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และมาตรา 24 ได้บัญญัติ ไว้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ (1)จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2)ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (3)จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (4)จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (5)ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ (6)จัดการเรียนรู้ให้

เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 8)

การพัฒนาโปรแกรมเพื่อการพัฒนาครู เป็นสิ่งสำคัญควรคำนึงถึงคือการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากประสบการณ์ในการสอนของครูและการให้ครูได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมพัฒนาตนเอง และการประเมินผลตนเอง การพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นกระบวนการพัฒนาที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง กระบวนการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูมีอยู่หลายวิธีแต่ไม่ใช่ครูทุกคนจะได้มีโอกาสได้รับการพัฒนาเท่าเทียมกันโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและปรับเปลี่ยนความคิดพร้อมกับกระบวนการเรียนการสอนใหม่ เพื่อเป็นการส่งเสริมและสอดคล้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเรียนรู้จากเหตุการณ์ที่เป็นจริง พร้อมทั้งการประเมินจากสภาพจริง นอกจากนี้กระบวนการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาครูอาจารย์ เพราะการพัฒนาการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีหลากหลายวิธี เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การเผยแพร่เอกสาร ทางวิชาการ การบริหารแหล่งการเรียนรู้ เป็นต้น การพัฒนาบุคลากรให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการพัฒนาเยาวชนจึงมีความสำคัญและเป็นที่น่าสนใจของทุกคนในทุกระดับของวงการศึกษไทยอย่างมาก โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาของไทยมีความพยายามที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ครูอาจารย์ได้ปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยการนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (กรมวิชาการ, 2546 : 6)

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ถือเป็นหลักการสำคัญของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสกำหนดเป้าหมายและวางแผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีทักษะในการแสวงหาความรู้โดยใช้ IT ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมีโอกาสสร้างหรือเลือกการสร้างผลงานจากความสนใจและความถนัดของตนเอง ได้มีโอกาสฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ แก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง (สำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน, 2547 : 6) และนอกจากนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม และกระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 32)

เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวทางแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่

แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และนโยบายสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ที่มุ่งเน้นแนวทางการจัดการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนมี โอกาสรับการศึกษาอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานเต็มตามศักยภาพ และพัฒนาผู้เรียนสู่คุณภาพระดับ สากล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2, 2561 : 38) เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ จึงจำเป็นต้องหาแนวทางการพัฒนาข้าราชการครูให้เกิดความรู้และเข้าใจใน แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่าง มีประสิทธิภาพ พัฒนาผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้วิจัยจึงได้ หยิบยกปัญหาดังกล่าวและทำการศึกษาค้นคว้า โดยมีแนวคิดที่จะพัฒนาบุคลากรในด้านการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถและความสนใจ และช่วยให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มศักยภาพ ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะของคนให้มีคุณภาพพร้อมที่จะก้าวสู่ เปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตที่สมาชิกต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2

2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2

3.2 ได้โปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาที่ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือหรือวิธีการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เป็นการวิจัยและ พัฒนา (Research & Development) โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประเมินความสอดคล้องของเนื้อหาแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเที่ยงเชิงเนื้อหา

การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2561 รวมทั้งสิ้น 1,462 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2561 ประกอบด้วย ผู้บริหารและครูในโรงเรียนรวมทั้งสิ้น 308 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบตารางของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน (Rating Scale) 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยการนำข้อมูลจากระยะที่ 1 มาประกอบการร่างโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา ตรวจสอบยืนยันประเมินโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแบบบันทึกการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดบันทึกนำมาดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปใจความสำคัญ

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 แสดงว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 45 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) ด้านการจัดการเรียนรู้ 7 ตัวบ่งชี้ (2) ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน 8 ตัวบ่งชี้ (3) ด้านการบริหารจัดการ 7 ตัวบ่งชี้ (4) ด้านการสอนของครู 8 ตัวบ่งชี้ (5) ด้านการวัดผลและ

ประเมินผล 7 ตัวบ่งชี้ และ (6)ด้านหลักสูตร 8 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญพบว่าอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นพบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ (1)ด้านการจัดการเรียนรู้ (2)ด้านการสอนของครู (3)ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน (4)ด้านการบริหารจัดการ (5)ด้านหลักสูตร และ (6)ด้านการวัดผลและประเมินผล

5.2 การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการประเมินโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรวม พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งได้จากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการ โดยการสังเคราะห์องค์ประกอบที่เหมือนกันเข้าด้วยกันหัวข้อที่ต่างกัมาจัดลำดับตามความสำคัญตามขั้นตอนเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ซึ่งองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประกอบด้วย 6องค์ประกอบ 45 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)ด้านการจัดการเรียนรู้ 7 ตัวบ่งชี้ (2)ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน 8 ตัวบ่งชี้ (3)ด้านการบริหารจัดการ 7 ตัวบ่งชี้ (4)ด้านการสอนของครู 8 ตัวบ่งชี้ (5)ด้านการวัดผลและประเมินผล 7 ตัวบ่งชี้ และ (6)ด้านหลักสูตร 8 ตัวบ่งชี้ ซึ่งได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ผลการประเมิน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนสวรรค์ ฤทธิ (2561 : 159) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย พบว่า ครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย มีการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมี

องค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง องค์ประกอบที่ 2 การจัดการการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน องค์ประกอบที่ 3 การออกแบบการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ องค์ประกอบที่ 4 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนสวรรค์ ธาบุตร (2561 : 159) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดหนองคายโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรวรรณ ดอนกระสินธุ์ (2561 : 138) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6.2 การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1)หลักการ (2)วัตถุประสงค์ (3)เนื้อหา (4)การดำเนินการ (5)การประเมินผล เนื้อหาประกอบด้วย 5 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 การจัดการเรียนรู้ โมดูล 2 การเรียนรู้ของผู้เรียน โมดูล 3 การบริหารจัดการ โมดูล 4 การสอนของครู โมดูล 5 ด้านการวัดผลและประเมินผล และ โมดูล 6 หลักสูตรวิธีการพัฒนา ประกอบด้วย 5 วิธีการ ได้แก่ การอบรมสัมมนา การเรียนรู้จากการปฏิบัติ การประชุมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การศึกษาจากเอกสารตำรา เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้เกิดองค์ความรู้และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากโปรแกรมเป็นชุดกิจกรรมที่เป็นแนวทางในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่มีการวางแผนไว้อย่างเป็นระบบมีขั้นตอนในการพัฒนาที่ออกแบบมาจากการนำเอาองค์ประกอบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐาน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ภายใต้บริบทของการพัฒนาในแต่ละองค์กรหรือรูปแบบในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนสวรรค์ ธาบุตร (2561 : 197) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย มีส่วนประกอบดังนี้ (1)หลักการ ประกอบด้วย หลักการของโปรแกรมความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาโปรแกรม (2)วัตถุประสงค์ ประกอบด้วยมีความเหมาะสมและมีความชัดเจน (3)กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย มีความครอบคลุม

และกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน (4)เนื้อหาประกอบด้วย มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ Module 1 การจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง Module 2 การจัดการการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน Module 3 การออกแบบการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ Module 4 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และระยะเวลาในการพัฒนา (5)การดำเนินการประกอบด้วย ความเหมาะสมของกิจกรรม การนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน การกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ความน่าสนใจของกิจกรรม ใบความรู้ ใบงาน สื่อเทคโนโลยี (วีดิทัศน์, PowerPoint, โปรเจคเตอร์) และสื่อบุคคลหรือวิทยากร (ที่เป็นที่รู้จักในวงการพัฒนาภาวะผู้นำในองค์กรต่างๆ (6)การประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินก่อนการพัฒนา การประเมินระหว่างการพัฒนาการประเมินหลังการพัฒนา และประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนาระยะโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเองเกี่ยวกับการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งสร้างความรู้ใหม่ในวิชาชีพของตนเองอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้สูงขึ้น และเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

7.1.2 ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้นำโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ไปใช้ร่วมกับการพัฒนาที่หลากหลายมาผสมผสานและบูรณาการแล้วนำมาใช้ในการพัฒนาสำหรับสถานศึกษา

7.1.3 สำหรับการนำโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไปใช้ในการพัฒนาครูในสถานศึกษาระดับต่างๆ ควรพิจารณาบริบทควบคู่ไปกับการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ควรศึกษาคู่มือโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ไปก่อนการนำไปใช้

7.2.2 การนำโปรแกรมไปใช้ต้องมุ่งเน้นให้ครูผู้รับการพัฒนารู้จักปฏิบัติตามคู่มือการใช้โปรแกรมตามขั้นตอนที่กำหนดภายใต้การดูแลช่วยเหลือของผู้บริหารสถานศึกษา และผู้มีส่วน

เกี่ยวข้องในการพัฒนา ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะ เจตคติที่ดีที่สามารถเป็นครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรม

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษา วิจัย และพัฒนาวิธีการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในรูปแบบอื่นๆ โดยมีวิธีการพัฒนาครูที่หลากหลาย

7.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยโมเดลเกี่ยวกับการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งเชิงระบบและเชิงรูปแบบเพื่อทำให้เห็นเป็นรูปธรรมสามารถพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แก่ผู้เข้ารับการพัฒนาได้เต็มศักยภาพ

8. เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2546). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2544). การปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ธนสวรรค์ ฤกษ์บุตร. (2561). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ไพรวรรณ ดอนกระสินธุ์. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการพัฒนาครูระดับได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. (2561). แผนปฏิบัติการประจำปี 2561. กาฬสินธุ์ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน. (2547). การพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.
กรุงเทพมหานคร : คลังน่านาวิทยา.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้วิจัยเล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สินธวา คามดิษฐ์ อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบที่ท่านกรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษาข้อคิดเห็น ตรวจสอบแก้ไขรูปแบบ รูปเล่ม อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัยทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ และประเมินโปรแกรม ขอขอบคุณ ผู้บริหาร ครูและบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 และทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือด้านการให้ข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์

คุณประโยชน์อันพึงมีแก่การศึกษาการวิจัยในเล่มนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณดีในส่วนของการศึกษานี้ให้แก่บุพการีชนผู้มีพระคุณทั้งมวล ครู อาจารย์ ผู้เคยอบรมสั่งสอนผู้วิจัยทั้งในอดีตและปัจจุบัน

การเปรียบเทียบตัวชี้วัดการเป็นเมืองที่มีการเดินทางอัจฉริยะ

The Comparisons of Criterion Indicators for Smart Mobility Evaluation

จุฑาทิพย์ กิจรักษา¹, ศุภวัฒน์ นกร วงศ์ธนวิสุ²

Juthatip Kijrugsa¹, Supawatanakorn Wongthanavasut²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : Juthatip_k@kkumail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเดินทาง ทำให้รูปแบบการเดินทางเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการและความเท่าทันของโลก จึงมีแนวคิดการพัฒนาเมืองในมิติด้านการเดินทาง คือ การเดินทางอัจฉริยะ (Smart Mobility) อันเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญหนึ่งของแนวคิดเมืองอัจฉริยะ (Smart city) ซึ่งองค์การและสถาบันวิจัยระดับสากลหลายแห่งได้มีการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดระบบการเดินทางอัจฉริยะเอาไว้ โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบตัวชี้วัดการเป็นเมืองที่มีระบบการเดินทางอัจฉริยะที่พัฒนาโดยองค์การและสถาบันวิจัยระดับสากล ได้แก่ CITYkeys, ISO, SCIS, ITU และ ETSI เพื่อให้ทราบว่าเมืองจะถูกเรียกว่ามีระบบการเดินทางอัจฉริยะนั้น อย่างน้อยที่สุดควรต้องประกอบด้วยตัวชี้วัดใดบ้าง ผลการศึกษาพบว่า ตัวชี้วัดการเป็นเมืองที่มีระบบการเดินทางอัจฉริยะ ประกอบด้วย ตัวชี้วัดด้านการเดินทางที่มีประสิทธิภาพ ตัวชี้วัดด้านการเข้าถึงการเดินทางที่

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ Graduate students in Public Administration, College of Local Administration, Khon Kaen University, Thailand.

² วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² College of Local Administration, Khon kaen University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 3 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 10 ตุลาคม 2562; ตอรับการตีพิมพ์: 22 ตุลาคม 2562

Received: September 3, 2019; Revised: October 10, 2019; Accepted: October 22, 2019

หลากหลาย และตัวชี้วัดด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ประยุกต์ใช้ ICT ซึ่งตัวชี้วัดทั้ง 3 ด้านดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ระบบการเดินทางมีความอัจฉริยะ

คำสำคัญ : 1. ตัวชี้วัด 2. เมืองอัจฉริยะ 3. การเดินทางอัจฉริยะ

ABSTRACT

Nowadays, technology plays an important role in daily life of humans, specifically mobility. This change has been affected to the mobility patterns to respond to the needs and keep attached to the world. Therefore, the concept of urban development in commuting is Smart Mobility, one dimension of the Smart City concept where numerous international organizations and research institutions have developed and developed smart mobility indicators. The purpose of this research was to compare indicators for being cities with smart mobility systems developed by organizations and research institutions at the international level, namely, CITYkeys, ISO, SCIS, ITU, and ETSI in order to perceive which indicators involved with the cities where can be called Smart Mobility. The results revealed that smart mobility cities consisted of efficient mobility indicators, various mobility accessing indicators, and ICT applied infrastructure indicators. All three indicators are important mechanisms assisting the mobility system to be intelligent.

Keywords : 1. Comparison 2. Smart City 3. Smart Mobility

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของผู้คนในปัจจุบัน และได้สร้างความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมรวมถึงพฤติกรรมกรรมการเดินทาง การที่จะต้องพัฒนาเมืองให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงเช่นนั้น จึงจำเป็นต้องใช้แนวคิดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวมุ่งตอบสนองต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความต้องการของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในเรื่องของความต้องการด้านรูปแบบการเดินทาง ซึ่งจะช่วยให้ผู้คนสามารถเข้าถึงระบบการเดินทางได้อย่างสะดวก และลดปัญหาอื่นๆ ที่มีสาเหตุมาจากการจราจรในงานวิจัยของสุรียานนท์ ซึ่งให้เห็นว่าเหตุผลข้างต้นเป็นจริง ที่ว่าเมืองอัจฉริยะมีศักยภาพเพียงพอที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงของเมือง โดยจากการพิสูจน์ของการนำ

แนวคิดเมืองอัจฉริยะไปปรับใช้(สุรียานนท์ พลสมิ, 2561 : 23)และการเดินทางอัจฉริยะตามแนวทางของบรัสเซล ที่มีการนำ Smart city wheel ของ Boyd Cohen(Brussels smart city, n.d : 1) ไปปรับใช้เพื่อช่วยให้ระบบการเดินทางมีความเป็นระบบระเบียบมากยิ่งขึ้น และลดความแออัดมลพิษจากการเดินทางและเป็นลงทุนในมนุษย์ สังคม และโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งเพื่อทำให้เศรษฐกิจเติบโตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและในโคเปนเฮเกนได้นำแนวคิดการเดินทางอัจฉริยะไปปรับใช้ เช่น กลายเป็นเมืองแห่งการปั่นและรถขนส่งโดยสารสาธารณะของเมืองเปลี่ยนมาใช้ในการขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้าแทนการใช้น้ำมันดีเซล เพื่อทำให้เมืองเกิดความยั่งยืนในการเดินทาง (Cruisecopenhagen, n.d. : 1) และเมืองอัมสเตอร์ดัม มีการนำการเดินทางอัจฉริยะไปปรับใช้ ซึ่งกลายเป็นเมืองหนึ่งที่มีการเดินทางภายในเมืองเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก และถูกจัดเป็น 1 ใน 10 เมืองที่มีระบบการเดินทางอัจฉริยะ ที่ใช้ให้ผู้คนเดินทางได้อย่างสะดวกและปลอดภัย ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการเดินทางตามแนวคิดเมืองอัจฉริยะให้เกิดประสิทธิภาพ และในงานวิจัยของ GIFFINGER(Giffinger, R., Fertner, C., Kramar, H., Kalasek, R., Pichler-Milanović, N., &Meijers, E, 2007 : 11) ได้ชี้ให้เห็นเกี่ยวกับการเดินทางที่เป็นมิติหนึ่งของเมืองอัจฉริยะว่า เป็นมิติที่เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อด้านอื่น ๆ ทั้งการพัฒนาตามระบบการเดินทางอัจฉริยะช่วยลดมลพิษ ความแออัดและเพิ่มความปลอดภัยในการเดินทาง ซึ่งถือว่าได้ต่อยอดเหตุผลที่ว่า การเดินทางอัจฉริยะ(Smart Mobility)ช่วยทำให้เมืองไม่ต้องเผชิญกับปัญหาด้านเดินทางที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งไม่ต้องพบปัญหาด้านอื่นๆ ที่เนื่องมาจากการเดินทาง

การเดินทางอัจฉริยะ (Smart Mobility) เป็นมิติหนึ่งของแนวคิดเมืองอัจฉริยะ (Smart City) และเป็นแนวทางพัฒนาการเดินทางโดยอาศัยวิธีการแบบใหม่ ซึ่งช่วยปฏิวัติการเดินทางอันเน้นเรื่องของความปลอดภัย ประสิทธิภาพในการเดินทาง และให้เลือกใช้หลากหลายประเภททั้งการเดินทางต้องมีความยืดหยุ่น สะดวก ความปลอดภัย และเป็นการเดินทางแบบพลังงานสะอาด การเดินทางอัจฉริยะเป็นรูปแบบการเดินทางมีเทคโนโลยีเข้ามาส่วนช่วยให้การดำเนินชีวิตง่ายขึ้น ทั้งมีการสร้างนวัตกรรมใหม่เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างง่ายดาย (Distributed Adaptive Systems, n.d. : 1) และเป็นการสร้างทางเลือกสำหรับคนที่มีความต้องการการเคลื่อนที่ในแบบต่างๆ มีการพลวัตความยืดหยุ่นในการจัดการ และมีประสิทธิภาพด้วยการนำข้อมูลกับนวัตกรรมใหม่ใหม่เข้าด้วยกัน(Sarfraz N. Brohi, David Asirvatham, 2018 : 15)และสามารถช่วยลดปัญหาอุปสรรคจากการจราจร เช่น การจราจรที่ติดขัด ปริมาณรถส่วนบุคคลเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่สอดคล้องกับปริมาณของถนน โดยการเดินทางอัจฉริยะเป็นการผสมผสานระหว่างการเดินทางในปัจจุบันเข้ากับเทคโนโลยี เพื่อแก้ไขปัญหาการจราจรให้มีความยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตอันเกี่ยวกับความคล่องตัวในการเดินทาง และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในเมือง ซึ่งการแก้ไขปัญหาการจราจรบนท้องถนนของแนวคิดการเดินทางอัจฉริยะ ไม่ใช่การ

แก้ปัญหาเหมือนในอดีต ที่เป็นการสร้างถนนให้เพียงพอต่อปริมาณรถยนต์ที่เพิ่มขึ้น แต่เป็นการปรับปรุงและพัฒนาาระบบการเดินทางให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อลดระยะเวลา ลดมลพิษ และลดอุปสรรคในการเดินทางของผู้คน รวมถึงประหยัดงบประมาณในการสร้างและดูแลรักษาโครงสร้างพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นถนน สะพาน หรืออุโมงค์ ฯลฯ เช่น การออกแบบเมืองให้เอื้อต่อการเดินและปั่นจักรยาน การใช้บริการรถขนส่งสาธารณะ การใช้เทคโนโลยีเซนเซอร์เพื่อค้นหาเส้นทางการจราจรและที่จอดรถ ตลอดจนนวัตกรรมรถยนต์ไร้คนขับ

การพัฒนาการเดินทางให้มีความอัจฉริยะนั้นนอกจากจะต้องมีการวางแผนและเป้าหมายในการพัฒนาแล้ว ยังมีความจำเป็นต้องทราบถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณา หรือตัวชี้วัด (Key preferment indicators) เป็นมาตรฐานที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวัดความสำเร็จในการพัฒนาเมืองซึ่งในประเทศที่มีการนำแนวคิดเมืองอัจฉริยะไปปรับใช้ มีการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในการพัฒนาเพื่อผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ แม้กระทั่งองค์การและสถาบันระดับสากล เช่น สถาบันวิจัยทางเทคนิคของฟินแลนด์ (VTT) และคณะ (Peter Bosch, Sophie Jongeneel, Vera Rovers (TNO), Hans-Martin Neumann (AIT), Miimu Airaksinen and ApoHuovila (VTT)., 2017 : 25) สหภาพยุโรป (EU)(Antonio Garrido Marijuán, Ghazal Etmnan, Sebastian Möller, 2017 : 24) องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (ISO)(ISOICT, 2017 : 7) สถาบันมาตรฐานโทรคมนาคมยุโรป (ETSI)(ETSI, 2017: 8) และองค์การสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) โดยมาตรฐานITU-T Y.4901/L.1601 (ITU, 2016 : 11), ITU-T Y.4902 / L.1602 (ITU, 2016 : 9) และ ITU-T Y.4903/L.1603 (ITU, 2016 : 11-28) อันส่วนเกี่ยวข้องกับเมืองอัจฉริยะก็มีการกำหนดตัวชี้วัดการเดินทางอัจฉริยะ ซึ่งเป็นหนึ่งในด้านที่มีความสำคัญในการพัฒนา ตัวชี้วัดขององค์กรระดับสากลเหล่านี้ จะสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาที่เป็นมาตรฐาน เพื่อที่เมืองต่างๆ จะสามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินการ ทั้งนี้ การจะกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะพัฒนาการเดินทางอัจฉริยะ ต้องคำนึงถึงบริบทของแต่ละประเทศ ทั้งด้านภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ หรือเศรษฐกิจ ประกอบกัน

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเปรียบเทียบตัวชี้วัดการเดินทางอัจฉริยะของโครงการภายใต้การสนับสนุนของสหภาพยุโรป (EU) สถาบันและองค์การระดับสากลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเดินทางฯ ว่ามีปัจจัยใดที่ใช้เป็นกรอบในการกำหนดตัวชี้วัดและภายใต้ปัจจัยเหล่านั้นตัวชี้วัดมีจุดร่วมกัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบตัวชี้วัดการเป็นเมืองที่มีการเดินทางอัจฉริยะของสถาบันและองค์การระดับสากล

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ผู้มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองให้มีระบบการเดินทางอัจฉริยะได้นำตัวชี้วัดไปปรับใช้ในการประเมินความอัจฉริยะในเมืองของตน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ
- 3.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเมือง ได้ทราบและมีแนวทางในการประเมินความอัจฉริยะของการพัฒนา เพื่อให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดการเป็นเมืองที่มีระบบการเดินทางอัจฉริยะ
- 3.3 ประชาชนได้ทราบถึงตัวชี้วัดในการพัฒนาเมืองให้มีระบบการเดินทางอัจฉริยะ และตระหนักว่าตนก็เป็นส่วนหนึ่งในการที่จะทำให้เมืองมีความอัจฉริยะ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร โดยผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ อันประกอบด้วย เอกสารตัวชี้วัดการเดินทางอัจฉริยะขององค์การและสถาบันระดับสากล โดยเป็นการคัดเลือกเอกสารระดับทุติยภูมิ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารระดับทุติยภูมิ ผู้วิจัยนำข้อมูลเอกสารมาทำการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางของตัวชี้วัด และวิเคราะห์จำนวนตัวชี้วัดที่มีความซ้ำของความหมาย รูปแบบ วิธีการคำนวณหาตัวแปร ที่สอดคล้องกันไปในทิศทางเดียวกัน โดยการวิเคราะห์ตัวชี้วัดที่มาจากแหล่งที่มา มากกว่า 1 แห่งเลือกใช้ แสดงให้เห็นว่าตัวชี้วัดนั้นมีความสำคัญในการนำไปปรับใช้กับการพัฒนาการเดินทางอัจฉริยะ(มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2560 : 42) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงจุดร่วมของตัวชี้วัดและเปรียบเทียบตัวชี้วัดของสหภาพยุโรป องค์การและสถาบันระดับสากล ที่มีขั้นตอนวิธีการในการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัด

5. ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์และเปรียบเทียบตัวชี้วัดของโครงการที่อยู่ภายใต้การสนับสนุนของสหภาพยุโรป (EU) สถาบันและองค์การระดับสากล โดยมีทั้งหมด 5 แหล่งข้อมูล อันได้แก่ โครงการ CITY keys ของสถาบันวิจัยทางเทคนิคของฟินแลนด์ (VTT)และคณะโครงการ Smart City Information System (SCIS)ของสหภาพยุโรป (EU) องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (ISO) องค์การสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) และสถาบันมาตรฐานโทรคมนาคมยุโรป (ETSI) ที่ได้จัดทำ ETSI GS OEU 019 V1.1.1 ที่รวมรวบนำตัวบ่งชี้จากแหล่งที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งจากประกอบด้วย 42 ตัวชี้วัด พบว่า ตัวชี้วัดการเดินทางอัจฉริยะที่มีส่วนช่วยให้เมืองมีความอัจฉริยะสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการเดินทางที่มีประสิทธิภาพ ด้านการเข้าถึงการเดินทางที่หลากหลายและด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ประยุกต์ใช้ ICT ทั้งนี้ สามารถระบุตัวชี้วัดการ

เดินทางมีความเหมือนหรือจุดร่วมของตัวชี้วัดได้ทั้งหมด 10 ตัวชี้วัดซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ระบบการเดินทางมีความอัจฉริยะ สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ด้านการเดินทางที่มีประสิทธิภาพ เป็นการเดินทางที่มุ่งเน้นการประหยัดพลังงาน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตัวชี้วัดดังนี้ 1) ปรับปรุงการเข้าถึงการแก้ไขปัญหายานพาหนะที่ใช้ร่วมกัน 2) การขยายโครงข่ายเส้นทางจักรยาน 3) การขนส่งพลังงานสะอาด 4) การขนส่งพลังงานสะอาดที่ใช้ร่วมกัน 5) การขนส่งที่ไม่ใช้รถยนต์ 6) ขนาดโครงข่ายการขนส่งที่ไม่ใช้รถยนต์ 7) การส่งเสริมการขนส่งสีเขียว 8) นโยบายการลดความแออัด 9) ข้อมูลการใช้พลังงานรวมโดยน้ำมันเชื้อเพลิงภาค 10) ประสิทธิภาพของการจราจรบนท้องถนน 11) การใช้รถไฟฟ้าร่วมกัน 12) ความยาวเครือข่ายของเส้นทางจักรยาน 13) โครงสร้างพื้นฐานสำหรับคนเดินเท้าและ 14) ประสิทธิภาพการจราจรบนท้องถนน ซึ่งตัวชี้วัดข้างต้น นำระบบการเดินทางผสมผสานเข้ากับการรักษาสิ่งแวดล้อม อันเป็นจุดริเริ่มของการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีส่วนช่วยให้ผู้คนในเมืองตระหนักถึงความสำคัญของการเดินทางที่ส่งกระทบถึงสิ่งแวดล้อม ทั้งการเดินทางที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมต้องสะดวกและปลอดภัย เพราะจะทำให้ผู้คนหันมาเลือกใช้เพิ่มมากขึ้น โดยตัวชี้วัดจาก 14 ตัว สามารถระบุถึงจุดร่วมสำคัญของตัวชี้วัดของด้านนี้ได้คือตัวชี้วัดการขนส่งพลังงานสะอาดภายในเมือง ตัวชี้วัดการขนส่งที่ใช้ร่วมกันภายในเมือง ตัวชี้วัดประสิทธิภาพของการขนส่งที่ลดความแออัด และตัวชี้วัดโครงสร้างพื้นฐานสำหรับคนเดินเท้า

ด้านการเข้าถึงการเดินทางที่หลากหลาย มุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีสิทธิเลือกรูปแบบการเดินทางได้หลายทาง ตัวชี้วัด 11 ดังนี้ 1) การเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะ 2) คุณภาพของการขนส่งสาธารณะ 3) ระบบขนส่งสาธารณะที่มีความจุสูงโดยจำนวนประชากร 100,000 คนต่อกิโลเมตร 3 ตัวชี้วัด 4) จำนวนรถยนต์ส่วนบุคคลต่อคน 5) จำนวนของผู้โดยสารและยานพาหนะส่วนตัวต่อกิโลเมตร 6) จำนวนยานพาหนะที่มีประสิทธิภาพที่มีติดตั้งในพื้นที่ 7) จำนวนสถานี E-Charging ที่ใช้งานในพื้นที่ 8) การใช้ระบบขนส่งสาธารณะ 9) โครงข่ายการขนส่งสาธารณะ 10) การเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะ และ 11) การเข้าถึงวิธีการแก้ปัญหาร่วมกันของยานพาหนะสำหรับการเดินทางในเมืองซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าวเป็นตัวชี้วัดที่ให้ความสำคัญกับการสร้างทางเลือกให้ประชาชน เพราะเล็งเห็นได้ว่าการเดินทางด้วยยานพาหนะทางเลือกเดียวตลอดทั้งการเดินทางไม่สามารถตอบสนองได้อย่างคุ้มค่า ทั้งอาจสร้างผลเสียซึ่งอาจจะกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และความคุ้มค่าในเรื่องของเวลาที่ใช้อยู่ในขณะเดินทาง โดยตัวชี้วัดจาก 11 ตัว สามารถระบุถึงจุดร่วมสำคัญของตัวชี้วัดของด้านนี้ได้คือ ตัวชี้วัดความสามารถในการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะ ตัวชี้วัดความเพียงพอในการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะ และตัวชี้วัดคุณภาพของระบบขนส่งสาธารณะ

ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ประยุกต์ใช้ ICT เป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ให้การเดินทางนั้น มีความสะดวกและง่ายยิ่งขึ้น ตัวชี้วัดดังนี้ 1) ความครอบคลุมของการติดตั้งเครื่องตรวจจับบนถนน 2) ความครอบคลุมของระบบการนำทางที่จอดรถ 3) ความครอบคลุมการรายงานข่าวของ

กระดานข่าวรถประจำทางแบบอิเล็กทรอนิกส์ 4) อัตราส่วนการรับข้อมูลการจราจรต่อคน 5) ผลกระทบของ ICT APP ที่ใช้ในการเคลื่อนไหว 6) ความสามารถในการตรวจสอบโดยใช้ ICT 7) ความพร้อมใช้งานของระบบนำทางที่จอดรถ 8) ความพร้อมของข้อมูลการจราจรตามเวลาจริง 9) การจัดการไฟถนนโดยใช้ ICT 10) การจัดการระบบก๊าซโดยใช้ ICT 11) ความพร้อมของข้อมูลตามเวลาจริงเกี่ยวกับการใช้ก๊าซ 12) ความพร้อมของระบบการใช้จักรยาน/รถยนต์ร่วมกันแบบออนไลน์ 13) การใช้ระบบนำทางตามเวลาจริง 14) ข้อมูลการขนส่งสาธารณะตามเวลาจริง และ 15) การตรวจสอบการจราจร ซึ่งตัวชี้วัดข้างต้น ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ประยุกต์ใช้ ICT เป็นด้านที่ทุกเมืองหรือทุกสถาบันที่มีเป้าหมายจะพัฒนาเมืองให้มีความอัจฉริยะในปัจจุบัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะเลือกนำไปปรับใช้กับเมืองของตน เพราะในยุคที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของผู้คน ปฏิเสธไม่ได้ว่าการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้มีส่วนช่วยให้การเดินทางต่าง ๆ ง่ายขึ้น โดยตัวชี้วัดจาก 15 ตัว สามารถระบุถึงจุดร่วมสำคัญของตัวชี้วัดของด้านนี้ได้คือ ตัวชี้วัดข้อมูลการขนส่งแบบ Real-time ตัวชี้วัดตรวจสอบการเดินทางโดย ICT ตัวชี้วัดความพร้อมใช้งานของระบบการนำทางที่จอดรถ

จากการวิเคราะห์จุดร่วมของตัวชี้วัด สามารถสรุปได้ว่าจุดร่วมของตัวชี้วัดหรือตัวชี้วัดที่จะช่วยให้เมืองมีการเดินทางอัจฉริยะ อย่างน้อยที่สุดต้องประกอบด้วยตัวชี้วัด 3 ด้านคือ 1) ตัวชี้วัดด้านการเดินทางที่มีประสิทธิภาพ 2) ตัวชี้วัดด้านการเข้าถึงการเดินทางที่หลากหลาย และ 3) ตัวชี้วัดด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ประยุกต์ใช้ ICT และประกอบด้วยตัวชี้วัด 10 ตัว ดังนี้ 1) การขนส่งพลังงานสะอาดภายในเมือง 2) การขนส่งที่ใช้ร่วมกันภายในเมือง 3) ประสิทธิภาพของการขนส่งที่ลดความแออัด 4) โครงสร้างพื้นฐานสำหรับคนเดินเท้า 5) ความสามารถในการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะ 6) ความเพียงพอในการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะ 7) คุณภาพของระบบขนส่งสาธารณะ 8) ข้อมูลการขนส่งแบบ Real-time 9) ตรวจสอบการเดินทางโดย ICT และ 10) ความพร้อมใช้งานของระบบการนำทางที่จอดรถ

ตัวชี้วัดทั้ง 3 ด้านซึ่งประกอบด้วย 10 ตัวชี้วัด หากนำไปปรับใช้จะเข้าไปช่วยลดปัญหาการจราจร เช่น การจราจรที่ติดขัด มลพิษอันเกิดจากการจราจร ประสิทธิภาพของระบบขนส่งสาธารณะ ฯลฯ ซึ่งตัวชี้วัดเหล่านั้นเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การดำเนินงานเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาของเมืองเป็นไปอย่างสอดคล้องกับเป้าหมายให้กลายเป็นเมืองที่มีระบบการเดินทางอัจฉริยะได้ในที่สุดและลดปัญหาที่เกิดจากการจราจร ทั้งลดปัญหาด้านภาระค่าใช้จ่ายเพื่อสร้างเกณฑ์การประเมินนอกจากนี้ การพัฒนาตามแนวคิดการเดินทางอัจฉริยะมิใช่เป็นการนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้อย่างเดียวนั่นแต่ตัวประชาชนผู้เดินทางก็มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาการเดินทางอัจฉริยะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6. อภิปรายผลการวิจัย

การเปรียบเทียบตัวชี้วัดการเดินทางอัจฉริยะขององค์กรและสถาบัน สามารถแบ่งประเภทของตัวชี้วัดออกเป็น 3 ด้านประกอบด้วย ด้านการเดินทางที่มีประสิทธิภาพ ด้านการเข้าถึงการเดินทางที่หลากหลาย และด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ประยุกต์ใช้ ICT อันจะนำไปสู่การเป็นเมืองที่มีระบบการเดินทางอัจฉริยะ ได้สอดคล้องตามแนวความคิดของ Boyd Cohen ซึ่งได้สร้าง Smart City Wheel (Bravo, 2017 : 1) เป็นแบบแห่งการพัฒนาเมือง เพื่อใช้ในการติดตามความคืบหน้าและประเมินความอัจฉริยะของเมือง ซึ่งตัวชี้วัด 10 ตัว จากการวิเคราะห์ เป็นตัวชี้วัดที่มีความสอดคล้องกัน และนำไปสู่การพัฒนาเมืองให้มีความยั่งยืน ทั้งในมิติของสังคมและสิ่งแวดล้อม

ด้านการเดินทางที่มีประสิทธิภาพ หมายความรวมถึงการเดินทางที่มุ่งเน้นการประหยัดพลังงาน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัดได้แก่ ตัวชี้วัดการขนส่งพลังงานภายในเมือง ตัวชี้วัดการขนส่งพลังงานที่ใช้ร่วมกันในเมือง ตัวชี้วัดประสิทธิภาพของการขนส่งที่ลดความแออัด และตัวชี้วัดโครงสร้างพื้นฐานสำหรับคนเดินเท้าเป็นด้านที่มุ่งแก้ไขผลกระทบจากวิวัฒนาการของยานพาหนะที่สร้างมลภาวะทางเสียงและอากาศ และไม่มีความยั่งยืน ตัวชี้วัดข้างต้นจะเข้ามาปรับรูปแบบการเดินทางให้สะดวก รวดเร็ว ช่วยให้ประชาชนในเมืองหันมาใช้ระบบการขนส่งที่มุ่งเน้นการเป็นเจ้าของร่วมกันมากกว่าการเป็นเจ้าของคนเดียว ทั้งยังช่วยลดปัญหาปริมาณการใช้รถยนต์ที่เพิ่มสูงขึ้นและลดภาระจากค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับรถยนต์ส่วนบุคคลลดความเครียดและลดปริมาณการใช้เวลาอยู่บนระบบการเดินทาง ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจในการใช้ระบบการเดินทางและมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ด้านการเข้าถึงการเดินทางที่หลากหลาย มุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีสิทธิเข้าถึงรูปแบบการขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงได้ง่ายและเชื่อมต่อถึงกัน ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ ตัวชี้วัดความสามารถในการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะ ตัวชี้วัดความเพียงพอในการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะ และตัวชี้วัดคุณภาพของระบบขนส่งสาธารณะเป็นด้านหนึ่งที่มีความสำคัญ ปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ผู้คนหันมาใช้ระบบขนส่งสาธารณะคือคุณภาพและความหลากหลาย เพราะเป็นสิ่งที่ประชาชนจะให้คุณค่าว่าการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะจะทำให้พวกเขาได้ประโยชน์อย่างไรและจะให้ประโยชน์แก่คนอื่นอย่างไรจากการเดินทางครั้งนี้ เช่น ประหยัดค่าใช้จ่ายกว่ารถยนต์ส่วนบุคคลและลดปัญหาปริมาณการใช้รถยนต์ไปพร้อมกัน

ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ประยุกต์ใช้ ICT เป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ให้การเดินทางนั้น มีความสะดวกและง่ายยิ่งขึ้น ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ ตัวชี้วัดข้อมูลการขนส่งแบบ Real-time ตัวชี้วัดตรวจสอบการเดินทางโดย ICT และตัวชี้วัดความพร้อมใช้งานของระบบการนำทางที่จอดรถ ซึ่งตัวชี้วัดมุ่งเน้นการเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้ง่ายขึ้นเพียงผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับการเลือกใช้ประเภทของการเดินทางและเส้นทางที่เลือกใช้ เพราะเมื่อ

ประชาชนยังมีข้อมูลแบบเท่าทันการเปลี่ยนแปลงมากเท่าไรจะยิ่งช่วยประชาชนสามารถวางแผนการเดินทางที่อาจลดการก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัดและอุบัติเหตุทางถนนได้

ดังนั้น แนวคิดการพัฒนาเมืองด้านการเดินทางอัจฉริยะ (Smart Mobility) และตัวชี้วัดด้านการเดินทางอัจฉริยะข้างต้นนั้นเมืองต่างๆ สามารถนำไปปรับใช้และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเมืองและช่วยเพิ่มคุณภาพในการดำรงชีวิตของผู้คนในเมืองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ M D Pop และ O Protean (M D Pop and O Protean, 2019 : 8) เพราะเป็นตัวชี้วัดที่เป็นจุดร่วมของตัวชี้วัดที่ใช้ประเมินการเดินทางอัจฉริยะระดับสากลหรือ เป็นตัวชี้วัดหลักที่เมืองทุกเมืองสามารถนำไปปรับใช้ในการประเมินความอัจฉริยะของเมืองในมิติของการด้านการเดินทางโดยกว้างหากเมืองที่มีความต้องการพัฒนาเมืองให้มีระบบการเดินทางอัจฉริยะไปปรับใช้ การนำตัวชี้วัดที่ผ่านการคัดเลือกและพัฒนาโดยองค์กรระดับสากล ประกอบกับตัวอย่างการนำไปใช้ประเมินเมืองที่ผลลัพธ์ชี้ให้เห็นว่าอัจฉริยะ และจัดอยู่ในอันดับต้นๆ ของการเป็นเมืองที่มีการเดินทางอัจฉริยะ เมืองที่นำตัวชี้วัดเหล่านี้ไปปรับใช้จะเกิดความคุ้มค่า ด้านทรัพยากรมนุษย์ เวลาและงบประมาณในการใช้สำหรับคัดเลือกหรือพัฒนาตัวชี้วัด ทั้งจะช่วยลดความเสี่ยงของเมืองสำหรับการกำหนดทิศทางตัวชี้วัดว่าตัวชี้วัดของเมืองสามารถกลายเป็นเมืองที่มีระบบการเดินทางอัจฉริยะเมื่อนำเทียบกับเมืองอื่นๆ ได้หรือไม่ การมุ่งเน้นและพัฒนาตัวชี้วัดสะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานด้านการเดินทาง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้คนและความเท่าทันทางเทคโนโลยี ทว่า การนำเทคโนโลยีมาปรับใช้เพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้เมืองกลายเป็นเมืองอัจฉริยะได้ ต้องอาศัยความตระหนักถึงของผู้คนในเมืองที่จะช่วยให้เมืองมีความอัจฉริยะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Clara Benevolo และ Renata Dameri (Clara Benevolo and Renata Dameri, 2016 : 12)

หากนำตัวชี้วัดการเดินทางอัจฉริยะมาปรับใช้กับประเทศไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยต้องพิจารณาถึงลักษณะภูมิประเทศ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ทั้งกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศและมีความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aleksander (Orlowski, 2019 : 21) ว่าการนำการเดินทางอัจฉริยะไปปรับใช้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมด้านพื้นที่ด้วย และจะต้องคำนึงถึงเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม การใช้ชีวิตประชาชน การปกครอง และการเดินทางไปพร้อมกันเพื่อความมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์จากการวางแผนการพัฒนาทั้งนี้เห็นว่าการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนและภาครัฐจะช่วยให้การพัฒนาเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนให้มีสวัสดิภาพในการเดินทางที่ตอบสนองได้ตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปปรับใช้

7.1.1 ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมือง ต้องตัดสินใจเลือกตัวชี้วัดที่มีประสิทธิภาพในการประเมินถึงความสำเร็จในการพัฒนา เพราะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาเมืองบรรลุเป้าหมาย

7.1.2 หน่วยงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะมีความจำเป็นที่จะทราบบทบาทหน้าที่และเกณฑ์ในการประเมินความสำเร็จในการพัฒนา

7.1.3 ประชาชนผู้เดินทาง มีส่วนสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาเมืองตามแนวคิดการเดินทางอัจฉริยะประสบความสำเร็จ เพราะทราบถึงเกณฑ์การประเมินจะทำให้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาและจุดมุ่งหมายของเมือง

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

จากการศึกษาตัวชี้วัดการเดินทางที่ช่วยให้เมืองมีระบบการเดินทางอัจฉริยะ เนื่องด้วยศึกษาผ่านเอกสารจากต่างประเทศเป็นหลัก การจะนำแนวทางการพัฒนาดังกล่าวมาวิจัยให้เข้ากับประเทศไทยเพื่อให้ได้ตัวชี้วัดที่เหมาะสมนำมาปรับใช้ มีความจำเป็นต้องเข้าถึงบริบทของประเทศไทยในปัจจุบัน ย่อมต้องอาศัยมุมมองและความคิดเห็นของผู้วางแผนการพัฒนา องค์กรที่มีส่วนนำแผนนั้นไปปฏิบัติ ภาคเอกชน ประชาชนในแต่ละช่วงอายุ รวมถึงผู้พิการ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงการตอบสนองที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด จึงเป็นประเด็นที่ควรศึกษาต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2560). การวิจัยการพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อประเมินการเป็นเมืองสีเขียว

ใน 14 จังหวัดภาคใต้ประจำปี 2560. สืบค้นเมื่อ 26 มีนาคม 2562. จาก <http://www.cmgfthailand.psu.ac.th/images/doc/2GreenCityIndicators60.pdf>

สุริยานนท์ พลสิม. (2562). นิยาม องค์กรประกอบ ตัวชี้วัด และผลลัพธ์ของเมืองอัจฉริยะ (Understanding Smart City). สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2562. จาก https://www.researchgate.net/publication/331008437_niyam_xngkhprakxb_tawchiwad_leaphllaphthkhxngmeuxngxacchriya_Understanding_Smart_City

Aleksander Orłowski and Patrycja Romanowska. (2019). **Smart Cities Concept- Smart Mobility Indicator**. Retrieved October 17, 2019. From https://www.researchgate.net/publication/330956892_Smart_Cities_Concept_Smart_Mobility_Indicator

- Antonio Garrido Marijuán, Ghazal Etminan, Sebastian Möller. (2017). **SMART CITIES INFORMATION SYSTEM: KEY PERFORMANCE INDICATOR GUIDE**. Retrieved December 3, 2018. From https://smarcitiesinfosystem.eu/sites/default/files/document/scis_kpi_guide.pdf
- Brussels Smart City. (n.d.). **What is a smart city?**. Retrieved July 23, 2019. From <https://smarcity.brussels/the-project-definition>
- Clara Benevolo and Renata Dameri. (2016). **Smart Mobility in Smart City. Action taxonomy, ICT intensity and public benefits**. Retrieved October 18, 2019. From https://www.researchgate.net/publication/284916936_Smart_Mobility
- Cruise Copenhagen. (n.d.). **Copenhagen: A Sustainable City**. Retrieved July 23, 2019. From <https://www.visitcopenhagen.com/cruisecopenhagen/copenhagen/copenhagen-sustainable-city>
- Distributed Adaptive Systems. (n.d.). **Smart Mobility**. Retrieved February 15, 2019. From <https://das.fbk.eu/taxonomy/term/11>
- ETSI. (2017). **Operational energy Efficiency for Users (OEU) KPIs for Smart Cities**. Retrieved January 14, 2018. From https://www.etsi.org/deliver/etsi_gs/OEU/001_099/019/01.01.01_60/gs_OEU019v010101p.pdf?fbclid=IwAR3dIQa7f6jRHYHMUixdxWJfTTiNlrVsbp7kohnV1AncWgRQlsm710aAuU
- Giffinger, R., Fertner, C., Kramar, H., Kalasek, R., Pichler-Milanović, N., & Meijers, E. (2007). **Smart Cities - Ranking of European medium-sized cities**. Retrieved July 25, 2019. From http://curis.ku.dk/ws/files/37640170/smart_cities_final_repoit.pdf in_Smart_City_Action_taxonomy_ICT_intensity_and_public_benefits
- ISO. (2014). **ISO/IEC JTC 1 Information technology Smart cities**. Retrieved December 15, 2018. From https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/developing_standards/docs/en/smart_cities_report-jtc1.pdf
- ITU. (2016). **Key performance indicators related to the use of information and communication technology in smart sustainable cities**. Retrieved December 13, 2018, From https://www.itu.int/rec/dologin_pub.asp?lang=e&id=T-REC-L.1601-201606-!!PDF-E&type=items

- ITU-T. (2016). **Key performance indicators for smart sustainable cities to assess the achievement of sustainable development goals**. Retrieved December 16, 2018. From <https://www.itu.int/itu-t/recommendations/rec.aspx?rec=12884>
- ITU-T. (2016). **Key performance indicators related to the sustainability impacts of information and communication technology in smart sustainable cities**. Retrieved December 16, 2018. From <https://www.itu.int/itu-t/recommendations/rec.aspx?rec=12884>
- Linda M. Bravo. (2017). **What Exactly Is a Smart City ?**. Retrieved September 1, 2019. From <https://www.economicjournal.co.uk/2017/11/what-exactly-is-a-smart-city/>
- M D Pop and O Protean. (2019). **Dentification of Significant Metrics and Indicators for Smart Mobility**. Retrieved October 18, 2019 from <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1757-899X/477/1/012017/meta>
- Peter Bosch, Sophie Jongeneel, Vera Rovers (TNO), Hans-Martin Neumann (AIT), Miimu Airaksinen and Aapo Huovila (VTT). (2017). **CITY keys indicators for smart city projects and smart cities**. Retrieved December 20, 2018. From <http://nws.euocities.eu/MediaShell/media/CITYkeystheindicators.pdf>
- Sarfraz N. Brohi, David Asirvatham. (2018). **Smart Mobility Cities: connecting Bristol and Kuala Lumpur Project Report**. Retrieved March 18, 2019. From https://www.academia.edu/37538337/Smart_Mobility_Cities_Connecting_Bristol_and_Kuala_Lumpur

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความกรุณาจากหลายท่าน ซึ่งไม่อาจนำมากล่าวได้หมด ผู้มีพระคุณท่านแรกที่ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวุศุคณบดีวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี และรองศาสตราจารย์ ดร.พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น และผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติบดี ไยพูล คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นผู้ให้ความรู้ โอกาส และการสนับสนุนตลอดระยะเวลาการดำเนินการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณครอบครัวและผู้มีพระคุณทุกท่าน ตลอดจนเพื่อนร่วมงานและเพื่อนสนิท ผู้ที่ให้ความสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัยตลอดการศึกษาจนประสบความสำเร็จ

สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดอุดรธานี

The States and Problems of Participating in Academic Administration of Secondary
Schools Under the Office of Udon Thani Educational Service Area 20

บัณฑิต หาญธงชัย¹

Bandit Hanthongchai¹

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : dr.bandit98@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ปฏิบัติการสอน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 576 คน เลือกโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนมีสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับมาก ส่วนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนมีสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้ปฏิบัติการสอน มีความคิดเห็นว่าโรงเรียนมีปัญหาการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ส่วนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนมีปัญหาการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 30 สิงหาคม 2562; แก้ไขบทความ: 14 ตุลาคม 2562; ตอบรับการตีพิมพ์: 22 ตุลาคม 2562

Received: August 30, 2019; Revised: October 14, 2019; Accepted: October 22, 2019

ปานกลาง ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ปฏิบัติการสอน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนมีปัญหาการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน 3)ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ปฏิบัติการสอนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : 1. การมีส่วนร่วม 2. การบริหารวิชาการ 2. โรงเรียนมัธยมศึกษา

ABSTRACT

The objectives of the research article were to study and compare the states and problems of participation in academic administration of secondary schools under the Office of Udon Thani Education Service Areas 20. The sample of the study drawn school administrators, teachers and members of basic education committee consisted of 576 people selected by the stratified random sampling based on school sizes. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire. Data were analyzed for frequency, percentage, mean, standard deviation, one-way ANOVA and differences found by mean-pairing with the Scheffe's method by using the SPSS/PS program.

The research findings revealed as follows : 1. The school administrators and teachers were found at the high level of participation in academic administration while members of basic education committee were found at the moderate level. Moreover, the school administrators and teachers viewed that the state of participation of schools in academic administration was higher than that of members of basic education committee. 2. On problems concerning participation in academic administration, the administrators and teachers thought that the level of problems was low, while the members of basic education committee viewed that it was moderate. The school administrators, teachers and basic education committee member viewed that the schools' participation problems for the overview and each aspect were not different. 3. The school administrators, teachers and basic education committee of participation in the academic administration and the overall views over this matter were not different.

Keywords : 1. Participation 2. Academic Administration 3. Secondary Schools

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับบุคคล เพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพในสังคม แต่อาจไม่เพียงพอในการประกอบอาชีพ ยกเว้นอาชีพที่ได้รับการอบรมฝึกฝนมาจากครอบครัว หรือจากสภาพแวดล้อมวัยเยาว์ การศึกษาระดับนี้ถือเป็นเงื่อนไขจำเป็นที่รัฐต้องดูแลจัดหาให้หรือส่งเสริมให้เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือประชาชนร่วมจัดให้มีขึ้นและถือว่าประชาชนทุกคนต้องผ่านการศึกษาระดับพื้นฐาน (ปรัชญา เวสารัชช์, 2545 : 43) ดังนั้น การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการเป็นการสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลสังคมไทยผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

การบริหารงานวิชาการ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษาให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ เข้าใจขอบข่ายภาระหน้าที่ของการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างดี ผู้บริหารไม่อาจดำเนินการบริหารจัดการได้โดยลำพัง จำเป็นต้องอาศัยหลักและกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมซึ่งได้รับการยอมรับว่า ทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารงานและเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ การบริหารงานวิชาการไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น ผู้บริหารให้ความสนใจงานวิชาการน้อย มุ่งเน้นงานธุรการและงานอาคารสถานที่ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมน้อย จะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการต้องการพลังขับเคลื่อนจากทุกฝ่ายบนพื้นฐานของการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะครูอาจารย์เพราะเป็นผู้รู้ปัญหาของการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะภารกิจหลักคือการบริหารงานวิชาการ จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นตามเป้าหมายที่วางไว้ได้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้การมีส่วนร่วมของคณะครูในการบริหารวิชาการทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาต่อไป

จากแนวคิดดังกล่าวเพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัว และมีความเข้มแข็งรัฐจึงให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล โดยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2546 ในมาตรา 35 ดังนี้ มาตรา 35 สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 (2) เฉพาะที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล เมื่อมีการยุบเลิกสถานศึกษาตามวรรคหนึ่ง ให้ความเป็นนิติบุคคลสิ้นสุดลง มาตรา 38 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่และผู้ทรงคุณวุฒิ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 34) ดังนั้น รูปแบบการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาจึงเป็นการบริหารโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคล เป็นการบริหารจัดการที่สถานศึกษา (Schools Based Management : SBM) ใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Administration) โดยการมีส่วนร่วมของบุคคลในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่กฎหมายกำหนด จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของคณะครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อกระบวนการบริหารในสถานศึกษา ซึ่งช่วยให้การตัดสินใจทางการบริหารมีคุณภาพ ประสิทธิภาพการทำงานดีขึ้น การออกจากงาน การขาดงานและความเฉื่อยช้าน้อยลง การติดต่อสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชามีมากขึ้น ขจัดความขัดแย้ง ส่งผลให้บุคลากรมีกำลังใจ เกิดความพึงพอใจต่อองค์กร ส่งเสริมความไว้วางใจต่อกัน เป็นการสร้างทีมงานที่เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 กำหนดให้โรงเรียนมัธยมศึกษา มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอำนาจหน้าที่บริหารงานวิชาการ บริหารงบประมาณ บริหารงานบุคคล และงานบริหารทั่วไป ภายใต้การกำกับ และส่งเสริมสนับสนุนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้วยเหตุผลและความสำคัญของการบริหารงานวิชาการและการบริหารแบบมีส่วนร่วมดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดอุดรธานี เพื่อจะได้เป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษา นำไปใช้ในการบริหารวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ปฏิบัติการสอน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน

2.3 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 ตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน

2.4 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 ตามความคิดเห็นของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบข้อมูลสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20

3.2 ได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางที่ผู้บริหารสถานศึกษา จะนำมาใช้ในการปรับปรุงการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ปฏิบัติการสอน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 576 คน เลือกโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคิร์ท(Likert) มีค่าความเชื่อมั่นด้านสภาพการมีส่วนร่วมเท่ากับ 0.98 และด้านปัญหาการมีส่วนร่วมเท่ากับ 0.99 การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้(Scheffe') โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ปฏิบัติการสอน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โดยภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้ปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นต่อสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับมาก

ส่วนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นว่ามีสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มพบว่าแตกต่างกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นว่างานโรงเรียนมีสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการสูงกว่าความคิดเห็นของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนคู่อื่นๆ นอกนั้นมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

5.2 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ปฏิบัติการสอน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นว่างานโรงเรียนมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับน้อย ส่วนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นว่าโรงเรียนมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการพบว่า ไม่แตกต่างกัน ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน

5.3 สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 ที่มีขนาดต่างกัน โดยภาพรวมพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นต่อสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการพบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

5.4 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 ที่มีขนาดต่างกัน โดยภาพรวมพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นว่างานโรงเรียนมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับน้อย ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดกลาง มีความคิดเห็นว่างานโรงเรียนมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง แต่ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ โดยภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน

5.5 สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการตามความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 ที่มีขนาดต่างกัน โดยภาพรวมพบว่าครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดใหญ่มีความคิดเห็นต่อสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับมาก ส่วนครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดกลางมีความคิดเห็นว่างานโรงเรียนมีสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ พบว่า ครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน

5.6 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการตามความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 ที่มีขนาดต่างกัน โดยภาพรวมพบว่า ครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ เห็นว่างานโรงเรียนมีปัญหาการบริหารวิชาการอยู่ในระดับน้อย

ส่วนครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดกลาง เห็นว่าโรงเรียนมีปัญหาการบริหารวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง แต่ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการพบว่า ครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน

5.7 สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการตามความคิดเห็นของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 ที่มีขนาดต่างกัน โดยภาพรวมพบว่า กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นที่โรงเรียนมีสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง แต่ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการพบว่า กรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

5.8 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการตามความคิดเห็นของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 ที่มีขนาดต่างกัน โดยภาพรวม พบว่า กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นที่โรงเรียนมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับน้อย ส่วนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดกลาง มีความคิดเห็นที่โรงเรียนมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ พบว่า กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

6.1 สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติการสอนเห็นว่าโรงเรียนมีสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับมาก ส่วนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นว่า โรงเรียนมีสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติการสอน ตระหนักและเห็นความสำคัญของงานวิชาการ ซึ่งเป็นภารกิจหลักที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งในการบริหารวิชาการนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ไม่อาจกระทำได้โดยลำพัง ต้องอาศัยความร่วมมือจากครูผู้ปฏิบัติการสอนในการดำเนินการเป็นส่วนใหญ่ เพราะครูผู้ปฏิบัติการสอนคือผู้เกี่ยวข้องโดยตรงในการดำเนินงานตามขอบข่ายของงานวิชาการ และที่สำคัญคือ

เป็นผู้ดำเนินการโดยตรงในการจัดกระบวนการเรียนการสอน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ครูผู้ปฏิบัติการสอน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการให้มากที่สุด จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติการสอนเห็นว่า มีสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับมาก ส่วนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ ไม่ได้ปฏิบัติงานประจำในโรงเรียน จะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อมีการจัดกิจกรรม หรือมีการเชิญร่วมประชุม เป็นครั้งคราวเท่านั้น ทำให้บทบาทในการมีส่วนร่วมในการบริหารไม่ชัดเจน หรืออาจเป็นเพราะโรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารซึ่งส่งผลให้กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นว่า โรงเรียนมีสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ปฏิบัติการสอนและกรรมการสถานศึกษาโดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติการสอนเห็นว่าโรงเรียนมีสภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการสูงกว่า ความคิดเห็นของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภูมินทร์ วงศ์พรหม และคณะ (2561 : 187) ที่ได้ทำการศึกษาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านหลักการกระจายอำนาจลงมาคือ ด้านหลักการมีส่วนร่วมด้านหลักการตอบสนองความต้องการของชุมชนและด้านหลักการบริหารตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมยศ แสงผุย และคณะ (2561 : 32) ที่ได้ทำการศึกษาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครู โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 14 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามลำดับ

6.2 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับน้อย ส่วนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นว่าโรงเรียนมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติการสอนได้มีโอกาสในการปฏิบัติงานวิชาการร่วมกัน ซึ่งในกระบวนการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องร่วมมือกันในการวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบประเมินผล และการพัฒนา ทำให้มีความเข้าใจใน

บทบาท หน้าที่เป็นอย่างดี ส่วนกรรมการสถานศึกษา ไม่ค่อยได้ร่วมในการบริหารวิชาการมากนัก ซึ่งอาจเป็นเพราะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จึงมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านวิชาการ ไม่เพียงพอ และขาดข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการมีส่วนร่วมในการบริหาร จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้ปฏิบัติการสอนเห็นว่าโรงเรียนมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับน้อย ส่วนกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเห็นว่า โรงเรียนมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการในระดับปานกลาง แต่ผลการเปรียบเทียบปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ปฏิบัติการสอน และกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ครูผู้ปฏิบัติการสอน และกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน มีการติดต่อสื่อสาร พบปะ ประชุมปรึกษาหารือ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับภารกิจของสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดที่ได้รับรองส่งเสริมให้โรงเรียนทำความเข้าใจ และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานได้มีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาทุกชั้นตอน จึงทำให้ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ปฏิบัติการสอนและกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานรับรู้และเข้าใจปัญหาไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นางศราวุธ ดวงอนันต์ และคณะ (2561 : 66) ที่ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเครือข่ายเมืองสาเกต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเครือข่ายเมืองสาเกต ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการบริหารการเรียนการสอน ด้านการบริหารการประเมินผลการเรียน และด้านการบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.23, 3.97, 3.83 และ 3.99 ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรวรรณ รสชา และคณะ (2561 : 77) ที่ได้ศึกษาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาอำเภอโพธาราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาในอำเภอโพธาราย จำแนกตามเพศชายและเพศหญิง โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปไม่แตกต่างกัน จำแนกตามอายุโดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตามระดับการศึกษา รายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนโดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดอบรมสัมมนาให้กับกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ ตามลำดับความสำคัญดังนี้คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอน

ผลการเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและ เทคโนโลยีทางการศึกษา

7.1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติการ สอนให้มีความรู้ความเข้าใจในด้าน การวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน และด้านการ วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มากขึ้น

7.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสและหาทางให้ครูผู้ปฏิบัติการสอน และ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการให้มากขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดอุดรธานี

7.2.2 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของ โรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 20 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดอุดรธานี เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไป เป็นแนวทางในการบริหารวิชาการของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **ทิศทางการมีส่วนร่วมทางวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา**.

กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

นงคราญ ดวงอนนท์ และคณะ. (2561). การบริหารงานวิชาการโรงเรียนเครือข่ายเมืองสาเกต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. **วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด**. 7(2). 65-75.

ปรัชญา เวสารัชช. (2545). **หลักการจัดการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์.

ภูมินทร์ วงศ์พรหม และคณะ. (2561). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดเทศบาล เมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด. **วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด**. 7(1). 187-200.

วิโรวรรณ รสชา และคณะ. (2561). การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา อำเภอโพธิ์ทราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. **วารสาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด**. 7(2). 76-87.

สมยศ แสงผุย และคณะ. (2561). การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครู โรงเรียนในศูนย์ เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 14 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. **วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด**. 7(2). 31-41.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงไปด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาและความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ที่กรุณาให้คำปรึกษาและให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสถานศึกษา และคณะครูของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตจังหวัดอุดรธานี ทุกโรงเรียนที่ให้ความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือ และเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จนได้ข้อมูลครบสมบูรณ์

คุณค่าประโยชน์จากการวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขออุทิศแห่งความดีในครั้งนี้แด่พระคุณบิดามารดา ผู้มีพระคุณ และครูอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในการวิจัย ทำให้การวิจัยประสบความสำเร็จในครั้งนี้

รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7
จังหวัดขอนแก่น เลย และหนองบัวลำภู

The Model of Educational Administration in Phrapariyattidhamma School of
General Education Department for Group 7 in the Provinces of KhonKaen,
Loei and Nong Bua Lamphu

อำนวยการ มีราคา¹

Amnuai Meerakar¹

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : Meerakar1973@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ เปรียบเทียบ และศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 จังหวัดขอนแก่น เลย และหนองบัวลำภู กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามประกอบไปด้วยเนื้อหา 3 ส่วน และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ สำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test ในการเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า 1)รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 จังหวัดขอนแก่น เลย และหนองบัวลำภู รายงานพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2)การเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

¹หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยพิจญ์บัณฑิต

¹Master of Education Program in Educational Administration Pitchayabundit College, Thailand.

*ได้รับบทความ: 24 พฤศจิกายน 2562; แก้ไขบทความ: 19 ธันวาคม 2562; ตอบรับการตีพิมพ์: 5 กุมภาพันธ์ 2563

Received: November 24, 2019; Revised: December 19, 2019; Accepted: February 5, 2020

แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานโดยภาพรวมพบว่า ด้านอายุมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน 3)แนวทางการพัฒนาและบริหารการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 ได้แก่ ด้านหลักสูตร ควรมีแนวทางการพัฒนาและเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และจัดอบรมสัมมนาด้านหลักสูตรแก่ครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ด้านกระบวนการเรียนรู้ ควรมีการจัดทำแผนการเรียนรู้ เพื่อเป็นรูปแบบในการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ควรจัดนิเทศให้ความรู้วิธีการผลิตสื่อที่หลากหลายจัดสรรงบประมาณเพื่อซื้อสื่อเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนของเก่าที่ชำรุดเสียหาย เป็นต้น

คำสำคัญ : 1. รูปแบบ 2. การบริหารจัดการศึกษา 3. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7

ABSTRACT

The objectives of the research article were to study the comparative model and to study the current problems of educational administration in Phrapariyattidhamma Schools for General education department of Group 7 in the provinces of Khon Kaen, Loei and Nong Bua Lamphu. The samples were from the teachers and personnels of the Phrapariyattidhamma Schools for General education of Group 7 in the 1st Semester of academic year 2019. The instruments using for the study were questionnaires included 3 parts and the statistics used for data analysis included descriptive statistics such as the average percentage for general information of the respondents included standard deviation and Inferential statistics including T-test and F-test in comparison of educational management in the Buddhist Scripture School.

The results of findings were as follow : 1. The model of educational administration in Phrapariyattidhamma Schools for General Education department in Group 7 of the provinces as Khon Kaen, Loei and Nong Bua Lamphu. For each aspect was founded that for overall the Educational Administration was at a moderate level. 2. For overall of Comparison on the model of educational administration in the Phrapariyattidhamma Schools for general education Department in group 7 by dividing on gender, age educational level and work experience, there was found that

the different of age was statistic different significant at 0.05 level. but, the aspects of gender, educational level and work experience were not different. 3. Guidelines on educational development and administration for Phrapariyattidhamma Schools in General educational Department of Group 7 on the aspect of curriculum should be on guidelines of development and giving a chance for the personnel in the schools on participation of curriculum performance in accordance with the needs of the learners and managing on seminar for the aspect of curriculum to teachers and personnel on continuity. The aspect of learning schools be on performance of learning plan for being the model of learning performance, creation For motivation for learners And effecting learners to be on learning process. The aspects of communication and educational technology schools be on performance of demonstration for knowledge on producing the study media on varieties and production the budget for purchasing the new multimedia technology on compensating for the decayed one.

Keywords : 1. Model 2. Educational Administration 3. Phrapariyattidhamma Schools for General Education department Group 7

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ โดยประปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) ว่า “การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรม ก็จำเป็นต้องอนุวัตไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมีหลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป” ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศระเบียบกระทรวงฯ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ขึ้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2514 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 เพื่อเป็นแนวทางดำเนิน การจัด การศึกษาและส่งเสริม สนับสนุน ของกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการในปี พ.ศ. 2545 ได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ทำให้มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบงาน คณะสงฆ์และพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาโดยตรง คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งแยก

มาจากกรมการศาสนา ดังนั้น เพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีระเบียบควบคุมการดำเนินงานที่ชัดเจนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงได้ออกระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าว เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะ สามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุเหล่านี้ลาสิกขาไปแล้ว ก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้หรือเข้ารับราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าแก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557 : 1)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบัน สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มหาเถรสมาคม และจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 403 แห่ง มีนักเรียนเรียนจำนวน 50593 รูป (กองพุทธศาสนศึกษา, 2557 : 20 – 21)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา ความเป็นมาและสภาพปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 ของจังหวัดขอนแก่น เลย และหนองบัวลำภู เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ปรับปรุง พัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามหลักของการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 ให้มีประสิทธิภาพตามบริบทของโรงเรียนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 จังหวัดขอนแก่น เลย และหนองบัวลำภู

2.2 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 จังหวัดขอนแก่น เลย และหนองบัวลำภู

2.3 เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7
- 3.2 ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 จังหวัดขอนแก่น เลย และหนองบัวลำภู
- 3.3 ได้ข้อมูลการเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน
- 3.4 ทำให้ได้แนวทางการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 เพื่อนำไปเป็นข้อมูลทางวิชาการต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 จังหวัดขอนแก่น เลย และหนองบัวลำภู กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 ในปีการศึกษา 2562 ดังนี้ คือ 1)ผู้บริหาร (ผู้จัดการ,ผู้อำนวยการ,รองผู้อำนวยการ) จำนวน 59 รูป/คน 2) ครู และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 169 รูป/คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 228 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบ โดยใช้แบบสอบถามชนิดตรวจรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 โดยใช้แบบสอบถามชนิดเลือกตอบจำแนกเป็น 4 ด้าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test ในการเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

5. ผลการวิจัย

5.1 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 จังหวัดขอนแก่น เลย และหนองบัวลำภู ราชด้านพบว่าโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.70) และแบ่งเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านกลุ่มบริหารงานวิชาการ รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.74) รองลงมาคือด้านด้านกลุ่มบริหารงานงบประมาณมีรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.74) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านกลุ่มบริหารงานทั่วไปมีรูปแบบการบริหาร

จัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.70) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นรายชื่อได้ดังนี้

รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.70) และแบ่งเป็นรายชื่อพบว่าชื่อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ชื่อที่ 12 คือโรงเรียนส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.93) รองลงมาคือ ชื่อที่ 4 คือโรงเรียนวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.69) และชื่อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ชื่อที่ 28 คือโรงเรียนมีกฎเกณฑ์สรรหาคณาจารย์และกำหนดให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานตรงตามความรู้ และความสามารถ ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.94)

5.3 การเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานโดยภาพรวมพบว่า ด้านอายุมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานไม่มีความแตกต่างกัน

5.4 จากข้อคำถามปลายเปิดในแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะสภาพและปัญหาการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 จังหวัดขอนแก่น เลย และหนองบัวลำภู พบว่า มีผู้ให้ข้อเสนอแนะ จำนวน 39 คน ซึ่งจะแบ่งออกเป็นประเด็นข้อเสนอแนะดังนี้

5.4.1 ด้านกลุ่มวิชาการ

ปัญหา/อุปสรรค ได้แก่ 1) ขาดงบประมาณ 2) บุคลากรขาดประสบการณ์ในการทำงาน 3) ขาดหนังสือเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน และ 4) มีการเปลี่ยนบุคลากรบ่อยเกินไป

แนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) ต้องจัดหางบให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน 2) จัดอบรมสัมมนาอย่างต่อเนื่อง 3) จัดสรรงบประมาณจัดซื้ออุปกรณ์ และ 4) สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรให้ทำงานอยู่นานมากขึ้น

5.4.2 ด้านกลุ่มงบประมาณ

ปัญหา/อุปสรรค ได้แก่ 1) งบประมาณไม่เพียงพอเช่น สื่อการเรียน การสอน 2) การทำแผนงบประมาณยังไม่มีแผนที่ชัดเจน และ 3) งบประมาณจัดสรรจากส่วนกลางมีน้อยจึงทำให้การบริหารเป็นไปอย่างไม่สมดุล

แนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) ต้องจัดหางบประมาณให้เพียงพอ 2) จัดอบรมให้บุคลากรมีความรู้ในการทำแผนงบประมาณ และ 3) จัดสรรงบประมาณให้เพิ่มขึ้นเพื่อการบริหารงานได้อย่างอย่างสมดุล

5.4.3 ด้านกลุ่มบริหารงานบุคคล

ปัญหา/อุปสรรค ได้แก่ 1) บุคลากรยังขาดความรู้ในการบริหารงานบุคคล และ 2) อัตรากำลังไม่ตรงสาขา

แนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) จัดอบรมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารงานบุคคลทั้งระบบ และ 2) จัดหาอัตรากำลังให้ตรงกับสาขา

5.4.4 ด้านกลุ่มบริหารงานทั่วไป

ปัญหา/อุปสรรค ได้แก่ 1) คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาให้แก่แก่นักเรียนไม่เพียงพอ และ 2) ผู้รับผิดชอบขาดความรู้พื้นฐาน

แนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) ควรจัดหาให้เพียงพอแก่นักเรียน 2) ประชุมกลุ่มร่วมกัน จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน ฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้รับผิดชอบ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และแบ่งเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านกลุ่มบริหารงานวิชาการรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 อยู่ในระดับสูง รองลงมาคือด้านด้านกลุ่มบริหารงานงบประมาณมีรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 อยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านกลุ่มบริหารงานทั่วไป มีรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของบรรลพสุธรรมณี (2555 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าด้านการบริหารวิชาการ พบว่า คะแนนเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดได้แก่ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ส่วนข้อที่ มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับแนวทางการบริหารงาน พบว่า หลักสูตรสถานศึกษา ควรเป็นหลักสูตรที่ได้ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างแท้จริง ควรจัดประชุมอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้กับครูและบุคลากรทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้ครูสอนเข้าอบรมในวิชาที่ ขาดแคลน ควรจัดสัมมนาศึกษาดูงานนอกสถานที่ ควรจัดสวัสดิการแก่ครู บุคลากร ควรจัดให้มีห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ทุกห้องและควรมีการประสานความร่วมมือด้านวิชาการกับสถานศึกษาอ่าน ด้านการบริหารงบประมาณ พบว่า คะแนนเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดได้แก่ การบริหารบัญชี ส่วนข้อที่ มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณ สำหรับแนวทางการบริหารงาน พบว่า ควรโอนเงินงบประมาณมาจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติหรือส่วนกลาง ถึงโรงเรียนโดยตรง ควรจัดสรรเงินเพื่อศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ และด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า คะแนนเฉลี่ยภาพ

ร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่ มีการปฏิบัติงานมากที่สุด ได้แก่วินัยและการรักษาวินัย สำหรับข้อที่ มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ได้แก่ การออกจากราชการ การลาออก สำหรับแนวทางพัฒนาการบริหารงาน พบว่า ควรมีการประชุมประจำเดือนทุกเดือน ควรมีสวัสดิการแก่ครู บุคลากร และจัดค่าตอบแทนให้เหมาะสม ควรจัดประชุมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน สู่ความเป็นเลิศ ควร แยกเงินเดือนครูกับงบประมาณอื่นให้แน่นอน ควรอบรมเรื่องการบริหารงานบุคคลให้แก่ครูและ บุคลากรทางการศึกษาสำหรับแนวทางพัฒนาการบริหารงานพบว่า ควรมีการประชุมสัมมนาหรือ ศึกษาดูงานสถานศึกษาดีเด่นแห่งอื่นๆ ควรจัดสรรงบประมาณให้ทั่วถึงและรวดเร็วควรส่งเสริม ประชาสัมพันธ์การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้กว้างขวาง ควรส่งเสริมการรับนักเรียน และการประชาสัมพันธ์งานการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนควรยอมรับการตัดสินใจของคณะครู ควรจัด บุคลากรทำงานฝ่ายต่างๆ ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ควรมีการตรวจสอบวัดผลประเมินผล การทำงานอย่างจริงจัง ควรสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ควรมีคำสั่งให้ปฏิบัติงาน ที่เป็นลายลักษณ์ อักษรและควรส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคลและด้านบริหารทั่วไปอย่าง ทั่วถึงและสม่ำเสมอ และมีความสอดคล้องกับพระสัทธัมมสังคายน (2560 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัด พิษณุโลก พบว่า การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอเมืองจังหวัด พิษณุโลก โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านหลักสูตร มีระดับความคิดเห็นต่อปัญหาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับปานกลาง 2) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ระดับความคิดเห็นต่อ ปัญหาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก อยู่ใน ระดับปานกลาง 3) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนระดับความคิดเห็นต่อปัญหาการจัดการเรียนรู้พระ ปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับปานกลาง 4) การวัดและ ประเมินผลระดับความคิดเห็นต่อปัญหาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม อำเภอเมือง พิษณุโลกจังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับปานกลาง

6.2 การเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานโดย ภาพรวมพบว่า ด้านอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานไม่มีความแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาธงชัย จิรสีโล (2558 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและ ครูผู้สอน ตามเพศ พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระ ปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ไม่แตกต่างกัน อย่างนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ

ศึกษาทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการนิเทศภายใน และด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ที่ไม่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาด้านสามัญศึกษา พบว่ากลุ่มที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีกับกลุ่มที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ด้านหลักสูตร ควรมีแนวทางการพัฒนาและเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และจัดอบรมสัมมนาด้านหลักสูตรแก่ครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

7.1.2 ด้านกระบวนการเรียนรู้ ควรมีการจัดทำแผนการเรียนรู้ เพื่อเป็นรูปแบบในการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้

7.1.3 ด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ควรจัดนิเทศให้ความรู้วิธีการผลิตสื่อที่หลากหลายจัดสรรงบประมาณเพื่อซื้อสื่อเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนของเก่าที่ชำรุดเสียหาย

7.1.4 ด้านการนิเทศภายใน ควรมีการอบรมครูสอนก่อนเปิดภาคการศึกษาประจำปี เพื่อปรับปรุงวิธีสอนและส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการนิเทศภายในระหว่างครูด้วยกัน

7.1.5 ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ควรออกแบบเครื่องมือวัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องกับความรู้ของผู้เรียน มีกฎเกณฑ์ในการทดสอบ การวัดผลในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านความรู้ ความขยัน และความเอาใจใส่ ควรมีการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลแก่ครูผู้สอน

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรมีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Action Research) เพื่อจะได้ข้อมูลสารสนเทศที่มีประโยชน์ในการพัฒนาและการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอนาคต

7.2.2 ควรมีการวิจัยและมีการติดตามการประเมินผลจากการนำผลการวิจัยไปใช้ในหลายๆ ปี เพื่อนำมาเปรียบเทียบและเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

7.2.3 ควรมีการวิจัยแนวทางการสรรหาและพัฒนาบุคลากรเพื่อให้ได้ปฏิบัติงานตรงตามความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

8. เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนาศึกษา. (2557). **สถิติข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรม**. กรุงเทพมหานคร : กองพุทธศาสนาศึกษา.
- บรรลพ สุระมณี. (2555). **สภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). **รายงานข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : กองพุทธศาสนาศึกษา.
- พระมหาธงชัย จิรสีโล. (2558). **การบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสิทธิชัย สิทธิชัยโย. (2560). **การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนรู้แผนกธรรม อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนทุนจากท่านอาจารย์สุเทพ ภู่มงคลสุริยา ผู้จัดการวิทยาลัยพิษณุบัณฑิต ผู้วิจัยขอขอบคุณ ศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.สมาน อัสวภูมิ และรองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทัง คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลาด จันทร์สมบัติ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น นายธีรเดช จันทร์ตัน ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองบัวลำภู และ ดร.คม พวงยະ นักวิชาการศาสนา กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 พ่อแม่พี่น้องทุกท่านที่ให้คำแนะนำงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

การพัฒนาารูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน

สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬาเมืองไซบัวทอง แขวงคำม่วน

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

The Development of an Effective Operation Model of Village Education
Development Committees Under Xaybuathong Education and Sport Services,
Khammouane Province Lao People's Democratic Republic

เหล็กไหล สุธทะวิไล¹, วาโร เฟ็งสวัสดี², พรเทพ เสถียรนพแก้ว³

Leklai Southavilay¹, Waro Phengsawat², Pornthep Steannoppakao³

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : leklaishouthavilay@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการดำเนินการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน 2) ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬา เมืองไซบัวทอง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบ ระยะที่ 2 การตรวจสอบรูปแบบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน หรือนายบ้าน ประธานแนวร่วมบ้าน ผู้อำนวยการโรงเรียนประถม ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ตัวแทนจาก

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารและพัฒนการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

¹ Graduate Student Majoring in Education Administration and Development, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand.

^{2,3} อาจารย์ประจำหลักสูตร การบริหารและพัฒนการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

^{2,3} Lecturers to Graduate Curriculum, Majoring in Education Administration and Development, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 27 ตุลาคม 2562; แก้ไขบทความ: 31 ธันวาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 7 มกราคม 2563

Received: October 27, 2019; Revised: December 31, 2019; Accepted:
January 7, 2020

สหพันธ์แม่หญิงบ้าน สมาคมพ่อแม่นักเรียน ชาวหนุ่มบ้าน และครูผู้สอน สังกัดห้องการศึกษาธิการ และกีฬา เมืองไซบัวทอง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปีการศึกษา 2560 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 115 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.60-1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษาในระดับ หมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬาเมืองไซบัวทองแขวงคำม่วนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1)ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล 2)ขอบข่ายการดำเนินงานของคณะพัฒนาการศึกษาในระดับหมู่บ้าน 3)กระบวนการดำเนินงานของ คณะพัฒนาการศึกษาในระดับหมู่บ้าน 4)ประสิทธิผลการดำเนินงานของ คณะพัฒนาการศึกษาในระดับ หมู่บ้าน 2. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะ พัฒนาการศึกษาในระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬาเมืองไซบัวทองแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. การดำเนินงาน 2. ประสิทธิภาพ 3. การพัฒนารูปแบบ

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1) develop an effective operation model of village education development committees under Xaybuathong Education and Sport Services, Khammouane Province Lao PDR; 2) validate an effective operation model of village education development committees under Xaybuathong Education and Sport Services, Khammouane Province Lao PDR; the study was conducted in two phases. The first phase was to develop an effective - operation model of village education development committees under Xaybuathong Education and Sport Services, Khammouane Province Lao PDR; the second phase was to validate an effective operation model of village education development committees under Xaybuathong Education and Sport Services, Khammouane Province Lao PDR. The participants of this research were the village education development committees including village head, village Lao front, school administrators, village women union, parent's association, village youth and school teachers under Xaybuathong District

Education and Sport Bureau, Lao PDR in Academic year 2017, selected by Purposive Sampling Methodology. The research instrument was a five-rating scale questionnaire using content validity and analyzed using of item congruence at 0.50. the statistic analysis used percentage, mean and standard deviation.

The research results were as follows: 1. The components of an effective operation model of village education development committees under Xaybuathong Education and Sport Services, Khammouane Province Lao PDR; included 4 major components which were: 1) The factors affecting an effective operation model; 2) General condition and students' family or community, community engagement and contribution; 3) Scope of an effective operation of village education development committees; 4) The effective operation of village education development committees. 2. The results of an effective operation model of village education development committees under Xaybuathong Education and Sport Services, Khammouane Province Lao PDR; were considered appropriate at a high level.

Keywords : 1. Operation Model 2. Effectiveness 3. Development Model

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ระบบการศึกษาในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (Lao People's Democratic Republic) ได้ปฏิบัติตามกระบวนการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นและชุมชนเข้าร่วมและช่วยขับเคลื่อนบรรลุเป้าหมายการศึกษาแห่งชาติ การเข้าถึงการศึกษา และการเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน รับประกันคุณภาพทางด้านผลการเรียน โดยปฏิบัติตามกลไกการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา สร้างนโยบาย และให้การขึ้นารวม แผนกศึกษาธิการและกีฬาแขวง (จังหวัด) เป็นผู้รับผิดชอบในการพัฒนาการศึกษา ตามภาระบทบาทที่ได้รับมอบหมาย และห้องการศึกษาธิการ และกีฬาเมืองรับผิดชอบสนองการบริการการศึกษาก่อนวัยเรียน ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ เพื่อขยายการแบ่งระดับชั้นในการคุ้มครอง ตามคำสั่งของรัฐมนตรี ปี ค.ศ. 2008 ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาระดับหมู่บ้าน และ คณะพัฒนาการศึกษาระดับแขวง (จังหวัด) ภายใต้การขึ้นารวม แผนกศึกษาธิการและกีฬา และ กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา กระทรวงภายใน (Ministry of Home Affair) รับผิดชอบผ่านสำนักการปกครองเมือง ในการแต่งตั้ง และการดำเนินงานของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน และ คณะ

พัฒนาการศึกษาระดับเมือง (Amanda Seel, Nic l'Anson and Soukkasem Lomathmanyong, 2015 : 1)

การประเมินกลางสมัยของแผนพัฒนาการศึกษาในปี ค.ศ. 2013 ได้รายงานว่ คณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน และคณะพัฒนาการศึกษาระดับเมือง ยังไม่ได้รับทุนสนับสนุนเพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ จากบทรายงานของการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ชี้ให้เห็นว่าประสิทธิภาพของ คณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน พบว่า ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยรวมทั้งความสามารถ และระดับการศึกษาของสมาชิก นอกจากนี้ยังมีด้านภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมของหมู่บ้านยังมีส่วนเกี่ยวข้องทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของ คณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน มีประสิทธิภาพต่ำ นอกจากนั้นแล้วการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าการสร้างความเข้มแข็งให้ คณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน ในการปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับความสำคัญของการศึกษาของเด็กผู้หญิง และการให้ความช่วยเหลือโรงเรียน และครูมีท่าที่เพิ่มขึ้น ยังมีความท้าทายที่เห็นได้อย่างต่อเนื่อง และชัดเจนเกี่ยวกับการรับประกันการเข้าร่วมอย่างเป็นปกติ และมีความหมายของชุมชน โดยเฉพาะคือสมาชิกของชุมชนที่ด้อยโอกาส บทรายงานการประเมินกลางสมัย แผนพัฒนาแขนงการศึกษาได้ให้คำเสนอแนะในการสร้างขีดความสามารถให้แก่ คณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน และ คณะพัฒนาการศึกษาระดับเมือง และการให้ความช่วยเหลือ กระบวนนี้ซึ่ง เป็นผลดีที่เห็นได้ว่าการอบรมเพิ่มเติมให้ คณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน ทำให้การมีส่วนร่วมและการส่งเสริมชุมชนในการพัฒนาการศึกษาเพิ่มขึ้น ภายหลังจากการพัฒนากลางสมัย แผนพัฒนาแขนงศึกษาแล้ว ยังมีการทบทวนกฎหมาย ว่าด้วยการศึกษาอีก ในปัจจุบันนี้ยังได้ศึกษาแนวทางที่จะทำให้กฎหมายดังกล่าวควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของ คณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน เป็นหน่วยงานที่ไม่สังกัดในแขนงศึกษา (Amanda Seel, Nic l'Anson and Soukkasem Lomathmanyong, 2015 : 45) ดังนั้น คู่ร่วมพัฒนา (Development Partners: UNICEF, JICA, AUSAID, USAID, iNGOs) ได้ทำงานร่วมกันในการให้การช่วยเหลือ เพื่อพัฒนาความสามารถของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน พร้อมริเริ่มกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติแผนพัฒนาโรงเรียน งบประมาณบริหารโรงเรียน และการบริหารโรงเรียนโดยโรงเรียนเป็นหลัก (School-Based management) โครงการส่งเสริมชุมชนเพื่อพัฒนาการศึกษาของ JICA และบรรดาตัวแทน/แผนงานได้มีส่วนร่วมในช่วยเหลือรัฐบาล ขยายโครงการ การบริหารโรงเรียนโดยโรงเรียนเป็นหลัก และการอบรม คณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬา เมืองไซบัวทอง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และห้องการศึกษาธิการ และกีฬาเมืองไซบัวทอง ในการทำให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารด้านวิชาการ การสร้างขีดความสามารถให้ คณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน และยังเป็นการสนองข้อมูลปรับปรุงโครงการต่างๆ ให้คู่ร่วมพัฒนาที่ให้การสนับสนุนอีกด้วย

การให้ความสำคัญต่อผลงานของ คณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน จะเป็นการสร้างความเข้มแข็งในภาคปฏิบัติรวมทั้งการสร้างขีดความสามารถ การอบรม การช่วยเหลือ และติดตาม ซึ่งเป็นไปตามระบบของการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น ที่มีความสำคัญในการสนับสนุนที่จะก้าวไปถึงการบรรลุเป้าหมายการประกันคุณภาพชั้นประถมศึกษา ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬาเมืองไซบัวทอง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.2 เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬาเมืองไซบัวทอง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา และห้องการศึกษาธิการและกีฬาเมืองไซบัวทอง แขวงคำม่วน สามารถนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปเป็นพื้นฐานในการบริหารด้านวิชาการ สร้างขีดความสามารถให้คณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน และยังเป็น การสนองข้อมูลปรับปรุงโครงการต่างๆ ให้คู่ร่วมพัฒนาที่ให้การสนับสนุนอีกด้วย

3.2 ได้รูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬาเมืองไซบัวทอง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬาเมืองไซบัวทอง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน หรือนายบ้าน ประธานแนวร่วมบ้าน ผู้อำนวยการโรงเรียนประถม ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ตัวแทนจากสหพันธ์แม่หญิงบ้าน สมาคมพ่อแม่ นักเรียน ชาวหมู่บ้าน และครูผู้สอน สังกัดห้องการศึกษาธิการ และกีฬา เมืองไซบัวทอง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปีการศึกษา 2560 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 46 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 38 คณะ จำนวน 115 คน แยกเป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือนายบ้าน จำนวน 38 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนประถม จำนวน 9 คน ประธานแนวร่วมบ้าน จำนวน 9

คน ตัวแทนจากสหพันธ์แม่หญิงบ้าน จำนวน 17 คน สมาคมพ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 8 คน ชาวหนุ่มบ้าน จำนวน 16 คน และครูผู้สอน จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ เครื่องมือมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.41-0.99 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อองค์ประกอบและรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบของ การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการ และกีฬา เมืองโข้วบ่วง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬา เมืองโข้วบ่วง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลประกอบด้วย (1)ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (2)การพัฒนาบุคลากร (3)ด้านสภาพทั่วไป/สภาพแวดล้อม (4)ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน 2)ขอบข่ายการดำเนินงาน 6 ด้าน ประกอบด้วย (1)การบริหารจัดการกองทุนการพัฒนาระดับหมู่บ้าน (2)การรับประกันคุณภาพการเรียนการสอน (3)การเลือกวิธีการและกลยุทธ์ในการแก้ปัญหา (4)การบริหารจัดการความเสี่ยง และการทำงานเป็นทีม (5)การรณรงค์ให้ชุมชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา (6)การวางแผนพัฒนาการศึกษา 3)กระบวนการดำเนินงานประกอบด้วย (1)การแต่งตั้ง และการมีส่วนร่วมของ คณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน (2)การกำหนดหน้าที่และบทบาท (3)การสร้างขีดความสามารถให้กับคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน (4) วิธีการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน 4) ประสิทธิภาพการดำเนินงานประกอบด้วย (1)ความพึงพอใจในการดำเนินงาน (2)ความโปร่งใสในการดำเนินงาน (3)การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (4) คุณภาพของผู้เรียน

5.2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในแต่ละองค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬา เมืองโข้วบ่วง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและจากทั้งหมด 4 องค์ประกอบ สามารถเรียงลำดับความเหมาะสมขององค์ประกอบจากรูปแบบจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล ขอบข่ายการดำเนินงาน และกระบวนการดำเนินงาน สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายองค์ประกอบมีรายละเอียด ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านผู้บริหาร

และภาวะผู้นำ โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับเหมาะสมมาก องค์ประกอบที่ 2 ขอบข่ายการดำเนินงานซึ่งประกอบด้วยด้านการบริหารจัดการ กองทุนการพัฒนาการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับเหมาะสมมาก องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการดำเนินงานซึ่งประกอบด้วย การแต่งตั้ง และการมีส่วนร่วมของ คพศบ. โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับเหมาะสมมาก องค์ประกอบที่ 4 ประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยสรุปมีความพึงพอใจในการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก สมาชิกของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้านมีความพึงพอใจในการดำเนินงานความโปร่งใสในการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬาเมืองไชบัวทอง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากการศึกษาการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล ตามขั้นตอนการวิจัยทำให้ได้รูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬาเมืองไชบัวทอง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล 2) ขอบข่ายการดำเนินงาน 3) กระบวนการดำเนินงาน 4) ประสิทธิภาพการดำเนินงาน ซึ่งมีรายละเอียดของรูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬาเมืองไชบัวทอง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังนี้

6.1.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 4 ประเภท ได้แก่ ประเภท ปัจจัยด้านผู้บริหารและภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านบุคลากรและการพัฒนาบุคลากร ปัจจัยด้านสภาพทั่วไป/สภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล ที่ประสบผลสำเร็จ 4 ประเภท สอดคล้องกับแนวคิดของธีระ รุญเจริญ (2550 : 132-135) ว่าปัจจัยด้านผู้บริหารและภาวะผู้นำนั้น ต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ การนิเทศกำกับติดตามผล ปัจจัยด้านบุคลากรและการพัฒนาบุคลากรนั้น ต้องพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นและเสริมสร้างพลังความสามัคคีในหมู่คณะและมีการติดตามและประเมินผล ปัจจัยด้านสภาพทั่วไป/สภาพแวดล้อมนั้น ต้องจัดห้องเรียนและอุปกรณ์การเรียนให้ครบมีการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่ดีและให้มีแหล่งเรียนรู้ในบริเวณโรงเรียน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง/ชุมชนนั้น ต้องสร้างวิสัยทัศน์ร่วม จัดกิจกรรมเรียนรู้สู่ชุมชนสร้างเครือข่ายชุมชน เพื่อความสัมพันธ์ที่ดี

6.1.2 ขอบข่ายการดำเนินงาน ประกอบด้วย การบริหารจัดการกองทุนการพัฒนาการศึกษา การรับประกันคุณภาพการเรียน-การสอน การเลือกวิธีการและกลยุทธ์ในการแก้ปัญหา การบริหารจัดการความเสี่ยงและการทำงานเป็นทีม การรณณรงค์ชุมชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา การวางแผนพัฒนาการศึกษา ได้สอดคล้องกับแนวคิดของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 151-152) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษานั้น ต้องการจัดแผนการเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อประโยชน์ของผู้เรียนจะได้เลือกเรียนรู้ตามความถนัดความสนใจและความสามารถ มีการจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดแผนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์การเผชิญสถานการณ์และมีการสอนซ่อมเสริม

6.1.3 กระบวนการดำเนินงาน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การแต่งตั้ง และการมีส่วนร่วมของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน การกำหนดหน้าที่และบทบาท การสร้างขีดความสามารถให้กับ คณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน วิธีการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ได้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ และกตหมายการศึกษา โดยอิงตามข้อตกลงของรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ และกีฬา ว่าด้วยการรองรับ แต่งตั้ง และประกาศใช้บทเรียนพัฒนาการศึกษาของเมืองเฟื่อง และเมืองชะนะคาม แขวงเวียงจันทน์ เลขที่ 2300/สส.จต/08 ลงวันที่ 3 กันยายน 2008 และเพื่อปรับปรุงการบริหารโรงเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน และพร้อมทั้งส่งเสริมการเข้าเรียนของเด็กนักเรียน การเรียนจบชั้น และผลการเรียนที่ดีของเด็ก ดังนั้น การสร้างขีดความสามารถของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน (คพศบ) จึงมีความสำคัญเพราะเป็นสิ่งที่ยึดถืออยู่แล้วว่า บทบาท และหน้าที่ของ คณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน นั้นเป็นสิ่งสำคัญในการรับประกันการพัฒนาการศึกษาของหมู่บ้านให้มีประสิทธิผล ซึ่งมันต้องการความสามารถ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามากที่สุด ในเขตพื้นที่ห่างไกลของประเทศ โดยเฉพาะชนเผ่า ที่มีระดับความสามารถในการอ่าน-เขียน และระดับการศึกษาที่ต่ำ โดยเฉพาะ คือ ผู้หญิง เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว หลายโครงการได้มุ่งเน้นการสร้างขีดความสามารถให้กับคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน (รวมทั้งการทำงานของผู้อำนวยการโรงเรียน ที่เกี่ยวข้องกับ คณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน (คพศบ) โดยผ่านการฝึกอบรม และการสร้างความเข้มแข็งที่กำลังดำเนินงานอยู่ และระบบการเรียนรู้จากเพื่อน หรือ Peer Learning Methods บางโครงการ รวมทั้ง iNGOs ได้มุ่งเน้นใส่โรงเรียนเป้าหมาย/ชุมชน ในขณะที่บางโครงการได้ทำงานร่วมกับกลุ่มเป้าหมายในระดับเมือง หรืออำเภอ เพื่อสร้างขีดความสามารถให้กับศึกษาธิการ และกีฬาเมือง เพื่อให้เขาสามารถที่จะอบรมในเมืองหรืออำเภอของเขาเองได้ คณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน จะต้องได้รับการอบรมโดยตรงจากศึกษานิเทศก์ของเมืองนั้นอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อรับประกันประสิทธิผลในการดำเนินงานตามบทบาทและหน้าที่ ที่ทางรัฐได้มอบหมายให้

6.1.4 ประสิทธิภาพการดำเนินงาน ประกอบด้วย ความพึงพอใจในการดำเนินงานความโปร่งใสในการดำเนินงานการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และคุณภาพของผู้เรียน ได้สอดคล้องกับแนวคิดของ ธีรชัชย ตั้งอุทัยเรือง (2557 : 19) และงานวิจัยของปรีชาติ ชมชื่น (2555 : 150-170) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า 1)เงื่อนไขความสำเร็จการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบของผู้บริหารไปยังผู้ใต้บังคับบัญชาหรือกลุ่มงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ขององค์กร พร้อมทั้งร่วมดำเนินการให้งานบรรลุเป้าหมายอย่างเต็มที่ และเกิดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ 2)ผลการสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา มีองค์ประกอบของรูปแบบ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1)หลักการ 2)จุดมุ่งหมาย 3)กลไกการดำเนินการ 4)การดำเนินการ 5)การประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ

6.2 ความเหมาะสมของรูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษา ระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬา เมืองไชบัวทอง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1)ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล 2)ขอบข่ายการดำเนินงาน 3)กระบวนการดำเนินงาน 4)ประสิทธิผลการดำเนินงาน ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีรายละเอียด ดังนี้

6.2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล ผลการวิจัยในการภาพรวมอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ 1)ปัจจัยด้านผู้บริหารและภาวะผู้นำ 2)ปัจจัยด้านบุคลากรและการพัฒนาบุคลากร 3)ปัจจัยด้านสภาพทั่วไป/สภาพแวดล้อม และ 4)ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษา ระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬา เมืองไชบัวทอง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่กล่าวมาทั้ง 4 ประเภท สอดคล้อง และใกล้เคียงกับงานวิจัยของ ฉัตรภรณ์ สถาปิตานนท์ (2550 : 103-112) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการนั้น ขึ้นอยู่กับด้านครู ด้านสภาพทั่วไปขอสถานศึกษา ด้านชุมชน และด้านผู้บริหาร สภาพสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารงานวิชาการ และการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของชุมชน ที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานของคณะ และการบริหารงานวิชาการ

6.2.2 ขอบข่ายการดำเนินงาน ผลการวิจัยในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ซึ่งสรุปในแต่ละด้าน ได้ดังนี้ 1)การบริหารจัดการกองทุนการพัฒนาการศึกษา ระดับหมู่บ้าน 2)การรับประกันคุณภาพการเรียน-การสอน 3)การเลือกวิธีการและกลยุทธ์ในการแก้ปัญหา 4)การบริหารจัดการความเสี่ยง และการทำงานเป็นทีม 5)การรณรงคให้ชุมชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา 6)การวางแผนพัฒนาการศึกษา ซึ่งขอบข่ายการดำเนินงาน ที่กล่าวมาทั้ง 6 ด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ

MOES/JICA/CIED Community Initiative For Education Development Project Phase 2 (CIED- II)-Outline WB/GPE: Draft training strategy for GPE, April 2014 Referred to in Amanda Seel, Nic I'Anson and Soukkasem Lomathmanyvong (2015 : 45) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน ประกอบด้วยการบริหารจัดการ กองทุนการพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน การรับประกันคุณภาพการเรียน-การสอน การเลือกวิธีการ และกลยุทธ์ในการแก้ปัญหา การบริหารจัดการความเสี่ยง และการทำงานเป็นทีม การรณณรงค์ให้ชุมชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา และการวางแผนพัฒนาการศึกษา

6.2.3 กระบวนการดำเนินงาน ผลการวิจัยในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ซึ่งสรุปในแต่ละด้านได้ดังนี้ 1)การแต่งตั้ง และการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมพบว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก เจ้าเมืองออกข้อตกลงแต่งตั้ง คพศบ. ดำเนินการประชุมเพื่อเผยแพร่ข้อตกลงดังกล่าว หมู่บ้านสรรหา สมาชิก และรายงานหาเมือง หรืออำเภอ 2)การกำหนดหน้าที่และบทบาท โดยภาพรวมพบว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ในการวิจัยครั้งนี้ มีการศึกษาเอกสาร งานวิจัยของกระทรวง กำหนดหน้าที่ของสมาชิกในแต่ละงาน และมีการเผยแพร่หน้าที่ และบทบาท 3)การสร้างขีดความสามารถให้กับสมาชิก โดยภาพรวมพบว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก มีการจัดอบรมให้ คพศบ. การสนับสนุนจากคู่ร่วมพัฒนา INGOs การดำเนินการสนับสนุนจาก สกม. สกข. และการจัดกิจกรรมศึกษาดูงาน 4)วิธีการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน โดยภาพรวมพบว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ในการวิจัยครั้งนี้ มีการกำหนดกระบวนการดำเนินงาน การประเมินผลการทำงาน การกำหนดตัวชี้วัด และผลผลิตของการดำเนินงาน และการกำหนดปัจจัยในการดำเนินงาน กระบวนการดำเนินงาน ที่กล่าวมาทั้ง 4 ประเภท สอดคล้องกับข้อตกลงของรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ และกีฬา ว่าด้วยการรองรับ แต่งตั้ง และประกาศใช้บทเรียนพัฒนาการศึกษาของเมืองเพ็ญ และเมืองชะนะคาม แขวงเวียงจันทน์ เลขที่ 2300/สส.จต/08 ลงวันที่ 3 กันยายน ค.ศ. 2008 ที่มีการกำหนดหน้าที่ และกระบวนการดำเนินงานของสมาชิกคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน ไว้อย่างชัดเจน

6.2.4 ประสิทธิภาพการดำเนินงาน ผลการวิจัยในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ซึ่งสรุปในแต่ละด้าน ได้ดังนี้ 1)ความพึงพอใจในการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก สมาชิกของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้านมีความพึงพอใจในการดำเนินงาน 2)ความโปร่งใสในการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับเหมาะสมมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ หน่วยงานมีการดำเนินการเพื่อ ส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรมการทำงาน การปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตาม นโยบายในการบริหาร ความเชื่อมั่นของบุคลากรต่องานและบรรยากาศในการทำงาน และมีคุณธรรมการให้บริการ 3) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก เมื่อ

พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับเหมาะสมมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ สนับสนุนให้บุคลากรของท่าน มีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของโรงเรียน สมาชิกของคณะคิดและปฏิบัติอย่างเป็นระบบ บรรยายภาคการทำงานในหน่วยงานของท่านส่งเสริม ให้บุคลากรเห็น ความสำคัญของการเรียนรู้ และมีการแสวงหาข้อมูลจากภายนอกหน่วยงานที่จะช่วยปรับปรุงการทำงานอยู่เสมอ 4)คุณภาพของผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่า นักเรียนทุกคน (ร้อยละ 100) ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์การประเมินของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 ผลจากการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนา การศึกษาระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬาเมืองไซบัวทอง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า สามารถนำองค์ประกอบไปใช้ได้ทั้ง 4 ด้าน จำนวน 73 รายการ ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน ขอบข่ายการดำเนินงาน กระบวนการดำเนินงาน และ โดย ดำเนินงานตามปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล ควบคู่กับกระบวนการดำเนินงาน เพื่อ จะได้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

7.1.2 นำรูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลของคณะพัฒนาการศึกษาระดับหมู่บ้าน สังกัดห้องการศึกษาธิการและกีฬาเมืองไซบัวทอง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ลาว ไปใช้ในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและจริงจังโดยมีการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานวิชาการอย่าง สม่ำเสมอ และเน้นทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วม

7.1.3 หมู่บ้าน และโรงเรียนควรให้ความสำคัญ และกำหนดการดำเนินงานที่มี ประสิทธิภาพให้ชัดเจน และพัฒนาบุคลากร หรือสมาชิกให้มีความรู้ความเข้าใจ มีความมั่นใจในการ ปฏิบัติงาน และพัฒนารูปแบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลแบบมีส่วนร่วมแบบอย่างยั่งยืนโดยเน้น กระบวนการดำเนินงาน ต้องมีหลักการ และครอบคลุมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล คุณภาพในการจัดการเรียนการสอนเจริญก้าวหน้าและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรมีการวิจัยรูปแบบการดำเนินงานในด้านอื่น ๆ ของคณะพัฒนาการศึกษา ระดับหมู่บ้าน โดยใช้กระบวนการพัฒนารูปแบบ หรือการวิจัยแบบ KAP กับการศึกษาพฤติกรรมและ ทัศนคติ เพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล

7.2.2 ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานของคณะพัฒนาการศึกษา ระดับหมู่บ้าน ในรูปแบบของการทดลอง

8. เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรภรณ์ สถาปิตานนท์. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับรางวัลพระราชทาน สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง. (2557). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคกลางของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- ธีระ รุณเจริญ. (2550). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ข้าวฟ่าง.
- ปาริชาติ ชมชื่น. (2555). รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริม.
- Amanda Seel, Nic l'Anson and Soukkasem Lomathmanyvong. (2015). Village Education Development Committees in Lao PDR : Their functionality and impact. Plan International Laos. Vientiane Capital, Lao PDR.
- _____. (2015). Village Education Development Committees in Lao PDR : Their functionality and impact, MOES/JICA/CIED Community Initiative For Education Development Project Phase 2 (CIED- II)-Outline WB/GPE: Draft training strategy for GPE. Plan International Laos. Vientiane Capital, Lao PDR.
- _____. (2015). Village Education Development Committees in Lao PDR : Their functionality and impact, MOES ESDP Joint Sector Review Mission. Plan International Laos. Vientiane Capital, Lao PDR.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจาก คณบดีคณะครุศาสตร์ ประธานหลักสูตรศึกษา อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา ท่าน นันตะไช อินทะสอน หัวหน้าศึกษานิเทศก์ ท่าน พอนพิลม แสงมะณี นักวิชาการด้านการศึกษา จากแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ ขอกราบขอบพระคุณครอบครัว อันเป็นที่เคารพยิ่งที่ได้ช่วยกันวางรากฐานการศึกษา วางรากฐานศีลธรรมอันดีและผู้เป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งของผู้วิจัยในการสนับสนุนผู้วิจัยในทุกๆ ด้าน จนประสบความสำเร็จในวันนี้

การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาล
ในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี
Participation in Policy Formulation of Municipal Waste Disposal in
Kumphawapi District, Udon Thani Province

บุญเพ็ง สิทธิวงษา¹, พจ ตู้อจ², สมปอง สุวรรณภุมมา³,
พงษ์เมธี ไชยศรีหา⁴, วิฑูรย์ วีรศิลป์⁵, ทรงพล โชติกเวชกุล⁶
Boonpeng Sittivongsa¹, Pot Toopot², Sompong Suwannaphuma³,
Pongmetee Chaiseeha⁴, Witoon Weerasin⁵, Songphon Choutikavatchagul⁶
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562
Email : boounpenggg@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูล 2)ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูล 3)ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 338 คน เครื่องมือการวิจัยในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

^{1,2,4,5} คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

^{1,2,4,5} Faculty of Social Sciences and Humanities, North Eastern University, Thailand.

³ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

⁵ Faculty of Social Sciences and Humanities, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.

⁶ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

⁶ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 31 สิงหาคม 2562; แก้ไขบทความ: 11 พฤศจิกายน 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 15 พฤศจิกายน 2562

Received: August 31, 2019; Revised: November 11, 2019; Accepted:
November 15, 2019

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยรวมทุกด้านตัวแปรตามทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ระดับการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานีโดยรวมทุกด้านตัวแปรต้นทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง 2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี คำนวณน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยรวมทุกด้าน พบว่า ด้านบทบาทของผู้นำชุมชน ด้านบทบาทของท้องถิ่น มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรพยากรณ์ในคะแนนดิบ เท่ากับ 0.425 0.375 ตามลำดับ มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ 0.629 0.793 ตามลำดับ 3. การวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ (1)จัดการกำหนดนโยบายแบบมีโครงสร้าง การกำหนดนโยบายโดยการมีส่วนร่วมหน่วยงานภาครัฐทั้งเครือข่ายภาคี โดยแบ่งแยกหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่จัดรูปแบบเสริมสร้างกิจกรรมระหว่างประชาชน และชุมชน/หน่วยงานภาครัฐร่วมกันการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน (2)ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน (3)จัดรูปแบบการประเมินการกำจัดสิ่งปฏิกูลโดยมีหน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วมในการประเมิน ตรวจสอบพร้อมวิธีตรวจตามเกณฑ์ที่เจ้าหน้าที่ประเมินการกำจัดสิ่งปฏิกูลสร้างรูปแบบโครงสร้างการทำงานและแบบฟอร์มที่ชัดเจนในการประเมิน

คำสำคัญ : 1. การมีส่วนร่วม 2. นโยบาย 3. การกำจัดสิ่งปฏิกูล

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1) study the participation in establishing sewage disposal policy, 2) study the factors affecting the participation in the formulation of waste disposal policy, 3) study the forms of participation in the formulation of sewage disposal policies of the municipality in Kumphawapi district Udon Thani Province, the researcher uses an integrated research methodology. The sample consisted of 338 people. Research tools include questionnaires and interview forms. The statistic analysis used percentage, mean and standard deviation and multiple linear regression.

The research found that: 1. The level of participation in setting the sewage disposal policy of the municipality in Kumphawapi district, Udon Thani province overall, all the variables in all 3 aspects at a medium level. The level of participation in setting the sewage disposal policy of the municipality in Kumphawapi district, Udon Thani province in all aspects, all 7 variables at a moderate level. 2. Analysis of factors influencing participation in the determination of municipal waste disposal policy in Kumphawapi district Udon Thani province. Determine the weight value, the importance of each factor affecting the factors that influence the participation in the policy of waste disposal in Kumphawapi municipality. Udon Thani province overall, all aspects found that the role of community leaders The role of local With the coefficients of the predictors in the raw score equal to 0.425 0.375 respectively, with the coefficients of predictive variables in the standard score format equal to 0.629 0.793 respectively. 3. Analysis of participation patterns in determining the policy to eliminate the municipalities in Kumphawapi district Udon Thani province. The group who provided information in the interview to answer the purpose. 1. Arrange a structured policy formulation by participating in government agencies, both network partners by separating the duties of government agencies that form and strengthen activities between people And communities/ government agencies together, clear policy formulation. 2. There should be training to educate people about basic information. 3. Format the assessment of sewage disposal with government agencies involved in the assessment. Check the readiness, inspection methods according to the criteria assessed by the waste disposal officer; create a clear work structure and evaluation form.

Keywords : 1. Participation 2. Policy 3. Waste Disposal

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีสาระสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มมากขึ้น ตลอดทั้งปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนสำคัญ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันโดยได้ให้

ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสิทธิในชีวิต สิทธิในร่างกาย สิทธิในทรัพย์สิน รวมทั้งสิทธิอื่นๆ ที่มีผลโดยตรงต่อรัฐ เช่น สิทธิในการเสนอร่างกฎหมาย ซึ่งหากเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญฉบับอื่น (ยกเว้นฉบับปี พุทธศักราช 2540) ในขณะเดียวกันเกี่ยวกับสิทธิในแง่กฎหมายยังคงมีในวงที่จำกัดอย่างยิ่ง เห็นได้ชัดว่าหากไม่มีการพัฒนาองค์ความรู้ทางกฎหมายจะทำให้เกิดความรุนแรงยิ่งขึ้นในอนาคตและเกิดความขัดแย้งขยายตัวเป็นวงกว้าง หรือบังคับตามสิทธิกันอย่างยืดหยุ่น เกิดปัญหาแตกแยกทางความคิด จนถึงขนาดบั่นทอนความมั่นคงของเรื่องสิทธิตกต่ำบวกกับค่าคุ้มครองชีวิตที่ย่ำแย่ จึงทำให้ประชาชนเข้าไปไม่ถึงซึ่งบทบาทที่แท้จริงของตนเองว่าจะทำอย่างไร แก้อะไร มีบทบาทอะไรที่จะต้องทำ(นคร วัลลิภากร, 2554 : 47)

ทั้งนี้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้วางแนวทางในเรื่องนี้ไว้ด้วยการกำหนดไว้ให้เป็นแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยรัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง พัฒนาเศรษฐกิจและระบบสาธารณสุข โภคสาธารณสุขการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณสุขในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศตามเจตนารมณ์ของประชาชน ซึ่งนโยบายพื้นฐานดังกล่าวเป็นไปเพื่อให้มีการกระจายอำนาจและการปกครองไปสู่ท้องถิ่นให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีการปกครองตนเอง มีการเลือกตั้งผู้แทนเข้าไปบริหารท้องถิ่น ซึ่งหากประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ได้ปกครองตนเองก็ย่อมจะสามารถแก้ไขปัญหาและจัดบริการต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นไปตามความต้องการของตนในท้องถิ่นนั้นๆ อย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการท้องถิ่น ประเทศไทยเป็นรัฐเสรีประชาธิปไตย จึงจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการบริการสาธารณะ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนที่อยู่ภายในรัฐหรือท้องถิ่นนั้นๆ การจัดการเพื่อดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของไทยในปัจจุบันเกิดขึ้นโดยรัฐเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการต่างๆ แล้วกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งแต่ละโครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบและดำเนินการ โดยหน่วยงานของรัฐและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น การเกิดปัญหาการทิ้งสิ่งปฏิกูลในที่สาธารณะตามอำเภอและจังหวัดต่างๆ ทำให้ชาวบ้านเกิดความเอือมระอาต่อสิ่งปฏิกูลเหล่านั้น พร้อมทั้งส่งกลิ่นไปทั่วทำให้ผู้พบเห็นไม่สบายใจ รวมถึงโครงการอื่นๆ อีกหลายโครงการการดำเนินการจัดการหรือการกำกับดูแลในการจัดทำบริการสาธารณะด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นโครงการของรัฐที่อยู่ภายใต้การกำกับของหน่วยงานของรัฐและมีกฎหมายรับรองอย่างชัดเจน เช่น พระราชบัญญัติผังเมือง พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร โดยกรมโยธาและผังเมือง กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบในเบื้องต้นและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อ ในเรื่องนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติให้การจัดการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดให้ชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยมาตรา 25-26-34 และมาตราอื่นๆ บัญญัติว่าในมาตรา 34 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์

การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน เสรีภาพทางวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้เสรีภาพนั้นต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และต้องเคารพและไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น 1) อนุรักษ์ฟื้นฟูหรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ 2) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ 3) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ 4) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน สิทธิของบุคคลและชุมชนตามวรรคหนึ่ง หมายรวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย ตามลักษณะของรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 ให้สิทธิ เสรีภาพแก่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อกำหนดระเบียบแบบแผนแนวทางในการปฏิบัติต่อการกระทำโดยมักง่ายของหลายๆ ฝ่าย ให้เข้ามามีการใช้ระเบียบข้อกำหนดไปปรับใช้ในกิจวัตรประจำวันของประชาชนที่มีกิจการเกี่ยวกับสิ่งปฏิภูลในเวลาที่เขาไปถ่ายเท เพื่อให้เกิดระเบียบตรงกับบริบทในชุมชนนั้นๆ อย่างมีความถูกต้องของสังคม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560 : ออนไลน์)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิภูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลสำคัญเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการกำจัดสิ่งปฏิภูล และจะนำไปใช้เป็นแนวทางนโยบายการพัฒนาการกำหนดนโยบายส่งเสริมสุขอนามัย และการบริหารจัดการนโยบายสาธารณะส่งเสริมสุขอนามัยประชาชนในเขตอำเภอหรือจังหวัดอื่นๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิภูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิภูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปีจังหวัดอุดรธานี

2.3 เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

3.2 ทำให้ทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปีจังหวัดอุดรธานี

3.3 ได้รู้รูปแบบการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

3.4 ผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในเขตพื้นที่อำเภอหรือจังหวัดอื่นๆ ต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยใช้วิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรและประชาชนในเทศบาลในเขตอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 338 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ โดยการสัมภาษณ์ พิจารณาจากความสามารถในการให้ความรู้ และประสบการณ์ ประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลภาควัด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลภาครัฐ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลภาคชุมชน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลผู้ปฏิบัติ จำนวน 15 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และแบบสัมภาษณ์ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยคัดเลือก และจำแนกข้อมูล จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบ แล้วนำข้อมูลไปเขียนเป็นรายงานตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยต่อไป

5. ผลการวิจัย

5.1 การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี พบว่า 1)ระดับการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูล โดยรวมทุกด้านตัวแปรตามทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.12$) โดยเรียงลำดับด้านมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการนำนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลไปปฏิบัติ ($\bar{x} = 3.05$) ด้านการกำหนดนโยบายกำจัดสิ่งปฏิกูล ($\bar{x} = 3.04$) และด้านการประเมินผลนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูล ($\bar{x} = 3.03$) ตามลำดับ

2)ระดับการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูล โดยรวมทุกด้านตัวแปรต้นทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.06$) โดยเรียงลำดับด้านมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านบทบาทของผู้นำชุมชน ($\bar{x} = 3.12$) ด้านบทบาทของท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.09$) ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ($\bar{x} = 3.09$) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\bar{x} = 3.08$) ด้านบทบาทของนายกเทศมนตรีเทศบาล ($\bar{x} = 3.05$) และ ด้านบทบาทของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ($\bar{x} = 2.98$) ตามลำดับ

5.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัย แต่ละด้านที่ส่งผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลในเทศบาลกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยรวมทุกด้าน พบว่า ด้านบทบาทของผู้นำชุมชน ด้านบทบาทของท้องถิ่น มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .425 .375 ตามลำดับ มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .629 .793 ตามลำดับ

5.3 การวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ 1)จัดการกำหนดนโยบายแบบมีโครงสร้าง การกำหนดนโยบายโดยการมีส่วนร่วมหน่วยงานภาครัฐทั้งเครือข่ายภาคี โดยแบ่งแยกหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่จัดรูปแบบเสริมสร้างกิจกรรมระหว่างประชาชน และชุมชน/หน่วยงานภาครัฐร่วมกันกำหนดนโยบายที่ชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการกำจัดสิ่งปฏิกูล กำหนดตารางการออกตรวจเยี่ยมชุมชนและวางแนวทางการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการกำจัดสิ่งปฏิกูล 2)ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน ให้ประชาชนปฏิบัติตนด้านสุขภาวะและอนามัยของตน ควรที่จะมีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ทุกตำบล เพื่อรักษาและให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการกำจัดสิ่งปฏิกูล ปลุกจิตสำนึกที่ดึงมุกหลักเกี่ยวกับการกำจัดสิ่งปฏิกูล ควรอยู่ในกรอบที่เหมาะสม 3)จัดรูปแบบการเฝ้าระวังการกำจัดสิ่งปฏิกูลโดยมีหน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วมในการประเมิน ตรวจสอบความพร้อมวิธีตรวจตามเกณฑ์ที่เจ้าหน้าที่ประเมินการกำจัดสิ่งปฏิกูลสร้างรูปแบบโครงสร้างการทำงานและแบบฟอร์มที่ชัดเจนในการประเมิน

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานีโดยรวมทุกด้านตัวแปรตามทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับด้านมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการนำนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลไปปฏิบัติ ด้านการกำหนดนโยบายกำจัดสิ่งปฏิกูล และด้านการประเมินผลนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูล ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเมตตา สนิยบุตร (2547 : ง) ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ศึกษากรณีหมู่ที่4 ตำบลบ้านร่อม อำเภอท่าเรือ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ของประชาชนจำแนกตาม เพศ อายุระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ บทบาทในสังคม และความเชื่อศรัทธาในโครงการ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ 4 ตำบลบ้านร่อม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 คนผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ในด้านการร่วมคิดหาแนวทางดำเนินการ ด้านการร่วมตัดสินใจ ด้านการเข้าร่วมดำเนินการและการได้รับประโยชน์จากการดำเนินการ ทุกด้านภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 4 ตำบลบ้านร่อม อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2 การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานีโดยรวมทุกด้านตัวแปรต้นทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับด้านมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านบทบาทของผู้นำชุมชนด้านบทบาทของท้องถิ่นด้านการสนับสนุนจากภาครัฐการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบทบาทของนายกเทศมนตรีเทศบาลและด้านบทบาทของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรเจิด สอพิมาย (2550 : 65) ได้ทำการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในด้านการค้นหาสาเหตุของปัญหาการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางด้านวางแผนดำเนินงานการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการลงทุนและปฏิบัติงานการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสุดท้ายด้านการติดตามและประเมินผลการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

6.3 ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายกำจัดสิ่งปฏิกูลในเทศบาลกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยรวมทุกด้านพบว่า ด้านบทบาทของผู้นำชุมชน ด้านบทบาทของท้องถิ่น มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .425 .375 ตามลำดับ มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .629 .793 ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุณี พันธุ์เสงี่ยม (2550 : 78-79) ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสมาชิกชุมชนร่วมจิตร่วมใจจังหวัดกระบี่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนร่วมจิตร่วมใจในการพัฒนาชุมชน เพื่อศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองที่มีผลต่อการเข้าร่วมในการพัฒนาชุมชนของสมาชิกชุมชนร่วมจิตร่วมใจผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่าง มีระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการอยู่ในระดับสูง

6.4 การกำหนดนโยบายแบบมีโครงสร้าง การกำหนดนโยบายโดยการมีส่วนร่วมหน่วยงานภาครัฐทั้งเครือข่ายภาคี โดยแบ่งแยกหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่จัดรูปแบบเสริมสร้างกิจกรรมระหว่างประชาชน และชุมชน/หน่วยงานภาครัฐร่วมกันการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการกำจัดสิ่งปฏิกูล กำหนดตารางการออกตรวจเยี่ยมชุมชนวางแนวทางการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการกำจัดสิ่งปฏิกูลซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤตวิทย์ สวัสดิ์มงคล (2551 : 85) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทในการดูแลผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอสรีนคร จังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวมีปัญหาสุขภาพทางร่างกาย เช่น อาการปวดหลัง ปวดข้อ เหนื่อยง่าย ปัญหาสุขภาพด้านจิตใจของผู้สูงอายุ และทำสิ่งต่าง ๆ ได้ช้าลง มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพปัญหาสุขภาพด้านสังคม มีสภาพร่างกายเป็นอุปสรรคในการร่วมกิจกรรมทางสังคม

6.5 ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน ให้ประชาชนปฏิบัติตนด้านสุขภาพและอนามัยของตน ควรที่จะมีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ทุกตำบล เพื่อรักษาและให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการกำจัดสิ่งปฏิกูล ปลูกจิตสำนึกที่ดึงามหลักเกี่ยวกับการกำจัดสิ่งปฏิกูล ควรอยู่ในกรอบที่เหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พวงเพชร สุวรรณชาติ (2553 : 72) ได้สำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานด้านระบบสาธารณสุขปโภคไฟฟ้าแสงสว่าง ระบบสัญญาณจราจร เครื่องหมายจราจร ต่างๆ ระหว่างพ.ศ. 2552 – พ.ศ. 2553 ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะโอกาสในการดำเนินการด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อนำข้อมูลผลการวิจัยไปดำเนินการพัฒนาตามความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่จำนวน 390 คน โดยตัวแปรอิสระคือ เพศอายุอาชีพ ระดับการศึกษา ระดับรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

6.6 การจัดรูปแบบการเฝ้าระวังการกำจัดสิ่งปฏิกูลโดยมีหน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วมในการประเมิน จัดรูปแบบการเฝ้าระวังการกำจัดสิ่งปฏิกูลโดยมีหน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วมในการประเมิน ตรวจสอบความพร้อมวิธีตรวจตามเกณฑ์ที่เจ้าหน้าที่ประจำประเมินการกำจัดสิ่งปฏิกูลสร้างรูปแบบโครงสร้างการทำงานและแบบฟอร์มที่ชัดเจนในการประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเลิศ บุรณุปกรณ์(2546 : จ) จากการศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ต่อผู้บริหารเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อผู้บริหารเทศบาลนครเชียงใหม่ในแต่ละด้าน คือ คุณสมบัติของผู้บริหารในระดับมาก พึงพอใจด้านการปฏิบัติตามนโยบายและด้านผลงานของผู้บริหารในระดับปานกลาง ทั้งนี้ยังพบว่าปัจจัยส่วนตัวของประชาชน ได้แก่อายุระดับการศึกษาและภูมิลำเนา มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจผู้บริหาร และประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะคือเทศบาลควรสร้างกิจกรรมการให้ความรู้กิจกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองให้แก่ประชาชนให้เหมาะสมกับปัจจัยส่วนบุคคล

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของควรกำหนดนโยบายแบบมีโครงสร้างโดยการมีส่วนร่วม หน่วยงานภาครัฐทั้งเครือข่ายภาคี โดยแบ่งแยกหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่จัดรูปแบบเสริมสร้างกิจกรรมระหว่างประชาชน และชุมชน/หน่วยงานภาครัฐร่วมกันการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน มีการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน และจัดรูปแบบการประเมินการกำจัดสิ่งปฏิกูลโดยมีหน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วมในการประเมิน ตรวจสอบความพร้อมวิธีตรวจตามเกณฑ์ที่เจ้าหน้าที่ประเมินการกำจัดสิ่งปฏิกูลสร้างรูปแบบโครงสร้างการทำงานและแบบฟอร์มที่ชัดเจนในการประเมิน

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรศึกษาในเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์ถึงรูปแบบวิธีการ และนำแบบแผนที่มีโครงสร้าง ที่ชัดเจนประกอบกับการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนมาประยุกต์ใช้ในการรณรงค์เรื่องของการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาล

7.2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในอำเภอภูพาน จังหวัดอุดรธานี โดยเน้นการขับเคลื่อนที่มีส่วนร่วมขององค์กรต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลของเทศบาลให้มีประสิทธิภาพ

7.2.3 ควรศึกษาในการนำนโยบายสาธารณะของภาครัฐเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำจัดสิ่งปฏิกูลทั้งการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินนโยบาย โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งองค์กรภาคีเครือข่าย ภาครัฐภาคีเครือข่ายต่างๆ อย่างมีแบบแผนและโครงสร้างตามนโยบายสาธารณะที่รัฐกำหนด

8. เอกสารอ้างอิง

- กฤตวิทย์ สวัสดิ์มงคล. (2551). **บทบาทในการดูแลผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวอำเภอสรีนคร จังหวัดสุโขทัย**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จารุณี พันธุ์เสียม. (2550). **การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสมาชิกชุมชนร่วมจิตร่วมใจจังหวัดกระบี่**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นคร วัลลิภากร. (2554). **การใช้อำนาจรัฐกับสื่อสารมวลชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- บรรเจิด สอพิมาย. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญเลิศ บุรณุปกรณ์. (2546). ความพึงพอใจของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ต่อผู้บริหารเทศบาลนครเชียงใหม่. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พวงเพชร สุวรรณชาติ. (2553). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินการด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครหาดใหญ่ระหว่าง พ.ศ. 2552 – พ.ศ. 2553. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เมตตา สินยบุตร. (2548). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) : ศึกษากรณีหมู่ที่ 4 ตำบลบ้านร่ม อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์ สาขานโยบายสาธารณะ. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2562. จาก <http://www.rat.chakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากผู้บริหาร บุคลากร ประชาชน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการลงพื้นที่วิจัยของเทศบาลในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ที่ได้อนุเคราะห์ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย และแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และคณาจารย์ทุกท่านที่ให้คำปรึกษา เสนอแนะ แนะนำ จนทำให้งานวิจัยสำเร็จ ขอขอบคุณ เพื่อนๆ ร่วมสถาบัน และเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนทุกท่านที่เกี่ยวข้องซึ่งมิได้กล่าวนาม ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

การจัดการกิจกรรมทางกายหลังเลิกเรียนตามนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในโรงเรียน
ระดับประถมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากระบี่

Physical Activities Management According to Moderate Class More Knowledge
Policy Among Primary Schools in Krabi Service Area Office

ไมตรี ยาดา¹, รยาศิต เต็งกุสุลัยมาน², พีระพงศ์ หนูพยนต์³

Maitree Yata¹, Rajasyed Tengkusulaiman², Peerapong Noopayan³

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : Mitree.sp.113@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการกิจกรรมทางกายหลังเลิกเรียนตามนโยบาย ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูพลศึกษา จำนวน 147 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามแบบตรวจคำตอบ ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระหว่าง 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.73 สถิติสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการกิจกรรมทางกายหลังเลิกเรียนตามนโยบาย ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กและจัดการกิจกรรมทางกายบริเวณสนามฟุตบอลเคยจัดการกิจกรรมทางกายอย่างต่อเนื่องทั้งนี้เนื่องจากเป็น

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกระบี่

¹ Graduate Student, Master of Education (Physical Education) Thailand National Sports University Krabi Campus, Thailand.

^{2,3} มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกระบี่

^{2,3} Thailand National Sports University Krabi Campus, Thailand.

*ได้รับบทความ: 7 พฤศจิกายน 2562; แก้ไขบทความ: 5 ธันวาคม 2562; ตอบรรณาการตีพิมพ์: 9 ธันวาคม 2562

Received: November 7, 2019; Revised: December 5, 2019; Accepted: December 9, 2019

นโยบายของสถานศึกษา โดยใช้เวลา 30 นาที ก่อนเข้าเรียนในการปฏิบัติกิจกรรม เป็นเวลา 5 วันต่อสัปดาห์ จัดกลุ่มกิจกรรมทางกายตามชั้นปีที่ศึกษา กิจกรรมที่นักเรียนเลือกคือกิจกรรมนันทนาการ และเกม โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อส่งเสริมสุขภาพร่างกาย อารมณ์ และจิตใจตามที่คู่มือกำหนด นอกจากนี้ยังพบอีกว่าอุปสรรคที่พบขณะจัดกิจกรรมทางกายคือ สภาพดินฟ้าอากาศไม่อำนวย

คำสำคัญ : 1. กิจกรรมทางกาย 2. ลดเวลาเรียน 3. เพิ่มเวลารู้

ABSTRACT

The objectives of the research article were to study the condition of the physical activity management according to the moderate class, more knowledge policy among elementary schools of Krabi Educational Service Area. The samples of this study were 147 physical Education teachers who were chosen by multi-stage sampling method. In this research, The instrument used to collect the data are questionnaire consisted of checklist and open ended questions. the IOC index of content validity was ranged between 0.67–1.00, while a whole reliability of the questionnaire as shown by the Cronbach alpha coefficient was 0.73. The statistics for the data analysis are frequency and percentage.

The findings showed that: most of elementary schools underlining the Krabi Educational Service Area are small schools, and continuously organized the physical activities on the football field according to the schools' policies. The schools always utilized the 30 minutes period of time before class, 5 days a week for organizing the physical activities as mentioned. The participants were divide by class levels of study. The recreation and games were chosen as the health promotion activities consisted of physical health, emotion health, and mental health according to the handbook. However, this study also found that the weather conditions were the important obstacle of the activity.

Keywords : 1. Physical Activity 2. Reduce School Time 3. Increase Time to Know

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การพัฒนาเด็กให้เจริญงอกงามตามวัยถือเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญ ดังจะเห็นได้จากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้พยายามพัฒนาคุณภาพการศึกษาในหลายๆ ส่วนไปพร้อมๆ กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้พยายามสร้างเสริมและพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ ความสามารถและมีทักษะในการใช้ชีวิตท่ามกลางกระแสแห่ง โลกาภิวัตน์อย่างดีที่สุด ขณะนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้เกิดนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้เป็น 1 ใน 26 นโยบายเร่งด่วน ของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559 : ออนไลน์) ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ ของประชาคมอาเซียนที่สำคัญคือให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559 : ออนไลน์) ที่ระบุไว้ชัดเจนว่ารัฐบาลต้อง “ให้คนไทยมีสุขภาพที่ดี โดยส่งเสริมให้คนไทยทุกเพศทุกวัยออกกำลังกาย” จากนโยบายการปรับเวลาเรียน ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ให้ลดชั่วโมงเรียนของเด็กกลาง โดยเรียนภาควิชาการในสาระ หลักเพียงแค่เวลา 14.30 น.จากนั้นให้เด็กทำกิจกรรมนอกห้องเรียน เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ ในทุกด้าน ในรูปแบบของกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการเรียนรู้แบบบูรณาการการปรับเวลาเรียน ให้เรียนสาระการเรียนรู้หลักเพียง 6 ชั่วโมง ทั้งนี้ ไม่ได้มีความประสงค์ให้ยุติการเรียนการสอน หรือ ปลดปล่อยให้นักเรียนกลับบ้านแต่จะเป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียนโดยการให้นักเรียนเลือกการเรียนกลุ่ม สาระที่เหลือ คือ สุขศึกษาและพลศึกษา การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี และวิชาศิลปะ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการและกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งจะทำให้เด็กลดความเครียดจากการ เรียนเนื้อหาเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน รวมทั้งเสริมสร้างทักษะครอบคลุมทุกๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมอีกด้วย

การดำเนินนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ยังสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความ เชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ เห็นคุณค่าในตนเอง มีทักษะการ ดำเนินชีวิต มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี รักการออกกำลังกาย มีความรักชาติและอยู่ร่วมกันใน สังคมอย่างมีความสุข และเมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาสาระในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ถือว่าเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐานหรือยึดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นหลักในการพัฒนาผู้เรียน (Standard-based Curriculum-SBM) โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ให้เป็นคุณภาพเป้าหมายอัน พึงประสงค์ปลายทางว่า ผู้เรียนต้องรู้อะไร (Knowledge-K) ต้องทำอะไร (Practice, Process Skill, Performance-P) และต้องดีอย่างไร (Affective-A) เพื่อที่จะนำไปใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนในทุก ๆ ระดับ ในส่วนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดคุณภาพนักเรียนไว้เป็น 5 สาระ 6 มาตรฐาน ในแต่ละสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ ได้กำหนดตัวชี้วัดในแต่ละระดับชั้นไว้ใน ป.1-ม.3 และกำหนดตัวชี้วัดช่วงชั้นไว้

ในระดับชั้น ม.4-6 ครูผู้ได้รับผิดชอบสอนระดับชั้นใด ก็สามารถศึกษาตามระดับชั้นนั้น ๆ ที่สำคัญคือในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ครูต้องวางแผนและดำเนินการประเมินผลให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดแต่ละตัว หากนักเรียนผ่านการประเมินตามตัวชี้วัดทุกตัวในแต่ละระดับชั้นแล้วนั้นหมายถึงว่าครูหรือโรงเรียนสามารถนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (วาสนา คุณาภิสิทธิ์, 2556 : 16-19)

กิจกรรมทางกายนับเป็นรากฐานที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตและสุขภาพโดยตรง การประกอบกิจกรรมทางกายที่ได้กระทำอย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพร่างกายในแต่ละวัย จะมีผลช่วยให้ร่างกายเกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งยังช่วยชะลอการเสื่อมสภาพระบบการทำงานของอวัยวะในส่วนต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกร่างกาย แต่ทั้งนี้ต้องเป็นการประกอบกิจกรรมทางกายอย่างสม่ำเสมอ 3-5 วันต่อสัปดาห์ อย่างน้อยวันละประมาณ 20-60 นาที ในทางตรงกันข้าม การละเว้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางกายล้วนก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการเสื่อมสภาพของร่างกาย มีผลทำให้เกิดการเจ็บป่วยและการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร และจากการศึกษาพบว่าวิถีการดำเนินชีวิตที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายหรือมีการประกอบกิจกรรมทางกายอยู่เป็นประจำทำให้มีจิตใจ อารมณ์ที่แจ่มใสอีกด้วย ดังนั้น จึงควรสนับสนุนให้มีกิจกรรมทางกายที่เหมาะสมและเพียงพอในแต่ละวัยของแต่ละวัน (เจริญ กระบวนรัตน์, 2556 : 5)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดกิจกรรมทางกายหลังเลิกเรียนตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทางกายตามนโยบายดังกล่าว ควบคู่กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องคือครูพลศึกษาที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ภายใต้วหัวข้อเรื่อง การจัดกิจกรรมทางกายหลังเลิกเรียนตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมทางกายในส่วนของวิชาพลศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสนองตอบตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ของรัฐบาลอย่างแท้จริงในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมทางกายหลังเลิกเรียน ตามโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากระบี่

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบสภาพวิธีการจัดกิจกรรมทางกายหลังเลิกเรียน ตามโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่

3.2 ได้แนวทางสำหรับครูพลศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมทางกายหลังเลิกเรียน ตามโครงการ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.3 ได้แนวทางในการศึกษาค้นคว้าแก่ผู้สนใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทางกายหลังเลิกเรียน ตามโครงการ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในโรงเรียนสังกัดอื่นๆ ต่อไป

4. วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูพลศึกษาที่อยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในปีการศึกษา 2561 ของโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ จำนวน 211 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 147 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ได้ครูพลศึกษาจำนวน 147 คน ซึ่งเป็นไปตามการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ที่ประชากร จำนวน 220 คน ต้องได้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 140 คน อย่างไรก็ตาม เพื่อความเหมาะสมสำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 147 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบสอนกิจกรรมทางกาย ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมทางกายหลังเลิกเรียนตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ลักษณะเป็นการตอบคำถามแบบปลายปิด โดยใช้เป็นแบบสำรวจรายการ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทางกายหลังเลิกเรียนตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ลักษณะเป็นการตอบคำถามแบบปลายเปิด ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดเท่ากับ 0.73 การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล และค่าสถิติต่างๆ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และสังคม

5. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมทางกายหลังเลิกเรียนตามนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ สรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

5.1. ครูพลศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ ส่วนใหญ่เป็นเพศชายอายุ 36- 40 ปีสำเร็จปริญญาตรี มีตำแหน่งเป็นครูพลศึกษา และมีประสบการณ์การทำงาน 1 - 5 ปี

5.2 โรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดกระบี่ ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก และจัดกิจกรรมทางกายบริเวณสนามฟุตบอลเคยจัดกิจกรรมทางกายและจัดอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากเป็นนโยบายของสถานศึกษา โรงเรียนใช้ช่วงเวลาก่อนเข้าเรียนเป็นเวลา 5 วันต่อสัปดาห์ โรงเรียนจัดกลุ่มกิจกรรมทางกายตามชั้นปีที่ศึกษา ซึ่งกิจกรรมที่นักเรียนเลือกเป็นกิจกรรม

นันทนาการและเกม ใช้เวลาแต่ละครั้ง 30 นาที โดยเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมทางด้านสุขภาพร่างกาย อารมณ์และจิตใจเป็นหลักตามที่คู่มือกำหนดโดยโรงเรียนมอบหมายให้บุคลากรปฏิบัติงานตามคำสั่ง และอุปสรรคที่พบขณะจัดกิจกรรมทางกาย คือ สภาพดินฟ้าอากาศไม่อำนวย

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากจังหวัดกระบี่มีประชากรน้อยเมื่อเทียบกับจังหวัดใกล้เคียงและโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นของรัฐบาลอีกทั้งเป็นการกระจายการศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ (นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562 : ออนไลน์) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 54 ว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 28/2559 เรื่อง ให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายได้มีคำสั่งไว้ในข้อ 3 ว่า “ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี ให้มีมาตรฐานและคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตระหนักถึงภารกิจที่สำคัญในการพัฒนาประชากรของชาติให้เป็น “คนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาพที่ดีในทุช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้องมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสู่การเป็นคนไทย ที่มีทักษะสูง โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง” ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 3 “การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562 : ออนไลน์) ที่กำหนดให้รัฐดำเนินการให้คนไทยมีหน้าที่ทุกคนได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคลตามความถนัด ความต้องการและความสนใจ โดยการให้การศึกษาและการเรียนรู้ที่ครอบคลุมคนทุกช่วงวัย เข้าสู่ระบบการศึกษา การจัดการศึกษาสำหรับเด็กช่วงปฐมวัย ช่วงวัยเรียน วัยทำงาน และวัยสูงอายุ ด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัย ในลักษณะการศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาตนเองตลอดชีวิตการศึกษาจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมให้กับคนทุกช่วงวัยให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ให้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะ คุณลักษณะ สมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัยจึงเป็นพันธกิจสำคัญ ร่วมกันของรัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

6.2 โรงเรียนประถมศึกษาจัดกิจกรรมทางกายบริเวณสนามฟุตบอล ด้วยโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีพื้นที่อย่างจำกัดเลยใช้สนามฟุตบอลซึ่งมีอยู่เดิมจัดกิจกรรมอื่นอีกด้วยทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่จะช่วยสร้างเสริมพัฒนาการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีและมีคุณภาพสำหรับเด็ก ชิตินทรีย์ บุญมา (2562 : ออนไลน์) กล่าวคือการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว จะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนด้วยการจัดประสบการณ์ กิจกรรม และสภาพแวดล้อมให้เกิดประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อเป็นเงื่อนไขในการกระตุ้นพัฒนาการของเด็กให้มีทักษะในการคิดและการเรียนรู้อย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ กัลยา กิจบุญชู (2546 : 14) ยังได้เสนอแนะแนวทางการดำเนินการส่งเสริมการออกกำลังกายภายในโรงเรียนและชุมชนไว้ดังนี้การมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เด็กเคลื่อนไหวและออกกำลังกายอย่างสนุกสนานการจัดสถานที่ควรคำนึงถึงความปลอดภัยสะดวกรวมทั้งให้เด็กอยากเล่นทั้งก่อนและหลังการเข้าเรียน รวมทั้งในระหว่างพักนอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสามารถดำเนินการใช้สถานที่ที่มีแล้วเพียงต้องการการบริหารจัดการเพื่อสร้างกิจกรรมที่น่าสนใจและมีการดูแลรักษาสถานที่ตามสมควรนอกจากความปลอดภัยและเข้าถึงโอกาสดังกล่าวผู้ใหญ่ควรเข้าใจและรู้วิธีการประเมินข้อจำกัดของเด็กเช่น โรคประจำตัวรวมทั้ง วิธีการดูแลแก้ไขการสวมใส่เสื้อผ้าและอุปกรณ์กีฬาที่เหมาะสมเป็นอีกหนทางหนึ่งที่มีผลต่อความปลอดภัยของการเล่นกีฬาของเด็กส่วนการดูแลเรื่องโภชนาการควรมีการแนะนำให้เด็กได้ดื่มน้ำอย่างพอเพียงทั้งก่อนระหว่างและหลังการออกกำลังกายแล้วเล่นกีฬารวมทั้งการจัดสถานที่ที่สะดวกในการให้บริการเรื่องน้ำดื่มนอกจากจะเป็นประโยชน์กับครูและเจ้าหน้าที่แล้วยังเป็นสิ่งที่ดีให้เด็กนักเรียนอีกด้วยจึงจำเป็นต้องใช้สถานที่กว้างและปลอดภัยในการจัดกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ครูพลศึกษาจึงเลือกจัดกิจกรรมทางกายบริเวณสนามฟุตบอลและลานอเนกประสงค์ของโรงเรียน

6.3 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษากระบี่เคยจัดกิจกรรมทางกายและจัดอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากเป็นนโยบายของสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมที่เปิดให้ผู้เรียนได้ผ่อนคลายอีกทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองชื่นชอบใจ ที่สำคัญผู้เรียนสามารถนำไปสู่อชีพได้ในอนาคต ซึ่งนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ (นรินทร์ สุทธิศักดิ์, 2558 : 1) โดยมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการแข่งขันระดับนานาชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ปรับการบริหารจัดการหลักสูตรและแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ แนวคิดการ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้(ปราณี คงพิบูล, 2559 : ออนไลน์)อาจจะไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน เพราะ โรงเรียนหลายแห่งดำเนินการอยู่แล้ว แต่ยังมีผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง มีความกังวล สงสัยว่าทำไมต้องลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในประเด็นนี้ถ้าเรา

พิจารณาแล้วจะพบว่า ในปัจจุบันนี้การเรียนรู้ของเด็กนักเรียนได้เปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องมาจากมีแหล่งเรียนรู้สื่อ และเทคโนโลยี เช่น Internet, Computer, Tablet หรือ Smart Phone และอื่นๆ อีกมากมายที่นักเรียนสามารถใช้ในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ดังกล่าวไม่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะในห้องเรียน ตามเวลาที่ครูกำหนด นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกแห่ง ทุกเวลา ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ตามความพร้อม ความสามารถของนักเรียน ครูผู้สอนต้องปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ และนักเรียนต้องเปลี่ยน วิธีการเรียนรู้ของตนเอง จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยวิธีการที่หลากหลาย อาทิเช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Process) การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน (Project-Base Learning) เรียนรู้จากกิจกรรมการปฏิบัติจริง จากประสบการณ์ตรง ใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียน คิดวิเคราะห์และสืบค้นข้อมูล นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ มีการจัด กิจกรรมโดยให้นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกัน ครูจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นที่ปรึกษา ชี้แนะช่วยเหลือให้นักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ และนักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้เป็นทีม หรือจากกลุ่มเพื่อนมากขึ้น ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สนับสนุนแนวคิด การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ คือทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียน เชื่อว่าผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมอย่างกระตือรือร้น

6.4 โรงเรียนใช้ช่วงเวลาก่อนเข้าเรียนเป็นเวลา 5 วันต่อสัปดาห์ โดยกิจกรรมที่นักเรียนเลือกเป็นกิจกรรมนันทนาการและเกมเนื่องด้วยเป็นกิจกรรมที่ผ่อนคลายและสนุกสนาน อีกทั้งยังสอดแทรกหลักการดำเนินชีวิตประจำวันอีกด้วย โดยใช้เวลาแต่ละครั้ง 30 นาที โดยเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมทางด้านสุขภาพร่างกาย อารมณ์และจิตใจเป็นหลักตามที่คู่มือกำหนด ซึ่งเป็นไปตามหลักของการออกกำลังกาย (เจริญ กระบวนรัตน์, 2556 : 5) ที่ว่าการออกกำลังกายที่ได้มีการปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ 3 - 5 วันต่อสัปดาห์ อย่างน้อยวันละประมาณ 20 - 60 นาที โดยการเคลื่อนไหวร่างกายหรือมีการประกอบกิจกรรมทางกายอยู่เป็นประจำ จะทำให้มีจิตใจ อารมณ์ที่แจ่มใส ดังนั้นจึงควรสนับสนุนให้มีกิจกรรมทางกายที่เหมาะสมในแต่ละวัน นอกจากนี้ กระทรวงสาธารณสุข (2550 : 5) ยังได้เสนอแนะ มาตรการสำหรับโรงเรียนในการสนับสนุนและส่งเสริมการมีกิจกรรมทางกายโดยโรงเรียนและครูควรสนับสนุนและส่งเสริมในการจัดให้นักเรียนมีกิจกรรมทางกายเพิ่มขึ้นควรเพิ่มโอกาส การออกกำลังกายในโรงเรียน โดยเพิ่มชั่วโมงพลศึกษาเด็กควรได้มีโอกาสออกกำลังกายอย่างเต็มที่ภายใต้การควบคุมดูแลของครูที่มีความรู้ความสามารถโดยตรงอย่างน้อยเป็นเวลา 30 นาที ต่อคาบ และจัดกิจกรรมหรือส่งเสริมให้เด็กมีกิจกรรมทางกาย เพิ่มเติมทุกวันอย่างน้อยวันละ 15 นาที นอกเหนือจากชั่วโมงพลศึกษาตามปกติ และ กระทรวงสาธารณสุข (2550 : 8) ยังได้อธิบายเกี่ยวกับแนวทางการมีกิจกรรมทางกาย(Physical Activity) ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนในโรงเรียนอีกว่า โรงเรียนเป็นสถานที่ที่เด็กส่วนใหญ่ในเมืองและชนบทใช้เวลามากที่สุดรองจากที่บ้านจากการ

สำรวจสถานการณ์ในปัจจุบันพบว่า โอกาสที่นักเรียนสามารถจะมีกิจกรรมทางกายในโรงเรียนมีน้อยลงกว่าในอดีต ทั้งนี้ส่วนใหญ่เนื่องจากโรงเรียนและครอบครัว ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการและความแข็งแรงทางวิชาการมากกว่าพัฒนาการ และความแข็งแรงทางร่างกายและสุขภาพ เวลาว่างในหนึ่งวันของเด็กและ เยาวชนในโรงเรียนเริ่มตั้งแต่ก่อนเข้าเรียน 15 นาที เวลาพักน้อยช่วงสาย 10 นาที เวลาพักเที่ยง 15 นาที เวลาพักน้อยช่วงบ่าย 10 นาที และหลังเลิกเรียน 15 นาที รวมทั้งหมด 65 นาที เด็กจะใช้เวลาว่างในการเล่นและเคลื่อนไหวร่างกายตามปกติประมาณ 1 ใน 3 หรือ 1 ใน 2 ของเวลาว่างที่เด็กมีอยู่ในโรงเรียน คือ ประมาณ 20-30 นาที เด็กและเยาวชนในเวลาอยู่ที่โรงเรียนประมาณ 5 วันต่อสัปดาห์ ฉะนั้นระยะเวลาในการเล่นและเคลื่อนไหวรวมประมาณ 100-150 นาทีต่อสัปดาห์ เด็กและเยาวชนจะมีเวลาว่างนอกเหนือจากการเรียนปกติในโรงเรียนประมาณ 65 นาทีต่อสัปดาห์ โดยพิจารณาชั่วโมงพลศึกษา เด็กจะได้ออกกำลังกายหรือเคลื่อนไหวร่างกายในชั่วโมงพลศึกษาตามหลักสูตรสัปดาห์ละ 1 คาบ (50 นาที) ได้อย่างเต็มที่อย่างไรก็ดีไม่ต่ำกว่าครึ่งละ 30 นาที จากสมมติฐานเด็กและเยาวชนจะสามารถออกกำลังกายหรือเคลื่อนไหวร่างกายตามปกติที่โรงเรียนได้ประมาณสัปดาห์ละ 130 - 180 นาที ซึ่งไม่เพียงพอที่จะเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายที่เหมาะสม ครอบครัวและโรงเรียนจำเป็นต้องเพิ่มโอกาสให้แก่เด็กและเยาวชนให้สามารถออกกำลังกายหรือเคลื่อนไหวร่างกายสัปดาห์ละ 240 - 290 นาที

6.5 ส่วนใหญ่โรงเรียนจัดกลุ่มกิจกรรมทางกายตามชั้นปีที่ศึกษาซึ่งเป็นไปตามข้อเสนอแนะในการออกกำลังกายของ เจริญ กระจ่าง (2556 : 5) ที่ว่าการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายในแต่ละวัยจะมีผลช่วยให้ร่างกายเกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น จึงควรออกกำลังกายเพียงพอในแต่ละวัย นอกจากนี้ ชิตินทรีย์ บุญมา (2562 : ออนไลน์) ยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่าการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องตามช่วงวัยที่ศึกษาจะส่งผลดีต่อพัฒนาการด้านต่างๆ ตามหลักการที่ว่า หลักการเรียนรู้ของสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning : BBL) คือ การให้ความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับสมอง เป็นเครื่องมือในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างศักยภาพสูงสุดในการเรียนรู้ของมนุษย์ โดยเชื่อว่าโอกาสทองของการเรียนรู้อยู่ระหว่างแรกเกิด-10 ปีและกระบวนการเรียนรู้ที่จะช่วยสร้างเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ของสมองและมีคุณภาพสำหรับเด็ก คือ การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการจัดและทำกิจกรรม รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ เพื่อเป็นเงื่อนไขในการกระตุ้นพัฒนาการของเด็กให้มีทักษะในการคิดและการเรียนรู้ที่มีเหตุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการหลักการเรียนรู้ของสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning : BBL) จึงมีประโยชน์ต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะพัฒนาการทางร่างกายเด็กในวัยแรกเกิดถึง 5 ปี เป็นช่วงที่อยู่ระหว่างการมีพัฒนาการทางกลไกการเคลื่อนไหว (Motor Development) กิจกรรมทางกายที่เหมาะสมในช่วงวัยนี้จึงต้องเป็นกิจกรรมที่ได้รับการออกแบบให้ส่งเสริมพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวพื้นฐาน (Fundamental

Movement) ของเด็กเล็ก ได้แก่ กิจกรรมการเดิน การทรงตัว การวิ่ง กระโดด ปีนป่าย ขว้างปา เป็นต้น การพัฒนาสมองของเด็กจึงควรใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวเป็นเครื่องกระตุ้น โดยสมองจะสั่งการให้อวัยวะรับรู้สภาพแวดล้อมขณะที่ทำการเคลื่อนไหว ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในด้านการรับรู้ข้อมูลจากการทำกิจกรรมไปด้วยพร้อมๆกัน และรวมถึงการช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ของระบบประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อ ตลอดจนการรับรู้ความรู้สึกต่างๆ ของเด็ก(หลักการออกกำลังกาย, 2559 : ออนไลน์) แนวทางการออกกำลังกายให้เหมาะสมกับทุกกลุ่มอายุการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ เปรียบเสมือนการให้อาหารเสริมที่ดีกับชีวิตจึงควรออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ แต่ต้องเลือกให้เหมาะสมกับกลุ่มอายุด้วย คือ เด็กอายุต่ำกว่า 10 ขวบ เน้นที่ความสนุกของเด็กเป็นหลัก เพื่อฝึกความคล่องตัวและรู้จักเล่นกับเพื่อน เป็นการออกกำลังกายเบาๆ ง่ายๆ ไม่ต้องใช้อุปกรณ์มากนัก เช่น วิ่ง เล่นเกมส์ กายบริหารประกอบดนตรี ปีนไต่ ยิมนาสติก ที่สำคัญพ่อแม่ไม่ควรมุ่ง ให้ลูกฝึกเพื่อเอาชนะ เพราะไม่ดีกับสุขภาพเด็ก ส่วนวัย 11 - 14 ปี เน้นเรื่องความคล่องแคล่วและปลูกฝังน้ำใจ นักกีฬา จึงควรเล่นกีฬาหลากหลายเพื่อพัฒนาร่างกายทุกส่วน เช่น ปิงปอง แบดมินตัน ยิมนาสติก ฟุตบอล แฮนด์บอล วอลเลย์บอล ขี่จักรยาน ที่เป็นข้อห้ามคือ ชกมวยและการออกกำลังกายที่ต้องใช้ความอดทน เช่น วิ่งไกลกระโดดไกล ยกน้ำหนัก รักรบี้ ยิมนาสติกที่มีแรงกระแทกสูง เพราะจะขัดขวางการเติบโตและความยาวของกระดูก ความสัมพันธ์ระหว่างการเล่นการออกกำลังกาย และกีฬา (Play, Exercise and sport Correlations) การเล่น การออกกำลังกาย และกีฬา จะมีความแตกต่างกันไปตามรูปแบบการเคลื่อนไหวและวัตถุประสงค์ของผู้ออกกำลังกายต้องการเข้าร่วมกิจกรรม การเล่น (Play) เป็นศิลปะ มีรูปแบบการเคลื่อนไหวที่ถ่ายทอดถึงวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของแต่ละภูมิภาคหรือแต่ละท้องถิ่น ที่มุ่งเน้นความสนุกสนาน ผ่อนคลายในยามว่างหรือหลังจากเสร็จสิ้นจากการปฏิบัติภารกิจในชีวิตประจำวัน ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมจะมีคุณลักษณะของการออกกำลังกายร่วมอยู่ด้วย เช่น รำวง รำเคียวเกี่ยวข้าว ลาวกระทบไม้ วิ่งเปรี๊ยะขี้ม้าส่งเมือง มอนซอนผ้า ตีจับ กากไก่ไขงูกินหาง มวยไทย ตะกร้อลอดห่วง กระบี่กระบอง เป็นต้น การออกกำลังกาย (Exercise) เป็นวิทยาศาสตร์มีรูปแบบวิธีการและวัตถุประสงค์เฉพาะด้านที่ชัดเจน มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสุขภาพและสมรรถภาพทางกายโดยตรง มีหลักการกฎเกณฑ์ เป็นแนวทางในการเลือกกิจกรรมหรือกำหนดรูปแบบ วิธีการปฏิบัติในการออกกำลังกายเพื่อให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของสุขภาพที่ต้องการ นอกจากนี้ การออกกำลังกายยังมีคุณลักษณะบางอย่างของการเล่นผสมผสานร่วมอยู่ด้วย เพื่อให้เกิดความรู้สึกสนุกสนานและผ่อนคลาย กีฬา (Sport) เป็นทั้งศิลปะและวิทยาศาสตร์ เป้าหมายคือ การแสดงออกซึ่งความสามารถสูงสุดของร่างกาย มุ่งเน้นการออกกำลังกายหรือการฝึกฝนเพื่อพัฒนาทักษะ ความสามารถในการเคลื่อนไหว สมรรถภาพทางกาย สมรรถภาพทางจิตใจในแต่ละประเภทกีฬา นายบุคคลหรือนักกีฬามีความพร้อมและสมบูรณ์สูงสุด ซึ่งในกิจกรรมการเคลื่อนไหวของแต่ละชนิดกีฬามีคุณลักษณะของการออกกำลังกายผสมผสานรวมอยู่ด้วยเพื่อกระตุ้นให้ร่างกายเกิดการ

พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพในกีฬาแต่ละชนิด ทุกคนสามารถใช้กิจกรรมการเล่น (Play) และกิจกรรมทางกีฬา (Sport) นำไปสู่การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพได้ ถึงแม้ว่ากิจกรรมทางกายดังกล่าวมิได้มีคุณลักษณะหรือเป้าหมายเพื่อการพัฒนาสุขภาพโดยตรงก็ตาม ดังนั้น เมื่อใช้การเล่นและกีฬาเป็นกิจกรรมทางกายหรือการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพในทางปฏิบัติจึงควรปรับความสมดุลให้สัมพันธ์กับสุขภาพ ด้วยการคงความสนุกสนานในการเล่นไว้ โดยมุ่งเน้นการปรับรูปแบบวิธีการปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพมากขึ้น ในด้านของกีฬาเมื่อนำมาใช้เป็นกิจกรรมในการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ควรลดความสำคัญของการแข่งขันหรือการเน้นชัยชนะให้น้อยลง และมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นหลักสำคัญของการจัดกิจกรรมทางกายโดยใช้การเล่นและกีฬาเป็นเครื่องมือในการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

6.6 อุปสรรคที่พบขณะจัดกิจกรรมทางกายเพื่อลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาระดับ คือ สภาพดินฟ้าอากาศ ที่ไม่เอื้ออำนวย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าจังหวัดกระบี่เป็นจังหวัดที่จัดอยู่ในกลุ่มภาคใต้ฝั่งอันดามัน ซึ่งมีฝนตกตลอดปี อันเนื่องมาจากมรสุม และความกดอากาศต่ำซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของกระทรวงสาธารณสุข (2550 : 4) ที่ว่าหลักปฏิบัติสำหรับการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพเพื่อให้การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพได้ผลอย่างเต็มที่และไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพควรยึดหลักปฏิบัติตน ดังนี้การประมาณตน สภาพร่างกาย และความเหมาะสมกับกิจกรรมการออกกำลังกายแต่ละชนิด การเลือกเวลาและสภาพดินฟ้าอากาศ หมายถึงการกำหนดเวลาออกกำลังกายที่แน่นอน และควรจะเป็นเวลาเดียวกันทุกวัน เพราะมันมีผลต่อการปรับตัวของร่างกาย การเลือกสภาพดินฟ้าอากาศอาจทำได้ยาก แต่การเลือกเวลาทุกคนสามารถทำได้ เวลาที่เหมาะสมคือ ตอนเช้าตรู่ และตอนเย็น ส่วนการฝึกด้านความแข็งแรง และความเร็วยุทธศาสตร์ อาจทำได้ในอากาศร้อนแต่ต้องทำให้ในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ควรคำนึงถึงความเจ็บปวด อาการแพ้ อากาศ เป็นหวัด ถ้าไม่มีอาการอื่นร่วม เช่น มีไข้ เจ็บคอ ไอ อ่อนเพลีย ก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางกายได้ หรือออกกำลังกายได้ตามปกติ แต่ความเจ็บป่วยทุกชนิดทำให้สมรรถภาพลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นไข้ ซึ่งร่างกายมีอุณหภูมิสูงกว่าปกติ หัวใจต้องทำงานมากขึ้นเพื่อระบายความร้อนเมื่อไปออกกำลังกาย การระบายความร้อน และหัวใจจึงต้องทำงานหนักขึ้นแม้แต่งานเบาๆ ก็อาจกลายเป็นงานหนักเกินไปได้ ความเจ็บป่วยระหว่างการออกกำลังกาย เมื่อเกิดความเจ็บป่วย หรืออุบัติเหตุขึ้นในระหว่างการออกกำลังกาย ควรหยุดพัก หากเกิดการบาดเจ็บเพียงเล็กน้อย เมื่อได้พักชั่วคราวก็จะหายเป็นปกติอาจจะลงเล่นต่อไปได้ แต่ถ้าออกกำลังกายต่อไปแล้วอาการเดิมกลับเป็นมากขึ้นต้องหยุด ความรู้สึกไม่สบาย อึดอัด การเคลื่อนไหวบังคับได้ไม่ปกติ เป็นสัญญาณแสดงว่า มีความผิดปกติเกิดขึ้น หากฝืนออกกำลังกายต่อไปโอกาสที่จะเกิดการบาดเจ็บจะมีมาก ขึ้นตามลำดับเมื่อสภาพดินฟ้าอากาศ ที่ไม่เอื้ออำนวยผู้จัดกิจกรรมทางกายควรงดเว้นหรือเปลี่ยนสถานที่จัดกิจกรรมเพื่อหลีกเลี่ยงการไม่สบายของนักเรียนที่อาจเกิดขึ้นได้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 โรงเรียนควรมีนโยบายในการพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลง สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นการขับเคลื่อนการจัดกิจกรรมทางกายตามนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยต้องมีความเข้าใจในตัวนโยบายและหลักการจัดกิจกรรมอย่างชัดเจน ครูผู้จัดกิจกรรมสามารถ เชื่อมโยงหรือบูรณาการการจัดกิจกรรมตามนโยบายสู่การปฏิบัติ มีทักษะในการออกแบบการจัดการ เรียนรู้ สามารถออกแบบกิจกรรมที่จะพัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะที่นำไปใช้จริงในชีวิตประจำวันได้

7.1.2 โรงเรียนควรขอการสนับสนุนความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน จัดทำคู่มือ เพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมให้มีความชัดเจนและครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับครูผู้จัดกิจกรรมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ดำเนินการจัดการอย่างเป็นระบบ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 เพื่อให้การจัดกิจกรรมเป็นไปตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นควรมีการสำรวจข้อมูลจากผู้เรียนเป็นการเบื้องต้นก่อนการกำหนดกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

7.2.2 โรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ ควรนำเอาผลการวิจัยที่ได้ไปปรับปรุง ประยุกต์ใช้และบูรณาการให้เข้ากับบริบทของแต่ละโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางกายตามนโยบายในโรงเรียนอย่างยั่งยืน

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาปัญหาในการจัดกิจกรรมทางกายตามนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เพื่อจะได้นำมาแก้ไขและปรับใช้ต่อไป

7.3.2 ควรศึกษารูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมทางกายที่เหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายที่สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย

7.3.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมทางกายตามนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ด้วยโรงเรียนต่างจังหวัด ว่ามีวิธีการที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรในการจัดกิจกรรมทางกาย

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **นโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2559. จาก <http://www.moe.go.th/websm/2015/sep/319.html>
- _____. (2559). **แนวทางลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้**. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2559. จาก <http://www.thaigov.go.th>

- กระทรวงสาธารณสุข. (2550). **ข้อเสนอแนะ แนวทางการมีกิจกรรมทางกาย (Physical Activity) ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนในโรงเรียน.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กัลยา กิจบุญชู. (2546). **แนวทางการส่งเสริมการออกกำลังกายในโรงเรียน.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เจริญ กระบวนรัตน์. (2556). **กิจกรรมทางกาย. วารสารสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการ.** 39 (1). 5-13.
- ชิตินทรีย์ บุญมา. (2562). **กระบวนการเรียนรู้ที่จะช่วยสร้างเสริมพัฒนาการเรียนรู้.** สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2562. จาก http://padatabase.net/uploads/files/01/doc/476_.pdf
- นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2562. จาก www.phitsanulok2.go.th > UserFiles > files > policies_Obec2562
- นรินทร์ สุทธิศักดิ์. (2558). **การพัฒนาศักยภาพครูพลศึกษาหลักสูตร “การจัดกิจกรรมทางกาย สำหรับนักเรียนหลังเลิกเรียน” โครงการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สถาบันการพลศึกษา กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา.
- ปราณี คงพิกุล. (2559). **นโยบายการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ Moderate Class More Knowledge.** สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2559. จาก <http://www.sk1edu.go.th/dta>
- วาสนา คุณาภิสิริ. (2556). **เป้าหมายของการจัดกิจกรรมทางกายในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการ.** 39(1). 16-39.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.** สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2562. จาก <https://www.kruchiangrai.net>

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.รายาจิต เต็งกุสุลย์มาน อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระพงศ์ หนูพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย และขอขอบคุณอาจารย์ ดร.ประกิต หงส์แสนยาธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงงานวิจัยเล่มนี้จนเสร็จสิ้นและมีความสมบูรณ์

สภาพการประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้
Status of Physical Education Learning Assessments of Provincial Administration
Organization Schools in the Southern Thailand

นฤณัฐ ไชยเจริญ¹, รายาศิต เต็งกุสุลัยมาน², พีระพงศ์ หนูพยนต์³
Naruenat Chaicharoen¹, Rajasyed Tengkusulaiman², Peerapong Noopayan³

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : naruenat261133@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา จำนวน 58 คน วิเคราะห์ด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีภาระการสอน 25 ชั่วโมง/ต่อสัปดาห์ แนวทางที่ใช้ในการดำเนินการวัดและประเมินผลวิชาพลศึกษาครูผู้สอนวิชาพลศึกษา คือมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ ส่วนใหญ่ประเมินผลด้านความรู้ โดยใช้ข้อสอบแบบปรนัยที่สร้างขึ้นเอง ประเมินด้านทักษะทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อสอบมาตรฐาน ประเมินผลด้านคุณธรรมและจริยธรรมโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน ประเมินสมรรถภาพทางกาย โดย

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกระบี่

¹ Graduate Student, Master of Education (Physical Education) Thailand National Sports University Krabi Campus, Thailand.

^{2,3} มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกระบี่

^{2,3} Thailand National Sports University Krabi Campus, Thailand.

*ได้รับบทความ: 2 พฤศจิกายน 2562; แก้ไขบทความ: 3 ธันวาคม 2562; ตอรับการตีพิมพ์: 9 ธันวาคม 2562

Received: November 2, 2019; Revised: December 3, 2019; Accepted: December 9, 2019

ใช้แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ และประเมินด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยใช้แบบสังเกตที่เป็นแบบมาตรฐาน

คำสำคัญ : 1. การประเมินผลการเรียนรู้ 2. ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา 3. โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้

ABSTRACT

The objectives of the research article were to study the status of physical education learning assessments of provincial administration organization schools in the southern Thailand. The instrument used to collect the data are checklist and open ended questionnaires. The population of this study consisted of 58 physical education teacher. The statistics for the data analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation.

The research found that, most of provincial administration organization physical education teachers in the southern Thailand were bachelor degree graduates and have been teaching 25 hours per week. The standard and indicators of learning of the core curriculum of basic education BE. 2551 were the guidelines of measurement and evaluation in physical education subjects. Most of the teachers as mentioned above, evaluated the knowledge of their students using objective teacher made tests, physical education skills were assessed by both quality and quantity tests, ethics and morals were evaluated by standardized tests, physical fitness was assessed by the health related physical fitness test, and the desired characteristics of the students were evaluated by the standardized interview scores.

Keywords : 1. Learning Evaluation 2. Physical Education Teacher 3. Provincial Administration Organization Schools in the Southern Thailand

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียนในระดับชั้นเรียน การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ในทุกระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 : 26)

พลศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่ถูกกำหนดไว้ให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ เพราะเป็นวิชาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ โดยใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวเป็นสื่อกลาง ตรงกับจุดมุ่งหมาย และหลักการในมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 ที่กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2545 : 5) การเรียนการสอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียน ต้องอาศัยการวัดผลและการประเมินผลเป็นเครื่องมือ ที่ใช้ตัดสินให้ทราบว่า การเรียนการสอนได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้และต้องวัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องกับกระบวนการในการเรียนการสอนด้วย ผู้สอนจะต้องวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนให้ครบทุกด้านโดยพิจารณาการประเมินผลตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข คือ ผู้สอนจะต้องประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ทางพลศึกษาทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วยพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และสมรรถภาพพิสัย นอกจากนี้ผู้สอนยังต้องพิจารณาจากสาระ มาตรฐาน และตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อีกด้วย ซึ่งในการประเมินผู้สอนควรเลือกรูปแบบที่ใช้ในการประเมินผลให้ตรงกับจุดมุ่งหมาย มีรูปแบบในการประเมินที่หลากหลาย ซึ่งการประเมินทางเลือกใหม่และวิธีการประเมินตามสภาพจริง เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการประเมินสาขาวิชาพลศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวัดผลเพื่อประเมินผลทางพลศึกษา คือ การหาปริมาณของการเกิดขึ้นกับตัวนักเรียนตามหลักการและกระบวนการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาตามสาระมาตรฐาน หรือจุดประสงค์ที่ตั้งไว้แล้วนำผลที่วัดมาได้นั้น มาประเมินด้วยการพิจารณาเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือ

คุณภาพอย่างอื่นที่มีอยู่แล้ว เพื่อดูว่าผลของพัฒนาการที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนการสอนที่แล้
มานั้นดีหรือไม่ดี ควรมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างไร การวัดผลประเมินผลทางพลศึกษาส่วนมากจะ
กระทำเพื่อให้การให้คะแนนนักเรียนหลังจากที่ได้เรียนจบวิชาแต่ละวิชาในภาคการศึกษาหนึ่งๆ หรือ
การจบหลักสูตรการเรียนหนึ่งๆ เรียบร้อยแล้ว (วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2548 : 391)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการประเมินผลการเรียนรู้
วิชาพลศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ ว่ามีการดำเนินการประเมินผล
การเรียนรู้ครอบคลุมพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ทางพลศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย
และสมรรถภาพพิสัย หรือไม่ และใช้เครื่องมือใดบ้างในการวัดและปัญหาในการวัดผลและประเมินผล
ในแต่ละองค์ประกอบ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอนวิชาพลศึกษาอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้
ทราบถึงสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลวิชาพลศึกษาในปัจจุบัน และนำข้อมูลมา
เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในวิชาพลศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การ
บริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบสภาพการประเมินผลวิชาพลศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วน
จังหวัดภาคใต้

3.2 ได้แนวทางสำหรับ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูพลศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องสำหรับ
การพัฒนาระบบการวัดผลการเรียนรู้ ของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้

4. วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาของโรงเรียนใน
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ จำนวน 58 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น
แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อศึกษาสภาพการประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษาของโรงเรียนใน
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบ ตอนที่ 2 สภาพการประเมินผล
วิชาพลศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ มี 3 ด้านคือ 1)เกณฑ์ในการ
ตัดสินระดับคะแนน องค์ประกอบและสัดส่วนของคะแนนที่นำมาประเมินเพื่อการตัดสินระดับคะแนน
วิชาพลศึกษา 2)วิธีการและเครื่องมือที่นำมาใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่ง

ประกอบไปด้วย ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านสมรรถภาพทางกาย และ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3) ปัญหาในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.73 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และสังคม แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลและค่าสถิติต่างๆ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และสังคม ดังรายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้ 1) ตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยของแบบสอบถามแต่ละฉบับ โดยคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ที่สุด มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล 2) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง 3) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

5. ผลการวิจัย

สภาพการประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ พบว่า 1) ส่วนใหญ่ได้ศึกษาตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลวิชาพลศึกษา 2) ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมอบรมในหัวข้อที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลวิชาพลศึกษาในช่วงปี พ.ศ.2552- ปัจจุบัน 3) ส่วนใหญ่นำองค์ประกอบด้านสมรรถภาพทางกายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นองค์ประกอบหลักในการพิจารณาระดับคะแนนวิชาพลศึกษา 4) ส่วนใหญ่ประเมินผลด้านความรู้ ในช่วงปลายภาคเรียน และเครื่องมือที่นำมาใช้ในการประเมินด้านความรู้ มากที่สุดคือ ข้อสอบแบบปรนัย และเป็นข้อสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง 5) ส่วนใหญ่ประเมินผลด้านทักษะระหว่างการเรียนรู้ในภาคเรียน และเครื่องมือที่นำมาใช้ในการวัดด้านทักษะวัดทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เป็นแบบทดสอบทักษะที่เป็นมาตรฐาน ใช้แบบประเมินค่า ในการวัดและประเมินผลด้านทักษะ 6) ส่วนใหญ่ประเมินผลด้านคุณธรรมและจริยธรรมในช่วงปลายภาคเรียน และเลือกใช้แบบทดสอบมาตรฐานที่เป็นเกณฑ์การประเมิน เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลด้านคุณธรรมและจริยธรรม 7) ส่วนใหญ่ประเมินผลด้านสมรรถภาพทางกาย ศึกษาจากจากมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 โดยศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา จากสาระที่ 3 และศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ พ 3.2 มาเป็นแนวทางในการทดสอบสมรรถภาพทางกาย ดำเนินการทดสอบเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนในภาคปลาย (7.1) โรงเรียน ทำการทดสอบสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ องค์ประกอบและข้อทดสอบสมรรถภาพทางกาย สำหรับ

ที่นำข้อทดสอบมาใช้ในแต่ละด้านมากที่สุด ดังนี้ ทดสอบความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ใช้แรงดึงขา ทดสอบความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อ ใช้ลูกนั่ง 1 นาที ทดสอบความอ่อนตัว ใช้นั่งงอตัวไปข้างหน้า ทดสอบความคล่องแคล่วว่องไว ใช้วิ่งเก็บของ ทดสอบความเร็ว ใช้การวิ่งระยะทาง 100 เมตร ทดสอบความสมดุลหรือการทรงตัว ใช้ยืนขาเดียว ทดสอบความอดทนของระบบไหลเวียนเลือดและระบบหายใจ ใช้การวิ่งระยะทาง 800 เมตร และปฏิกิริยาตอบสนอง (7.7) โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ ส่วนใหญ่ใช้แบบทดสอบและเกณฑ์ มาตรฐานสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพของเด็กไทย อายุ 7- 18 ปี (7.8) โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ ประเมินผลการทดสอบสมรรถภาพทางกายใช้การประเมินที่เป็นเกณฑ์มาตรฐานแบบอิงเกณฑ์ โดยแยกตามแยกตามระดับชั้น 8) โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ ส่วนใหญ่ทำการประเมินผลด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์เมื่อสิ้นสุดการเรียนในภาคเรียน แบบทดสอบที่นำมาใช้เป็นแบบทดสอบที่เป็นมาตรฐาน และเครื่องมือในการประเมินผลด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ใช้แบบแบบสังเกต

6. อภิปรายผลการวิจัย

สภาพการประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมการอบรมที่เกี่ยวกับการประเมินผลวิชาพลศึกษา ซึ่งอาจจะทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลวิชาพลศึกษา สำหรับแนวทางในการดำเนินการวัดและประเมินผลวิชาพลศึกษา โดยศึกษาจากจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นแนวปฏิบัติกรวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และจุดประสงค์ของวิชาพลศึกษา

ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ ส่วนใหญ่ทำการประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษาในทุกๆ ด้าน ประกอบด้วยความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านสมรรถภาพทางกาย และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ระบุไว้ว่า มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกายความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้ และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 34)

การประเมินผลด้านความรู้ ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ ส่วนใหญ่ทดสอบเมื่อสิ้นสุดการเรียนในภาคเรียน และเครื่องมือที่นำมาใช้วัดความรู้มากที่สุดคือ ข้อสอบปรนัย ซึ่งเป็นข้อสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง เมื่อพิจารณาจุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผล

การเรียนรู้ ควรใช้รูปแบบการประเมินผลเป็นระยะ (Formative Evaluation) เพราะเป็นการประเมินเพื่อการพัฒนา ซึ่งผู้สอนต้องใช้เครื่องมือประเมินผลที่หลากหลาย เช่นการสังเกต การซักถาม การระดมความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อสรุปของประเด็นที่กำหนด (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2544 : 67) ไม่ใช่การสอบปลายภาคเพียงอย่างเดียว และควรเลือกใช้วิธีการสอบด้วยวิธีการตอบคำถามด้วยการเลือกตัวเลือก แต่ควรใช้วิธีสอบวัดความรู้ ความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 94)

ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ ส่วนใหญ่ประเมินผลด้านทักษะ ทั้งก่อนการเรียนรู้ ในระหว่างเวลาเรียนและเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ในภาคเรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการวัดและประเมินผลวิชาพลศึกษาคือ ใช้การประเมินเป็นระยะ เพื่อเป็นการพัฒนา และการประเมินผลแบบสรุป เพื่อการตัดสินระดับคะแนน ส่วนเครื่องมือที่นำมาใช้เป็นการวัดทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และส่วนใหญ่ใช้แบบทดสอบมาตรฐาน เมื่อพิจารณาเป้าหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา “...เป็นการศึกษาด้านสุขภาพ เพื่อการดำรงสุขภาพ การสร้างเสริมสุขภาพ...” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 51) ซึ่งเป็นไปตามจุดหมาย ข้อ 3 ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ว่า “มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย” โดยเป้าหมายของพลศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกมและกีฬา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาโดยรวม ดังนั้นวิธีการประเมินที่ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาเลือกใช้ แบบประเมินค่า และเกณฑ์การประเมินในการวัดทักษะ เชิงคุณภาพ จึงเหมาะสม เป็นไปตาม กรรวิ บุญชัย (2555 : 28) ที่ได้สรุปไว้ว่า “...การวัดด้านทักษะเชิงคุณภาพเป็นการประเมินความถูกต้อง ความสวยงามของการปฏิบัติหรือความสามารถในกีฬาชนิดต่างๆ...”

เมื่อพิจารณาการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ แล้วพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ และบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 51) ดังนั้น เป็นหน้าที่ของครูที่ควรสร้างเครื่องมือทดสอบใช้เอง

ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ ส่วนใหญ่วัดและประเมินผลด้านคุณธรรมและจริยธรรม ในปลายภาคเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบมาตรฐานมากที่สุด รองลงมาคือแบบประเมิน และแบบประเมินค่า เมื่อพิจารณาแนวทางการจัดการเรียนรู้ก็เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์แล้วจึงพิจารณาออกแบบการเรียนรู้ โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ และบรรลุตาม มาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 34) จึงเป็นหน้าที่ของ ผู้สอนที่จะต้องมีการสร้างเครื่องมือในการวัดองค์ประกอบที่นำมาเป็นส่วนในการตัดสินระดับคะแนน (เกรด) อาจจะใช้แบบวัดมาตรฐานแล้วนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับนักเรียนในระดับประถมศึกษา

ก่อนการทดสอบสมรรถภาพทางกายครูผู้สอนวิชาพลศึกษา ส่วนใหญ่ ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด มาเป็นแนวทางในการทดสอบสมรรถภาพทางกาย ดำเนินการทดสอบเมื่อสิ้นสุด การเรียนการสอนในภาคต้นและภาคปลาย ทำให้ทราบว่าในแต่ละชั้นปีและช่วงชั้นจะต้องทดสอบ สมรรถภาพทางกาย สมรรถภาพทางกลไก หรือสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ

ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา ส่วนใหญ่ทดสอบสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพสำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1-2 เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดในสาระที่ 4 มาตรฐาน พ. 4.1 ในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไม่ได้กำหนดในตัวชี้วัด แต่ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาของ โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ มองเห็นถึงความจำเป็นในการทดสอบสมรรถภาพ ทางกายของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 1- 2 ซึ่งเป็นไปตามจุดประสงค์หนึ่งของวิชาพลศึกษา

ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3- 6 ทดสอบสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐาน พ 4.1 และเมื่อพิจารณาตัวชี้วัดการทดสอบสมรรถภาพทางกายใน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 5 ไม่เป็นไปตามตัวชี้วัด เพราะการประเมินสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ ปรากฏเฉพาะในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น ซึ่งกำหนดไว้ว่า “สร้างเสริมและปรับปรุงสมรรถภาพ ทางกายเพื่อสุขภาพอย่างต่อเนื่อง” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 38) ส่วนชั้นปีอื่นๆ เป็นการ ประเมินสมรรถภาพทางกาย “วางแผนและปฏิบัติตามแผนการพัฒนาสมรรถภาพทางกาย และ สมรรถภาพทางกลไก” ซึ่งไม่ได้ระบุว่าเป็นการทดสอบสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ จึงกล่าวได้ว่า การทดสอบสมรรถภาพทางกายไม่เป็นไปตามตัวชี้วัด

สำหรับองค์ประกอบสมรรถภาพทางกายที่นำมาใช้ในการทดสอบสมรรถภาพทางกายใน ระดับประถมศึกษาปีที่ 1- 6 พบว่า เป็นการทดสอบสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ เมื่อพิจารณา องค์ประกอบที่นำมาวัดนอกจากองค์ประกอบของสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ ยังทดสอบ องค์ประกอบของสมรรถภาพทางกลไกด้วย เช่น ความคล่องแคล่วว่องไว ความเร็ว ความสมดุล ปฏิบัติการตอบสนอง ซึ่งองค์ประกอบของสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพนั้นประกอบด้วย ความอดทน ของระบบไหลเวียนเลือดและระบบหายใจ ส่วนประกอบของร่างกาย ความอ่อนตัว และความแข็งแรง และความอดทนของกล้ามเนื้อ เป็นองค์ประกอบของสมรรถภาพทางกลไก (กรรวิ บุญชัย, 2555 : 54) จะเห็นได้ว่าครูผู้สอนวิชาพลศึกษา ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของสมรรถภาพ ทางกายเพื่อสุขภาพและสมรรถภาพทางกลไก

นอกจากนี้ พบว่าข้อทดสอบที่นำมาใช้เป็นข้อทดสอบมาตรฐาน มีบางประเด็นที่ครูผู้สอนวิชาพลศึกษายังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการทดสอบ เช่น การทดสอบความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา ส่วนใหญ่ ใช้แรงบีบมือ แรงเหยียดขา แรงดึงหลัง ซึ่งเป็นข้อทดสอบเหล่านี้เป็นการวัดความแข็งแรงของกล้ามเนื้อสูงสุด ซึ่งในการทดสอบสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพนั้น ไม่จำเป็นต้องวัดความแข็งแรงสูงสุด

การวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา ส่วนใหญ่ทดสอบเมื่อสิ้นสุดการเรียนในภาคเรียนวิธีการและเครื่องมือที่นำมาใช้ในด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ ส่วนใหญ่ใช้แบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์แบบสังเกต ซึ่งเป็นไปตามที่ วรศักดิ์ เพียรชอบ (2548 : 454) ที่กล่าวไว้ว่า “...แบบวัดที่สามารถนำผลมาประเมินผลได้ดีที่สุดก็คือ แบบวัดที่ประกอบไปด้วยการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกหรือการปฏิบัติตนในสภาพการณ์จริงของนักเรียน...”

ปัญหาที่พบในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ พบว่า ครูพลศึกษานั้นยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการวัดและประเมินผลวิชาพลศึกษา ขาดความเข้าใจ ขาดการเข้าร่วมอบรม ซึ่งทำให้การวัดและประเมินผลวิชาพลศึกษาไม่เป็นไปตามหลักการและจุดมุ่งหมายของวิชาพลศึกษา ทำให้ขาดข้อมูลที่เป็นจริง ที่จะนำมาแก้ไขปัญหาในการประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษา สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูพลศึกษามีการพัฒนาตนเองในด้านของการประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษา ควรใช้หลักและแนวทางในการประเมินผลจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ได้กำหนดไว้ในตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดในทุกๆ ข้อที่กำหนดไว้ จะทำให้การวัดและประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษานั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุด

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ก่อนการประเมินผลวิชาพลศึกษาครูผู้สอนวิชาพลศึกษาทุกคนต้องศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แนวทางการประเมินผลการเรียนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และองค์ความรู้เกี่ยวกับการประเมินสมรรถภาพทางกายตามมาตรฐานการเรียนรู้

7.2.2 ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา ควรใช้เครื่องมือในการประเมินผลที่หลากหลาย ในการวัดองค์ประกอบแต่ละด้าน พิจารณาการประเมินทางเลือกในการประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษา

7.2.3 การทดสอบสมรรถภาพทางกาย การเลือกองค์ประกอบในการทดสอบสมรรถภาพทางกายของนักเรียนระดับประถมศึกษา ควรสอดคล้องกับสาระ มาตรฐานและตัวชี้วัดในแต่ละชั้นปีและช่วงชั้น และครูผู้สอนวิชาพลศึกษา ควรเลือกข้อทดสอบให้สอดคล้องกับองค์ประกอบของสมรรถภาพทางกาย และเหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น

7.2.4 การประเมินผลวิชาพลศึกษาในแต่ละองค์ประกอบครูพลศึกษา ควรทำการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบขึ้นเอง

7.2.5 ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ แจ้งให้กับหน่วยงาน สถาบันการศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้บริหารโรงเรียนที่ได้เก็บข้อมูล เพื่อทราบถึงปัญหาและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และแนวทางในการแก้ไข พัฒนาและปรับปรุงต่อไป

7.2.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล ควรเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูพลศึกษาทุกคนเพื่อจะได้ข้อมูลที่แสดงถึงสภาพการประเมินผลการเรียนวิชาพลศึกษาที่ครอบคลุมครบถ้วน

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาสภาพการประเมินผลการเรียนวิชาพลศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาของจังหวัดอื่นๆ ต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

กรรวิ บุญชัย. (2555). **การวัดเพื่อประเมินผลทางพลศึกษา**. ภาควิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

วรศักดิ์ เพียรชอบ. (2548). **รวมบทความเกี่ยวกับปรัชญาหลักการวิธีสอนและการวัดเพื่อประเมินผลทางพลศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2545**. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). **แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

9. คำขอบคุณ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้” สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.รายาศิต เต็งกุสุลย์มาน อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระพงศ์ หนูพยนต์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชาญ มะวิญธร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชิตร์ แท้สูงเนิน และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วงพงษ์ แยมงามเหลือ ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย และขอขอบคุณอาจารย์ ดร.ประกิต หงส์แสนยาธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงงานวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จและมีความสมบูรณ์ คุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา และครู อาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของครู
สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1
The Emotional Quotient of Administrators Affecting Effectiveness in
Work of Teachers under the Institutes of Vocational
Education, Northeastern Region 1

อารีรัตน์ จันทร์วิเศษ¹, นวัตกร หอมสิน², ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์³
Areerat Chunwiset¹, Nawattakorn Homsin², Praporntip Kunagornpitak³
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561

Email : chunwiset2518@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร 2)ศึกษาระดับประสิทธิผลในการทำงานของครู 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับประสิทธิผลในการทำงานของครู และ 4) สร้างสมการพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหาร จำนวน 254 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ สอบถามเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .95 และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลในการทำงานของครู

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹ Graduate Student. Master of Education (Educational Administration). Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

^{2,3} อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

^{2,3} Lecturers in the Curriculum. Master of Education (Educational Administration). Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 24 พฤศจิกายน 2562; แก้ไขบทความ: 21 ธันวาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2562

Received: November 24, 2019; Revised: December 21, 2019; Accepted:
December 26, 2019

มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .86 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1)ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปกติ 2)ประสิทธิผลในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด 3)ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลในการทำงานของครูสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลาง

คำสำคัญ : 1. ความฉลาดทางอารมณ์ 2. ประสิทธิภาพ 3. การทำงานของครู

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1) study emotional intelligence 2) study to effectiveness 3) study the relationship between emotional intelligence and work effectiveness of teachers and (4) create preclusive equations for emotional intelligence of administrators affecting work effectiveness under the institutes of vocational education, northeastern Region 1. The study simple used in research were 254 administrations, department leader fumes stratified random sampling. The research was 4 level rating scale's Inquire about the emotional intelligence of the executives. questionnaire with the reliabilities .95 and the 5 level rating scale's Inquire about the effectiveness of work of teachers questionnaire with reliabilities .86. The data were analyzed by frequency, standard deviation and Pearson's product-moment correlation coefficient and the stepwise multiple regression.

The results of this revealed : 1)Emotional intelligence of executives under the institutes of vocational education, northeastern region 1 at normal level. 2) The Effectiveness of work of teachers in educational institutions under the institutes of vocational education, northeastern region 1, is at the highest level 3) Emotional intelligence of the administrators with teachers' work effectiveness under the institutes of vocational education, northeastern region 1, Have a positive relationship Moderate level.

Keywords : 1. Emotional Quotient 2. Effectiveness 3. Work of Teacher

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวตลอดเวลาอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมอุตสาหกรรมและปัจจัยภายนอกต่างๆส่งผลกระทบต่อองค์การ การจัดการศึกษาทั้งด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Advance of Technology) การลงทุน ทางด้านการศึกษา (Cost of Education) การแข่งขัน (Global Competition) และความคาดหวัง ของสังคม (Social Expectation) ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 6 ว่าด้วยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อ พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ที่สุดต่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญมั่นคงและ ก้าวหน้าให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งในการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองมีเป้าหมาย หลักคือการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้และ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 3) มนุษย์จึงเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโลกทั้งทางด้าน เศรษฐกิจสังคมการเมืองสิ่งแวดล้อมและชุมชนซึ่งเต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงและความวุ่นวายในการ ดำเนินชีวิตประจำวัน แต่มนุษย์มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี และดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนเราประสบความสำเร็จ นั้นประกอบไปด้วยหลายปัจจัยแต่มีปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าปัจจัยด้านอื่นๆ คือปัจจัยด้านอารมณ์การที่ควบคุมอารมณ์ของตนเองและแสดงออกได้อย่างเหมาะสมจะทำให้บุคคลมี ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นและสามารถอยู่ร่วมงานกับผู้อื่นได้ (กรมสุขภาพจิต, 2543 : 9 – 10) ดังนั้น ทุกองค์กรจำเป็นต้องมีผู้นำที่มีศักยภาพสูงมีคุณลักษณะที่เหมาะสมและมีพลัง ที่จะขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีและสามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ เมื่อทุกองค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลก็จะทำให้สังคมโดยรวมสามารถก้าวทันและ เตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ได้เป็นอย่างดีนำมาสู่ความสุขความเจริญทุก ภาคส่วนของสังคม (อังคณา นาสารี, 2552 : 26)

ความฉลาดทางอารมณ์เป็นส่วนสำคัญในชีวิตมนุษย์ทั้งในด้านการศึกษา ความสำเร็จใน หน้าที่การงาน ซึ่งความฉลาดทางอารมณ์จะช่วยให้ผู้บริหารเป็นผู้บริหารที่มีศิลปะในการรู้จักใช้คน และครองใจคน ได้เรียนรู้และพัฒนาตน สามารถโน้มน้าวผู้อื่นให้ทำในสิ่งที่ตนต้องการได้โดยที่งาน สำเร็จเป็นผลคนก็เป็นสุขเกิดความรักในงานรักองค์กร การสื่อสารระหว่างบุคคลก็เป็นไปได้ด้วยดีมี ความเข้าใจกัน ส่งเสริมให้มีการใช้ศักยภาพของแต่ละบุคคลอย่างสูงสุด ผู้บริหารที่มีความเก่งกับ ผู้บริหารที่ดีนั้น มีความแตกต่างกันเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่มีอิทธิพล

ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอารมณ์ย่อมส่งผลหรือมีอิทธิพลให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีอารมณ์และความรู้สึกคล้อยตามไปได้ (จุฑามาส มีน้อย, 2554 : 1) ผู้บริหารสถานศึกษานับเป็นบุคคลในระดับผู้นำที่สำคัญขององค์การในการดำเนินการต่างๆ ของสถานศึกษา เพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจวางแผน อำนาจการ และมอบหมายงานในกำกับให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ทั้งนี้ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำหรือใช้ภาวะผู้นำได้อย่างเหมาะสม และเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารที่ดี จะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานภายในสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน ผู้บริหารจะมีความสามารถในการใช้อิทธิพลโน้มน้าวใจบุคลากรในการปฏิบัติงานและให้บุคลากรตระหนักถึงความเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของงานให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ องค์การมีการพัฒนาในด้านต่างๆ ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถทางอารมณ์ในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีความสุขเนื่องจากผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะมีความมั่นคงทางอารมณ์สามารถเผชิญกับปัญหาอุปสรรคได้ เป็นผู้ที่มีรู้เข้าใจและจัดการกับความรู้สึกของตนเองได้ดี (กรมสุขภาพจิต, 2544 : 43) หากผู้บริหารสามารถจัดการทางอารมณ์ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดก็ส่งผลต่อความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความสามารถในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการทำงานและยังช่วยส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลเกิดการทำงานเป็นทีมผู้ร่วมงานมีขวัญกำลังใจในการทำงาน ส่งผลให้งานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient) ยังช่วยส่งเสริมอัจฉริยภาพของความเป็นผู้นำที่มีศิลปะในการรู้จักใช้คนและครองใจคน ได้เปิดโอกาสให้ผู้บริหารได้เรียนรู้และพัฒนาคน สามารถโน้มน้าวผู้อื่นให้ทำสิ่งที่ตนต้องการให้สำเร็จ งานก็ได้ผลคนก็เป็นสุข เกิดความรักงาน (วิระวัฒน์ ปันนิตมัย, 2551 : 36-37, 174-175)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ความฉลาดทางอารมณ์มีความเกี่ยวข้องกับความสามารถทางอารมณ์ของผู้บริหารต้องมีความรู้และเข้าใจความรู้สึก ความต้องการของตนเองและของผู้อื่นเห็นอกเห็นใจมองโลกในแง่ดี และสามารถบริหารจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้เป็นที่เคารพนับถือของผู้ใต้บังคับบัญชา ได้ใจลูกน้อง เป็นที่รักของเพื่อนร่วมงาน ซึ่งจะทำให้สามารถ ครองตน ครองคน และครองงานได้ ความสำเร็จก็จะตามมา ความสำคัญของอารมณ์ของผู้บริหารในการทำงานและส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา การมอบหมายหน้าที่ให้ ผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและส่งผลถึงประสิทธิภาพในการทำงาน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจ ที่จะศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ตามกรมสุขภาพจิต ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1)ด้านดี 2)ด้านเก่ง และ 3)ด้านสุข ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารได้นำเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง พัฒนาองค์กร ให้เกิดการบริหารด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

2.2 เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

2.4 เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ความฉลาดอารมณ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 มีความสัมพันธ์กัน

3.2 ความฉลาดอารมณ์อย่างน้อย 1 ตัวแปร สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ได้ทราบถึงประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

4.2 ได้ทราบถึงความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

4.3 ได้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

4.4 ผลการวิจัยใช้เป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารนำไปวางแผนในการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษาต่อไป

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็น ผู้บริหาร สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ปีการศึกษา จำนวน 786 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร สังกัดสถาบัน

การอาชีวศึกษาระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ปีการศึกษา 2561 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ตารางสำเร็จรูปเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 43) จากประชากรที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 254 คน แล้วนำมาเทียบสัดส่วน จำแนกตามสถานศึกษาการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นและใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ สอบถามเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .95 และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลในการทำงานของครู มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .86 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

6. ผลการวิจัย

6.1 ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 โดยรวมอยู่ในระดับปกติ เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบหลักพบว่า องค์ประกอบหลักด้านดี อยู่ในระดับสูงกว่าปกติ องค์ประกอบหลักด้านเก่ง อยู่ในระดับสูงกว่าปกติและองค์ประกอบหลักด้านสุขอยู่ในระดับปกติ

6.2 ประสิทธิภาพในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยสูงที่สุดไปต่ำที่สุด คือ ด้านทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนและด้านการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ตามลำดับ

6.3 ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 โดยรวมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลในการทำงานของครู พบว่า ปัจจัยด้านดี ปัจจัยด้านเก่ง และปัจจัยด้านสุข มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ในระดับปานกลาง

6.4 ปัจจัยด้านเก่ง (X_2) และปัจจัยด้านดี (X_1) เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ได้ร้อยละ 7.40 ดังสมการดังต่อไปนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 4.490 + .106(X_2) - .061(X_1)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 237(X_2) - .138(X_1)$$

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 อยู่ในระดับปกติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษานั้นต้องใช้งบจ่ายและทฤษฎีทางการบริหารต่าง ๆ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งการบริหารจะประสบความสำเร็จได้นั้นผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการควบคุมและกำกับพลังอำนาจทางอารมณ์ของตน ไปเพื่อการเสริมสร้างความพึงพอใจรวมทั้งขวัญกำลังใจและแรงจูงใจของผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนส่งเสริมความมีประสิทธิผลให้กับองค์กร ความสำคัญต่อความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารหรือผู้นำที่มีความสามารถในการอ่านอารมณ์ของตนเองออก จึงพยายามควบคุมและปรับกลไกภายใน เพราะเข้าใจดีว่าถ้าตนเองแสดงความรู้สึกเช่นนั้นออกไปทันทีทันใดจะส่งผลกระทบต่อคนรอบข้างและงานที่ทำอย่างไร หากผู้บริหารมีสมรรถนะนี้สูงจะสามารถมองเห็นภาพรวมของปัญหาที่สลับซับซ้อนได้ดี จึงพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการแสดงออกที่เหมาะสมกว่าได้โดยฉับพลัน เนื่องจากสามารถตระหนักรู้ตนเองได้ดีมักเป็นคนตรงไปตรงมาและจริงจัง กล่าวพูดอย่างเปิดเผยถึงสภาพอารมณ์ของตนเองและยอมรับผิดถ้าตนเองแสดงออกไปไม่เหมาะสมหากผู้บริหารสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้สูง จะมีวิธีการในการจัดการกับภาวะสับสนทางอารมณ์ตลอดจนภาวะกดดันภายในตนได้ดีหรืออย่างน้อยก็สามารถหาทางออกใหม่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ จุดเด่นของการควบคุมตนเองของผู้นำก็คือ มีความสงบนิ่ง ไม่หวั่นไหว และมีสติตลอดเวลาที่เผชิญกับภาวะวิกฤตที่มีความเครียดสูง ไม่แสดงอารมณ์เสียง่าย ๆ เมื่อต้องประสบเหตุการณ์ต่างๆ ที่รบกวนจิตใจอันจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลในการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของคูเปอร์และซาวาฟ (Cooper & Sawaf, 1997 : 21) ที่กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถของบุคคล ในการรับรู้ เข้าใจ และรู้จักนำพลังทางอารมณ์ของตนไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อใช้สร้างสัมพันธภาพที่ดี และรู้ถึงวิธีที่จะโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นได้เป็นไปตามที่ สุภิญญา งามพริ้ง (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า 1) ความฉลาดทางอารมณ์ ของผู้บริหารสถานศึกษา มีความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมอยู่ในระดับปกติ นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย คือ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า องค์ประกอบด้านดี และองค์ประกอบด้านเก่ง อยู่ในระดับสูงกว่าปกติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ

ตั้งแต่ 41 – 50 ปีซึ่งเป็นช่วงอายุที่นักจิตวิทยาด้านความฉลาดทางอารมณ์กล่าวไว้ว่าเป็นช่วงในวัยทำงาน จะมีการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างบุคคลและสามารถเข้าใจผู้อื่นได้เป็นอย่างดีมีความสามารถในการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น เข้าใจถึงมุมมองของคนอื่นแบบเป็นความรู้สึกที่ “เอาใจเขามาใส่ใจเรา” และให้ความสนใจต่อความกังวลใจของคนอื่นได้ หากมีความสามารถในการเข้าใจคนอื่นได้ดีก็จะเปิดใจตนเองรับรู้กรอบสัญญาณทางอารมณ์ได้อย่างกว้างขวาง มีความไวในการรับรู้ถึงความรู้สึกทางอารมณ์ของผู้อื่นโดยไม่ต้องพูด เป็นผู้นำที่รับฟังอย่างตั้งใจและสามารถจับประเด็นที่เป็นมุมมองของผู้อื่นได้ดี ด้วยทักษะในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นได้ดี ทำให้สามารถเข้ากับบุคคลต่าง ๆ ที่มาจาก ความหลากหลายทางภูมิหลัง และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ได้ดี

7.2 ประสิทธิภาพในการทำงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารจัดการสถานศึกษาในสถานศึกษาที่ได้อาจมาจากผู้บริหารมีความฉลาดทางอารมณ์ในการควบคุมอารมณ์ตนเองไม่แสดงอารมณ์และรู้สึกต่างๆ เมื่อโกรธ ชอบ ไม่ชอบ และมีความเข้าใจในความรู้สึกของตนเองตลอดเวลาแม้ต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ มีความเข้าใจ ความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่นได้เป็นอย่างดี จึงส่งผลให้ครูในสถานศึกษาสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมา จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถจากการเรียนรู้ไปใช้ในวิชาชีพของตนเองได้อย่างสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบลูม (Bloom, 1976 : 115 – 127) ได้เสนอว่าประสิทธิภาพในการทำงานของครูเกิดจากการชี้แนะ จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ด้วยการเสริมแรง ซึ่งเป็นการดำเนินการสอนของครูที่ต้องอาศัยหลักจิตวิทยานอกจากนี้การมีส่วนร่วมถือเป็นสิ่งสำคัญให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน รวมทั้งการให้ข้อมูลป้อนกลับและการแก้ไขข้อบกพร่อง และแก้ไขปรับปรุงในส่วนที่ผู้เรียนยังบกพร่องอยู่ การสอนที่ดีจะต้องมีการวัดผลการประเมินผลและให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักเรียน นักศึกษา และเฉลิมสุขเจริญ (2557 : 7) ได้กล่าวว่าประสิทธิภาพ คือ การทำงานให้มีผลสำเร็จในแง่ของการจัดการหมายถึงการบรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้น คือการทำถูกต้องตามสิ่งที่ควรทำ ซึ่งบางครั้งการบรรลุเป้าหมายขององค์กรในแง่ของประสิทธิผลอาจไม่คำนึงถึงทุนหรือทรัพยากรที่ใช้ไปว่าจะมากหรือน้อยเพียงใดในภาพรวม

7.3 ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานของครูสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหาร สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 มีความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านดี ด้านเก่ง ด้านสุข ในแต่ละด้านประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย คือ ควบคุมอารมณ์และความต้องการตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น มีความรับผิดชอบ รู้จักและมีแรงจูงใจใน

ตนเอง สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหา มีความสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น ภูมิใจในตนเอง พึงพอใจในชีวิต และมีความสงบทางใจ ซึ่งมีความสำคัญต่อประสิทธิผลในการทำงานของครู ผู้บริหารที่มีความฉลาดทางอารมณ์สามารถเข้ากับบุคคลอื่นได้ดี ผู้บริหารรู้จักควบคุมและใช้ความฉลาดทางอารมณ์ในการสร้างกำลังใจในการทำงานและมีคุณลักษณะใช้วาทศิลป์ในการโน้มน้าวให้ผู้อื่นเชื่อตามได้อันจะส่งผลให้ครูให้ ความร่วมมือในการทำงาน ครูมีกำลังใจตระหนักในบทบาทหน้าที่และทำงานอย่างเต็มความสามารถมีการสื่อสารติดต่อประสานงานด้วยไมตรีจิตสามารถสร้างบรรยากาศในการทำงานไปในทางสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดของจิตติพร เขมกรม(2552 : 15) ที่ได้กล่าวว่าความสามารถหรือศักยภาพของแต่ละบุคคล ที่จะตระหนัก เข้าใจ ตอบสนองอารมณ์ของตนเองและความต้องการของผู้อื่นได้อย่างถูกต้องความสามารถในการรู้จักเข้าใจ และควบคุมอารมณ์ของตนเองให้แสดงออกอย่างเหมาะสม สามารถชักนำความคิดและการกระทำของตนเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นการใช้ปัญญาในการกำกับอารมณ์ให้แสดงออกเป็นไปในทางที่ถูกต้อง ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้มี การประพฤติปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสมและมีความสุข และสามารถนำความฉลาดทางอารมณ์ของตนมาใช้ติดต่อ สัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมและมีความสุขสอดคล้องกับแนวคิดของแพตตัน (Patton, 1997: 2) ที่ได้กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ คือความสามารถในการใช้อารมณ์อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายในการพัฒนาสัมพันธภาพ และการได้มาซึ่งความสำเร็จในการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของไวซิงเจอร์ (Weisinger, 1998 : 13) ได้กล่าวว่า Emotional Intelligence ว่าเป็นการใช้อารมณ์อย่างชาญฉลาดโดยความตั้งใจใช้อารมณ์ทำงานให้เรานั้น คือใช้อารมณ์นำพฤติกรรมและความคิดไปในทิศทางที่ส่งเสริมตนเอง

7.4 สมการพยากรณ์ ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 พบว่าตัวแปรที่ถูกเลือกเข้าสู่สมการมี 2 ตัว เรียงลำดับเข้าสู่สมการได้ดังนี้ ปัจจัยด้านเก่ง (X_2) และปัจจัยด้านดี (X_1) เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ร่วมกันส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ที่ดีที่สุด ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่า ความฉลาดทางอารมณ์อย่างน้อย 1 ปัจจัยสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลในการทำงานของครูสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 2 ปัจจัยเป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของครู ซึ่งมีการอภิปรายผลที่พบคือ ปัจจัยด้านเก่ง เป็นตัวแปรพยากรณ์ประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหาร สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 มีการรู้จักและมีแรงจูงใจในตนเอง มีความสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นและมีการรับรู้และเข้าใจปัญหา มีขั้นตอนในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม มีความยืดหยุ่นเช่น กรณีความขัดแย้งระหว่างตัวเองกับบุคคลหรือกลุ่มคนใกล้ชิด ควรใช้หลักการตัดสินใจแบบคิดถึงใจเขาใจเรา ความเห็น

อกเห็นใจ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน หรือคำนึงถึงความคิดความพอใจระหว่างกันและกันกรณีความขัดแย้งระหว่างตัวเราหรือกลุ่มบุคคลใกล้ชิดกับสถาบันที่เป็นส่วนรวมหรือมาตรฐานของสังคม ควรใช้หลักการตัดสินใจแบบยืดหยุ่น กฏเกณฑ์ มาตรฐานของสังคมกรณีความขัดแย้งระหว่างการปฏิบัติตามระเบียบ กฏเกณฑ์ หรือมาตรฐานของสังคม กับอุดมคติ หรือผลประโยชน์ของส่วนรวม ควรใช้หลักการตัดสินใจแบบยึดหลักการ อุดมคติสากล และเหตุผลของตนเอง โดยมุ่งประโยชน์และ ความสงบสุขของส่วนรวมสอดคล้องกับแนวคิดของปราติ (Prati, 2004 : 79) ได้กล่าวว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงกระบวนการการทำงานของอารมณ์เขาพบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับการทำงานและการแสดงออกทางอารมณ์ของพนักงานในองค์การสอดคล้องกับแนวคิดของรัตนาวดี พิสัยสวัสดิ์(2555 : 32) ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความฉลาดทางอารมณ์สูงเพราะถ้าผู้บริหารรู้จักอารมณ์ของตนเอง และบริหารอารมณ์ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความสามารถในการแก้ไขปัญหาในการทำงานและยังช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ผู้ใต้บังคับบัญชามีขวัญและกำลังใจในการทำงานซึ่งจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพต่อไป และเป็นไปตามที่ พิมใจ วิเศษ (2554 : 22) ได้กล่าวว่าผู้ที่มีอิทธิพลที่จะเป็นผู้ที่รู้จักใช้ความคิดต่ออารมณ์ของตนเองและผู้อื่นให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้อื่นเป็นสุขและตนเองก็เป็นสุขด้วยปัจจัยด้านดี เป็นตัวแปรพยากรณ์ ประสิทธิภาพในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหาร สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 รู้จักอารมณ์และความต้องการของตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์และความต้องการได้ และแสดงออกอย่างเหมาะสมเนื่องจากในแต่ละวันผู้บริหารไม่สามารถล่วงรู้ได้ว่าจะได้เจอกับอารมณ์ที่เข้ามาให้เรารับรู้ได้อย่างไรแล้วเราก็ไม่รู้ว่ามีอะไรเข้ามาให้เรารับรู้แล้ว เราจะมีอารมณ์และความนึกคิด ที่จะแสดงพฤติกรรมโต้ตอบออกไปอย่างไร ฉะนั้นเมื่อเราไม่สามารถล่วงรู้สถานการณ์ได้ เราก็ควรหมั่นฝึกให้มีสติ คือระลึกอยู่เสมออย่าประมาทในการดำเนินชีวิตเมื่อมีอะไรเข้ามากระทบทำให้เราเกิดความคิดและอารมณ์ที่ไม่ดี ก็ควรจะใช้สติในการขบคิดพิจารณา เพื่อให้เราเท่าทัน และไม่ต้องตกเป็นทาสของอารมณ์นั้น โดยการกำหนดอารมณ์และความรู้สึกของเราไม่ให้ส่งผลไปถึงการแสดงออกในทางที่ไม่เหมาะสมไม่ควร สอดคล้องตามแนวคิดของ วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2551 : 174-175) ได้กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารหรือผู้นำที่จำเป็นต้องมี (Need to Have) ไม่ใช่ว่าหากมีไว้เป็นการดี (Nice to Have) ปัญหาความเครียดกับผู้บริหารเป็นของคู่กันไม่อาจหลีกเลี่ยงเพราะในแต่ละวันต้องพบกับอารมณ์ที่หลากหลายของลูกน้อง จากเพื่อนร่วมงาน ปัญหาจากการปฏิบัติงานต่างๆ ผู้บริหารนำจะมีความฉลาดทางอารมณ์คือ จะต้องมีความ (Need to Have) ถ้ามีไว้ก็เป็น การดี (Nice to Have) เพราะหากผู้บริหารจัดการทางอารมณ์ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนส่งผลต่อความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความสามารถ ในการแก้ไขปัญหา ความ

ขัดแย้งในการทำงานและยังช่วยส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล เกิดการทำงานเป็นทีม ผู้ร่วมงานมีขวัญกำลังใจในการทำงาน ส่งผลให้งานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

8.1.1 ควรมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 องค์กรประกอบหลักด้านสุขในการทำงานของครูให้มากขึ้น

8.1.2 ผู้บริหารควรใช้เป็นข้อมูลทุกด้านในการพัฒนาประสิทธิผลในการทำงานของครู โดยผู้บริหารสามารถใช้ภาวะผู้นำในการจัดการศึกษาทำให้ครูเกิดความพึงพอใจ เป็นผลทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาได้

8.1.3 ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ทุกปัจจัย เพื่อนำไปบูรณาการการดำเนินงาน ประยุกต์หาแนวทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิผลในการทำงานของครู ความสามารถปฏิบัติงานใด ๆ หรือปฏิบัติกิจกรรมใด ๆ แล้วประสบผลสำเร็จทำให้เกิดผลโดยตรงและครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ในทุกด้าน ส่งผลสำเร็จให้การปฏิบัติงานของครูอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน การทำงานเป็นทีมและการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงและการบริหารงานที่ดีในองค์กร

8.1.4 ความฉลาดทางอารมณ์ที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของครู โดยผู้บริหารต้องมีการพัฒนาและควบคุมอารมณ์ความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมีเป้าหมายมีความชัดเจนในการทำงานสามารถประเมินตนเองและยอมรับได้ตามความเป็นจริง รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเองและนำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในความสามารถของตนเองให้บุคลากรในสถานศึกษาได้เห็นถึงศักยภาพที่แท้จริง สามารถควบคุมอารมณ์และความต้องการได้ และแสดงออกอย่างเหมาะสม

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์อื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของครูในสถานศึกษาเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่จะส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของครู และเป็นข้อมูลนำไปพัฒนารูปแบบหรือแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ดีต่อไป

8.2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 คือ ด้านดี ด้านเก่ง

และด้านสุขไปทำวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อนำไป สู่การปฏิบัติให้เห็นผลเชิงประจักษ์

8.2.3 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงถึงความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 โดยศึกษาในรูปแบบกรณีศึกษา

8.2.4 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารเชิงนวัตกรรมในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 โดยพัฒนาเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพของผู้บริหารต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2543). **คู่มือความฉลาดทางอารมณ์**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงสาธารณสุข.
- _____. (2543). **รายงานการวิจัยการพัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับประชาชนไทยอายุ 12-60 ปี**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงสาธารณสุข.
- _____. (2544). **อัคริวิ: ความฉลาดทางอารมณ์**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงสาธารณสุข.
- _____. (2550). **อัคริวิ: ความฉลาดทางอารมณ์ (ฉบับปรับปรุง)**. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี : สำนักพัฒนาสุขภาพจิต.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552- 2561)**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- จุฑามาศ มีน้อย. (2554). **ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สรรพากรในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เฉลิม สุขเจริญ. (2557). **แรงจูงใจในการทำงานกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี**. สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปะศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกริก.
- รัฐดิพร เขมกรรม. (2552). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

- พิมพ์ใจ วิเศษ. (2554). **ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูอำเภอบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- รัตนาวดี พิสัยสวัสดิ์. (2555). **ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2551). **เขาวนอารมณ์ (EQ): ดัชนีวัดความสุขและความสำเร็จของชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- สร้อยกัญญา โภธิสมภาพวงษ์. **ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุจิตรา วรพุด. (2555). **ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- สุภิญญา งามพริ้ง. (2556). **ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อังคณา นาสารี. (2552). **ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการตัดสินใจในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขต 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- Bloom, B.S. (1976). *Human Characteristics and school learning*. New York : McGraw-Hill.
- Cooper. R.K. & C.H. Sawaf. (1997). *A Executive EQ : Emotional Intelligence in Leadership and Organizations*. New York : Grossert/Putnum.
- Gardner, H. (1983). *Frames of Mind*. New York : Basic Book.
- Patton, Patricia.(1997). *Emotional intelligence: Leadership Skills*. Singapore : Chong Moh Offset Printing.

- Prati, L. M., Douglas, C., Ferris, G. R., Ammeter, A. P., & buckley, M. R.. (2004). Emotional intelligence, Leadership Effectiveness, and Team Outcomes. *International Journal of Organizational Analysis*. 11(1). 21-40.
- Weisinger, Henlrie. (1998). *Emotional Intelligence*. San Franciseo : Jossey Bass.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาช่วยเหลืออย่างยิ่ง จาก ดร.นวัตกร หอมสิน และ ดร.ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนให้ความรู้ ข้อคิดต่างๆ ของงานวิจัยฉบับนี้ จนเสร็จสมบูรณ์ และให้กำลังใจผู้วิจัยด้วยดีมาโดยตลอดจนสำเร็จเรียบร้อย และขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยทุกท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ ขอขอบพระคุณครอบครัว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ให้ความเมตตา ความรักความอบอุ่น และเป็นกำลังใจให้ตลอดในช่วงของการทำวิจัย ประโยชน์และคุณค่าจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอ กุศลแห่งความดีในครั้งนี้ แต่พระคุณบิดา มารดา ผู้มีพระคุณและคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ ประสาทวิชาความรู้ในการอบรมสั่งสอนให้มีสติปัญญา เป็นเครื่องชี้นำความสำเร็จในชีวิตต่อไป

ความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

Needs Assessment for Skills in the Digital Leadership of School Administrators
under KhonKaen Vocational Education

กมลศรี กกขุนทด¹, สำเร็จ ยुरชัย²

Kamolsri Kokkhuntod¹, Samrej Yurachai²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : kamolsri.kk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น และ 2)ศึกษาความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จำนวน 297 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ถามวัดสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามเป็นประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการประเมินความต้องการจำเป็น

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

¹ Graduate Students Majoring Educational Administration, Northeastern University, Thailand.

² อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

² Full-time Lecturers, North Eastern University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 27 พฤศจิกายน 2562; แก้ไขบทความ: 24 ธันวาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 6 มกราคม 2563

Received: November 27, 2019; Revised: December 24, 2019; Accepted:
January 6, 2020

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) สภาพที่พึงประสงค์ในด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีความต้องการจำเป็นตามลำดับ ดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี ด้านการมีจริยธรรมทางสังคมและการปฏิบัติตามกฎหมาย ด้านการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการวัดและประเมินผล

คำสำคัญ : 1. ความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำ 2. ยุคดิจิทัล 3. ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1) study the current situation and the desirable conditions of leadership skills in the digital age of school administrators under KhonKaen vocational education and 2) study the need for leadership skills in the digital age of school administrators under KhonKaen vocational education. The sample group in this research consisted of administrators and teachers of educational institutions under KhonKaen vocational education with the total number of 297 people using stratified random sampling. The research instrument was 5-level rating scale questionnaire. The statistics used for data analysis comprised percentage, mean, standard deviation and the needs index.

The research findings were as follows: 1. The current situation of leadership skills in the digital age of school administrators under KhonKaen vocational education was rated at a high level. 2. The desirable conditions of leadership skills in the digital age of school administrators under KhonKaen vocational education was rated at a high level. 3. The needs for leadership skills in the digital age of school administrators under KhonKaen vocational education, when considering in each aspect, were as follows: 1. Environment for learning with technology 2. Social ethics and legal compliance 3. Professional development 4. Measurement and evaluation respectively.

Keywords : 1. Need for Skills in the Digital Readership 2. Digital Age 3. School Administrators

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้จัดทำยุทธศาสตร์อาชีวศึกษาระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) โดยมี 7 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพอย่างมีคุณภาพและเพียงพอับความต้องการพัฒนาประเทศ พัฒนาขีดความสามารถกำลังคนด้านวิชาชีพในทุกช่วงวัย ส่งเสริมความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการอาชีวศึกษาภายใต้หลักธรรมาภิบาล เพิ่มศักยภาพกำลังคนด้านวิชาชีพให้มีสมรรถนะด้านเทคโนโลยี ส่งเสริมและพัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการอาชีวศึกษา ผลิตและพัฒนาครูอาชีวศึกษาให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับบริบทความเปลี่ยนแปลง โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ถือเป็นองค์กรหลักในการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพที่มีคุณภาพ ดังนั้นการจัดทำยุทธศาสตร์ดังกล่าวก็เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยเฉพาะการก้าวไปสู่ประเทศไทย 4.0 ซึ่งการยกระดับงานอาชีวศึกษาในอนาคตจะยึดหลักคุณภาพ คุณธรรม ความร่วมมือ จิตอาสา จรรยาบรรณวิชาชีพ ทักษะความเป็นมืออาชีพ เพื่อนำไปสู่การเป็นอาชีวะระดับสากลโดยมุ่งเน้นพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องทั้งองค์การ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2560 : ก)

ทักษะภาวะผู้นำ (Leadership Skills) เป็นกระบวนการใช้ความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงานตามหน้าที่และการบริหารงานในองค์กรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำ ช่วยให้ผู้นำมีความเข้าใจในประสบการณ์และเข้าใจคุณค่าของความเป็นผู้นำในตัวเอง ตระหนักถึงวิธีการขจัดความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมพฤติกรรมและพัฒนาความสามารถพิเศษของความเป็นผู้นำ มุ่งบรรลุเป้าหมายของการปฏิบัติงานร่วมกันภายใต้ความท้าทายต่าง ๆ โดยให้ทุกคนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการวางแผนไปสู่เป้าหมายของการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะภาวะผู้นำที่จำเป็นสำหรับ ผู้บริหารในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นทักษะภาวะผู้นำที่จะต้องเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในตัวผู้นำในระดับต่างๆ ต้องลักษณะ บัญญัติ (2559 : 218) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่สู่ห้องเรียนและนอกสถานศึกษาเป็นเงื่อนไขสำคัญอย่างหนึ่งที่น่าไปสู่การกำหนดมาตรฐานทางการศึกษาที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบันก็ต้องปรับเปลี่ยนด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ การใช้ประโยชน์สูงสุดจากเทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อวางรากฐานเศรษฐกิจดิจิทัล ทั้งในแง่ความเข้าใจเรื่องระบบดิจิทัล การใช้โปรแกรมและแอปพลิเคชันต่างๆ ตลอดจนบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อาทิ ผู้สอนจะต้อง เปลี่ยนการสอน การบูรณาการเทคโนโลยีในกระบวนการ จัดการเรียนรู้ผู้สอนต้องเผชิญกับสิ่งใหม่ๆ ที่ส่งผลต่อการ พัฒนาความสามารถที่จะช่วยให้ตนเองประสบความสำเร็จ ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ ผู้ปกครอง จะต้องเปลี่ยนแนวคิด และผู้เรียนก็ต้องค้นพบเป้าหมายของตัวเอง จากการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนและนอก สถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ที่จะ

ทำให้ผู้เรียนกลายเป็น พลเมืองยุคดิจิทัล (Digital Citizenship) ที่มีคุณภาพนั้น ผู้นำทางการศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องรู้และเข้าใจบริบท ของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 นี้เป็นอย่างดี รวมถึงวิธี การใช้นวัตกรรมของเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปสู่อผล อย่างมีนัยสำคัญที่ดีขึ้น ในการแสดงผลการเรียนรู้ของผู้ เรียนที่ดีขึ้น อันเกิดมาจากการยอมรับเทคโนโลยีสู่การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้มีประสิทธิภาพ ด้วยภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้นำทางการศึกษา

จากเหตุผลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จึงจำเป็นต้องมีทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีพศึกษาจังหวัดขอนแก่น เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศในการศึกษาค้นคว้าไปเสนอแนะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชากรโดยรวมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จะช่วยให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในปัจจุบันที่สามารถนำไปเป็นแหล่งอ้างอิงเพื่อการวิจัยต่อเนื่องหรือพัฒนาให้สมบูรณ์ให้ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

3.2 อาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น สามารถนำความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ในการกำหนดนโยบายในการวางแผนการพัฒนาการศึกษา กำกับติดตาม การประเมินผล หรือสร้างเกณฑ์ในการประเมินภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ได้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

3.3 ผู้บริหารสามารถนำความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ในการกำหนดจุดเด่น จุดด้อยในการพัฒนานตนเองในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการ ผู้อำนวยการ และครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จำนวน 11 วิทยาลัย รวมทั้งสิ้น 1,319 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้จากการคำนวณโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970 : 608) จากประชากร 1,319 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 297 คน แบ่งเป็นผู้บริหาร 44 คน ครูผู้สอนจำนวน 253 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ถามวัดสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามเป็นประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการประเมินความต้องการจำเป็น (PNI_{Modifieds})

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพปัจจุบันด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสามารถในการใช้เครื่องมือทางดิจิทัลอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก

5.2 สภาพที่พึงประสงค์ ในด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี อยู่ในระดับมากที่สุดรองลงมา คือ ด้านการมีจริยธรรมทางสังคมและการปฏิบัติตามกฎหมายอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก

5.3 ความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีความต้องการจำเป็นตามลำดับ ดังนี้ 1)ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี 2)ด้านการมีจริยธรรมทางสังคมและการปฏิบัติตามกฎหมาย 3)ด้านการพัฒนาวิชาชีพ และ 4)ด้านการวัดและประเมินผล

5.3.1 ความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความต้องการจำเป็น โดยเรียงตามความสำคัญ ดังนี้ 1)ปรับปรุงและพัฒนาการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและ

ทรัพยากรสารสนเทศ ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา บุคลากร 2) จัดอาคาร ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการทางเทคโนโลยีเพียงพอตามลักษณะการใช้งานที่เหมาะสม 3) สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ โต๊ะเก้าอี้มีขนาดเหมาะสมกับวัย เป็นต้น และ 4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณวิทยาลัยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

5.3.2 ความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีจริยธรรมทางสังคมและการปฏิบัติตามกฎหมาย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความต้องการจำเป็น โดยเรียงตามความสำคัญ ดังนี้ 1) ความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีได้ 2) เลือกใช้เทคโนโลยีที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรและนักเรียน

5.3.3 ความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาวิชาชีพ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความต้องการจำเป็น โดยเรียงตามความสำคัญ ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โดยอาศัยเครือข่ายเทคโนโลยีของวิทยาลัยในพื้นที่และของชุมชนร่วมกัน 2) มีการจัดหาและพัฒนาระบบเครือข่ายออนไลน์

5.3.4 ความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการวัดและประเมินผล เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความต้องการจำเป็น โดยเรียงตามความสำคัญ ดังนี้ 1) นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนระบบและกลไกบริหารการวิจัยและพัฒนา 2) พัฒนาโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันเพื่อช่วยการประเมินการทำงานของบุคลากร 3) ใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันช่วยในการกำกับ ติดตาม การดำเนินงานต่างๆ ในสถานศึกษา และ 4) สนับสนุนให้พัฒนาโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันการประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ความต้องการในด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี และมีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมมีผลเป็นอย่างมากต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นวิทยาลัยควรสนับสนุนให้มีจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับวัยและระดับของผู้เรียนจะเป็นสิ่งที่สนับสนุนทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่อยากเรียนและเกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาจริย์รักษ์ ฌนอมทรัพย์ (2556 : บทคัดย่อ) สรุปการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะด้วยกันคือ สภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ เป็นสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อาคารสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ สื่อ อุปกรณ์การสอนต่างๆ รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่อยู่ตามธรรมชาติ ได้แก่ ต้นไม้ พืช ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ เป็นต้น จะส่งผลต่อการเรียนการสอน และผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนของนักเรียน สภาพแวดล้อมทางด้านจิตภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกจิตใจ เจตคติของนักเรียน ที่มีต่อการเรียน การสอนและสภาพแวดล้อมทางด้านสังคม ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล องค์ประกอบของ สภาพแวดล้อม ทางการศึกษา ด้านสังคม

6.2 ความต้องการในด้านการมีจริยธรรมทางสังคมและการปฏิบัติตามกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีได้ อาจเป็นเพราะว่า ในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการรวบรวม จัดเก็บ และเรียกใช้ข้อมูลนั้น คุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับ ปรานอม หยวกทอง (2560 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึงลักษณะของข้อมูลสารสนเทศที่ดีและถูกต้องในยุคดิจิทัล ควรมีลักษณะคือ มีความถูกต้องแม่นยำ (Accuracy) สารสนเทศที่ดีจะต้องตรงกับความเป็นจริงและเชื่อถือได้ สารสนเทศบางอย่างมีความสำคัญ หากไม่ตรงกับความเป็นจริงแล้ว อาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ สารสนเทศที่ถูกต้องแม่นยำจะต้องเกิดจากการป้อนข้อมูลรวมถึงโปรแกรมที่ประมวลผลจะต้องถูกต้องทันต่อเวลา (Timeliness) สารสนเทศที่ดีต้องทันต่อการใช้งาน หมายถึง ข้อมูลที่ป้อนให้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ต้องมีความเป็นปัจจุบันทันสมัยอยู่ตลอดเวลา เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ตัวอย่างเช่น ข้อมูลหมายเลขโทรศัพท์ของผู้ปกครองนักเรียน จะต้องมีการปรับปรุงให้ทันสมัย หากหมายเลขโทรศัพท์ล้าสมัยก็จะไม่สามารถติดต่อกับผู้ปกครองได้หากเกิดกรณีฉุกเฉิน มีความสมบูรณ์ครบถ้วน (Complete) สารสนเทศที่ดีจะต้องมีความครบถ้วน สารสนเทศที่มีความครบถ้วนเกิดจากการเก็บข้อมูลได้ครบถ้วน หากเก็บข้อมูลเพียงบางส่วนก็จะไม่สามารถใช้ประโยชน์จากสารสนเทศได้เต็มประสิทธิภาพ ตัวอย่าง เช่น ข้อมูลนักเรียน ก็จะต้องมีการเก็บรายละเอียดเกี่ยวกับนักเรียนให้ได้มากที่สุด เช่น ชื่อ อายุ ที่อยู่ ชื่อผู้ปกครอง หมายเลขโทรศัพท์ โรคประจำตัว คะแนนที่ได้รับในแต่ละวิชา เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ครูสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ หากไม่มีข้อมูลของหมายเลขโทรศัพท์ เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินก็จะไม่สามารถติดต่อกับผู้ปกครองได้เช่นเดียวกัน มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ (Relevancy) สารสนเทศจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ กล่าวคือ การเก็บข้อมูลต้องมีการสอบถามการใช้งานของผู้ใช้ว่าต้องการในเรื่องใดบ้าง จึงจะสามารถสรุปสารสนเทศได้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด ตัวอย่างเช่น หากต้องการเก็บข้อมูลของนักเรียนก็ต้องถามครูว่าต้องการเก็บข้อมูลใดบ้าง เพื่อให้ครูสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และสามารถพิสูจน์ได้ (verifiable) สารสนเทศที่ดีจะต้องตรวจสอบแหล่งที่มาได้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ใช้ตรวจสอบความถูกต้องของสารสนเทศได้

6.3 ความต้องการในด้านการพัฒนาวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการในการส่งเสริมให้บุคลากรและผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โดยอาศัยเครือข่ายเทคโนโลยีของวิทยาลัยในพื้นที่และของชุมชนร่วมกัน อาจเป็นเพราะว่า การส่งเสริมให้สถานศึกษาทุกแห่งได้มีความ

พร้อม รวมทั้งได้ให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณด้านเทคโนโลยี ยังไม่เพียงพอสำหรับการเรียนในสถานศึกษาเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2553 : 22) ให้นิยามการสนับสนุน หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาเยาวชนให้สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี และการส่งเสริมให้สถานศึกษาทุกแห่งได้มีความพร้อม รวมทั้งได้ให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณด้านเทคโนโลยี การสนับสนุน สามารถทำได้ในหลายลักษณะ คือ การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้พัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โดยอาศัยเครือข่ายเทคโนโลยีของสถานศึกษาในพื้นที่และของชุมชนร่วมกัน พัฒนาครูและบุคลากรด้านการศึกษาให้มีความรู้ ประสบการณ์และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี พัฒนาสื่อและซอฟต์แวร์ ได้พัฒนาสื่อประเภทเว็บไซต์ให้เป็นศูนย์รวมข่าวสารข้อมูล แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จัดหาและพัฒนาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ พัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ พัฒนาระบบฐานข้อมูลกลาง ระบบสารสนเทศด้านบุคลากร โดยมุ่งเน้นข้อมูลรายบุคคลของนักเรียน ครู บุคลากรการศึกษา พัฒนาให้มีระบบสารสนเทศ ระบบพัสดุครุภัณฑ์ ระบบงบประมาณ ตามนโยบายการพัฒนา e-Government และการให้บริการด้วยเทคโนโลยี จัดให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อการจัดหาระบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนในทุกระดับ และการใช้งานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า ดำเนินการด้านการบริการและการเพิ่มประสิทธิภาพจากการใช้เทคโนโลยี โดยมุ่งเน้นให้บุคลากรทุกระดับทุกคนใช้เทคโนโลยีในบทบาทภารกิจที่ได้รับมอบหมายในหลากหลายรูปแบบในการติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงานในแต่ละวันอย่างต่อเนื่อง ในการเร่งรัดพัฒนาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานศึกษาได้มีความต้องการอย่างชัดเจน ในการที่จะมีระบบคอมพิวเตอร์เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ดังนั้น หากรัฐบาลจะให้การสนับสนุนในการจัดหาโดยวิธีการเช่า ก็จะทำให้การพัฒนาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งจะส่งผลถึงการพัฒนาประชาชนทุกระดับได้รวดเร็วขึ้น การจัดการศึกษาในอนาคตที่จะถึงนี้ จำเป็นต้องยึดแนวตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

6.4 ความต้องการในด้านการวัดและประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนระบบและกลไกบริหารการวิจัยและพัฒนา อาจเป็นเพราะว่า การวัดและประเมินผลต้องอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล สอดคล้องกับ American Institute for Research: AIR (2009 : ออนไลน์) ที่ระบุว่า มาตรฐานระดับชาติทางเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับผู้บริหารด้านการวัดผลและการประเมินผล ไว้ดังนี้ ใช้เทคโนโลยีในการเก็บ รวบรวมข้อมูล และแปลผลการวิเคราะห์ ใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ใช้เทคโนโลยีในการวินิจฉัยและประเมินระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ประเมินคุณภาพของเทคโนโลยีที่ใช้ในสถานศึกษา

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้จัดห้องเรียนและห้องปฏิบัติการทางเทคโนโลยีเพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน

7.1.2 ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เลือกใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้อง มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีได้

7.1.3 ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาทักษะวิชาชีพที่ชัดเจนในการเรียนรู้ทางดิจิทัล จัดหาและพัฒนาระบบเครือข่ายออนไลน์

7.1.4 ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยีในการเก็บข้อมูลพัฒนาโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันการประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรศึกษาวิจัยความต้องการจำเป็นด้านทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ในเชิงคุณภาพ เพื่อให้สามารถทราบข้อมูลในเชิงลึก และนำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยในครั้งนี้

7.2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

7.2.3 ควรมีการนำตัวแปรที่ได้ศึกษามาพัฒนาเป็นงานวิจัยปฏิบัติการ

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สารสนเทศ.

ต้องลักษณะ บัญธรรม. (2559). การเป็นผู้นำยุคเศรษฐกิจดิจิทัลกับการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กรทางการศึกษา. **วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ**. 7(1). 217-225.

ปรานอม หยวกทอง. (2560). **ลักษณะของสารสนเทศที่ดี**. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2562. จาก <https://sites.google.com/site/kroonom/laksana-khxng-sarsntes-thi-di>

ปาจริย์รักษ์ ฤนามทรัพย์. (2556). **ความหมายของ Learning Environments**. สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2562. จาก <http://immyberry.blogspot.com/2013/11/learning-environments.html>

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560 – 2579**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

American Institute for Research: AIR. (2009). **Evaluation of the school technology leadership initiative: external evaluation report #2.** Washington, DC : American Institutes of Research.

Krejcie,R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement.** 30. 608-610.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีก็เพราะได้รับความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สำเร็จ ยุรชัย อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ ที่ได้ให้คำแนะนำ รวมทั้งข้อเสนอแนะอื่นๆ จนกระทั่งการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมาในที่นี้ด้วย ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ที่ช่วยให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ในจังหวัดขอนแก่น ทั้ง 11 วิทยาลัย ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการวิจัยครั้งนี้ งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยกำลังใจจากบิดา มารดา รวมทั้งเพื่อนร่วมงานที่คอยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาคำแนะนำ และให้การดูแลช่วยเหลือในทุกๆ เรื่องด้วยดีตลอดมา

คุณประโยชน์ใดๆ อันเกิดจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเพื่อบูชาพระคุณบิดา มารดา บุรพาคณาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ชีวิตและสติปัญญาแก่ผู้วิจัย จนประสบความสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงาน ขอระลึกถึงและขอบคุณเป็นอย่างยิ่งไว้ในโอกาสนี้ด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา
สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

The Relationship Between Organizational Culture and the Professional Learning
Community in Educational Institutions under KhonKaen Vocational Education

เจษฎาภรณ์ สีสุริยา¹, จิรวัดน์ วรณโรจน์²
Jessadaphorn Seesuriya¹, Jirawat Waroonroj²
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562
Email : phorndasajes2019@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาวัฒนธรรมองค์การในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น 2)ศึกษาการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น 3)ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารและครูผู้สอนจำนวน 270 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์อย่างง่ายโดยวิธีของเพียร์สัน

¹นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

¹Graduate Students Majoring Educational Administration, Northeastern University, Thailand.

²อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

²Lecturers to Graduate Curriculum, Department of Education Administration, Northeastern University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 28 พฤศจิกายน 2562; แก้ไขบทความ: 26 ธันวาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 6 มกราคม 2563

Received: November 28, 2019; Revised: December 26, 2019; Accepted:
January 6, 2020

ผลการวิจัยพบว่า 1) วัฒนธรรมองค์การในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านความมุ่งประสงค์ของสถานศึกษา รองลงมาคือ ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุดคือด้านความไว้วางใจ 2) การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม รองลงมาคือ ด้านแบ่งปันประสบการณ์ ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุด คือด้านร่วมกันเรียนรู้สู่การปฏิบัติ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทิศทางบวก และมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. วัฒนธรรมองค์การ 2. การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3. อาชีวศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study organizational culture in educational institutions under KhonKaen vocational education, 2) study the professional learning community in educational institutions under KhonKaen vocational education and 3) to study the relationship between organizational culture and the professional learning community in educational institutions under KhonKaen vocational education. The sample group consisted of administrators and teachers with the total number of 270. The research tool for data collection was a 5-level rating scale questionnaire. The statistics used in data analysis comprised percentage, mean, standard deviation and Pearson's Simple Correlation.

The research results were as follows: 1) The organizational culture in educational institutions under KhonKaen vocational education was rated at a high level. When considering in each aspect, it was found that the aspect with the highest practice was purpose of school, followed by feeling a part of organization, while the aspect with the lowest practice was trust. 2) Professional learning community in educational institutions under KhonKaen vocational education in overall was rated at a high level. When considering in each aspect, it was found that the aspect with the highest practice was value and shared vision, followed by shared experience, while

the aspect with the lowest practice was collective learning and application of learning to practice. 3)The relationship between organizational culture and professional learning community in educational institutions under KhonKaen vocational education in overall was found in positive relation and at a high level with the statistically significant level of 0.01.

Keywords : 1. Organizational Culture 2. Professional Learning Community 3. Vocational Education

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

“อาชีวะสร้างชาติ” เป็นแนวคิดสำคัญของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในการพัฒนาการจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานสากล ดังที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่ได้กำหนดไว้ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (ราชกิจจานุเบกษา, 2551 : 3) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในฐานะเป็นผู้นำในการจัดการ ศึกษาในสายอาชีพ จึงเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยจัดการศึกษาสายอาชีพให้หลากหลาย เพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งพัฒนาการศึกษาให้มีมาตรฐานสอดคล้องกับยุคไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งจะต้องพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะด้านฝีมือ ทักษะการจัดการ รวมทั้งพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่นทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยีทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ซึ่งจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560 – 2579 ที่ว่า “ผู้สำเร็จการอาชีวศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพ มีคุณธรรม คุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ” (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2560 : 1) นอกจากการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สายงานการสอน เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีระบบ มีความต่อเนื่อง จึงได้นำหลักการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) มาใช้ในการพัฒนาครู เพราะครูเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณภาพทางการศึกษา ซึ่งแนวคิดของกระบวนการ PLC คือ การนำคนมาอยู่ร่วมกัน เกิดการเรียนรู้ และแบ่งปันความรู้กันระหว่างสมาชิกจนกระทั่งเกิดการสะท้อนความคิดในด้านต่างๆ ที่จะเป็นแนวทางการพัฒนา(สำนักงานคณะกรรมการ

การอาชีวศึกษา, 2560 : ก) ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อมีวัฒนธรรมองค์การที่เข้มแข็ง (Schein, 2010 : 13)

วัฒนธรรมองค์การเป็นระบบที่ก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในแนวทางปฏิบัติ หรือในการดำเนินงานขององค์การ (Robbins, 2001 : 510-511) และวัฒนธรรมองค์การเป็นวิถีชีวิตของกลุ่มคนในองค์การหนึ่งๆ ที่ประพฤติปฏิบัติกันอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนนั้นๆ และเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้องค์การดำเนินได้อย่างราบรื่นและยั่งยืน (เทียนชัย ไชยเศรษฐ์, 2552 : 7) โดยองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์การที่สำคัญ คือ ความมุ่งประสงค์ขององค์การการเสริมพลังการตัดสินใจความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การความไว้วางใจความมีคุณภาพการได้รับการยอมรับความเอื้ออาทรความซื่อสัตย์สุจริตความหลากหลายของบุคลากร (Patterson & Parker, 1986 : 6-51) จากเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาที่กำหนดไว้นั้น ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะสามารถดำเนินไปเพื่อบรรลุเป้าหมายได้นั้น ต้องอาศัยพลังความร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง และร่วมแรงร่วมใจกันของบุคลากรในองค์การ ซึ่งก็คือการที่องค์การมีวัฒนธรรมองค์การของตนเองในทางที่ดี มีรูปแบบการทำงาน และค่านิยมที่เน้นความร่วมมือร่วมใจกัน มีการทำงานเป็นทีม มุ่งเน้นให้เกิดคุณภาพมาตรฐาน ซึ่งวัฒนธรรมองค์การดังกล่าวย่อมทำให้องค์การดำเนินไปได้อย่างราบรื่นหรือประสบความสำเร็จก้าวหน้า เมื่อองค์การมีวัฒนธรรมที่ชัดเจน และบุคลากรมีจิตสำนึกตรงกัน มีเป้าหมายร่วมกัน และมีแนวทางในการปฏิบัติงานที่มีทิศทางเดียวกัน ย่อมทำให้ปัญหาหรือกระบวนการตัดสินใจดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ปัญหาหรือความขัดแย้งย่อมมีน้อย หรือสามารถแก้ไขปัญหาได้ภายในเวลาที่รวดเร็ว (เพ็ชรี รุประวิเชตร์, 2554 : 27) ดังนั้น วัฒนธรรมองค์การที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์การต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนการที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นชุมชนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จได้นั้น จึงจำเป็นต้องใช้วัฒนธรรมองค์การเป็นเครื่องมือสำคัญ (Cameron, 2008 : 430)

อาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาภายใต้นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยยึดหลักในการดำเนินงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา ซึ่งมาตรฐานที่ 3 คือการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561 : 6) มุ่งเน้นส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู เพื่อพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ จากการทำงานในรอบปีที่ผ่านมา ได้พบอุปสรรคในการบริหารจัดการสถานศึกษาหลายอย่าง อาทิ สถานศึกษาส่วนหนึ่งขาด สื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ครูขาดทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย (ณัฐสิฏี รักเกียรติวงศ์, 2559 : 10-12) ดังนั้น หากผู้บริหารมีการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์การเพื่อเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ก็จะส่งผลต่อครูทำให้ครูมีการพัฒนาตนเอง พัฒนาสื่อการสอน

พัฒนาทักษะให้มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2560 : 63)

จากความสำคัญของวัฒนธรรมองค์การ และการมุ่งเน้นให้เกิดความเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ซึ่งสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการบริหารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมในองค์การที่มีประสิทธิภาพ และสามารถขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เข้มแข็งต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์การในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น
- 2.2 เพื่อศึกษาการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น
- 2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์การของสถานศึกษาให้เข้มแข็งสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ยั่งยืนต่อไป
- 3.2 เพื่อเป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหารในการกำหนดแนวทางพัฒนาและยกระดับสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครู ในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จำนวน 11 แห่ง ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 53 คน และครู จำนวน 854 คน รวมทั้งสิ้น 907 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครู ในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 270 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรม

องค์การในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นตามกรอบแนวความคิดของ Patterson & Parker ซึ่งประกอบด้วย 1)ความมุ่งประสงค์ของสถานศึกษา 2)การมอบอำนาจ 3)การตัดสินใจ 4)ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ 5)ความไว้วางใจ 6)ความมีคุณภาพ 7)การยอมรับ 8)ความเอื้ออาทร 9)ความซื่อสัตย์สุจริต 10)ความหลากหลายของบุคลากร มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นตามกรอบแนวความคิดของ Hord, S. M. ประกอบด้วย 1)ภาวะผู้นำแบบรวมหมู่ 2)ค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม 3)ร่วมกันเรียนรู้สู่การปฏิบัติ 4) สภาพแวดล้อมเกื้อหนุน 5) แบ่งปันประสบการณ์ แบบสอบถามเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวความคิดของ Likert สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์อย่างง่ายโดยวิธีของเพียร์สัน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาวัฒนธรรมองค์การในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านความมุ่งประสงค์ของสถานศึกษา รองลงมาคือ ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำ สุดคือด้านความไว้วางใจ

5.2 ผลการศึกษาการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมรองลงมาคือ ด้านแบ่งปันประสบการณ์ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุด คือด้านร่วมกันเรียนรู้สู่การปฏิบัติ

6.3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทิศทางบวก และมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก เมื่อพิจารณาตัวแปรวัฒนธรรมองค์การในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ในแต่ละด้านกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ ด้านความหลากหลายของบุคลากรกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านความเอื้ออาทรกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุดคือ ด้านการมอบอำนาจกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น มี

ความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งทุกค่ามีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 วัฒนธรรมองค์การในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านความมุ่งประสงค์ของสถานศึกษาทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับนโยบายการปฏิบัติเดียวกันจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ทำให้ผู้บริหารได้นำแนวนโยบายการปฏิบัติมาร่วมกันบุคลากรในสถานศึกษาในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา รวมทั้งผู้บริหารได้ส่งเสริม กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของบุคลากรให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ จึงส่งผลให้วัฒนธรรมองค์การของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ด้านความมุ่งประสงค์ของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุริวัลย์ แก้วไชยะ (2558 : 131-144) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเลยพบว่าวัฒนธรรมองค์การในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก คือ ความมุ่งประสงค์ขององค์การสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัฒน์ศรี ศรีรุ่งเรือง (2554 : 118-120) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 พบว่าวัฒนธรรมองค์การโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก คือ ความมุ่งประสงค์ของโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของอัญชลี ปรีชายศ (2554 : 80-82) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มบ่อทอง 1 อำเภอบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ผลการศึกษาวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก คือ ความมุ่งประสงค์ของโรงเรียน

6.2 การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษากายใต้ นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ยึดหลักในการดำเนินงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา โดยมาตรฐานที่ 3 คือการสร้างสังคมแห่งการ

เรียนรู้ จึงทำให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดค่านิยมและวิสัยทัศน์ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินโครงการต่างๆ ของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จึงส่งผลให้การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ด้านค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปวีณา เจริญภูมิ (2559 : 55-62) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมี 2 ด้าน คือ ด้านวิสัยทัศน์ร่วม และด้านการเรียนรู้ร่วมกันและประยุกต์ใช้ความรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยะมาศ วงศ์แสน (2560 : 130-138) ได้ศึกษาวัฒนธรรมคุณภาพที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า ระดับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดลำดับแรก คือ ค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุลลี ศรีชะโคตร (2557 : 89-90) ได้ศึกษาบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวิสัยทัศน์ร่วม

7.3 ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทิศทางบวก และมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นมีวัฒนธรรมความเป็นอยู่แบบพี่น้อง พี่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพราะมีหลายกิจกรรมหรือหลายโครงการที่ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องร่วมกันดำเนินการ เช่น ศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน กิจกรรมอาชีวอาสา หรือการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างทำงานบ่อยครั้งมีการแบ่งปันข้อมูลในการทำงาน และผู้ปฏิบัติงานมีโอกาสนำมาร่วมกันในการทำงาน ทำให้บุคลากรในสถานศึกษาพร้อมที่จะร่วมแรงร่วมใจนำพาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปวีณา เจริญภูมิ (2559 : 55-62) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า มีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นพรัตน์ แบบกัน (2560 : 103) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนบางบัววิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงสุดกับองค์การแห่งการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 จากการศึกษาวัฒนธรรมองค์การในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น สถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการสร้างความไว้วางใจ โดยสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมองค์การให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันและควรให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานตามความต้องการและความสามารถของตนเอง

7.1.2 จากการศึกษาการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น สถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้บุคลากรได้มีโอกาสร่วมกันเรียนรู้สู่การปฏิบัติ โดยมีการแบ่งปันข้อมูลสารสนเทศร่วมกัน สนับสนุนให้ครูผู้สอนได้ร่วมสังเกตการสอนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันแบบ

7.1.3 จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น สถานศึกษาควรให้ความสำคัญและตระหนักถึงความหลากหลายของบุคลากร เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความหลากหลายของบุคลากรต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจ เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมองค์การในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

7.2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาร่วมกันเรียนรู้สู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนาการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

7.2.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความหลากหลายของบุคลากรกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

7.2.4 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

8. เอกสารอ้างอิง

- จุลลณี ศรีชะโคตร. (2557). **บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัฐสิฏ รักษ์เกียรติวงศ์. (2559). **การปฏิรูปอาชีวศึกษาของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย TDRI.
- เทียนชัย ไชยเศรษฐ .(2552). ค่านิยมคืออะไรและสำคัญอย่างไร. **Spirit บ้านเรา**. 25(475). 8-13.

- นพรัตน์ แบบกัน. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนบางบัววิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. งานนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปวีณา เจริญภูมิ. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัย บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 11(4). 55-62.
- ปิยะมาศ วงศ์แสน. (2560). วัฒนธรรมคุณภาพที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพใน โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. 11(1) 130-138.
- เพ็ชรี รูปะวิเชตร. (2554). การเรียนรู้ลักษณะการจัดการ : การจัดการข้ามวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : ดวงกลมพับลิชชิง.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2551). พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. เล่ม 125 ตอนที่ 43ก ราชกิจจานุเบกษา 5 มีนาคม 2551.
- วิจารณ์ พานิช. (2559). **บันเทิงชีวิตครูสู่ชุมชนการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2560). รายงานประจำปี 2560. กรุงเทพมหานคร : สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2560). **แนวทางการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ(Professional Learning Community : PLC) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2560). **แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2560). **รายงานประจำปี 2560**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุพัฒน์ศรี ศรีรุ่งเรือง. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. งานนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุริวัลย์ แก้วไชยยะ. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเลย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. 9(1). 131-144.

อัญชลี ปรีชายศ. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มบ่อทอง 1 อำเภอบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2. งานนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

Cameron, K. (2008). *A process for changing organization culture*. In *Handbook of organization development*. Los Angeles : Sage.

Patterson. J. L. & Parker, J. V. (1986). *Productive school system for a nonrational world*. Alexandria. VA : Association for Supervision and Curriculum Development.

Robbins and DeCenzo. (2001). *Fundamentals of Management Essential Concept and Applica*. 4th ed. Upper Saddle River. N. J : Pearson.

Schein, E. H. (2010). *Organization culture and leadership*. 4th ed. San Francisco, CA : Wiley.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีก็เพราะได้รับความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ คือ ดร.จิรวัดน์ วรณโรจน์ ที่ได้ให้คำแนะนำ รวมทั้งข้อเสนอแนะอื่นๆ จนกระทั่งการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญผู้วิจัยขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ทั้ง 11 แห่ง ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลและงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยกำลังใจจากมารดา และครอบครัวสีสุริยา ที่คอยให้กำลังใจ และให้การดูแลช่วยเหลือในทุกๆ เรื่องด้วยดีตลอดมาคุณประโยชน์ใดๆ อันเกิดจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเพื่อบูชาพระคุณบิดา มารดา บุรพาคณาจารย์ผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ให้โอกาสแก่ผู้วิจัยได้ภาคภูมิใจในความสำเร็จในชีวิตและหน้าทีการทำงาน ขอระลึกถึงและขอบคุณเป็นอย่างยิ่งไว้ในโอกาสนี้ด้วย

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของชุมชนบ้านหนองบัว
อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

An Application of Buddhist Doctrines to Promote the Well-Being of
Ban Nong Bua Community, At Samat District, Roi-Et Province

พระสุทิน จุกกวโร (ราชวัฒน์)¹, สังเวียน สาผาง², ไพฑูรย์ สอนมะไฟ³
Phra Suthin Jakkawalo (Ratchawat)¹, Sangwian Saphang², Paitun Suonmafai³
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : Phrasutin11@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสุขภาวะในชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมกับสุขภาวะในชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด 3) เพื่อประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์

ผลจากการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัญหาของชาวชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ เกิดจากสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความปลอดภัยที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน การดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนมีสุขทุกข์คละกันไปในหลายมิติหลากหลายที่มา 2. หลักพุทธธรรม คือ

¹พระนิสิตหลักสูตรพุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Master of Arts Program in Buddhist Studies, Roi Et Buddhist college Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

^{2,3}อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{2,3}Lecturers to Graduate Curriculum, Master of Arts Program in Buddhist Studies, Roi Et Buddhist college Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 2 ตุลาคม 2562; แก้ไขบทความ: 3 มีนาคม 2563; ตอรับการตีพิมพ์: 9 มีนาคม 2563

Received: October 2, 2019; Revised: March 3, 2020; Accepted: March 9, 2020

สังคหวัตถุ 4 ที่เป็นหลักการสงเคราะห์มนุษย์ให้อยู่รวมกันอย่างมีความสุข และเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลให้สร้างสานความสัมพันธ์ โดยผ่านการให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ และการแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน ปิยวาจา การพูดด้วยน้ำใจ คำกล่าวที่สุภาพไพเราะอ่อนหวาน มีประโยชน์มีเหตุผลจูงใจให้เชื่อมั่นเชื่อถือ อุตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือชวนช่วยช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม สมานัตตตา ความมีตนเสมอคือทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย 3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเสริมสร้างสุขตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการสร้างความสุขให้ประชาชนในชุมชนบ้านหนองบัว เจริญรุ่งเรืองโดยมีการจัดทำโครงการแบ่งปันทุกข์ บำรุงสุข เยี่ยมญาติ ยามแลง และศูนย์ดำรงธรรมชุมชนบ้านหนองบัว อันเป็นแนวทางในการสร้างสุขด้วยการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพการดำรงชีวิตประจำวัน คุณภาพชีวิต จากสาธารณสุข ภัยจากโรคระบาด การกำจัดลูกน้ำยุงลายใช้เลือดออก การขึ้นทะเบียนเกษตรกรเพื่อขอรับความช่วยเหลือจากรัฐบาล การสมานฉันท์ สามัคคีปรองดอง

คำสำคัญ : 1. การประยุกต์ 2. การส่งเสริมสุขภาวะ 3. หลักพุทธธรรม

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study the well-being problem of Ban Nong Bua community, At Samat district, Roi-Et province; 2) to study the Buddhist doctrines and the well-being of Ban Nong Bua community, At Samat district, Roi-Et province; and 3) to apply the Buddhist doctrines for promoting the well-being of Ban Nong Bua community, At Samat district, Roi-Et province. This research is a qualitative research by studying data from documents and interviews.

The research results were as follows: 1. The problems of the people in Ban Nong Bua community are due to society, economics, cultures, safety conditions that appear in the present, and the daily life of the people that are both happy and suffering in many different dimensions and sources. 2. The study found that the Buddhist doctrine that could be applied with the well-being is Sangahavatthu or the Four Bases of Social Solidarity which is the principle of helping human beings to live together peacefully and to rely on in order to create unity. The principle comprises the following: 1) Dana refers to giving, generosity, sacrifice, and sharing things with

each other, as well as providing knowledge and instruction; 2) Piyavaca refers to kindly and convincing speech; 3) Atthacariya refers to useful conduct, rendering services, as well as doing good; and 4) Samanattata refers to equality consisting in impartiality, participation and behaving oneself properly in all circumstances. 3. An application of the Buddhist doctrines to promote the well-being of Ban Nong Bua community, At Samat district, Roi-Et province based on the Four Bases of Social Solidarity is to create happiness for the people in Baan Nong Bua community by organizing the project on “Sharing Suffering, Enriching Happiness Through Visiting Relatives in the Evening” and the Dhamma Center of Baan Nong Bua community, which is the way to create happiness by helping the people who are troubling with their career in daily life, quality of life from disaster, danger from the epidemic, elimination of larvae and dengue mosquitoes, registration of farmers for government assistance, the creation of reconciliation, unity, and harmony.

Keywords : 1. Application 2. Promote Well-being 3. Buddhist Doctrines

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นศาสนาแห่งสันติสุขการรู้จักให้อภัยแก่กันอย่างแท้จริงเพราะพระพุทธศาสนาสอนให้เรามีความรักรวมไปถึงการให้อภัยแก่เพื่อนมนุษย์อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ดังปรากฏในวัฒนธรรมของสังคมไทยชาวพุทธเมื่อเราพลั้งเผลอทำผิดต่อกันเกิดความเข้าใจผิดกันเกิดความขัดแย้งกันเราก็จะแสดงความรักความเมตตาและมักให้อภัยซึ่งกันและกันข้อนี้เป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทยซึ่งได้รับอิทธิพลด้านวัฒนธรรมคำสอนมาจากพระพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้นพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่วัฒนธรรมความคิดและการประพฤติปฏิบัติของคนไทยการทำความดีต่อกันในระหว่างวงศ์ญาติมิตรสหายเป็นคุณค่าสำคัญที่ต้องเอาใจใส่อย่างยิ่งเพราะสามารถสมัครสมานยึดเหนี่ยวน้ำใจให้รักใคร่กันให้นึกถึงกันด้วยความขอบคุณโลกคือชุมชนที่ตั้งอยู่ด้วยความสุขสงบก็เพราะอาศัยศีล อาศัยสังคหธรรม คือ ธรรมเครื่องยึดยึดเหนี่ยวใจให้รักกันเป็นความดีที่นิยมยกย่องเชิดชูของโลกทุกสมัยทั้งอดีตอนาคตและปัจจุบันโดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ 4 ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ให้มีความสามัคคีกัน(อรศิริ เกตุศรีพงษ์, 2550 : 43-46) พระพุทธศาสนาเห็นว่าสังคมที่มีความสุขเป็นภาวะและลักษณะของความสงบที่ปราศจากการเบียดเบียนหรือความรุนแรงและมองว่าการอยู่ร่วมกันด้วยโดยไม่มีทุกข์ทั้งในมิติของบุคคลและสังคมเป็นหลักประกันของความมั่นคงในชีวิต “เพราะหากปราศจากความมั่นคงเสียแล้ว

ความสุขที่ถาวรก็ไม่อาจหาได้ในโลกนี้” พระพุทธศาสนาได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งการสร้างความสุขสงบ เนื่องจากมีหลักปฏิบัติที่ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ไม่ให้ล่วงละเมิดหรือเบียดเบียนผู้อื่นซึ่งเป็นต้นต่อแห่งความขัดแย้งและความรุนแรงโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักพุทธธรรมที่ทำให้เกิดความสงบทั้งในระดับปัจเจกชนสังคมประเทศชาติและสังคมโลกซึ่งก่อให้เกิดความสุขสงบอย่างแท้จริงโดยมีจุดเริ่มต้นมาจากจิตใจและจากระดับปัจเจกชนขยายผลไปสู่มวลมนุษยชาติเพราะการเมืองกับศีลธรรมจึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก

อำเภออาจสามารถ เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดร้อยเอ็ด มีพื้นที่ 454.441 ตารางกิโลเมตร จำนวนประชากรทั้งสิ้น 74,226 คน มีอาณาเขตแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 10 ตำบล 139 หมู่บ้านมี อาณาเขต ดังนี้ทิศเหนือ ติดกับ อำเภอธวัชบุรี อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด นั้นต้องเผชิญกับปัญหามากมายที่เกิดขึ้นในสังคมอันจะส่งผลกระทบต่อความสุขสงบในชีวิตของพวกเขา โดยทางหน่วยงานภาครัฐได้จัดให้มีส่วนราชการหน่วยงานต่างที่เป็นตัวแทนของรัฐตั้งอยู่ในพื้นที่เพื่อทำหน้าที่ในการบำบัดความทุกข์ เพิ่มความสุขให้ประชาชน โดยการพัฒนาจังหวัดตามนโยบายของรัฐบาลการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดการป้องกันและปราบปรามการตัดไม้ทำลายป่าและทรัพยากรธรรมชาติการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์การคุ้มครองป้องกันหรือช่วยเหลือประชาชนผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับความเป็นธรรมและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมตามนโยบายของรัฐบาลในระดับจังหวัดมีผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจสั่งการบังคับบัญชากำกับดูแลบรรดาข้าราชการและพนักงานของรัฐในเขตจังหวัดยกเว้นข้าราชการพลเรือนในพระองค์ ข้าราชการทหาร ข้าราชการฝ่ายตุลาการ ข้าราชการฝ่ายอัยการ ข้าราชการในสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน พนักงานในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และข้าราชการในสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติประจำจังหวัด(พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต), 2543 : 167-168) อำเภออาจสามารถเป็นหน่วยงานของรัฐ ที่ทำหน้าที่ให้บริการประชาชนโดยไม่เลือกปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้ด้วยความสะดวกรวดเร็วเป็นธรรมประหยัดเสมอภาคและทั่วถึง หน้าที่ของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงเป็นกลไกกำลังสำคัญที่ขับเคลื่อนสร้างความสุขให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยรวดเร็วเป็นธรรมและอำนวยความสะดวกให้ประชาชนในชุมชนเกิดความเชื่อถือศรัทธาและบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานจึงจำเป็นต้องมีระบบงานที่บุคลากรมีความรู้ความสามารถจึงเห็นว่าหลักธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเหมาะสมที่จะนำมาใช้โดยเฉพาะหลักธรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนมากยอมรับนับถือมีหลักธรรมที่ครอบคลุมและเหมาะสมสำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้หลายกรณีโดยเฉพาะด้านการให้บริการประชาชนนั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นถึงปัญหาต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และความสุขของประชาชนในชุมชนผู้วิจัยจึงสนใจในการนำหลักธรรมเรื่องหลักสังคหวัตถุ 4 นำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้าง

ภาวะสุขในชุมชนเขตอำเภออาจสามารถจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งปัจจุบันการพัฒนาสังคมและการสร้างสุขให้เกิดขึ้นในสังคมเป็นเรื่องสำคัญมากทำให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษากระบวนการเสริมสร้างภาวะสุขด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถจังหวัดร้อยเอ็ด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสุขภาวะในชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.2 เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมกับภูมิปัญญาในชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.3 เพื่อประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

- 3.1 ได้ทราบสภาพปัญหาสุขภาวะในชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.2 ได้ทราบหลักพุทธธรรมกับภูมิปัญญาในชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.3 สามารถนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาวะชุมชน บ้านหนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีแบบแผนและวิธีการวิจัย ดังต่อไปนี้

- 4.1 ขอบเขตของการวิจัย จำแนกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1.1 ด้านเอกสาร ศึกษาหลักพุทธธรรม เช่น หลักสังคหวัตถุ 4 ในพระพุทธานุชาสนา ในเรื่องของการส่งเสริมสุขภาวะแก่ชุมชนบ้านหนองบัวในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับแปล ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 เป็นเอกสารปฐมภูมิ และเอกสารทุติยภูมิ คือ ตำรา เอกสารวิชาการ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนบ้านหนองบัวและการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาปฏิบัติต่อชุมชนบ้านหนองบัวในยุคสมัยปัจจุบัน
 - 4.1.2 ด้านเนื้อหา งานวิจัยนี้ได้กำหนดเนื้อหาของการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องวิเคราะห์การเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนบ้านหนองบัว โดยงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเนื้อหาใน 3 ประเด็น คือ 1) เพื่อศึกษาสาระสำคัญของสังคหวัตถุ 4 กกับการเสริมสร้างภาวะสุขในพระพุทธานุชาสนา 2) เพื่อศึกษาสภาพที่

เป็นความทุกข์ของชาวชุมชนบ้านหนองบัว อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด 3) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของชุมชนบ้านหนองบัว อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด

4.1.3 ด้านพื้นที่ งานวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่วิจัย ดังนี้ 1) เป็นพื้นที่ที่เคยมีปัญหาอาชญากรรมบ่อยครั้ง และ 2) เป็นพื้นที่ที่มีปัญหาการละเมิดกฎเกณฑ์ของชุมชน 3) เป็นพื้นที่ที่มีพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน หน่วยงานข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม 4) เป็นพื้นที่ที่มีกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะในชุมชนด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 อย่างเป็นรูปธรรม จนได้รับรางวัลชุมชนคุณธรรมดีเด่น และ 5) เป็นพื้นที่ที่มีการเสริมสร้างสุขภาวะในชุมชนด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 อย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์การคัดเลือกดังกล่าวพบว่า “ชุมชนบ้านหนองบัว อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด” เป็นพื้นที่เข้าหลักเกณฑ์ทั้งหมด ได้มีกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะแก่ชุมชนด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ มี 3 หมู่ ประกอบด้วย หมู่ที่ 3, 4, 5 ซึ่งอยู่ในตำบลหนองบัว อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นพื้นที่เหมาะสม และเข้าหลักเกณฑ์ในการทำวิจัย ดังกล่าว จึงได้กำหนดให้เป็นพื้นที่วิจัยภาคสนาม

4.2 ประชากรประชากรที่จะเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกออกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มพระสงฆ์ จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ (1) เจ้าคณะตำบลหนองบัว ในฐานะเป็นที่ปรึกษาชุมชนและผู้นำทางหลักสังคหวัตถุ 4 จำนวน 1 รูป (2) พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่สอนหลักศีลธรรมในฐานะที่มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างสุขภาวะในชุมชนให้มีหลักสังคหวัตถุ 4 2) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำแนกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ (1) ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะที่มีส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนสุขภาวะในชุมชน (2) ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองบัว ทั้ง 3 หมู่บ้านในฐานะที่เป็นผู้นำและกำหนดแผนการเสริมสร้างสุขภาวะแก่ชุมชนด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 (3) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะผู้ร่วมดำเนินการส่งเสริมสุขภาวะในชุมชน 3) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ในฐานะผู้มีภูมิปัญญา/ให้คำปรึกษา 4) กลุ่มข้าราชการครู ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิในการศึกษา 5) กลุ่มข้าราชการครูบำนาญ ในฐานะมีประสบการณ์ด้านการถ่ายทอดความรู้/แนวทางปฏิบัติ จำนวน 3 คน 6) กลุ่มชาวบ้านบ้านหนองบัวในฐานะมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาวะในชุมชนด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 หมู่ละ 5 คน จำนวน 12 คน

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนสร้างเครื่องมือดังนี้ (1) ศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับแปล ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 (2) ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ซึ่งเป็นข้อมูลงานวิจัย บทความ เอกสาร ตำราทางวิชาการ เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาวะชุมชนคุณธรรม เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการให้สัมภาษณ์ (3) ข้อมูลที่ได้รับจากขั้นตอนที่ (1) และ (2) มาเป็นประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ (4) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่

ปรึกษา (5) นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมและถูกต้องของคำถามเนื้อหา ภาษา และวิจัย (6) นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำชี้แนะ และ (7) แก้ไขแบบสัมภาษณ์ จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บข้อมูล

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลภาคสนามดังต่อไปนี้ (1) การสำรวจบริบทพื้นที่ (2) การประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องล่วงหน้าเพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูล (3) ออกหนังสือนัดกลุ่มเป้าหมายพร้อมกำหนดวันเวลาและการส่งประเด็นที่จะเก็บข้อมูล เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้มีเวลาเตรียมข้อมูล (4) เตรียมความพร้อมของเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น แบบสัมภาษณ์ สมุดบันทึก คอมพิวเตอร์ แบบบันทึกการสังเกต เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เป็นต้น รวมทั้งเตรียมผู้ช่วยและแบ่งหน้าที่ในการเก็บข้อมูล (5) ลงมือเก็บข้อมูลในพื้นที่กับประชากรกลุ่มเป้าหมาย (6) รวบรวม/ตรวจสอบ/จัดระเบียบข้อมูล

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อมูลเอกสาร โดยการแปลความด้วยวิธีการตีความ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนา

5. ผลการวิจัย

5.1 สาระสำคัญของสังคหวัตถุ 4 กับการสร้างสุขในพระพุทธศาสนา พบว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่สร้างให้คนมีความอนุเคราะห์สังเคราะห์ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เกื้อกูลพร้อมทั้งเป็นหลักยึดเหนี่ยวคนและชุมชนไว้ด้วยกัน มนุษย์เป็นสัตว์สังคมมีการอยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นคณะด้วยเหตุนี้คนในสังคมจึงต้องพึ่งพาอาศัยกัน รักใคร่ปรองดองสามัคคีกันทำให้สังคมราบรื่นมีความสงบน่าอยู่ได้แก่ทานคือการให้ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน ปิยวาจาคือการพูดด้วยน้ำใจ คำกล่าวที่สุภาพไพเราะอ่อนหวาน มีประโยชน์มีเหตุผล จูงใจให้เชื่อมั่นเชื่อถือ อตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ชวนช่วยเหลือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ สมานัตตา คือ ความมีตนเสมอทำตนเสมอดันเสมอปลาย ปฏิบัติตนเสมอกันในชนทั้งหลาย การเสมอในสุขทุกข์ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี พระพุทธเจ้าได้วางหลักการไว้ว่า การเป็นผู้ให้ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก ความเป็นผู้ประพฤติประโยชน์ ความเป็นผู้มีตนสม่าเสมอคือหลักการคือหัวใจของสังคหวัตถุ 4

5.2 สภาพที่เป็นความทุกข์ของชาวชุมชนบ้านหนองบัว อำเภอบางบาล จันทบุรีร้อยเอ็ด พบว่า ความทุกข์ของชาวชุมชนบ้านหนองบัว อำเภอบางบาล มักเกิดจากสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และความปลอดภัย ประชาชนมีสุขทุกข์คลเคล้ากันไปหลายมิติหลากหลายเรื่องความเดือดร้อนทุกข์ยากของชาวชุมชนบ้านหนองบัว สรุปได้แก่ ปัญหาการมีรายได้ไม่เพียงพอ

การใช้จ่าย ราษฎรไม่มีที่ดินทำกิน ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ น้ำท่วมนาข้าว ความเดือดร้อน รบกวนจากพวกวัยรุ่นนั่วสุ่มกัน ปัญหาจากการเล่นการพนัน เกิดการลักขโมยของมีค่าในหมู่บ้าน น้ำท่วมพื้นที่ นาข้าวเสียหาย ปัญหาจากยาเสพติด ถนนได้รับความเสียหายประชาชนสัญจรเดินทางไปมาลำบากขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง เกษตรกรขาดความรู้ด้านการตลาดในเมื่อมีผลิตผลการเกษตรแล้วขายไม่เป็นปัญหาไฟฟ้าแสงสว่างในหมู่บ้าน ปัญหาความยากจนของประชาชน ปัญหาขยะ ปัญหา เรื่องการดูแลผู้สูงอายุ ปัญหาน้ำประปาไม่สะอาด ปัญหาแนวเขตที่ดินที่สาธารณประโยชน์ที่ติดกับที่ นาของชาวชุมชนไม่ชัดเจน เป็นต้น

5.3 การสร้างสุขตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของชุมชนบ้านหนองบัว อำเภอบางบาล พบว่า ชุมชนบ้านหนองบัว อำเภอบางบาล ได้จัดทำโครงการแบ่งปันทุกข์ บำรุงสุข เยี่ยมญาติ ยามแล้ง ในปี พ.ศ.2560 โดยผู้นำท้องถิ่น พร้อมด้วยหัวหน้าส่วนราชการประจำชุมชนบ้านหนองบัว หน่วยงาน ต่างๆ ในพื้นที่ได้เข้าไปพบปะเยี่ยมเยียนแลกเปลี่ยนรับทราบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนของชาว ชุมชนและนำนโยบายของรัฐ ข่าวสารต่างๆของทางราชการไปบอกต่อชาวชุมชนจำนวน 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 3,4 และ 5 สิ่งในส่วนราชการนำเข้าไปพบพูดคุยกับชาวชุมชน คือการแนะนำการดำเนิน ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการขยะมูลฝอย โทษพิษภัยของยาเสพติด ปัญหา ความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน แนวทางการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบสาธารณภัย การกำจัดลูกน้ำยุงลายใช้เลือดออก การขึ้นทะเบียนเกษตรกรเพื่อขอรับความช่วยเหลือจากรัฐบาล การสมานฉันท์ สามัคคีปรองดอง และการดำเนินการของศูนย์ดำรงธรรมในชุมชนบ้านหนองบัวที่รับ เรื่องร้องขอความช่วยเหลือจากประชาชนและดำเนินการไกล่เกลี่ยประนีประนอมให้ประชาชนคู่กรณี ได้รับความพึงพอใจความสุขที่ชาวชุมชนบ้านหนองบัวได้รับจากการมีวัสดุสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ใน การจัดงาน ความสุขจากการมีบ้านที่อยู่อาศัย ความสุขจากของนักเรียนยากจนที่ได้เรียนหนังสือ ความสุขของคนที่ได้ชำระหนี้และได้รับการชำระหนี้ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการใช้ถนนเดินทาง ความสุขจากการสนทนาพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ให้บริการด้วยคำสุภาพอ่อนโยนมีน้ำใจเอื้ออาทร ความสุขของคนในชุมชนบ้านหนองบัวที่ได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ด้วยกัน ความสุข ภายสุขใจจากการมีสุขภาพกายใจดีด้วยการดูแลจากสถานพยาบาลเป็นประจำสม่ำเสมอ ความสุข เหล่านี้เกิดจากการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของเจ้าหน้าที่ของรัฐสมดังคำบัพัตทุกข์ บำรุง สุขประชาชน

6. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยนี้ จะกล่าวถึงความสุขของชาวชุมชนบ้านหนองบัว อำเภอบาง บาล จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ได้จากการสร้างสุขด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ดังนี้

ประชาชนมีความสุขจากการให้การแบ่งปันมีเครื่องมืออุปกรณ์เครื่องใช้เช่นมีเต็นท์โต๊ะเก้าอี้ใช้ในงานบุญงานบวชงานแต่งงานเพราะได้รับการอำนวยความสะดวกจากโครงการ เจ้าของบ้านที่ถูกไฟไหม้ มีความสุขจากการได้รับวัสดุสิ่งก่อสร้างและเงินในการซ่อมแซมบ้านให้อยู่อาศัยต่อไปได้ เด็กนักเรียนยากจนด้อยโอกาสมีความสุขจากการได้เรียนหนังสือในโรงเรียนและได้ทานอาหารกลางวันทุกวัน ลูกหนี้มีความสุขเพราะได้รับการไกล่เกลี่ยลดดอกเบี้ยจากเจ้าหนี้ ลูกจ้างมีความสุขจากการได้รับเงินค่าจ้างแรงงานที่ลูกนายจ้างค้างจ่าย ชาวชุมชนบ้านหนองบัวมีความสุขจากการได้ใช้ถนนที่ได้รับรับการซ่อมแซมผิวจราจรให้หายเป็นหลุมบ่อ ซึ่งสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2545 : 168) ได้กล่าวไว้ว่าทานการให้ คือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน การได้รับเงินวัสดุในการซ่อมแซมบ้าน เกิดจากความเสียสละทรัพย์ของเจ้าหน้าที่ทั้งจากการใช้เงินสิ่งของของตนเองและการดำเนินการประสานจัดหาจากบุคคลอื่น สอดคล้องกับพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)(2549 : 75)ได้กล่าวว่า ทานหมายถึงการให้ด้วยความโอบอ้อม อารี นักบริหารที่ดีต้องมีน้ำใจรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ทานแก่เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาการ ให้ทานจะช่วยให้ผู้อื่นไว้ได้ การจัดหาเต็นท์ โต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ไว้ให้ชาวชุมชนบ้านหนองบัวได้มีใช้ย่อมได้น้ำใจผูกใจประชาชนไว้ได้

ประชาชนมีความสุขจากการได้ยินได้ฟังถ้อยคำวาจาไพเราะได้รับคำทักทายถามไถ่อธิบายชี้แจงและแนะนำขั้นตอนในการติดต่อกับทางราชการ ชาวชุมชนบ้านหนองบัวได้รับข่าวสารของราชการจากการประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวหมู่บ้าน ประชาชนมีความสุขพึงพอใจที่ได้ซักถามนำเสนอความเดือดร้อนของตนโดยตรงและได้รับคำตอบชี้แจงจากทางนายอำเภอและหัวหน้าส่วนราชการโดยตรง ประชาชนได้รับความสุขจากการพูดไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทของเจ้าหน้าที่ในชุมชนบ้านหนองบัวเพราะช่วยให้ได้ข้อตกลงที่พึงพอใจทั้งสองฝ่ายซึ่งมีความสอดคล้องกับที่ปิ่นมุกข์กันต์ ได้กล่าวไว้ว่าวาจา คือ การเจรจา คือการแสดงเจตนาของตนให้คนอื่น เข้าใจถึงความหมายที่กำลังสื่อสารโดยตรงในขณะเดียวกันสอดคล้องกับ วศิน อินทสระ (2546 : 48) ได้กล่าวไว้ว่าปิยวาจา คือวาจาอันเป็นที่รักดูดีมีใจในทางธรรมคือวาจาสุภาวธรรมมีประโยชน์มีเหตุผลที่ทำตามแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ได้จริง พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2541 : 47) กล่าวไว้ว่านักบริหารที่ดีจะต้องรู้จักผูกใจคนด้วยคำพูดอ่อนหวาน

ชาวชุมชนบ้านหนองบัวมีความสุขจากการได้รับเงินค่าสินไหมชดเชยในความสูญเสียที่ได้รับจากสาธารณภัย บ้านที่ถูกไฟไหม้ได้รับเงินค่าซ่อมแซมหลังคาและแรงงานจากเพื่อนบ้าน การช่วยกันทำความสะอาดหมู่บ้านตัดกิ่งไม้ตัดหญ้าทำความสะอาดให้ชุมชนบ้านหนองบัวสะอาดร่วมกันออกเงินทำอาหารทานกันเป็นการสร้างความร่วมมือสร้างความสามัคคีสร้างความสุขให้กับชุมชนเด็กด้อยโอกาสไม่ได้ไปโรงเรียนเด็กไม่มีพ่อแม่อยู่กับยาย ได้รับการดูแลเรื่องอาหารและการเรียน คนที่เจ็บป่วยเป็นโรคต่างๆ ได้รับการบริการจากหน่วยเคลื่อนที่ไปพบปะและแวะเวียนเยี่ยมเยียนถามไถ่ไปดูแลไป

ถามสารทุกข์สุกดิบไปมอบสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ หนังสือได้รับการไกล่เกลี่ยให้ดอกเบี๋ยถูกลง ได้รับปัจจัยในการผลิตแก่เกษตรกร คำแนะนำวิธีการความรู้แก่เกษตรกรด้วย เกณฑ์ช่วยเหลืออุปกรณ์ สอดคล้องกับที่ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549 : 57) ได้กล่าวถึงอัตถจริยา ว่าการทำตัวให้ เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น การสงเคราะห์ประชาชน ซึ่งความหมายนี้ตรงกับคำพังเพยที่ว่า “อยู่บ้าน ท่านอย่านิ่งดูตาย ปั่นวัวปั่นควายให้ลูกท่านเล่น” นักบริหารทำอัตถจริยาได้หลายวิธี เช่น บริการช่วยเหลือยามเขาป่วยไข้ หรือเป็นประธานในงานพิธีและตรงกับที่ วศิน อินทสระ(2546 : 49) กล่าวถึงอัตถจริยาว่าเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ทำตนเป็นประโยชน์ต่อตนเองและคนทั้งหลายบุคคลผู้บรรลุประโยชน์ตนแล้วก็ควรทำประโยชน์แก่ผู้อื่นบ้างตามกำลังสามารถเมื่อช่วยตัวเองได้แล้วก็ควรช่วยผู้อื่นด้วยในการดำเนินชีวิตนั้นควรให้ประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นประสานกัน

ชุมชนบ้านหนองบัวมีความสุขเพราะการได้รับบริการโดยสม่ำเสมอเป็นประจำจากทางราชการได้รับการช่วยเหลือดูแลในการเดินทางไปพบหมอเพื่อรักษาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ด้วยรถกู้ชีพขององค์กรท้องถิ่น การติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการบริการที่รวดเร็ว มีการทักทายถามไถ่แนะนำชี้แนะขั้นตอนในการติดต่อด้วยคำพูดที่สุภาพ เจ้าหน้าที่เข้ามาในพื้นที่ให้บริการ ด้วยคำพูดที่ไพเราะและนอกจากสุภาพแล้วยังให้ความเป็นกันเองมีอัธยาศัยไมตรี เปิดโอกาสให้ประชาชนซักถามข้อสงสัยโดยนายอำเภอและหัวหน้าส่วนราชการเป็นผู้ตอบคำถามด้วยตนเองสอดคล้องกับที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)(2545 : 187) กล่าวถึงสมานัตตาว่าเป็นการทำตัวให้เข้ากับเขาได้วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมรับรู้แก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน ในขณะเดียวกัน วศิน อินทสระ (2546 : 48) ยังได้กล่าวถึงสมานัตตาว่า ความไม่ถือตัว ความไม่หยิ่งทะนงตนการวางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะความเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย

จากการทำการวิจัยจึงสามารถสรุปในภาพรวมได้ว่า การประพฤติปฏิบัติตนด้วยการให้การแบ่งปัน เอื้อเพื่อเสียสละและเกื้อกูลกัน การใช้คำพูดที่สุภาพไพเราะน่าฟังน่าเชื่อถือมีสาระประโยชน์ การบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ ขวนขวายให้ความช่วยเหลือต่อชุมชนและคนทั่วไป การไม่เลือกปฏิบัติและกระทำความดีโดยสม่ำเสมอ เป็นการสร้างความสุขให้กับชาวชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้อย่างเป็นรูปธรรม

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ควรหาแนวทางการเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักพุทธธรรมให้กับชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อสร้างหลักประกันด้านสุขภาพให้กับสังคม

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรศึกษาสภาพปัญหาสภาวะชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถจังหวัดร้อยเอ็ด ในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไรบ้าง

7.2.2 ควรศึกษาหลักพุทธธรรมกับภูมิปัญญาในชุมชนบ้านหนองบัว อำเภออาจสามารถจังหวัดร้อยเอ็ดว่าหลักธรรมข้อใดเหมาะสมจะบูรณาการเสริมสร้างสภาวะในชุมชน

8. เอกสารอ้างอิง

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). **พุทธวิธีการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). **ทางออกจากระบบเศรษฐกิจที่ครอบงำสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก.

_____. (2545). **ธรรมนุญ : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.

_____. (2557). **พุทธธรรมฉบับปรับขยาย**. พิมพ์ครั้งที่ 39. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2541). **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วศิน อินทสระ. (2546). **ทางแห่งความดี(ธรรมบท)เล่ม 2**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร.

อรศิริ เกตุศรีพงษ์. (2550). สังคหวัตถุ 4 วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการจัดการความรู้. **วารสาร Productivity World เพื่อการเพิ่มผลผลิต**. 12(68). 43-46.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ก็ด้วยได้รับการสนับสนุน และช่วยเหลือจากหลายฝ่าย เบื้องต้น ขอขอบคุณท่าน ดร.สังเวียน สามีวงศ์ ที่ให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ตลอดจนการตรวจทานต้นฉบับ แก้ไข เพิ่มเติมในบางส่วน และปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณท่าน ดร.ไพฑูริย์ สอนมะไฟ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ทำให้การวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น คุณค่า และประโยชน์อันพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

การพัฒนาชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education)
เรื่อง หินและการเปลี่ยนแปลง
Development of Science Activity Series Based on STEM Education
“Stone Story and Change”

ตรีประเสริฐ แสงศรีเรือง¹, อรัญ ชูยกระเดื่อง², พงศกร พิมพะนิตย³
Threeprasert Sangsiruarn¹, Arun Suikraduang², Pongsagorn Pimpanith³
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562
Email : maximuskkw.3577@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)พัฒนาชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่อง หินและการเปลี่ยนแปลง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2)เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังเรียน 3)ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่อง หินและการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ จำนวน 20 คน เป็นการสุ่มแบบบังกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (1) ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ ตามแนวสะเต็มศึกษา

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹Master Student of Education (Curriculum and Instruction) Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.

^{2,3}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

^{2,3}Faculty of Education Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 24 มกราคม 2563; แก้ไขบทความ: 7 มีนาคม 2563; ตอรับการตีพิมพ์: 17 มีนาคม 2563

Received: January 24, 2020; Revised: March 7, 2020; Accepted: March 17, 2020

(STEM Education) เรื่องหินและการเปลี่ยนแปลง จำนวน 6 ชุดกิจกรรม ๆ ละ 2 ชั่วโมง (2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ (3) แบบทดสอบความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่อง หินและการเปลี่ยนแปลง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมุติฐานโดยใช้ t-test (Dependent)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา(STEM Education) เรื่อง หินและการเปลี่ยนแปลง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี 6 ชุดกิจกรรม ได้แก่ (1)สวนหินที่รัก (2)ทางเดินของธานอส (3)หินนี้มีดีอะไร (4)หินจำเธอยังเหมือนเดิมใช่ไหม (5)“ธรณีพิบัติภัย” รู้ไว้เราปลอดภัย (6)สู้ธรณีพิบัติภัย มีประสิทธิภาพ 79.08/82.67 2)ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3)ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่องหินและการเปลี่ยนแปลง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. สะเต็มศึกษา 2. ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ 3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ 5. ความพึงพอใจ

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1) develop of a science activity series on the standard criteria of 80/80., 2) compare the students' learning achievement and critical thinking of a science. and 3) study students' satisfaction towards the developed of a science activity. The sample for this research consisted of 20 pupils of Nonrangwittayakan School using cluster random sampling. The research tools were (1) to science activity series along the STEM Education Stone and change, 6 sets of activities, 2 hours each; (2) Learning achievement test and critical thinking; and (3) a questionnaire on satisfaction. The statistics used to analyze the data were: percentage, mean, standard deviation and t - test (Dependent).

The results of the research revealed that : 1) There are Six activity sets. (1)Dear stone garden. (2)The pathway of Thanos. (3)What is good about this stone. (4)Stone, are you still the same. (5) “Earthquake disaster” Know before, we are safe and (6)fight the

disaster. Effectiveness of the materials was 79.08/82.67 percent. 2) The students science learning achievement test and critical thinking ability and after using “STEM Education” were significantly higher before using “STEM Education” materials at the .05 level. 3) The overall satisfaction of the students with using “STEM Education” was at the highest level.

Keywords : 1. STEM Education 2. Science Activity Series Learning 3. Achievement 4. Critical Thinking 5. Satisfaction

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายมุ่งพัฒนาให้คนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ คุณภาพการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพ การที่ประเทศไทยจะพัฒนาไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในอนาคตได้นั้นจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาวโดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” ให้มีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน(สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559 : 21)

การเรียนรู้ในปัจจุบันเป็นการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องอาศัยทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการคิดและการแก้ปัญหา และทักษะการสื่อสาร เพื่อช่วยในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพราะการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้คิด ลงมือปฏิบัติ ศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งกิจกรรมภาคสนาม การสังเกต การสำรวจตรวจสอบ การทดลองในห้องปฏิบัติการ การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และ ทุติยภูมิ การทำโครงงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะ ประสบการณ์เดิม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่ผู้เรียนได้รับรู้มาแตกต่างกันก่อนเข้าสู่ห้องเรียน ระหว่างการทำกิจกรรมร่วมกันโดยตรงของผู้เรียนส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การคิดขั้นสูงและการพัฒนาเจตคติทางวิทยาศาสตร์ มีคุณธรรม จริยธรรม ใช้วิทยาศาสตร์อย่างสร้างสรรค์ มีเจตคติและค่านิยมที่เหมาะสมต่อ

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งสามารถสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ(สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560 : ง-ฉ)

แม้วิทยาศาสตร์ มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาการทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ที่เป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน แต่การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ปีการศึกษา 2558 – 2560 พบว่านักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 41.12, 39.98 และ 37.10 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติ และเมื่อพิจารณาลงสู่ระดับโรงเรียน พบว่านักเรียนนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 38.36, 43.96 และ 34.92 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 นอกจากนี้ยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 50 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2560 : ออนไลน์)นอกจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนจะต่ำแล้วจากการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียน มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา พบว่านักเรียนมีความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดของโรงเรียนคือนักเรียนร้อยละ 70 มีความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณระดับดีขึ้นไป ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถที่จะนำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาสถานการณ์ในชีวิตจริงได้ จากการสังเกตของผู้ทำวิจัยเองพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขาดความกระตือรือร้นในการเรียนไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงได้และไม่เข้าใจถึงความจำเป็นของวิชาวิทยาศาสตร์ ยังใช้ความเคยชินในการแก้ไขปัญหาไม่ได้ นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้มาใช้ในแก้ไขปัญหา ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้ต่าง ๆ มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์ในชีวิตจริง และเข้าใจเนื้อหาสาระในบทเรียนมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษารูปแบบ วิธีการ และนวัตกรรมที่จะนำมาช่วยเป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างครูและผู้เรียน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องรูปแบบ วิธีการ และนวัตกรรมที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนข้างต้น พบว่าหากให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามรูปแบบ

Active Learning ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำและได้ใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป (Bonwell, 1991 : 5) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้สมมติฐานพื้นฐาน 2 ประการคือ (1) การเรียนรู้เป็นความพยายามโดยธรรมชาติของมนุษย์ และ (2) แต่ละบุคคลมีแนวทางในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน โดยผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ (Receive) ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ (Co-creators) (Fedler and Brent, 1996 : 43-47)ซึ่งสอดคล้องกับจุดเน้นกระทรวงศึกษาธิการด้านความมั่นคงตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ในการพัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความปรองดองความสามัคคี เพื่อนช่วยเพื่อน โดยใช้รูปแบบ Active Learning พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของคน เพื่อรองรับผลการทดสอบ PISA และ STEM Education

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยตระหนักว่ารูปแบบ วิธีการและนวัตกรรมที่ใช้แบบเดิมไม่สามารถที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายได้ และเพื่อให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน สร้างความตระหนักถึงความสำคัญ ความเป็นมา และความภาคภูมิใจต่อแหล่งเรียนรู้ในชุมชน “จุดชมวิวยินข้างสี่ อูทยานแห่งชาติน้ำพอง” ผู้วิจัยเชื่อว่าชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษาจะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พัฒนาชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่องหินและการเปลี่ยนแปลง ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนและหลังการจัดด้วยชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่องหินและการเปลี่ยนแปลง ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่องหินและการเปลี่ยนแปลง ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่องหินและการเปลี่ยนแปลง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังเรียน ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่องหินและการเปลี่ยนแปลง

2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่องหินและการเปลี่ยนแปลง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.2 เป็นข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งทักษะการแก้ไขปัญหาชีวิต ให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว โดยใช้แนวทางการจัดกิจกรรมตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education)

3.3 เป็นประโยชน์ต่อไปโดยเฉพาะทิศทางและมิติที่ต้องการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ ตามสะเต็มศึกษา (STEM Education) ในศตวรรษที่ 21

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 44 โรงเรียน จำนวน 51 ห้อง จำนวนนักเรียน 1,158 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านโนนรัง วิทยาคาร จำนวน 20 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบยกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยสุ่มโรงเรียนมา 1 โรงเรียน กรณีที่โรงเรียนที่มี 2 ห้องเรียนขึ้นไป จะทำการสุ่มห้องเรียนมา 1 ห้องเรียน แล้วให้นักเรียนที่ได้จากการสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1)ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่องหินและการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย 6 กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ (1)สวนหินที่รักชุดกิจกรรมที่ (2)ทางเดินของธารนอส (3)หินนี้มีดีอะไร (4)หินจำเอยังเหมือนเดิมใช้ไหม (5) “ธรณีพิบัติภัย” รู้ไว้เราปลอดภัย และ (6)ผู้ธรณีพิบัติภัย 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น (r_{cc}) โดยการใช้สูตร (Lovett) เท่ากับ 0.63 3)แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น(KR-20) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.82 4)แบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น α โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค เท่ากับ .89 การเก็บและรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ (1)ขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ เพื่อขอความอนุเคราะห์อนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง (2)ทดลองใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่องหินและการเปลี่ยนแปลง กับกลุ่มตัวอย่าง และ (3)ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลผลการทดลองใช้ชุดกิจกรรม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรม พร้อมตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล (1)วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่อง หินและการเปลี่ยนแปลง สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่6ตามเกณฑ์ 75/75 (E_1/E_2) (2) วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้ t - test (Dependent) (3) วิเคราะห์ค่าความพึงพอใจ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 การจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่อง หินและการเปลี่ยนแปลง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี 6 ชุดกิจกรรมได้แก่ (1)สวนหินที่รัก (2)ทางเดินของธารนอส (3)หินนี้มีดีอะไร (4)หินจำเธอยังเหมือนเดิมใช่ไหม (5) “ธรณีพิบัติภัย” รู้ไว้เราปลอดภัย (6)สู่ธรณีพิบัติภัย ผลการประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่องหินและการเปลี่ยนแปลง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 79.08/81 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80

5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา(STEM Education) เรื่องหินและการเปลี่ยนแปลง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่องหินและการเปลี่ยนแปลง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 79.08/82.67 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 ทั้งนี้จากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ผ่านขั้นตอนในการจัดทำอย่างมีระบบโดยออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการความต้องการและความสนใจของผู้เรียนโดยผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน ในระบบการทำงานแบบกลุ่ม ที่แบ่งหน้าที่แต่ละคนภายในกลุ่มอย่างชัดเจน มีการบูรณาการใช้ความรู้ที่หลากหลายที่ คือ

(1)วิทยาศาสตร์ (2)เทคโนโลยี (3)การออกแบบเชิงวิศวกรรม และ (4)คณิตศาสตร์ เข้าด้วยกันในกิจกรรมมีการกระตุ้นความคิดนักเรียนด้วยคำถามปลายเปิด เพื่อให้ให้นักเรียนคิด มีอิสระในการตอบ และเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม รวมถึงครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในเนื้อหาที่เรียน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับการวิจัยของ เกศินี อินถา (2558 : 57) การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องมหัศจรรย์อย่างพารา โดยใช้แนวการสอน STEM กับการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้ ชุดกิจกรรมที่ใช้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 76.58/78.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75 และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กมลฉัตร กล่อมอ้อม และประมะ แก้วพวง (2559 : 27) ผลการวิจัยพบว่า สร้างและหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 78.92/79.54 และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อนุชา รัชเวทย์, จุฑิณีปกรณ์ สมแก้ว และปภา วิอุปติ (2560 : 226) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 โดยชุดการเรียนการสอนตามแนวสะเต็มศึกษาเรื่อง การแยกสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 จากผลจากการวิจัยพบว่า (1) ชุดการเรียนการสอนตามแนวสะเต็มศึกษาเรื่อง การแยกสาร ที่สร้างขึ้นนั้น มีค่าประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอนที่ผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ และทดสอบประสิทธิภาพกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีค่าเท่ากับ 77/76 สูงกว่าที่ตั้งไว้คือ 75/75

6.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เป็นสื่อ ที่เน้นความแตกต่าง ของผู้เรียนในการใช้ความสามารถแต่ละด้านของแต่ละคน เพื่อร่วมกันแก้ไขสถานการณ์ที่ต่างๆ ในชุดกิจกรรม ซึ่งชุดกิจกรรมจะเน้น สถานการณ์จริง หรือเหตุการณ์ใกล้ตัว การแก้ปัญหาในสถานการณ์หนึ่ง สามารถ มีทางแก้ไขสถานการณ์ได้มากกว่าหนึ่งทาง และแม้นักเรียนจะไม่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ นักเรียนก็ยังได้ประสบการณ์ในกระบวนการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มต่างๆ ว่าเหตุใด จึงประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จภายในชั้นเรียน ส่งผลให้นักเรียน กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก และสนุกไปกับกิจกรรม มีความกระตือรือร้นในการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิตรี หงษา (2560 : 18) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบสะเต็มศึกษาร่วมกับบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เรื่องการเคลื่อนที่ของหุ่นยนต์ มัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่าผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะเรื่อง การควบคุมการเคลื่อนที่ของหุ่นยนต์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงพร สมจันทร์ตา (2559 : 353) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการเรียนตามแนวทางสะเต็ม

ศึกษา เรื่อง กายวิภาคของพืช พบว่านักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (7.30 ± 1.01 , 7.13 ± 0.97 และ 7.56 ± 0.91) สูงกว่าก่อนเรียน (3.06 ± 1.12 , 3.25 ± 1.09 และ 3.37 ± 0.98) ตามลำดับ ($p < .05$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อับดุลยามีน หะยีชาเดร์ (2562 : 170 – 180) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับ การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

6.3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่องหินและการเปลี่ยนแปลง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ ความพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) เรื่องหินและการเปลี่ยนแปลง กระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน รู้จักหน้าที่ของตนเอง ได้ฝึกแก้ไขปัญหาสถานการณ์จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศินี อินถา ภาณุพัฒน์ ชัยวร และอโนดาซ์ รัชเวทย์ (2558 : 132) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง “มหัศจรรย์ยางพารา” โดยใช้แนวการสอน STEM กับการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจเมื่อได้เรียนด้วยชุดกิจกรรมดังกล่าวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณธนะ ปัดชา (2559 : 830) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อับดุลยามีน หะยีชาเดร์ (2562) ผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำฝน คุณเจริญไพศาล (2562 : 23) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวทางสะเต็มศึกษา (STEM EDUCATION) เรื่อง การปรับปรุงคุณภาพน้ำสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับพึงพอใจมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรุณี สุดจิตจรจุล และสิทธิพล อัจฉินทร์ (2562 : 2) การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเครื่องดนตรีสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นด้วยการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเครื่องดนตรีสร้างสรรค์ด้วยการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 โรงเรียนควรมีนโยบายที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนตามแนวสะเต็มศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21

7.1.2 ผู้บริหารควรเป็นผู้ขับเคลื่อนในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนตามแนวสะเต็มศึกษา โดยให้ครูผู้สอนบูรณาการร่วมกันในหลากหลายกลุ่มสาระรายวิชา

7.2 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ลงมือจัดกิจกรรมด้วยตนเอง โดยการเตรียมสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา ซึ่งในการจัดกิจกรรมผู้วิจัยพบปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินกิจกรรม จึงได้เขียนข้อเสนอแนะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำแนวทางการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา (STEM Education) สู่อห้องเรียน ดังนี้

7.2.1 การเลือกใช้สื่อ มีความจำเป็นต้องใช้สื่อที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจในสื่อของผู้เรียน เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมควรมีการกำหนดสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น

7.2.2 การเตรียมความพร้อมผู้เรียน ครูผู้สอนจำเป็นต้อง ตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียนที่จำเป็นต้องใช้ในกิจกรรมสะเต็มศึกษาก่อน เพราะในบางครั้งหากผู้เรียนเรียนไม่มีความรู้ในเรื่องที่จะจัดกิจกรรมจะเป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรมได้

7.2.3 กิจกรรมสะเต็มศึกษาเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้นำความรู้ วิทยาศาสตร์ (S) เทคโนโลยี (T) การออกแบบเชิงวิศวกรรม (E) และคณิตศาสตร์ (M) มาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงจากปัญหาสถานการณ์ที่กำหนด ซึ่งสามารถหาคำตอบได้หลากหลายวิธี มีผู้ที่ประสบความสำเร็จและผู้ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้นั้น จะมีการเรียนรู้ทั้งจากความสำเร็จและล้มเหลวของผู้เรียนในขั้นตอนการนำเสนอผลลัพธ์

7.2.4 สถานการณ์ ที่ใช้ในชุดกิจกรรมควรเลือกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน ใกล้ตัวผู้เรียน หรือที่กำลังเป็นที่สนใจของสังคม ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในตัวชุดกิจกรรมสูงขึ้น รวมถึงชื่อกิจกรรมที่ผู้เรียนมักเกิดคำถาม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความน่าสนใจของชุดกิจกรรม

7.2.5 ในการถามคำถามกระตุ้นความคิด ควรถามคำถามปลายเปิด ไม่ถามคำถามชี้แนะผู้เรียน ซึ่งในช่วงการจัดกิจกรรมชุดกิจกรรมแรกๆ จะส่งผลให้กิจกรรมดำเนินช้า ครูผู้สอนต้องมีความอดทน เพื่อให้ตัวผู้เรียนนั้น เกิดกระบวนการคิด หากผู้เรียนตอบผิด ครูผู้สอนไม่ควร บอกว่าผิด เพราะจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนไม่ตอบสนอง หรือร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป ควรให้กำลังใจในเชิงบวก เช่น มี

คำตอบอื่นอีกหรือไม่ โกลั่เคียงแล้ว ถูกต้องครบมีใครมีคำตอบอื่นเพิ่มเติมหรือไม่ เป็นต้น เพื่อเป็นกำลังใจ และส่งเสริมกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกและมีส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนควรทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับนักเรียนและผู้ปกครอง

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยในครั้งนี้ เป็นเพียงกลุ่มตัวอย่างหนึ่งในเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1 จังหวัดขอนแก่น เท่านั้นไม่สามารถเทียบเคียงกับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดอื่น ได้ ควรมีการทำวิจัยซ้ำในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่น เพื่อความน่าเชื่อถือของงานวิจัยให้สูงขึ้น

7.3.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามสะเต็มศึกษา (STEM Education) ในกลุ่มวิชาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสะเต็มศึกษา เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี ออกแบบ

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 ของกระทรวงศึกษาธิการ (เพื่อประกอบการจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ.2560)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักปลัดกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ.
- กมลฉัตร กล่อมอิม และปรมะ แก้วพวง. (2559). ผลการวิจัยพบว่า สร้างและหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุตรดิตถ์**. 3(2). 27-42.
- เกศินี อินตา ภาณุพัฒน์ ชัยวร และอนันดา รัชเวทย์. (2558). การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง มหัศจรรย์ของพารา โดยใช้แนวการสอน STEM กับการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. **วารสารครูพิบูล มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม**. 2(1). 132-141.
- ดวงพร สมจันทร์ตา, มนตรี มณีภาค และสมเกียรติ พรพิสุทธิมาศ. (2559). **การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการเรียนตามแนวทางสะเต็มศึกษา เรื่อง กายวิภาคของพืช**. ใน การประชุมวิชาการ ระดับชาติ ติครูศาสตร์ ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน : ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21. 353-360.

- น้ำฝน คูเจริญไพศาล, รังสิยา ขวัญเมือง และลลิตา มาเอี่ยม. (2562). การพัฒนาชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวทางสะเต็มศึกษา (STEM EDUCATION) เรื่อง การปรับปรุงคุณภาพน้ำสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 11(21). 23-38.
- วรรณธนะ ปัดชา และสืบสกุล อยู่เย็นง. (2559). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 9(2). 830-839.
- วรวิมล สุจิตจรุจ และสิทธิพล อาจอินทร์. (2562). การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเครื่องดนตรีสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นด้วยการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 13(2). 1-11.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). *หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์ มัธยมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1 ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สกสศ. ลาดพร้าว.
- สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ. (2560). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET). สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2562. จาก <http://www.newonetestresult.niets.or.th/>
- สาวิตรี หงษา. (2560). การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบสะเต็มศึกษาร่วมกับบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เรื่องการเคลื่อนที่ของหุ่นยนต์ มัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*. 16(2). 18 - 24.
- อับดุลยามีน หะยีชาเดร์. (2562). ผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*. 30(1). 170-180.
- โอนดาซ์ รัชเวทย์, จูลินีปกรณ์ สมแก้ว และปภาวี อุปธิ. (2560). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 โดยชุดการเรียนการสอนตามแนวสะเต็มศึกษา เรื่อง การแยกสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*. 11(3). 226 - 238.
- C.C. Bonwell, J.A. Eison. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom*. ERIC Digest. Washington D.C. : ERIC Clearinghouse on Higher Education.
- Felder, R. and Brent, R. (1996). Navigating the Bumpy Road to Student-Centered Instruction. *Journal of College Teaching*. 44(2). 43-47.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้นรวมทั้งบุคคลที่ผู้วิจัยได้อ้างอิงทางวิชาการตามที่ปรากฏในเอกสารอ้างอิง ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาคาร สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่ให้ความอนุเคราะห์และความสะดวกในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตลอดจนผู้ปกครองนักเรียนทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี ขอขอบคุณ คณะครูโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาคารทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำส่งเสริมกำลังใจตลอดมา นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลืออีกหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามในที่นี้ได้หมด จึงขอขอบคุณทุกท่านเหล่านั้นไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดของมาร์ซาโน
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

The Development of Learning Activities to Promote Critical Thinking Skills
Using Marzano's Learning Management Technique for Six Grade Students

ปิยะพร พิมพิศาล¹, ณัฐชัย จันทชุม², อนุสรณ์ จันทร์ประทักษ์³

Piyaphon Phimpisan¹, Natthachai Chanthachum², Anusorn Chanprathuk³

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561

Email : Lego2724@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2)พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ 3)ทดลองและประเมินผลทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ และ 4)ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนบ้านหนองบัวน้อย จำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดของมาร์ซาโน แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ แบบสอบถามความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติทดสอบ Wilcoxon Signed Rank Test

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹Master Student of Education (Curriculum and Instruction) Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.

^{2,3}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

^{2,3}Faculty of Education Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 25 มกราคม 2563; แก้ไขบทความ: 5 มีนาคม 2563; ตอรับการตีพิมพ์: 9 มีนาคม 2563

ผลการวิจัยพบว่า 1)แนวทางการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ คือ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีเทคนิควิธีการหรือรูปแบบการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการเรียนดีขึ้น ควรมีกระบวนการสอนที่มีกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องต่างๆ เพื่อฝึกให้นักเรียนได้มีพัฒนาการด้านการคิดวิเคราะห์ดีขึ้น ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของมาร์ซาโนในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสมและยังเป็นวิธีสอนที่มีการใช้ความรู้ความสามารถให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ 2)ผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดของมาร์ซาโน ที่สร้างขึ้นแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 25 ชั่วโมง แต่ละแผนประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สารสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล และแต่ละแผนมีใบงานและแบบทดสอบหลังเรียน ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ของมาร์ซาโน มีค่าเท่ากับ 81.19/83.39 ซึ่งมีค่าประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 3)ผลการทดลองใช้และประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน มีคะแนนก่อนเรียนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.12 และ คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 25.12 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนน ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนสอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4)ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2. ทักษะการคิดวิเคราะห์ 3. แนวคิดของมาร์ซาโน

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1) analyze, synthesize the guidelines for the development of learning activities. for six Grade Students. 2) Develop learning activities, enhance critical thinking skills for six Grade students. 3) For experimenting and evaluating critical thinking skills Of students after school by using learning activities to promote critical thinking skills for six Grade Students and 4) students in order to assess the students' satisfaction in organizing learning activities, promoting analytical thinking skills for six Grade Students, the target group used in the experiment is for six Grade Students in the 2nd semester of the academic year 2017 at Ban Nong Bua Noi School, 31 people, selected by

specific selection the instrument used in the research was an interview form about the guidelines for learning activities. Learning management plans to promote analytical thinking skills of prathomsuksa six students, analytical thinking skills test Satisfaction questionnaire Data analysis using percentage, mean, standard deviation. And use the Wilcoxon Signed Rank Test.

The research found that : 1) Guidelines for the development of learning activities to enhance analytical thinking skills are to organize learning activities to promote analytical thinking skills with techniques, methods, or teaching styles that enable students to have knowledge and ability in Study better There should be a teaching process with various learning activities to train students to improve their critical thinking. The researcher used Marzano's concepts in designing learning activities. Which is an appropriate method and also a teaching method that uses knowledge and ability to develop critical thinking skills. 2) The results of the development of teaching and learning activities to promote critical thinking skills for six Grade Students that were created, divide the content into 5 learning management plans for 25 hours. Each plan consists of Learning standard/key indicators, learning objectives Learning activities learning Media Measurement and evaluation and each plan has work sheets and post-test The evaluation result of the appropriateness of the learning activity plan was at a high level. The effectiveness of the learning management plan to promote analytical thinking skills for PrathomSuksa six Grade Students it is equal to 81.19 / 83.39 which is higher than the specified criteria. 3) The results of the trial and evaluation of learning activities to promote analytical thinking skills for six Grade Students with pre-school scores with an average score of 16.12 and an after-school average score of 25.12 and when comparing between scores Before school and after school It was found that the test scores after learning activities were significantly higher than before learning activities at the .01 level, and 4) satisfaction with organizing learning activities, promoting analytical thinking skills for six Grade Students in the highest level.

Keywords : 1. Development of Learning Activities 2. Critical Thinking Skills 3. Marzano's Concepts

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันก้าวเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบโดยตรงต่อ คนไทย โลกที่กำลังเผชิญเข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสารศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่ต้องอาศัยการคิด และการเรียนรู้ของสมองเป็นอย่างมาก (สรปัญญาสุข สุขกรินทร์, 2560 : 1) โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักถึงประโยชน์และความสำคัญของการวิเคราะห์เป็นอย่างยิ่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดเป็นมาตรฐาน และตัวชี้วัดผู้เรียนดังนี้ มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจรรย์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบและมีการคิดแบบองค์รวม ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558 : 6) ได้กำหนดสมรรถนะด้านการคิด เป็นเป้าหมายหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกำหนดให้สถานศึกษาทำการวัดและประเมินความสามารถด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์ เขียน ของผู้เรียนทุกปีการศึกษา นอกจากนี้ยังการทดสอบคุณภาพผู้เรียนแต่ละช่วงชั้นในระดับชาติ (O-Net) และนานาชาติ (PISA) ผลการสอบพบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน เช่นเดียวกับผลการประเมิน การคิดวิเคราะห์ของสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับผลการประเมินของสำนักงานมาตรฐาน และรับรองคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ที่พบว่า นักเรียนไทยยังมีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ต่ำ สำหรับสาเหตุที่เนื่องจากการศึกษาเอกสารการสอบถามครูผู้สอนแบบไม่เป็นทางการ พบว่าครูไม่ได้สอน หรือสอดแทรกกิจกรรมพัฒนาความสามารถด้านการวิเคราะห์ให้ผู้เรียนอย่างเป็นระบบอาจเป็นเพราะครูยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์ (สรปัญญาสุข สุขกรินทร์, 2560 : 3)

การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) จัดเป็นการคิดในระดับสูง (ทิตินา เขมมณี, 2540 : 29) แล้วนำไปสู่การคิดระดับสูงอื่นๆ เช่น การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ (Critical Thinking) การคิดเพื่อตัดสินใจ (Decision Making) การคิดแก้ปัญหา (Problem Solving) การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ซึ่งได้มาจากพื้นฐานการคิดสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นต้น โดยกระบวนการคิดของบุคคลเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเขาวนปัญญา โดยเฉพาะส่วนของความสามารถด้านเหตุผล ซึ่งเป็นส่วนของความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล เพื่อหาข้อสรุปหรือกฎเกณฑ์จากสิ่งที่กำหนดให้ (Sternberg, 1986 : 70) นอกจากนี้การคิดวิเคราะห์ยังช่วยส่งเสริมความฉลาดทางสติปัญญา สามารถแก้ปัญหาประเมิน ตัดสินใจและสรุปข้อมูลต่าง ๆ ที่รับรู้ด้วยความสมเหตุสมผล อันเป็นพื้นฐานการคิดในมิติอื่นๆ อีกทั้งการคิดวิเคราะห์ก่อประโยชน์อย่างมากทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับองค์กรและระดับประเทศซึ่งในแทบทุกวิชาจำเป็นต้องใช้การคิดวิเคราะห์เป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น (ลักขณา สรีวัฒน์, 2549 : 74)

การคิดวิเคราะห์ในการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ไว้ในระดับที่ 3 คือ การวิเคราะห์ ซึ่งเกิดขึ้นจากการผ่านกระบวนการทางงานของการคิด โดยวิธีการปฏิบัติและแนวทางในการกำหนด วัตถุประสงค์ คือ (1) การจับคู่ผู้เรียนสามารถระบุความเหมือนและความแตกต่างของสิ่งที่ได้เรียนรู้ไม่ว่าจะเป็น การเรียนรู้จากความรู้ประเภทข้อมูลข่าวสาร ประเภทกระบวนการทางจิต หรือประเภทกระบวนการ ทางกาย (2) การจัดประเภท ผู้เรียนสามารถจัดประเภทด้วยการระบุให้เห็นถึงสิ่งที่มาก่อน - หลังจากสิ่งที่ได้ เรียนไม่ว่าจะเป็น การเรียนรู้จากความรู้ประเภทข้อมูลข่าวสาร ประเภทกระบวนการทางจิต หรือประเภท กระบวนการทางกาย (3) การวิเคราะห์หาที่ผิด ผู้เรียนสามารถระบุถึงข้อผิดพลาดจากการนำเสนอหรือการ ใช้ความรู้ประเภทข้อมูลข่าวสาร ประเภทกระบวนการทางจิต หรือประเภทกระบวนการทางกาย (4) การ สร้างข้อสรุปทั่วไป ผู้เรียนสามารถสร้างข้อสรุปหรือหลักการขึ้นใหม่จากความรู้ประเภทข้อมูลข่าวสาร ประเภทกระบวนการทางจิต หรือประเภทกระบวนการทางกาย (5) การสรุปเป็นหลักเกณฑ์เฉพาะ ผู้เรียน สามารถระบุให้เห็นถึงผลลัพธ์เฉพาะเชิงตรรกะ ของความรู้ประเภทข้อมูลข่าวสาร ประเภทกระบวนการทาง จิต หรือประเภทกระบวนการทางกาย (Marzano, 2001 : 61 - 63)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะ การวิเคราะห์ ของนักเรียนอย่างมากผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิจัยและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิด วิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยสร้างตามทฤษฎีการคิดวิเคราะห์ของมาร์ซาโน (Marzano) เพื่อที่นักเรียนจะได้มีทักษะการคิดวิเคราะห์และดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ สำหรับ ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องนำผลการวัดไปกำหนดแนวทาง นโยบาย หลักสูตรของสถานการศึกษา เพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน และใช้เป็นข้อมูลประกอบในการประเมินคุณภาพ ภายในและประเมินภายนอกตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของ มาร์ซาโน สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.2 เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.3 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดของมาร์ซาโน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.4 เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 โรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน ที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนของ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.2 นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิด วิเคราะห์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน ไปใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นพื้นฐานในการศึกษาระดับสูงต่อไป

3.3 ครูผู้สอนได้ใช้วางแผนปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมพัฒนาและแก้ไขข้อบกพร่อง ของนักเรียนในเรื่องทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการดำเนินการวิจัยเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะ การคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูผู้สอนจำนวน 5 ท่าน ที่มีประสบการณ์สอนไม่น้อยกว่า 10 ปีได้รับรางวัลครูผู้สอนดีเด่นสำเร็จการศึกษาปริญญาโทและมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะ การคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน การเก็บรวบรวมข้อมูล 1)ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากคณะ ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อนำมาใช้ติดต่อกับโรงเรียนที่ผู้วิจัยจะขอสัมภาษณ์ ครูผู้สอนสอนเกี่ยวกับการส่งเสริม ทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน 2)ผู้วิจัยติดต่อขอนัด หมาย วัน เวลา สถานที่กับคณะครูทั้ง 5 ท่าน เพื่อขอเข้าสัมภาษณ์ 3)ดำเนินการสัมภาษณ์กับคณะครูตาม กำหนดการเวลา และ 4)นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ สรุปผลจากการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของ มาร์ซาโน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.1 การประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านเทคนิคการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและ ประเมินผลการศึกษา จำนวน 5 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ตาม

แนวคิดของมาร์ซาโน การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.2 การหาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 31 คน โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลในการทดลอง ดังนี้ 1) ทดลองแบบ 1 : 1 ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านนาฝาย จำนวน 3 คน 2) ทดลองแบบกลุ่มเล็ก ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแดงโพง คำแก้ว จำนวน 10 คน 3) ทดลองแบบกลุ่มใหญ่ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลนครจำปาศรี จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน การวิเคราะห์ข้อมูล การหาประสิทธิภาพแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 โดยพิจารณาจากผลการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละแผน และคะแนนจากการทำแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ระยะที่ 3 การทดลองใช้และประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน กลุ่มเป้าหมายได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนบ้านหนองบัวน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดของมาร์ซาโน การวิเคราะห์ข้อมูล 1) ตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยหาคะแนนค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (ไพศาล วรคำ, 2559 : 269 - 270) 3) ผู้วิจัยวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์จากคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบ t-test (Dependent Sample) (ไพศาล วรคำ, 2559 : 350)

ระยะที่ 4 ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนบ้านหนองบัวน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามแนวคิดของมาร์ซาโน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ คือ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีเทคนิควิธีการหรือรูปแบบการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการเรียนดีขึ้น ควรมีกระบวนการสอนที่มีกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องต่างๆ เพื่อฝึกให้นักเรียนได้มีพัฒนาการด้านการคิดวิเคราะห์ดีขึ้น ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของมาร์ซาโนในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสมและยังเป็นวิธีสอนที่มีการใช้ความรู้ความสามารถให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์

5.2 ผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สร้างขึ้นแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 25 ชั่วโมง แต่ละแผนประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล และแต่ละแผนมีใบงานและแบบทดสอบหลังเรียน ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเท่ากับ 81.19/83.39 ซึ่งมีค่าประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

5.3 ผลการทดลองใช้และประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนก่อนเรียนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.12 และ คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 25.12 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนน ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนสอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.4 ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 แนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ คือ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีเทคนิควิธีการหรือรูปแบบการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการเรียนดีขึ้น ควรมีกระบวนการสอนที่มีกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องต่างๆ เพื่อฝึกให้นักเรียนได้มีพัฒนาการด้านการคิดวิเคราะห์ดีขึ้น ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของมาร์ซาโน ในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสมและยังเป็นวิธีสอนที่มีการใช้ความรู้ความสามารถให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นสอนและขั้นสรุป ถ้านักเรียนไม่ผ่านการทดสอบในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต้องทำการสอนซ่อมเสริม เพราะการสอนซ่อมเสริมเป็นการ

ทบทวนเนื้อหาที่นักเรียนไม่เข้าใจให้มีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น โดยให้นักเรียนได้ฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ให้มาก ซึ่งกรอบเนื้อหาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ควรมีลักษณะที่ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ เช่น บทความ การทำโครงการ นิทาน กิจกรรมกลุ่ม สามารถวัดและประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 37) ได้เสนอแนะไว้ว่า ครูผู้สอนควรออกแบบให้แต่ละแผนสามารถสะท้อนกระบวนการได้ชัดเจนควรมีความยาวประมาณ 4 - 10 คาบ ใช้การคิดเชิงระบบ และการคิดแบบมีวิจารณญาณในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด ครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอก ผู้สอน มาเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกแทน มุ่งออกแบบให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยองค์รวม ครอบคลุมความรู้ กระบวนการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรม สามารถโยงไปสู่ชีวิตของผู้เรียน ครูทุกคนในโรงเรียนควรจะได้วางแผนร่วมกันในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ร่วมกันจัดทำหน่วยการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพในการคิด สามารถสร้างรูปแบบการคิดหรือวิธีการคิดตนเองเพื่อใช้ประโยชน์เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ (Learning to Learn) รูปแบบการคิดมีอยู่หลากหลาย เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา เป็นต้น

6.2 ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 แผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ (1)เรื่อง ชนิดคำและประโยค (2)สัตว์เลี้ยงนารู้ (3)เรื่อง แบบรูปและความสัมพันธ์ (4) เรื่อง อาเซียนสัมพันธ์ และ (5)เรื่อง แม่เหล็กไฟฟ้า ซึ่งใช้เวลาสอน 25 ชั่วโมง ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 มีผลการประเมินความเหมาะสมเฉลี่ยของคะแนนอยู่ระหว่าง 4.42 – 4.80 แสดงว่า แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ ผลการประเมินผลของแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ จากการทดลองมีค่าเท่ากับ 81.19/83.39 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 80/80 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเป็นแนวทางใน การตั้งคำถามเรื่องคิดวิเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับ พรพินิจ พัฒนพงศ์ (2558 : 62) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนรัชฎา พบว่าแบบฝึกทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนรัชฎา ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.82/84.07

6.3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนก่อนเรียนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26.12 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 35.12 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ ยสุตมา ประทุมชาติ และคณะ (2558 : 17) ได้ทำการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มโดยใช้แผนผังความคิด เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม โดยใช้เทคนิคแผนผังความคิด นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์สูงกว่าก่อนเรียนร้อยละ 36.67 และมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านภาษาไทยสูงกว่าก่อนเรียนร้อยละ 21.00 มีร้อยละของคะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์และคะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านภาษาไทยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 75 เท่ากับ 1.33 และร้อยละ 4.67 ตามลำดับ

6.4 นักเรียนมีความพึงพอใจที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 แสดงว่านักเรียนพึงพอใจมากที่สุดต่อการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์สอดคล้องกับ พรพิณีจ พัฒนพงศ์ (2558 : 62) ได้ทำการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนรัชฎาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับพึงพอใจ มากที่สุด

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ควรมีการจัดทำนโยบายการดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้เสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับโรงเรียนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน

7.1.2 ผู้บริหารควรเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้เสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของโรงเรียนเพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับครูผู้สอนและโรงเรียนอื่นๆ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 การนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มาใช้ ครูผู้สอนควรศึกษาหลักการและขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยละเอียดเพื่อที่จะปฏิบัติได้ถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลการเรียนการสอนเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

7.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละครั้งครูผู้สอนควรให้นักเรียนได้มีทักษะกระบวนการคิดและฝึกปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองให้มากที่สุด ควรมีการยกย่องชมเชยผลงานของนักเรียนทุกคนเพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจส่งผลให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียน

7.2.3 ในการคัดเลือกเนื้อหาเพื่อใช้การจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนควรมีความสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดและเนื้อเรื่องที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ควรยาวจนเกินไป

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โดยเฉพาะศึกษาตัวแปรที่สามารถปลูกฝังและส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้ง่าย

7.3.2 การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นเรื่องที่สำคัญ ควรมีการวิจัยอย่างต่อเนื่องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป โดยนำหลักการของแนวคิด ทฤษฎีทางจิตวิทยาามาเพื่อปรับปรุงคุณภาพเครื่องมือ ซึ่งจะทำให้ผลการวิจัยที่ออกมามีความชัดเจน และเป็นประโยชน์มากที่สุด

7.3.3 ควรมีการเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบว่ากิจกรรมใดที่นักเรียนยังต้องการพัฒนาหรือรูปแบบในการสอนใดที่ทำให้พัฒนาการทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มสูงขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

8. เอกสารอ้างอิง

ทิตนา แคมมณี. (2540). การคิดและการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

พรพินิจ พัฒนพงศ์. (2558). รายงานการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนรัฐสภา. ตรัง : โรงเรียนรัฐสภา.

ไพศาล วรคำ. (2559). การวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 8. มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.

- ยสุตมา ประทุมชาติ และคณะ. (2558). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มโดยใช้แผนผังความคิด เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. 9(21).17-30.
- ลักขณา สริวัฒน์. (2549). การคิด (Thinking). กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สรปัญญาสุข สุขกรินทร์. (2560). รายงานผลการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป ชุดบันไดห้าขั้นสร้างสรรค์บทกลอน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านในสอย. แม่ฮ่องสอน : โรงเรียนบ้านในสอย.
- สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2558. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนุสสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). แนวทางการพัฒนาการคิดของชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Marzano. R. J. (2001). *Designing a New Taxonomy of Educational Objectives*. California : Corwin Press.
- Sternberg, Robert T. (1986). *Intelligence Applied : Understanding and Increasing Your Intellectual Skills*. Washington, D.C. : Harcourt Brace Jovanovich.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้งานวิจัยให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข พร้อมคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียน คณะครู และนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองบัวน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่ให้คำปรึกษาแนะนำ อนุเคราะห์ อำนวยความสะดวก และช่วยเหลือในทุกส่วนที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัยจนทำให้ประสบผลสำเร็จด้วยดี

ชื่อหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์

Village Names of Ethnic Groups in Thai-Cambodian Borderland In Surin Province

ประวีณา ประพานศรี¹, บัญญัติ สาลี²

Praweena Prapansri¹, Banyat Salee²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : por.a.nana@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านและความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านกับสังคมวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารต่างๆ จากหนังสือ Names and Naming ของ Carole Hough จัดพิมพ์โดย OXFORD University press ปีที่พิมพ์ 2016 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งชื่อหมู่บ้านศึกษาชื่อหมู่บ้านในพื้นที่วิจัยจากเอกสารจากราชการ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลด้านประวัติลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้าน และความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านกับสังคมวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1. ด้านประวัติ ลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านของคนในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์นั้น มีการตั้งชื่อตามความสัมพันธ์กับบริบทที่ปรากฏในพื้นที่ เช่น บุคคล พืชพันธุ์ธรรมชาติ ตำแหน่งที่ตั้ง และทิศทาง ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีความเกี่ยวเนื่องกับที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน 2. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านกับสังคม

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Graduate students, Master of Arts Program in Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University, Thailand.

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 5 มกราคม 2563; แก้ไขบทความ: 4 กุมภาพันธ์ 2563; ตอบรรณาการตีพิมพ์: 20 กุมภาพันธ์ 2563

วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์พบว่า ชื่อหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ด้านการเลือกที่อยู่อาศัย ได้แก่ ตั้งตามแหล่งน้ำ ที่ดอนสูง ป่าโคก ป่าดง ตั้งตามต้นไม้ที่มีความสำคัญด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่ อาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และการค้าขายด้านความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องเจ้าที่ความเชื่อในเรื่องความหมายของคำเป็นมงคลด้านประเพณีได้แก่ การทำบุญตักบาตร ประเพณีสงกรานต์ และชื่อหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดน ด้านการย้ายและการตั้งถิ่นฐาน ได้แก่ การย้ายและตั้งถิ่นฐานจากเหตุการณ์ภัยสงครามการย้ายและการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ด้านการเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเดิมมีความหมายไม่ดีบ้านเดิมมีโรคระบาด และเปลี่ยนแปลงตามนโยบายของรัฐ

คำสำคัญ : 1. ชื่อหมู่บ้าน 2. กลุ่มชาติพันธุ์ 3. พื้นที่ชายแดน

ABSTRACT

The objective of this research paper is to study the history, characteristics of village naming and the relationship between village name and ethnic society in the Thai-Cambodian border area. Surin Province. The researcher studied concepts, theories, and documents from Carole Hough's Names and Naming books, published by OXFORD University press, published in 2016, and research related to village naming. Study village names in the research area from government documents. Department of Local Administration Ministry of Interior. Data analysis The researcher analyzed the data regarding the history of the village naming conventions. And the relationship between village name and ethnic society in the Thai-Cambodian border area Surin Province Present the research results by descriptive analysis.

The results of the research showed that : 1. the history, characteristics of village naming, village naming of people in the Thai-Cambodian borderland Surin province is named after the relation to the context that appears in the area such as Natural vegetation Location and direction The relationship is related to the origin and meaning of the village name. 2. The relationship between the name of the village and the ethnic society in the Thai-Cambodian border area Surin province found that Village names are related to culture. Regarding housing choices, such as setting up water sources at upland, Pa Khok, Pa Dong, and setting up trees that are important in occupations such as farming, farming, zoos, and trading. Beliefs about the meaning of auspicious words in

traditions include Offering alms to monks Songkran Festival And the village names are related to the border ethnic groups Relocation and settlement, such as relocation and resettlement due to war, migration and settlement of various ethnic groups Regarding the change of the village name, the old house had bad meaning, the former house had an epidemic. And change according to government policies.

Keywords : 1. Village Names 2. Ethnic Group 3. Frontier

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

จังหวัดสุรินทร์ตั้งอยู่ในภาคอีสานตอนล่างและตั้งอยู่ในพื้นที่ชายแดนประเทศไทยกับกัมพูชา มีความหลากหลายทางด้านภาษาและวัฒนธรรม มีกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่จำนวนหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น เขมร กูย และลาว เป็นต้น โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการโยกย้ายถิ่นฐานและการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้งที่ตั้งอยู่เดิมกับผู้ที่โยกย้ายถิ่นฐานมาตั้งอยู่ที่หลัง นอกจากนี้กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยมีการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศกัมพูชา การตั้งถิ่นฐานและการปฏิสัมพันธ์กันนี้เองทำให้วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นฐานของผู้คนในชุมชนชายแดนไทยกัมพูชาส่วนใหญ่เกิดขึ้นหลังปี พ.ศ. 2500 และที่เกิดการย้ายถิ่นฐานและตั้งถิ่นฐานใหม่มากที่สุดอยู่ในช่วงปี 2522-2535 ซึ่งอยู่ในช่วงระยะเวลาที่สงครามสงบและมีนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า ทำให้ชุมชนในอาณาบริเวณชายแดนไทยกัมพูชามีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ มีการผสมผสานวัฒนธรรม ประเพณี และทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในอาณาบริเวณชายแดน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานและตั้งถิ่นฐานใหม่ในอาณาบริเวณชายแดนก็คือการแสวงหาที่ทำมาหากินที่เพียงพอสำหรับการค้าจุนชีวิตครอบครัวและการค้าขายในพื้นที่บริเวณช่องผ่านแดน ได้แก่ ชุมชนบ้านภูมิซอรอลติดกับจุดผ่านแดนประสาทเขาพระวิหาร ชุมชนบ้านไพรพัฒนาอยู่ติดกับช่องผ่านแดนสะง่า จังหวัดศรีสะเกษ บ้านด่านอยู่ติดกับจุดผ่านแดนช่องจอม บ้านหนองคันนาติดกับช่องผ่อนปรนตาเมือง จังหวัดสุรินทร์ และตลาดนิคมปราสาทติดกับช่องบัวบกและจุดผ่อนปรนสายโท 2 จังหวัดบุรีรัมย์ (บัญญัติ สาลี, 2556 : 107) การเรียนรู้เกี่ยวกับอาณาบริเวณชายแดนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากในปัจจุบัน เพราะพื้นที่นี้มีความสำคัญทั้งด้านการเมือง ความมั่นคงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวมากพื้นที่หนึ่งที่รัฐบาลต้องให้ความสำคัญและต้องการพัฒนาต่อไปในอนาคต

การตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นวัฒนธรรมการใช้ภาษาที่มีความสัมพันธ์กับมนุษย์อย่างแน่นแฟ้น เพราะมนุษย์ได้ตั้งชื่อตนเอง ผู้อื่นและสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น ชื่อสัตว์ ชื่อสิ่งของ ชื่อสถานที่เพื่อใช้สำหรับเรียกโดยเฉพาะเจาะจง สุนัขไล่ เปรมศรีรัตน์ และสุขุมาวดี ขำหิรัญ (2527 : คำนำ) กล่าวถึง

ลักษณะของชื่อและการตั้งชื่อสรุปได้ว่า ชื่อมักเป็นสิ่งแรกๆ ที่ทำให้เกิด ความสนใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มนุษย์เข้าไปมีความเกี่ยวข้องด้วย ทั้งนี้เพราะชื่อมักจะมีลักษณะที่เป็นตัวแทนของสิ่งนั้น หรือบอกอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับสิ่งนั้นการศึกษาชื่อของหมู่บ้านพบว่า มีนักวิชาการได้ศึกษาเกี่ยวกับที่มาของชื่อ เช่น นิรัตน์ มุมทอง (2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมินามที่มาจากภาษาเขมรถิ่นไทยกับลักษณะภูมิศาสตร์จังหวัดสุรินทร์ สมชญา ศรีธรรม และคณะ (2557: บทคัดย่อ) ศึกษาหมู่บ้านสุรินทร์กับพื้นที่ไม่ท้องถิ่น ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ และนลินี อำพันธ์ (2557 : บทคัดย่อ) ศึกษาชื่อบ้านนามเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ : กรณีศึกษาอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ และบ้านใหม่ไชยพจน์ งานวิจัยดังกล่าวเน้นศึกษาประวัติความเป็นมาของชื่อเท่านั้น ไม่ได้มีการศึกษาวิเคราะห์ในกระบวนการตั้งชื่อ ภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อ และการศึกษาความหมาย นอกจากนี้พื้นที่ที่ทำวิจัยไม่ได้ครอบคลุมพื้นที่ที่อยู่ติดชายแดนทั้ง 4 อำเภอในจังหวัดสุรินทร์ พื้นที่ที่ทำการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ หมู่บ้านในอำเภอพนมดงรัก อำเภอกาบเชิงสังขะ และอำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ เพราะหมู่บ้านดังกล่าวเป็นหมู่บ้านที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากหลายหลายแห่ง ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์เขมร กูย ลาว และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่อยู่ร่วมกัน จึงมีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม ผสมกับเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในอาณาบริเวณชายแดน เป็นพื้นที่ที่มีความซับซ้อน ซ่อนเงื่อน และเลื่อนไหลอยู่ตลอดเวลา

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการลักษณะการตั้งชื่อ ที่มาชื่อ การใช้ภาษาในการตั้งชื่อ โครงสร้างทางภาษา และความหมายของชื่อหมู่บ้านที่อยู่ในอาณาบริเวณชายแดนในเขตอำเภอกาบเชิง อำเภอพนมดงรัก อำเภอกาบเชิง และอำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาภาษาไทยสำหรับผู้ต้องการศึกษาเกี่ยวกับการตั้งชื่อในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาประวัติและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์
- 2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านกับสังคมวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้ทราบถึงประวัติและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์
- 3.2 ทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างการตั้งชื่อหมู่บ้านกับกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดน
- 3.3 นำผลการวิจัยไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาประวัติ ลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านและความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านกับสังคมวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้ 1) ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาชื่อหมู่บ้านในจังหวัดสุรินทร์เขตพื้นที่ที่ติดชายแดนกัมพูชา จำนวน 4 อำเภอ 16 ตำบล 395 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านในอำเภอพนมดงรัก 55 หมู่บ้านในอำเภอกาบเชิง 86 หมู่บ้าน หมู่บ้านในอำเภอสังขะ 186 หมู่บ้าน และหมู่บ้านในอำเภอบัวเขต 68 หมู่บ้าน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกพื้นที่โดยวิธีเจาะจง (Purposive sampling) 2) ขอบเขตด้านประชากร ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Informants) ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านหรือผู้ทรงภูมิปัญญาในหมู่บ้าน เป็นผู้ถือกำเนิดและอยู่ในหมู่บ้านนั้นๆ มาโดยตลอด เป็นผู้ที่มีความรู้ประวัติความเป็นมาและการตั้งชื่อหมู่บ้าน มีอายุไม่น้อยกว่า 30 ปี เนื่องจากอายุผู้บอกข้อมูลจะมีความสัมพันธ์กับการตั้งหมู่บ้านซึ่งบางหมู่บ้านมีการแยกตัวและย้ายถิ่นฐานมาตั้งในสถานที่ใหม่ และเป็นผู้ที่สื่อสารภาษาได้อย่างชัดเจน 3) ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย 1) ลักษณะการตั้งชื่อของหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านในพื้นที่ลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านที่สัมพันธ์กับที่มาของชื่อในพื้นที่และการใช้ภาษาและโครงสร้างทางภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านกับสังคมวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ความสัมพันธ์ของชื่อหมู่บ้านกับวัฒนธรรมคือวัฒนธรรมการเลือกทำเลที่อยู่อาศัยวัฒนธรรมด้านการประกอบอาชีพ วัฒนธรรมด้านความเชื่อ วัฒนธรรมด้านประเพณี วัฒนธรรมด้านคมนาคมและความสัมพันธ์ของชื่อหมู่บ้านกับกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนคือการย้ายและการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ชายแดน การเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้านในพื้นที่ชายแดน การปะทะปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (1) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านแนวคิดทฤษฎีและผลงานการวิจัยรวมทั้งบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารต่างๆ (2) ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลชื่อหมู่บ้านในเขตพื้นที่ติดชายแดนในจังหวัดสุรินทร์ จากเอกสารของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (1) ผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านด้วยแบบสำรวจ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานแก่ผู้ใหญ่บ้านในคราวประชุมประจำเดือนที่อำเภอทั้ง 4 อำเภอ (2) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้านและผู้ทรงภูมิปัญญาในหมู่บ้านโดยได้ออกสัมภาษณ์ในหมู่บ้านต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลด้านประวัติความเป็นมาและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ด้านการศึกษาลักษณะการตั้งชื่อนั้น ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับคน ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับพืชพรรณธรรมชาติ ชื่อหมู่บ้านที่มี

ความหมายเกี่ยวข้องกับตำแหน่ง ที่ตั้ง และทิศทางชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวกับสัตว์ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐาน 2)การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านกับสังคมวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ ได้แบ่งประเด็นในการศึกษา ดังนี้ ความสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ความสัมพันธ์กับการเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน ความสัมพันธ์กับศาสนาและความเชื่อ ความสัมพันธ์กับประเพณีและวัฒนธรรม ความสัมพันธ์กับโบราณสถานและสถานที่สำคัญ ความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ ความสัมพันธ์กับพื้นที่ชายแดน ความสัมพันธ์กับนโยบายของรัฐ 3)ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยโดยเรียบเรียงข้อมูลและเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

5. ผลการวิจัย

5.1 ด้านประวัติความเป็นมาและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์

5.1.1 ประวัติความเป็นมาลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านที่สัมพันธ์กับที่มาของชื่อในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ลักษณะสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับบุคคล ได้แก่ เพศชาย เช่น บ้านตาแดง บ้านตาเอกเพศชายและเพศหญิง เช่น บ้านเลิศอรุณ บ้านศรีนวล ตำแหน่ง เช่น บ้านสังขะ ลักษณะสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับพืชพรรณธรรมชาติ ได้แก่ ไม้ยืนต้นไม้พุ่มไม้เลื้อย เช่น บ้านกระทมบ้านจบกพืชล้มลุกและพืชขนาดเล็กเช่นบ้านกะเลงเวก บ้านดาวัง พืชพรรณธรรมชาติและลักษณะเด่นที่ปรากฏในพืชเช่น บ้านไทรโยง บ้านโพธิ์ใหญ่ลักษณะสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับตำแหน่งที่ตั้งและทิศทางได้แก่ ตำแหน่งที่ตั้งทิศทางและการตั้งถิ่นฐาน เช่น บ้านภูมิกันดาล บ้านปวงตึกใต้ ลักษณะสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสัตว์ ได้แก่ สัตว์ปีก เช่น บ้านกะโงก สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ เช่น บ้านปวงตึกใต้ สัตว์ในท้องถื่นและลักษณะอื่นๆ เช่น บ้านหัวกระปือ บ้านระมาดค้อ ลักษณะสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีและโบราณสถาน ได้แก่ แหล่งโบราณคดี เช่น บ้านภูมิขุณ บ้านภูมิสวยโบราณสถาน เช่น บ้านปราสาทเบงลักษณะสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นแหล่งน้ำ เช่น บ้านปวงตึกบ้านสติง ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นโคกนาไร่ป่าภูเขาทุ่งถ้ำเกาะ เช่น บ้านโคกระเปาว์ บ้านสะแระ ลักษณะสัมพันธ์ที่มีความหมายอื่นๆได้แก่ บ้านกันเต็ล บ้านแบกงาน ชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายนอกเหนือจากที่ได้กล่าวมา ความหมายของชื่อส่วนมากจะมีที่มาจากตำนาน เรื่องราวต่างๆ ประวัติความเป็นมา ตลอดจนเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นแรกเริ่มก่อนตั้งหมู่บ้าน เมื่อมีการตั้งชื่อหมู่บ้านจึงนำเรื่องราวหรือเหตุการณ์เหล่านั้นไปตั้งเป็นชื่อเพื่อบอกเล่าเรื่องราว ประวัติความเป็นมาในท้องถื่น ดังนั้นชื่อจึงมีความหมายสอดคล้องกับลักษณะทางภูมิศาสตร์จังหวัดสุรินทร์ในอดีต

5.1.2 การใช้ภาษาและโครงสร้างทางภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์พบว่า ภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ภาษาเขมรเช่น บ้านไพรกาล บ้านอังกอลภาษาไทย เช่น บ้านทานตะวัน บ้านทับทิมสยามภาษา

บาลี-สันสกฤตเช่น บ้านเกษตรถาวร บ้านโชคชัยสามัคคีภาษาเขมร + ภาษาไทยเช่น บ้านกระเทียมน้อย บ้านทรายขาว ภาษาเขมร + ภาษาบาลี-สันสกฤต เช่น บ้านตาเกาวิพัฒนา บ้านปราสาทเบงสามัคคีภาษาไทย + ภาษาบาลี-สันสกฤตเช่น บ้านไทยสามัคคี บ้านโนนสวรรค์ภาษาญ + ภาษาบาลี-สันสกฤตเช่น บ้านตาโมมพัฒนาราวนคร ภาษาญ + ภาษาไทยเช่น บ้านโตงน้อย บ้านหนองโย ภาษาเขมร + ภาษาภาษาไทย + ภาษาบาลี-สันสกฤตเช่น บ้านสะพานใหม่พัฒนา บ้านหนองนาถาวร โครงสร้างทางภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่โครงสร้างชื่อ 2 หน่วยคำแบบที่ 1 ส่วนหน้า 1 พยางค์ และส่วนหลัง 1 พยางค์เช่น บ้านกาบเชิง บ้านธาตุน้อย แบบที่ 2 ส่วนหน้า 1 พยางค์ และส่วนหลัง 2 พยางค์ เช่น บ้านโคกสะอาด บ้านดงสวรรค์ แบบที่ 3 ส่วนหน้า 2 พยางค์ และส่วนหลัง 1 พยางค์เช่น บ้านกระเทียมน้อย บ้านตาเปียงค็องแบบที่ 4 ส่วนหน้า 2 พยางค์ ส่วนหลัง 2 พยางค์เช่น บ้านเกษตรถาวรบ้านเกษตรสมบูรณ์ โครงสร้างชื่อ 3 หน่วยคำแบบที่ 1 ส่วนแรกมี 1 พยางค์ ส่วนกลางมี 1 พยางค์และส่วนท้ายมี 1 พยางค์เช่น บ้านน้อยแสนสุข บ้านหนองปลาขาว แบบที่ 2 อื่น ๆ เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยพยางค์ 4 พยางค์ รวมกันเป็น 3 หน่วยคำ ซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น บ้านใหม่สระประมง แบบที่ 3 อื่นๆ เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยพยางค์ 5 พยางค์ รวมกันเป็น 3 หน่วยคำ ซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น บ้านขอนแก่นพัฒนา แบบที่ 4 อื่นๆ เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยพยางค์ 6 พยางค์ รวมกันเป็น 3 หน่วยคำ ซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น บ้านขนาดมอญตะวันออก บ้านหนองคันทาสามัคคี

5.2 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านกับสังคมวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์

5.2.1 ความสัมพันธ์ของชื่อหมู่บ้านกับวัฒนธรรม พบว่า วัฒนธรรมการเลือกทำเลที่อยู่อาศัยจากการศึกษาชื่อหมู่บ้านทำให้ทราบว่าชาวบ้านเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้านแยกลักษณะได้ดังนี้ คือ ตั้งตามแหล่งน้ำ พบว่า แหล่งน้ำเป็นทำเลที่ชาวบ้านเลือกตั้งหมู่บ้านมากที่สุด พื้นที่แห้งแล้งมากจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่การเลือกทำเลที่ตั้งถิ่นฐานเพราะต้องใช้น้ำในการอุปโภคบริโภค การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ น้ำมีความสำคัญในการดำรงชีวิต ตั้งตามที่สูง พบว่าทำเลลักษณะนี้เป็นบริเวณที่สูงน้ำท่วมไม่ถึงชาวบ้านได้เลือกทำเลที่ตั้งบ้านเรือนตามที่สูงเพื่อทำไร่ ทำสวน เพราะการทำไร่ ทำสวน ไม่เหมาะที่จะทำที่ลุ่ม ตั้งตามป่าโคก ป่าดง พบว่า ป่าโคก ป่าดง เป็นทำเลที่เป็นแหล่งอาหารเป็นแหล่งล่าสัตว์ และเป็นพื้นที่ที่สามารถใช้ในการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ รวมทั้งสะดวกในการประกอบอาชีพ การหาของป่า และการบุกเบิกที่ทำกิน บริเวณทุ่งหญ้า พบว่า ทำเลลักษณะนี้เป็นที่ราบมีทุ่งหญ้า เหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัว ควาย ซึ่งเลี้ยงไว้ใช้แรงงานและใช้เป็นอาหาร โดยทั่วไปทุ่งหญ้านั้นมีชื่อเฉพาะอยู่แล้ว เมื่อมีการตั้งหมู่บ้านขึ้นที่บริเวณทุ่งหญ้าใดก็มักจะตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อทุ่งหญ้านั้นตั้งตามต้นไม้ที่มีความสำคัญ พบว่า ชาวบ้านจะเลือกเอาต้นไม้ที่มีจำนวนมากในบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านนั้น และต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่ ต้นไม้ลักษณะนี้จะเป็นประเภทไม้ยืนต้นที่ลำต้นโดดเด่นและเป็น

เครื่องสังเกตุของทำเลแห่งนี้ วัฒนธรรมด้านการประกอบอาชีพพบว่า วัฒนธรรมด้านการประกอบอาชีพปรากฏอยู่หลายอาชีพ ได้แก่ อาชีพทำนา เป็นอาชีพหลักของชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนทำไร่ พื้นที่ลักษณะเป็นที่ดอนไม่สามารถทำนาได้เนื่องจากเป็นที่สูง ชาวบ้านจึงบุกเบิกป่าเพื่อปลูกพืชไร่ เช่น ปลูกอ้อย มัน ปอ ทำสวน เลี้ยงสัตว์และค้าขายวัฒนธรรมด้านความเชื่อพบว่า มีความเชื่อเรื่องเจ้าที่เจ้าทางความเชื่อในเรื่องความหมายของคำมงคลวัฒนธรรมด้านประเพณี

5.2.2 ความสัมพันธ์ของชื่อหมู่บ้านกับกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดน ได้แก่ การย้ายและการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ชายแดนมีสาเหตุมาจากการย้ายและตั้งถิ่นฐานจากเหตุการณ์ภัยสงครามที่มีความสงบสันติได้ชัยชนะ ประสบความสำเร็จการย้ายและการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์การเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้านในพื้นที่ชายแดนเนื่องจากชื่อบ้านเดิมมีความหมายไม่ดีบ้านเดิมมีโรคระบาดและเปลี่ยนแปลงตามนโยบายของรัฐ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ด้านประวัติความเป็นมาและลักษณะการตั้งชื่อหมู่บ้านในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์พบว่า มีลักษณะสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับบุคคล เกี่ยวกับพืชพรรณธรรมชาติ สัตว์เกี่ยวกับตำแหน่งที่ตั้งและทิศทางเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีและโบราณสถานและเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ การตั้งชื่อใหญ่จะตั้งตามสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ตั้งชื่อตามบุคคลและความเชื่อ สอดคล้องกับ พรณศิริ แจ่มอรุณ และคณะ (2557 : 218-223) กล่าวว่า การตั้งชื่อส่วนใหญ่ตั้งชื่อตามสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ตั้งชื่อตามบุคคลและความเชื่อ ตั้งชื่อตามลักษณะภูมิประเทศ ตั้งชื่อตามพืชพันธุ์ไม้และลักษณะที่เกี่ยวข้อง ตั้งชื่อตามบุคคลและลักษณะอาการของคนตั้งชื่อตามขนาดหรือทิศทางของคลอง

สำหรับการใช้ภาษาและโครงสร้างทางภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์พบว่า ภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อ ได้แก่ ภาษาเขมร, ภาษาเขมร + ภาษาไทย, ภาษาไทย+ ภาษาบาลี-สันสกฤต, ภาษาไทย+ ภาษาบาลี-สันสกฤต, ภาษาเขมร + ภาษาภาษาไทย + ภาษาบาลี-สันสกฤต สอดคล้องกับ นฤมล ตุงคะโหด (2547 : 20-90) กล่าวว่า การตั้งชื่อแบบพื้นบ้านนิยมใช้ภาษาไทย แต่การตั้งชื่อราชการนิยมใช้ภาษาบาลี-สันสกฤต ด้านความสัมพันธ์ของชื่อพื้นบ้านและชื่อราชการต่างก็สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อความคิดความเชื่อของคนในสังคมไทยในแต่ละยุคสมัยได้การสร้างคำเพื่อใช้ในการตั้งชื่อสถานที่สำหรับโครงสร้างทางภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อ ได้แก่ โครงสร้างชื่อ 2 หน่วยคำและโครงสร้างชื่อ 3 หน่วยคำและสอดคล้องกับ นารีรัตน์ เลิศชัยวรกุล (2548: 18-90) กล่าวว่า การตั้งชื่อหมู่บ้านในประเทศไทยมีวิธีการสร้างคำ 3 วิธี ได้แก่ การตั้งชื่อหมู่บ้านแบบใช้คำโดด การตั้งชื่อหมู่บ้านแบบใช้การรวมหน่วยคำ และการตั้งชื่อหมู่บ้านแบบใช้การยืมคำจากภาษาต่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่า

ชื่อหมู่บ้านในภาคกลางมีการตั้งชื่อ 2 ประเภท ได้แก่ การนำคำโดดมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน และการรวมหน่วยคำ ส่วนภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการตั้งชื่อ 3 ประเภท ได้แก่ การนำคำโดดมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน การรวมหน่วยคำ และการยืมคำจากภาษาต่างประเทศการปรับเปลี่ยนชื่อของสถานที่

6.2 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างชื่อหมู่บ้านกับสังคมวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์พบว่า การตั้งชื่อของหมู่บ้านสัมพันธ์กับวัฒนธรรมได้แก่ วัฒนธรรมการเลือกทำเลที่อยู่อาศัย วัฒนธรรมการประกอบอาชีพวัฒนธรรมด้านความเชื่อการย้ายและการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์การเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้านในพื้นที่ชายแดนเนื่องจากชื่อบ้านเดิมมีความหมายไม่ดีบ้านเดิมมีโรคภัยระบาดเปลี่ยนแปลงตามนโยบายของรัฐ สอดคล้องกับ บัญญัติ สาลี(2556 : 101) กล่าวว่า การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการตั้งชื่อหมู่บ้านหรือภูมินามที่สะท้อนเห็นถึงการใช้ภาษา วัฒนธรรม และแนวคิดต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ซึ่งอยู่ในช่วงระยะเวลาที่สงครามสงบและมีนโยบายเปลี่ยนนามรบเป็นสนามการค้า ทำให้ชุมชนในอาณาบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาที่มีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ มีการผสมผสานด้านวัฒนธรรม ประเพณี และทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในอาณาบริเวณชายแดน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานและตั้งถิ่นฐานใหม่ในอาณาบริเวณชายแดนก็คือการแสวงหาที่ทำมาหากินที่เพียงพอสำหรับการค้าจุนชีวิตครอบครัวและการค้าขายและสอดคล้องกับสุวิไล เปรมศรีรัตน์ และสุขุมาวดี ขำหิรัญ (2527 : ก) กล่าวว่า การตั้งชื่อหมู่บ้านถือว่าเป็นวัฒนธรรมการใช้ภาษาที่มีความสัมพันธ์กับมนุษย์อย่างแน่นแฟ้น เพราะมนุษย์ได้ตั้งชื่อทั้งตนเอง ผู้อื่น และสิ่งต่างๆ รอบตัว อาทิ ชื่อสัตว์ ชื่อสิ่งของ ชื่อสถานที่ และอื่นๆ เพื่อใช้สำหรับเรียกโดยกล่าวถึงลักษณะของชื่อและการตั้งชื่อสรุปได้ว่าชื่อมักเป็นสิ่งที่แรกๆ ที่ทำให้เกิด ความสนใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มนุษย์เข้าไปมีความเกี่ยวข้องด้วย ทั้งนี้เพราะชื่อมักจะมีลักษณะที่เป็นตัวแทนของสิ่งนั้น หรือบอกอะไรบางอย่างเกี่ยวกับสิ่งนั้น

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

7.1.1 งานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาเรื่องการตั้งชื่อหมู่บ้านในพื้นที่ชายแดน

7.1.2 งานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาองค์ความรู้และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเก็บข้อมูลและเป็นแหล่งข้อมูลในการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น การท่องเที่ยว การอนุรักษ์ทางด้านวัฒนธรรม และการส่งเสริมการสร้างความเป็นอัตลักษณ์ในชุมชน เป็นต้น

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชื่อหมู่บ้านเพื่อให้ครอบคลุมเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางภาษาและความสัมพันธ์กับสังคมวัฒนธรรมในปัจจุบัน

7.2.2 ควรมีการศึกษาประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อวิเคราะห์ในด้านประวัติศาสตร์ และภาษาศาสตร์

8. เอกสารอ้างอิง

- นฤมล ตุงคะโหด. (2547). การตั้งชื่อวัดในพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นลินี อำพัน. (2557). ศึกษาชื่อบ้านนามเมืองจังหวัดบุรีรัมย์:กรณีศึกษาอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์และบ้านใหม่ไชยพจน์. รายงานวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นารีรัตน์ เลิศชัยวรกุล. (2548). การศึกษาเปรียบเทียบการตั้งชื่อหมู่บ้านในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิรัตน์ มุมทอง. (2550). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมินามที่มาจากภาษาเขมรถิ่นไทยกับลักษณะภูมิศาสตร์ จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บัญญัติ สาลี และคณะ. (2556). กระบวนการให้ความหมาย การปะทะปฏิสัมพันธ์ และรูปแบบการจัดการพื้นที่ชายแดนไทยและกัมพูชาชนพื้นที่พิเศษในอาณาบริเวณชายแดนพนมดงรัก. รายงานวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรรณศิริ แจ่มอรุณ และคณะ. (2557). การศึกษาเชิงคติชนวิทยา : การตั้งชื่อคลองและชื่อบ้านในเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. งานวิจัย. คณะศิลปศาสตร์ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- สมชญา ศรีธรรม และคณะ. (2557). ศึกษาหมู่บ้านสุรินทร์กับพื้นที่ไม่ท้องถิ่น ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. รายงานวิจัย. คณะเกษตรศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตสุรินทร์.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และสุขุมาวดี ชำหิรัญ. (2527). ชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองสุรินทร์. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท : มหาวิทยาลัยมหิดล.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความรู้ณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัญญัติ สาลี อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะกรรมการสอบทุกท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่งไว้ ณ โอกาสนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา อันเป็นที่เคารพยิ่งที่ได้วางรากฐานการศึกษาวางรากฐานศีลธรรมอันดีงามและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยในทุกๆ ด้าน จนประสบความสำเร็จในวันนี้

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

Leadership Development Guidelines of School Administrators under the Office
of Udon Thani Primary Educational Service Area 4

สมาน ประวันโต¹

Saman Pawanto¹

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : samanpa1975@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 2)เปรียบเทียบภาวะผู้นำ และ 3)ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยจำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 82 คน ครูในสถานศึกษา 228 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีสถานภาพตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็น แตกต่างกัน 3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรให้การยอมรับหรือให้รางวัลครู เมื่อทำงานบรรลุเป้าหมายกล่าวคำชมเชยที่ประชุม หรือให้รางวัล เพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เล็งเห็นความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาให้เกิดการ

¹หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยพิจัยบัณฑิต

¹Master of Education Program in Educational Administration Pitchayabundit College, Thailand.

*ได้รับบทความ: 23 พฤศจิกายน 2562; แก้ไขบทความ: 29 มกราคม 2563; ตอรับ
การตีพิมพ์: 5 กุมภาพันธ์ 2563

Received: November 23, 2019; Revised: January 29, 2020; Accepted: February 5, 2020

เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเพราะวิทยาการต่างๆ โลกก้าวหน้าผู้บริหารที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลในระดับสูง เน้นการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดีสร้างค่านิยมและความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริหารให้ทุกคนในองค์กรหรือหน่วยงานมีส่วนร่วมในการสร้างค่านิยมเป็นแบบอย่างที่ดีให้เพื่อนร่วมงานเป็นผู้นำที่ดี ทั้งกาย วาจาใจ ฝึกอบรมพัฒนาผู้บริหารอย่างต่อเนื่องและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นสร้างความเชื่อมั่นในองค์กรให้เกิดความคิดใหม่ๆ และประสบการณ์ใหม่ๆ

คำสำคัญ : 1. แนวทางพัฒนา 2. ภาวะผู้นำ 3. ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1) study the leadership of school administrators, 2) compare the leadership and 3) study the guidelines for leadership development of the administrators in the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 4, classified by status, position, work experience and school size. Sample groups include 82 school administrators, 228 school teachers and tools used to collect this data. Was a questionnaire with 5 rating scales and the statistics used for data analysis are percentage, average, standard deviation, t-test, F-tests (One-way ANOVA)

The research found that : 1. Leadership of school administrators under Udon Thani primary educational service area office 4, total is high level. 2. Leadership of school administrators under Udon Thani Primary Educational Service Area 4, according to the opinions of administrators and teachers with status Work experience And school sizes with different sizes have different. 3. Guidelines for leadership development of school administrators should recognize or reward teachers for achieving their goals, commending them at meetings or rewarding them. In order to build morale for the subordinates for the importance of school administration to Changes for the better because various technologies in the world are progressing, executives who focus on high level of interpersonal relations, focus on creating a good working atmosphere, creating values and confidence for all executives. People in the organization or department are involved in creating values and set a good example for colleagues to be good leaders, both physically, verbally, mentally, and trainees. Statistics Division and continued participation in the review build confidence in the organization to new ideas. And new experiences.

Keywords : 1. Development Guidelines 2. Leadership 3. School Administrator

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม เทคโนโลยีและการสื่อสาร ส่วนหนึ่งของการ เปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็น แรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้ มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพมาตรฐาน สามารถผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสูงส่งสังคมแห่งการเรียนรู้ และโลกเศรษฐกิจสมัยศตวรรษที่ 21 และเรียนรู้อะไรใหม่ๆ ได้ดี ปรับตัวได้เก่ง แก้ปัญหาได้เก่ง การจัดการศึกษา จึงจำเป็นอย่างยิ่งในการ ที่จะเร่งพัฒนาคุณภาพของคนในทุกมิติอย่างสมดุล การจัดการศึกษา จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งสำหรับการ พัฒนาคณะเพื่อให้มีคุณภาพดังกล่าวไว้ใน พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 6 การ จัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง มีความสุขสถานศึกษาทุกแห่ง จึงต้องเร่งดำเนินการพัฒนา คุณภาพของตนเอง โดยให้มีการบริหารจัดการ การทำงาน ที่มีประสิทธิภาพ เน้นคุณภาพ มีระบบการประเมินผลอยู่ใน กระบวนการบริหารและการจัดการเรียนสอนตามปกติของ สถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของ ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลาเป็นการสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะจัดการ ศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด เพื่อเป็นการยืนยันสภาพจริงของการจัดการศึกษาของ สถานศึกษา สร้างความตระหนักในภารกิจหลักของสถานศึกษา

แต่ด้วยบริบทของสภาพการจัดการศึกษาที่อาจมีความแตกต่างกัน จึงทำให้ผู้บริหาร สถานศึกษาในแต่ละสถานศึกษา จำเป็น ต้องมีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย ที่ชัดเจนเพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะ “ผู้นำ” ได้รับการ กระจายอำนาจให้ต้องปฏิบัติหน้าที่ทุกประการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ระเบียบบริหารราชการครูและบุคลากรทางการ ศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการ ศึกษาและต้องรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รวมทั้งรับการตรวจสอบจากชุมชนอย่างใกล้ชิดโดยคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาบรรลุเป้าหมาย ส่งผลให้ระบบ การศึกษาของชาติเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น

ผู้นำสูงสุดในสถานศึกษาซึ่งก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญและเป็น กุญแจแห่งความสำเร็จในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพพร้อมรับกับความท้าทายและ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคการศึกษา 4.0 เพราะนอกจากจะปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจแล้ว ยัง เป็นจุดเชื่อมั่นนโยบายกับการปฏิบัติที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่ดี มี

ความรู้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ มีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารงานแล้ว จะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ทั้งค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงนโยบาย สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในการพัฒนาการจัดการศึกษาเป็นที่ยอมรับของครูและบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งมีอิทธิพลที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานภายใต้ความไว้วางใจ ความร่วมมือ ความเชื่อมั่น ความศรัทธาอันจะส่งผลต่อการดำเนินงานในสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้ง ศิริดาแพงไทย (2559 : 10-11) กล่าวว่า การปฏิบัติภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จในยุคปัจจุบันจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะสังคมแห่งการเรียนรู้ในยุคของเทคโนโลยีในการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทอย่างเต็มที่และใช้กลยุทธ์และเทคนิคการบริหารระดับสูง จึงจะสามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำทุกๆ ด้านเพื่อการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพโดยจะต้องมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งได้แก่ การมีความสามารถ วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเข้าไปมีส่วนร่วม การมีตำแหน่งทางสังคมและการปรับปรุงงานอย่างเป็นระบบ ดังนั้น หากผู้บริหารสถานศึกษาเกิดสภาพ“ภาวะผู้นำบกพร่อง”ในลักษณะเบื้องต้นดังที่กล่าวมาแล้วนั้น อาจทำให้การบริหารสถานศึกษาไม่สามารถพัฒนาให้เป็นที่ไปตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ที่ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (จักรพันธ์ ไชยยิ่งกฤษศิริ, (2553 : บทคัดย่อ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 156 โรงเรียน กำกับดูแล สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขต อำเภอบ้านผือ อำเภอนายูง อำเภอกุดจับ และอำเภอน้ำโสม มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวน 1,583 คน ดังนั้นจึงมีสภาพปัญหาที่แตกต่างกันตามบริบทของชุมชน สังคมในแต่ละพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาขาดแคลนครู งบประมาณ ซึ่งส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาและเป็นปัญหาในการบริหารจัดการสถานศึกษาสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผน พัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู
- 2.2 เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยจำแนกตาม สถานภาพตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและ ขนาดโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4
- 2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับภาวะความสัมพันธ์ผู้นำและของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4
- 3.2 ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการพัฒนาตนเองของผู้บริหารเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งกำลังปฏิบัติหน้าที่หรือการเตรียมผู้บริหารของหน่วยงานอื่นๆ ต่อไป
- 3.3 ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นสารสนเทศเพื่อใช้สำหรับชี้แนะปฏิบัติที่ดีในการพัฒนา ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถประยุกต์ใช้กับสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานของรัฐและเอกชน ตลอดจนสถาบันการศึกษาในระดับอื่นๆ
- 3.4 เป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา นำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 1,583 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 136 คน ครูจำนวน 1,407 คน จากโรงเรียน 156 โรงเรียน (สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4, 2561 : 1-2) กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 310 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร สถานศึกษา 82 คน ครูในสถานศึกษา 228 คน ซึ่งได้จากการเทียบตารางของ Kerjic และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 60)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน จำนวน 6 ด้าน แบ่งเป็น 1) การให้รางวัลอย่างเหมาะสม 2) การบริหารแบบวางเฉย ข้อ 3) การสร้างบารมี ข้อ 4) การสร้างแรงบันดาลใจ ข้อ 5) การกระตุ้นเขาวนปัญญา และ 6) การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามแนวทางการสร้างเครื่องมือของลิเคอร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 60) ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของสถานศึกษา

วิธีสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ (1) ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหารและครู (2) กำหนดรูปแบบของเครื่องมือที่จะสร้างโดยผู้วิจัยกำหนดรูปแบบของเครื่องมือการวิจัยออกเป็น 3 ตอน (3) สร้างเครื่องมือสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนคติของผู้บริหารและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีลักษณะแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (4) สร้างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย (5) เขียนร่างแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามไปตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารและด้านการวัดผลประเมินผลและทางการศึกษา เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามแต่ละข้อตั้งแต่ 0.67-1.00 (6) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนแล้วนำมาหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.93 (7) จัดพิมพ์แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4 ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยพณิชยบัณฑิตถึงผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 และผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่างและตามเก็บรวบรวมข้อมูลจนครบด้วยตนเองภายใน 3 สัปดาห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (F-test)

5. ผลการวิจัย

5.1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ด้านการให้รางวัลอย่างเหมาะสม ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ด้านการสร้างบารมี ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นชาวปัญญา และด้านการบริหารงานแบบวางเฉย

5.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ในด้านการให้รางวัลอย่างเหมาะสม ด้านการบริหารงานแบบวางเฉย ด้านการสร้างบารมี ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นชาวปัญญา และด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคลโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์ต่างกัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยภาพรวม แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความคิดเห็นแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เพียงด้านเดียว คือการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ส่วนด้านการให้รางวัลอย่างเหมาะสม การสร้างบารมี การกระตุ้นชาวปัญญา มีความคิดเห็นแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.4 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงาน ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการให้รางวัลอย่างเหมาะสม แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านการบริหารงานแบบวางเฉยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านการสร้างบารมีแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจไม่แตกต่างกัน ด้านการกระตุ้นชาวปัญญาแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านการสร้างบารมีแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคลไม่แตกต่างกัน

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ตามความวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ซึ่งผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

6.1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการให้รางวัลอย่างเหมาะสม ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคลด้านการสร้างบารมีซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ กมลพร ศรีประไพ (2560 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการ

เปลี่ยนแปลงของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนสิงห์สมุทร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับค่า คะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการเป็นผู้สร้าง ความสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นรายบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และการสร้างบารมีและและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะวรรณ คิตโสตา (2561 : 143 - 160) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน มัธยมศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

6.2 จากการศึกษาผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและครุสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ในด้านการให้รางวัลอย่างเหมาะสม ด้านการบริหารงานแบบวางเฉย ด้านการสร้างบารมี ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นชาวปัญญา และด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคลโดยรวมแตกต่างกัน เนื่องมาจากภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4 มีการแสดงศักยภาพของผู้บริหารที่โดดเด่นในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการให้รางวัลอย่างเหมาะสม การบริหารงานแบบวางเฉย การสร้างบารมี การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นชาวปัญญา การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล เกิดจากผู้บริหารมีการพัฒนาและปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองโดยเข้ารับการอบรม การศึกษาต่ออยู่เสมอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะวรรณ คิตโสตา (2561 : 143 - 160) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการ บริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันและสอดคล้องกับ ศศิทิพ พิมโม (2552 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า การเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง สังกัดเทศบาล จังหวัดสระบุรี จำแนกตาม เพศและวิทยฐานะ แตกต่างกัน

6.3 จากการศึกษาผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและครุที่มีประสบการณ์ต่างกัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยภาพรวมแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรมล เตชฉวีกรกุล (2561 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำครูและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 พบว่า ประสิทธิผลการ บริหารงานวิชาการ จำแนกตามที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับ สมลักษณ์ รูปเชิต (2554 : บทคัดย่อ) เปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

6.4 จากการศึกษาผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารและครุที่ปฏิบัติงาน ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยภาพรวมแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะวรรณ คิตโสภา (2561 : 143 - 160) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการบริหารงาน โรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารและ ประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนก ตามขนาดโรงเรียน โดยรวม แตกต่างกันและ สอดคล้องกับ สุวิมล โตปิ่นใจ (2556 : บทคัดย่อ) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มบางบ่อ 2 อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างสำหรับผู้ร่วมงาน ผู้นำจะเป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจ ส่งเสริมผู้ร่วมงานตามความสามารถของแต่ละบุคคล และส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนให้ความสนใจแก่ผู้ร่วมงาน ที่ไม่สามารถร่วมงานกับผู้อื่นได้เท่าเทียมกับคนอื่น ๆ เป็นผู้มีศีลธรรมและจริยธรรมสูง

7.1.2 ผู้บริหารควรกระตุ้นการคิดสร้างสรรค์เห็นวิธีการ หรือแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้นในหน่วยงานให้แก่ผู้ร่วมงาน ประกอบ กับกระตุ้นผู้ร่วมงานให้รู้สึกว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการทำงานในหน่วยงาน และกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยกำหนดตัวแปรอื่นๆ เช่น วุฒิต่างการศึกษา สถานภาพโสดหรือ สมรสแล้ว เป็นต้น

7.2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานในโรงเรียน ภาครัฐ เอกชนและหน่วยงานราชการ

8. เอกสารอ้างอิง

กมลพร ศรีประไพ. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียน สิงห์สมุทร อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาค บังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ร.ส.พ..

- จักรพันธ์ ไชยยิ่งกฤษศิริ. (2553). **ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- นิรมล เดชฉัตรกุล. (2561). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำครูและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ปิยะวรรณ คัดโสภา. (2561). **ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานศึกษาธิการภาค 11.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศศิทิพ พิมพ์. (2552). **ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนคติของผู้บริหารครูและผู้ปกครอง สังกัดเทศบาล จังหวัดสระบุรี.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ศศิรดา แผงไทย. (2559). **บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21.** วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. 6(1). 7-11.
- สมลักษณ์ รูปเชิด. (2554). **การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4. (2561). **ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนในสังกัดอุดรธานี เขต 4.** อุดรธานี : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณ วิทยาลัยพินิจบัณฑิต ที่ให้การสนับสนุนการทำวิจัย ซึ่งคุณค่าและประโยชน์จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณบิดา มารดา บุรพจารย์ ภรรยาและบุตรธิดา ตลอดจนบุคคลที่เคารพรักทุกท่านและสุดท้าย ขอขอบคุณฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ วิทยาลัยพินิจบัณฑิต ที่ให้การสนับสนุนทุนผลงานวิจัย

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

Characteristics of School Administrators in the 21st Century under the
Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 4

อดิศร ศรีเมืองบุญ¹

Adisorn Srimungban¹

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : 2548kartoon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ในปีการศึกษา 2562 จำนวน 308 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. การเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามวุฒิการศึกษา และ จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 จำแนกตามขนาดโรงเรียน ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน 3. แนวทางพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์กว้างไกลทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน มีนโยบายที่ชัดเจน นำสถานศึกษาเข้ามามี

¹หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยพิจัยบัณฑิต

¹Master of Education Program in Educational Administration Pitchayabundit College, Thailand.

*ได้รับบทความ: 24 พฤศจิกายน 2562; แก้ไขบทความ: 29 มกราคม 2563; ตอรับ
การตีพิมพ์: 5 กุมภาพันธ์ 2563

Received: November 24, 2019; Revised: January 29, 2020; Accepted: February 5, 2020

ส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ร่วมกับชุมชน กำหนดบทบาทหน้าที่ได้อย่างชัดเจนเป็นระบบตรงกับความสามารถของบุคลากร ไม่ยืดหยุ่นเกินไป หรือเข้มงวดเกินไป มีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน มีความเมตตา เสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : 1. คุณลักษณะ 2. ผู้บริหารสถานศึกษา 3. ศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

The objectives of the research article were to study the characteristics of school administrators in the 21st century under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 4, The sample used in the research consisted of 308 teachers under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 4 in the academic year 2019. The research instrument was a five-rating scale. The statistics used for data analysis are percentage, mean, standard deviation. One-way Analysis of Variance and test the difference of the average value by pair with the Scheffe method.

The research found that : 1. The opinions about the characteristics of school administrators in the 21st century under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 4 were at a high level.2. Comparison of characteristics of school administrators in the 21st century under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 4 as according to teachers' opinions. Classified by educational qualifications and work experience, found that there are statistically significant differences .05 and classified by school size overall no difference. 3. Guidelines for development of characteristics of school administrators in the last century. Under the Office of Udon Thani Educational Service Area 4, it was found that school administrators should have a wide vision to keep up with the introduce changes in the present time. Have a clear policy schools to participate in the formulation of strategies with the community. Clearly define the roles and responsibilities, systematically with the ability of personnel not too flexible or too strict there is support to support classroom management to facilitate learning. Use technology to teach, have mercy, sacrifice, morality, and ethics in the administration of the organization for effective development.

Keywords : 1.Characteristics 2. Administrators 3. 21st Century

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพและมาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายใน ชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อ การศึกษาต่อการประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิตโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐาน ความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 4) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564 ทำให้องค์การทั้งภาครัฐและเอกชนต่างได้รับผลกระทบ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมกับ สถานการณ์ดังกล่าว ผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กรจำเป็นต้องปฏิรูปตนเองเปลี่ยนแปลงองค์การเพื่อนำพาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่ จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เกิดความสมดุล เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาบรรลุผลสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นกลไกสำคัญและมี อิทธิพลต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นตัวแปร สำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ตามการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับการ จัดการเรียนการสอนสมัยใหม่การปฏิรูปการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จตามเจตจำนงของการปฏิรูป การศึกษา (วิจารณ์ พานิช, 2555 : 9) จุดมุ่งหมายพื้นฐานการศึกษาคือการเรียนรู้เพื่อความเป็น มนุษย์ที่สามารถดำรงชีพอยู่ได้ในโลกปัจจุบันอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ใน ศตวรรษที่ 21 อย่างมีคุณภาพ การจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ตัวแปรที่สำคัญที่สุดก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะต้องเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นผู้หน้าที่ดี มีทักษะความเป็นผู้นำ มีปัญญา มีความรู้ความสามารถ และใช้การวิจัยเพื่อการบริหารและการจัดการ เพื่อปรับปรุงคุณภาพผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล การบรรลุ

เป้าหมาย เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาคือศูนย์กลางขององค์กรในโรงเรียน ความสำเร็จของโรงเรียนขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพ ความตื่นตัว ความมียุทธวิธี ประสบการณ์ ความคิด ความเป็นเลิศทางวิชาการ การอุทิศตัวเอง ความเสียสละ และความสามารถของผู้บริหารเพื่อผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ในลักษณะของชีวิตในโรงเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ความสามารถ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านความเป็นผู้นำ ทักษะที่ผู้นำในสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ประสบความสำเร็จ คือผู้นำควรมีความคาดหวังสูง ให้ความสำคัญดังนั้น ทักษะภาวะผู้นำจึงเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถ หรือความชำนาญในการใช้ความรู้ สมรรถนะและกระบวนการจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีคุณลักษณะหลายประการ อาทิ มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความคิดสร้างสรรค์และใช้นวัตกรรม ตระหนักถึงผลกระทบจากภายนอก มีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ มีภาวะผู้นำแบบจูงใจใฝ่บริการ มีคุณธรรมจริยธรรมโดยผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับในฐานะผู้มีอำนาจขององค์กร จะต้องตัดสินใจดำเนินการให้แผนยุทธศาสตร์และภารกิจของสถานศึกษาที่ตนรับผิดชอบ มีการสร้างคุณภาพสำหรับอนาคตบนพื้นฐานของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และติดตามกำกับดูแลให้มีการดำเนินงานอย่างจริงจัง (รสสุคนธ์ มกรมณี, 2555 : 38-40)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 156 โรงเรียน กำกับดูแล สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขต อำเภอบ้านผือ อำเภอนายูง อำเภอกุดจับ และอำเภอน้ำโสม มีจำนวนผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 156 คน และข้าราชการครูผู้สอน จำนวน 1,561 คน เพราะสภาพปัญหาที่ต่างกันตามบริบทของชุมชน สังคมในแต่ละพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาขาดแคลนครู ขาดงบประมาณ จึงเป็นปัญหาในการบริหารจัดการสถานศึกษาสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาย่อมปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อการวางแผนนโยบายในการบริหารสถานศึกษาที่ต่างกันให้สำเร็จลุล่วงตามแผนงานที่วางไว้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4, 2562 : ออนไลน์)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผน พัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำแนกตาม วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ การปฏิบัติงานและขนาดของโรงเรียน

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้สารสนเทศเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

3.2 ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการบริหารงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งกำลังปฏิบัติหน้าที่หรือการเตรียมผู้บริหารของหน่วยงานอื่นๆ ต่อไป

3.3 ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นสารสนเทศเพื่อใช้สำหรับชี้แนวปฏิบัติที่ดีในคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐและเอกชน ตลอดจนสถาบันการศึกษาในระดับอื่นๆ

3.4 เป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา นำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ปีการศึกษา 2562 ครูผู้สอน 1,561 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ซึ่งเทียบตามตาราง Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 34-35) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น แล้วเทียบสัดส่วน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น จำนวน 308 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านความรู้

ความสามารถในการบริหารงาน ด้านความเป็นผู้นำ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและด้านมนุษยสัมพันธ์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

วิธีสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้ (1)ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามโดยอาศัยข้อมูลจากการศึกษาตามข้อ 1 ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมขอบข่ายการดำเนินงานเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 แล้วกำหนดคาถามแบบมาตราส่วนประมาณ 5 ระดับ (3)นำร่างแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องทั้งความเที่ยงตรงด้านโครงสร้าง (Construct Validity) และด้านเนื้อหา (Content Validity) ด้านรูปแบบของแบบสอบถาม (Format) ด้านการใช้ภาษา (Wording) และด้านอื่นๆ ของข้อคำถาม แต่ละข้อที่เห็นสมควรให้ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ทั้งนี้แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 (4)นำร่างแบบสอบถามที่ได้เสนอผู้เชี่ยวชาญจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ (1)ขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต ถึงผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 และผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (2)ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่าง และตามเก็บรวบรวมข้อมูลจนครบด้วยตนเองภายใน 3 สัปดาห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดย วิเคราะห์ค่าสถิติ ดังต่อไปนี้ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ (t-test) และ (F-test) ทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe's method)

5. ผลการวิจัย

5.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความเป็นผู้นำมีคุณลักษณะอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านบุคลิกภาพและด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานมีคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก

5.2 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

5.3 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามวุฒิการศึกษา และขนาดโรงเรียน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานและคุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

5.4 แนวทางพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์กว้างไกลทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน มีนโยบายที่ชัดเจน สถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ร่วมกับชุมชน กำหนดบทบาทหน้าที่ได้อย่างชัดเจนเป็นระบบตรงกับความสามารถของบุคลากร ไม่ยืดหยุ่นเกินไป หรือเข้มงวดเกินไป มีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน มีความเมตตา เสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารองค์กรให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ซึ่งผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

6.1 คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านประกอบด้วยด้านความเป็นผู้นำ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพและด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงาน พบว่า มีความจำเป็นต้องมีความรู้ในด้านต่างๆ รวมไปถึงการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรไม่ว่าจะเป็นการใช้หลักเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกันฝึกการสื่อสารที่ดี คิดวิเคราะห์เป็น และการใช้เทคโนโลยี อย่างมีประสิทธิภาพ อาจเป็นเพราะครูและบุคลากรในสถานศึกษามีความต้องการแบบอย่างในการทำงานสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุติมา ไชยบำรุง (2556 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 พบว่า 1)คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับ

แรก ได้ดังนี้ คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านความเป็นผู้นำ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความรู้ความสามารถ และผลการวิจัยของ ญัฐชนันท์ ธนัพประยูร (2559 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

6.2 คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริรัตน์ แจ่มมรคา (2555 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาคูณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระบุรี พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน มีทัศนะในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6.3 คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันสอดคล้องกับผลการวิจัยสามารถ พองศิริ (2558 : ก) ได้ศึกษาคูณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า ข้าราชการครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และ ขนาดโรงเรียน ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัทยา ทวยเศษ (2558 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชนะ ทองเหลือง (2559 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควรเป็นแบบอย่างสำหรับผู้ร่วมงาน เป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือและส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนให้ความสนใจแก่ผู้ร่วมงาน

7.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารในการบริหารงานและใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครู และส่งเสริมการจัดการอบรม สัมมนา ทักษะการใช้เทคโนโลยี เป็นต้น

7.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรมีการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในลักษณะอื่นๆ หรือศึกษาถึงการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในรูปแบบต่างๆ

7.2.2 ควรศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จากการรับรู้หรือมุมมองของบุคคลหลายๆ ฝ่าย เช่น ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองของนักเรียน เป็นต้น

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ชนะ ทองเหลือง. (2559). การบริหารงานสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. วิทยาลัยนครราชสีมา.

ณัฐชนันท์ ธนพประยูร. (2559). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 1. งานนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

นิรมล เดชฉัตรกุล. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำครูและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

พัทยา ทวยเศษ. (2558). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

รสสุคนธ์ มกรมณี. (2555). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาผู้ควรหมั่น. สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2562. จาก <http://www.academia.edu/4001681>

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

ศิริรัตน์ แจ่มมรคา. (2555). **คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

สามารถ พองศิริ. (2558). **ศึกษาคูณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 4. (2562). **กลุ่มนโยบายและแผน**. สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2562. จาก <http://https://sites.google.com/site/klumngannyobaylaeaphaen/>

สุติมา ไชยบำรุง. (2556). **การศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตาม ความคิดเห็น ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2**. งานนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต ที่ให้การสนับสนุนการทำวิจัย ซึ่งคุณค่าและประโยชน์จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณบิดา มารดา บุรพจารย์ ภรรยาและบุตรธิดา ตลอดจนบุคคลที่เคารพรักทุกท่านและสุดท้าย ขอขอบคุณฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต ที่ให้การสนับสนุนทุนผลงานวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัย

มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

Factors Affecting the Decision Making to Study in an Undergraduate Program at
Mahamakut Buddhist University, Mahavajiralongkornrajavidyalaya Campus

มนตรี รอดแก้ว¹, อาทิตย์ ชูชัย²

Montri Lodgaew¹, Artit Choochai²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2560

Email : montreerawdkaew@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี 2) เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี 3) ศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2560 ในเขตอำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และโรงเรียนในเขตอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี จำนวน 203 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F – test แบบ One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe') และวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี จำแนกตามเพศ และผลการเรียนเฉลี่ย (GPA) โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่

^{1,2}มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2}Mahamakut Buddhist University, Mahavajiralongkornrajavidyalaya Campus, Thailand.

*ได้รับบทความ: 16 เมษายน 2563; แก้ไขบทความ: 20 พฤษภาคม 2563; ตอรับการตีพิมพ์: 25 พฤษภาคม 2563

Received: April 16, 2020; Revised: May 20, 2020; Accepted: May 25, 2020

แตกต่างกัน จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำแนกตามรายได้/ต่อเดือนของผู้ปกครอง โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. แนวทางในการส่งเสริมปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สถานศึกษาควรจัดให้มีสถานที่พักของนักศึกษาอย่างเหมาะสม เนื่องจากจะมีความปลอดภัย และจะทำให้เกิดความสะดวกต่อผู้เรียน และควรใช้การประชาสัมพันธ์ในสถานที่ ที่ใกล้เคียง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลด้านการจัดการศึกษา และเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในสถาบันมากขึ้น

คำสำคัญ : 1. การตัดสินใจ 2. การเลือกศึกษาต่อ 3. ระดับปริญญาตรี

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1) study factors affecting the decision making to study in an undergraduate program. 2) Compare the factors affecting the decision making to study in an undergraduate program. 3) Study about suggestions and encouragement to support the decision making to study in an undergraduate program Mahamakut Buddhist University, Mahavajiralongkornrajavidyalaya Campus. The research sample consists of 203 participants out of 434 from research participants who are Mathayom six students who study in Wang Noi District, Ayutthaya District and those who study in schools in Nongkhae District, Saraburi Province in 2017 year semester. The research instrument was a five-rating scale. The statistics used in this research is Frequency level, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test Hypothesis testing (Independent Sample t-test), One-way ANOVA, Scheffe's Paired Difference Test, and Descriptive Analysis.

The research found that : 1. The factors affecting the decision making to study in an undergraduate program were at a Medium level. 2. A comparative result between factors affecting the decision making to study in an undergraduate program categorized by gender and GPA, shows that in general, there is no difference between the opinions in the area of university promoting and educational support which there is a statistically significance at the level of .01. A comparative result between factors affecting the decision making to study in an undergraduate program categorized by 'the participants' parents' occupation shows that in general, there is a difference level

of opinion of the statistical significance level at .01. A comparative result between factors affecting the decision making to study in an undergraduate program categorized by 'the participants' parents' income per month' shows that in general, there is a difference between the level of opinions at a .05 of a statistic significance level. 3. The followings are the methods to support the factors affecting the decision making to study in an undergraduate program. The institution should provide some proper residences for students due to the security and comfort ability providing issues for students. Moreover, there should be some promoting advertisements to promote the university in nearby areas to enhance the understanding of the university education management and in order to build some confidence of the decision making to study in the said institution.

Keywords : 1. Decision Making 2. Consideration to Study 3. Undergraduate Course

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความต้องการกำลังคนที่มีความรู้ ความสามารถเพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน จึงส่งผลทำให้รัฐบาลต้องเพิ่มการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาต่างๆ เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย การศึกษาจึงถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอันสำคัญที่สุดของประชากรที่รัฐจะต้องจัดทำให้ หากทุกคนได้รับการศึกษาก็จะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุขกลมกลืนกับธรรมชาติ สามารถเกื้อกูลการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อมตลอดจนบทบาทและความสามารถของประเทศไทยในประชาคมโลก ซึ่งแนวทางในการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ได้ให้ความสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศและเป็นแผนปฏิรูปความคิดและคุณค่าใหม่ของสังคมไทย ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และยังคงมุ่งเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ที่มุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา พร้อมกับการสร้างฐานเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกขณะเดียวกันก็มุ่งพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย การปฏิรูปการศึกษาไทย ได้ดำเนินมากกว่า 8 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 โดยฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่างพยายามพัฒนาและ

ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาไทยอย่างมาก ซึ่งการจะพัฒนาการศึกษาไทยจะประสบความสำเร็จได้ในสภาพของยุคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ จำเป็นต้องวางแผนและดำเนินการในเชิงรุก นั่นหมายความว่า การให้ความสำคัญกับการคาดการณ์แนวโน้มอนาคตทางการศึกษา เพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลง เพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรคปัญหา และใช้ประโยชน์สูงสุดจากแนวโน้มในอนาคตที่จะมาถึงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันในด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ทำให้คนในสังคม ต้องการเพิ่มความรู้ความสามารถให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จึงหันมาสนใจศึกษาต่อในหลักสูตรที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ ดังนั้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนในสังคมสถาบันการศึกษาจึงมุ่งพัฒนาหลักสูตรใหม่ๆ ขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อการศึกษาไทยจึงมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งหลีกเลี่ยงได้ยาก แต่การพัฒนากระบวนการศึกษาไทยให้พร้อมต่อสภาพโลกาภิวัตน์ได้นั้น จำเป็นต้องเตรียมพร้อมในเชิงรุกตั้งแต่ววันนี้ โดยรัฐควรเน้นการบริหารจัดการในส่วนที่ไทยได้รับผลกระทบมากที่สุด โดยพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภายในสถาบันการศึกษา สนับสนุนทุนวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา และสร้างเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษารองรับกระแสโลกาภิวัตน์ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2552 : ออนไลน์)

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกว่าประเทศใดมีทรัพยากรมนุษย์ที่ดีและมีคุณภาพจะมีส่วนช่วยเศรษฐกิจและสังคมของประเทศนั้นพัฒนาได้อย่างยั่งยืน การศึกษาเป็นตัวชี้วัดระดับความสำคัญความสามารถ และการพัฒนาของมนุษย์ทำให้การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะในสภาวะการณ์ปัจจุบันของการดำเนินชีวิตที่มีการแข่งขันกันสูงมากทำให้มนุษย์มีความจำเป็นมากขึ้นในการใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การศึกษามีความสำคัญและก่อให้เกิดการแข่งขันกันในกลุ่มผู้เรียนรู้เพื่อนำตนเองไปอยู่ในระดับต้นๆ รวมทั้งเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ส่งผลให้มีสถาบันการศึกษา ในประเทศไทยเกิดขึ้นมากมายในอัตราขยายตัวสูงมาก (มานิต คงเพชร, 2548 : 2) การแข่งขันธุรกิจสถาบันอุดมศึกษาของภาครัฐและภาคเอกชนในประเทศไทยเป็นทางเลือกให้นักศึกษาเพื่อเข้าศึกษาต่อ ทั้งนี้การแข่งขันธุรกิจของสถาบันอุดมศึกษาจึงกลายเป็นการมุ่งผลิตบัณฑิตจำนวนมากเพื่อป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงานโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพที่พึงประสงค์ของบัณฑิตในแต่ละสาขาวิชาชีพ ทำให้บัณฑิตจบมาอย่างไม่มีคุณภาพ ไม่เป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงาน และส่งผลเสียต่อความน่าเชื่อถือของมหาวิทยาลัยของรัฐที่เคยได้รับการยอมรับมาตั้งแต่อดีต ส่วนมหาวิทยาลัยเอกชนบางแห่งก็ก่อตั้งขึ้นใหม่เป็นจำนวนมากยังไม่เป็นที่รู้จักและไม่มีการแสดงผลงานทางวิชาการให้ประชาชนได้รับรู้ ทำให้มหาวิทยาลัยเอกชนก็ขาดความน่าเชื่อถือและการยอมรับเช่นกัน (จิรเดช อู่สวัสดิ์, 2551 : 35) จากการติดตามผลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติที่ผ่านมาพบว่าการจัดการศึกษาของไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แม้หลักสูตรจะเปลี่ยนไปแต่

พฤติกรรมการสอนของครู-อาจารย์ในสถานศึกษาต่างๆ ยังไม่เปลี่ยนไป การสอนยังเป็นแบบการให้ความรู้เชิงเนื้อหาเป็นหลัก เน้นความจำและจดบันทึกสิ่งที่ครูบอก ไม่ค่อยมีการใช้สื่อและนวัตกรรมใหม่ๆ บุคลากรในองค์การขาดความกระตือรือร้นและอื่นๆ ปัญหาและข้อเท็จจริงเหล่านี้เป็นปัญหาซ้ำซากแก่ไม่ตกรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารระดับสูงและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องหลายท่านพยายามจะนำแนวคิดใหม่และนวัตกรรมใหม่ๆมาใช้ แต่ไม่ค่อยเกิดผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร การดำเนินการอาจจะเป็นไปแบบไฟไหม้ฟางอยู่ระยะหนึ่งในช่วงผู้บริหารผู้นั้นยังครองอำนาจอยู่ พอเปลี่ยนผู้บริหารใหม่ แนวคิดและแนวปฏิบัติต่างๆ ก็เปลี่ยนไปด้วย จนกลายเป็นโรคติดต่อยาไปแล้ว (สมาน อัครภูมิ, 2551 : 199)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการปกครองของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 15 โรงเรียน ซึ่งมีจำนวนนักเรียนทั้งหมดจำนวน 1,200 คน และผลงานวิจัยดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในการรับนักศึกษาเข้าศึกษาในโอกาสต่อไป และจะเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับแนวทางการประชาสัมพันธ์การแนะแนวเพื่อจูงใจให้เกิดความสนใจและต้องการจะเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อ ระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และโรงเรียนในเขตอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อ ระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และโรงเรียนในเขตอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

3. สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และโรงเรียนในเขตอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ที่มีเพศแตก อาชีพของผู้ปกครอง รายได้/ต่อเดือนของผู้ปกครอง และผลการเรียนเฉลี่ย (GPA) ต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย แตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ได้ทราบถึงภาพลักษณ์ และมุมมองของนักเรียนที่มีต่อมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

4.2 นำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ในการรับนักศึกษาเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

4.3 นำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจของผู้บริหาร เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันกับมหาวิทยาลัยอื่น

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อ ระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2560 ในเขตอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และโรงเรียนในเขตอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี จำนวน 203 คนจากประชากรทั้งหมด 434 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) ซึ่งมี 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.457 ถึง 0.839 ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.971 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าที (t-test แบบ Independent Samples) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F – test แบบ One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe') และวิเคราะห์เชิงพรรณนา

6. ผลการวิจัย

6.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านครอบครัว รองลงมาคือ ด้าน

ตัวผู้เรียน ส่วนด้านที่มีระดับความคิดเห็นต่ำสุด คือ ด้านการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนการศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏผลดังนี้

6.1.1 ด้านตัวผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ เลือกเรียนตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ในอนาคต รองลงมา คือ เลือกเรียนตามเพื่อนที่แนะนำ ส่วนข้อที่มีระดับความคิดเห็นต่ำสุด อยู่ในระดับน้อย คือ เลือกเรียนเพราะดูจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของตนเอง

6.1.2 ด้านปัจจัยด้านครอบครัว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายข้อ โดยข้อที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด คือ เลือกเรียนเพราะผู้ปกครองเป็นผู้แนะนำ รองลงมา อยู่ในระดับมากที่สุด คือ รายได้ต่อเดือนของครอบครัวส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียน ส่วนข้อที่มีระดับความคิดเห็นต่ำสุดอยู่ในระดับมาก คือ เลือกเรียนเพราะสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นหลัก

6.1.3 ด้านปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและจุดเด่นของสถานศึกษาที่นักเรียนเลือกศึกษาต่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และรายข้อ โดยข้อที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ มหาวิทยาลัยมีความสะอาดของสถานที่ทั้งภายนอกและภายใน รองลงมาอยู่ในระดับมาก คือ หลักสูตรที่เปิดสอนได้รับความนิยมในปัจจุบันซึ่งเป็นจุดเด่นของสถานศึกษาที่นักเรียนเลือกศึกษาต่อ ส่วนข้อที่มีระดับความคิดเห็นต่ำสุดอยู่ในระดับน้อย คือ มหาวิทยาลัยมีสวัสดิการด้านสถานที่ เช่น หอพักฟรี เป็นต้น

6.1.4 ด้านการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และรายข้อ โดยข้อที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ มหาวิทยาลัยมีการอำนวยความสะดวกในการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาของรัฐบาล รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง คือ การประชาสัมพันธ์ และการสนับสนุนการศึกษามีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ ส่วนข้อที่มีระดับความคิดเห็นต่ำสุดอยู่ในระดับน้อย คือ มีกิจกรรมของสถาบันออกสู่สาธารณชนอย่างสม่ำเสมอ

6.1.5 ด้านกระบวนการให้บริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และรายข้อ โดยข้อที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ การรับสมัครเข้าศึกษาต่อมีความสะดวกรวดเร็วและทันสมัย รองลงมาอยู่ในระดับมาก คือ การรับรองเรื่องที่พักและความปลอดภัยเพื่อความสะดวกในการเข้าศึกษาต่อ ส่วนข้อที่มีระดับความคิดเห็นต่ำสุดอยู่ในระดับน้อย คือ มีหลากหลายช่องทางในการติดต่อสอบถามข้อมูลการเข้าศึกษาต่อ

6.2 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน รายด้าน ด้านการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนการศึกษา มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านปัจจัยด้านครอบครัว มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีระดับความคิดเห็นสูงกว่าเพศชาย

6.3 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อ ระดับปริญญาตรี จำแนกตามผลการเรียนเฉลี่ย (GPA) โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน โดยนักเรียนที่มี

เกรดเฉลี่ย 3.01-4.00 มีระดับความคิดเห็นสูงกว่านักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ย 2.01-3.00 และนักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านปัจจัยด้านครอบครัว ด้านปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและจุดเด่นของสถานศึกษาที่นักเรียนเลือกศึกษาต่อ มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นๆ มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

6.4 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้ปกครองที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีระดับความคิดเห็นสูงกว่าอาชีพข้าราชการ อาชีพพนักงานเอกชน และอาชีพรับจ้างทั่วไป เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและจุดเด่นของสถานศึกษาที่นักเรียนเลือกศึกษาต่อ มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านกระบวนการให้บริการ มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

6.5 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี จำแนกตามรายได้/ต่อเดือนของผู้ปกครอง โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ปกครองที่มีรายได้/ต่อเดือน 40,001 ขึ้นไป มีระดับความคิดเห็นสูงกว่า 15,001-30,000 บาท รายได้ 30,001-40,000 บาท และรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท ต่อเดือน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและจุดเด่นของสถานศึกษาที่นักเรียนเลือกศึกษาต่อ มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านปัจจัยด้านครอบครัว มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

6.6 ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวม คือ สถานศึกษาควรจัดให้มีสถานที่พักของนักศึกษาอย่างเหมาะสม เนื่องจากจะมีความปลอดภัย และจะทำให้เกิดความสะดวกต่อผู้เรียน รองลงมา คือ สถานศึกษาควรประชาสัมพันธ์ในสถานที่ ที่ใกล้เคียง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลด้านการจัดการศึกษา และเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในสถาบันมากขึ้น

7. อภิปรายผลวิจัย

จากการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อ ระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

7.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจากไม่มีกิจกรรมของสถาบันออกสู่สาธารณชนอย่างสม่ำเสมอ และการ

ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่นอินเทอร์เน็ต แผ่นพับป้ายโฆษณา สื่อสิ่งพิมพ์ฯ ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในด้านการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนการศึกษา ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตติกาล สารทอง (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนในเขตพื้นที่สูง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่ออยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการประกอบอาชีพ ส่วนด้านส่วนตัวนักเรียนและด้านการสนับสนุนของผู้อื่น อยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวิณ พงษ์โอภาส (2555 : 26) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอเมืองจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจาก

บทบาท หน้าที่ และความต้องการศึกษาต่อของคนในสังคมที่มีความแตกต่างกันตามตำแหน่งอาชีพ และตามสภาพความพร้อมของแต่ละบุคคล ซึ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมากชอบ และสนใจสถาบันอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียง ซึ่งอาจทำให้ขาดความสนใจในสถาบันที่ไม่คุ้นเคย สอดคล้องกับแนวคิดของ ถวัลย์ วรเทพพุดมิพงศ (2530 : 2) ได้กล่าวไว้ว่า “การตัดสินใจ” เป็นกระบวนการเลือกหนทางปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งจากบรรดาทางเลือกต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการโดยอาศัยหลักเกณฑ์บางประการประกอบการพิจารณาตัดสินใจซึ่งองค์ประกอบดังกล่าว ได้แก่ 1) การตัดสินใจต้องมีทางเลือก และทางเลือกที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งได้นั้นต้องมีมากกว่าหนึ่งทางเลือก จึงต้องทำการตัดสินใจ ถ้าไม่มีทางเลือกก็ไม่มีมติตัดสินใจ 2) การตัดสินใจต้องมีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างต้องการจะบรรลุและเราเองยังไม่แน่ใจว่าหนทางเลือกต่าง ๆ ที่จะทำได้นั้น ทางเลือกใดที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ดีกว่ากัน 3) การตัดสินใจเป็นเรื่องกระบวนการใช้ความคิดใช้หลักเหตุผลเป็นเกณฑ์ในการประเมินทางเลือกความสามารถของทางเลือก หลักเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการประเมินทางเลือกที่สำคัญคือความสามารถของทางเลือกในการสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

7.2 ด้านลักษณะของปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ตัวแปรส่วนบุคคล ได้แก่ อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วน เพศ และผลการเรียนเฉลี่ย (GPA) โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตติกาล สารทอง (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนในเขตพื้นที่สูง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่านเขต 2 ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่มารดามีอาชีพต่างกันมีปัจจัยจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในด้านการประกอบอาชีพไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ

พิศมัย เพียรเจริญ (2554 : 117) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องลักษณะของนักศึกษาและเหตุผลที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผลการวิจัย พบว่า เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเข้าศึกษาต่อโดยภาพรวม พบว่า ตัวแปร เพศ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ทั้งนี้เนื่องมาจาก

การประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้รายได้ต่อเดือนของผู้ปกครองนักเรียนนั้นแตกต่างกัน ซึ่งมีผลต่อการเลือกตัดสินใจในการศึกษาต่อในสถาบันต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ วรพจน์ บุษราคัมวดี (2551 : 113-114) การตัดสินใจมีองค์ประกอบที่ต้องพิจารณามี 4 ประการ คือ 1) ผู้ทำการตัดสินใจ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะการตัดสินใจจะดีหรือไม่ขึ้นกับ บุคคลผู้ตัดสินใจเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้ตัดสินใจจำเป็นต้องมีข้อมูล มีเหตุผล มีค่านิยมที่ถูกต้องสอดคล้อง ต่อการบรรลุเป้าหมายของการ แต่ในบางครั้งถ้าผู้ทำการตัดสินใจขาดข้อมูลที่ถูกต้องขาดเหตุผล และมีค่านิยมที่มา สอดคล้องแล้วจะทำให้ผลของการตัดสินใจไม่ดีพอได้ ผู้ทำการตัดสินใจบางเรื่อง ต้องมุ่งสู่การตัดสินใจ เป็นกลุ่มบางเรื่องบางกรณีก็ตัดสินใจโดยคนๆ เดียว ดังนั้นผู้บริหารจึงต้อง วิเคราะห์สถานการณ์ให้ ถูกต้อง 2) ประเด็นปัญหาที่ต้องตัดสินใจ เป็นองค์ประกอบที่สองที่ต้องให้ความสำคัญ ปัญหาที่ ต้องตัดสินใจนั้นจำแนกได้หลายประการ เช่น จำแนกตามโรคโครงสร้างและระบบงานบกพร่อง โรค พฤติกรรมบกพร่อง และโรคเทคโนโลยีและวิทยาการบกพร่อง เมื่อกำหนดปัญหาได้ชัดว่าเป็น ปัญหาเรื่องอะไรก็สามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้ถูกต้อง 3) ทางเลือกต่างๆ ที่บรรลุเป้าหมายได้ เป็น องค์ประกอบที่สามที่ต้องคำนึง ผู้บริหารต้อง พยายามที่จะค้นหาทางเลือกที่ดีกว่าอยู่เสมอและสร้าง ทางเลือกให้มากกว่า 2 ทางเลือก ในปัจจุบัน การบริหารองค์การมุ่งสู่การสร้างทางเลือกสู่การผลิต สินค้าและบริการที่ถูกกว่า มีคุณภาพสูงกว่า มีความรวดเร็ว มีการบริการที่ประทับใจมากกว่า นอกจากนี้ควรสร้างทางเลือกเพื่อมุ่งสู่การเรียนรู้ และสร้างนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นปัจจัยที่ มีความสำคัญต่อองค์การอีกด้วย 4) สภาวะการณ์ที่ทำการตัดสินใจ ในการตัดสินใจจำเป็นต้องคำนึงถึง สภาวะการณ์ที่ทำการ ตัดสินใจเป็นแบบใด ซึ่งมี 3 ประการ ได้แก่ สภาวะการณ์ที่แน่นอน เป็น สภาวะการณ์ที่ผู้ทำการตัดสินใจ ทราบทางเลือกต่างๆ และทราบถึงผลที่จะเกิดขึ้นของแต่ละทางเลือก อย่างดีด้วย การตัดสินใจดังกล่าว ย่อมมีโอกาสถูกต้องมากที่สุด เช่น ตัดสินใจนำเงินฝากธนาคารออม คำนวณดอกเบี้ยได้ชัดเจนใน ระยะสั้นและยาว สภาวะการณ์ที่เสี่ยง เป็นสภาวะการณ์ที่ผู้บริหาร ตัดสินใจทราบทางเลือกต่างๆ และทราบโอกาส ความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้นผู้บริหารจะตัดสินใจเมื่อ โอกาสที่จะได้รับผลประโยชน์ มากกว่าเสียประโยชน์ การตัดสินใจในสภาวะการณ์เสี่ยงผู้ทำการ ตัดสินใจต้องเรียนรู้ทำความเข้าใจ เรื่องทฤษฎีความน่าจะเป็นและแขนงการตัดสินใจ และสภาวะการณ์ ที่ไม่แน่นอน เป็นสภาวะการณ์ ที่ผู้ทำการตัดสินใจอาจทราบทางเลือกต่างๆ แต่ไม่ทราบผลที่อาจจะ เกิดขึ้นในแต่ละทางเลือกโดยไม่ สามารถคาดคะเนความน่าจะเป็นของแต่ละทางเลือกภายใต้

สภาการณ์ดังกล่าว ผู้ทำการตัดสินใจ จึงไม่ควรตัดสินใจใดๆ ลงไปจนกว่าจะมีข้อมูลสารสนเทศที่น่าเชื่อถือมากกว่าที่มีอยู่

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรมีกิจกรรมของสถาบันออกสู่สาธารณชนอย่างสม่ำเสมอ

8.1.2 ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต แผ่นพับป้ายโฆษณา สื่อสิ่งพิมพ์ฯ ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เชิงคุณภาพแบบเจาะลึก เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการทำงานด้านการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนการศึกษาต่อไป

8.2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตอื่น ๆ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพื่อทราบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ

9. เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2552). แนวโน้มการศึกษาไทยในครึ่งทศวรรษหน้า. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2560. จาก <http://learners.in.th/blog/jintana-eti-5301/246139>
- จิระเดช อุ้วสวัสดิ์. (2551). แก่ปมอุดมศึกษาจี้รัฐตั้งกระทรวงฯ. หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ. 4009(12 มิถุนายน 2551). 35.
- ถวัลย์ วรเทพพุดพิงศ์. (2530). แนวความคิด กระบวนการ และโครงสร้างการตัดสินใจ. เอกสารทางวิชาการประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ.
- ปวิณ พงษ์โอภาส, สมพร พวงเพชร, รัชชนก สวนสีดา (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอเมืองจังหวัดลพบุรี. วารสารการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. 5(1). 26-33.
- พิศมัย เพียรเจริญ. (2554). ลักษณะของนักศึกษาและเหตุผลที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี. รายงานการวิจัย. งานหลักสูตรและพัฒนาคณาจารย์ กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

- รัตติกาล สารกอง. (2551). **ปัจจัยจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
ของนักเรียนในเขตพื้นที่สูง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 2.** กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรพจน์ บุษราคัมวดี. (2551). **องค์การและการจัดการ.** ปทุมธานี : คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สมาน อัสวภูมิ. (2551). **การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ : แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ.**
พิมพ์ครั้งที่ 4. อุบลราชธานี : อุบลกิจออฟเซทการพิมพ์.

10. คำขอบคุณ

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย อันประกอบด้วย
พระมหาอรุณ ปญญารุโณ คณบดีคณะสังคมศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจวบ ประเสริฐสังข์
หัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ศรีคำมูล ดร.กัญจิรา
วิจิตรวัชรารักษ์ และ อาจารย์บุญล่ำ จันทอง ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า เป็นผู้เชี่ยวชาญในการ
ตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธี และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย
ซึ่งท่านทั้งหลายได้ช่วยแนะนำแก้ไขให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะ
คุณครูและนักเรียนโรงเรียนวังน้อย (พนมยงค์วิทยา) โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย โรงเรียน
วิเชียรกลิ่นสุคนธ์อุปถัมภ์ และโรงเรียนหนองแค "สรกิจพิทยา" ที่กรุณาตอบแบบสอบถาม พร้อมกับการ
ข้อมูลที่หลากหลายตามแบบของการวิจัย รวมทั้งแหล่งข้อมูลอื่นๆที่ผู้วิจัยนำมาประกอบอ้างอิงจนทำ
ให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับโรงเรียน

ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

The Development of Inclusive Education Management A Guideline for School under Roi Et Primary Education Service Area Office 1

นิศากร จิตวิวงศ์¹, ลักขณา สิริวัฒน์²

Nisakhon Jitiwong¹, Lakkana Sariwat²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : bunyanut@windowslive.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพพึงประสงค์การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 2)พัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 40 คน และครูผู้สอน จำนวน 40 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายจากโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวมอำเภอเมืองร้อยเอ็ด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1)แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม 2)แบบสัมภาษณ์และ3)แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Graduate Student. Master of Education (Educational Administration and Development) Mahasarakham University, Thailand.

²อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Lecturers in Educational Psychology and Guidance Department. Faculty of Education. Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 16 เมษายน 2563; แก้ไขบทความ: 20 พฤษภาคม 2563; ตอรับการตีพิมพ์: 25 พฤษภาคม 2563

Received: April 16, 2020; Revised: May 20, 2020; Accepted: May 25, 2020

ผลการวิจัยพบว่า 1)สภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพพึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2)ผลการประเมินการแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 พบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ : 1. แนวทางการจัดการศึกษา 2. การศึกษาแบบเรียนรวม 3. นักเรียนพิการ

ABSTRACT

The objective of this research article were to 1) study the current state and the desirable state of inclusive education management for school under Roi Et Primary Education Service Area Office 1, 2) development guideline of inclusive education management for school under Roi Et Primary Education Service Area Office 1. The samples group were 40 administrators and 40 teachers from school with inclusive education management in Muang Roi Et District, selected by simple random sampling method. Research instruments were 1)the inclusive education management 's current state and the desirable state questionnaires, 2)interview, and 3)the inclusive education management guideline's suitability assessment and possibility assessment forms. The statistics used for data analysis were mean and standard deviation.

The research result were found: 1. The current state of inclusive education management for school under Roi Et Primary Education Service Area Office 1 overall were at high levels and the desirable state overall were at highest levels.2. The result of guideline of inclusive education management for school under Roi Et Primary Education Service Area Office 1 with suitability assessment and possibility assessment both overall were at highest levels and when considered on each aspects were found that all aspects had suitability assess and possibility assess were at highest levels.

Keywords : 1. Education Management Guideline 2. Inclusive Education 3. Disabilities Students

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กำหนดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี เรื่องสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาในมาตรา 10 ระบุว่าการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ ให้จัดตั้งแต่แรกเกิด หรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อบริการและ ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง (กรมการพัฒนารัฐบาล, 2551 : 5)

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ที่ระบุถึงสิทธิทางการศึกษาของคนพิการในการได้รับโอกาส และบริการทางการศึกษาในทุกระบบและทุกรูปแบบที่หลากหลายอย่างมีคุณภาพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามศักยภาพของแต่ละบุคคล มาตรา 5 กำหนดให้คนพิการมีสิทธิและได้รับการศึกษา ดังนี้ 1) ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา 2)เลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและ รูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น 3) ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ ของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล จากความสำคัญดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศ นโยบายด้านการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษว่า “ปี 2559 ปีแห่ง ความร่วมมือด้านการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ” และกำหนดจุดเน้นด้านผู้เรียน ด้านที่ 2 การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) ที่ระบุแนวทาง มาตรการในข้อที่ 2 ไว้ว่า จัดให้มีหน่วยงานและผู้รับผิดชอบงานการศึกษาพิเศษโดยเฉพาะ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาย่างชัดเจนเพื่อขับเคลื่อนแนวทางความร่วมมือ ด้านการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไปสู่ความสำเร็จ และกำหนดไว้ในมาตรา 19 ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่ดำเนินการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการเรียนรวม การนิเทศกำกับ ติดตามเพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามที่กฎหมายกำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 3-9)

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในรูปแบบการเรียนรวมโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 นี้ ได้ดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบัน มีโรงเรียนในโครงการเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จำนวน 45 โรงเรียน โดยมีการจัดการเรียนการสอน

ให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 9 ประเภท จากการดำเนินการที่ผ่านมาพบว่าโรงเรียนยังประสบปัญหาในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติ เช่น ด้านบุคลากร มีปัญหาเกี่ยวกับครูขาดความรู้และขาดทักษะในการคัดกรองเพื่อระบุประเภทความพิการ ให้ผลการคัดกรองที่ได้ไม่ชัดเจน และผิดประเภทซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการวางแผนพัฒนาตามความต้องการจำเป็นพิเศษดังที่ปรากฏ ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอีกทั้งยังขาดความรู้และทักษะในเรื่องการวัดและประเมินผล รวมถึงผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญอย่างจริงจังเนื่องจากมีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบมากและคิดว่าไม่ใช่กลุ่มสาระวิชาหลักที่ต้องยกระดับผลสัมฤทธิ์ จึงไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติงานในด้านนี้เท่าที่ควร และอีกประการหนึ่งที่เป็นปัญหาสำคัญ คือมีการเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบงานการจัดการเรียนร่วมในระดับโรงเรียนบ่อยๆ สำหรับตำแหน่งพี่เลี้ยงเด็กพิการที่ได้รับจัดสรรมาให้ เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือครูการศึกษาพิเศษในการดูแลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม พบว่ามีหลายโรงเรียนที่มอบหมายให้พี่เลี้ยงเด็กพิการทำงานผิดวัตถุประสงค์ที่วางไว้โดยพี่เลี้ยงเด็กพิการไม่ได้ ทำหน้าที่ดูแลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอย่างเต็มที่ เต็มเวลาปฏิบัติงานในหน้าที่อื่นๆ ที่ผู้บริหาร มอบหมาย หรือ ทำหน้าที่สอนแทนครูประจำการในกลุ่มสาระที่โรงเรียนขาดแคลน ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่มี ผลต่อความสามารถในการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนซึ่งทำให้ส่งผล ต่อการพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1, 2556 : 11)

การจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ จะประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในอันที่จะสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวางแผน และพัฒนาการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม สำหรับโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม สำหรับโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบันและสภาพอันพึงประสงค์ ของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม สำหรับโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

3.2 ได้แนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม สำหรับโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม สำหรับสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูจำนวน 45 โรงเรียน จำนวน 90 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 80 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม สำหรับสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

2.1 ตอนที่ 1 การศึกษา Best Practice จากโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ และครูที่รับผิดชอบงานเรียนรวม รวมทั้งสิ้น 6 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ (Best Practice) จากโรงเรียนขนาดใหญ่ 3 คน และโรงเรียนกลาง 3 คน และขนาดเล็ก 3 คน

2.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์

2.2 ตอนที่ 2 การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

2.2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม จำนวน 5 คน ประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คนซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะและให้แนวคิดในการปรับปรุงแนวทางให้มีความสมบูรณ์และประเมินความเหมาะสม

และความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

2.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม สำหรับโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 2 ด้านระดับปานกลาง 2 ด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ด้านนักเรียน ($\bar{X} = 3.63$) ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 3.63$) ด้านเครื่องมือ ($\bar{X} = 3.63$) และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.63$) ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.86$) ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 4.84$) ด้านนักเรียน ($\bar{X} = 4.75$) และด้านเครื่องมือ ($\bar{X} = 4.68$) ตามลำดับ

5.2 ผลการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรวมสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 พบว่า

5.2.1 ด้านนักเรียน ควรพัฒนาศักยภาพของนักเรียนในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยใช้กิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพพร้อมทั้งต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยต้องมีการดำเนินงานในรูปของกิจกรรม ดังนั้นต้องได้รับความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้ปกครอง ชุมชน ครู ผู้บริหาร เพื่อนนักเรียน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในเวลาเรียนและหลังเลิกเรียน

5.2.2 ด้านสภาพแวดล้อมควรจัดให้ห้องเรียนมีบริการอุปกรณ์จำเป็น มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอและเหมาะสมกับนักเรียน ภายในอาคารเรียนควรปรับสภาพอุปกรณ์ต่างๆ เช่น ประตูบันได พื้นห้องน้ำ แสงสว่างให้เหมาะสม ภายนอกห้องเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียน ควรมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศย้อนหลังไว้จนกว่านักเรียนจะจบการศึกษา

5.2.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรพัฒนากลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อนเป็นกรณีพิเศษ และโรงเรียนควรมีกิจกรรมที่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษทำร่วมกับนักเรียนปกติมากที่สุด ควรมีการประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญเรื่องการจัดการศึกษาพิเศษมาให้การอบรมหรือมาให้ความรู้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ทั้งวิธีทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มีการจัดทำสื่อเฉพาะที่

ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการวัดประเมินผลและผู้บริหารควรมีการนิเทศกำกับติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง

5.2.4 ด้านเครื่องมือ ควรมีการกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ พันธกิจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอย่างชัดเจน มีแผนงาน และโครงการรองรับ ใ้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและดำเนินงาน จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ จัดฝึกอบรมการจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ การเขียน IEP IIP ให้ครูผู้สอน จัดหาสื่อและเครื่องมืออำนวยความสะดวกตามประเภทความบกพร่องของนักเรียน และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคล

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพพึงประสงค์การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากครูผู้สอนยังมีปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาตามศักยภาพระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติในชั้นเรียน เพราะครูต้องรับภาระงานสอนทั้งเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งอาจมีหลายประเภทของความพิการและการสอนเด็กพิเศษในห้องรวมกับเด็กปกติจำเป็นต้องใช้เวลาจำนวนมากและจำเป็นต้องดูแลเด็กปกติอื่นๆ ด้วย ทำให้การเรียนการสอนทำได้ไม่เต็มที่ จัดการเรียนการสอนลำบาก มีเวลาไม่พอในการวางแผนการจัดการจัดการตามแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลสอดคล้องกับ รดา ธรรมพูนพิสัย (2556 : 240-241) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาในโรงเรียนนำจัดการเรียนรวมเรียงตามลำดับจากด้านที่มีปัญหามากไปหาน้อย คือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านนักเรียน ด้านเครื่องมือ และด้านสภาพแวดล้อม และในภาพรวมสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก

6.2 การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านเครื่องมือแนวทางการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวม ได้แก่

6.2.1 ด้านนักเรียน ควรส่งเสริมนักเรียนทั่วไปให้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยต้องเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม แก่เด็กทั้งสองกลุ่ม และเสริมทักษะทางวิชาการตามศักยภาพ ของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ มีการประเมินตามสภาพจริง จัดให้มีหลักสูตรสำหรับนักเรียนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แต่ละประเภท ครูต้องมีความรู้

มีเครื่องมือและใช้จิตวิทยาในการดูแลและจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นรายบุคคลผู้บริหารควรให้ความสำคัญสร้างความตระหนัก สร้างเจตคติที่ดี ให้ขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในโรงเรียนในการปฏิบัติงานด้านการเรียนรวมสอดคล้องกับ โสภาลักษณ์ ธารไชย (2554 : 98-104) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กนักเรียนพิการ กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดป่าเรไร อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่าแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนเทศบาลวัดป่าเรไร ด้านนักเรียนควรจัดให้มีการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนพิการก่อนการเรียนรวมจัดให้มีการสอนเสริมร่วมกับครูเรียนรวมเพื่อให้เด็กนักเรียนมีพัฒนาการที่ดี

6.2.2 ด้านสภาพแวดล้อม โรงเรียนเตรียมความพร้อมในเรื่องของห้องเรียนให้เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมและปลอดภัยเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และดำเนินชีวิตในโรงเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน มีบุคลากรทางการศึกษาที่พร้อมในการจัดการเรียนรวมผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง มีความพร้อมที่จะส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดการเรียนรวมสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รจเรข พยอมแย้ม (2553 : 117-123) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กพิการในโรงเรียนปกติ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กพิการในโรงเรียนปกติ ด้านสภาพแวดล้อม (Environments) ได้แก่ 1)ควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อเตรียมสถานที่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพของเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่างๆ 2)การจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นให้กับผู้บริหารและครูผู้สอนเพื่อให้เกิดความรู้ความเชี่ยวชาญในการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

6.2.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีการศึกษาหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรวมเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้อีก่อนจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) แล้วดำเนินการตามแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ที่วางไว้ จัดหา ผลิตและใช้เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลือทางการศึกษา ในการพัฒนาผู้เรียนตามความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษามีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายสอดคล้องกับผู้เรียนเฉพาะบุคคล จากนั้นประเมินผลและสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้ สรุปผลการจัดการเรียนรู้ และรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินกิจกรรมให้กับทางโรงเรียนได้รับทราบ และรายงานไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รจเรข พยอมแย้ม (2553 : 117-123) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กพิการในโรงเรียนปกติ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กพิการในโรงเรียนปกติ ด้านการจัดการเรียนรู้ (Activities) ได้แก่ 1)ควรมีการนิเทศติดตามผลอย่างเป็นระบบและนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรวม

อย่างต่อเนื่อง 2) ควบคุมครูผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้มีภาระงานอื่นน้อยลงและจัดครูที่มีความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษโดยเฉพาะสำหรับการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 3) ปรับหลักสูตรให้เหมาะกับสภาพเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย รวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

6.2.4 ด้านเครื่องมือ โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนรวมอย่างชัดเจน มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่ครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางฯ และสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรวมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุน การจัดการเรียนรวมอย่างเพียงพอและเหมาะสม มีความพร้อมในการพัฒนา สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรวม และมีการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ การกระจายอำนาจการมีส่วนร่วม การบริหารตนเอง และการตรวจสอบและถ่วงดุล สอดคล้องกับ รจเรข พยอมแย้ม (2553 : 117-123) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กพิการในโรงเรียนปกติ ผลการศึกษาพบว่า ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณ บุคลากรนักวิชาชีพ และสื่อเป็นการเฉพาะเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษหลากหลายประเภท และการกำหนดทิศทางการนโยบาย จุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาระบบการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 ควรส่งเสริมการนำรูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 ไปใช้ในสถานศึกษา โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวมหรือโรงเรียนอื่นๆ ที่มีเด็กพิการเรียนรวมในสถานศึกษาโดยเน้นการขับเคลื่อนการดำเนินการตามกรอบวงจรคุณภาพ PDCA และจัดการอบรมสัมมนา เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิผลจริง

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ผู้บริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวมควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อการเป็นผู้นำในการนำรูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของสถานศึกษาไปใช้ สามารถชักจูงจิตใจครูผู้ปกครอง ชุมชนและนักเรียน เพื่อให้ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมมุ่งสู่ความสำเร็จได้ตามมาตรฐานที่กำหนดและมีคุณภาพอย่างยั่งยืน

7.2.2 ครูผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรศึกษารายละเอียดของรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจนเพื่อจะได้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ครบขั้นตอนอันจะนำไปสู่การบริหารจัดการเรียนรวมที่มีคุณภาพ

7.2.3 ครูผู้สอนเด็กพิเศษเรียนรวม ควรปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐาน วิทยฐานะด้วยความมุ่งมั่นทุ่มเท การสอนอย่างเต็มเวลาและเต็มความสามารถเพื่อพัฒนาเด็กพิเศษให้มีคุณภาพบรรลุเป้าหมายตามหลักสูตร มีความรู้ความเข้าใจในการสอนและใช้เทคนิคการสอนยอมรับ สงสารและเห็นใจ เด็กพิเศษ จัดหาสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับประเภทเด็กพิการ จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และดำเนินการตามแผนจนเกิดประสิทธิผล ใช้เครื่องมือการวัดและประเมินพัฒนาการความก้าวหน้าของเด็กพิเศษอย่างหลากหลาย มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้พร้อมกับจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ฝึกให้เด็กพิเศษมีปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อนอย่างสม่ำเสมอ ครูต้องมีคุณวุฒิและความรู้ความสามารถในด้านการจัดการเรียนรวม เข้ารับการอบรมสัมมนา พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการสอน อันจะส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการเรียนรวมให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถนำการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มาแก้ไขปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7.3.2 ควรศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการเรียนรวมประสบผลสำเร็จสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เพื่อนำมาพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7.3.3 ควรศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ในขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันออกไปเพื่อให้ได้การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับโรงเรียนในบริบทและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันและได้แนวทางในการบริหารจัดการเรียนรวมที่หลากหลายยิ่งขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนารวมชน. (2551). การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2551). **พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551.**
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- รจเรข พยอมน้อย. (2553). **การบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิการในโรงเรียนปกติ.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รดาธรรมพูนพิสัย. (2556). **สภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นราธิวาส.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- โสภณลักษณ์ ธารไชย. (2554). **การจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กนักเรียนพิการ กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดป่าไร่ อำเภอมือ จังหวัดร้อยเอ็ด.** วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1.(2556). **แผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเรียนร่วมและเรียนรวม ปีงบประมาณ 2556.** ร้อยเอ็ด : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.ลักขณา สริวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจน์ เรืองมนตรี ที่ได้กรุณาให้แนวคิดให้คำแนะนำ ตลอดจนการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องทุกขั้นตอนของการวิจัยจนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง และขอขอบคุณคณะผู้ทรงคุณวุฒิ คณะผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรโรงเรียนแกนนำ รวมถึงเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ และครอบครัว ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือ อนุเคราะห์ และส่งเสริมให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงโดยสมบูรณ์

การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

The Development of STEM Education Management Guidelines in Schools

under the Office of Secondary Education Service Area 32

ปูชนีย์ ช่วยไธสง¹, พีรศักดิ์ วรรณทร์²

Poochanee Chuaythaisong¹, Peerasak Worrachat²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : Poochaneteach@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา 2)พัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 โดยการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษา 33 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูรวม 132 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษา แบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 การศึกษาการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา ที่เป็นที่ยอมรับและแบบวิธีปฏิบัติที่ดี กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู โรงเรียนละ 3 คน รวม 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ตอนที่ 2 การยกร่างแนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา ตอนที่ 3 การตรวจสอบยืนยันประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Graduate Student. Master of Education (Educational Administration and Development) Mahasarakham University, Thailand.

²อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Lecturers to Department of Curriculum and Instruction Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 18 เมษายน 2563; แก้ไขบทความ: 20 พฤษภาคม 2563; ตอรับการตีพิมพ์: 25 พฤษภาคม 2563

Received: April 18, 2020; Revised: May 20, 2020; Accepted: May 25, 2020

โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบ ยืนยันแนวทางโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เลือกแบบเจาะจง ตอนที่ 4 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งทำหน้าที่ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น โดยรวมเท่ากับ 0.75 2. แนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบกลไกดำเนินการ 4) วิธีดำเนินการ มี 6 ด้าน คือ ด้านนโยบายและแผนพัฒนาสะเต็มศึกษา ด้านหลักสูตรสะเต็มศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ด้านการประเมินผลสะเต็มศึกษา ด้านการพัฒนาบุคลากรสะเต็มศึกษา และด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมสะเต็มศึกษา 5) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยแนวทางมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาแนวทาง 2. การบริหาร 3. สะเต็มศึกษา

ABSTRACT

The objective of this research article were to 1) investigate the recent state and desired state of STEM education management, 2) develop STEM education management guidelines in school under the Office of Secondary Education Service Area 32. The study was separated into 2 phases which were following; the first phase was examining the recent state and desired state of STEM education management in school. The sample was 33 schools and the informants were 132 principals and teachers which chosen by stratified random sampling. The second phase was development STEM education management guidelines in school which divided into 4 steps were the first step, investigation of best practice and accepted STEM education management. The 9 informants included principals and teachers, 3 people per a school which chosen by purposive sampling. The second step was drafting STEM education management

guidelines in school. Then the third step was verification and consideration about the suitability and possibility of the guidelines which verified and ensured the guidelines by informants with using focus group discussion consisted of 7 professors chosen by purposive sampling. The fourth step was consideration of suitability and possibility of the guidelines which considered by 7 professors chosen by purposive sampling. The research tools were questionnaire, interview form, focus group discussion form, consideration form of suitability and possibility of the guidelines. The statistic used in this study was mean, standard deviation and Priority Need Index.

The research result were found: 1. The recent state of STEM education management under the Office of Secondary Education Service Area 32 was in the moderate level and the desired state was generally in the highest level whereas the value of Priority Need Index totally was at 0.75. 2. STEM education management guidelines in school under the Office of Secondary Education Service Area 32 consisted of 5 elements were 1) principles 2) objectives 3) implementation system 4) procedures included 6 aspects were development plan and policy of STEM education, STEM education curriculum, learning activities to STEM education, assessment for STEM education, human resource development for STEM education, cooperative network for STEM education and 5) achievement condition aspect which the according guidelines was suitable at the highest level and totally also possible in the highest level.

Keywords : 1. Guidelines Development 2. Management 3. STEM Education

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศและทรัพยากรมนุษย์ ในปัจจุบันทั่วโลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ผู้คนที่แตกต่างกันมาอาศัยและทำงานอยู่ร่วมกันก่อให้เกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ส่งผลให้การทำงานจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในด้านการจัดการศึกษา จะต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์โลกเพื่อการเตรียมและพัฒนากำลังคนให้ก้าวทันต่อกระแสอาชีพในปัจจุบัน (สำนักบริหารงานกรมมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2558 : 10)

สะเต็มศึกษาเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่บูรณาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์ โดยเน้นการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงและการประกอบ

อาชีพในอนาคต ซึ่งปัจจุบันพบปัญหาหลายประการ คือ ผู้เรียนสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีลดลง การประเมินผลวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในระดับประเทศและระดับนานาชาติมีคุณภาพต่ำและการจัดการศึกษาไม่สนองความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ ดังนั้น สะเต็มศึกษาจึงมีความจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาและพัฒนากำลังคนให้มีความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560 : 4-16) ประเทศไทยโดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เสนอแนวทางและดำเนินการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนแบบสะเต็มศึกษามาแล้วระยะหนึ่ง แต่ยังพบปัญหา คือ การบริหารจัดการสะเต็มศึกษาที่ไม่เป็นระบบทำให้สถานศึกษาไม่สามารถขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติได้ เพราะขาดกลไกในการประสานความร่วมมือ บุคลากรไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และไม่มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน ส่งผลให้ไม่สามารถขยายผลสะเต็มศึกษาให้กว้างขวาง ครอบคลุมทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559 : 168) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ได้มีการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสะเต็มศึกษา โดยได้ยึดแนวทางของส่วนกลางมาใช้ แต่ยังพบปัญหา ได้แก่ แนวทางของส่วนกลางไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้และการพัฒนาครูบุคลากรสะเต็มศึกษาไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้บุคลากรไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาสู่การปฏิบัติได้ นอกจากนี้ จากรายงานผล การประเมินด้านผู้เรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์การทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น ผู้บริหารต้องมีส่วนร่วมช่วยในการบริหารจัดการและครูผู้สอนต้องเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการคิดขั้นสูงและทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32, 2561 : 42)

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูกลุ่มงานบริหารวิชาการ โรงเรียนคูเมืองวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จึงสนใจวิจัยเพื่อการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา โดยผลการศึกษาที่ได้รับสามารถนำมาร่างเป็นแนวทางเพื่อใช้พัฒนาครูและนักเรียนและเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

3.2 ได้แนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ที่สามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา ให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพได้

3.3 เป็นข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 นำแนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา ไปใช้ในการวางแผนการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา ประชากร คือ สถานศึกษา จำนวน 66 โรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครู รวม 264 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษา จำนวน 33 โรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครู รวม 132 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยเทียบประชากรกับตารางเครจซี่และมอร์แกน และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 103) เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา ที่มีค่า IOC เท่ากับ 0.95 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นมา กำหนดกรอบการศึกษาสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและแบบวิธีปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา (ระยะที่ 2)

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา ผู้วิจัยแบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอน 1 การศึกษาสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและแบบวิธีปฏิบัติที่ดี ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและแบบวิธีปฏิบัติที่ดี จำนวน 3 โรงเรียน รวม 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์สถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและแบบวิธีปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยนำมาสรุปประเด็นและวิเคราะห์โดยการพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อใช้ในการร่างแนวทางต่อไป

ขั้นตอน 2 การร่างแนวทาง โดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวคิดและหลักการร่างแนวทาง จากนั้นนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ลำดับความต้องการจำเป็นและผลการศึกษาศาสนศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อยกร่างแนวทาง (ฉบับที่ 1) สำหรับให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบยืนยันในลำดับต่อไป

ขั้นตอน 3 การตรวจสอบยืนยันแนวทาง โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ ร่างแนวทาง (ฉบับที่ 1) และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ได้แนวทางฉบับสมบูรณ์เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ขั้นตอน 4 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ (ชุดใหม่) จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ปราบกฏตามตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน

การบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	\bar{X}	S.D.	ระดับการดำเนินงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับการดำเนินงาน
1. ด้านนโยบายและแผนพัฒนาสะเต็มศึกษา	2.83	0.76	ปานกลาง	4.75	0.45	มากที่สุด
2. ด้านหลักสูตรสะเต็มศึกษา	3.06	0.79	ปานกลาง	4.68	0.50	มากที่สุด
3. ด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา	2.84	0.84	ปานกลาง	4.72	0.48	มากที่สุด
4. ด้านการประเมินผลสะเต็มศึกษา	3.15	0.75	ปานกลาง	4.77	0.47	มากที่สุด
5. ด้านการพัฒนาบุคลากรสะเต็มศึกษา	2.84	0.77	ปานกลาง	4.72	0.51	มากที่สุด
6. ด้านสร้างเครือข่ายมีส่วนร่วมสะเต็มศึกษา	1.94	0.82	น้อย	4.77	0.49	มากที่สุด
เฉลี่ยโดยรวม	2.78	0.78	ปานกลาง	4.74	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.78$, S.D. = 0.78) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน อยู่ในระดับน้อย 1 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประเมินผลสะเต็มศึกษา ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 0.75) รองลงมา คือ ด้านหลักสูตรสะเต็มศึกษา ($\bar{X} = 3.06$, S.D. = 0.79) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมสะเต็มศึกษา ($\bar{X} = 1.94$, S.D. = 0.8 2)สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประเมินผลสะเต็มศึกษา ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.47) และด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมสะเต็มศึกษา ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.49) รองลงมา คือ ด้านนโยบายและแผนพัฒนาสะเต็มศึกษา ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.45) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านหลักสูตรสะเต็มศึกษา ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.50)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) และลำดับความต้องการจำเป็น โดยรวมและรายด้าน

การบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา	D	I	PNI _{modified}	ลำดับความต้องการจำเป็น
1. ด้านนโยบายและแผนพัฒนาสะเต็มศึกษา	2.83	4.76	0.68	3
2. ด้านหลักสูตรสะเต็มศึกษา	3.06	4.68	0.53	5
3. ด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา	2.84	4.72	0.66	2
4. ด้านการประเมินผลสะเต็มศึกษา	3.15	4.77	0.51	4
5. ด้านการพัฒนาบุคลากรสะเต็มศึกษา	2.84	4.72	0.66	2
6. ด้านสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมสะเต็มศึกษา	1.94	4.77	1.45	1
โดยรวม	2.78	4.74	0.75	

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวมเท่ากับ 0.75 ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ที่มีค่าค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) สูงสุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมสะเต็มศึกษา (PNI_{modified} = 1.45) ด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (PNI_{modified} = 0.66) ด้านการพัฒนาบุคลากรสะเต็มศึกษา (PNI_{modified} = 0.66) ผู้วิจัย

นำมากำหนดกรอบการศึกษาสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและแบบวิธีปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการเพิ่มเติมศึกษาในสถานศึกษา (ระยะที่ 2)

5.2 การพัฒนาแนวการบริหารจัดการเพิ่มเติมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 1) ผลการศึกษาการบริหารจัดการเพิ่มเติมศึกษาในสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและแบบวิธีปฏิบัติที่ดี พบว่า การบริหารจัดการเพิ่มเติมศึกษาในสถานศึกษามีการดำเนินการ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและแผนพัฒนาเพิ่มเติมศึกษา ด้านหลักสูตรเพิ่มเติมศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมศึกษา ด้านการประเมินผลเพิ่มเติมศึกษา ด้านการพัฒนาบุคลากรเพิ่มเติมศึกษา และด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมเพิ่มเติมศึกษา โดยแต่ละด้านมีวิธีการดำเนินการอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งผู้วิจัยนำผลการศึกษานี้ไปใช้ยกร่างแนวทางการบริหารจัดการเพิ่มเติมศึกษาในสถานศึกษา 2) ผลการยกร่างแนวทางการบริหารจัดการเพิ่มเติมศึกษาในสถานศึกษา พบว่า แนวทาง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) ระบบกลไกดำเนินการ (4) วิธีดำเนินการ มี 6 ด้าน คือ ด้านนโยบายและแผนพัฒนาเพิ่มเติมศึกษา ด้านหลักสูตรเพิ่มเติมศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมศึกษา ด้านการประเมินผลเพิ่มเติมศึกษา ด้านการพัฒนาบุคลากรเพิ่มเติมศึกษา และด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมเพิ่มเติมศึกษา ซึ่งวิธีการดำเนินการแต่ละด้านได้จากผลศึกษาการบริหารจัดการเพิ่มเติมศึกษาในสถานศึกษาที่มีแบบวิธีปฏิบัติที่ดี (5) เจื่อนไขความสำเร็จได้ร่างแนวทางการบริหารจัดการเพิ่มเติมศึกษาในสถานศึกษา (ฉบับที่ 1) ซึ่งผู้วิจัยนำผลการศึกษานี้ไปตรวจสอบยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป 3) ผลการตรวจสอบยืนยันแนวทางจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า องค์ประกอบของแนวทางครบถ้วน วัตถุประสงค์และกลไกดำเนินการมีความเหมาะสม หลักการต้องปรับการเขียนให้เห็นความสำคัญและปัญหาตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงระดับเขตพื้นที่การศึกษา วิธีดำเนินการต้องเพิ่มขึ้นตอนให้ครอบคลุม PDCA ปรับข้อความและยุบรวมบางข้อให้กระชับ เจื่อนไขความสำเร็จต้องการเขียนเป็นเชิงปฏิบัติการได้จริง และควรนำเสนอเป็นแผนภาพหรือสัญลักษณ์ประกอบ เพื่อให้มีความน่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไข ได้แนวทางฉบับสมบูรณ์ ซึ่งผู้วิจัยนำผลการศึกษานี้ไปประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (ชุดใหม่) 4) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารจัดการเพิ่มเติมศึกษาในสถานศึกษา ปรากฏตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

แนวทางการบริหาร จัดการสะเต็มศึกษา ในสถานศึกษา	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ
1. หลักการ	4.43	0.53	มากที่สุด	4.51	0.53	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	5.00	0.00	มากที่สุด	4.71	0.49	มากที่สุด
3. กลไกดำเนินการ	4.59	0.49	มากที่สุด	4.86	0.38	มากที่สุด
4. วิธีดำเนินการ	4.61	0.44	มากที่สุด	4.53	0.49	มากที่สุด
5. เงื่อนไขความสำเร็จ	4.94	0.10	มากที่สุด	4.43	0.53	มากที่สุด
เฉลี่ยโดยรวม	4.71	0.31	มากที่สุด	4.61	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมของแนวทาง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.31) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) รองลงมา คือ เงื่อนไขความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.10) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลไกดำเนินการ ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.49) ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของแนวทางโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.48) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลไกดำเนินการ ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.38) รองลงมา คือ วัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.49) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เงื่อนไขความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.53)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาสู่สถานศึกษาอยู่ระหว่างการนำร่องนโยบาย สถานศึกษาบางแห่งได้ยึดแนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาของส่วนกลางมาใช้ แต่ยังไม่ครอบคลุมและแพร่หลาย เพราะประสบปัญหาหลายประการ คือ แนวทางของส่วนกลางไม่สามารถนำสู่การปฏิบัติในบริบทของสถานศึกษาได้ ประกอบกับการพัฒนาครูบุคลากรสะเต็มศึกษาขาดความต่อเนื่อง ทำให้บุคลากรสะ

เต็มศึกษาไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนสะเต็มศึกษาสู่การปฏิบัติได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32, 2562 : 42) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรแก้ว พรหมมา (2560 : 363-375) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามแนวทางสะเต็มศึกษาของโรงเรียนกรับใหญ่ ว่องกุศลกิจพิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งงานที่มีสภาพปัญหามากที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับแนวทางสะเต็มศึกษา และสอดคล้องกับ จำรัส อินทลาภพร และคณะ (2558 : 62-72) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาเป็นนโยบายสำคัญ โดยส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาให้ครบทุกโรงเรียน ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับความรู้ ประสบการณ์ เป็นผู้นำทางวิชาการ ตามรูปแบบการบริหารจัดการสะเต็มศึกษา ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ต้องการจำเป็นและท้าทายสำหรับการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559 : 4-5) สอดคล้องกับแนวคิดของ Bybee (2010 : 10-13) ได้เสนอว่า สะเต็มศึกษาเป็นแนวทางที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษ ที่ 21 จึงสอดคล้องยังสอดคล้องกับ Han, S., Capraro, R. and Capraro (2014 : 108-113) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ผลการศึกษา พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในรายวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้น และมีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงสุดในกลุ่มนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำและสอดคล้องกับ กมลฉัตร กล่อมอิม (2559 : 334-345) ได้ศึกษาการบริหารจัดการการเรียนรู้แบบบูรณาการสะเต็มศึกษา สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา พบว่า สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการสะเต็มศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6.2 จากการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 พบว่า แนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบกลไกดำเนินการ 4) วิธีดำเนินการ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิด Everard (1990 : 8-10) ได้เสนอว่า องค์ประกอบของแนวทางที่ดีต้องประกอบด้วย บริบท หลักการหรือแนวคิด วัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินงาน และเงื่อนไข ซึ่งสอดคล้องกับ มารุต พัฒนาผล (2557 : 84-85) ได้เสนอองค์ประกอบของแนวทาง คือ หลักการ วัตถุประสงค์ของแนวทาง ระบบและกลไก วิธีดำเนินงาน และเงื่อนไขความสำเร็จ นอกจากนี้ ผลการศึกษาการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและแบบวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) พบว่า การบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา

จะต้องมีวิธีดำเนินงานให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและแผนพัฒนาสะเต็มศึกษา ด้านหลักสูตรสะเต็มศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ด้านการประเมินผลสะเต็มศึกษา ด้านการพัฒนาบุคลากรสะเต็มศึกษา และด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมสะเต็มศึกษา สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559 : 25) ที่ได้วิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะนโยบาย การส่งเสริมการจัดการศึกษาด้านสะเต็มศึกษาของประเทศไทย พบว่า แนวปฏิบัติที่ดีในการขับเคลื่อน สะเต็มศึกษา ได้แก่ ด้านนโยบาย แผนพัฒนาสะเต็มศึกษา การผลิตและพัฒนาครูสะเต็ม การพัฒนา หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา การประเมินผลสะเต็มศึกษาและการสร้างความตระหนัก และการมีส่วนร่วมด้านสะเต็มศึกษาของภาคประชาคม

6.3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าแนวทาง มีองค์ประกอบครบถ้วน มีกระบวนการ ขั้นตอนการปฏิบัติที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้จริง เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาแนวทางตามกระบวนการที่ดี มีหลักการ และทฤษฎีรองรับ พร้อมทั้งได้รับการชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนได้รับการปรับปรุงแก้ไข โดยมีคู่มือการใช้แนวทางที่ชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2560 : 237-248) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25 พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1)แนวคิดและหลักการวัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2)องค์ประกอบของรูปแบบการบริหาร ส่วนที่ 3 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ ส่วนที่ 4 การประเมินผล ส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จและสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงไกร ทานะเวช (2561 : 182-187) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 พบว่า รูปแบบ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กลไกการดำเนินการวิธีดำเนินการและเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งทุกองค์ประกอบมีผลการ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ทั้งภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบงานวิจัย ดังกล่าวได้สร้างขึ้นโดยผ่านกระบวนการสร้างที่ดี ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงแก้ไขให้ ดียิ่งขึ้น โดยมีคู่มือการดำเนินการที่ชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถนำไปใช้สู่การปฏิบัติได้จริง

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาตระหนักและเห็น ความสำคัญของการพัฒนาด้านที่มีสภาพปัจจุบันต่ำสุด 3 อันดับแรก โดยควรส่งเสริมการสร้าง

เครือข่ายการมีส่วนร่วมส่งเสริมศึกษาให้มากยิ่งขึ้น จัดกิจกรรมศึกษาดูงานหรืออบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมศึกษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

7.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์สูงสุด 3 อันดับแรก โดยควรให้การสนับสนุนการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมส่งเสริมศึกษา ซึ่งสถานศึกษาควรจัดให้มีนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลส่งเสริมศึกษา ซึ่งเป็นขั้นตอนการดำเนินการที่ลงสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน นับว่าเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาดำเนินการบริหารจัดการส่งเสริมศึกษาในทุกด้าน เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

7.2.2 สถานศึกษาควรประยุกต์ใช้แนวทางการบริหารจัดการส่งเสริมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรวิจัยกลยุทธ์ในการบริหารจัดการส่งเสริมศึกษาในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล

7.3.2 ควรวิจัยแนวทางการบริหารจัดการส่งเสริมศึกษาที่จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

7.3.3 ควรวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการส่งเสริมศึกษาในสถานศึกษา

7.3.4 ควรวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการส่งเสริมศึกษาในสถานศึกษา

8. เอกสารอ้างอิง

กมลฉัตร กล่อมอิม. (2559). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการส่งเสริมศึกษาสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู.

วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์. 7(3). 75-87.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **คู่มือหลักสูตรอบรมครูส่งเสริมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ.

เกรียงไกร ทานะเวช. (2561). **การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการส่งเสริมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จรัส อินทลาภาพร และคณะ. (2558). แนวทางบริหารการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดส่งเสริมศึกษา.

วารสารวิชาการ ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 8(1). 62-74.

ฉัตรแก้ว พรหมมา. (2560). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามแนวทางส่งเสริมศึกษาของโรงเรียนรับใหญ่ว่องกุลศกกิจพิทยาคม. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา**. 13(3). 363-376.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- มารุต พัฒนาผล. (2557). **การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการรู้คิดและความสุขในการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). **คู่มือการอบรมครู ด้วยระบบทางไกล**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. (2562). **รายงานผลการดำเนินงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ประจำปีงบประมาณ 2561**. บุรีรัมย์ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). **นโยบายการส่งเสริมการจัดการศึกษาด้านสะเต็มศึกษาของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- _____. (2559). **รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายการส่งเสริมการจัดการศึกษาด้านสะเต็มศึกษาของประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2562. จาก <http://backoffice.thaiedresearch.org>
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2558). **การศึกษากับการพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2561). **การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25**. วารสารวิชาการคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 24(2). 237-249.
- Bybee, R. (2010). **Advancing STEM Education: A 2020 Vision**. Technology and Engineering Teacher.
- Deming, E. W. (1995). **Out of the Crisis**. USA. Massachusetts : The Massachusetts Institutes of Technology Center for Advanced Engineering study.
- Everard, B. and G. (1990). **Morris. Effective School Management**. London : Paul Chapman.
- Han, S., Capraro, R. and Capraro, M. M. (2014). **How Science, Technology, Engineering and Mathematics (STEM) Project-based Learning (PBL) affects High, Middle and Low Achievers Differently: The Impact of Student Factors on Achievement**. *International Journal of Science and Mathematics Education*. 13(5). 108-113.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศักดิ์ วรรณิตร อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม ธรรมทัศนานนท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ ตลอดจนคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และบุคลากรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ทุกท่านที่ได้ตรวจสอบ ประเมิน ให้คำชี้แนะและให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการวิจัย คุณค่าและประโยชน์ของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดาและบูรพาจารย์ที่ให้การอบรมสั่งสอน ให้มีสติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรมอันเป็นเครื่องชี้นำความสำเร็จในชีวิต

การพัฒนาสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

The Development of Information Systems for Academic Administration in
School under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2

บัลลังก์ จารย์คุณ¹, พีระศักดิ์ วรรณิตร²

Banlang Jarnkoon¹, Peerasak Worachat²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ.2562

Email : Banlangteach@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ 2)พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวน 191 คน ระยะที่ 2 การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยดำเนินการพัฒนางานระบบสารสนเทศ จากแนวคิดวงจรการพัฒนา ระบบ SDLC เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Graduate Student. Master of Education (Educational Administration and Development) Mahasarakham University, Thailand.

²อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Lecturers to Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 18 เมษายน 2563; แก้ไขบทความ: 20 พฤษภาคม 2563; ตอรับการตีพิมพ์: 25 พฤษภาคม 2563

Received: April 18, 2020; Revised: May 20, 2020; Accepted: May 25, 2020

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยและสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 2. การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยนำคอมพิวเตอร์มาช่วยในการจัดเก็บข้อมูล สร้างระบบสารสนเทศจากโปรแกรม Google Site เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน โดยใช้กระบวนการพัฒนาระบบสารสนเทศ 5 ขั้นตอน สรุปผลการดำเนินการวิจัยในวงรอบที่ 1 มีความเห็นตรงกันว่าควรมีการปรับปรุง แก้ไขในเรื่องของการใช้งานระบบ หน้าจอแสดงผลในระบบ และการกำหนดสิทธิ์ในการเข้าถึงข้อมูล เพราะผู้ใช้งานระบบสารสนเทศบางคนยังไม่สามารถที่จะใช้งานระบบสารสนเทศได้คล่อง จึงต้องทำความเข้าใจในระบบ การพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์ การนิเทศ กำกับ ติดตาม จาก การสังเกตสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถาม เพื่อปรับปรุงแก้ไขการใช้งานระบบสารสนเทศ การดูแลรักษาตรวจสอบระบบผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ของระบบและการใช้ระบบโดยการนิเทศ กำกับ ติดตาม และการศึกษาคู่มือการใช้งาน ทำให้การประมวลผลข้อมูล การใช้งานในหน้าจอแสดงผลของระบบสารสนเทศ การเรียกใช้งานในส่วนของงานด้านต่างๆ ในระบบ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทำให้ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะการใช้ระบบสารสนเทศในการจัดเก็บข้อมูลได้และนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาระบบ ผลจากการพัฒนาในครั้งนี้ทำให้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีความถูกต้อง สมบูรณ์ เป็นปัจจุบันสามารถเรียกใช้งานข้อมูลได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาระบบ 2. การบริหารงานวิชาการ 3. ระบบสารสนเทศ

ABSTRACT

The objective of this research article were to 1) examine the recent state, 2)desired state and to develop the information systems for academic administration in school under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2. The study was separated into 2 phases included the first phase, investigation the recent state and desired state. The sample was 191 principal and teachers in school under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2 which were chosen by stratified random sampling. The second phase was development of information systems for academic administration in school under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2. The

research tools were questionnaire, interview form, observation form and interview form. The statistic used in this study was mean, standard deviation and Priority Need Index

The research result were found: 1. The recent state on the development of information systems for academic administration in school under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2 was in the less level and the desired state was generally in the highest level. 2. The development of information systems for academic administration in school under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2 initiated with using computers for information collecting, creating the information systems by Google Site Program for responding the performer needs with using the 5 steps of information systems development. The result of the first cycle suggested that it should be improved unanimously. The resolution started with system utilization, screen display system, data accessible determination because some users still could not use the information systems fluently, so they had to be trained. The development of second cycle was using strategies, supervision, monitoring and following up by observation, interview, and questionnaire to resolve information systems utilization including maintaining and verifying system for the author. The participants verified the systems related to the accuracy, effectiveness and utilization through supervision, monitoring, and manual consideration which result in the data processing, screen display of information systems and other parts utilization on the systems were efficient and effective. The according statement led to the participants were educated and also had skills in using the information systems for data collection and utilization as the objectives of systems development. The results of this development affected the information systems for academic administration in school under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2 was accurate, effective, up to date and accessible quickly and comfortably.

Keywords : 1. System Development 2. Academic Administration 3. Information Systems

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มีหลักการสำคัญคือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ รับผิดชอบต่อสังคมมีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่มีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยให้ดีขึ้น ให้คนไทยมีคุณธรรมจริยธรรม มีภูมิคุ้มกันต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต มุ่งองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม สนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมีระบบการบริหารจัดการการศึกษา มีประสิทธิภาพ โดยการมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 3-9) การบริหารการศึกษา เป็นกระบวนการที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่ผู้บริหารใช้ในกิจกรรมทางการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งในระบบและนอกระบบ ด้วยเทคนิค วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ (กมลรัตน์ แก่นจันทร์, 2560 : 14) เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการทุกด้านทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับหน่วยงานหรือระดับชาติ ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยที่มีระบบการศึกษาที่ไม่เป็นเอกภาพที่ดี ทำให้เป็นการยากที่จะวางแผนการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กล่าวได้ว่า ปัญหาเหล่านี้จะสามารถแก้ไขได้ตั้งแต่ต้นหากมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเข้ามาบริหารจัดการงานต่างๆ (ครรชิต มาลัยวงศ์, 2557 : 48) การพัฒนาระบบสารสนเทศงานวิชาการเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ สถานศึกษามีความเข้มแข็ง ในการบริหารและการจัดการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลประเมินผลซึ่งการจัดระบบสารสนเทศงานวิชาการในโรงเรียนควรจัดเพื่อให้เอื้อต่อ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พัฒนาแหล่งเรียนรู้และเป็นข้อเสนอแนะ สำหรับผู้บริหารและผู้บริหารปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการกับสถานศึกษา (พรธณินภา ภูผาดาว, 2559 : 33)

ปัจจุบันการดำเนินกิจกรรมในส่วนของงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จะดำเนินการได้ตามแผนงาน แต่งานวิชาการบางงานไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ตามแผนที่วางเอาไว้สิ่งที่เกิดขึ้นทำให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานวิชาการไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่วางไว้ ส่งผลให้การดำเนินงานวิชาการไม่สามารถจัดระบบข้อมูลสารสนเทศได้อย่างครบถ้วน จำนวนสารสนเทศไม่เพียงพอต่อการใช้งานและยังขาดประสิทธิภาพในการจัดเก็บข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 สามารถสรุปปัญหาได้ดังนี้ 1) ปัญหาด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไม่สอดคล้องกับสภาพชุมชน 2) ปัญหาด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ปัญหาด้านการวัดผล ประเมินผล และงานทะเบียนเทียบโอนผลการเรียนเนื่องจากมีหลายขั้นตอน การตรวจสอบเอกสารล่าช้า 4) ปัญหาด้านการนิเทศการศึกษาไม่เป็นไปตามกรอบระยะเวลาการนิเทศ และ 5) ปัญหาด้านการพัฒนาระบบการประกัน

คุณภาพภายในสถานศึกษา ควรจัดทำเป็นระบบสารสนเทศในการจัดเก็บข้อมูล มีการติดตามและประเมินผลการใช้งาน จำเป็นต้องใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการวางแผนปฏิบัติการของผู้บริหารสารสนเทศเพื่อใช้ในการติดตามตรวจสอบประเมินผลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ สามารถสรุปการดำเนินงานวิชาการได้ตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาเพื่อให้คุณภาพในการดำเนินงานของระบบสารสนเทศงานวิชาการในสถานศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2, 2561 : 5)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เพื่อใช้ในการจัดเก็บข้อมูลด้านการบริหารงานวิชาการ โดยดำเนินการพัฒนางานระบบสารสนเทศ จากแนวคิดวงจรการพัฒนา (The Systems Development Life Cycle) ของ Stair โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วยการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตการณ์ และการสะท้อนผล มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นปัจจุบัน มีความต่อเนื่องและเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

2.2 เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

3.2 เป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.3 เป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบสารสนเทศงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ออนไลน์ ด้านการวัดผล ประเมินผล และงานทะเบียนเทียบโอนผลการเรียน ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับหน่วยงานอื่นๆ ต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวน 353 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 353 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษากลุ่มงานบริหารวิชาการหรือครูหัวหน้ากลุ่มงานวิชาการ จำนวน 353 คน ครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศในสถานศึกษา จำนวน 353 คน รวม 1,059 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 63 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษากลุ่มงานบริหารวิชาการหรือครูหัวหน้ากลุ่มงานวิชาการ จำนวน 63 คน ครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศในสถานศึกษา จำนวน 65 คน รวม 191 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบประชากรกับตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 99-100) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับ ที่มีค่า IOC เท่ากับ 0.91 มีค่าค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นนำไปใช้ในการพัฒนาระบบสารสนเทศ (ระยะที่ 2)

ระยะที่ 2 การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้วิจัย จำนวน 1 คน ครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการ จำนวน 1 คน ครูผู้รับผิดชอบระบบสารสนเทศโรงเรียน จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ดูแลระบบสารสนเทศสำนักงานเขตพื้นที่ จำนวน 1 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 4 คน ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน และครูอาสาสมัคร จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์จำนวน 5 ฉบับ และแบบสอบถามจำนวน 3 ฉบับ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับโดยบรรยายผลและเขียนผลการศึกษาค้นคว้าในรูปของพรรณนาวิเคราะห์

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ปรากฏตามตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนา
ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมรายด้าน

การพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	\bar{X}	S.D.	ระดับการ ดำเนินงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับการ ดำเนินงาน
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา	2.30	0.68	น้อย	4.66	0.48	มากที่สุด
2. ด้านการพัฒนาระบบ การเรียนรู้	2.20	0.70	น้อย	4.67	0.47	มากที่สุด
3. ด้านการวัดผล ประเมินผล และ งานทะเบียนเทียบโอนผลการเรียน	2.17	0.67	น้อย	4.64	0.48	มากที่สุด
4. ด้านการนิเทศการศึกษา	2.13	0.66	น้อย	4.67	0.47	มากที่สุด
5. ด้านการพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษา	2.20	0.68	น้อย	4.72	0.48	มากที่สุด
เฉลี่ยโดยรวม	2.20	0.68	น้อย	4.67	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงาน
วิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยภาพรวมมี
การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย จำนวน 5 ด้าน
โดยด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 2.30$, S.D. = 0.68)
รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.20$, S.D. = 0.70) ส่วนด้านที่มีระดับการ
ปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 2.13$, S.D. = 0.66)

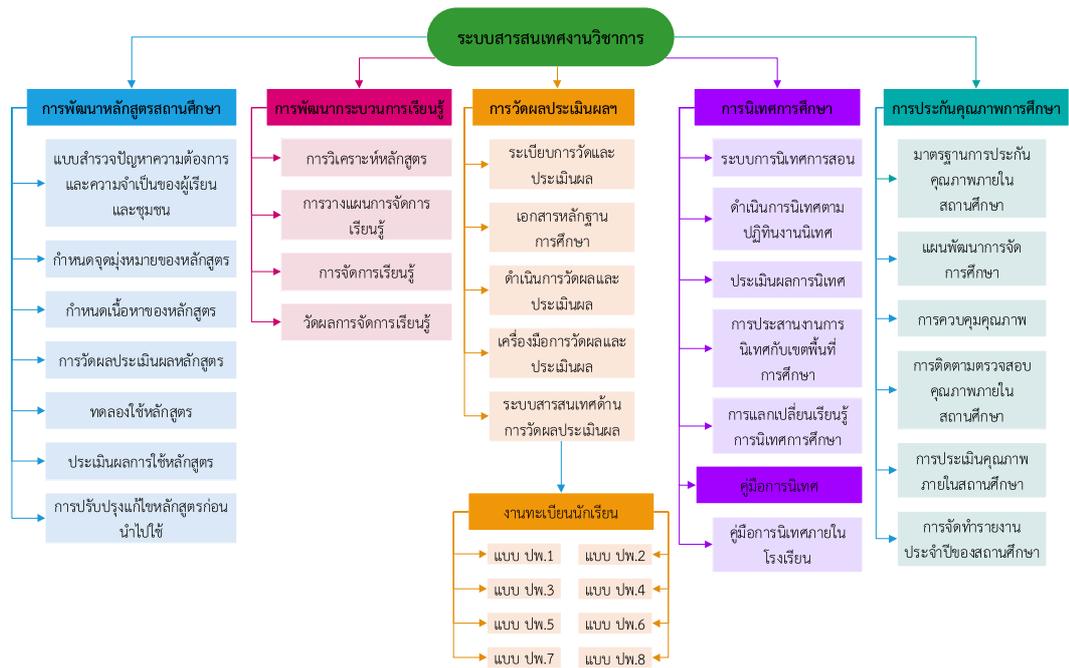
สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ
ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.48) รองลงมา คือ
ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.47) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการ
วัดผล ประเมินผล และงานทะเบียนเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.48)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI modified) และลำดับความต้องการจำเป็นโดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา	D	I	PNI _{modified}	ลำดับความ ต้องการจำเป็น
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	2.30	4.66	1.03	5
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	2.20	4.67	1.13	4
3. ด้านการวัดผล ประเมินผล และงานทะเบียนเทียบโอนผลการเรียน	2.17	4.64	1.15	2
4. ด้านการนิเทศการศึกษา	2.13	4.67	1.20	1
5. ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	2.20	4.72	1.14	3
เฉลี่ยโดยรวม	2.20	4.68	1.13	

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวมเท่ากับ 1.13 ลำดับความ
ต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 ที่มีค่า PNI_{modified} สูงสุด 3 ด้านได้แก่ ด้าน
การนิเทศการศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผล และงานทะเบียนเทียบโอนผลการเรียน และด้านการ
พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยนำด้านดังกล่าวมากำหนดกรอบในการ
พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 (ระยะที่ 2)

5.2 ผลการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 ตอนที่ 1 การวิเคราะห์และออกแบบระบบ
สามารถออกแบบจำลองการทำงานของระบบได้ ดังแผนภาพที่ 1 ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์และ
ออกแบบระบบสารสนเทศ มาออกแบบส่วนนำเข้าข้อมูล และส่วนแสดงผลลัพธ์ ของระบบ
ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 1 แบบจำลองการทำงานของระบบ

แผนภาพที่ 2 หน้าแรกของระบบ

ตอนที่ 2 ผลการประเมินระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ด้านการออกแบบ ด้านประสิทธิภาพ และด้านการใช้งานสรุปภาพรวมผลการประเมินประสิทธิภาพในการทำงานของระบบสารสนเทศโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย เพราะจากการพัฒนาระบบสารสนเทศในส่วนของงานวิชาการในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียน การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการนิเทศการศึกษา ยังไม่สามารถจัดระบบข้อมูลสารสนเทศได้ครบถ้วน ระบบเครือข่ายไม่เสถียร จำนวนข้อมูลสารสนเทศไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ระบบในการจัดเก็บข้อมูลไม่เพียงพอ และไม่ทันสมัย ส่งผลให้โรงเรียนขาดกระบวนการวางแผนการดำเนินการจัดการศึกษาที่ดี จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาระบบสารสนเทศงานวิชาการให้มีการจัดเก็บข้อมูลที่ทันสมัย สามารถเรียกใช้งานได้ง่าย และรายงานผลได้ตามต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับประยูรเทพพิทักษ์ศักดิ์ (2555 : 121-123) ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อ การบริหารสำนักงาน คณบดีมหาวิทยาลัยนครพนม ผลจากการวิจัยพบว่าปัญหาและอุปสรรคคือ ระบบเครือข่ายช้าไม่เสถียร ระบบป้องกันไวรัสไม่ทันสมัย ระบบจัดเก็บข้อมูลไม่เพียงพอ การเรียกใช้งานช้า จึงต้องพัฒนาระบบสารสนเทศโดยการเตรียมคนเพื่อฝึกอบรมวางแผนกำลังอัตราและเตรียมวัสดุครุภัณฑ์ เพื่อพัฒนาให้ระบบจัดเก็บเป็นหมวดหมู่ ทันสมัย ใช้งานง่าย ถูกต้องรวดเร็วและตรงตามความต้องการ

สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้มองเห็นความสำคัญของระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพราะระบบสารสนเทศส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจในการดำเนินงานต่างๆ ช่วยในการตัดสินใจ การวางแผนการดำเนินงานได้เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ วิชยุทธ์ เกตุอุดม (2556 : 87-90) ได้ศึกษาได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการบริหารอิเล็กทรอนิกส์ของ มหาวิทยาลัยพายัพ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้มีระดับความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์พอใจมากที่สุด โดยระบบสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้ในการ ติดต่อประสานงาน และสามารถช่วยในการป้องกันและจัดเก็บเอกสารได้ตามความต้องการ และสอดคล้องกับงานวิจัย ประพาวร มั่นคง (2558 : 74-96) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนา ระบบสารสนเทศเพื่อติดตาม วิทยานิพนธ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามผลการวิจัยพบว่า ผลสำรวจความต้องการใช้งานระบบสารสนเทศของอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิต มีระดับความ คิดเห็นต่อความต้องการใช้งานระบบสารสนเทศในระดับมากที่สุด

6.2 การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ การประชุมแบบระดมสมอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศ จากการดำเนินการพัฒนาทั้ง 2 วงรอบพบว่าสถานศึกษามีระบบที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศและผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจในการใช้งานระบบสารสนเทศนี้ สามารถใช้งานและจัดเก็บข้อมูลด้านต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วส่งผลให้ข้อมูลด้านงานวิชาการ มีความถูกต้องสมบูรณ์เป็นปัจจุบันและสามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับผลการศึกษา อติศักดิ์ พลศักดิ์ (2555 : 91-125) ได้พัฒนาระบบสารสนเทศงานวิชาการโรงเรียนบ้านหนองแก่ง เพื่อพัฒนาการดำเนินงานตามระบบสารสนเทศงานวิชาการในสถานศึกษามีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สารสนเทศด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนมีการรวบรวมข้อมูลครบถ้วนเป็นปัจจุบัน สามารถเรียกใช้ข้อมูลสารสนเทศ ได้อย่างสะดวก ด้วยการใช้กลยุทธ์การอบรมเชิงปฏิบัติการในวงรอบที่ 1 และกลยุทธ์การนิเทศกำกับติดตามในวงรอบที่ 2 ทำให้ระบบสารสนเทศงานวิชาการของโรงเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทำให้มีระบบสารสนเทศด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สารสนเทศด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน ที่ตรงตามความต้องการสามารถแสดงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว การจัดเก็บข้อมูล การสืบค้นและการรายงานผล ระบบสารสนเทศงานวิชาการโรงเรียนจึงได้สารสนเทศที่ถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน สะดวกรวดเร็วในการสืบค้น

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำกับติดตามข้อมูลสารสนเทศงานวิชาการและให้มีการประเมินผลอย่างใกล้ชิด และสม่ำเสมอ เพื่อที่จะได้นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

7.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการส่งเสริม สนับสนุนบุคลากรภายในสถานศึกษา ในการฝึกอบรมพัฒนาด้านการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการฝึกทักษะการใช้ระบบสารสนเทศในการจัดเก็บข้อมูลด้านต่างๆ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 การพัฒนาระบบสารสนเทศงานวิชาการตามขั้นตอนของวงจรพัฒนาระบบสารสนเทศ 5 ขั้นตอน จากการพัฒนาขั้นตอนที่ควรพิจารณาคือขั้นตอนในการวิเคราะห์ระบบ เพราะจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละองค์กรซึ่งจะทำให้การดำเนินงานสอดคล้องกับความต้องการและมีประสิทธิภาพ

7.2.2 ในขั้นตอนการนำระบบไปใช้ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากว่าหากลงข้อมูลแล้วไม่มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในขั้นตอนการกรอกข้อมูลมีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทำให้หารประมวลผลข้อมูลผิดพลาดตามมาด้วย ดังนั้นหน่วยงานจะต้องให้ความรู้ฝึกทักษะให้กับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการดูแลระบบให้มีความรู้ความชำนาญในการนำข้อมูลเข้าสู่ระบบ ระบบจึงจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาการพัฒนากระบวนการสารสนเทศในขั้นตอนการออกแบบระบบการนำระบบไปใช้และการดูแลรักษาระบบให้มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการจัดทำให้มากขึ้นเพื่อที่สถานศึกษาจะได้ระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7.3.2 ควรมีการพัฒนากระบวนการสารสนเทศให้สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายกับภาระงานด้านอื่นๆ ในสถานศึกษา เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน

8. เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ แก่นจันทร์. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสกลนคร เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร : องค์การขนส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ครรชิต มาลัยวงศ์. (2557). เทคโนโลยีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ประชุม ผงผ่าน. (2545). การพัฒนาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี.
- ประภาพร มั่นคง. (2558). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อติดตามวิทยานิพนธ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 5. 27 พฤศจิกายน 2558. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2-12.
- ประยูร เทพพิทักษ์ศักดิ์. (2555). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยนครพนม. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. 8(3). 200-213.

- พรรณนิภา ภูผาดาว. (2559). การพัฒนาแนวทางการจัดระบบสารสนเทศงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิษุทธิ์ เกตุอุดม. (2556). การพัฒนาระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ของมหาวิทยาลัยพายัพ. การค้นคว้าแบบอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาการคอมพิวเตอร์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. (2561). รายงานประจำปีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. ร้อยเอ็ด : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด.
- อดิศักดิ์ พลศักดิ์. (2555). การพัฒนาระบบสารสนเทศงานวิชาการโรงเรียนบ้านหนองแก่อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศักดิ์ วรรณิตร อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบทุกท่าน ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง ในการทำงานวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอขอบพระคุณ คณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ให้ความกรุณาชี้แนะเรื่องต่างๆ

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการ ครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศ ของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการวิจัยและผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาจนสำเร็จ

การพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูสอนภาษาไทยเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน
ชั้นก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
The Development of Learning Management Program for Thai Teachers to
Enhance Reading and Writing Abilities of Pre-elementary School Pupils Under
Maha Sarakham Primary Education Service Area Office 2

ฐิตารีย์ ปาปะไน¹, สุรเชต น้อยฤทธิ์²
Thitaree Papanai¹, Surachet Noirid²
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562
Email : Kru.jiab.Thita12@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ของครูสอนภาษาไทยเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นก่อนประถมศึกษา และ 2) เพื่อสร้างโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูสอนภาษาไทยเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ของครูสอนภาษาไทยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูภาษาไทย จำนวน 226 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม 5 ระดับ และระยะที่ 2 การสร้างโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูสอนภาษาไทยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คนและผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบ

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Graduate Student. Master of Education (Educational Administration and Development) Mahasarakham University, Thailand.

²อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Lecturers in Educational Administration Department. Faculty of Education. Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 18 เมษายน 2563; แก้ไขบทความ: 17 พฤษภาคม 2563; ตอรับการตีพิมพ์: 25 พฤษภาคม 2563

Received: April 18, 2020; Revised: May 17, 2020; Accepted: May 25, 2020

สัมภาระ และ แบบประเมินโปรแกรมการจัดการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ของครูสอนภาษาไทย เพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับน้อยและสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. โปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูสอนภาษาไทยเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มี 5 องค์ประกอบดังนี้ 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4)กระบวนการและ 5)การประเมินผล และผลการประเมินโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูสอนภาษาไทยเพื่อการอ่านออกเขียนได้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. โปรแกรมการจัดการเรียนรู้ 2. การสอนภาษาไทย 3. การอ่านออกเขียนได้

ABSTRACT

The objective of research article were to 1) study the current state and desirable state of learning management to enhance reading and writing abilities of pre-elementary school students under Maha Sarakham Primary Education Service Area Office 2, 2) develop the program for teacher development of learning management to enhance reading and writing abilities of pre-elementary school students under Maha Sarakham Primary Education Service Area Office 2. This research divided into 2 phases, the first phase was study the current state and desirable state of teachers' learning management from samples group were 226 administrators and Thai language teachers, Krejcie and Morgan's table was used to define the samples size. Research instrument was 5 rating scale questionnaire. The second phase was develop the learning management program for Thai language teachers, key performances were 2 academic administrators and 7 program assessment experts. Research instruments were interview and program assessment form. Statistical package used for this research were percentage, mean, standard deviation and $PNI_{modified}$.

The research result were found: 1. The current state of Thai language teachers' learning management to enhance reading and writing abilities of pre-

elementary school students under Mahasarakham Office of Primary Education Service Area 2 overall were at low levels and the desirable state overall were at highest levels. 2. Program for teacher development of learning management to enhance reading and writing abilities of pre-elementary school students under Mahasarakham Office of Primary Education Service Area 2 consisted 5 elements as follows 1)principle 2)objective 3)content 4)process and 5)evaluation andthe result of assessed the learning management to enhance reading and writing abilities of pre-elementary school students program were the suitability and the possibility both were at highest levels.

Keywords : 1. Learning Management Program 2. Thai Language Teaching 3. Reading and Writing Abilities

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ได้ตระหนักและให้ความสำคัญในการดำเนินการพัฒนาการอ่านออก เขียนได้ของนักเรียนตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการมาโดยตลอดตั้งแต่ที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศว่า “ปี 2558 ปีปลอดนักเรียนที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้” ซึ่งได้กำหนดมาตรการต่างๆ หลายรูปแบบในการดำเนินการเพื่อให้นักเรียนอ่านออก เขียนได้ แต่อย่างไรก็ตามผลการประเมินสถานศึกษาอ่านออก 100 % ปีการศึกษา 2558 ของสถานศึกษาในสังกัดพบว่า สถานศึกษาที่ผ่านการประเมินดังกล่าวมีเพียง 15 โรงเรียน เท่านั้น และนอกจากนี้สภาพการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวในปีการศึกษา 2559 – 2562 ยังพบปัญหาหลายด้านการอ่านเขียนของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1 ได้แก่ การจัดกิจกรรมไม่มีความหลากหลายไม่ท้าทาย กระตุ้นและเร้าความสนใจของนักเรียนนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ชอบอ่านหนังสือนักเรียนส่วนใหญ่อ่านหนังสือเนื่องจากครูหรือผู้ปกครองสั่งให้อ่านส่วนใหญ่จะชอบอ่านหนังสือนิทานและใช้เวลาในการอ่านหนังสือ น้อยกว่า 15 นาทีเนื้อหาหรือกิจกรรมยากและซับซ้อนทำให้เครียดและไม่มีความสนุกสนาน กิจกรรมที่จัดไม่สร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและนักเรียนไม่เกิดความภูมิใจในผลงานของตนเองนักเรียนส่วนใหญ่เข้าไปใช้ห้องสมุดน้อยกว่าสัปดาห์ละครั้งยืมหนังสือจากห้องสมุดไปอ่านที่บ้านเพียงเดือนละ 1-2 ครั้ง และใช้เวลาว่างไม่เป็นประโยชน์และวิธีการได้ความรู้ของนักเรียนส่วนใหญ่ได้จากการซักถามครูและผู้ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนอ่านหนังสือมากที่สุดคือครู ทำให้การดำเนินงานด้านการพัฒนาการอ่านออก เขียนได้ ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2562 : 7)

จากปัญหาการเรียนรู้อ่านออก เขียนได้ของนักเรียนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา อันเนื่องมาจากปัญหาการอ่านออกเขียนได้ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นจะเห็นได้ว่ากระบวนการ จัดการเรียนการสอนมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอนซึ่งนับเป็นปัจจัย ที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถอ่านออกเขียนได้อันส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการใช้ ภาษาไทยด้านต่างๆ ที่ผู้เรียนสามารถใช้ในการสื่อสารและมีความพร้อมที่จะพัฒนาด้านภาษาในระดับ ที่ขึ้นและครูผู้สอนแต่ละบุคคลย่อมมีแนวคิดความเชื่อและแนวปฏิบัติในจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เป็นรูปแบบเฉพาะของตนเอง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนย่อมส่งผลต่อการพัฒนาด้านการ อ่านออกเขียนได้ภาษาอังกฤษของนักเรียนด้วยเช่นกันด้วยปัญหาและเหตุผลทางวิชาการดังที่กล่าว มาแล้วจึงทำให้ผู้วิจัยในฐานะครูซึ่งปฏิบัติหน้าที่หลักในการจัดการเรียนรู้และผู้ปฏิบัติตามนโยบายของ ผู้บริหาร ได้เล็งเห็นถึงปัญหา จึงเกิดแนวคิดและความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการ ส่งเสริมการเรียนรู้อ่านออกเขียนได้ของนักเรียนก่อนชั้นประถมศึกษา สำหรับ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยมีพื้นฐาน ความคิดว่าครูคือกลไกสำคัญที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นตาม มาตรฐาน อันเป็นตัวชี้วัดสำคัญของคุณภาพการศึกษาชาติ ซึ่งผู้บริหารจึงต้องคำนึงถึงเรื่องของการ พัฒนาครูให้มีความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ดังนั้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูสอนภาษาไทย เพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนก่อนชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อให้สถานศึกษามีข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนก่อนชั้น ประถมศึกษา สำหรับสถานศึกษาในสังกัดจากหน่วยงานระดับปฏิบัติและตรงประเด็นปัญหา และ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยเพื่อการอ่านออก เขียนได้ของนักเรียนก่อนชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย เพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนก่อนชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2

2.2 เพื่อสร้างโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของ นักเรียนก่อนชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 สถานศึกษามีข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนก่อนชั้นประถมศึกษา สำหรับสถานศึกษาในสังกัดจากหน่วยงานระดับปฏิบัติและตรงประเด็นปัญหา

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนก่อนชั้นประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่มีประสิทธิภาพ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารและครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1,915 คน จาก 225 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 322 คน จาก 57 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางสำเร็จรูป Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2558 : 100) และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 สร้างโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนก่อนชั้นประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดีด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 2 คนกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งทำหน้าที่ประเมินแนวทาง โดยประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

ผลการพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูสอนภาษาไทยเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

5.1 องค์ประกอบสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษามือถือประกอบ จำนวน 5 ด้านและ 38 ตัวชี้วัด ซึ่งประกอบด้วย 1)ด้านการบูรณาการหลักสูตรจำนวน 7 ตัวชี้วัด 2)ด้านการสอนอย่างหลากหลาย จำนวน 9 ตัวชี้วัด 3)ด้านการออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียน จำนวน 8 ตัวชี้วัด 4)ด้านการพัฒนาสื่อ และนวัตกรรม จำนวน 6 ตัวชี้วัด 5)ด้านการประเมินผลตามสภาพจริง จำนวน 8 ตัวชี้วัด ผลการประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัด พบว่า ทั้งองค์ประกอบและตัวชี้วัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

5.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ เพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน และระดับน้อย 4 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาสื่อ และนวัตกรรม ($\bar{X} = 2.56$) ด้านการสอนอย่างหลากหลาย ($\bar{X} = 2.44$) ด้านการบูรณาการหลักสูตร ($\bar{X} = 2.41$) ด้านการออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ($\bar{X} = 2.41$) และด้านการประเมินผลตามสภาพจริง ($\bar{X} = 2.41$) สภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ของครูสอนภาษาไทยเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการประเมินผลตามสภาพจริง ($\bar{X} = 4.67$) ด้านการออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ($\bar{X} = 4.65$) ด้านการบูรณาการหลักสูตร ($\bar{X} = 4.57$) ด้านการสอนอย่างหลากหลาย ($\bar{X} = 4.56$) และด้านการพัฒนาสื่อ และนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.56$)

5.3 โปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูสอนภาษาไทยเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มือถือประกอบ ดังนี้คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ และการประเมินผล เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการอ่านออกเขียน ผู้วิจัยได้ออกแบบเนื้อหาของโปรแกรมโดยเน้นเนื้อหาตามลำดับขั้นความต้องการจำเป็นที่มีความต้องการอันดับแรกคือด้านการประเมินผลตามสภาพจริงด้านการออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ด้านการบูรณาการหลักสูตรด้านการสอนอย่างหลากหลาย และด้านการพัฒนาสื่อ และนวัตกรรม ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูสอนภาษาไทยเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 สามารถนำสู่การอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ เพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากครูไม่ทราบรูปแบบหรือขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่แน่ชัดต่อการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการอ่านออกเขียนได้ทำให้สภาพการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับการศึกษาของ ชนกพร จุฑาสงษ์ (2559 : 102) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยรวมอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับการศึกษาของ ชัยนาท พลอยบุตร (2559 : 110) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมทุกองค์ประกอบและแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับน้อยโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด คือการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้การประเมินผลตามสภาพจริงการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการออกแบบการเรียนรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของ วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์ (2559 : 121) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 พบว่าผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและด้านสื่อและนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรและสอดคล้องกับการศึกษาของ กาญจนา จันทะโยธา (2560 : 94) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับน้อยเรียงลำดับ

จากมากไปหาน้อยได้แก่การส่งเสริมผู้เรียนให้เรียนรู้ด้วยตนเอง การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้และการใช้วิธีสอนที่หลากหลายตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ของครูสอนภาษาไทยเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากครูเห็นว่าสามารถที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นได้ ทั้งนี้เนื่องจากระบบการศึกษาของประเทศไทยภายหลังการปฏิรูปการศึกษาได้เริ่มให้ความสำคัญของการศึกษาเพื่อพัฒนาการคิดเริ่มส่งเสริมการคิดให้แก่เด็กและเยาวชนอย่างจริงจังโดยเน้นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็นทำเป็น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 5) ตลอดจนกำหนดเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์และกำหนดเป็นสมรรถนะผู้เรียนด้านความสามารถในการคิดที่ว่าผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 3) สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ปี 2556 เป็นปีแห่งการรวมพลังยกระดับคุณภาพการศึกษาและได้กำหนดเป้าหมายมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556 : 8) จากที่กล่าวมาแล้วการปฏิรูปการศึกษาจะต้องปรับรูปแบบของกระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องมีการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาครูรูปแบบและวิธีการในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาและต่อสู้ชีวิตซึ่งกระบวนการคิดการจัดการและการประยุกต์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนบทบาทมาทำหน้าที่จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงได้ลงมือปฏิบัติคิดเป็นทำเป็นและรักการเรียนรู้ ทำให้ครูมีความต้องการในการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ต้องการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการสอนหรือขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของชนกพรจุฑาสงษ์ (2559 : 103) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผลการวิจัยพบว่าสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดสำหรับวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยได้แก่การฝึกอบรม/ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการให้ดูงานนอกสถานที่การสอนงานการศึกษาด้วยตนเองการระดมสมองและการประชุมกลุ่มย่อย สอดคล้องกับการศึกษาของชัยนาท พลอยบุตร (2559 : 111) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่าการสร้างและพัฒนาหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุดส่วนองค์ประกอบอื่นๆอยู่ในระดับมากที่สุดเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย

สูงสุดไปต่ำสุดคือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การออกแบบการเรียนรู้และการใช้และพัฒนาสื่อวัตกรรมการเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ และสอดคล้องกับการศึกษาของวีระชัย ศรีวงษ์รัตน์ (2559 : 120) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่าผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านสื่อและนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้ และกาญจนาจันทร์โยธา (2560 : 95) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่การใช้วิธีสอนที่หลากหลายการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้และการส่งเสริมผู้เรียนให้เรียนรู้ด้วยตนเองตามลำดับ

6.2 โปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูสอนภาษาไทยเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีองค์ประกอบ ดังนี้คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ และการประเมินผล เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการอ่านออกเขียน ผู้วิจัยได้ออกแบบเนื้อหาของโปรแกรมโดยเน้นเนื้อหาตามลำดับขั้นความต้องการจำเป็นที่มีความต้องการอันดับแรกคือ ด้านการประเมินผลตามสภาพจริงด้านการออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ด้านการบูรณาการหลักสูตร ด้านการสอนอย่างหลากหลาย และ ด้านการพัฒนาสื่อ และนวัตกรรม ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาได้กำหนดกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาโดยให้ดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาประกอบด้วยพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ให้มีนิสัยใฝ่เรียนรู้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตมีความสามารถในการสื่อสารสามารถคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาเริ่มสร้างสรรค์มีจิตสาธารณะมีระเบียบวินัยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมีศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ให้เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่าสามารถดึงดูดคนเก่งคนดีมีใจรักในวิชาชีพครูมาเป็นครูพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่เพื่อพัฒนาสถานศึกษาทุกระดับให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่นๆสำหรับการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียนนอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยและพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่โดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งมีการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชุมชนภาคเอกชน

และทุกภาคส่วนและมีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552 : 14) ซึ่งครูมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพราะครูเป็นผู้ที่ประกอบวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาของรัฐ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 14) ครูเป็นผู้ให้การศึกษาและการเรียนรู้ทั้งในด้านวิชาการและประสบการณ์ตลอดจนเป็นผู้มีความเสียสละดูแลเอาใจใส่สั่งสอนอบรมให้ผู้เรียนได้พบกับแสงสว่างแห่งปัญญาอันเป็นหนทางแห่งการประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองรวมทั้งนำพาสังคมประเทศชาติก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง (อุดม เขยกิจวงศ์และคณะ, 2548 : 89-91) ครูผู้สอนจึงจะจ้องมีความรู้ความเข้าใจและเรียนรู้เทคนิควิธีการที่จะพัฒนาการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพทั้งนี้ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญามีความสุขและมีความเป็นไทย(ไถศิษณุเปลดรินทร์, 2552 : 20) การจัดการเรียนรู้ต้องเน้นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยครูมีหน้าที่เอื้ออำนวยในการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองครูจึงถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ (เอียน สมิ ธและอนงค์ วิเศษสุวรรณ, 2550 : 3-4) ดังนั้นเพื่อให้เกิดพัฒนาครูจึงควรได้รับการพัฒนาจากโปรแกรมการพัฒนาเพื่อพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ของผู้เรียนประกอบด้วย 5 องค์ประกอบเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินการจัดกิจกรรมการสอนของครูสอดคล้องกับการวิจัยของ ชนกพร จุฑาสงษ์ (2559 : 102) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผลการวิจัยสรุปได้ พบว่าโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่พัฒนาขึ้นมีเนื้อหาและสาระสำคัญของโปรแกรมประกอบด้วย 6 Module คือ 1)การสร้างและพัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ 2)องค์ความรู้ตามสาระการเรียนรู้ 3)การออกแบบการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ 4)การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย 5)การใช้สื่อและพัฒนาสื่อนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้และผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่ามีความเป็นประโยชน์ความเป็นไปได้ความเหมาะสมและความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด กาญจนาจันทะโยธา (2560: 96) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ขอบข่ายเนื้อหาประกอบด้วย 3 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 การใช้วิธีสอนที่หลากหลาย โมดูล 2 การส่งเสริมผู้เรียนให้เรียนรู้ด้วยตนเองและโมดูล 3 การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ 7)วิธีการพัฒนาประกอบด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเองการฝึกอบรม การสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยงการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 8)สื่อประกอบด้วยเอกสารประกอบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะเครื่องคอมพิวเตอร์และเครื่องฉายโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการนำเสนอใบความรู้ใบงานและใบกิจกรรมแบบทดสอบและแบบ

บันทึกการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานและ 9) การวัดและการประเมินประกอบด้วยการประเมินผู้เข้ารับการพัฒนาระยะต้นและประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนาระยะต้น โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการประเมินโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมมีความเหมาะสม ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก สุริยาเสนาวงศ์ (2560 : 116) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า เนื้อหาและกิจกรรมพัฒนาของโปรแกรมประกอบด้วย 6 Module คือ 1) การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ 2) การพิจารณาความพร้อมของผู้เรียน 3) การกำหนดเนื้อหา 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) การประเมินผลและ 6) ข้อมูลป้อนกลับใช้ระยะเวลา 118 ชั่วโมง วิธีการพัฒนาได้แก่การอบรมและการพัฒนาตนเองโดยดำเนินการพัฒนา 4 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 การประเมินก่อนการพัฒนาขั้นที่ 2 การพัฒนาขั้นที่ 3 การบูรณาการระหว่างปฏิบัติงานและขั้นที่ 4 การประเมินหลังการพัฒนาและ 5) การประเมินผลโปรแกรมผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าความเป็นประโยชน์ความเป็นไปได้และความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด วรนิษฐาเลขนอก (2560 : 154-155) โปรแกรมการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6 ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6 พบว่าประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลักมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พรสวรรค์ จันทร์เต็ม (2561 : 97) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐานสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีองค์ประกอบ ดังนี้ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ และการประเมินผล เพื่อให้ครูใช้ในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐานผู้วิจัยได้ออกแบบเนื้อหาของโปรแกรมโดยเน้นเนื้อหาตามค่าดัชนีความต้องการจำเป็นที่มีความต้องการอันดับแรกคือข้อ 1) การออกแบบการเรียนรู้ 2) การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี 3) การวัดผล และการประเมินผลที่ดี 4) บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) การวิเคราะห์หลักสูตร 6) การวิเคราะห์ผู้เรียน ตามลำดับ วิธีการพัฒนา คือ 1) การฝึกปฏิบัติในงาน 2) การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองและ 3) การประชุมอบรมสัมมนาโดยมีกิจกรรมการประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมและการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผลการตรวจสอบความเหมาะสมโปรแกรมพัฒนาครูในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก อำนวยเงินสำโรง (2561: 114) การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 พบว่า โปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ออกแบบเนื้อหาของโปรแกรมโดยเน้นเนื้อหาตามคำดัชนีความต้องการจำเป็นที่มีความต้องการอันดับแรกคือด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้านการใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรและด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามลำดับวิธีการพัฒนาคือการฝึกอบรมการใช้ระบบพี่เลี้ยงและการนิเทศโดยมีกิจกรรมการประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมและการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรมผลการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารโรงเรียนควรตระหนักถึงความสำคัญและให้การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการอ่านออกเขียนได้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเช่นจัดให้มีการฝึกอบรมเป็นระยะอย่างต่อเนื่องจัดให้ครูร่วมศึกษาดูงานกับหน่วยงานที่มีการปฏิบัติที่ดีจัดเวทีเสวนาให้ครูสร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นต้น

7.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

7.2.1 ผู้บริหารโรงเรียนควรนำการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยด้านหลักสูตรและการบูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้/ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัยผู้เรียน/ด้านการใช้รูปแบบและเทคนิควิธีการสอนอย่างหลากหลาย/ด้านการพัฒนาสื่อและนวัตกรรม/ด้านการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงเป็นเป้าหมายสำคัญในการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อให้ครูมีความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.2.2 ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมสนับสนุนจูงใจให้ข้อมูลให้ทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นระบบ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย

7.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวิธีจัดการเรียนรู้ที่เน้นการอ่านออกเขียนได้ของผู้เรียนระดับก่อนประถมศึกษา

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). การจัดการเรียนรู้อุทิศสู่การเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2553). ความคิดสร้างสรรค์ หลักการ ทฤษฎี การเรียนการสอนการวัดผลประเมินผล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2551). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กาญจนา จันทะโยธา. (2560). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- โกศิษฐ์ เพลรินทร์. (2552). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชนกพร จุฑาสงษ์. (2559). การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. วิทยานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- ชัยนาท พลอยบุตร. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2558). พื้นฐานการวิจัยการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 7. มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.
- พรสวรรค์ จันทร์เต็ม. (2561). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้ แนวคิดสมองเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ร้อยเอ็ดเขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและ พัฒนาการศึกษาศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรนิษฐา เลขนอก. (2560). โปรแกรมการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัด สำนักงานการศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์. (2559). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (2562). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 .มหาสารคาม : กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปี ของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2542-2551). กรุงเทพมหานคร : วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สุริยา เสนาวงค์ (2560). การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อำนวยการ จันสำโรง. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อุดม เขยแก้ว และคณะ. (2548). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร : แสงดาว.
- เอียน สมิต และอนงค์ วิเศษสุวรรณ. (2550). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. 18(2). 1-10.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากอาจารย์ ดร.สุรเชต น้อยฤทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ เสนอแนะและตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง ตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอขอบพระคุณอาจารย์ ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดทั้งตำราผลงานและเอกสารวิชาการของทุกท่านที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษา ก่อให้เกิดแนวคิดอันมีคุณค่าต่องานวิจัยฉบับนี้

การมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี
The Public Health Participation in Crisis Covid-19 in Nam Som
Udon Thani Province

กัลยารัตน์ อินทบุญศรี¹

Kanyarat Inthaboonsri¹

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2563

Email : awa.doctor@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 2)ศึกษาปัจจัยการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 และ 3)ศึกษาแนวทางการพัฒนาการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี โดยการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี จำนวน 390 คน และกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัจจัยการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง 3. แนวทางการพัฒนาการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ควรกำหนดนโยบายการดำเนินงานแบบบูรณาการเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องโดยมีการวางแผนในการดำเนินงานที่ครอบคลุมทุกภาคส่วนเพื่อการส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 จัดแนวทางกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องในการส่งเสริมสุขภาพประชาชน

¹โรงพยาบาลอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

¹Nam Som Hospital Udon Thani Province, Thailand.

*ได้รับบทความ: 8 เมษายน 2563; แก้ไขบทความ: 14 พฤษภาคม 2563; ตอรับการตีพิมพ์: 22 พฤษภาคม 2563

Received: April 8, 2020; Revised: May 14, 2020; Accepted: May 22, 2020

ส่งเสริมสนับสนุนเจ้าหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพให้กับประชาชนอย่างจริงจังให้สถานพยาบาลและอาสาสมัครสาธารณสุขกำกับดูแลเสริมสร้างสุขภาวะให้กับประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันโรคโควิด-19ภาครัฐและภาคีเครือข่ายควรมีการส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งในการดูแลสุขภาพให้มีความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด-19 ดำเนินงานตามโครงการโครงการตามนโยบายรัฐที่ได้มอบหมายให้ภาคีเครือข่ายนำไปปฏิบัติให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์

คำสำคัญ : 1. การมีส่วนร่วม 2. การส่งเสริมสุขภาพ 3. วิกฤตโควิด-19

ABSTRACT

The objective of research article were to 1) study the development of public health participation in the Covid-19 crisis, 2) to study the developmental factors of public health participation in the Covid-19 crisis, and 3) study guidelines for development, development, participation in public health promotion in the Covid-19 crisis in the area of Nam Som District Udon Thani Province by integrated research. The sample group in this research is 390 people in Nam Som District, Udon Thani Province, and the target groups who were informed in this research by interviewing 10 people. Research instruments, questionnaires and interview forms Analyze data using a computer. Statistical package used for this research were frequency, percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis.

The results of the research showed that : 1) The development of public health participation in the Covid-19 crisis of the overall aspects, it was found that most of them agreed that participation was at a moderate level. 2. General conditions of development, participation in public health promotion in the Covid-19 crisis of the overall opinion was at a moderate level. 3) Guidelines for development, development, participation in public health promotion in the Covid-19 crisis In the area of Nam Som District Udon Thani. Establish an integrated operational policy for the participation of all relevant parties, with operational plans covering all sectors. For promoting public health in the Covid-19 crisis Organize concrete and continuous health promotion activities to promote public health. Promote and support staff to give knowledge about health promotion to the public seriously have hospitals and public health volunteers supervise and enhance the well-being of the public regarding the

prevention of covid-19 Government and network partners should promote and strengthen health care, educate about Covid-19 disease. Carry out the project according to the government policy assigned to network partners to implement the budget support Materials and equipment.

Keywords : 1. Participation 2. Health Promotion 3. Critical Covid -19

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ไวรัสโคโรนาเป็นไวรัสที่ถูกพบครั้งแรกในปี 1960 แต่ยังไม่ทราบแหล่งที่มาอย่างชัดเจนว่ามาจากที่ใดแต่เป็นไวรัสที่สามารถติดเชื้อได้ทั้งในมนุษย์และสัตว์ปัจจุบันมีการค้นพบไวรัสสายพันธุ์นี้แล้วทั้งหมด 6 สายพันธุ์ ส่วนสายพันธุ์ที่กำลังแพร่ระบาดหนักทั่วโลกตอนนี้เป็นสายพันธุ์ที่ยังไม่เคยพบมาก่อน คือ สายพันธุ์ที่ 7 จึงถูกเรียกว่าเป็นไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่และในภายหลังถูกตั้งชื่ออย่างเป็นทางการว่า โควิด-19 ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่และโควิด-19 แรกเริ่มเดิมทีถูกค้นพบจากสัตว์ก่อน โดยเป็นสัตว์ทะเลที่มีการติดเชื้อไวรัสนี้แล้วคนที่อยู่ใกล้คลุกคลีกับสัตว์เหล่านี้ก็ติดเชื้อไวรัสมาอีกที โดยเริ่มจากเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน โดยมีข้อสงสัยว่ามาจากตลาดที่ค้าขายสัตว์ทะเลและสัตว์หายากในขณะนั้นมีความรุนแรงเทียบเท่ากับโรคซาร์สมากที่สุด ทำให้ผู้ป่วยมีอาการปอดอักเสบรุนแรงจนถึงแก่ชีวิตได้ องค์การอนามัยโลกยังไม่สามารถหาที่มาของเชื้ออย่างชัดเจนได้แต่สันนิษฐานว่าอาจจะมาจากเนื้อสัตว์ป่าที่ซื้อขายอยู่และปัจจุบันเชื้อไวรัสนี้สามารถแพร่กระจายจากคนสู่คนได้แล้วจากการถูกไอ จาม หรือสัมผัสกับสารคัดหลั่งของคนที่เป็นผู้ติดเชื้อโควิด-19 ในกลุ่มผู้ใหญ่และเด็กจะมีลักษณะที่ไม่ค่อยเหมือนกัน(อาการโควิด-19 อาการเริ่มต้นเป็นอย่างไร วิธีป้องกันโควิด-19, 2563 : ออนไลน์)

ระบบการส่งเสริมสุขภาพเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสังคมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทรัพยากรบุคคลและคุณภาพชีวิตตามเป้าหมายที่รัฐได้กำหนดโดยการกระตุ้นให้สังคมมีการปรับปรุงและพัฒนาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการป้องกันโรคโควิด-19 ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกคนในสังคมตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตายของคนในชุมชนแต่ละคนต้องได้รับบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การบริการด้านสุขอนามัย การบริการด้านการศึกษา รวมถึงการบริการด้านที่อยู่อาศัย การดูแลคุ้มครองสมาชิกของมนุษย์และสังคมเป็นบทบาทหน้าที่ของสถาบันหลักในการป้องกันโรคต่างๆ ทั้งนี้จึงขึ้นอยู่กับระบบเศรษฐกิจ การศึกษาที่สามารถทำหน้าที่เบื้องต้นได้ระบบสนับสนุนทางสังคมในขณะท้องครุภาครัฐจะเข้ามามีบทบาทรับผิดชอบให้ประชาชนที่เดือดร้อนให้ได้รับการใน

ด้านสวัสดิการขั้นพื้นฐานหรือบริการสวัสดิการสังคมจากภาครัฐในการควบคุมและป้องกันโรค (ณิชาณี อนุฉลาด, 2558 : 167)

ดังนั้น การส่งเสริมสุขภาพในการมีส่วนร่วมในวิกฤตโควิด-19 ของประชาชน จึงมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์และสังคม สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขได้รับความคุ้มครองจากสังคม จากเหตุผลดังกล่าวซึ่งผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานีว่าแต่ละองค์กรหรือภาคีเครือข่ายต่างๆ มีแนวทางการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 อย่างไร มีปัจจัยอะไรหรือไม่ในการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 อย่างไร มีความแตกต่างกันในการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 อย่างไร ตรงตามความต้องการของประชาชนหรือไม่ โดยผลการศึกษารั้งนี้สามารถไปปรับปรุงและพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ของทุกภาคีเครือข่ายต่างๆ ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อแนวทางการดำเนินการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ขององค์ทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทราบการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

3.2 ทราบปัจจัยการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

3.3 ได้แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

3.4 ผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปเป็นในเขตพื้นที่ในเขตอำเภออื่นๆ ในจังหวัดอุดรธานีต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรและประชาชนในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี จำนวน 390 คน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2542 : 134) และกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้โดยการสัมภาษณ์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงพิจารณาจากความสามารถในการให้ความรู้และประสบการณ์ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้การสรุปความและการตีความและนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพทั่วไปของการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมทุกด้านพบว่าการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินนโยบาย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$) ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$) และด้านการมีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$)ตามลำดับ

5.2 ปัจจัยการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานีพบว่า โดยภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) พิจารณารายด้านได้ดังนี้ด้านบทบาทของผู้อำนวยการสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.27$) รองลงมาเป็นด้านการสนับสนุนจากภาครัฐอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) ด้านบทบาทของผู้นำชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) ด้านบทบาทของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$) และด้านบทบาทท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.93$) ตามลำดับ

5.3 ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ด้านการมีส่วนร่วม

ในการกำหนดนโยบายการส่งเสริมสุขภาพพบว่าด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านบทบาทของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ด้านบทบาทของท้องถิ่น ด้านบทบาทของผู้อำนวยการสถานศึกษา ด้านบทบาทของผู้นำชุมชน โดยทั้ง 5 ปัจจัยดังกล่าวมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

5.4 ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อ การพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ด้านการมีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่า ด้านบทบาทของท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านบทบาทของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ด้านบทบาทของผู้นำชุมชน ด้านบทบาทของผู้อำนวยการสถานศึกษา ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยทั้ง 6 ปัจจัยดังกล่าวมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

5.5 ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อ การพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินนโยบายพบว่า ด้านบทบาทของท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านบทบาทของผู้นำชุมชน ด้านบทบาทของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านบทบาทของผู้อำนวยการสถานศึกษา โดยทั้ง 6 ปัจจัยดังกล่าวมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

5.6 แนวทางการพัฒนาพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ควรกำหนดนโยบายการดำเนินงานแบบบูรณาการเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องโดยมีการวางแผนในการดำเนินงานที่ครอบคลุมทุกภาคส่วนเพื่อการส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 จัดแนวทางกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องในการส่งเสริมสุขภาพประชาชน ส่งเสริมสนับสนุนเจ้าหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพให้กับประชาชนอย่างจริงจังให้สถานพยาบาลและอาสาสมัครสาธารณสุขกำกับดูแลเสริมสร้างสุขภาวะให้กับประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันโรคโควิด-19 ภาครัฐและภาคีเครือข่ายควรมีการส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งในการดูแลสุขภาพให้มีความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด-19 ดำเนินงานตามโครงการโครงการตามนโยบายรัฐที่ได้มอบหมายให้ภาคีเครือข่ายนำไปปฏิบัติให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ในเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่ได้มอบหมายให้ทุกภาคส่วนนำนโยบายไปปฏิบัติหน่วยงานภาครัฐควรมีการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการส่งเสริมสุขภาพและนำมาใช้ในการปรับปรุงหลังจากนำนโยบายไปปฏิบัติมีการประเมินสถานการณ์ของโรคประเมินผลนโยบายการส่งเสริมสุขภาพประชาชนติดตามผลกระบวนการส่งเสริมสุขภาพประชาชนตามกลยุทธ์ จุดเน้นมาตรฐานที่รัฐได้กำหนดทำการประเมินผลการดำเนินงานปัญหาและสรุปผลประเมินร่วมกันอย่างเป็นระบบ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของนิธิพงศ์ ศรีเบญจมาศ (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแบบจำลองเชิงสาเหตุพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของบุคลากรสาธารณสุข จังหวัดเพชรบูรณ์ รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของบุคลากรสาธารณสุข ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบดังนี้ 1)นโยบาย 2)การประชาสัมพันธ์และการสื่อสาร 3) การมีตัวแบบ 4)ผู้นำ 5)กระแสสังคม 6)การมีส่วนร่วม 7)การชี้นำด้านสุขภาพ และ 8)การเสริมแรง และมีขั้นตอนการพัฒนา 7 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1)การสร้างความรู้เพื่อทราบประโยชน์และแนวทางการปฏิบัติ 2)การสร้างความตระหนักเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ 3)การมีตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดีเพื่อให้สามารถเรียนรู้และปฏิบัติไปพร้อมกัน 4)การสร้างความมุ่งมั่นเพื่อเป็นแรงผลักดันภายในให้สามารถปรับพฤติกรรมได้ 5)การลงมือปฏิบัติเพื่อช่วยให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น 6) การปฏิบัติจนเป็นความเคยชินเพื่อให้เป็นนิสัยที่ดีในการสร้างเสริมสุขภาพ และ 7)การสร้างกลุ่มและเครือข่ายเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

6.2 ปัจจัยการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปานชีวา ณหนองคาย (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุในจังหวัดอุดรธานี หลังการดำเนินการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พฤติกรรมสุขภาพโดยรวมและรายด้านทั้ง 7 ด้าน ดีขึ้นกว่าก่อนการจัดรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้สูงอายุมีระดับน้ำตาลในเลือดลดลงจากก่อนการจัดรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ส่วนน้ำหนัก ความดันโลหิต Systolic และ Diastolic ไม่เปลี่ยนแปลง

6.2 คำน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อ การพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการส่งเสริมสุขภาพพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านบทบาทของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ด้านบทบาทของท้องถิ่น ด้านบทบาทของผู้อำนวยการสถานศึกษา ด้านบทบาทของผู้นำชุมชน โดยทั้ง 5 ปัจจัยดังกล่าวมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของธีระวัฒน์ คำโหม (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรมคือด้านการเก็บรวบรวม ด้านการเคลื่อนย้ายและขนส่งและด้านการกำจัดบุคลากรโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยรวมและจำแนกตามตำแหน่งงานและวุฒิการศึกษามีความรู้และพฤติกรรมเกี่ยวกับ

การจัดการมูลฝอยติดเชื้อโดยรวมและเป็นรายด้านเพิ่มขึ้นจากก่อนดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบบุคลากรโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยติดเชื้อโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือต่ำกว่ามีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยติดเชื้อโดยรวมและด้านการรวบรวมน้อยกว่าบุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีและบุคลากรที่มีตำแหน่งงานต่างกันมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยติดเชื้อโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

6.4 คำน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อ การพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอโน้สโสม จังหวัดอุดรธานี ด้านการมีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติพบว่า ด้านบทบาทของท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านบทบาทของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ด้านบทบาทของผู้นำชุมชน X_3 ด้านบทบาทของผู้อำนวยการสถานศึกษา ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยทั้ง 6 ปัจจัยดังกล่าวมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของอุมารณ์ สอนปัญญา (2558 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังในเขตร้อยแก่นสารสินธุ์ พบว่า แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวแปรเชิงสาเหตุที่ส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังในเขตร้อยแก่นสารสินธุ์เรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลจากมากไปหาน้อย คือ รณรงค์สนับสนุนทางสังคมมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล รองลงมาได้แก่ความเชื่อด้านสุขภาพมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เจตคติต่อการดูแลตนเองมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล ความรู้มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ำที่สุดคือการมีส่วนร่วมและรูปแบบการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังในเขตร้อยแก่นสารสินธุ์ประกอบด้วยกิจกรรมในการพัฒนาสุขภาพ

6.5 คำน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อ การพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินนโยบายพบว่า ด้านบทบาทของท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านบทบาทของผู้นำชุมชน ด้านบทบาทของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านบทบาทของผู้อำนวยการสถานศึกษา โดยทั้ง 6 ปัจจัยดังกล่าวมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพิเชษฐพงษ์ โคตรทอง (2560 : ค-ง) ได้ศึกษาการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุตามหลักธรรมชาตินิยม พบว่า พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตาม สภาพการดำรงชีวิต ได้แก่ ด้านโภชนาการตามสภาพพื้นบ้าน ด้านดูแลรับผิดชอบต่อสุขภาพตนเองโดยการสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงของร่างกาย การรับฟังข้อมูลข่าวสาร การไปตรวจสุขภาพประจำปี พัฒนาจิตวิทยาหรือตลอดการพัฒนาที่ว่า พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุตามหลักธรรมชาติ หลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้า

ร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน และผลการประเมินการใช้โปรแกรมในมีความคิดเห็นว่าผลการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การมีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติและการมีส่วนร่วมในการประเมินนโยบาย ควรให้ความร่วมมือประสานงานแก่ทุกฝ่ายไม่มีการเลือกความสำคัญของบุคลากรระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับภาคีเครือข่ายต้องให้ความสำคัญในส่งเสริมสุขภาพหลายๆ ด้าน

7.1.2 การปฏิบัติหน้าที่เพื่อการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 หรือการปฏิบัติหน้าที่เป็นภาคีเครือข่ายหรือหน่วยงานของรัฐที่ใกล้ชิดประชาชน ซึ่งพร้อมที่จะช่วยเหลือประชาชนในการส่งเสริมทุกๆ มิติได้อาศัยการมีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติและการมีส่วนร่วมในการประเมินนโยบายของทุกภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.1.3) ผู้บริหารหรือบุคลากรภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการรับรู้การกำหนดนโยบายในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 อย่างชัดเจนซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมตามความต้องการของประชาชน

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

7.2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายภาคีเครือข่ายควรมีส่วนร่วมในรับรู้การกำหนดนโยบายในการปฏิบัติหน้าที่อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรโดยนำไปใช้และสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติต่อหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพประชาชน

7.2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติควรให้เจ้าหน้าที่ในองค์กรภาครัฐได้มีส่วนในการนำไปปฏิบัติ โดยยึดหลักความเอาใจใส่ในการทำงานร่วมกันการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ และพัฒนาให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าในการการนำนโยบายไปปฏิบัติ

7.2.3) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลนโยบายควรให้หน่วยงานหรือภาคีเครือข่ายต่างๆ ร่วมกับชุมชนในโครงสร้างคณะกรรมการมีบทบาทในการประเมินผลนโยบายที่ภาครัฐได้วางแผนป้องกันควบคุมโรคโควิด-19 อย่างจริงจัง

7.2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็นเป็นการเปิดโอกาสในการให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง เพื่อได้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของการส่งเสริมสุขภาพในวิกฤตโควิด-19 มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันป้องกันควบคุมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน

7.2.5 ด้านบทบาทของผู้อำนวยการสถานศึกษาควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนหรือนักศึกษาได้รับทราบผลกระทบที่มีวงกว้างของการแพร่เชื้อโควิด-19 ในการเอาใจใส่การส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 อย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมตามที่ภาครัฐได้กำหนดมาตรการในการปฏิบัติ

7.2.6 ด้านบทบาทของผู้นำชุมชน ควรส่งเสริมแนะนำประชาชนในการดำรงชีวิตเรื่องของสุขภาพอย่างจริงจังให้คำปรึกษาในการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายต่างๆ เพื่อความเข้าใจในการส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19

7.2.7 ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ควรมีบทบาทหรือมอบหมายหน้าที่ให้กับภาคีเครือข่ายต่างๆ ในการประชาสัมพันธ์หรือมอบสิ่งของบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนในเขตชุมชน มีการประสานงานแก่งค์กรต่างๆ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ โดยร่วมวางแผนจัดทำโครงการลงมือปฏิบัติ

7.2.8 ด้านบทบาทของท้องถิ่น ควรสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ในการส่งเสริมสุขภาพประชาชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับประชาชนในการเข้าถึงการกระจายความเสี่ยงในการส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19

7.2.9 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ควรสร้างขวัญและกำลังใจเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในด้านส่งเสริม ป้องกัน ควบคุมโรคโควิด-19 ในเรื่องสุขอนามัยของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

7.3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาในเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์ถึงรูปแบบวิธีการและนำแบบแผนที่มีโครงสร้างดำเนินการที่ชัดเจนประกอบกับการส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ที่มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม

7.3.2 ควรเน้นการขับเคลื่อนนโยบายที่มีส่วนร่วมขององค์กรภาคีเครือข่ายต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางหรือปัจจัยการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ให้มีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

7.3.3 ควรศึกษาในการนำนโยบายสาธารณะของภาครัฐเกี่ยวกับปัจจัยการพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ทั้งการกำหนดนโยบาย โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งองค์กรภาคีเครือข่ายต่างๆ อย่างมีแบบแผนตามนโยบายที่รัฐกำหนด การเข้าถึงการรับบริการของประชาชนในชุมชนให้มากในครั้งต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2542). **การวิเคราะห์สถิติ : สถิติเพื่อการตัดสินใจ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์วิทยาลัย.
- ณิชาณี ฉุนฉลาด. (2558). **การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2563. จาก <http://library2.parliament.go.th/wichakarn/content-digest/digest021.pdf>
- ธีระวัฒน์ คำโฉม. (2556). **การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดเพชรบูรณ์**. ปรินญาปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิธิพงศ์ ศรีเบญจมาศ. (2554). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ตำบลหนองบัว อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย**. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ปานชีวา ณ หนองคาย. (2548). **การพัฒนาแบบการเรียนรูแบบมีส่วนร่วมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุจังหวัดอุดรธานี**. ปรินญาปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิเชษฐพงษ์ โคตรทอง. (2560). **การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุตามหลักธรรมชาตินิยม**. ปรินญาปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อาการโควิด-19 อาการเริ่มต้นเป็นอย่างไร วิธีป้องกันโควิด-19. (2563). สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2563. <https://www.sanook.com/health/20609/>
- อุมาภรณ์ สอนปัญญา. (2558). **รูปแบบการพัฒนาการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังในเขตร้อยแก่นสารสินธุ์**. ปรินญาปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากฎมภาค. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยสำเร็จครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้อนุเคราะห์ให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางที่ถูกต้องอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการลงพื้นที่วิจัยในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ได้กรุณาให้ข้อมูลคำปรึกษา แนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของปัญหาเพื่อให้ความถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและการเสียสละเวลาของท่านเป็นอย่างยิ่งจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี

The Participation of the People in Formulating the Strategic Plan Policy in Udon Thani Province

บุญเพ็ง สิทธิวงษา¹

Boonpeng Sittivongsa¹

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : boonpenggg@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี และ 2)ศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยใช้วิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์ ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัย จำนวน 400 คน และกลุ่มเป้าหมายผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 12 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์จังหวัดโดยรวมทุกด้านตัวแปรตามทั้ง 3 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี ด้านการมีส่วนร่วมการกำหนดแผนยุทธศาสตร์จังหวัด ควรจัดเตรียมความพร้อมในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์และการประชาสัมพันธ์ ด้านการมี

¹ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

¹ Faculty of Social Sciences and Humanities, Program Public Administration North Eastern University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 24 กรกฎาคม 2563; แก้ไขบทความ: 27 สิงหาคม 2563; ตอรับการตีพิมพ์: 11 กันยายน 2563

Received: July 24, 2020; Revised: August 27, 2020; Accepted: September 11, 2020

ส่วนร่วมการนำแผนยุทธศาสตร์จังหวัดไปปฏิบัติ ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ กำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายกิจกรรมในการนำแผนยุทธศาสตร์จังหวัดไปปฏิบัติรับรู้เกี่ยวกับการ บูรณาการฐานข้อมูลความต้องการของประชาชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนดูแลการ พัฒนาจังหวัดอย่างต่อเนื่อง ด้านการมีส่วนร่วมการประเมินแผนยุทธศาสตร์จังหวัด หน่วยงานภาครัฐ ควรมีการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และนำมาใช้ในการ ปรับปรุงและพัฒนา มีระบบและมีการประเมินการดำเนินงานทุกขั้นตอนในการเข้าถึงบริการสำหรับ ประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ : 1. การมีส่วนร่วม 2. นโยบาย 3. แผนยุทธศาสตร์

ABSTRACT

The objective of research article were to 1) study the participation of the people in the formulation of the Udon Thani strategic plan and 2) study the development guidelines for public participation in the formulation of the Udon Thani strategic plan. The researcher used a blended research model. Using quantitative research which is a survey research and qualitative research methods using in-depth interviews. From key contributors by collecting information from relevant documents and research the tools used to collect the data were questionnaires for quantitative research. And interview form Used for qualitative research the sample group used to answer the questionnaire totaled 400 people and target groups of 12 interviewed people. The data analysis was used statistical distribution of frequency, percentage, mean and standard deviation and using descriptive data analysis.

The research results were found that: 1. The level of participation in the determination of the overall provincial strategic plan in all aspects, the variables according to the 3 aspects were found to be at the medium level. 2. Development guidelines for public participation in the formulation of the Udon Thani strategic plan participation in provincial strategic planning should prepare for the formulation of strategic plans and public relations. Participation in implementing the provincial strategic plan People should be involved in the preparation of the project. Establish objectives, goals, activities in implementing the provincial strategic plan, knowing about integrating the people's needs database. To support the implementation of

the provincial development supervision plan continuously. Participation in the assessment of the provincial strategic plan government agencies should evaluate their participation in the formulation of strategic plans and implement them in improvement and development, have a system and assess the implementation of all stages of access to services for people in a concrete campaign.

Keywords : 1. Participation 2. Policy 3. Strategic Plan

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ภายใต้ยุคแห่งกระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ อย่างเป็นพลวัต และไร้ขีดจำกัด และมีความเข้มข้นรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สภาพสังคม การเมือง การปกครอง และเทคโนโลยี ระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศมีการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ที่อาศัยความทันสมัยของเทคโนโลยีมากขึ้น สังคมมีลักษณะเป็นสังคมบริการและสังคมสารสนเทศที่มีปัจจัยทางด้านความรู้และสารสนเทศเป็นทรัพยากรสำคัญในการสร้างประสิทธิภาพทางการบริหารปัจจุบันหน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ได้มีความพยายามและมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพเพื่อยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ได้นำระบบมาตรฐานคุณภาพและเครื่องมือทางการบริหารต่างๆ เข้ามาใช้ในการปรับเปลี่ยนการบริหารให้มีประสิทธิภาพรวดเร็วพร้อมยังตอบสนองต่อความต้องการของภาคส่วนต่างๆ ที่มีการใช้บริการของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันสิ่งสำคัญจะต้องมีความสอดคล้องกับความคาดหวัง ความต้องการของผู้รับบริการและทำให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งในปัจจุบันการบริหารจัดการแนวใหม่ที่เน้นการให้ความสำคัญกับคุณภาพในทุกภาคส่วนขององค์กรเป็นแนวคิดที่สามารถใช้ได้กับทุกขนาดทุกประเภทขององค์กรโดยกำหนดเกณฑ์การดำเนินงานซึ่งมีรูปแบบการบริหารจัดการทั้งที่เป็นแนวคิดทางซีกโลกด้านตะวันตกและซีกโลกด้านตะวันออกนำมาประยุกต์ เป็นแนวคิดในการบริหารจัดการแนวใหม่ที่เน้นการบริหารงานทั้งเชิงคุณภาพและการบริหารงานเชิงกลยุทธ์เพื่อความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันสิ่งสำคัญจะต้องมี ความสอดคล้องกับความคาดหวังความต้องการของผู้รับบริการและทำให้เกิดความพึงพอใจซึ่งในปัจจุบันการบริหารจัดการแนวใหม่ที่เน้นการให้ความสำคัญกับคุณภาพ ในทุกภาคส่วนขององค์กรเป็นแนวคิดที่สามารถใช้ได้กับทุกขนาดทุกประเภทขององค์กรโดยกำหนดเกณฑ์การดำเนินงานเพื่อความเป็นเลิศในการบริหารเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่มีคุณภาพสูงและเกิดความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการพัฒนาขีดความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการสู่มาตรฐานโลกโดยกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อรับผิดชอบในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติกำหนดวิธีการการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ ในการติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินผล รวมทั้งกำหนดมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกภาคส่วนดำเนินการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติเพื่อให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านต่างๆ รวม 6 คณะเพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดตลอดจนได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง เพื่อประกอบการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติตามที่กฎหมายกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่งยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความสุขของคนไทยทุกคน (ราชกิจจานุเบกษา, 2560 : 1-12)

จังหวัดอุดรธานี ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อมุ่งมั่นในการพัฒนาหน่วยงานราชการให้เป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงขึ้นไป มีความสามารถในการบริหารจัดการยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดและถือเป็นองค์กรสำคัญในการขับเคลื่อนจังหวัดให้เป็นไปในทิศทางที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1)การกำหนดยุทธศาสตร์ 2)การแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ และ 3)การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ต้องเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ การจัดการความรู้ ความเสี่ยง การถ่ายทอดตัวชี้วัดของหน่วยงานสู่ระดับบุคคล ความไร้ขีดจำกัด การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม จากสองฟากฝั่ง ในส่วนของค่านิยมการบริการเพื่อมุ่งสู่ธรรมาภิบาลในการทำงานเป็นทีมตามเป้าประสงค์ ได้แก่ 1)เศรษฐกิจของจังหวัดจะได้มีการขยายตัวในอัตราที่เหมาะสมอย่างยั่งยืน 2)ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงควบคู่กับคุณธรรมจริยธรรมและการดำรงชีวิตตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง 3)สังคมและชุมชนมีความเข้มแข็ง อยู่เย็นเป็นสุข ลดความเหลื่อมล้ำทางต่างๆ 4)ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการดูแล รักษา คุ้มครอง และมีประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามหลักยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมเกษตรปลอดภัยการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิตและการสร้างมูลค่าเพิ่ม ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเสริมสร้างความมั่นคงของคนและชุมชน กลยุทธ์ที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน กลยุทธ์ที่ 5 เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดอุดรธานี (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดอุดรธานี, 2560 : 67)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี เนื่องจากวิสัยทัศน์จังหวัด

อุดรธานี ที่ว่า เป็นดินแดนการท่องเที่ยว การลงทุน การพัฒนา ของผู้มาเยือนของทั้ง 2 ประเทศ เป็นที่กล่าวขานของคนทั่วไปว่าเป็นเสมือนจริงในทุกมิติที่ได้ตั้งไว้หรือไม่อย่างไร จากผลสำรวจของสำนักงานสถิติจังหวัดอุดรธานี ในแต่ละปีมีประชากรและนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น จึงจำเป็นต้องศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานีอยู่ในระดับใด แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี ควรจะเป็นอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางให้จังหวัดอุดรธานีได้ใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงาน ตลอดจนใช้เป็นแนวทางให้แก่จังหวัดอื่นๆ ในการนำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดไปปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี
- 2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทราบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี
- 3.2 ทราบแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี
- 3.3 ผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัด ในเขตพื้นที่จังหวัดอื่นๆ ต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยใช้วิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชน ข้าราชการ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่น และผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 400 คน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2542 : 140) และ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้โดยการสัมภาษณ์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง พิจารณาจากความสามารถในการให้ความรู้และประสบการณ์ ประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ภาคประชาชน ข้าราชการ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่น และผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลผู้ปฏิบัติ จำนวน 12 คน เครื่องมือที่

ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์ ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ระดับการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์จังหวัดโดยรวมทุกด้านตัวแปรตาม ทั้ง 3 ด้านพบว่า โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมการประเมินแผนยุทธศาสตร์จังหวัด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$) ด้านการมีส่วนร่วมการกำหนดแผนยุทธศาสตร์จังหวัด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) การมีส่วนร่วมการนำแผนยุทธศาสตร์จังหวัดไปปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.03$)

5.2 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี พบว่า 1) ด้านการมีส่วนร่วมการกำหนดแผนยุทธศาสตร์จังหวัด ควรจัดเตรียมความพร้อมในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์และการประชาสัมพันธ์ หรือจัดประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ถึงปัญหาและผู้นำชุมชนสำรวจความคิดเห็นจากประชาชนร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายแล้วนำมาวิเคราะห์จัดทำแผนยุทธศาสตร์ ฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์และให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในการร่างแผนยุทธศาสตร์จังหวัด ประชาชนผู้นำชุมชนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างๆ ร่วมกำหนดวางกรอบแบบแผนกรอบโครงสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ร่วมกันจัดตั้งกรรมการดำเนินงานในการประชาสัมพันธ์เรื่องจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ 2) ด้านการมีส่วนร่วมการนำแผนยุทธศาสตร์จังหวัดไปปฏิบัติ ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายกิจกรรมในการนำแผนยุทธศาสตร์จังหวัดไปปฏิบัติรับรู้เกี่ยวกับการบูรณาการฐานข้อมูลความต้องการของประชาชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนดูแลการพัฒนาจังหวัดอย่างต่อเนื่องในการศึกษาสภาพปัญหาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายการนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ มีตัวแทนรับผิดชอบโครงการเกี่ยวกับการนำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างชัดเจนกำหนดแนวทางการรับข้อมูลตามที่หน่วยงานในสังกัดได้กำหนดไว้เพื่อการนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติต่อความต้องการของประชาชน ตามแผนยุทธศาสตร์ที่ได้ร่วมกันกำหนดอย่างมีเป้าหมาย และ 3) ด้านการมีส่วนร่วมการประเมินแผนยุทธศาสตร์จังหวัดหน่วยงานภาครัฐควรมีการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา มีระบบและมีการประเมินการดำเนินงานทุกขั้นตอนในการเข้าถึงบริการสำหรับประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมมีผลเกี่ยวข้องกับการประเมินการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดและจัดให้ประชาชนและทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมประเมินผลนโยบายแผนยุทธศาสตร์จัดการประเมินผลการดำเนินงาน และสรุปผลการ

ประเมินร่วมกันอย่างเป็นระบบและมีการออกแบบกิจกรรม อภิปรายผลตลอดถึงการประเมินผลและพัฒนาไกลให้มีประสิทธิภาพ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์จังหวัด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมการประเมินแผนยุทธศาสตร์จังหวัดด้านการมีส่วนร่วมการกำหนดแผนยุทธศาสตร์จังหวัด การมีส่วนร่วมการนำแผนยุทธศาสตร์จังหวัดไปปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุสรุา พันธรัักษ์ (2555 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลคลองจุกกระเฉง อำเภอมะนังจังหวัดยะลา พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมเป็นไปตามสมมติฐาน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ในภาพรวมระดับปานกลาง

6.2 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี ด้านการมีส่วนร่วมการกำหนดแผนยุทธศาสตร์จังหวัด ควรจัดเตรียมความพร้อมในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์และการประชาสัมพันธ์ หรือจัดประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ถึงปัญหาและผู้นำชุมชนสำรวจความคิดเห็นจากประชาชนร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายแล้วนำมาวิเคราะห์จัดทำแผนยุทธศาสตร์ ฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์และให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่างแผนยุทธศาสตร์จังหวัด ประชาชนผู้นำชุมชนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างๆ ร่วมกำหนดวางกรอบแบบแผนกรอบโครงสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ร่วมกันจัดตั้งกรรมการดำเนินงานในการประชาสัมพันธ์เรื่องจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร พูลพงษ์ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นโดยการจัดองค์การเชิงระบบ พบว่า ปัญหาการรวมกลุ่มองค์กรของชุมชนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยมีสาเหตุมาจากการดำเนินกิจกรรมกลุ่มที่ไม่มีประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ได้สร้างขึ้นประกอบด้วย 2 หน่วยระบบทำงาน คือ การสร้างรูปแบบองค์การเชิงระบบ และการพัฒนาชุมชนตามรูปแบบองค์การเชิงระบบ ผลการทดลองยุทธศาสตร์ พบว่า ชาวบ้านกลุ่มทดลองหลังจากปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ฯ แล้วพบว่า มีการพัฒนาตนเอง มีการดำเนินกิจกรรมลดรายจ่าย และมีทักษะด้านความรู้ประกอบอาชีพมากกว่าก่อนการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ฯ นอกจากนี้ ชาวบ้านกลุ่มทดลองมีการดำเนินกิจกรรมลดรายจ่ายและเพิ่มทักษะด้านความรู้การประกอบอาชีพมากกว่ากลุ่มควบคุมที่กลุ่มมีการจัดองค์การแบบทั่วไป

6.3 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี ด้านการมีส่วนร่วมการนำแผนยุทธศาสตร์จังหวัดไปปฏิบัติ ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ กำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายกิจกรรมในการนำแผนยุทธศาสตร์จังหวัดไปปฏิบัติรับรู้เกี่ยวกับการบูรณาการฐานข้อมูลความต้องการของประชาชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนดูแลการพัฒนาจังหวัดอย่างต่อเนื่องในการศึกษาสภาพปัญหาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายการนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ มีตัวแทนรับผิดชอบโครงการเกี่ยวกับการนำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างชัดเจนกำหนดแนวทางการรับข้อมูลตามที่หน่วยงานในสังกัดได้กำหนดไว้เพื่อนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติต่อความต้องการของประชาชน ตามแผนยุทธศาสตร์ที่ได้ร่วมกันกำหนดอย่างมีเป้าหมายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงไกรยศ พันธุ์ไทย (2556 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงบูรณาการกุญแจสู่ความเป็นเลิศ พบว่ากลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการขับเคลื่อนผลการปฏิบัติงานขององค์กร ซึ่งความสำเร็จของแต่ละองค์กรสามารถเกิดได้จากการพัฒนาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การใช้ความรู้ความสามารถของพนักงานในการสร้างกำไรเพิ่มขึ้นและสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ขององค์กร เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ดีขึ้น

6.5 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี ด้านการมีส่วนร่วมการประเมินแผนยุทธศาสตร์จังหวัดหน่วยงานภาครัฐ ควรมีการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา มีระบบและมีการประเมินการดำเนินงานทุกขั้นตอนในการเข้าถึงบริการสำหรับประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมรองรับเกี่ยวกับการประเมินการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดและจัดให้ประชาชนและทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมประเมินผลนโยบายแผนยุทธศาสตร์จัดการประเมินผลการดำเนินงาน และสรุปผลการประเมินร่วมกันอย่างเป็นระบบและมีการออกแบบกิจกรรม อภิปรายผลตลอดถึงการประเมินผลและพัฒนาไกลให้มีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องโครงสร้างที่ปรึกษาเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานและประสานงานการประกอบอาชีพ ผลการวิจัยพบว่าทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีของประเทศ โดยเฉพาะยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงเช่นปัจจุบัน ทรัพยากรมนุษย์จะเป็นกำลังและพลังสมอง สำคัญในการเรียนรู้ คิดริเริ่ม สร้างความได้เปรียบและแข่งขันได้ อันจะมุ่งไปสู่การเป็นประเทศที่มีสังคมแห่งการเรียนรู้ รัฐบาลเห็นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มาโดยตลอดโดยมุ่งหวังให้ประเทศมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ ความสามารถ ทำงานอย่างมาตรฐาน มีจิตสำนึก มีศักยภาพในการดูแลตนเองและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถของประเทศ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 การปฏิบัติหน้าที่ ในการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี หรือการปฏิบัติหน้าที่เป็นภาคีเครือข่าย หรือหน่วยงานของรัฐที่ใกล้ชิดประชาชน กว่าหน่วยงานอื่น ซึ่งพร้อมที่จะช่วยเหลือประชาชนทุกๆ ด้าน ได้อาศัยการมีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการประเมินนโยบายของทุกภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.1.2 ด้านการมีส่วนร่วมการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์ การมีส่วนร่วมในการนำการนโยบายแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมการในการประเมินนโยบายแผนยุทธศาสตร์ ควรให้ความร่วมมือประสานงานแก่ทุกฝ่าย โดยไม่มีการเลือกความสำคัญของบุคลากรสายงานใดสายงานหนึ่ง ระหว่างประชาชนกับบุคลากรของรัฐต้องให้ความสำคัญในสิทธิหลายๆ ด้าน

7.1.3 ผู้บริหารหรือบุคลากรภาครัฐควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัด อย่างชัดเจนซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติหน้าที่ได้ตามความเหมาะสม และสามารถนำนโยบายนั้นๆ ไปปฏิบัติเป็นรูปร่างตามความต้องการของประชาชน

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

7.2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดผู้บริหารควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติหน้าที่มีแผนอย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษรโดยสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมได้เกี่ยวกับการดำรงชีพของประชาชน

7.2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการนำนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดไปปฏิบัติควรให้บุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ในองค์กรภาครัฐได้มีส่วนในการปฏิบัติหน้าที่ ติดตามในการทำงานร่วมกัน และพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้สามารถใช้ทรัพยากรในการปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านต่างๆ ของแผนยุทธศาสตร์แก่ประชาชน

7.2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดควรกำหนดให้หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ เป็นประธาน รองประธาน กรรมการโดยร่วมกับชุมชนและหน่วยงานเอกชนในโครงสร้างคณะกรรมการ มีบทบาทในการประเมินผลนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอย่างจริงจัง

7.2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีการรับฟังความคิดเห็นของชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่ เป็นข้อเท็จจริง เพื่อได้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์จังหวัด

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาในเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์ถึงรูปแบบวิธีการ และนำแบบแผนที่มีโครงสร้างดำเนินการที่ชัดเจนประกอบกับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

7.3.2 ควรศึกษาในการขับเคลื่อนที่มีส่วนร่วมขององค์กรต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานี ให้มีทั้งประสิทธิภาพ และประสิทธิผลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

7.3.3 ควรศึกษาในการนำนโยบายสาธารณะของภาครัฐเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุดรธานีทั้งการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินนโยบาย โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งองค์กรภาคีเครือข่าย ท้องถิ่น ภาครัฐภาคีเครือข่ายต่างๆ อย่างมีแบบแผนโครงสร้างตามนโยบายที่รัฐกำหนด และสามารถเข้าถึงการรับบริการของประชาชนในสังคมให้มากในครั้งต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดอุดรธานี. (2560).

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2560-2564. อุดรธานี : กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2542). การวิเคราะห์สถิติ : สถิติเพื่อการตัดสินใจ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์วิทยาลัย.

เกรียงไกรยศ พันธุ์ไทย. (2556). กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงบูรณาการสู่ความเป็นเลิศ. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. 51(3). 239-257.

นุสรุา พันธุ์รักษ์. (2555). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลคลองจุกกระเฉง อำเภอมือเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. ปัญหาพิเศษรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. (2550). โครงสร้างที่ปรึกษาเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานและประสานงานการประกอบอาชีพ. หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

ราชกิจจานุเบกษา. (2560). พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 79 ก 31 กรกฎาคม 2560.

สมพร พูลพงษ์. (2556). ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นโดยการจัดการเชิงระบบ. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 19(1). 91-106.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากหลายท่านที่ได้อนุเคราะห์ให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางที่ถูกต้องอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการลงพื้นที่วิจัยในเขตจังหวัดอุดรธานี ได้กรุณาให้ข้อมูลคำปรึกษา แนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของปัญหาเพื่อให้ความถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและการเสียสละเวลาของท่านเป็นอย่างยิ่งจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ ขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ให้คำปรึกษา ความรู้และประสบการณ์ศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาและความเที่ยงตรงของเครื่องมือและสถิติที่ใช้ในการวิจัยมา ณ โอกาสในครั้งนี้ ขอขอบคุณ เพื่อนๆ ร่วมสถาบันและเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนทุกท่านที่เกี่ยวข้องซึ่งมิได้กล่าวนาม ณ ที่นี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ทุนทางสังคมในพื้นที่ชนบทที่กำลังกลายเป็นเมือง : บทบาทของทุนทางสังคมมีอิทธิพลต่อการ
สนับสนุนการดำเนินนโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ของเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
Social Capital in Urbanization : The Role of Social Capital Has an Influence on
Supporting the Implementation of Public Policy on the Development of the
Quality of Life of the Elderly in Tha Muang Subdistrict Municipality,
Selaphum District, Roi Et Province

चनाใจ หมื่นไธสง¹

Chanajai Muenthaisong¹

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ.2562

Email : chanajaime@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทุนทางสังคมในพื้นที่ชนบทที่กำลังกลายเป็นเมือง : บทบาทของทุนทางสังคมต่อการสนับสนุนการดำเนินนโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ของ เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้สูงอายุ ที่มีอายุระหว่าง 60-93 ปี คนดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน รวม 12 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2561-มกราคม พ.ศ. 2562 ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) คุณลักษณะของผู้สูงวัยในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาวะและความเป็นอยู่ของผู้สูงวัยในพื้นที่ ด้านการประกอบอาชีพของผู้สูงวัย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา บางคนอาจมีอาชีพเสริม เช่น การทำงานหัตถกรรมจักสาน เป็นต้น ด้านสุขภาพของผู้สูงวัย ผู้สูงวัยอาจมีปัญหาด้านสุขภาพ แต่หลายคนสามารถประกอบอาชีพเสริมได้และเลี้ยงดูบุตรหลานได้ 2) บทบาทของทุนทางสังคมต่อการสนับสนุนการดำเนินนโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพ

¹ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

¹ Faculty of Law Politics, Roi Et Rajabhat University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 24 กรกฎาคม 2563; แก้ไขบทความ: 8 สิงหาคม 2563; ตอรับการตีพิมพ์:

ชีวิตผู้สูงอายุ ของ เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ทูนทางสังคมที่สามารถนำมาขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) ประเพณีและวัฒนธรรม 2) เครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชน 3) ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนและชาวบ้าน

คำสำคัญ : 1. ทูนทางสังคม 2. นโยบายสาธารณะ 3. ผู้สูงอายุ

ABSTRACT

This article is a qualitative research aimed to study social capital in urbanization: the role of social capital in supporting the implementation of public policy on the development of the quality of life of the elderly in Tha Muang subdistrict municipality, selaphum district, Roi Et Province. The key informants are the elderly aged between 60-93 years, elder caretaker, community leader, a total of 12 persons. and the collecting data between December 2018 - January 2019 using content analysis.

The results of the study indicates that 1) the characteristics of the elderly in the economic, social, health and well-being of the elderly in the area: the occupation of the elderly most of them do rice farming, some of them may have additional careers such as basketry handicraft, health: older people may have health problems but many people can make a living and can raise their children.2)Social Capital in Urbanization : The role of social capital in supporting the implementation of public policy on the development of the quality of life of the elderly of Tha Muang subdistrict municipality, selaphum district, Roi Et Province, it was found that: social capital that can be used to drive the operations of local government organizations, including 1) traditions and culture 2) strong social networks and good interactions between the villagers 3) the strength of community leaders and villagers.

Keywords : 1. Social Capital 2. Public Policy 3. Elderly

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงของประชากร โดยเฉพาะการที่แต่ละประเทศได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุได้ได้สร้างความตระหนักรู้ในมุมกว้างต่อทุกภูมิภาค ทั้งในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วและกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา เช่น ในประเทศญี่ปุ่น ประเทศอิตาลี ประเทศเยอรมันและประเทศสวีเดน เป็นต้น โดยกลุ่มเหล่านี้พบว่าเป็นประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่เร็วกว่าประเทศอื่นๆ (United Nations, 2015 : 1) อย่างไรก็ตาม ประชากรโลกได้ผ่านเข้าสู่ประชากรสูงวัย โดยประชากรในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ประเทศสมาชิกในยุโรปเหนือ ได้เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ในขณะที่ประเทศในแถบเอเชีย เช่น ประเทศญี่ปุ่น ได้เข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดแล้วเช่นกัน ประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มสังคมสูงวัยของกลุ่มประเทศอาเซียนเป็นอันดับสอง รองจากประเทศสิงคโปร์ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558 : 3) สำหรับประชากรสูงวัยในประเทศไทย ได้มีการเพิ่มขึ้นที่รวดเร็ว จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่มีทั้งหมดในปี พ.ศ. 2537 มีผู้สูงอายุร้อยละ 6.8 พ.ศ. 2545 และพ.ศ. 2550 มีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.4 และพ.ศ. 2554 มีผู้สูงอายุร้อยละ 12.2 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560 : 1) การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุในประเทศไทยที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วส่วนหนึ่งมาจาก สาเหตุการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์และการลดอัตราการตายที่ทำให้คนไทยมีอายุยืนยาวขึ้น และเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางการแพทย์ สาธารณสุขและเทคโนโลยี(สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล, 2556 : 1) อีกทั้ง การที่ไทยได้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีโภชนาการ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2557 : 1) สาเหตุเหล่านี้ส่งผลให้โครงสร้างประชากรของไทยมีการเปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิดโครงสร้างประชากรสูงวัยหรือสังคมสูงวัย โดยเป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปเพิ่มมากขึ้นกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมดในขณะที่วัยเด็กและแรงงานลดน้อยลงซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจโดยรวม (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557 : 1)

ทั้งนี้ เมื่อประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้รัฐบาลไทยได้มีมาตรการหลายด้านเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุทั้งในรูปของนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ (ชมพูนุท พรหมภักดี, 2556: 15-17) และส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรครวมทั้งพัฒนาสุขภาพ และการสนับสนุนงบประมาณ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2016: 1)จากการที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ในกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง (World Bank, 2011 : 1) ในบางครั้งไม่สามารถสนองต่อความต้องการด้านสวัสดิการของประชาชนได้อย่างที่ควรจะเป็น ในขณะที่ประชาชนบางส่วนอาจมีความคาดหวังที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐค่อนข้างสูง ทำให้การให้บริการจากภาครัฐอาจไม่สนองต่อความต้องการได้อย่างเต็มที่ และพบว่าสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท ได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก โดยได้รับแรงผลักดันจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมจากสังคมเกษตรกรรมหันเห

เข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม ส่งผลต่อสถาบันครอบครัว คนหนุ่มสาวเข้าสู่เมืองใหญ่เพื่อแสวงหางานทำ อย่างไรก็ตาม ในสังคมชนบทของไทยยังคงพบว่า “ทุนทางสังคม” ได้มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในชนบท สำหรับเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นเทศบาลตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เดิมพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการทำเกษตรกรรม ชาวบ้านมีวิถีชีวิตดั้งเดิม แต่หลังจากที่มหาวิทยาลัยราชภัฏมาก่อตั้งในปีพ.ศ. 2540 จากการทำที่เคยเป็นพื้นที่เกษตรกรรมได้เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ภาวะการณกลายเป็นเมือง ผู้คนบางส่วนได้เปลี่ยนแปลงเพื่อเป็นผู้ประกอบการและมีอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเรื่องในบริบทของสังคมไทยกำลังเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ และพื้นที่ชนบทที่กำลังเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ภาวะการณกลายเป็นเมืองนั้นบทบาทของทุนทางสังคมต่อการสนับสนุนการดำเนินนโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้สูงอายุในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาวะและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อศึกษาบทบาทของทุนทางสังคมต่อการสนับสนุนการดำเนินนโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ของ เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 รับทราบคุณลักษณะของผู้สูงอายุในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาวะและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

3.2 ได้รูปแบบบทบาทของทุนทางสังคมต่อการสนับสนุนการดำเนินนโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ของ เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขอบเขตด้านเนื้อหาเพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้สูงอายุ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาวะและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ และบทบาทของทุนทางสังคมต่อการสนับสนุนการดำเนินนโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ของ เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้สูงอายุ ที่มีอายุระหว่าง 60-93 ปี คนดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน รวม 12 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 - มกราคม พ.ศ. 2562 ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

5. ผลการวิจัย

5.1 คุณลักษณะของผู้สูงวัยในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาวะและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

5.1.1 การประกอบอาชีพของผู้สูงวัย พบว่า 1) ผู้สูงวัยที่ประกอบอาชีพอยู่ในเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คืออาชีพทำนาโดยส่วนใหญ่มีที่นาเป็นของตนเอง อยู่ระหว่าง 7- 20 ไร่ ในบางรายที่มีอายุมากและไม่มีลูกหลานอยู่เคียงข้าง กลุ่มคนเหล่านี้จะปล่อยที่นาให้เช่าและตนเองได้รับการปันข้าวเป็นรายปี “แม่อายุ 69 ปี เรียนจบ ป. 4 จบที่อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อนหน้านี้ทำนาจนสูงวัย บ่เลิกทำนาจักเทื่อ ทำแต่นาปี...” (คุณสีนวล(นามสมมติ), 2561 : สัมภาษณ์) 2) ผู้สูงวัยบางคนอาจมีอาชีพเสริมเป็นงานหัตถกรรมจักสานซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้จัดหาอุปกรณ์มาให้ทำ ในบางครั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดหาตลาดให้ หรือผู้ประกอบการอาจต้องนำออกมาขายด้วยตนเอง หรืออาจมีบางคนที่ทำอาชีพรับจ้างเย็บเสื้อผ้าอยู่ที่บ้าน (เย็บเสื้อโหล ผู้สูงวัยที่ทำอาชีพนี้ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 53-60 ปี) กลุ่มคนสูงวัย ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ แต่ทว่าบางส่วนในขณะที่อยู่ในวัยแรงงานจะเป็นกลุ่มคนที่เคยออกไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่ เช่น อาชีพก่อสร้าง อาชีพขายของในตลาดสดที่กรุงเทพฯ หรือขายของหาบเร่ อย่งไรก็ดี ผู้สูงวัยในพื้นที่ยังคงประกอบอาชีพค้าขาย ส่วนใหญ่มักไปซื้อของในตัวจังหวัดร้อยเอ็ดแล้วนำมาขายในตลาดชุมชน เช่น การไปซื้อผลไม้ตามฤดูกาลมาขายในตลาดสดหน้าป้ายมหาวิทยาลัย เป็นต้น “...ตาอายุ 71 ปี จบการศึกษา ป. 4 โรงเรียนบ้านนากระต๊อบ มีลูก 3 คน มีอาชีพค้าขายผลไม้ แต่งโม ทำนา...” คุณวิเชียร(นามสมมติ), 2561 : สัมภาษณ์) ในกรณีผู้สูงวัยรายนี้พบว่า ต้องดูแลหลานสาว โดยลูกสาวของตาไปทำงานที่กรุงเทพฯ ส่วนลูกเขยปลีกตัวออกไปค้าขายต่างหมู่บ้าน

5.1.2 การดูแลผู้สูงวัยของบุตรหลานในพื้นที่ พบว่า 1) วิถีชีวิตของผู้สูงวัยในช่วงอายุระหว่าง 60-70 ปี ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ทำการเกษตร ทำนา เป็นอาชีพหลัก ส่วนถ้าเป็นที่มีอายุสูงวัยมากๆ คืออายุตั้งแต่ 70 ปี ขึ้นไป ส่วนใหญ่จะมีผู้ดูแล ซึ่งผู้ที่ดูแลก็จะเป็นลูกที่อยู่ในพื้นที่ ส่วนลูกที่ทำงานต่างพื้นที่ก็จะเป็นผู้ที่ส่งเงินมาให้เป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้จำนวนเงินก็จะขึ้นอยู่กับรายได้ของลูกที่อยู่ต่างถิ่น เช่นผู้ดูแลผู้สูงวัย นางปรีดา (นามสมมติ) อายุ 50 ปี จบ ป.6 มีทำอาชีพทำนา ค้าขาย เปิดร้านขายของชำ มีลูก 1 คน หลาน 1 คน คุณปรียา ดูแลผู้สูงวัยชื่อ บัวพัน (นามสมมติ) มีลูกชาย อายุ 27 ปี ลูกชายทำงานที่ขอนแก่นเป็นเจ้าของที่รักษาความปลอดภัย ส่งเงินให้เดือนละ 2,000 บาท หลานอยู่ด้วยกันอายุ 10 ปี (คุณปรียา (นามสมมติ), 2562 : สัมภาษณ์) 2) ภาพรวมของผู้สูงวัยอาจมีปัญหาด้านสุขภาพบ้าง แต่ก็พบว่า ในบางรายผู้สูงวัยที่อยู่ในพื้นที่ยังคงต้องประกอบ

อาชีพเพื่อหารายได้เสริมนอกเหนือจากที่ลูกหลานให้ความสนับสนุนค่าใช้จ่ายและการดูแลในชีวิตประจำวัน ผู้สูงวัยที่มีร่างกายแข็งแรงหลายคนยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมคือการทำนาเป็นหลัก บางส่วนเสาะแสวงหาพื้นที่สาธารณะที่ได้รับอนุญาต หรือจัดสรรพื้นที่นาหรือพื้นที่ในบริเวณบ้านเพื่อปลูกผักสวนครัว หลายคนมีทักษะด้านการเกษตร สามารถปลูกพืชสวนครัวปลอดสารพิษได้ แต่ปัญหาที่ตามมาคือ ไม่มีตลาดรองรับอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยกระบวนการที่ขาดเครือข่ายการนำพืชผักออกสู่ตลาด และสภาพแวดล้อมรอบข้างก็ไม่มีกำลังซื้อที่มากพอ ทำให้ผู้สูงวัยที่ปลูกผักเป็นอาชีพเสริมไม่อาจที่จะสร้างรายได้ที่ควรจะเป็น ทั้งนี้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลตำบล) ได้มีความพยายามในการสร้างตลาดชุมชนขึ้น แต่การที่จะทำให้ “ตลาดติด” ก็เป็นเรื่องยาก

5.1.3 สุขภาวะของผู้สูงวัย พบว่า ภาพรวมผู้สูงวัยในพื้นที่จะเป็นผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรงสามารถทำการเกษตรได้ แต่ถ้าบุคคลท่านนั้นเข้าสู่ภาวะสูงวัยมาก เช่นอายุ 70 ปี ขึ้นไป จะพบว่าร่างกายได้ทรุดโทรมมาก อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น การทำงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จะมีความเข้มแข็งและมีความโดดเด่นในการดูแลผู้สูงวัย แต่ก็ยังพบว่าผู้สูงวัยบางคนก็ยังคงต้อง “พึ่งพิง” ลูกหลานหรือญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน เป็นสำคัญ สำหรับสุขภาพที่ผู้สูงวัยประสบก็อาจ เช่นนางเพียงเด่น (นามสมมติ) ดูแลผู้สูงวัย คุณแม่ อายุ 73 ปี ร่างกายเจ็บป่วยอยู่ตลอดเวลา มีโรครุมเร้าหลายโรค เช่น โรคหัวใจ โรคตับ ความดัน สืบเนื่องจากคุณแม่มีอายุมาก ไม่สามารถร่วมกิจกรรมใดๆได้เลย เช่น ไม่ได้เข้าชมรมโรงเรียนผู้สูงอายุ นางเพียงเด่น (นามสมมติ) ต้องเป็นคนพาคุณแม่ไปหาหมอที่โรงพยาบาลค่าใช้จ่าย ก็จะประกอบไปด้วย ค่าเหมารถค่าน้ำมัน การพาคุณแม่ไปหาหมอแต่ละครั้ง ต้องมีค่าใช้จ่ายขั้นต่ำประมาณ 500 บาท ไม่นับค่าใช้จ่ายส่วนตัว และถ้าต้องไปค้างคืนในตัวจังหวัดก็ต้องมีค่าใช้จ่ายที่มากขึ้น “...ค่าใช้จ่ายประมาณทีละ 1,000 เดือนหนึ่งก็ไป 4-5 ครั้ง มีเดือนนี้ละ ที่ยังไม่ได้ไป แม่ก็พอจะเดินได้ กวาดบ้านได้ ทำสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ได้...” (คุณเพียงเด่น(นามสมมติ), 2562 : สัมภาษณ์) สำหรับผู้สูงวัยที่เป็นผู้ป่วยติดเตียง ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีกระบวนการดูแลอย่างเป็นระบบ แต่จากการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการพบว่า ผู้ที่ดูแลผู้ป่วยกลุ่มนี้ จะมีความเครียดค่อนข้างสูง ยิ่งถ้าประกอบกับบ้านเรือนตั้งในพื้นที่ที่ไม่มีเพื่อนบ้านรายรอบ ยิ่งทำให้ครอบครัวนี้โดดเดี่ยวตนเองมากขึ้น กลายเป็นครอบครัวที่มีความระวังตัวสูง ซึ่งเมื่อพิจารณาจากที่ตั้งทางกายภาพ ครอบครัวนี้อยู่ห่างศูนย์กลางความเจริญของเทศบาลตำบลเพียงแค่ 2 ช่วงถนนในหมู่บ้านเท่านั้น ก็มักมีการระวังตัวเองและโดดเดี่ยวตนเองสูงมาก

5.1.4 การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในชุมชน พบว่า การรวมกลุ่มของผู้สูงวัยในชุมชนสามารถแบ่งได้เป็น กลุ่มผู้สูงวัยที่มีสุขภาพแข็งแรงมักจะเข้าร่วมกิจกรรมในชมรมผู้สูงวัยหรือการเข้าร่วมโรงเรียนผู้สูงวัย และกลุ่มผู้สูงวัยที่มีสุขภาพไม่แข็งแรง รวมทั้งกลุ่มที่ต้องดูแลหลานที่เด็กเล็กมากๆจะไม่สามารถเข้าร่วมในกิจกรรมของชมรมผู้สูงวัยหรือโรงเรียนผู้สูงวัยได้ “...มีการรวมกลุ่มผู้สูงอายุที่โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นประจำ...” (คุณบัวสาย(นามสมมติ), 2562 : สัมภาษณ์) ทั้งนี้ จะพบว่า

พื้นที่ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้กลายเป็นสถานที่พบปะและสร้างสุขภาวะทางจิตที่ดีแก่ผู้สูงอายุ และนำมาซึ่งมิตรภาพนอกพื้นที่โรงเรียน“...จะมีการรวมกลุ่มเวลาไปวัดไปนํากัน วันศีล วันพระ มิ่งงานในวัดในวัดจะมีกิจกรรม ก็ไปรวมกลุ่มเฮ็ดนั่นเฮ็ดนี่ ผู้นี้ก็เฮ็ดจักสาร ผู้นั้นก็เฮ็ดขันหมากเบ็งบายศรี เครื่องสักการบูชา ไปรวมกลุ่มกินข้าวกันที่บ้าน ยายบานเย็น(นามสมมติ) เพราะเข้าออกได้ง่าย และเป็นศูนย์กลางในการเดินทาง อาทิตย์หนึ่งจะมีอยู่ 4 วัน...” (คุณดวงดาว(นามสมมติ), 2562 : สัมภาษณ์) สำหรับผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพอย่างมาก อาจไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนผู้สูงอายุและการประชุมของชุมชน แต่อาจจะเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา (คุณสร้อยคำ (นามสมมติ), 2561 : สัมภาษณ์) สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่ได้เข้าร่วมโรงเรียนผู้สูงอายุ เนื่องด้วยสุขภาพและความจำเป็นส่วนตัว แต่ก็พบว่า กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่สามารถจะพบปะแลกเปลี่ยนทัศนะต่างๆ กับเพื่อนบ้านได้โดยผ่านประเพณี วัฒนธรรมในชุมชน

5.1.5 การรวมกลุ่มด้านสังคม พบว่า ผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีอาชีพค้าขายในตลาด มักใช้พื้นที่ในตลาดเป็นที่พบปะหรือแลกเปลี่ยนระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน ทั้งนี้เมื่อลงพื้นที่ในตลาดชุมชน (ตลาดเช้า) จะพบว่า คนที่นำสินค้าทางเกษตรมาขาย ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มสูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ส่วนตลาดหน้าป้าย ซึ่งเป็นชื่อเรียกอย่างไม่เป็นทางการ เพราะตลาดแห่งนี้ ที่ตั้งอยู่ใกล้กับป้ายชื่อมหาวิทยาลัยที่ติดทางเข้าจากถนนใหญ่ คนจึงนิยมเรียกเช่นนั้น ตลาดแห่งนี้ คนที่เข้ามาค้าขายส่วนหนึ่งจะเป็นผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งจะประกอบอาหารสำเร็จรูปมาขาย ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกอบการรายย่อย จะใช้พื้นที่ตลาดสดในการพูดคุย (คุณวิเชียร(นามสมมติ), 2561 : สัมภาษณ์)การพบปะระหว่างผู้สูงอายุ อาจใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อสุขภาพและใช้พื้นที่สาธารณะในขณะหารายได้เสริมเพื่อพบปะกัน “...รวมกลุ่มกันช่วงออกกำลังกายและมีการจักสาน...” (คุณบานเย็น(นามสมมติ), 2562 : สัมภาษณ์) ทั้งนี้ ชาวบ้านจะมีการรวมกลุ่มเพื่อออกกำลังกายในหมู่บ้าน ซึ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดสรรพื้นที่ไว้ให้ มีการอำนวยความสะดวกโดยจัดหาวิทยากรและเครื่องเสียงเพื่ออำนวยความสะดวกออกกำลังกาย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

5.1.6 การขับเคลื่อนกิจกรรมของผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า ผู้สูงอายุที่เคยเป็นข้าราชการเกษียณยังคงมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมของผู้สูงอายุในพื้นที่ร่วมกับผู้สูงอายุในชุมชน โดยพบว่าพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่ความเข้มแข็ง อีกทั้งเป็นชุมชนที่อยู่รายรอบที่ตั้งของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ประกอบกับผู้นำชุมชนทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการเป็นผู้มีจิตสาธารณะและเป็นผู้ที่มีประสบการณ์จากพื้นที่อื่นๆ เช่น เคยไปประกอบอาชีพในเมืองใหญ่ อาจเคยค้าขายในกรุงเทพฯ รับจ้างก่อสร้างในเมืองใหญ่ อาจเคยเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตรหรือข้าราชการครูมาก่อน ดังนั้นพื้นที่แห่งนี้ค่อนข้างจะมีการพัฒนาแบบก้าวกระโดด เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น การอบรมการปลูกข้าวอินทรีย์ การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่เคยเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร เมื่อได้แต่งงานกับ

คนในพื้นที่ ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก “...อยู่โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นรอง ผู้อำนวยการและเป็นเลขา เป็นชมรมเกี่ยวกับสมาชิก ตอนนี้มีสมาชิก 375 คน ครอบคลุมในพื้นที่ ตำบลท่าม่วง 11 หมู่บ้าน เราก็ดูแลผู้สูงอายุยามเจ็บไข้ได้ป่วยเราก็ไปเยี่ยมถ้าเป็นคนไข้ติดเตียง เราก็ไปเยี่ยมที่บ้านเวลาสมาชิกถึงแก่กรรมเราก็เก็บเงินสมาชิกช่วยสวดอภิธรรมเงินไปช่วยสงเคราะห์ ตามจำนวนสมาชิกถ้ามีงบพอบางทีก็พาผู้สูงอายุไปทัศนศึกษา งบเอามาจากเทศบาลตำบลท่าม่วงให้ งบประมาณเป็นกิจกรรม...”(นายสงเสริม(นามสมมติ), 2562 : สัมภาษณ์)โดยพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ มักจะกระทำในพื้นที่ทางศาสนา พื้นที่ในระบบราชการที่ได้รับการจัดสรรให้ทำกิจกรรม พื้นที่ในการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ หรือพื้นที่ในการค้าขาย เหล่านี้ เป็นต้น

5.2 บทบาทของทุนทางสังคมต่อการสนับสนุนการดำเนินนโยบายสาธารณะด้านการการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า

5.2.1 ประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน จะมีวัดตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก วิถีชีวิตของชาวบ้านที่เคยผูกพันกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ดังนั้น เมื่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยเฉพาะเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดต้องการที่จะดำเนินนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุและเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ โดยการแปลงทุนทางสังคมด้านประเพณีวัฒนธรรมให้เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน อาจใช้ช่องทางนี้เป็นตัวขับเคลื่อนกระบวนการ เช่น การให้องค์ความรู้ด้านดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ การมอบความบันเทิงแก่ผู้สูงอายุ หรือใช้พื้นที่ในการจัดงานประเพณีสวดศพเพื่อให้ผู้สูงอายุเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงของตนเองก็ได้

5.2.2 เครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างกันชุมชนแห่งนี้มีความผูกพันในลักษณะเครือญาติสูงมาก การประกอบกิจกรรมหลายอย่าง สามารถขอความช่วยเหลือกันได้ เช่น ขอความช่วยเหลือในด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร หรือเมื่อกลุ่มคนที่ดูแลผู้สูงอายุไม่อยู่หรือต้องออกไปต่างพื้นที่ ในครอบครัวที่มีผู้สูงอายุสามารถขอความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านได้ ดังนั้น เมื่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ต้องการที่จะขยายสายงานของตนเองลงมาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ สามารถที่จะใช้ช่องทางเพื่อการรวมกลุ่มในการที่จะเสริมสร้างสุขภาวะให้เกิดกับกลุ่มเป้าหมายได้

5.2.3 ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนแห่งนี้ พบว่า ตั้งแต่ชาวบ้านจนกระทั่งผู้นำชุมชน เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ที่สำคัญ ในช่วงปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยได้มีการกระจายอำนาจลงมาที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐบาลมีความพยายามอย่างมากที่จะ ‘พัฒนาเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น’ ให้มีศักยภาพ ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด (เดิมสถาบันราชภัฏร้อยเอ็ด) ได้ก่อตั้งขึ้นในพื้นที่ ประกอบกับ พื้นที่แถบนี้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พื้นที่แถบนี้จึงเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านในชุมชนได้เข้าถึงการศึกษา อีกทั้งเมื่อชาวบ้านได้มีการย้ายถิ่นออกไปยังพื้นที่ต่างๆ ทำให้เกิดมุมมองที่

เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ดังนั้น การศึกษาหรือองค์ความรู้เหล่านี้ จึงแฝงฝังอยู่ในกลุ่มผู้สูงวัยที่ได้ หวนกลับมายังชุมชนและสามารถนำความรู้เข้ามาพัฒนาพื้นที่ของตนเองได้ ดังนั้นองค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่น นำที่จะประสาน ขอความร่วมมือกับชุมชน และผู้นำชุมชนได้ง่ายขึ้น ทั้งในด้านการ รังสรรค์กิจกรรม การสร้างหรือกระตุ้นให้ผู้สูงวัยเกิดความ ‘อยาก’ ที่จะเรียนรู้ โดยเฉพาะการ สอดแทรกการรับมือกับการเลี้ยงดูบุตรหลานที่เป็นวัยรุ่น อันจะเป็นการเสริมให้กิจกรรมของอปท. บรรลุในกิจกรรมที่วางไว้เพื่อก่อประโยชน์ต่อผู้สูงวัยได้มากขึ้น อีกทั้งชุมชนแห่งนี้มีความเข้มแข็งของ ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน ดังนั้นถ้าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ สูงวัยในด้านเศรษฐกิจครัวเรือนก็จะสามารถทำได้เช่นกัน

แผนภาพที่ 1 บทบาทของทุนทางสังคมต่อการสนับสนุนการดำเนินนโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

6. อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากงานวิจัยในครั้งนี้พบว่า 1) ด้านคุณลักษณะของผู้สูงวัยในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาวะและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านคุณลักษณะของการประกอบอาชีพของผู้สูงวัย พบว่าผู้สูงวัย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา บาง คนอาจมีอาชีพเสริมเป็นงานจักสาน บางส่วนได้รับอนุญาตให้เข้าใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อปลูกผักสวนครัว ผู้สูงวัยเหล่านี้ เป็นผู้ที่มีความสุขแข็งแรงและต้องการรายได้เสริมนอกเหนือจากการที่บุตรหลานได้ส่งเงินมาให้ และพบว่าสามารถหารายได้เสริมได้มาจากพื้นที่รอบข้างได้เปลี่ยนแปลงเข้าสู่

ความเจริญเพราะเป็นพื้นที่ที่อยู่ติดกับมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดทำให้เศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดได้เริ่มเข้าสู่การกลายเป็นเมืองที่ได้รับผลกระทบในด้านบวกและด้านลบเช่นกัน ผลกระทบจากการกลายเป็นเมืองสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องผลกระทบของความเป็นเมืองต่อพื้นที่ชนเมืองและการตอบสนองของท้องถิ่นในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงของ Thongyou, Sosamphanh, Phongsiri, Chamaratna (2013 : 101,104) โดยพบว่าเทศบาลนครขอนแก่นและเมืองวังเวียงต่างได้รับผลกระทบที่คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต เป็นต้น

2) บทบาทของทุนทางสังคมต่อการสนับสนุนการดำเนินนโยบายสาธารณะด้านการการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า ประเพณีและวัฒนธรรมเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนและชาวบ้านเป็นข้อค้นพบที่สอดคล้องกับงานของ นิตยา ปรุภระโทก (2558 : 249-250) ที่เสนอว่าในการวิเคราะห์ทุนทางสังคมจำเป็นจะต้องวิเคราะห์ควบคู่กับทุนวัฒนธรรม และมองว่าทุนทางสังคม คือความสัมพันธ์ทางสังคมในแนวราบและแนวตั้งระหว่างบุคคล สถาบันและองค์กร ทั้งในรูปแบบปัจเจก กลุ่ม เครือข่าย ค่านิยม และบรรทัดฐาน ที่สังคมยึดถือ ซึ่งมีผลต่อวิถีชีวิตและวิธีการผลิตในครอบครัว ชุมชน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในครั้งนี้ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเปิดมีการจัดเก็บข้อมูลของผู้สูงอายุในพื้นที่อย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านความสามารถส่วนตัวและภาวะที่ผู้สูงอายุต้องรับผิดชอบ รวมทั้งเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะผู้สูงอายุในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทั้งในด้านอาชีพและประสบการณ์ชีวิต อีกทั้งพื้นที่ชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีต้นทุน “ความเป็นเครือญาติ” อย่างแนบแน่นซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างสะดวก

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามสุขภาพของผู้สูงอายุจากครัวเรือนแห่วงกลางและสร้างแอปพลิเคชันรองรับการแจ้งเตือนสุขภาพของผู้สูงอายุในครัวเรือนแห่วงกลางเพราะถือว่าเป็นกลุ่มที่อยู่ลำพังกับบุตรหลาน

7.2.2 ควรมีการวิจัยถึงภาวะการณกลายเป็นเมืองที่ส่งผลต่อผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทเพื่อที่จะได้ทราบถึงปัญหาและหาวิธีการรับมือทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

8. เอกสารอ้างอิง

- ชมพูนุท พรหมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. **วารสารสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการ วุฒิสภา**. 3(16). 15-17.
- นิตยา ปรุภระโทก. (2558). การสะสมทุนทางสังคมสู่การสร้างเสริมสุขภาวะชุมชน. **วารสารวิถีสังคม มนุษย์**. 3(2). 249-250.
- สำนักงานกองทุนการสร้างเสริมกองทุนสุขภาพ (สสส.) (2557). **คู่มือจัดการความรู้ พัฒนาระบบ การดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชนท้องถิ่น**. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2560. จาก <http://resource.thaihealth.or.th/library/15228>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2559). **ผู้สูงอายุ**. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2560. จาก <http://www.thaihealth.or.th/blog/myblog/topic/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). **การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557**. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2560. จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/elderlyworkFullReport57-1.pdf>
- Thongyou, Sosamphanh, Chamaratana, Phongsiri. (2013). **Impact of Urban Expansion on Rural Hinterland and Local Responses in the Mekong Region: A Study in KhonKaen, Thailand, and Vang Vieng, Lao PDR**. Center for Research on Plurality in the Mekong Region (CERP) : KhonKaen University, Thailand.
- United Nations. (2015). **World Population Aging**. New York : United Nations. Accessed 12 May 2016. Retrieved from <http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WPA2015reportpdf>
- World Bank. (2011). **Thailand Now an Upper Middle Income Economy**. Accessed 12 May 2016. Retrieved from <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2011/08/02/thailand-now-upper-middle-income-economy>

9. คำขอบคุณ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง ทุนทางสังคมกับการสนับสนุนนโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศึกษา : เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ประจำปีงบประมาณ 2562

ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของจังหวัดกาฬสินธุ์ Strategic Management of Education in Kalasin Province

สมหวัง พันธะลี¹, เกษร ทองแสน², กฤตพัฒน์ พลคราม³
Somwang Puntalee¹, Keson Thongsae², Kritapat Polakram³
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562
Email : somwang1957@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาศักยภาพของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ 2)พัฒนายุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของจังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยนี้เป็น การวิจัยเชิงพรรณนาผสมผสานกับแนวคิดกระบวนการวิจัยเชิงอนาคตด้วยเทคนิคเดลฟาย กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 47 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบกับการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามปลายเปิดแบบกึ่งโครงสร้างและแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ คือ มัชฌิมฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่า 1)ศักยภาพของจังหวัดของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาของจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย 7 ปัจจัยคือ (1)เป็นชุมชนชนบท (2)มีความเข้มแข็งทางด้านศิลปวัฒนธรรม และการเกษตร (3)ศักยภาพของชุมชนมีความโดดเด่นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม (4)การคมนาคมสะดวก (5)มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร (6)มีสถาบันการศึกษาที่พร้อมพัฒนาคนครบทุกระดับ (7) มีบุคคลสำคัญหลากหลายอาชีพที่เป็นภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ 2) ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา UMESPEC 7 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1)Unique คือ

¹สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์

¹Kalasin Provincial Education Office, Thailand.

²สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชัยภูมิ

²Chaiyaphum Provincial Education Office, Thailand.

³สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

³Kalasin Primary Educational Service Area Office 2, Thailand.

*ได้รับบทความ: 9 เมษายน 2563; แก้ไขบทความ: 16 มิถุนายน 2563; ตอรับการตีพิมพ์:

ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์จังหวัดกาฬสินธุ์ (2)Management คือ ประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการศึกษา (3)Environmentally คือ สร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (4)Stableคือ การศึกษาเพื่อความมั่นคงและยั่งยืน (5)Professional คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็มืออาชีพ พัฒนาและเสริมสร้างครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็มืออาชีพ (6)Equal คือ สร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและเรียนรู้ตลอดชีวิต (7)Competency คือ พัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ : 1. ยุทธศาสตร์ 2. การจัดการศึกษา 3. จังหวัดกาฬสินธุ์

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1)study the potential of Kalasin province which is conducive to educational management in Kalasin Province. 2) develop the educational management strategy of Kalasin Province. This research is a descriptive research Combined with the concept of future research processes with Delphi technique, the target group are 47 experts, collecting data by in-depth interview with the target group seminar. The tools used were semi – open ended questionnaire and 5 level rating scale questionnaire. The statistics used were median and quartile range.

The results of the research showed that: 1. The potential of the province of Kalasin Province which is conducive to the educational management of Kalasin Province consists of 7 factors which are 1) being a rural community, 2) having the intensity of arts, culture and agriculture. 3) The potential of the community is outstanding in Conservation and culture. 4) Convenient transportation. 5) There is water source for agriculture. 6) There are educational institutions that are ready to develop people at all levels. 7) There are important people in various professions that are wisdom and learning resources 2. Educational Management Strategy, Kalasin Province Utilize UMESPEC 7 Strategies include 1) Unique is preservation of arts and culture Local knowledge and Kalasin province identity. 2)Management is the efficiency of the educational management system. 3) Environmentally Is to create a quality of life that is environmentally friendly. 4)Stable is education for stability and sustainability. 5)Professional is develop and enhance teachers and education personnel to be professional. 6)Equal is to create equal educational opportunities and lifelong learning.

7) Competency is to develop the potential of learners to have competency and skills in the 21st century.

Keywords : 1. Strategic 2. Education Management 3. Kalasin Province

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลเพราะสังคมและประเทศชาติจะล่าหลังหรือเจริญก้าวหน้ามากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของคนในชาติ ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ เพราะการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องอาศัยกำลังคนเป็นสำคัญ และกำลังคนจะมีประสิทธิภาพเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาแม้ว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการโดยตรงแต่ด้วยสถานการณ์บ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาการจัดการศึกษายังมากเพราะสถานการณ์โลกเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ความขัดแย้งของคนภายในประเทศความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การติดกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง คุณภาพแรงงานมีปัญหาสะสมต่อเนื่องมานาน โครงสร้างพื้นฐานของประเทศยังมีปัญหาในหลายด้าน โครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยและความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรมของเยาวชนและคนในสังคม(กระทรวงศึกษาธิการ, 2559 : 1-3) ประเทศไทยตระหนักถึงปัญหาที่ท้าทายในยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไปจึงมีนโยบายต่างๆ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพในการเรียนรู้หนึ่งนั้นคือการปฏิรูปการศึกษาและการกระจายอำนาจการบริหารจัดการการศึกษาสู่ท้องถิ่นเพื่อเป้าหมายในการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงโดยเน้นการกระจายอำนาจการศึกษาสู่สถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) การมีส่วนร่วมสนับสนุนการศึกษา จนถึงยุคมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย และกฎหมายการศึกษาอีกหลายฉบับ โดยมุ่งสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในกระแสโลกาภิวัตน์การปรับโครงสร้างการบริหารราชการ การกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา และการปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งเป็นสาระสำคัญที่สุดของการปฏิรูปการศึกษาในครั้งนี้ต่อมาในปีพ.ศ. 2552 ได้มีการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 มุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพโดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการคือ 1) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย 2) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561 : 5) อย่างไรก็ตาม ผลการปฏิรูปการศึกษาตลอดสิบปีที่ผ่านมาของไทย มีทั้งการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นบางประเด็นได้รับการขับเคลื่อนจนประสบผลสำเร็จตามตัวชี้วัดที่จัดทำขึ้น

ขณะเดียวกันยังมีบางประเด็นที่ไม่เป็นไปตามหลักการและจุดมุ่งหมาย โดยเฉพาะคุณภาพการศึกษาไทยโดยรวมอยู่ในระดับต่ำกว่าที่พึงจะเป็นอยู่อย่างมาก ผลสัมฤทธิ์จากการศึกษาดำเนินมาอย่างต่อเนื่องในระยะนับหลายสิบปีที่ผ่านมา และในทุกระดับของการศึกษาดังเห็นได้จากข้อมูลการประเมินผลการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562 : 8)

จากประเด็นปัญหาคุณภาพการศึกษาไทยข้างต้น กอปรกับมีสถานการณ์บ้านเมืองในยุคที่มีรัฐบาลไทยที่มาจากกาปฏิวัติ จึงถือโอกาสนี้ในการปฏิรูปการศึกษา เพื่อที่จะแสวงหาทางออกในรูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้จังหวัดเป็นฐานในการบริหารจัดการ โดยตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 19/2560 ลงวันที่ 3 เมษายน 2560 ได้กำหนดให้คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด โดยได้กำหนดให้มีบทบาทหน้าที่สำคัญ ในข้อ (2) กำหนดยุทธศาสตร์ แนวทางการจัดการศึกษา และการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท ประสานและส่งเสริมการบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย และข้อ 11 ให้มีสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อปฏิบัติภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนดการปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ นโยบาย และยุทธศาสตร์ของส่วนราชการต่างๆ ที่มอบหมายและให้มีอำนาจหน้าที่ที่กำหนด โดยให้คณะอนุกรรมการศึกษาธิการจังหวัด(อกศจ.)และคณะอนุกรรมการบริหารราชการเชิงยุทธศาสตร์หรือมีคณะอนุกรรมการและคณะทำงาน ซึ่งจะต้องขับเคลื่อนในยุทธศาสตร์ในข้อ 4) ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา หรือการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว ชุมชน มูลนิธิ องค์กรเอกชน สถานประกอบการ สถาบัน/องค์กรต่างๆ ในสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและที่ 6) การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา กำหนดให้สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ดำเนินการ (คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 19/2560, 2560 : 14-22)

ด้วยบทบาทหน้าที่ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการพยายามสร้างสภาการศึกษาจังหวัด เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยเน้นการบริหารจัดการแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน จึงมีการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเพื่อเป็นทิศทางร่วมกันแบบองค์รวมของจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีหน่วยงานในการจัดการศึกษา ได้แก่ กรมอาชีวศึกษา กรมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมการศึกษาเอกชน การศึกษาโดยครอบครัว เป็นต้น ปัญหาที่ผ่านมาคือ ต่างหน่วยงานต่างจัดการศึกษาที่ไม่มีเป้าหมายและทิศทางที่ชัดเจน ขาดความเป็นหนึ่งเดียวกัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในจังหวัดกาฬสินธุ์
- 2.2 เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของจังหวัดกาฬสินธุ์

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 จังหวัดกาฬสินธุ์มีสารสนเทศว่าด้วยศักยภาพที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาให้กับสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการร่วมมือและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 3.2 จังหวัดกาฬสินธุ์ มียุทธศาสตร์การจัดการศึกษาที่ชัดเจนและเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาในสังกัดในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา
- 3.3 จังหวัดกาฬสินธุ์มีทิศทางที่ชัดเจนในการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและสามารถแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการแก่ผู้ประกอบการและสังคมได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาผสมผสานกับแนวคิดกระบวนการวิจัยเชิงอนาคตด้วยเทคนิคเดลฟาย กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลออกเป็น 5 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ กลุ่มที่ 1 คือ ผู้บริหารสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 22 คน กลุ่มที่ 2 ระดับการจัดการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์หรือผู้แทน จำนวน 6 คน กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารระดับสถานศึกษา จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 4 ครูผู้สอน หรือ อาจารย์ จำนวน 6 คน กลุ่มที่ 5 ผู้แทนภาคประชาชน คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 9 คน รวมผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดจาก 5 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 47 คน ซึ่งเป็นไปตามอัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนจะมีน้อยมากจะเริ่มคงที่ คือ 0.02

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1)แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ใช้สำหรับสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ (In – Depth Interviews) ที่มีโครงสร้างจากผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและอุปสรรคหรือภัยคุกคาม(SWOT) ของการจัดการศึกษาของจังหวัดกาฬสินธุ์ และบริบทของจังหวัดกาฬสินธุ์ รวมทั้งการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของจังหวัดกาฬสินธุ์ และแนวทางการจัดการศึกษาของจังหวัดกาฬสินธุ์ และนอกจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารแล้วยังได้สัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกาฬสินธุ์ และหน่วยงานด้านการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์โดยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรีภายใต้บรรยากาศการแบ่งกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนแบบเป็นกันเองด้วยคำถามหลักที่ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 คือ ศักยภาพของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาของจังหวัดกาฬสินธุ์ 2)แบบประเมินยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของจังหวัด

กาฬสินธุ์ โดยจัดสัมมนาคณะกรรมการบริหารราชการเชิงยุทธศาสตร์และตัวแทนหน่วยงานที่จัดการศึกษาในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผู้วิจัยได้นำร่างยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์เข้าสู่กระบวนการสังเคราะห์วิเคราะห์โดยผ่านผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 47 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของกาฬสินธุ์ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 2

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการพิจารณาคัดเลือกกลยุทธ์และตัวบ่งชี้ของยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Jensen, 1996 : 857) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพิจารณาฉันทามติ (Consensus) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบข้อมูลของทรงคุณวุฒิแต่ละคนกับคำตอบของกลุ่มโดยคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range ; Q3 – Q1)

5. ผลการวิจัย

5.1 ศักยภาพของจังหวัดของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาของจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย 5 ปัจจัยคือ 1)เป็นชุมชนชนบท 2)มีความเข้มแข็งทางด้านศิลปวัฒนธรรมและการเกษตร 3)ศักยภาพของชุมชนมีความโดดเด่นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม 4)การคมนาคมสะดวก มีเส้นทาง EWEC (East-West Economic Corridor : EWEC) 5)มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร 6)มีสถาบันการศึกษาที่พร้อมพัฒนาคนครบทุกระดับ 7)มีบุคคลสำคัญหลากหลายอาชีพที่เป็นภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้มากมาย

5.2 ผลการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการจัดการศึกษา UMESPEC 7 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1)Unique คือ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์จังหวัดกาฬสินธุ์ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ 5 ตัวชี้วัด 2)Management คือ พัฒนาประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการศึกษาประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 9 ตัวชี้วัด 3)Environmentally คือ เสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 4 ตัวชี้วัด 4)Stable คือ จัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงและยั่งยืน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ 6 ตัวชี้วัด 5)Professional คือ เพิ่มประสิทธิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพพัฒนาและเสริมสร้างครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ 6 ตัวชี้วัด 6) Equalคือ สร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและเรียนรู้ตลอดชีวิตประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 3 ตัวชี้วัดและ 7)Competency คือ พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะในศตวรรษที่ 21

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

6.1 ผลการศึกษาศักยภาพของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 กลุ่ม จำนวน 47 คน ด้วยวิธีการประชุมสัมมนาเพื่อเสนอแนวคิด วิเคราะห์ SWOT และสรุปความเห็นเสนอในที่ประชุม เกี่ยวกับศักยภาพของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า จังหวัดกาฬสินธุ์มีศักยภาพที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 7 ปัจจัยได้แก่ 1)เป็นชุมชนชนบท 2)มีความเข้มแข็งทางด้านศิลปวัฒนธรรมและการเกษตร 3)ศักยภาพของชุมชนมีความโดดเด่นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม 4)การคมนาคมสะดวกมีเส้นทาง EWEC (East-West Economic Corridor : EWEC) 5)มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร 6)มีสถาบันการศึกษาที่พร้อมพัฒนาครบทุกระดับ 7)มีบุคคลสำคัญหลากหลายอาชีพที่เป็นภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้มากมาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของจังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้เริ่มต้นด้วยการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมาร่วมประชุมสัมมนาเพื่อแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับจุดเริ่มต้นที่จะร่วมกันพัฒนาการศึกษาของคนจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยวิเคราะห์ถึงจุดเด่นหรือศักยภาพของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่เป็นที่มาและเชื่อมโยงกับความเข้มแข็ง ทั้งนี้โดยผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาและเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา โดยยึดพื้นที่ (Area Based Management) ในการระดมทรัพยากรทุกภาคส่วนมาร่วมกันพัฒนาจังหวัดกาฬสินธุ์ สอดคล้องกับ พินสุดา ศิริธรงค์ศรี (2558 : 3) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมและบูรณาการทรัพยากรในท้องถิ่นร่วมกันบนพื้นฐานของการกระจายอำนาจโดยใช้ชุมชนเป็นฐานทำให้เกิดความเข้มแข็งจากฐานราก ด้วยความร่วมมือขององค์กรในชุมชน ทั้งการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ปัญหา และร่วมชื่นชม ที่ให้อิสระความยืดหยุ่นและความคล่องตัวกับผู้จัดการศึกษาบนความหลากหลายและสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นและสังคมไทยในขณะที่ กิจติพงษ์ ประชาชาติ (2554 : 75) พบว่าความสำคัญของวัฒนธรรมความเป็นอีสานที่อยู่ในสื่อเพื่อนบ้าน ซึ่งบรรพบุรุษได้คิดค้นและร่วมกันสังเคราะห์ขึ้นด้วยความประณีต ใส่ใจในเรื่องของเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับคนอีสานมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อถ่ายทอดคำสั่งสอนคนในสังคม แนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและเหมาะสมกับชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีทำให้สังคมอีสานมีความสุขเรื่อยมา จึงกลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามีความใกล้ชิดกับคนอีสานมาอย่างยาวนานและสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญาชาวบ้านจากรุ่นสู่รุ่นได้เป็นอย่างดีถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างมาก สอดคล้องกับ พระชยานันท์มณี และคณะ (2562 : 315) พบว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ที่สนับสนุนซึ่งกันและกันและเป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน ทำให้ลักษณะของการท่องเที่ยวมีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องและสามารถสร้างความ

ยั่งยืนในการท่องเที่ยวได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิรัฐ ไชยวงศ์น้อย (2561 : 77-85) ที่พบว่า ประโยชน์คาดว่าประเทศไทยจะได้รับจากการก่อสร้างสะพานแม่น้ำโขงไทย - ลาว แห่งที่ 2 พบว่า จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดตั้งอยู่ตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความอุดมสมบูรณ์ เป็นฐานการผลิตสินค้าทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย มีโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูป ผลผลิตการเกษตร เช่น โรงสีข้าว โรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลัง โรงงานน้ำตาลทรายดิบและน้ำตาลทรายขาว เป็นต้น ด้านโลจิสติกส์สามารถเชื่อมโยงกับระบบรางคู่ผ่านชุมทางจระ (จังหวัดขอนแก่น) ซึ่งในอนาคตจะมีศูนย์รวบรวมตู้สินค้า (ICD) เพื่อให้เกิดการขนส่งทางรางไปสู่ท่าเรือแหลมฉบัง โดยตรง สอดคล้องกับ กীরวิชญ์ เพชรจุล และกาญจนา กุลวิชิต (2560 : 418) วิจัยพบว่า ความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรสัตว์น้ำต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำเขื่อนลำปาวจังหวัดกาฬสินธุ์ วิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่ผ่านการสืบทอดกันมาเป็นรุ่นๆ จากบรรพบุรุษและสะสมเป็นองค์ความรู้จนเกิดเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นชุดขององค์ความรู้ท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงเข้าด้วยกันกับทรัพยากรสัตว์น้ำในบริเวณเขื่อนลำปาวได้เป็นอย่างดี และยังพบว่าทรัพยากรสัตว์น้ำจากเขื่อนลำปาวที่จับได้มีความหลากหลายของชนิดสัตว์น้ำจำนวน 20 ชนิด 10 วงศ์ และสามารถนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปจากทรัพยากรสัตว์น้ำเหล่านี้ ได้แก่ ปลาต้ม ปลา ร้า หม่าไขปลาปลาแดดเดียว และปลาล่อม นอกจากนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ (2561 : 25) ยังเสนอว่า หน่วยงานที่จัดการศึกษาในจังหวัดกาฬสินธุ์มีจุดเด่น คือ ทุกหน่วยงาน เช่น สถานศึกษาสังกัด เขตพื้นที่การศึกษาที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาอาชีพการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนและชุมชนการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยและการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย ที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่จัดการศึกษาสำหรับสามเณรและพระสงฆ์และวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ที่มีความโดดเด่นด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาซึ่งมีครบถ้วนสมบูรณ์และตอบสนองความต้องการของการพัฒนาครบได้ดี ซึ่งสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจะมีหน้าที่บูรณาการตามยุทธศาสตร์การศึกษาจังหวัด นอกจากนี้ ธนิศร ยืนยง และ ศยาภรณ์ มีแสงแก้ว (2560 : 257) ได้สรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในบริบทที่เกี่ยวกับการศึกษาและความเป็นอยู่ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของผู้คนในท้องถิ่นผ่านกระบวนการเรียนรู้ มาเป็นระยะเวลายาวนานจนได้เป็นข้อสรุปของความรู้ที่ยึดถือสืบทอดต่อกันมา อาจกล่าวได้ว่าจังหวัดกาฬสินธุ์มีศักยภาพที่โดดเด่นหลายด้านที่ภูมิปัญญาชาวบ้านและพื้นถิ่นได้ก่อ

เกิดและสั่งสมเป็นระยะเวลาอันยาวนานกอบกับทำเลที่ตั้งลักษณะภูมิประเทศที่เอื้อต่อการทำมาหากิน ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ชาวบ้านและผลงานที่ทรงคุณค่าผสมผสานกันอย่างลงตัวทำให้กลายเป็นศักยภาพที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนในจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ดีในอนาคต

6.2 ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่พัฒนาขึ้นใช้ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการจัดการศึกษา UMESPCE 7 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1)Unique คือ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์จังหวัดกาฬสินธุ์ 2)Management คือ พัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษา 3)Environmentally คือ เสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 4)Stable คือ จัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงและยั่งยืน 5)Professional คือ เพิ่มประสิทธิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ พัฒนาและเสริมสร้างครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ 6)Equal คือ สร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและเรียนรู้ตลอดชีวิตและ 7)Competency คือ พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ให้ความสำคัญกับความเป็นจังหวัดกาฬสินธุ์ นั่นคือ ครอบคลุมทุกหน่วยงานที่จัดการศึกษา ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการคิดและแสดงความคิดเห็นบนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศผ่านเทคนิค SWOT เพื่อให้เห็นสภาพตัวตนของจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อที่จะกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ Matthew (2010 : A) ที่วิจัยพบว่า ประเทศที่กำลังพัฒนาจำเป็นต้องอาศัยยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวนเป็นหลัก โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะเล็ก (SIDS) ที่ต้องมียุทธศาสตร์ให้ความสำคัญกับวิธีการและธรรมชาติของพื้นที่เป็นหลัก สอดคล้องกับ สัมเรียง โภชนาธาร, เสาวคนธ์ สุดสวัสดิ์ (2559 : 214-215) ที่วิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ต้องใช้ยุทธศาสตร์ CLAMP เป็นแนวคิดการบริหารจัดการแบบบูรณาการเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชนโดยการจัดตั้งเป็นเครือข่ายร่วมกันคิดร่วมกันวางแผนร่วมกันทำร่วมกันรับผิดชอบและร่วมกันภาคภูมิใจในความสำเร็จรวมทั้งการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดความต้องการของชุมชนและบริบทของสังคมเป็นเป้าหมายสูงสุดเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันสอดคล้องกับ จีระ พระสุพรรณ (2554 : 104-105) ที่พบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล จะต้องประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาและยุทธศาสตร์ด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561 : 7) ที่กำหนดยุทธศาสตร์ 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

โดยแต่ละยุทธศาสตร์มีเป้าหมายและประเด็นการพัฒนาที่ชัดเจน สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560 : ค) ที่สรุปว่า ในการดำเนินการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อสร้างการรับรู้ความเข้าใจ การยอมรับ และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนฯ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้ศึกษาสภาวะการณ์และบริบทแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษาของประเทศ ทั้งด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยภาค และโลก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย และทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 ที่ทั่วโลกต่างต้องเผชิญกับความท้าทายและมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมยุค 4.0และนำผลการติดตามประเมินแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552– 2559 ซึ่งครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวกับบริบทการจัดการศึกษา โอกาสทางการศึกษา คุณภาพการศึกษา ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการสถานศึกษาในขณะที่ยังคงรักษาระดับการอุปการศึกษาศึกษา (2562 : 154) ได้เสนอแนะต่อสังคมในรายงานปฏิรูปการศึกษาไทย ไว้ว่า

- 1) ทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน และปัจเจกชน สร้างความตระหนักให้เห็นความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาของชาติและสร้างบทบาทหน้าที่และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชนในการดูแลอบรมเด็กและเยาวชน
- 2) ทุกภาคส่วนของสังคมสร้างเสริมเจตคติและค่านิยมที่ดีในสังคม ได้แก่ การให้ความสำคัญกับคุณภาพที่แท้จริงของการศึกษา มากกว่าปริญญาบัตรและการรับรอง การมีส่วนร่วมรับผิดชอบและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในส่วนต่างๆ แทนที่จะยกให้เป็นหน้าที่ของรัฐทั้งหมด การเห็นประโยชน์ของส่วนรวมเหนือประโยชน์ส่วนตน และการมีจิตสาธารณะ ไม่ดูดาย และช่วยเหลือเมื่อสามารถช่วยได้ จะเห็นได้ว่า ยุทธศาสตร์การศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีและศักยภาพของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีวิสัยทัศน์ว่า กาฬสินธุ์เมืองน่าอยู่แหล่งผลิตอาหารปลอดภัยและพลังงานทดแทนผ้าไหมแพรวาสู่สากลแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานเลขาธิการจังหวัดซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์ควรให้ทุกจังหวัดมียุทธศาสตร์การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมและประชาสัมพันธ์

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

หน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ควรนำยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และตัวบ่งชี้ไปใช้ในการจัดการศึกษา

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ควรศึกษาการรับรู้หรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำยุทธศาสตร์ไปใช้ไปใช้ในการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ เช่น ระดับปฐมวัย การศึกษาพื้นฐาน อาชีวศึกษา เป็นต้น

8. เอกสารอ้างอิง

- กิจติพงษ์ ประชาชาติ. (2554). วัฒนธรรมอีสานในสื่อพื้นบ้าน. **วารสารวิชาการ AJNU ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์**. 2(1). 74-86.
- กีรวิชญ์ เพชรจุล และกาญจนา กุลวิฑิต. (2560). ความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรสัตว์น้ำต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำเขื่อนลำปาว จังหวัดกาฬสินธุ์. **วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์**. 4(3). 418-438.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). **ปฏิรูปการศึกษาไทยรายงานของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา**. สืบค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2562. จาก <https://www.thaiedreform.org/wpcontent/uploads/2019/06/CommissionReport 050662.pdf>
- คำสั่งคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ. (2560). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 96ง หน้า 14-22.
- จีระ พระสุพรรณ. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ. **วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี**. 6(2). 101-107.
- ธนิศร ยืนยงและ ศยาภรณ์ มีแสงแก้ว. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนเศรษฐกิจชุมชน กรณีผ้าไหมแพรวา ชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์. **วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา**. 11(1). 255-261.
- พระชยานันท์หมณี และคณะ. (2562). ความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา. **วารสารสันติศึกษาปริทัศน์**. 7(2). 315-331.
- พิณสุดา สิริธรังสี. (2555). การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาโครงการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเพื่อสุขภาวะคนไทย. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2562. จาก <http://www.dpu.ac.th/ces/download.php?filename=1392093276.pdf>
- ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. (2561). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 135. ตอนที่ 82 ก หน้า 1-59.
- สัมพันธ์ โภชนาธาร, เสาวคนธ์ สุดสวัสดิ์. (2559). ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต**. 12(1). 214-215.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ. (2562). **ปฏิรูปการศึกษาไทย : รายงานของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาไทย**. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2562. จาก <https://www.thaiedreform.org/wpcontent/uploads/2019/06/Commission Report050662.pdf>

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์. (2560). **สารสนเทศการจัดการศึกษา เอกสารหมายเลข 3**. กาฬสินธุ์ : กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์.

อภิรัฐ ไชยวงค์น้อย. (2561). **แนวทางการพัฒนาทางหลวงหมายเลข 12 (East-West Economic Corridor : EWEC) เป็นเส้นทางคมนาคมและการขนส่งเพื่อเชื่อมโยงและรองรับยุทธศาสตร์เขตเศรษฐกิจพิเศษตะวันออก-ตะวันตก**. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2562. จาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8591e/%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%A1.pdf

Jensen, C. (1996). **Delphi in Depth: Power Techniques from the Experts Berkeley**. Singapore : McGraw-Hill.

Matthew L, B. (2010). **Tourism as a Small-State Development Strategy : Pier Pressure In The Eastern Caribbean?**. *Sage Journal*. April 1. 99-114.

9. คำขอบคุณ

รายงานวิจัยนี้สำเร็จลงด้วยความร่วมมือและความอนุเคราะห์ของ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นคณะอนุกรรมการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ในระหว่างปี พ.ศ. 2560-2562 ขอขอบคุณ ดร.กิตติพิศ พลพิลา ศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่กรุณาอำนวยความสะดวกให้การดำเนินการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ ขอขอบคุณผู้อำนวยการกลุ่มในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ขอขอบคุณ อธิการบดีมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ รองศาสตราจารย์ ดร.จีระพันธ์ ห้วยแสน และผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่อนุเคราะห์ห้องประชุม อำนวยความสะดวกในการประชุมการพัฒนายุทธศาสตร์การศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ครั้งนี้

การศึกษาประสิทธิภาพและทัศนคติของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ต่อการใช้สื่อการเรียนภาษาอังกฤษ
ชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ

The Study of Efficiency and Attitude of The Third Year Student Towards Using
Instructional Media of English Critical Listening

คัมภีรภาพ คงสำรวย¹, รัชณีบุรณ์ เนตรภักดี², ธนกร ชุสุขเสริม³
Khamphiraphap Kongsumruay¹, Radchaneeboon Nedpukdee², Thanakorn Chusukserm³
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : khamphiraphap.kon@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ 1) เพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนภาษาอังกฤษชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียนต่อการใช้สื่อการเรียนภาษาอังกฤษชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ 3) เพื่อวัดทัศนคติของนักศึกษาต่อการใช้สื่อการเรียนภาษาอังกฤษชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณโดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้ คือ นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 20 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ณ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย สื่อการเรียนภาษาอังกฤษชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบหลังเรียน

^{1,3} อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาภาษาอังกฤษ, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

^{1,3} Lecturer in the Curriculum. Bachelor of Arts (English), Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Thailand.

² อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

² Lecturer in the Curriculum. Bachelor of Education (Early Childhood Education), Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Thailand.

*ได้รับบทความ: 13 สิงหาคม 2563; แก้ไขบทความ: 8 กันยายน 2563; ตอรับการตีพิมพ์: 21 กันยายน 2563

Received: August 13, 2020; Revised: September 8, 2020; Accepted: September 21, 2020

แบบประเมินทัศนคติ สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น ค่าความเที่ยงตรง ค่าประสิทธิภาพของเครื่องมือ E_1/E_2 และการทดสอบค่าทีสุตร (t-test dependent)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลของประสิทธิภาพสื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิचारณญาณมีประสิทธิภาพที่ 76.81/88.13 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยที่ 35.25 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.39 ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการฟังภาษาอังกฤษหลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) ผู้เรียนมีทัศนคติต่อสื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิचारณญาณในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47

คำสำคัญ : 1. ประสิทธิภาพ 2. ผลสัมฤทธิ์ 3. ทัศนคติ 4. สื่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ 5. การฟังอย่างมีวิचारณญาณ

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to find the efficiency of Instructional Media of English Critical Listening according to the criteria 75/75, 2) to compare the achievement score or critical listening gained before and after critical listening exercises, 3) to measure the attitude of the student towards using the instructional media of English critical listening. The sample consisted of 20 students studying in the faculty of humanities (English) in the third year of 1/2562 academic years at Mahamakut Buddhist University Isan Campus by using purposive sampling. The research instruments consisted of the Instructional Media of English Critical Listening, pretest and posttest exercises, attitude assessment. The statistical data analyses were mean, standard deviation, percentage, difficulty, discrimination, reliability, validity, E_1/E_2 efficiency index, and t-test dependent.

The research found that: 1) the efficiency of the Instructional Media of English Critical Listening was higher than defined criteria (76.81/88.13), 2) the posttest achievement of the student in English major was higher than the pretest. The average score was 35.25 and the standard deviation score was 2.39. It was a significant difference at 0.05, 3) the attitude of the student towards the Instructional

Media of English Critical Listening was the highest level. The average score was 4.65 and the standard deviation was 0.47.

Keywords : 1. Efficiency 2. Achievement 3. Attitude 4. English Instructional Media 5. Critical Listening

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ภาษาอังกฤษนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและสืบเนื่องไปในอนาคตเนื่องจากเป็นภาษาสากลที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในฐานะประชาคมโลก รวมทั้งพัฒนาด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมืองเทคโนโลยีและความมั่นคงของประเทศ จึงกล่าวได้ว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สำคัญของคนทั่วโลกและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตของคนในปัจจุบัน ยิ่งโลกมีการติดต่อสื่อสารอย่างไร้ขีดจำกัดจะเห็นได้ว่าทุก ๆ ที่บนโลกนี้มีการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ใช้ในการติดต่อกับคนทั่วโลก หรือการเรียนรู้ที่เป็นหลักสากล ภาษาอังกฤษนับว่ามีความสำคัญลำดับแรกของโลกจะเห็นได้ว่า ทุกประเทศทั่วโลกจะมีการส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษของคนในประเทศเพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนในประเทศมีพื้นฐานด้านภาษาอังกฤษที่ดีอันจะส่งผลให้ การสื่อสารระหว่างประเทศที่มีการติดต่อกันจะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งล้วนต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางและเป็นสากลทั้งสิ้น

จากการที่ประเทศไทยเองใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักรัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมศักยภาพและยกระดับคุณภาพทางภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นการส่งผ่านเชิงนโยบายลงมายังกระทรวงศึกษาธิการในทุกระดับชั้น ซึ่งทำให้มีโครงการและกิจกรรมเกิดขึ้นเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาภาษาอังกฤษ ทั้งกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมภายในและภายนอก ตลอดจนการประเมินความสามารถทางทักษะภาษาจากกลุ่มสหภาพยุโรปหรือที่เรียกเป็นคำย่อว่า CEFR (Common European Framework of Reference for Language) (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2561 : ออนไลน์) อ้างอิงข้อมูลจาก EF EPI ว่าในปีนี้สำรวจจากคนจำนวน 1.3 ล้านคนจาก 88 ประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก ผลการสำรวจพบว่า ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของคนไทยอยู่ในระดับต่ำ โดยประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ 64 ของโลก ซึ่งร่วงลงจากอันดับที่ 53 ในปีก่อน และหากเปรียบเทียบในระดับเอเชีย ประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ 16 จาก 21 ประเทศ และนับเป็นครั้งที่ 4 ในรอบ 8 ปี ที่ประเทศสวีเดนติดโผอันดับสูงสุดจากผลการทดสอบความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ทำให้ประเทศเนเธอร์แลนด์ซึ่งติดอันดับหนึ่งในปีที่แล้วตกลงมาเป็นอันดับที่ 2 ผลสำรวจพบว่าในระยะเวลา 1 ปี อันดับความสามารถด้านการใช้ภาษาอังกฤษของคนไทยตกลงไป 11 อันดับ และยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า การสำรวจ EF EPI แสดงให้เห็นว่าประเทศและบุคคลที่ลงทุนใน

การศึกษาภาษาอังกฤษและตระหนักถึงความสำคัญของภาษาซึ่งเป็นตัวผลักดันด้านการแข่งขัน จะเป็นประเทศและบุคคลที่มีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลการจัดอันดับของ EF นี้ ถูกนำมาเป็นข้อมูลอ้างอิงที่สำคัญของรัฐบาล บริษัทและผู้ให้ความรู้ (กรุงเทพธุรกิจ, 2562 : ออนไลน์) พูดถึงทักษะด้านภาษาอังกฤษ อ้างอิงข้อมูลจาก EF EPI ซึ่งผลการศึกษาที่ชี้ว่าคนไทยส่วนใหญ่ยังขาดทักษะภาษาอังกฤษ กลัวการใช้ภาษาอังกฤษและแ่่งมุมที่ค่อนข้างลบ สะท้อนจากการทดสอบ การสำรวจต่างๆ ที่เกิดขึ้น ช่วงกลางเดือนมกราคมที่ผ่านมา EF Education First ได้ประกาศผลการวัดระดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ครั้งที่ 9 หรือ EF English Proficiency Index (EF EPI) ระดับภาษาอังกฤษของคนไทย พบว่า ระดับภาษาอังกฤษของคนไทยตกลง 10 อันดับจากผลสอบ EF English Ranking ผลสำรวจการวัดระดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษจากทั่วโลกพบว่า ในปี 2018 ประเทศไทยถูกจัดอันดับที่ 64 และตกลงมาอยู่ลำดับที่ 74 ในปี 2019 ซึ่งเลื่อนลงมาจากกลุ่ม “ความสามารถทางภาษาอังกฤษต่ำ” สู่กลุ่ม “ความสามารถทางภาษาอังกฤษต่ำมาก”

ตารางที่ 1 EF English Proficiency Index (EF EPI) ของประเทศไทย : ที่มา กรุงเทพธุรกิจ

EF English Proficiency Index (EF EPI) ของประเทศไทย		
ปี	อันดับภูมิภาค	ทักษะ
2015	62 จาก 70 ประเทศ	ต่ำมาก
2016	56 จาก 72 ประเทศ	ต่ำมาก
2017	53 จาก 70 ประเทศ	ต่ำ
2018	64 จาก 88 ประเทศ	ต่ำ
2019	74 จาก 100 ประเทศ	ต่ำมาก

สถาบันการศึกษากำหนดให้การทดสอบภาษาอังกฤษเป็นอีกหนึ่งการทดสอบสำคัญที่เรียกโดยทั่วไปว่า Exit Exam หรือใช้การรับรองจากสถาบันภาษา เช่น TOEIC TOEFL IELTS ฯลฯ อีกทั้งยังมีกิจกรรมในหลักสูตร ได้แก่ English Camp หรือ Boot Camp เป็นต้น ซึ่งที่กล่าวมานั้นเป็นส่วนประกอบสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนก็มีส่วนสำคัญไม่แพ้กัน การได้เรียนกับเจ้าของภาษา การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งในปัจจุบันผู้เรียนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศได้ง่ายกว่าในสมัยอดีตมาก เช่นเดียวกับ ฤทัยรัตน์ ศรีพวงมาลัย (2561 : 3) ได้กล่าวว่า “การใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ใช้งานได้ง่ายและสะดวกทั้งผู้สอนและผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการพัฒนาวิธีการเรียนของตนเองและพัฒนาสื่อการเรียนให้ทันสมัย ทันโลก ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ ครูผู้สอนเองก็จะมีโอกาสในการใช้สื่อเทคโนโลยีเหล่านี้ นำเสนอวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองแก่ผู้เรียนและเปิดโอกาสให้ตนเองได้พัฒนาสื่อการเรียนการสอนและ

พัฒนาเทคนิค กลยุทธ์ในการสอน สามารถนำเทคโนโลยีเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนและพัฒนาการปรับใช้สื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ” การส่งเสริมทักษะภาษาอังกฤษนั้นประกอบด้วย ทักษะด้าน การฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ซึ่งการส่งเสริมทักษะภาษาอังกฤษจะเริ่มจากการฟังก่อน จากนั้นจะเป็นทักษะทางการพูด การอ่านและการเขียน จะเห็นว่าถ้ามีการส่งเสริมทักษะทางการฟังให้อยู่ในระดับที่มีคุณภาพแล้วการฟังที่มีคุณภาพย่อมหมายถึง การฟังอย่างมีวิจารณญาณซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีปัญหาในระดับที่สูงขึ้นและสามารถใช้เหตุและผลได้อย่างถูกต้องอันจะส่งผลให้ทักษะทางด้านอื่นมีประสิทธิภาพด้วยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งพนอ รัถกอยู่ และ สุชาดา รัตนวณิชช์พันธ์ (2560 : 84) ที่ได้ให้ความเห็นไว้ว่า “ทักษะการฟังมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นทักษะที่เกิดขึ้นก่อนทักษะการพูด หากไม่มีทักษะการฟัง เรา จะไม่สามารถพัฒนาทักษะการพูดได้”

ผู้วิจัยในฐานะเป็นอาจารย์ผู้สอนภาษาอังกฤษ ให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ได้สังเกตเห็นถึงปัญหาและความสำคัญดังกล่าว อีกทั้งจากการสังเกตในชั้นเรียนพบว่านักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษสามารถฟังภาษาอังกฤษได้แต่ยังต้องพัฒนาการฟังให้อยู่ในระดับมีวิจารณญาณซึ่งมีความสำคัญกับผู้เรียนเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำนวัตกรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ มาประยุกต์ใช้ในการสอน ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในปัจจุบันและสามารถฝึกฝน ทบทวนย้อนหลังได้ตลอดเวลา อีกทั้งผู้เรียนจะได้มีโอกาสได้ฝึกทักษะการฟังสำเนียงทั้งจากเจ้าของภาษาและสำเนียงประเทศอื่น ที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาประจำชาติ จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยพัฒนาสื่อการเรียนภาษาอังกฤษชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่และประยุกต์ใช้ในรายวิชา HU2020 ภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรม ในปีการศึกษา 2562 คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 20 คน นอกจากเป็นการส่งเสริมทักษะการฟังที่มีวิจารณญาณหรือเป็นการฟัง โดยการก่อให้เกิดปัญหาอีกด้วย ทั้งยังเป็นการสร้างทัศนคติในการฟังภาษาอังกฤษให้ดียิ่งขึ้นและสามารถพัฒนาระดับความการฟังของตนเองให้อยู่ในระดับสูงได้ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนภาษาอังกฤษชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณตามเกณฑ์ 75/75

2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สื่อการเรียนภาษาอังกฤษชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ

2.3 เพื่อวัดทัศนคติของนักศึกษาต่อการใช้สื่อการเรียนภาษาอังกฤษชุดการฟังอย่างมี
วิจารณ์ญาณ

3. สมมติฐานการวิจัย

- 3.1 สื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิจารณ์ญาณมีประสิทธิภาพตามที่ตั้งไว้
- 3.2 ผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
สาขาวิชาภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
- 3.3 ทัศนคติของนักศึกษาต่อการใช้สื่อการเรียนภาษาอังกฤษชุดการฟังอย่างมีวิจารณ์ญาณ
อยู่ในระดับมาก

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 4.1 ได้สื่อการเรียนภาษาอังกฤษชุดการฟังอย่างมีวิจารณ์ญาณที่มีประสิทธิภาพ
- 4.2 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มีทักษะด้านการฟังภาษาอังกฤษ
อย่างมีวิจารณ์ญาณเพิ่มขึ้น
- 4.3 ได้ทราบทัศนคติของนักศึกษาต่อการใช้สื่อการเรียนภาษาอังกฤษชุดการฟังอย่างมี
วิจารณ์ญาณ

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ คือ การศึกษาประสิทธิภาพและทัศนคติของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ต่อการใช้สื่อ
การเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิจารณ์ญาณกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่
กำลังศึกษาในรายวิชา HU2020 ภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรมคณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชา
ภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2562 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive
Sampling) ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยตัวแปรต้น ได้แก่ การใช้สื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่าง
มีวิจารณ์ญาณตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพของชุดการฟังอย่างมีวิจารณ์ญาณ ผลสัมฤทธิ์ด้าน
การฟังภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณ์ญาณและทัศนคติของนักศึกษา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนตามระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

- 5.1 ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาภาษาอังกฤษ พื้นฐานภาษาอังกฤษของนักศึกษา ทักษะ
ภาษาอังกฤษของนักศึกษา จุดแข็งจุดอ่อน การฟังในแต่ละลำดับขั้น สำเนียงการพูดภาษาอังกฤษและ
ผู้วิจัยได้ทำการสร้างสื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิจารณ์ญาณ จำนวน 4 บทเรียน เพื่อ
ประกอบเข้ากับรายวิชา HU2020 ภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรม ซึ่งวิชานี้ นักศึกษาจะต้องอาศัยการ

ฟังและการพูดเป็นหลัก หากฟังไม่เข้าใจไม่สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์เป้าประสงค์และสิ่งที่ต้องการสื่อสารจากผู้สนทนาได้ ย่อมทำให้การบริการ (Services) ในการให้บริการของโรงแรมไม่น่าพึงพอใจ

5.2 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสำเนียงที่เหมาะสมในการเลือกใช้ในชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ แบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียนและแบบวัดทัศนคติ จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

5.3 ผู้เชี่ยวชาญทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ดัชนีความสอดคล้อง IOC ความเหมาะสมกับสำเนียงและแบบฝึกหัดในแต่ละบทและนำผลการวิเคราะห์ค่า IOC มาพัฒนาชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ

5.4 นำสื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณไปทดสอบกับกลุ่มทดลองตามเกณฑ์ 75/75 และหาค่าประสิทธิภาพของสื่อชุดดังกล่าวตามเกณฑ์ E_1/E_2

5.5 นำสื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณไปทดลอง (Try Out) ใช้นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาอังกฤษจำนวน 19 คน

5.6 เก็บรวบรวมคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 4 บท

5.7 เก็บรวบรวมแบบวัดทัศนคติที่มีต่อสื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ

5.8 วิเคราะห์ผลคะแนนก่อนเรียน-หลังเรียนและผลคะแนนจากแบบวัดทัศนคติที่มีต่อสื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ

5.9 เขียนรายงานและสรุปผลการวิจัย

6. ผลการวิจัย

ประสิทธิภาพและทัศนคติของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ต่อการใช้สื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 76.81/88.13

ตารางที่ 2 ผลการหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ

	N	A/B	\bar{x}	S.D.	E_1 / E_2
กระบวนการ	20	160	139.3	2.50	76.81
ผลลัพธ์	20	40	35.25	2.39	88.13

จากตารางที่ 2 พบว่า 1) สื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ ได้ผ่านการทดลองหาประสิทธิภาพพบว่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้ระหว่างเรียนมีค่าเท่ากับ 76.81 และ

ร้อยละของคะแนนหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 88.13 แสดงว่า ประสิทธิภาพของสื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ มีค่าเท่ากับ 76.81/88.13 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ 75/75 ปรากฏว่า สื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณที่ได้พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ 75/75 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยสื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนครั้งที่ 1

การทดสอบ	N	\bar{x}	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียนครั้งที่ 1	20	27.95	3.36	14.85	0.00
หลังเรียนครั้งที่ 1	20	33.95	3.11		

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 27.95 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.36 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 33.95 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.11 ผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนครั้งที่ 2

การทดสอบ	N	\bar{x}	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียนครั้งที่ 2	20	29.85	3.44	13.84	0.00
หลังเรียนครั้งที่ 2	20	33.80	3.32		

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 29.85 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.44 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 33.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.32 ผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนครั้งที่ 3

การทดสอบ	N	\bar{x}	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียนครั้งที่ 3	20	30.85	2.60	11.52	0.00
หลังเรียนครั้งที่ 3	20	34.90	1.62		

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 30.85 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.60 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 34.90 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.62 ผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 6 แสดงผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนครั้งที่ 4

การทดสอบ	N	\bar{x}	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียนครั้งที่ 4	20	32.25	2.69	10.19	0.00
หลังเรียนครั้งที่ 4	20	36.65	1.95		

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 32.25 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.69 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 36.65 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.95 ผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 7 ทักษะคตินักศึกษาชั้นปีที่ 3 ต่อการใช้สื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ

	ข้อความ	\bar{x}	S.D.	แปลผล
ด้านกายภาพ				
1	ความน่าสนใจของบทเรียน	4.60	0.50	มากที่สุด
2	ความเหมาะสมของเนื้อหา	4.55	0.51	มากที่สุด
3	การออกแบบชุดสื่อการสอนที่เหมาะสมกับการใช้งาน	4.75	0.44	มากที่สุด
4	สามารถใช้ได้จริงในการประกอบการเรียนการสอน	4.60	0.50	มากที่สุด
	คะแนนเฉลี่ยด้านกายภาพ	4.63	0.49	มากที่สุด
เนื้อหา				
5	ความสอดคล้องกับรายวิชา	4.55	0.51	มากที่สุด
6	ความครอบคลุมของเนื้อหา	4.55	0.60	มากที่สุด
7	ความหลากหลายของเนื้อหา	4.50	0.51	มากที่สุด
8	ความทันสมัยของเนื้อหา	4.65	0.49	มากที่สุด
	คะแนนเฉลี่ยด้านเนื้อหา	4.56	0.53	มากที่สุด

ข้อความ		\bar{x}	S.D.	แปลผล
ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้				
9	สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	4.70	0.47	มากที่สุด
10	การกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้	4.60	0.50	มากที่สุด
11	สอดคล้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่	4.85	0.37	มากที่สุด
12	สามารถทบทวนด้วยตนเองภายหลังได้	4.95	0.22	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยด้านการสนับสนุนการเรียนรู้		4.78	0.39	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย		4.65	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 7 ทศนิยมคือนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ต่อการใช้สื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณอยู่ระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39 รองลงมาคือด้านกายภาพ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการทดลองหาประสิทธิภาพของการใช้สื่อการเรียนภาษาอังกฤษชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน มีประสิทธิภาพ ทักษะการฟังของผู้เรียนอยู่ในระดับสูงขึ้นไป ผู้เรียนมีทัศนคติต่อชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับมากที่สุด สืบเนื่องมาจาก

7.1 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ผลจากการพัฒนาสื่อการเรียนภาษาอังกฤษชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 76.81/88.13 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 ดังนั้นสื่อการเรียนภาษาอังกฤษชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ จึงมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด จากชุดสื่อการเรียนที่มีการออกแบบพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการเรียงลำดับความยากของสำเนียง มีเนื้อหาและแบบทดสอบเหมาะสมกับเนื้อหา ซึ่งเหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนในการทบทวนทักษะการฟัง สอดคล้องกับ วริศสรวิรัชนิกรพันธ์ (2557 : 481) ได้กล่าวไว้ “คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นเทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน สามารถช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและช่วยลดภาระของครูได้อย่างมาก ทั้งยังส่งเสริมการสอนเป็นรายบุคคลได้เป็นอย่างดี”

อีกทั้งการที่ได้ฟังสำเนียงจากเจ้าของภาษาหรือสำเนียงที่หลากหลาย ผนวกกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้และบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนทำให้ผลการพัฒนาการฟังภาษาอังกฤษดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

7.2 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาชั้นปี 3 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน หลังจากใช้สื่อการเรียนภาษาอังกฤษชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกับ เสาวลักษณ์ เมฆแดง และ สมพร ร่มสุข (2557 : 143-144) ที่อภิปรายผลการวิจัยไว้ว่า “ผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 หลังเรียน ด้วยแบบฝึกการฟังอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนาแบบฝึกการฟังอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียน เป็นเครื่องมือในการฟังที่สามารถช่วยเสริมความรู้ความเข้าใจพัฒนาทักษะการฟังอย่างมีวิจารณญาณให้ดีขึ้น เพราะการเรียนด้วยแบบฝึกการฟังผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองและฝึกฝนจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องที่ยากขึ้น โดยทำซ้ำหลายครั้ง สามารถตอบคำถาม จับใจความ แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นตลอดทั้งตีความและประเมินค่าได้อันจะนำไปสู่วิจารณญาณ”

7.3 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 ทศนคติของนักศึกษาต่อการใช้สื่อการเรียนภาษาอังกฤษชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับมากพบว่า นักศึกษามีทัศนคติต่อการใช้สื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39 รองลงมาคือด้านกายภาพ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 สอดคล้องกับ วริสสรวิรัชนิกรพันธ์ (2557 : 479) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบฝึกทักษะที่ส่งผลต่อความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.50) สื่อการเรียนภาษาอังกฤษ ชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณได้ถูกออกแบบบทเรียนให้มีความทันสมัย มีความหลากหลาย เรียงลำดับจากง่ายไปยาก สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลา มีแบบทดสอบที่สามารถวัดทักษะการฟังอย่างมีวิจารณญาณได้เป็นอย่างดีได้แรงบันดาลใจจากผู้อุปถัมภ์และสามารถพัฒนาทักษะการฟังอย่างมีวิจารณญาณได้เป็นอย่างดี

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนหรือมีบทบาทในสถานศึกษา ควรเน้นย้ำให้ผู้สอนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการใช้สื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ ในการประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษเท่านั้น แต่ควรที่จะกำหนดเชิงนโยบายในเรื่องดังกล่าวอย่างชัดเจนและสนับสนุนด้านงบประมาณ อีกทั้งการพัฒนาศักยภาพของผู้สอนให้มีศักยภาพในการผลิตสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยตนเองมีความจำเป็นไม่แพ้กัน ซึ่งสื่อที่ผลิตออกมา ก็จะตรงกับความต้องการของผู้สอนและเป็นการประหยัดงบประมาณและเวลาได้อีกด้วย

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ประสิทธิภาพของสื่อการเรียนภาษาอังกฤษชุดการฟังอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โดยการนำลงสู่การปฏิบัติย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยและองค์ประกอบหลายๆ อย่าง ได้แก่ ความรู้และทักษะพื้นฐานภาษาอังกฤษของผู้เรียน หลักสูตร สาขาวิชา เกณฑ์พื้นฐานคะแนน การคาดคะเน การจับใจความและการสรุปความ ดังนั้น การนำผลวิจัยไปใช้ควรคำนึงถึงปัจจัยและองค์ประกอบที่แตกต่างกันในการประกอบการพิจารณา

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรเชื่อมโยงไปยังทักษะอื่นๆ ของภาษาอังกฤษ ได้แก่ ทักษะการพูด ทักษะการอ่านและทักษะการเขียนหรือหากท่านผู้สนใจเน้นทักษะการฟังเป็นหลัก สามารถขยายกลุ่มประชากรไปสู่ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาได้อีกด้วย โดยการปรับเนื้อหาของวีดิทัศน์ภาษาอังกฤษและแบบฝึกหัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และตัวผู้เรียน โดยเป็นการขยายผลในวงกว้าง เพื่อให้เห็นภาพรวมของทักษะภาษาอังกฤษของเด็กไทยและเพื่อการพัฒนาในทักษะที่ยังต้องเร่งพัฒนาอันจะส่งผลให้นักเรียนและนักศึกษา ตลอดจนคนวัยทำงาน สามารถเรียนรู้และเข้าถึงองค์ความรู้ในการพัฒนาทักษะได้อย่างเท่าเทียมกัน

9. เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. (2562). **ไขปัญหาทักษะ 'ภาษาอังกฤษ' คนไทย 'ร่วง' ช้ำซ้อน เพราะอะไร?**. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2563. จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/865234>

- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2561). EF **สำรวจการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2 ทั่วโลก เผยอันดับของไทยรั้งท้ายในเอเชีย**. สืบค้นเมื่อ 21 กันยายน 2562. จาก <https://www.prachachat.net/education/news-250827>
- รุ่งพนอ รักอยู่ และ สุชาดา รัตนวณิชพันธ์. (2560). ความสามารถด้านการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศในสถาบันการพลศึกษาในเขตภาคกลาง. **วารสารชุมชนวิจัย**. 11(3). 81-94.
- ฤทัยรัตน์ ศรีพวงมาลัย. (2561). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยการจัดการเรียนรู้ผ่านพอดคาสต์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนหนองกุศลาน้ำเที่ยงวิทยากร**. การค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วริสสร วิรัชนิกรพันธ์. (2557). ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบฝึกทักษะที่ส่งผลต่อความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ กรุงเทพมหานคร. **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ**. 7(1). 479-494.
- เสาวลักษณ์ เมฆแดง และ สมพร ร่วมสุข. (2557). การพัฒนาแบบฝึกการฟังอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1. **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย**. 6(2). 143-144.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหารและคณาจารย์ทุกๆ ท่าน ที่ได้ช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการดำเนินการวิจัย ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ บุคลากร และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะความรู้ให้กับผู้ที่กำลังศึกษาหรือสนใจภาษาอังกฤษต่อไป

คุณประโยชน์ที่เกิดจากงานวิจัยฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาต่อคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่สนับสนุนช่วยเหลือข้าพเจ้าตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ห้องเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ : ผลการใช้เพลงภาษาอังกฤษเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง
(TPR-Method) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

Vocabulary Classroom : The Effects of English Songs Mixed TPR-Method
of Grade 2 Students

ภัทรลดา วงษ์โยธา¹, ก้องพิพัฒน์ กองคำ², ปาริฉัตร ไชยเดช³, ศุภวัฒน์ บุญนาดี³
Patlada Wongyotha¹, Kongpipat Kongkham², Parichat Chaiyadet³, Supawat Boonnadee³

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561

Email : Patladakk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง(TPR) และศึกษาเจตคติต่อการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนบ้านสองคอนศิริคุรุราษฎร์ ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้การสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) แบบวัดความสามารถด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ และแบบวัดเจตคติต่อการสอนสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) การดำเนินการทดลองใช้ระยะเวลา 5 สัปดาห์ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 10 ชั่วโมง

^{1,2,3,4}อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาภาษาอังกฤษ, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

^{1,2,3,4}Lecturer in the Curriculum. Bachelor of Arts (English), Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Thailand.

*ได้รับบทความ: 21 สิงหาคม 2563; แก้ไขบทความ: 4 พฤศจิกายน 2563; ตอรับการตีพิมพ์: 6 พฤศจิกายน 2563

Received: August 21, 2020; Revised: November 4, 2020; Accepted: November 6, 2020

ผลการวิจัยพบว่า 1)นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ก่อนเรียนเท่ากับ 9.10 คิดเป็นร้อยละ 45.00 และหลังเรียนเท่ากับ 16.35 คิดเป็นร้อยละ 81.75 ซึ่งคะแนนหลังเรียนสูงขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่าความสามารถเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2)นักเรียนมีเจตคติต่อการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR)อยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ : 1. การสอนคำศัพท์โดยใช้เสริมด้วยวิธีสอนแบบท่าทาง (TPR) 2. ความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ 3. วิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) 4. เจตคติ

ABSTRACT

The purposes of this study were to study and compare English vocabulary learning ability using songs mixed TPR-Method of grade 2 students before and after the instruction, and to study students' attitude towards teaching English vocabulary learning ability using songs mixed TPR-Method. The sample consisted of 20 students of grad 2 students at Ban Songkon Sirikururat, Khonkaen Province, in the first semester of the academic year 2017. They were selected by purposive selection. The design of this research was a one group pretest-posttest design. The research instruments included 10 lesson plans, an English vocabulary test, and an attitude questionnaire.

The findings were as follows;1. The students' pretest and posttest mean scores on English speaking ability were 9.10 or 25.85 percent and 16.35 or 81.75 percent respectively. The posttest score was higher than the criteria of 80 percent and it was significantly higher than that of the pretest. 2. The students' attitude towards teaching English speaking using role play activities was at a very good level.

Keywords : 1. English Vocabulary Learning Ability 2. Songs 3. TPR-Method 4. Attitudes

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในหลายประเทศ ภาษาอังกฤษถูกนำมาใช้เพื่อการสื่อสารรวมทั้งการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งคนที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารได้กับคนทั่วโลกย่อมได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองมากกว่าผู้อื่น (Gusmuliana, 2018 : 16) และสำหรับประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบของการเจริญเติบโตของเทคโนโลยีสารสนเทศจำนวนมากเหลือเข้าสู่ประเทศไทยสังคมไทยและคนไทย ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นภาษาอังกฤษจึงจำเป็นที่การจัดการศึกษาต้องเร่งพัฒนา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาคนในประเทศ ให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศและสามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ได้ง่ายและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น (เกษมสิน ยอดคำตัน, 2557 : 23) การศึกษาคำศัพท์ในวงกว้างขึ้นและสามารถนำมาใช้ในบริบทต่างๆ ได้อย่างมีความหมายเป็นเรื่องที่ควรได้รับการสนับสนุนและผู้เรียนในระดับเริ่มต้นควรได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งก่อนที่จะพัฒนาสู่ทักษะด้านอื่น เช่น การเขียนที่เป็นการถ่ายโอนความคิดผ่าน ก็ยังคงอาศัยสื่อนั้นก็คือคำศัพท์การเรียบเรียงคำศัพท์ให้เป็นประโยคที่มีความหมายสัมพันธ์กัน และถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ นอกจากนั้น น้ำผึ้ง ยาฉ่ำ (2550 : 44) ยังได้อธิบายความหมายที่สำคัญของ คำศัพท์ ไว้ว่า คำศัพท์ คือ คำ หรือกลุ่มคำกลุ่มเสียง ซึ่งมีความหมายที่แน่นอน ที่บอกให้รู้ว่าเป็นคน สัตว์ สิ่งของ หรือสถานที่ หรืออาจเป็นอาการ หรือลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังนั้นรัฐบาลจึงกำหนดให้ภาษาต่างประเทศเป็นหนึ่งใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่นักเรียนทุกคนต้องเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ภาษาต่างประเทศเป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนเน้นการเชื่อมโยงความเป็นไทยกับสากลโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 4) เพราะฉะนั้นการเรียนรู้ภาษาอังกฤษจึงมีความจำเป็นและหลีกเลี่ยงไม่ได้ในสังคมโลกยุคปัจจุบัน

ในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 คำศัพท์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเป็นอย่างมากจากการสังเกตชั้นเรียนประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนบ้านสองคอนศิริคุรุราษฎร์ ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาการไม่รู้คำศัพท์ สะกดคำศัพท์ได้น้อย และไม่รู้ความหมาย นอกจากนี้จากการสังเกตวิธีสอนของครูพบว่าส่วนใหญ่เป็นการสอนที่เน้นการท่องจำและทำแบบฝึกหัด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำการสอนศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงซึ่งกรามาช (Kramasch, 2000 : 3) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาและดนตรีคือการผสมผสานบทเพลงเพื่อสื่อสารความเป็นจริงทางวัฒนธรรมในรูปแบบที่เหมือนใครและโบลิว (Bolitho et al, 2003 : 253) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า เพลงมีความหมายสูง บางครั้งสื่อถึงความรักและอารมณ์ ซึ่งจะสะท้อนอยู่ในหัวใจของผู้เรียน การได้มาซึ่งทักษะภาษาโดยอัตโนมัติขึ้นขึ้นอยู่กับ

ความสมบูรณ์ ผู้เรียนต้องเปิดรับข้อมูลที่เข้าใจโดยปราศจากความตระหนักรู้และลุด (Ludke, 2009 : 20-21) ซึ่งได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการสอนด้วยเพลงว่า ดนตรีและบทเพลงสามารถสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และยังช่วยปรับปรุงการสอนภาษาให้ทันสมัย การใช้กิจกรรมบางอย่างที่เปิดโอกาสให้ครูแบ่งปันแนวคิดและเทคนิคการสอนด้วยเพลงในห้องเรียนสมัยใหม่ได้ด้วย นั้นผู้วิจัยได้พบว่า การสอนด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) มีผลต่อการเรียนภาษาของผู้เรียนที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองซึ่ง อัลโรวาโด(Alvorado, 2019 : Online) ได้พูดถึงความสำคัญของ TPR ว่าเป็นเทคนิคที่ใช้การเคลื่อนไหวเพื่อสอนคำศัพท์หรือวลีใหม่ๆ ในขณะที่โลกแห่งการสอนภาษาเปลี่ยนไปสู่การสอนเพื่อความสัมพันธ์ทวิภาค TPR ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในกลยุทธ์พื้นฐานที่จุดประกายการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ อีกมากให้กับวิธีการสอนภาษาโดยทั่วไป TPR ใช้ได้กับนักเรียนอายุน้อยหรือผู้สูงอายุก็ได้เพราะมีสิ่งหนึ่งที่ทั้งสองเหมือนกันคือ พวกเขาไม่ต้องการนั่งเรียนทั้งชั่วโมงดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะแก้ปัญหาการเรียนรู้อำนาจภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) ซึ่งในการทำวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) จะสามารถพัฒนาความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนให้สูงขึ้นได้หรือไม่และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยเพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR)จะมีเจตคติต่อการสอนด้วยวิธีดังกล่าวอยู่ในระดับใด ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน

2.2 เพื่อศึกษาเจตคติต่อการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้รับความรู้เกี่ยวกับการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ

3.2 ได้แผนการจัดการเรียนรู้การสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

3.3 ได้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาความสามารถด้านการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) ซึ่งสามารถนำไปใช้กับนักเรียนในระดับชั้นต่างๆ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน (One Group Pretest – Posttest Design) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2543 : 93-212)กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 20 คน โรงเรียนบ้านสองคอนศิริคุรุราษฎร์วิธิการได้มาของกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ (1)แผนการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) จำนวน 10 แผน ดำเนินการสอนแผนละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 10 ชั่วโมงโดยมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกแผน (2)แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้วัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 20 ข้อ มีค่า (p) อยู่ระหว่าง 4.00-6.00 , มีค่า (r) อยู่ระหว่าง .20 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นที่ .70 (3) แบบวัดเจตคติต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) จำนวน 1 ชุด จำนวน 20 ข้อ โดยกำหนดให้คะแนนของแบบวัดเจตคติตามแบบวัดของลิเคิร์ต (Likert) มีตัวเลือก 5 ระดับมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ วิธีรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการทดลอง เพื่อศึกษาความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) และในการดำเนินการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองด้วยตนเองและเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 20 ข้อ ก่อนดำเนินการทดลองสอน
2. ผู้วิจัยดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ตามแผนการจัดการเรียนรู้การสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) ผู้วิจัยได้ทำการสร้างขึ้น จำนวน 10 แผน ภายในระยะเวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง
3. หลังจากดำเนินการทดลองครบตามที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้การสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบ จำนวน 20 ข้อ
4. นำแบบวัดเจตคติต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) ให้นักเรียนเลือกแสดงความคิดเห็นต่อข้อความในแบบวัดเจตคติ
5. ตรวจสอบให้คะแนนการทดสอบหลังเรียน และแปลค่าคะแนนแบบวัดเจตคติ แล้วนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อใช้ในการสรุปและอภิปรายผลการทดลอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ 1)หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder Richardson

5. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาและเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการเรียนรู้ คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) ก่อนเรียนและหลังเรียน และคะแนนจากแบบวัดเจตคติต่อการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 9.10 คิดเป็นร้อยละ 45.00 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 16.35 คิดเป็นร้อยละ 81.75 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคะแนนความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

5.2 นักเรียนมีเจตคติต่อการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) อยู่ในระดับดี

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาคะแนนความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR)ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน (20 คะแนน)	
	ก่อนเรียน	หลังเรียน
1	10	18
2	11	17
3	9	16
4	8	15
5	7	18
6	6	17
7	8	19
8	9	15
9	10	14
10	12	17

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน (20 คะแนน)	
	ก่อนเรียน	หลังเรียน
11	15	18
12	14	18
13	8	15
14	5	16
15	6	17
16	7	18
17	9	18
18	11	14
19	8	15
20	9	12
คะแนนเฉลี่ย	9.10	16.35
S.D.	0.45	0.81
ค่าเฉลี่ยร้อยละ	45.00	81.75

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

คะแนน	N	\bar{X}	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	20	9.10	2.57	-10.784	.000**
หลังเรียน	20	16.35	1.81		

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 20 คนมีค่าเฉลี่ยของการทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 16.35 หรือร้อยละ 81.75 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนพบว่า คะแนนความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาเจตคติต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

การวัด	N	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
เจตคติต่อการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR)	20	3.74	0.27	ดี

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาเจตคติต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) พบว่าหลังจากที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้รับการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารนักเรียนมีคะแนนเจตคติหลังเรียนด้วยวิธีดังกล่าวอยู่ในระดับ ดี

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย นักเรียนได้เรียนภาษาอังกฤษอย่างสนุกสนานจากเพลงภาษาอังกฤษ ได้แสดงท่าทางประกอบขณะร้องเพลง และยังได้ออกแบบท่าทางด้วยตัวเอง ส่งผลให้บรรยากาศการเรียนการสอนเป็นไปอย่างสนุกสนานและผ่อนคลาย นักเรียนได้รับแรงจูงใจในการเรียน การแสดงออกที่หลายครั้งนักเรียนสามารถแสดงออกมาได้ด้วยความคิดสร้างสรรค์ของตนเองอย่างอิสระ นอกจากนักเรียนจะได้ฝึกร้องเพลงและแสดงท่าทางประกอบอย่างสนุกสนานแล้ว นักเรียนยังได้จดจำคำศัพท์จากการสังเกตการปฏิบัติของครู และนักเรียนปฏิบัติตามโดยไม่มีเสียงพูด ซึ่งเป็นการนำคำศัพท์ในเพลงมาสร้างการจดจำอีกครั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ เกรนัฟ (Grenough, 1972 : 1-4) ที่กล่าวว่า เพลงมีประโยชน์ในส่วนช่วยในการจำได้อย่างดี ช่วยพัฒนาการเรียน การสอนได้ครบทั้ง 4 ทักษะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพลงยังช่วยให้เกิดการพัฒนาในการใช้ภาษาในชั้นเรียนเพื่อให้นักเรียนการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังพบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน และจดจำคำศัพท์ได้มากขึ้น จนทำให้การพัฒนาความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของผู้เรียนดีขึ้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ

ประการแรก การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) ช่วยพัฒนาความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนได้ดีเพราะนักเรียนสามารถร้องเพลงภาษาอังกฤษแม้ในช่วงแรกของการสอนที่ไม่มีเนื้อร้อง แต่นักเรียนใช้การจดจำทำนองและการออกเสียงตามซ้ำๆ และมีท่าทางประกอบทำให้การเรียนสนุกสนาน พร้อมทั้งจดจำความหมาย โครงสร้างประโยคโดยอัตโนมัติ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ นูนาน (Nunan, 1989 :

26-27) ได้กล่าวว่ กิจกรรมร้องเพลงนั้นเป็นการฝึกทบทวนความเข้าใจและเป็นวิธีช่วยจำคำศัพท์ รวมทั้งมุ่งให้นักเรียนเข้าใจโครงสร้างของภาษาและสามารถนำไปฝึกได้อย่างแม่นยำ ฮอร์เนอร์ (Horner, 1993 : 33-39) ได้แสดงความคิดเห็นว่าการใช้เพลงในห้องเรียนมีข้อดีหลายประการ ครูสามารถตอบสนองความท้าทายในความต้องการของวัยรุ่นในห้องเรียนด้วยการใช้เพลงยอดนิยมร่วมสมัยซึ่งผู้เรียนมีความคุ้นเคยเป็นอย่างดี เพราะจะเป็นเพลงที่จดจำง่ายและสร้างแรงบันดาลใจอย่างมาก และกุศยา แสงเดช (2545 : 136) ได้กล่าวถึงการสอนด้วยเพลงว่า เพลงเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์สำหรับการสอนภาษาได้เป็นอย่างดี เพราะธรรมชาติของนักเรียนชอบการร้องเพลงเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว การร้องเพลงทำให้นักเรียนได้เปลี่ยนอิริยาบถ ทำให้บทเรียนมีชีวิตชีวา บทเพลงที่นำมาฝึกนั้น จะช่วยเกี่ยวกับการออกเสียงคำศัพท์ ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและยังช่วยลดความเครียดเกิดอารมณ์สุนทรีย์ ดังนั้นการนำเพลงมาใช้ในการสอนคำศัพท์สามารถกระตุ้นประสบการณ์เดิมของนักเรียนได้เป็นอย่างดีปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ขั้นตอนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารของ (กรมวิชาการ, 2546 : 27-28) และวิธีสอนโดยใช้เพลงของ แมคครีดี (Mcready, 1976 : 5) ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1.1 ขั้นนำเสนอเนื้อหา (Presentation)

1.1.1 ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยการซักถามนักเรียนเกี่ยวกับเนื้อเพลง

1.1.2 ครูนำเสนอคำศัพท์อธิบายความหมายจากเนื้อเพลงโดยใช้รูปภาพประกอบการสอนโดยครูออกเสียงให้ฟัง และบอกความหมายของคำศัพท์

1.1.3 ครูนำเสนอโครงสร้างประโยคที่พบในเนื้อเพลงโดยครูออกเสียงให้ฟังซ้ำจนกว่านักเรียนเข้าใจและจำได้

1.1.4 ครูเปิดซีดีเพลงให้นักเรียนฟังและทำท่าทางประกอบให้นักเรียนดู

1.2 ขั้นฝึกปฏิบัติ (Practice)

1.2.1 นักเรียนฝึกออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามครู และฝึกสะกดคำศัพท์

1.2.2 ครูแจกใบงานที่ 1 ให้นักเรียนหาคำศัพท์ที่รู้จักและสามารถแสดงท่าทางให้เพื่อนทายเป็นได้ ครูคอยช่วยเหลือและเฉลยไปด้วย จากนั้นนักเรียนฝึกออกเสียงประโยคที่พบในเนื้อ เพลงตามครู

1.2.3 ครูเรียกนักเรียนรวม และครูร้องเพลงพร้อมทำท่าทางประกอบนักเรียนฝึกร้องเพลง โดยครูนำคำศัพท์ และประโยคในเพลงมาใช้ในการแสดงท่าทาง ซ้ำ และให้นักเรียนปฏิบัติตาม และนักเรียนทายคำศัพท์ หรือประโยคที่จำได้ในบทเพลงอย่างสนุกสนาน

1.3 ขั้นผลิตภาษา (Production)

1.3.1 ครูให้นักเรียนทบทวนประโยคโดยการจับแสดงท่าทางจากคำศัพท์ และประโยคจากบทเพลงตามที่ครูได้ทำให้อูแล้วครูสังเกตพฤติกรรมและคอยสอบถามว่านักเรียนรู้จักคำศัพท์ และสะกดคำบอกความหมายได้จริงหรือไม่

1.3.2 ครูแจกบัตรคำให้นักเรียนนำไปติดให้ตรงกับความหมายที่บอร์ด จากนั้นให้นักเรียนผลัดกันออกไปอ่านคำศัพท์พร้อมทำท่าทางประกอบที่นักเรียนคิดเอง โดยมีเพื่อนๆ ทำตามอย่างสนุกสนาน

1.3.3 ครูแจกใบงานให้นักเรียน และนักเรียนทำเขียนคำศัพท์ในใบงาน

1.3.4 ครูและนักเรียนออกเสียงคำศัพท์ร่วมกันและสรุปความหมายของเนื้อเพลงตามความเข้าใจ

1.3.5 นักเรียนร้องเพลงอีกครั้งพร้อมทำท่าทางประกอบ

ประการที่สอง การใช้วิธีสอนแบบท่าทาง (TPR-Method) ช่วยทำให้นักเรียนสามารถจดจำคำศัพท์ต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น เพราะการกระทำซ้ำๆ ของครูผู้สอน การออกคำสั่ง และการตั้งสมาธิของผู้เรียนเพื่อที่จะตอบคำถาม หรือปฏิบัติตามทันทีนั้น เป็นแรงกระตุ้นสำคัญในการจดจำคำศัพท์ และทำให้ผู้เรียนเกิดสมาธิ มีระเบียบวินัย และมีความโอ้อ้อมอารีต่อเพื่อนช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วย โดยในระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ครูผู้สอนจะต้องพยายามแสดงออกอย่างชัดเจนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามได้ โดยไม่มีเสียงพูด ซึ่งแอสเชอร์ (Asher, 1966 : 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสอนโดยใช้ท่าทาง หรือเรียกว่า Total Physical Response (TPR) เป็นวิธีสอนที่มุ่งฝึกด้านทักษะการฟังและตามด้วยการเคลื่อนไหวทันที โดยร้อยละ 70 จะให้การฟังและทำตามคำสั่ง อีกร้อยละ 20 ใช้ในการฝึกพูด ส่วนการอ่านและเขียนนั้นใช้เวลาเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น ลักษณะวิธีการสอนแบบนี้จะเน้นฝึกด้วยประโยคคำสั่งนั้นๆ ซ้ำประมาณ 2-3 ครั้งจนกว่าผู้เรียนพร้อมที่จะทำลองด้วยตนเองโดยไม่มีแบบอย่างจากครูผู้สอน การออกท่าทางเป็นสิ่งสำคัญในการฝึกด้วยประโยคคำสั่ง เพราะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและสื่อความหมายได้ตรงที่สุด ซึ่งการสอนโดยใช้ท่าทางมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สนุกสนานในการเรียนเพื่อการสื่อสารเป็นภาษาต่างประเทศและกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ต่อไปหลังจากเริ่มเรียนในระดับต้นแล้ว ในระยะแรกผู้เรียนไม่ต้องพูดแต่เป็นผู้ฟังและทำตามครูผู้สอน ซึ่งผู้สอนเป็นผู้กำกับพฤติกรรมของผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนเลียนแบบการกระทำของผู้สอนทั้งการออกคำสั่ง การออกเสียงคำต่างๆ และการปฏิบัติตามผู้สอน นอกจากนี้ ราหมาดานี (Rahmadani, 2019 : 39) ยังได้อธิบายว่าการใช้วิธีสอนด้วยท่าทาง (TPR) เป็นกิจกรรมสำหรับการฝึกภาษาสำหรับผู้เริ่มต้นโดยปกติจะใช้เพลงเป็นสื่อในการฝึกภาษา ผู้เรียนที่ไม่รู้ความหมายของคำจะได้ซึมซับความหมายนั้นผ่านการแสดงท่าทางหรือการปฏิบัติในเพลงภาษาอังกฤษ

7. ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนแบบท่าทาง (TPR) ทำให้นักเรียนมีจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษและมีเจตคติต่อการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนแบบท่าทาง (TPR)ในระดับดีและเพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

7.1 จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงเสริมด้วยวิธีสอนแบบท่าทาง (TPR) สามารถจดจำคำศัพท์ได้สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนและนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการสอนด้วยวิธีดังกล่าว ดังนั้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนจึงควรได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นระบบและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

7.2 จากผลการวิจัยดังที่สรุปมานั้น เป็นการใช่วิธีสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมตลอดการเรียน และผู้เรียนยังได้แสดงออกอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เกิดความผ่อนคลายและสนุกสนานและจดจำคำศัพท์ได้มากกว่าเรียนด้วยวิธีปกติจึงเหมาะแก่ครูผู้สอนในการนำวิธีการสอนดังกล่าวไปบูรณาการในห้องเรียนภาษาต่อไป

7.3 ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยแนะนำว่าควรนำวิธีการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยเพลงเสริมด้วยวิธีสอนแบบท่าทาง (TPR) ไปใช้ในระดับชั้นที่สูงขึ้นได้โดยการนำสื่อเทคโนโลยี และบูรณาการกับวิธีการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2546). **วิธีใหม่แห่งการเรียนรู้แบบร่วมมือ**. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2561. จาก <https://drive.google.com/file/d/0B9t56k6dmUe5a1l3eVFpUFpmM0U/view>
- กฤษภิน ยอดคำตัน. (2557). **การพัฒนาความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาญี่ปุ่นโดยใช้รูปภาพ**. วิทยาลัยเทคโนโลยีอาเซียน. หนองคาย. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2559. จาก [www.slideshare.net.KritsadinKhemtong/ss-40056559](http://www.slideshare.net/KritsadinKhemtong/ss-40056559)
- กุศยา แสงเดช. (2545). **แบบฝึกคู่มือพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครูสภา ลาดพร้าว.
- น้ำผึ้ง ยาม้า. (2550). **ผลสัมฤทธิ์และความคงทน ในการเรียนรู้การสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้เกมในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). **การวัดด้านจิตพิสัย**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- Alvorado. (2019). **ความสำคัญของ TPR**. Extracted Date 5 April, 2019. Extracted from <https://www.spanishmama.com/>
- Asher, J.J. (1966). The learning strategy of the total physical response: a review. *Modern Language Journal*. 50. 79-84.

- Bolitho, R., (2003). Ten questions about language awareness. **ELT Journal**. 57(3). 251-259.
- Grenough PR, MacCalium F, Weaver A.D. (1972). **Method of digital amputation above the coronet**. in : Grenough.P.R. MacCalium F, Weaver A.D, Editors. Lameness in cattle. Philadelphia : J.B. Lippincott.
- Gusmuliana, P. (2018). The use of total physical response strategy at junior high school of SLBN South Curup. **Rejang Lebong. English Franca**. 2(2). 128-133.
- Horner, D. (1993). Classroom ideas: songs and music. **MET**. 2(3). 33-39.
- Karen , L. (2009). **Teaching foreign language through songs**. U.K. : University of Edingurgh.
- Kramersch, C. (2000). **Language and Culture**. Shanghai : Shanghai Foreign Language Education Press.
- Likert, R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. **Archives of Psychology**. 140. 1-55.
- Ludke, K.M. (2009). **Running head: Singing and arts activities in support of FL learning**. Extracted Date 16 November 2019. Extracted from <https://www.Ludke%20%20Singing%20and%20arts%20activities%20in%20support%20of%20foreigo%20language%20learning.pdf>
- McCready, C.W. (1976). **Catholic Schools in a declining church**. Kansas City: Sheed and Ward.
- Nunan, D. (1989). **Designing tasks for the communicative classroom**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ramhmadani, S. (2019). **Investigating the implementation of TPR approach in English language teaching for children**. Indonesia : University Islam NegeriAr-Raniry Banda Aceh
- Richardson, K. Elementary Statistics for the rest of us. Extracted Date 16 November 2019. Extracted from <https://www.statisticshowto.com/kuder-richardson>.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสองคอนครุราษฎร์ คณะครู บุคลากร และนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการวิจัยครั้งนี้ และขอกราบขอบพระคุณท่านผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสานที่เคารพอย่างสูงที่ได้เมตตา สนับสนุน และส่งเสริม จนการวิจัยครั้งนี้เสร็จสำเร็จลงได้ด้วยดี

การวิจัยการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นี้ เกิดขึ้นได้จากการนำปัญหาของนักเรียนในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งทางผู้วิจัยพบว่าการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นั้นจะไม่สามารถดำเนินต่อไปในระดับสูงขึ้นไปหากผู้เรียนขาดความรู้ด้านคำศัพท์ ซึ่งคำศัพท์เปรียบเสมือนวัตถุดิบสำคัญในการเรียนภาษาอังกฤษทั้งด้าน การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ดังนั้น การมุ่งเน้นความสำคัญด้านคำศัพท์ให้กับผู้เรียนในระยะเริ่มต้น โดยใช้วิธีสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ มีกิจกรรมที่กระตุ้นการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอทำให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ ทักษะ และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการวิจัยครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ไม่มากนักน้อยต่อผู้สนใจเพื่อนำไปพัฒนา ศึกษาต่อยอดเพื่อเป็นผลอันสูงสุดต่อการศึกษาไทยต่อไป

การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์
Comprehensive Reading Skills Development of The Matthayom 1 Student
Through English Reading for Matthayom 1 Thainiyomsongkroa School

มนทิชา เทพกมล¹, เสถียรพันธุ์ ขุนมนตรี², สุรศักดิ์ แจ่มเจริญ³
Monticha Thepkamol¹, Sathianphan Khunmontri², Surasak Jamcharoen³
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562
Email : skhunmontri@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนที่ได้เรียนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ ศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกเสริมทักษะเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ และศึกษาเจตคติของนักเรียนที่ได้เรียนด้วยแบบฝึกเสริมทักษะเพื่อทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/7 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์เรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน (อ 21101) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 10 คน คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ 1 ฉบับ เพื่อใช้วัดความสามารถ

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ วิทยาลัยการฝึกหัดครูมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

¹ Teacher Student in Bachelor of Education, English Program, College of Education, Phranakhon Rajabhat University, Thailand.

^{2,3} อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

^{2,3} Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 19 สิงหาคม 2563; แก้ไขบทความ: 30 พฤศจิกายน 2563; ตอรับการตีพิมพ์: 2 ธันวาคม 2563

Received: August 19, 2020; Revised: November 30, 2020; Accepted: December 2, 2020

ในการอ่านภาษาอังกฤษก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการอ่าน และแบบสอบถามเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และคะแนนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนที่ได้พัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะเพื่อพัฒนาความสามารถทางการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นในระดับดี (ร้อยละ 88.33) 2. แบบฝึกทักษะเพื่อพัฒนาความสามารถทางการอ่านโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะมีประสิทธิภาพและสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (E1/E2 : 83.13/85.67) 3. นักเรียนมีเจตคติเชิงบวกต่อการพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะเพื่อพัฒนาความสามารถทางการอ่านในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาทักษะการอ่าน 2. การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ 3. แบบฝึกเสริมทักษะ

ABSTRACT

The purpose of this research was to study English reading achievement for students' understanding by using skill development exercises at Thainiyomsongkroa School. This research also studied the efficiency of skill exercises to improve English reading skills, including students' attitudes who studied with skill development exercises for English reading skills. The sample group in this research was 10 students from Mathayomsuksa 1/7 at Thainiyomsongkroa. The subjects were selected by purposive sampling. They studied basic English course (Or 21101) in the second semester of the academic year 2019. The research instruments consisted of a plan for using English reading practice exercises, English reading skills practice exercises, 1 English reading ability test paper for measurement in English reading before and after using the reading skills exercises, and the students' attitudes questionnaire towards using English reading skills exercises. Statistics used in data analysis were percentage, average, and score. Standard deviation.

The results of the research are as follows. 1. The learning achievement of students by using a reading exercise was a very good level (average score at 88.33%). 2. The reading exercise was efficient and higher than the criteria (E1/E2: 83.13/85.67). 3. The students had positive attitudes in reading development by using English reading exercises at a high level.

Keywords : 1. Reading Skills Development 2. Reading for Understanding 3. Exercises

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันสังคมโลกได้ก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 เป็น “สังคมแห่งการเรียนรู้” ส่งผลให้คนในสังคมจำเป็นต้องเรียนรู้ตลอดเวลา การปฏิรูปการศึกษาจึงเกิดขึ้นเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อเตรียมคนในชาติให้มีความสามารถในการปรับตัว ให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และมีความสามารถในการแข่งขัน (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557 : 254) ซึ่งสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมแห่งการเรียนรู้ คือ ภาษาโดยเฉพาะภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญในฐานะเป็นภาษาสากล ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับนานาประเทศประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จึงทำให้ภาษาอังกฤษได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของคนไทยมากขึ้น ทั้งในด้านการศึกษา การค้นคว้าหาความรู้ รวมถึงการประกอบอาชีพ ทำให้การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในด้านทักษะ องค์ความรู้ของศตวรรษที่ 21 และในยุคการศึกษาไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งหมายถึงผู้เรียนต้องปรับตัวให้มีความชำนาญในทักษะทางภาษาอังกฤษทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน การอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน ผู้ที่อ่านมากย่อมมีความรู้มาก เนื่องจากการอ่านเป็นทักษะที่คงทนดังนั้นทักษะการอ่านภาษาอังกฤษจึงจัดได้ว่ามีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันในคนยุคใหม่ (พรรณศรี ปทุมสิริ, 2541 : 2) อันส่งผลให้เกิดการสะสมองค์ความรู้ วิทยาการ และความคิดในเชิงพัฒนา เพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริงต่อไป อีกทั้งการอ่าน เป็นกระบวนการที่ผู้อ่านรับรู้สารซึ่งเป็นความรู้ ความคิด ความรู้สึก และความคิดเห็นที่ผู้เขียนถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร การที่ผู้อ่านจะเข้าใจสารได้มากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความสามารถในการใช้ความคิด (มณีรัตน์ สุขโชติรัตน์, 2548 : 18)

ดังนั้น การอ่านจึงเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญ ดังจะเห็นได้จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2560 ซึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ระดับชั้นมัธยมศึกษา ระบุให้มุ่งเน้น ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน ด้วยการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาแล้ว ต้องสามารถออกเสียง ประโยค ข้อความ นิทาน บทกลอนสั้นๆ ถูกต้องตามหลักการอ่าน เลือกและหรือระบุประโยคและข้อความตรงตามความหมายของสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายที่อ่าน บอกใจความสำคัญและตอบคำถามจากการฟังและอ่านบทสนทนา นิทานง่ายๆและเรื่องเล่า หากผู้เรียนมีความสามารถทางการอ่าน จะได้เปรียบที่จะไปสู่สังคมที่กว้างแบบไร้พรมแดน ทำให้ทราบถึงแนวคิดและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รู้เท่าทันเหตุการณ์ ความเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในสังคมยุคศตวรรษที่ 21 เกิดความรู้ในด้านเนื้อหาสาระวิชา ด้านทักษะ เจตคติ และวัฒนธรรมการใช้ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาวิจัยได้จัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษในชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภาษาอังกฤษต่ำกว่าเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนด ในด้านทักษะการอ่านจากการสังเกตของผู้วิจัยซึ่งเป็นนักศึกษาฝึกสอนผู้สอนภาษาอังกฤษ พบว่า ผู้เรียนไม่กล้าอ่านออกเสียง ไม่เชื่อมั่นในการอ่านและสนใจความรู้ทางด้านกฎเกณฑ์ทางภาษามากกว่าที่จะต้องฝึกฝนเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนระดับเก่งมากไม่ค่อยให้ความช่วยเหลือผู้เรียนระดับปานกลางและระดับอ่อน นอกจากนี้ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดความสนใจในการใช้พจนานุกรมภาษาอังกฤษ เพื่อช่วยค้นหาความหมายและหน้าที่ของคำ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่พัฒนาการอ่านของผู้เรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถอ่านภาษาอังกฤษได้เข้าใจมากขึ้น จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงค้นคว้าวิธีการพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษความเข้าใจโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะมาใช้พัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงขึ้น ของผู้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามจุดมุ่งหมาย ที่วางไว้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาผลการพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ
- 2.2 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ
- 2.3 เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ครูผู้สอนภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นอื่น ๆ ของโรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์มีแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาด้านความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ
- 3.2 โรงเรียนในสังกัดเขตบางเขน กรุงเทพมหานครจะมีแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาด้านความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ
- 3.3 สำนักงานเขตบางเขนและสำนักงานกรุงเทพมหานครมีแนวทางในการพัฒนาครูผู้สอนภาษาอังกฤษในสังกัดให้สามารถคิดค้นนวัตกรรมวิธีการแก้ไขปัญหาให้แก่นักเรียน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการทดลองกลุ่มเดียว เพื่อศึกษาผลการพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการ

อ่านภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ผู้วิจัยได้กำหนดแนว
ดำเนินการตั้งรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนไทยนิยม
สงเคราะห์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวนทั้งสิ้น 296 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 10 คน
คัดเลือกมาแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ระยะเวลาในการศึกษาทดลองการวิจัยครั้งนี้
ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2562 ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2560 ถึงเดือนมกราคม 2563

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังต่อไปนี้ 1)แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ
2) แผนการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ 3)แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน
ภาษาอังกฤษ 1 ฉบับ เพื่อใช้วัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะ
การอ่าน 4)แบบสอบถามเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ

การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองและเก็บ
รวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ขึ้นก่อนการทดลองเป็นขั้นที่ผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมด้าน
ต่าง ๆ ดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและอธิบายวิธีการใช้แบบฝึกเสริมทักษะ
การอ่านภาษาอังกฤษ 2) ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบความสามารถทางการอ่าน
ภาษาอังกฤษ 3) ขึ้นทำการทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562
จำนวน 4 คาบ 8 ชั่วโมง โดยนำเด็กกลุ่มทดลองมาสอนด้วยเนื้อเรื่องภาษาอังกฤษ ฝึกการอ่านการ
ค้นหาความหมายจากการฝึกเปิดพจนานุกรม หรือเดาความหมายจากประโยค เพื่อแปลเป็นภาษาไทย
และตอบคำถามตามเนื้อเรื่องหรือทำแบบฝึกหัด 4)ระยะหลังการทดลอง หลังจากเรียนจนครบตาม
กำหนดแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบหลังการทดลอง (Post – test) อีกครั้ง โดยผู้วิจัยให้นักเรียน
ทำการทดสอบชุดเดิมนำผลของคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ 5) นักเรียนทำแบบสอบถามเจตคติ
ที่มีต่อแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ

การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการสอบก่อนเรียนและการ
สอบหลังเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1)ค่าเฉลี่ย 2)ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3) ค่าร้อยละ (%) คำนวณค่าสถิติดังกล่าวด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แบบ
ฝึกเสริมทักษะ

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ

ครั้งที่ของการวัด	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ร้อยละ (%)
1	8.33	0.48	83.33
2	8.22	0.48	82.22
3	8.33	0.52	83.33
4	8.70	0.67	87.00
5	9.50	0.53	95.00
6	8.70	0.67	87.00
7	8.60	0.52	86.00
8	8.70	0.67	87.00
รวม	6.91	0.45	85.67

จากตารางที่ 1 พบว่า ระหว่างที่ผู้เรียนเรียนด้วยแบบฝึกเสริมทักษะมีผลสัมฤทธิ์ด้านความสามารถในการอ่านอังกฤษโดยสรุปรวมเฉลี่ยเท่ากับ 6.91 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 88.33 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษจากทุกกิจกรรมระหว่างเรียนในระดับดีมาก

5.2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ

N	ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียน (E_1)			ประสิทธิผลของผลลัพธ์ (E_2)		
	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	E_1	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	E_2
	การทดสอบ แต่ละครั้ง	รวมการทดสอบ ทั้งหมด (8 ครั้ง)		ของการ ทดสอบ หลังเรียน	ของการ ทดสอบ หลังเรียน	
10	30	666	83.13	30	257	85.67

จากตารางที่ 2 พบว่า กิจกรรมพัฒนาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษแบบเน้นงานปฏิบัติ มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 83.13/85.67 สูงกว่าเกณฑ์คุณภาพที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

5.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการตอบแบบสอบถามเจตคติเชิงบวกของนักศึกษาที่มีต่อ กิจกรรมการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลการตอบแบบสอบถามเจตคติเชิงบวกของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรม การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ

ข้อ	เจตคติ (N=10)	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	แบบฝึกมีข้อแนะนำในการปฏิบัติกิจกรรมที่ชัดเจน อ่านเข้าใจง่าย	3.52	0.57	มาก
2	เนื้อหาที่กำหนดในกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับนักเรียน	4.44	0.75	มาก
3	แบบฝึกมีความน่าสนใจและมีรูปแบบที่หลากหลาย	4.32	0.55	มาก
4	กิจกรรมในแบบฝึกทำให้นักเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น เข้าใจความหมายได้ดี นำไปใช้ได้ถูกต้อง	4.04	0.72	มาก
5	แบบฝึกส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความรู้และความเข้าใจ เดิมเป็นพื้นฐาน	3.54	0.61	มาก
6	แบบฝึกช่วยให้นักเรียนมีความสามารถและเกิดทักษะ การใช้ภาษาอังกฤษได้	4.36	0.69	มาก
7	กิจกรรมในแบบฝึกทำให้นักเรียนทราบความก้าวหน้า ของตนเอง	4.36	0.48	มาก
8	นักเรียนได้รับความรู้จากการใช้แบบฝึกนี้	4.84	0.46	มากที่สุด
9	แบบฝึกช่วยให้นักเรียนมีความรู้ในเรื่องที่เรียนมากขึ้น	4.52	0.70	มากที่สุด
10	นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ	4.20	0.63	มาก
เฉลี่ยรวม		4.21	0.62	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมพัฒนาทักษะการฟัง-พูด ภาษาอังกฤษแบบเน้นงานปฏิบัติ นักเรียนได้รับความรู้จากการใช้แบบฝึกนี้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.46) แบบฝึกมีข้อแนะนำในการปฏิบัติกิจกรรมที่ชัดเจน อ่านเข้าใจง่าย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.57) เนื้อหาที่กำหนดในกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับ

นักเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.75) แบบฝึกมีความน่าสนใจและมีรูปแบบที่หลากหลาย ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.55) กิจกรรมในแบบฝึกทำให้นักเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น เข้าใจความหมายได้ดี นำไปใช้ได้ถูกต้อง ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.72) แบบฝึกส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความรู้และความเข้าใจเดิมเป็นพื้นฐาน ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.61) กิจกรรมในแบบฝึกทำให้นักเรียนทราบความก้าวหน้าของตนเอง ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.69) กิจกรรมในแบบฝึกทำให้นักเรียนทราบความก้าวหน้าของตนเอง ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.48) แบบฝึกช่วยให้นักเรียนมีความรู้ในเรื่องที่เรียนมากขึ้น ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.70) นักเรียน มีเจตคติที่ดีต่อสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.63)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะปรากฏว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังจากนักเรียนได้เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 26.50 จากคะแนนเต็ม 30 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.45 คิดเป็นร้อยละ 85.67 เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังจากการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ ศรีวิสัย (2550 : 7) พบว่า แบบฝึกเป็นกิจกรรมที่ผู้สอนให้ผู้เรียนทำเพื่อเสริมพัฒนาแก้ปัญหาความเข้าใจในเนื้อหาที่ครูสอน เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ครูผู้สอนตั้งไว้ ดาราวรรณ แก้วศรีทอง (2553 : 91-94) พบว่า แบบฝึกเป็นกิจกรรมที่ครูสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาทำความเข้าใจ ฝึกฝน ควบคู่กับการเรียนจึงเกิดทักษะในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และนำความรู้ไปใช้ได้ถูกต้องแม่นยำ และคล่องแคล่ว ฉะนั้นชุดฝึกทักษะจึงมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ พอที่จะช่วยพัฒนาความสามารถของนักเรียน ตรวจสอบความเข้าใจ และแก้ไขข้อบกพร่องทางการเรียนรู้การฝึกปฏิบัติ กล่าวโดยสรุป ได้ว่า แบบฝึกทักษะที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นสามารถนำไปสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากแบบฝึกทักษะฯ มีกิจกรรมที่หลากหลาย นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงจึงทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ มีความจำเป็นอย่างไรในการหาแนวทางการสร้างสื่อการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.2 ผลจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะฯ ผลการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่า แบบฝึกทักษะพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ $E_1/E_2 = 83.25/85.67$ สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 และมีค่าดัชนี

ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.73 และจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากการใช้แบบฝึกทักษะฯ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 26.50 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน มีความเที่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.17 และมีค่าเฉลี่ยของผลลัพธ์แบบทดสอบคิดเป็นร้อยละ 88.33 มีค่าประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ 80/80 เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของอัชปาณีนนทสุต (2554 : 196) ได้ศึกษาค้นคว้า การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังจากการใช้แบบฝึกเสริมทักษะอ่านภาษาอังกฤษสูงกว่าความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษก่อนการใช้แบบฝึกเสริมทักษะอ่านภาษาอังกฤษเช่นเดียวกับ สยามรัฐ ลอยพิมาย (2557 : 445) ได้ศึกษา ผลของการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า การเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการสอนนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม นักเรียนมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียน ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ และสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ได้ ดังนั้นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่มีการปรับปรุงคุณภาพ และทันสมัยอยู่เสมอ นอกจากนี้เรื่องที่น่า มาสร้างแบบฝึกทักษะควรให้เหมาะสมกับวัย สติปัญญาและความสามารถของนักเรียนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จทางการเรียน

6.3 แบบสอบถามเจตคติเชิงบวกของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเจตคติเชิงบวกของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะพบว่าเจตคติเชิงบวกของนักเรียนที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษด้วยแบบฝึกทักษะฯ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.21) เป็นความรู้สึกของนักเรียนหลังจากได้รับการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยสอดคล้องกับสุชา จันท์ธอม และ สุรางค์ จันท์ธอม (2520 : 104) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับเจตคติไว้ว่าเป็นสถานการณ์ต่างๆ ความรู้สึกหรือท่าทีของบุคคลที่แสดงออกในทำนองที่พึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจ ชอบ ไม่ชอบ อาจเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ต่อสิ่งใดๆ ในลักษณะเฉพาะตัวตามทิศทางของเจตคติที่มีอยู่ และจะเป็นตัวกำหนดแนวทางของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนอง นอกจากนั้นการศึกษาของของคณิตา ลิ้มหัน, ไพรวัลย์ รัตนพันธ์, อัญชลี ธีระสุข(2560 : 1-15) ที่ได้กล่าวเจตคติ คือความรู้สึกที่นักเรียนชื่นชอบ และไม่ชื่นชอบต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมแบบเรียนเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ

จากบทอ่านเป็นภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ในรูปแบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) เนื่องจากมีสีสันสวยงาม มีเสียงประกอบ เพื่อดึงดูดความสนใจและทำให้ผู้เรียนเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ควรให้นักเรียนฝึกทำแบบฝึกหัดร่วมกัน เพื่อที่นักเรียนจะได้ช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันจากการทำแบบฝึก

7.2.2 การใช้เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องความรู้ทั่วไปในแบบฝึกบางเนื้อหาที่มีคำศัพท์ที่ค่อนข้างยาก ดังนั้น ควรมีแบบฝึกที่หลากหลาย มีความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของผู้เรียน มีการลำดับแบบฝึกจากง่ายไปหายากเพื่อให้เกิดความสนใจในเรื่อง

7.2.3 ด้วยข้อจำกัดทางด้านระยะเวลาในการทดลอง จึงเป็นเหตุทำให้ผู้เรียนขาดความชำนาญในการฝึกฝน และมีเวลาทบทวนบทอ่านน้อยเกินไป ผู้วิจัยควรขยายเวลาในการทดลองเพื่อประโยชน์ของผู้เรียนในด้านระยะเวลาในการทบทวนบทอ่าน และการฝึกฝนแบบฝึกทักษะท้ายบท ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญในการอ่านและส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นด้วย

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยเปลี่ยนจากบทอ่านเป็นภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหว ในรูปแบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) เพราะมีภาพประกอบที่ชัดเจนสีสันสวยงาม มีเสียงประกอบการอ่าน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนมากขึ้น

7.3.2 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้วัดความสามารถทักษะการอ่านเพียงอย่างเดียว ดังนั้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กัน ควรมีการวิจัยควบคู่กัน 2 ทักษะ เช่น ทักษะฟังกับพูด หรือทักษะอ่านกับเขียน

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). **นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2558**. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณิตา ลิมหัน, ไพวัญญู รัตนพันธ์, อัญชลี ธารสุข. (2560). ทักษะคิดของนักศึกษาครูต่อการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต**. 13(2). 1-15.
- จุฑามาศ ศรีวิสัย. (2550). **การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงควบกล้ำ ร ล ว โดยใช้ภาพประกอบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

- ดาราวรรณ แก้วศรีทอง. (2553). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พรรณศรี ปทุมสิริ. (2541). การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการสอนที่เน้นสื่อในชีวิตประจำวัน. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณีรัตน์ สุกโชติรัตน์. (2548). อ่านเป็น : เรียนก่อน – สอนเก่ง. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น 48.
- สยามรัฐ ลอยพิมาย. (2557). ผลของการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอัสสัมชัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุชา จันท์เอม และ สุรางค์ จันท์เอม. (2520). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แพรววิทยา.
- อัชปาณี นนทสุด. (2554). การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีสวัสดิ์พิทยาคม อำเภอศรีสวัสดิ์จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะ ภาษาต่างประเทศ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยนี้จัดทำเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์และสำเร็จได้ด้วยดี คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงต่ออาจารย์ ครู คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ให้ความรู้คำแนะนำที่มีคุณค่าเพื่อปรับปรุงแก้ไข แก่คณะผู้วิจัยตลอดช่วงระยะเวลาที่ทำการวิจัย ตลอดจนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยนี้จนเสร็จสมบูรณ์และเจ้าของเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ตำราและผลงานทางวิชาการต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้นำมาอ้างอิงในงานวิจัยฉบับนี้

อนึ่ง ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้ การพัฒนานักเรียน และการพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย สำหรับข้อบกพร่องต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้นั้น ผู้วิจัยยินดีน้อมรับข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และยินดีรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้ศึกษางานวิจัยนี้เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพครูและงานวิจัยด้านการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษต่อไป

ทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย Executive Functions for Early Childhood

นันทา โพธิ์คำ¹

Nanta Pokam¹

Email : janthima3479@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัยที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปีบริบูรณ์ ซึ่งเป็นเด็กในช่วงวัยที่มีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เจริญเติบโตสูงสุด กอปรทั้งเป็นช่วงวัยที่เซลล์สมองเจริญเติบโตและขยายเครือข่ายในสมองอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะทำให้เด็กเฉลียวฉลาด มีสติปัญญาดี สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้รวดเร็วกว่าวัยอื่น ๆ และเอื้อต่อการปลูกฝังทักษะสมอง EF ได้ดียิ่ง บทความเรื่องนี้ผู้เขียนได้นำเสนอทักษะสมอง EF ในเรื่องที่สำคัญประกอบด้วย 1)ความหมาย 2)ความสำคัญ 3)องค์ประกอบ 4)แนวทางการปลูกฝังและส่งเสริม 5)ประโยชน์ และ 6)งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้ครู ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้อง และผู้สนใจมีความรู้ความเข้าใจในทักษะสมอง EF สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเด็กทั้งที่บ้านและโรงเรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการคิดเพื่อชีวิตที่สำเร็จ อันจะนำไปสู่การเป็นประชากรที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : ทักษะสมอง EF; เด็กปฐมวัย

¹มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

¹Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.

*ได้รับบทความ: 29 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 15 มิถุนายน 2563; ตอรับ
การตีพิมพ์: 21 กันยายน 2563

Received: March 29, 2020; Revised: June 15, 2020; Accepted: September 21, 2020

ABSTRACT

This article aims to emphasize executive function (EF) for early childhood from the age of infancy to six years old whose growth consists of the highest stage of human development - physical, social and cognitive. Additionally, its stage also includes the peak formation of brain cells and tissues which fosters children's intellectual function so that their learning progression is faster than another age. The paper is discussed on EF regarding its 1) meaning 2) importance 3) elements 4) ways to foster EF in children 5) benefits and 6) related research study. This is beneficial for further study of teachers, guardians, involved and interested persons as well as the implementation into both their children and schools in order to enhance the children's quality of life.

Keywords : Executive Function; Early Childhood

1. บทนำ

นโยบายของรัฐบาลทุกยุคได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ เพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือพัฒนาคนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับอารยะประเทศ เป้าหมายหลักของการพัฒนามนุษย์ก็คือ การพัฒนาด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ทั้งนี้เพื่อให้คนในชาติมีศักยภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้ ส่งผลให้เกิดเป็นสังคมที่มีคุณภาพ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาในด้านการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติ และในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพสูง โดยเฉพาะช่วงเด็กปฐมวัย (อายุ 0 - 6 ปี) ได้กำหนดจุดเน้นที่สำคัญคือ การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559 : 15) ทั้งนี้เพื่อสร้างคนไทยที่มีศักยภาพในอนาคตและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวหน้า มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตลอดไป

การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศ ต้องเน้นการจัดประสบการณ์ที่หลากหลายผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมตามวัย ให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง และการได้รับประสบการณ์ตรงซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบ Active Learning จึงจะส่งผลให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่าง

เป็นองค์รวมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญาเต็มตามศักยภาพ การพัฒนาเด็กปฐมวัยจะไม่เน้นให้เด็กอ่านออก เขียนได้ แต่เป็นการเตรียมความพร้อมแบบเล่นปนเรียน (Play and Learn)

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้แก่เด็ก โดยยึดแนวคิดสำคัญคือ 1) พัฒนาการของเด็ก 2) พัฒนาเด็กโดยองค์รวม 3) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง 4) การเล่นและการเรียนรู้ของเด็ก 5) การคำนึงถึงสิทธิและการสร้างคุณค่าและสุขภาวะ 6) การอบรมเลี้ยงดู ความรู้ การให้การศึกษา 7) การบูรณาการ 8) สื่อเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 9) การประเมินตามสภาพจริง 10) การมีส่วนร่วมของครอบครัว สถานศึกษา หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและ 11) ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความเป็นไทย และความหลากหลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561 : 4) ซึ่งในแนวคิดที่ 3 ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง (Brain – based Learning) เป็นเรื่องที่สำคัญที่จะต้องปลูกฝัง สร้างเสริมให้กับเด็กปฐมวัยเพราะสมองของเด็กปฐมวัยเป็นสมองที่สร้างสรรค์ และมีการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นสัมพันธ์กับอารมณ์ จิตใจโดยเฉพาะช่วง 3 ปีแรก จะเป็นช่วงที่เซลล์สมองเจริญเติบโตและขยายเครือข่ายในสมองอย่างรวดเร็ว สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดี

จากนโยบายและความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะช่วงเด็กปฐมวัยดังกล่าวข้างต้น ถือได้ว่าเป็นการเตรียมความพร้อมด้านกำลังคน และเสริมสร้างศักยภาพของคนทุกช่วงวัยให้มีคุณภาพที่ดี มีศักยภาพสูง ตลอดจนมีทักษะสมอง EF (Executive Functions) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้เขียนบทความนี้โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องกับการปฐมวัย ได้ตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อให้เป็นรากฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต่อไป

2. ความหมายของทักษะสมอง EF

นักการศึกษา นักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายของทักษะสมอง (EF) ไว้ดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2558 : 23) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะสมอง EF คือชุดกระบวนการทางความคิด (Mental Process) ที่ช่วยให้เราคิดเป็น มีเหตุผล ยับยั้งชั่งใจได้ กำกับอารมณ์และพฤติกรรมตนเองได้ วางแผนทำงานเป็น มุ่งใจจดจ่อ ทำอะไรไม่วอกแวก จำคำสั่ง และจัดการกับงานหลายๆ อย่างให้ลุล่วงเรียบร้อยได้ จัดลำดับงานเป็นขั้นตอน ยึดเป้าหมายแล้วทำไปเป็นขั้นตอนจนสำเร็จนั่นเอง ทักษะสมอง EF มีความสำคัญยิ่งยวดของมนุษย์ทั้งต่อความสำเร็จในการเรียน การทำงานอาชีพ และการสร้างความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ

ศักดิ์ชัย ใจชื่อตรง (2561 : 73) ได้ให้ความหมายของทักษะสมอง EF ไว้ว่า คือ กระบวนการในการทำงานของสมองส่วนหน้า (Frontal lobes) ในส่วนที่ควบคุมสั่งการที่มีความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ กับตนเอง การรับรู้ สังเกต จดจำ วิเคราะห์ รู้เหตุผล และการแก้ปัญหาที่มีความหลากหลายของสติปัญญาในการคิดขั้นสูง ควบคุมกำกับและจัดการตนเอง มีความสำคัญในการกำหนดเป้าหมาย การวางแผน การจัดระเบียบ การจัดระดับความสำคัญผ่านการแสดงออกทางด้านร่างกายและจิตใจ

ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ และคณะ (2562 : 5) ได้ให้ความหมายของ EF โดยอ้างอิงจากสถาบัน RLG (Rakluke Learning Group) ไว้ว่า คือความสามารถทางสมองในการกำกับความคิด กำกับความรู้สึกและกำกับการกระทำ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย

Preda Ulita (2016 อ้างถึงใน ปริยานันท์ พร้อมสุขกุล, 2561 : 1778) กล่าวว่า ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ (EF) คือ กระบวนการทางจิตใจของบุคคลที่ส่งเสริมการจัดระบบ การจัดจ้อยใจ การจดจำคำแนะนำ การจัดการงานหลายอย่างให้สำเร็จ สมองจำเป็นต้องใช้ความสามารถเหล่านี้ในการกลั่นกรอง การวางแผนการทำงานก่อนหลัง การจดจำข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการทำงานนั้นให้สำเร็จตามแผนและเป้าหมายที่วางไว้ การควบคุม การยึดมั่นและการมีสมาธิที่แน่วแน่ระหว่างการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง สิ่งเหล่านี้สร้างการส่งเสริมและสนับสนุนที่จำเป็นสำหรับเด็ก เพื่อให้พวกเขาได้พัฒนาและเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ถึงแม้ว่าเด็กจะไม่ได้มีทักษะเหล่านี้โดยธรรมชาติ แต่พวกเขาเกิดมาพร้อมศักยภาพในการเจริญเติบโตและพัฒนาทักษะเหล่านี้ผ่านทางกรมีปฏิสัมพันธ์และการฝึกฝน

สรุปได้ว่า ทักษะสมอง EF คือการทำงานของสมองส่วนหน้าที่เป็นการทำงานระดับสูงของสมองที่ช่วยในการควบคุมความคิด อารมณ์ การตัดสินใจ ที่ส่งผลต่อการกระทำทำให้สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถฝึกฝนได้หรืออาจกล่าวได้ว่า คือความสามารถของสมองที่ใช้ในการควบคุมความคิด อารมณ์ การกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายซึ่งเป็นทักษะการคิดเพื่อชีวิตที่สำเร็จ

3. ความหมายของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ขวบ สำหรับการกำหนดอายุเด็กปฐมวัยนี้ประเทศไทยต่างจากประเทศอื่น โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กอายุแรกเกิดถึง 8 ขวบ (กุลยา ตันติผลลาชีวะ, 2545 : 2)

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กตั้งแต่ปฏิสนธิ จนถึงอายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน หรืออายุต่ำกว่า 6 ปี แม้ว่าจะระบบการศึกษาจะไม่จัดการศึกษาในช่วงนี้เป็นการศึกษาภาคบังคับ แต่ก็มีหน่วยงานที่จัดบริการพัฒนาเด็กปฐมวัย 0 - 5 ปี รวมทั้งการให้ความรู้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรชุมชน เนื่องจากการศึกษาระดับปฐมวัยคือหัวใจของ

การพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2556 : 1)

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปีบริบูรณ์ และได้กำหนดไว้ในปรัชญาการศึกษาปฐมวัยไว้อย่างชัดเจนว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ อย่างเป็นองค์รวมบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 2)

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กซึ่งมีอายุยังไม่ครบหกปีบริบูรณ์ และให้หมายความรวมถึงทารกในครรภ์มารดาด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562 : 1)

สรุปได้ว่า เด็กปฐมวัยของประเทศไทย หมายถึง เด็กที่มีอายุ 0 - 6 ปี ซึ่งเด็กกลุ่มนี้จะเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิต ทั้งนี้เพราะเด็กในช่วงวัยนี้เป็นวัยที่มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว และจะเป็นรากฐานสำคัญสำหรับพัฒนาการในช่วงวัยต่อไปให้มีคุณภาพสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะสมอง EF ซึ่งเป็นทักษะการคิดเพื่อชีวิตที่สำเร็จ

4. ความสำคัญของทักษะสมอง EF ของเด็กปฐมวัย

ทักษะสมอง EF ถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะมีงานวิจัยได้ระบุไว้ว่า เด็กที่มี EF จะมีความพร้อมทางการเรียนมากกว่าเด็กที่ EF ไม่ดี และเด็กที่มี EF จะประสบความสำเร็จในการเรียนทุกระดับ ตั้งแต่อนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัยและในการทำงาน นอกจากนี้ทักษะ EF ยังเป็นตัวบ่งบอกถึงความพร้อมทางการเรียนมากกว่าระดับสติปัญญา (IQ) อีกทั้งยังส่งผลอย่างยิ่งกับด้านทักษะคณิตศาสตร์และการอ่าน

ทักษะสมอง EF มีความสำคัญต่อการวางรากฐานกระบวนการคิด การตัดสินใจ และการกระทำที่มีส่วนช่วยให้เป็นคนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตได้ในอนาคต ทักษะสมอง EF มิได้ติดตัวเรามาตั้งแต่เกิด แต่ทุกคนมีศักยภาพที่จะฝึกฝนเพื่อให้เกิดทักษะสมอง EF ได้เนื่องจากทักษะสมอง EF เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นที่จะปลูกฝังและสร้างเสริมให้เกิดกับคนทุกช่วงวัยโดยเริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมหาวิทยาลัยดังกล่าวข้างต้น ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 จึงได้กำหนดเป็นแนวคิดสำคัญในการฝึกฝนให้เกิดกับเด็กในชีวิตประจำวันโดยผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลายที่เปิดโอกาสให้เด็กได้คิด ลงมือทำ เพื่อให้เกิดความพร้อมและมีทักษะที่สำคัญต่อชีวิตในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561 : 4) นอกจากนี้ในระดับมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ยังได้มีหนังสือแจ้งให้มหาวิทยาลัยทุกแห่งนำองค์ความรู้ในการพัฒนา

ทักษะทางสมองเพื่อบริหารจัดการชีวิต (Executive Function : EF) ไว้ในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ โดยให้บรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนหรือการพัฒนาบัณฑิตในสาขาวิชาดังกล่าว เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสมองอย่างเป็นลำดับขั้นตามช่วงวัย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2562 : 1)

สรุปได้ว่า ทักษะสมอง EF มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคนเพราะเป็นกระบวนการทางความคิดที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก การกระทำ ที่ส่งผลต่อความพร้อมทางการเรียนและความสำเร็จในชีวิตมากกว่าระดับสติปัญญาหรือ IQ ดังนั้น ทักษะสมอง EF จึงเป็นทักษะที่สำคัญที่ควรปลูกฝัง ฝึกฝน และส่งเสริมให้แก่ผู้เรียนตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้เพราะฐานของทักษะสมอง EF ที่แข็งแกร่งมีความสำคัญยิ่งกว่าการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น แต่จะช่วยสร้างพฤติกรรมเชิงบวกและเลือกตัดสินใจในทางที่สร้างสรรค์ต่อตัวเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

5. องค์ประกอบของทักษะสมอง EF

ทักษะสมอง EF มีองค์ประกอบ 9 ด้าน ดังนี้ (ปรีญานันท์ พร้อมสุขกุล, 2561 : 1779)

1. ทักษะความจำที่นำมาใช้งาน (Working Memory) คือทักษะจำหรือเก็บข้อมูลจากประสบการณ์ที่ผ่านมา และดึงมาใช้ประโยชน์ตามสถานการณ์ที่พบเจอ ทักษะด้านนี้ควรกระตุ้นหรือทวนซ้ำให้เด็กได้คิดอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้จดจำได้ดีและนาน

2. ทักษะการยับยั้งชั่งใจ - คิดไตร่ตรอง (Inhibitory Control) คือความสามารถในการควบคุมความต้องการของตนเองให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและสามารถควบคุมสิ่งล่อใจและสิ่งที่ทำจนเป็นนิสัยได้

3. ทักษะการยืดหยุ่นความคิด (Shift Cognitive Flexibility) คือความสามารถในการยืดหยุ่นหรือปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ไม่ยึดตายตัว สามารถใช้ทักษะนี้เพื่อการเรียนรู้ การยอมรับกฎระเบียบ หรือการทำงานด้วยวิธีที่แตกต่างกันจนกระทั่งงานนั้นประสบผลสำเร็จ

4. ทักษะการจดจ่อใส่ใจ (Focus) คือความสามารถในการใส่ใจจ่อจ้อง มุ่งความสนใจอยู่กับสิ่งที่ทำอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาหนึ่ง โดยไม่วกแวกไปตามสิ่งเร้าต่าง ๆ จากภายในตนเองหรือภายนอก

5. การควบคุมอารมณ์ (Emotion Control) คือความสามารถในการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมไม่รบกวนผู้อื่น เด็กที่ควบคุมอารมณ์ตัวเองไม่ได้มักเป็นคนโกรธเกรี้ยว ฉุนเฉียว และอาจมีอาการซึมเศร้า

6. การประเมินตัวเอง (Self - Monitoring) คือการสะท้อนการกระทำของตนเอง รู้จักตนเอง รู้จักข้อดี ข้อเสีย ข้อที่ควรปรับปรุง รวมถึงการประเมินการทำงานเพื่อหาข้อบกพร่อง

7. การริเริ่มและลงมือทำ (Initiating) คือความสามารถในการริเริ่มและลงมือทำตามที่คิดไม่กลัวความล้มเหลว ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง แต่มีความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ การคิดและลงมือทำให้สิ่งที่คิดนั้นเกิดขึ้นจริง

8. การวางแผนและการจัดระบบดำเนินการ (Planning and Organizing) คือทักษะการทำงานตั้งแต่การตั้งเป้าหมาย การวางแผน การมองเห็นภาพรวม ความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ทำ ซึ่งเด็กที่ขาดทักษะนี้จะวางแผนไม่เป็น ทำให้งานมีปัญหา

9. การมุ่งเป้าหมาย (Goal – Directed Persistence) คือความพากเพียรมุ่งสู่เป้าหมายเมื่อตั้งใจและลงมือทำสิ่งใดแล้ว ก็มีความมุ่งมั่นอดทนตั้งใจในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ไม่ว่าจะมียุอุปสรรคใด ๆ ก็พร้อมฝ่าฟันให้สำเร็จ

สถาบัน RLG (Rakluke Learning Group, อ่างใน ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ และคณะ, 2562 : 5) ได้จำแนกองค์ประกอบของ EF เป็น 9 ด้าน (Domain) โดยจัดแบ่งเป็น 3 กลุ่มทักษะดังนี้

1. กลุ่มทักษะพื้นฐาน ได้แก่

- 1.1 ความจำเพื่อใช้งาน คือความสามารถในการจำข้อมูลในขณะประมวลผลข้อมูล
- 1.2 การยั้งคิดไตร่ตรอง คือความสามารถในการหยุดพฤติกรรมตนเองในเวลาที่เหมาะสม
- 1.3 การยืดหยุ่นความคิด คือความสามารถในการเปลี่ยนวิธีคิดเมื่อเงื่อนไขเปลี่ยนแปลง

2. กลุ่มทักษะกำกับตนเอง ได้แก่

- 2.1 การจดจ่อใส่ใจ คือความสามารถในการคิด สนใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งในช่วงเวลาต่อเนื่อง
- 2.2 การควบคุมอารมณ์ คือความสามารถในการจัดการกับอารมณ์และแสดงเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม

พฤติกรรมที่เหมาะสม

- 2.3 การติดตามประเมินตนเอง คือความสามารถในการทบทวนความคิดความรู้สึก

และผลงานของตนเอง

3. กลุ่มทักษะปฏิบัติ ได้แก่

- 3.1 การริเริ่มและลงมือทำ คือความสามารถในการลงมือทำงานด้วยตนเอง
- 3.2 การวางแผนจัดระบบดำเนินการ คือความสามารถในการวางแผนจัดการบริหาร

ดำเนินการ

- 3.3 การมุ่งเป้าหมาย คือความพากเพียร มุ่งมั่นทำงานจนบรรลุเป้าหมาย

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของทักษะสมอง EF ที่เป็นความสามารถของสมองในการกำกับความคิด กำกับความรู้สึก และกำกับการกระทำเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายมีทั้งหมด 9 ด้าน และสามารถจัดเป็นกลุ่มได้ 3 กลุ่ม ๆ ละ 3 ด้านหรือ 3X3 ด้าน คือ 1) กลุ่มทักษะพื้นฐาน ได้แก่ ความจำเพื่อใช้

งานการยั้งคิดไตร่ตรอง และการยืดหยุ่นความคิด 2) กลุ่มทักษะการกำกับตนเอง ได้แก่ การจดจ่อใส่ใจ การควบคุมอารมณ์ และการติดตามประเมินตนเอง และ 3) กลุ่มทักษะปฏิบัติ ได้แก่ การริเริ่มและลงมือทำการวางแผนจัดระบบดำเนินการ และการมุ่งเป้าหมาย

6. แนวทางการปลูกฝังและเสริมสร้างทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย

แนวทางการปลูกฝังและส่งเสริมทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย ผู้เขียนขอเสนอเป็น 2 แนวทาง ดังนี้

1. แนวทางการจัดประสบการณ์ส่งเสริมทักษะสมอง EF

กระทรวงศึกษาธิการ (2560 : 40) ได้กำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ เพื่อให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับทักษะทางสมอง EF ดังนี้

1.1 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการทำงานของสมองที่เหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการเพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

1.2 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับแบบการเรียนรู้ของเด็ก เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

1.3 จัดประสบการณ์แบบบูรณาการ โดยบูรณาการทั้งกิจกรรม ทักษะ และสาระการเรียนรู้

1.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่มคิด วางแผน ตัดสินใจลงมือกระทำและนำเสนอความคิด โดยผู้สอนหรือผู้จัดประสบการณ์เป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

1.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

1.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก สอดคล้องกับบริบท สังคม และวัฒนธรรมที่แวดล้อมเด็ก

1.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวันตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และการมีวินัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริง โดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

1.9 จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

1.10 จัดประสบการณ์โดยให้พ่อแม่ ครอบครัว และชุมชนมีส่วนร่วมทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อ แหล่งเรียนรู้ การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

2. แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะสมอง EF

การพัฒนาทักษะสมอง EF ทั้ง 9 ด้าน ผู้เขียนได้พัฒนาจากแนวทางจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยจาก Raklue (2020 : Online) ดังนี้

1. ทักษะความจำที่นำมาใช้งาน (Working Memory) กิจกรรมที่ควรส่งเสริม ได้แก่ การให้เด็กดื่มนมแม่ในช่วง 6 เดือน ให้เด็กทานอาหารที่มีประโยชน์ และพักผ่อนให้เพียงพอ แสดงความรักด้วยการพูดคุยกับเด็กบ่อย ๆ เพื่อให้เด็กรู้สึกอบอุ่น เล่นิทาน อ่านหนังสือให้เด็กฟัง ให้เด็กเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า เพื่อให้จดจำได้ดีขึ้น

2. ทักษะการยับยั้งคิดไตร่ตรอง (Inhibitory Control) คือการควบคุมอารมณ์ตนเอง รู้ว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ เช่น ไม่นำของเพื่อนมาเป็นของตนเอง เป็นต้น กิจกรรมที่ควรส่งเสริมได้แก่ จัดหาของเล่นเสริมพัฒนาการที่ต้องใช้สมาธิ ใช้สมองในการวางแผนและคิดแก้ไขปัญหา ส่งเสริมด้านดนตรี พูดคุยกับเด็กบ่อย ๆ หากเด็กมีความกังวลใจให้เขาเล่าออกมาอย่าเก็บไว้ เพื่อช่วยระบายความรู้สึก สอนให้เด็กรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง เช่น เวลารู้สึกโมโหให้นับตัวเลข 1 - 10 หรือหายใจเข้าลึก ๆ หายใจออกยาว ๆ จนรู้สึกดีขึ้น ไม่หงุดหงิดว้าวาย หรือไปทำร้ายคนอื่น

3. ทักษะการยืดหยุ่นความคิด (Shift Cognitive Flexibility) คือทักษะที่ช่วยให้เด็กรู้จักปรับตัว ยืดหยุ่น และรู้จักแก้ไขปัญหาได้ตามแต่ละสถานการณ์ กิจกรรมที่ควรส่งเสริมได้แก่ กิจกรรมด้านศิลปะ เช่น การวาดรูป ระบายสี การปั้น การพับ ตัดปะ ฉีกปะ ฝึกให้เด็กทำของเล่นจากวัสดุเหลือใช้และการต่อบล็อกเป็นรูปทรงต่าง ๆ

4. ทักษะการจดจ่อใส่ใจ (Focus) เป็นสิ่งสำคัญ เพราะการที่เด็กมีสมาธิ ไม่วอกแวก จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ดี กิจกรรมที่ควรส่งเสริมได้แก่ การอ่านหนังสือ การฟังเพลง วาดรูป ระบายสี การเรียนรู้ผ่านการเล่น การต่อจิ๊กซอว์/ต่อบล็อกรูปทรงต่าง ๆ การสวดมนต์ ไหว้พระก่อนนอน

5. การควบคุมอารมณ์ (Emotion Control) ช่วยให้เด็กรู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดี ไม่โมโหและหงุดหงิดง่าย กิจกรรมที่ควรส่งเสริมได้แก่ การอ่านนิทานที่เกี่ยวกับลักษณะนิสัยที่ดี ให้เด็กได้เล่นร่วมกับผู้อื่น เพื่อรู้จักการแบ่งปัน อดทนรอคอย ให้เด็กช่วยงานบ้าน และช่วยเลือกเสื้อผ้าที่ไม่ใช่บริจาคของไปให้เด็กคนอื่น ๆ ที่ขาดแคลนหรือมอบหมายให้เด็กช่วยงานในห้องเรียนตามโอกาส

6. การวางแผนและจัดระบบดำเนินการ (Planning and Organizing) เป็นการฝึกให้เด็กรู้จักตั้งเป้าหมายและคิดวางแผนด้วยตนเอง กิจกรรมที่ควรส่งเสริมได้แก่ สอนให้เด็กเรียนรู้เรื่อง

เวลา สอนให้เด็กรู้จักตั้งเป้าหมายง่าย ๆ เช่น เก็บออมเงินเพื่อซื้อของที่อยากได้ด้วยตนเอง ให้เด็กรับผิดชอบงานในบ้านหรือที่โรงเรียน โดยให้เขาเลือกเองจะได้ทำอย่างมีความสุข

7. การติดตามประเมินตนเอง (Self - Monitoring) สอนให้เด็กรู้จักประเมินตนเอง และแก้ไขปรับปรุง ข้อนี้จะสอนต่อจากเรื่องการวางแผนก็ได้โดยทำเป็นตารางงาน งานขึ้นไหนที่ทำแล้วก็ให้ใส่เครื่องหมายถูก ถ้างานขึ้นไหนยังไม่ได้ทำก็ลองถามเขาว่างานขึ้นนี้เขายังไม่ทำเพราะเหตุใด เช่น เป้าหมายนั้นยากไป จะได้ช่วยกันแก้ไขให้ดีขึ้น

8. การริเริ่มและลงมือทำ (Initiating) เป็นการฝึกให้เด็กกล้าคิด กล้าทำอะไรใหม่ ๆ กิจกรรมที่ควรส่งเสริมได้แก่ เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น และเลือกทำในสิ่งที่ตนเองสนใจ เมื่อเด็กวาดรูประบายสี ลองให้เขาเล่าผลงานของเขาว่าสิ่ง ๆ นั้นคืออะไร เขาจะเล่าด้วยความภูมิใจ ให้เด็กไปเล่นกับเด็กคนอื่น ๆ บ้าง เพื่อให้มีสังคมและได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง

9. มีความเพียรมุ่งสู่เป้าหมาย (Goal - Directed Persistence) ช่วยให้เด็กไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคง่าย ๆ ตั้งใจทำงานจนกว่าจะสำเร็จ กิจกรรมที่ควรส่งเสริมได้แก่ กิจกรรมด้านดนตรี กีฬา และศิลปะ การต่อจิ๊กซอว์ ต่อบล็อก ของเล่นไม้ และเกมต่าง ๆ

กิจกรรมเหล่านี้เราค่อย ๆ เล่นกันไป สอนกันไป เน้นให้เด็กเรียนรู้มีความสุขไม่กดดันจนเกิดความเครียด และให้คำชมเป็นกำลังใจ เด็กจะกล้าคิด กล้าทำ และนำ EF ไปใช้ประโยชน์ได้มาก

สรุปได้ว่า ทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย สามารถปลูกฝังและสร้างเสริมให้เกิดกับเด็กปฐมวัยได้ดี โดยครู พ่อแม่ ผู้ปกครองสามารถจัดประสบการณ์และกิจกรรมฝึกฝนเด็กอย่างสม่ำเสมอ ทั้งที่บ้านและโรงเรียน จัดหาของเล่น หนังสือ และสื่อต่าง ๆ อย่างหลากหลายให้เด็กได้เล่นด้วยตนเอง หรือเล่นร่วมกับเพื่อน หรือให้ช่วยงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ทั้งที่บ้านและโรงเรียน และหากเด็กทำอะไร ทำสิ่งใดสำเร็จ ควรให้คำชมเชยแก่เขาทุกครั้ง

7. ประโยชน์ของการพัฒนาทักษะสมอง EF ของเด็กปฐมวัย

การพัฒนาทักษะสมอง EF มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อเด็กปฐมวัย ซึ่งผู้เขียนได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งและประมวลผลไว้เป็นข้อๆ ได้ 15 ข้อ ดังนี้

1. มีความจำดี สามารถจดจำสิ่งที่พบเห็น และที่เคยได้ยิน ได้ฟัง ได้ดี
2. มีสมาธิจดจ่อกับงานที่ทำอย่างต่อเนื่องจนสำเร็จ ไม่วอกแวกกับสิ่งรบกวนรอบข้าง
3. รู้จักอดทน รอคอย ที่จะทำหรือพูดในเวลาที่เหมาะสมหรือเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ
4. สามารถคาดเดาผลของการกระทำของตนเองหรือผู้อื่นได้
5. รู้จักขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เมื่อมีความจำเป็นหรือเดือดร้อน
6. ช่วยเหลือตนเองได้ดี ไม่ไปรบกวนผู้อื่น

7. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
8. สามารถทำงานได้สำเร็จและบังเกิดผลดีได้ทันตามกำหนดเวลา
9. มีความคิดยืดหยุ่นไม่ตายตัว และสามารถเปลี่ยนความคิดได้เมื่อมีเงื่อนไขและสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป
10. สามารถคิดริเริ่ม วางแผน และลงมือทำงานได้ด้วยตนเอง โดยไม่กลัวความผิดพลาด
11. สามารถทำงานโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน
12. เข้าใจความรู้สึกของตนเอง และผู้อื่น ตลอดจนรู้จักเห็นใจผู้อื่น
13. รู้จักยับยั้งชั่งใจ และสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองให้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง และเหมาะสม
14. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง
15. รู้จักประเมินตนเอง และสามารถนำจุดบกพร่องของตนเองมาปรับปรุงตนเองและการทำงานของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ปรีญานันท์ พร้อมสุขกุล (2561 : 1781) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของทักษะสมอง EF ที่มีต่อเด็กปฐมวัย ซึ่งสรุปได้เป็น 4 ประการคือ

1. ช่วยให้เด็กจดจำและสามารถปฏิบัติตามคำแนะนำที่มีหลายขั้นตอนได้ สามารถหลีกเลี่ยงสิ่งยั่วยุ การตอบสนองที่หุนหันพลันแล่น สามารถปรับตัวได้เมื่อกฎระเบียบมีการเปลี่ยนแปลง การยึดมั่นในการแก้ไขปัญหาและการจัดการกับงานระยะยาวที่ได้รับมอบหมาย ส่งผลให้การเรียนในชั้นเรียนประสบความสำเร็จ สำหรับสังคมทักษะนี้ช่วยให้ประชากรสามารถปรับตัวในศตวรรษที่ 21 ได้
2. สร้างพฤติกรรมเชิงบวก พัฒนาความสามารถในการทำงานเป็นทีม การมีภาวะผู้นำ การตัดสินใจ การทำงานให้บรรลุตามเป้าหมาย การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการปรับตัวการตระหนักรู้สภาพอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น
3. ส่งเสริมการมีสุขภาพดี ช่วยให้เราสามารถเลือกโภชนาการและออกกำลังกายได้อย่างเหมาะสม
4. ทำให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน เนื่องจากเราจะสามารถจัดการสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาโดยการวางแผน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับเตรียมเพื่อเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ สำหรับสังคมจะเกิดผลประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่เนื่องจากเกิดนวัตกรรม ความสามารถและแรงงานที่มีความยืดหยุ่น

สรุปได้ว่า การพัฒนาทักษะสมอง EF มีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่สามารถเรียนรู้อะไรได้รวดเร็วและจดจำได้ดี อีกทั้งทักษะสมอง EF ยังช่วยพัฒนาทั้งความฉลาดทางสติปัญญา (IQ) และความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) อีกส่วนหนึ่งด้วย และที่สำคัญที่สุด ยังช่วย

ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา หรืออาจเรียกอีกนัยหนึ่งได้ว่า “ทักษะสมอง EF เป็นทักษะการคิดเพื่อชีวิตที่สำเร็จ”

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะสมอง EF

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะสมอง EF พบผลดังนี้

Preda Ulita (2016 อ้างใน ปริญญาพันธ์ พร้อมสุขกุล, 2561 : 1788) กล่าวว่า จากการสำรวจกิจกรรมดนตรีในหลายงานวิจัย พบว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงระหว่างการมีส่วนร่วมของนักเรียน ความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมและลดพฤติกรรมที่ไม่ดี นอกจากนี้ ปริญญาพันธ์ พร้อมสุขกุล ยังได้กล่าวถึง Bailustock and Depapc ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับดนตรีกับทักษะสมอง แล้วพบว่า นักดนตรีที่ได้รับการฝึกฝนมีทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ (EF) ดีกว่าคนที่ไม่ได้เรียนดนตรีและมีหลักฐานเกี่ยวกับการเรียนดนตรี ที่นำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดและเชื่อมโยงกับ EF ใน 5 ด้านคือ 1) การจดจ่อใส่ใจ 2) กลยุทธ์การยืดหยุ่น 3) ความยับยั้งชั่งใจ 4) การจดจำ และ 5) การมีสมาธิอย่างต่อเนื่องในงานที่ทำ

ศักดิ์ชัย ใจชื่อตรง (2561 : 264-265) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะที่ส่งเสริมทักษะการจัดการสมอง (EF) สำหรับเด็กปฐมวัย โดยการวิจัยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะที่ส่งเสริมทักษะการจัดการสมอง (EF) สำหรับเด็กปฐมวัย 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะที่ส่งเสริมทักษะการจัดการสมอง (EF) สำหรับเด็กปฐมวัย ทักษะการจัดการสมอง (EF) มี 5 ด้านคือ ด้านความจำที่ใช้งาน ด้านยับยั้งพฤติกรรม ด้านยืดหยุ่นความคิด ด้านควบคุมอารมณ์ ด้านจัดระบบการทำงาน ผู้วิจัยใช้การวิจัยและพัฒนา แบ่งการทดลองเป็น 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 สังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับทักษะการจัดการสมอง ผลการวิจัยพบว่าทักษะการจัดการสมองสามารถพัฒนาในเด็กปฐมวัยได้ 5 ด้าน ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะที่ส่งเสริมทักษะการจัดการสมอง รูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะมี 4 ชั้นคือ สร้างแรงจูงใจการเรียนรู้วางแผนการเรียนรู้ ปฏิบัติการเรียนรู้และทบทวนการเรียนรู้และระยะที่ 3 ทดสอบประสิทธิผลของรูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะที่ส่งเสริมทักษะการจัดการสมอง การทดสอบประสิทธิผลผู้วิจัยนำไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ประเมินและสังเกตพฤติกรรมทักษะการจัดการสมองก่อนการจัดกิจกรรมและทุก ๆ 2 สัปดาห์ รวม 5 ครั้ง นำผลมาวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพบว่ารูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะสามารถพัฒนาทักษะการจัดการสมองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ และคณะ (2562 : 83) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างทักษะสมอง - อีเอฟ สำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเครือข่าย

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง ทดลองใช้ และพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างทักษะสมอง - อีเอฟ ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอนคือ 1) การสร้างรูปแบบการเสริมสร้างทักษะสมอง - อีเอฟ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนละ 2 - 3 คน และผู้ปกครองโรงเรียนละ 20 - 25 คน ที่สมัครใจจากโรงเรียนเครือข่าย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต จำนวน 6 แห่ง รวมทั้งสิ้นครู 18 คน และผู้ปกครอง 116 คน 2) การทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างทักษะสมอง - อีเอฟ กลุ่มตัวอย่างคือเด็กอายุระหว่าง 3 - 5 ปี โรงเรียนเครือข่ายของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต จำนวน 6 แห่ง รวมทั้งสิ้น 108 คน และ 3) การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างทักษะสมอง - อีเอฟ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะสมอง - อีเอฟ ด้านการวัดและประเมินผลและด้านการศึกษาปฐมวัยรวมทั้งตัวแทนครู ผู้บริหาร และผู้ปกครองโรงเรียนเครือข่ายของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต รวมทั้งสิ้น 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 5 ฉบับ คือ 1) แบบบันทึกข้อมูลพื้นฐานในการเสริมสร้างทักษะสมอง - อีเอฟ 2) แบบบันทึกความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างทักษะสมอง - อีเอฟ และคู่มือการใช้รูปแบบการเสริมสร้างทักษะสมอง - อีเอฟ 3) แบบประเมินพัฒนาการด้านทักษะสมอง - อีเอฟ เด็กปฐมวัย 4) แบบบันทึกความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่พบของเด็กด้านทักษะสมอง - อีเอฟ และ 5) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างทักษะสมอง - อีเอฟ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t - test แบบ dependent ผลการวิจัยพบว่า

1) รูปแบบการเสริมสร้างทักษะสมอง - อีเอฟ สำหรับเด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นมี 4 องค์ประกอบได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการประเมิน โดยในการจัดกระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศเชิงบวกโดยเน้นการมีปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์ด้วยการสบตา วาจาสร้างสรรค์และสัมผัสที่อบอุ่นให้เด็กเกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยโดยมีความรักและความผูกพันเป็นฐาน และส่วนที่ 2 จัดกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่นตามรอยพระยุคลบาท โดยบูรณาการเข้าไปในกิจกรรมประจำวันของโรงเรียนและวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันที่บ้านของแต่ละครอบครัว

2) ผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างทักษะสมอง - อีเอฟ สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่าพัฒนาการด้านทักษะสมอง - อีเอฟ เด็กปฐมวัย โดยภาพรวมและรายด้านหลังใช้รูปแบบฯ สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 นอกจากนี้ครูและผู้ปกครองต่างเห็นพ้องกันว่าหลังใช้รูปแบบฯ เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีพัฒนาการด้านทักษะสมอง - อีเอฟ เพิ่มมากขึ้น

3) ผลการพัฒนาแบบการเสริมสร้างทักษะสมอง - อีเอฟ สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่ารูปแบบการเสริมสร้างทักษะสมอง - อีเอฟ สำหรับเด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และคู่มือการเสริมสร้างทักษะสมอง - อีเอฟ สำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อการเผยแพร่มี 5 ตอน คือ 1) ความรู้เรื่องทักษะสมอง - อีเอฟ 2)

รูปแบบการเสริมสร้างทักษะสมอง - อีเอฟ 3) การเล่นตามรอยพระยุคลบาทโดยครอบครัว 4) การเล่นตามรอยพระยุคลบาทโดยโรงเรียน และ 5) การประเมินตามสภาพจริง

จากงานวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า ความสามารถทางด้านจังหวะดนตรี การเคลื่อนไหว การจัดประสบการณ์ด้านศิลปะหรือการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเอง มีการบูรณาการกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมทั้งในกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวันที่โรงเรียนและกิจกรรมตามวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็กที่บ้าน ตลอดจนเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ทั้งการทำงาน การเล่นอย่างอิสระ และการเล่นกับของเล่น ฯลฯ ภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่นและสภาพแวดล้อมที่ดี จะส่งผลดีต่อการพัฒนาสมองส่วนหน้าที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก และการกระทำ ซึ่งเป็นทักษะสมอง EF (Executive Function) ได้มากที่สุด

9. สรุป

ทักษะสมอง - EF เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญที่ควรปลูกฝังและส่งเสริมให้เด็กกับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กในช่วงวัยนี้จะมีพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านสติปัญญาสมองของเด็กจะพัฒนาไปถึง 80% ทักษะสมอง EF เป็นกระบวนการทางความคิดของสมองส่วนหน้า ซึ่งนักการศึกษาบางท่านกล่าวว่า EF เป็นทักษะการคิดเพื่อชีวิตที่สำเร็จทักษะสมอง EF ทั้ง 9 ด้านนี้มีใช้เพียงส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยเกิดความเฉลียวฉลาดเท่านั้น แต่ยังช่วยปลูกฝังและส่งเสริมให้เด็กมีอารมณ์ จิตใจที่ดี ตลอดจนมีการกระทำที่ดีอีกด้วย ดังนั้น ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรได้จัดประสบการณ์และกิจกรรม ปลูกฝังและส่งเสริมทักษะสมอง EF ให้แก่เด็กเพื่อเขาจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ มีทักษะพื้นฐานชีวิตที่ดี ตลอดจนมีทักษะการกำกับตนเอง และทักษะปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามเป้าหมายสามารถพึ่งพาตนเองได้ อันจะส่งผลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีคุณภาพ มีศักยภาพสูง สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560 - 2564)

10. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2561). **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (สำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี)**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2545). **รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอดิสัน เพอร์สโปรดักส์ จำกัด.

- ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างทักษะสมอง - อีเอฟ สำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเครือข่าย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- ปริญญาพันธ์ พร้อมสุขกุล. (2561). แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนดนตรีเอกชนนอกระบบ. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 11(2). 1775-1792.
- ศักดิ์ชัย ใจซื่อตรง. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะที่ส่งเสริมทักษะการจัดการสมอง (EF) สำหรับเด็กปฐมวัย. ปรินญาปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2562). หนังสือราชการ ที่ ศธ.1508/ว 177.2 ลงวันที่ 31 มกราคม 2562 การขอความอนุเคราะห์ดำเนินการนำองค์ความรู้ ในการพัฒนาทักษะทางสมองเพื่อการบริหารจัดการชีวิต (Executive Function: EF) ไว้ในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2558). EF ภูมิคุ้มกันชีวิตและป้องกันยาเสพติด คู่มือสำหรับครูอนุบาล. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). แนวทางการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. การประชุมสัมมนาทางวิชาการระหว่างประเทศประจำปี 2556 เรื่อง “การศึกษาเพื่ออนาคตของประเทศไทย” ของสำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา วันที่ 23 - 25 มิถุนายน 2556.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- Rakluke. (2020). EF : Executive Functions. สืบค้นเมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2563. จาก <https://www.parentsone.com/9-fundamentals-of-creating-good-and-good-children-with-ef>.

ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของโครงการ The Project Risks and Uncertainties

สมปอง สุวรรณภุมมา¹

Sompong Suwannaphuma¹

Email : Sompongs9198@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์โครงการเป็นการวิเคราะห์ภายใต้สภาพการณ์ในอนาคตที่มีความแน่นอน สิ่งที่เกิดคาดคะเนเกี่ยวกับอนาคตมีความถูกต้องพอสมควร แต่ด้วยข้อเท็จจริงที่ว่าอนาคตเป็นเรื่องที่มีความเสี่ยงและความไม่แน่นอน ดังนั้นการวิเคราะห์โครงการซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต อาจไม่เป็นไปตามที่คาดคะเนไว้และมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดข้อผิดพลาด ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์จะผิดจากที่ทำไว้ และถ้าโครงการที่พิจารณาเป็นโครงการที่ใช้เงินลงทุนจำนวนมากหรืออายุโครงการนาน ย่อมมีผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการ ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนมีความหมายใกล้เคียงกันมาก กล่าวคือ หมายถึงสภาวะการณ์ที่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงผันแปรหรือคลาดเคลื่อนไปจากผลลัพธ์ที่คาดหวังไว้ จะแตกต่างกันก็เพียงว่าภายใต้สภาวะการณ์ของความเสี่ยงนั้นสามารถคาดคะเนถึงความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ในแต่ละทางเลือกได้ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาวะการณ์ของความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในโครงการลงทุนใดๆ สามารถจำแนก ได้แก่ ธรรมชาติการกระทำของมนุษย์ และเศรษฐกิจความเสี่ยงและความไม่แน่นอนมีความสำคัญต่อการตัดสินใจในทางธุรกิจมาก เพราะอาจทำให้การตัดสินใจของผู้บริหารผิดพลาดได้ซึ่งการตัดสินใจที่ผิดพลาดนี้จะก่อให้เกิดความเสี่ยงมถอยขององค์การ

คำสำคัญ : 1. ความเสี่ยง 2. ความไม่แน่นอน 3. โครงการ

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

¹Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 3 ธันวาคม 2562; แก้ไขบทความ: 17 กุมภาพันธ์ 2563; ตอรับ
การตีพิมพ์: 3 มีนาคม 2563

Received: December 3, 2019; Revised: February 17, 2020; Accepted: March 3, 2020

ABSTRACT

The Project analysis is an analysis under but certain future conditions. The predictions about the future are fairly accurate but with the fact that the future is subject to risks and uncertainties. Therefore, project analysis, which is an analysis of what is happening in the future, may not be as expected and there is a possibility of an error. The results from the analysis will be different from what you have done and if the project considered is a project that requires a large amount of investment or long project life inevitably affects the success of the project. Risks and uncertainties have very similar meanings, meaning situations in which actual results may fluctuate or deviate from the expected results. The only difference is that under the circumstances of the risk can predict the probability of occurrence of various events. In each choice Factors that cause a situation of risk and uncertainty in any investment project can be classified, namely, the nature of human action and the economy. Risks and uncertainties are very important in business decisions because they may make decisions of Executives can make mistakes. This wrong decision can cause the decline of the organization.

Keywords : Risk; Uncertainty; Projects

1. บทนำ

ในการบริหารธุรกิจ ผู้บริหารจะต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมาย นับตั้งแต่เรื่องของการวางแผน การจัดองค์การ การสรรหาบุคลากร ตลอดจนการควบคุม ซึ่งผู้บริหารจะต้องทำการตัดสินใจว่าจะแก้ไขปัญหานั้นโดยวิธีใดจึงจะก่อให้เกิดผลดีต่อองค์การมากที่สุด ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการตัดสินใจเป็นหัวใจของการปฏิบัติงานเพราะการตัดสินใจจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับทุกขั้นตอนของหน้าที่ทางการจัดการเหล่านั้น

สำหรับปัญหาที่จะทำการตัดสินใจนั้น ถ้าเป็นปัญหาที่ผู้บริหารสามารถทราบถึงทางเลือกต่างๆ ในการตัดสินใจตลอดจนผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือกแล้วละก็ การตัดสินใจก็ย่อมมีโอกาสถูกต้องได้อย่างเต็มที่ เพราะผู้บริหารก็จะตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เห็นว่าดีที่สุดจากทางเลือกที่มีอยู่นั้น ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวนี้ถือว่าผู้บริหารไม่มีความเสี่ยงในการตัดสินใจแต่ในโลกแห่งความเป็นจริงพบว่าปัญหาที่ผู้บริหารองค์การจะต้องตัดสินใจ ส่วนใหญ่มักจะไม่ทราบถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากแต่ละทางเลือกได้อย่างชัดเจนแน่นอนซึ่งในกรณีนี้ถ้าผู้บริหารได้ตัดสินใจเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งแล้ว

ย่อมมีความเสี่ยงที่การตัดสินใจจะผิดพลาดได้ กล่าวคือผลที่ได้รับจากทางเลือกนั้นมิได้เกิดขึ้นดังที่คาดหวังไว้ ตัวอย่าง เช่น ผู้จัดการฝ่ายการตลาดของธุรกิจอาหารมัทรีพาร์ทเมนท์แห่งหนึ่งได้ทำการตัดสินใจเลือกแผนหนึ่งจากทั้งหมด 3 แผน ที่มีให้เลือก โดยคาดว่าแผนรณรงค์โฆษณาที่เลือกมานี้จะทำให้ยอดขายอาคารชุดของบริษัทเพื่อขึ้น 20% แต่ในความเป็นจริงแล้ว เมื่อได้ดำเนินการตามแผนรณรงค์โฆษณาไปแล้วยอดขายอาคารชุดของบริษัทอาจเพิ่มมากขึ้นกว่า 20% หรือยอดขายอาจลดลงหรือคงเดิมก็เป็นได้ทั้งนี้เพราะยอดขายที่คาดคะเนไว้เป็นเรื่องของอนาคตซึ่งยังไม่เกิดขึ้น และอาจแปรผันไปได้ตามปัจจัยต่างๆ ทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี หรือภาวะการแข่งขัน เป็นต้น (อัจฉรา ชิวตะกุลกิจ, 2534 : 306)

อนึ่ง ในการตัดสินใจของผู้บริหารในองค์กร จะมีทั้งที่เป็นการที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำซึ่งไม่ยุ่งยากซับซ้อนนัก เช่น ตัดสินใจในเรื่องการขึ้นเงินเดือนพนักงาน ซึ่งมักจะมียุทธศาสตร์หรือระเบียบกำหนดแนวทางปฏิบัติเอาไว้แล้ว ผู้บริหารยังต้องทำการตัดสินใจในปัญหาเล็กๆ ขององค์กร เช่น ปัญหาเกี่ยวกับการลงทุนหรือการทำโครงการใหม่ เป็นต้น ซึ่งในการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาหลักๆ ขององค์กรดังกล่าวนี้ผู้บริหารมักประสบปัญหาในการตัดสินใจมาก เพราะปัญหาดังกล่าวนี้มักจะเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมภายนอกจึงทำให้ยากที่จะคาดคะเนถึงสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ตัวอย่าง เช่น ในการที่จะทำโครงการอาคารชุดออกสู่ตลาด ในระยะเริ่มแรกผู้บริหารมักประสบปัญหาในการคาดคะเนรสนิยมและความต้องการของผู้บริโภค การเพิ่มของประชากร เทคโนโลยี ตลอดจนการเมืองและนโยบายของรัฐที่อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจได้โดยตรง เช่น ในช่วงปี พ.ศ. 2533 ขณะที่เกิดการสู้รบระหว่างสหรัฐอเมริกากับอิรักจนมีผลทำให้เศรษฐกิจทั่วโลกตกต่ำลงนั้น ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่ติดต่อกำขายกับชาวโลกก็พลอยประสบปัญหาดังกล่าวด้วยเช่นกัน เป็นผลให้โครงการขายอสังหาริมทรัพย์ที่เปิดตัวในช่วงนั้นได้รับผลกระทบคือขายโครงการได้น้อยมาก ซึ่งส่งผลให้บริษัทต่างๆ พากันขาดทุน นอกจากนี้ในกรณีของโครงการขนาดเล็กบางแห่งถึงกับต้องปิดโครงการไปเลยก็มีทั้งนี้ก็เพราะไม่อาจทนกับสภาพดังกล่าวได้นานเนื่องจากไม่มีเงินทุนมากพอที่จะรับภาระดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้นั่นเอง

ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรที่ดีจึงไม่ควรละเลยที่จะพิจารณาถึงความเสี่ยงที่อาจจะทำให้การตัดสินใจผิดพลาดได้ เพราะการตัดสินใจที่ผิดพลาดจะก่อให้เกิดความเสื่อมถอยขององค์กรได้ ในขณะที่การตัดสินใจที่ถูกต้องต้องจะนำมาซึ่งความเจริญในองค์กร ดังนั้น ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อการตัดสินใจอยู่แล้ว จึงควรระมัดระวังที่จะตัดสินใจในปัญหาใดๆ ผู้บริหารพึงตระหนักว่าการตัดสินใจที่ดีจะขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ต้องใช้ประกอบการตัดสินใจอย่างเพียงพอ ประกอบกับต้องอาศัยความรู้ประสบการณ์ วิจารณ์ญาณและทักษะส่วนบุคคลของผู้บริหารมาช่วยในการวิเคราะห์ความเสี่ยง วิเคราะห์สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะตัดสินใจจึงจะทำให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจเลือกทางเลือกที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อธุรกิจหรือบรรลุมัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

2. แนวคิดเกี่ยวกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอน

การดำเนินชีวิตประจำวันของคนเรามักเกี่ยวข้องกับคำว่า “ความเสี่ยง” และความไม่แน่นอน” อยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะหลายสิ่งหลายอย่างที่เราคาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต พอถึงเวลาจริงๆ อาจจะไม่เกิดหรือไม่เกิดก็ได้ ตัวอย่างเช่น เราคาดว่าฝนจะตกตอนบ่ายของวันนี้แต่พอถึงตอนบ่ายฝนอาจไม่ตกก็ได้ เป็นต้น ในการตัดสินใจเพื่อลงทุนในโครงการต่างๆ ก็เช่นกันไม่มีใครสามารถระบุหรือล่วงรู้ได้อย่างแน่นอนว่า เมื่อได้ทำการลงทุนไปแล้ว ผลตอบแทนในอนาคตที่จะได้รับจากโครงการจะเป็นไปตามที่คาดหวังหรือจะมีปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ เกิดขึ้นกับโครงการดังกล่าวหรือเปล่า นั่นก็คือ ในสภาพความเป็นจริง ผู้บริหารโครงการจะต้องเผชิญหน้ากับความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในทุกๆ ครั้งที่มีการตัดสินใจลงทุนในโครงการต่างๆ อยู่เสมอ

2.1 ความหมายของความเสี่ยงและความไม่แน่นอน

คำว่า ความเสี่ยงและความไม่แน่นอน นี้ มีความหมายใกล้เคียงกันมากจนในบางศาสตร์อาจใช้แทนกันได้ เพราะต่างก็หมายถึงสภาวะการณ์ที่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงผันแปรหรือคลาดเคลื่อนไปจากผลลัพธ์ที่คาดหวังไว้ อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาในรายละเอียดก็จะพบว่ามี ความหมายที่แตกต่างกัน ดัง อัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ (2535 : 305) ได้ให้ความหมายของความเสี่ยงและความไม่แน่นอนดังนี้

ความเสี่ยง หมายถึง สภาวะการณ์ที่ผู้ตัดสินใจทราบว่ามีทางเลือกในการตัดสินใจอะไรบางอย่าง แต่ไม่ทราบผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือกอย่างชัดเจนแน่นอน ทั้งนี้เนื่องมาจากการมีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องตัดสินใจไม่สมบูรณ์เพียงพอ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ตัดสินใจก็พอที่จะทราบหรือสามารถคาดคะเนถึงความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดผลลัพธ์ต่างกันในแต่ละทางเลือกได้

วารภรณ์ จิรชีพพัฒนา (2551 : 10-11) ได้ให้ความหมายของ ความเสี่ยง คือ ความไม่แน่นอนที่สามารถมีผลทั้งด้านบวกและด้านลบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ ความเสี่ยงที่มีผลด้านลบเปรียบเสมือนการประกันภัย ส่วนความเสี่ยงที่มีผลด้านบวกเปรียบเหมือนการลงทุนในโอกาสในการหาความน่าจะเป็นหรือโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ภายใต้สภาวะการณ์ของความเสี่ยงนี้ อาจถือหลักว่าสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจะเป็นอย่างเดียวกันกับที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีต ดังนั้นในการหาความน่าจะเป็นโดยวิธีนี้จะต้องอาศัยข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมาแล้วนั้น นำมาประมวลผลโดยอาศัยวิธีการทางสถิติโดยที่ข้อมูลดังกล่าวควรจะมีการจัดเก็บหรือบันทึกไว้ในจำนวนที่มากพอที่จะใช้คาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตได้

ความไม่แน่นอน หมายถึง สภาวะการณ์ที่ผู้ตัดสินใจทราบว่ามีทางเลือกในการตัดสินใจอะไรบางอย่าง แต่ไม่ทราบผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือกอีกทั้งยังไม่สามารถคาดคะเนความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือกได้อีกด้วย ทั้งนี้เพราะการตัดสินใจภายใต้สภาวะการณ์ที่ไม่แน่นอนนี้เป็นการตัดสินใจนั้นๆ ซึ่งเป็นผลให้ผู้บริหารหรือผู้ที่ต้องตัดสินใจต้องใช้วิธี

เดาสุ่ม ซึ่งแน่นอนว่าผลของการตัดสินใจโดยการเดานี้ย่อมมีโอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดได้ง่าย ประสิทธิ์ ตงยั้งศิริ (2527 : 159) ได้กล่าวว่า ความเสี่ยงหมายถึง สถานการณ์ซึ่งผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตมีความไม่แน่นอน หรือการที่ไม่มีความรู้อย่างแน่ชัดเกี่ยวกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่ในขณะที่เดียวกันก็พอจะทราบถึงความน่าจะเป็นที่สถานการณ์ต่างๆ จะเกิดขึ้นในอนาคต หรือของผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตามหนทางเลือกต่างๆ หรืออย่างน้อยก็พอจะประมาณการณ์หรือทราบอย่างพอประมาณอย่างเล็กน้อยได้

ส่วนความไม่แน่นอนนั้น หมายถึง สถานการณ์ซึ่งผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตไม่อยู่ในฐานะที่จะคาดหมายได้ หรือการที่ไม่มีความรู้ใดๆ เกี่ยวกับสภาพที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเลย ดังนั้น ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตจะเรียกว่าเป็น “ความเสี่ยง” เมื่อทราบค่าของความน่าจะเป็น และเรียกว่า “ความไม่แน่นอน” เมื่อไม่ทราบค่าความน่าจะเป็น หรือมูลค่าความคาดหวังใดๆ

2.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงและไม่แน่นอน

ปัจจัยที่สำคัญจะทำให้โครงการมีความเสี่ยง มีความแตกต่างกันไปในระหว่างโครงการต่างๆ แต่ที่สำคัญที่นักวิเคราะห์โครงการให้ความสนใจได้แก่ (Gittinger, 1972 : 57)

2.2.1 ผลผลิตออกของโครงการ เนื่องจากผลผลิตออกของโครงการอันเป็นที่มาของผลตอบแทนของโครงการ อาจมีการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะเมื่อมีการนำเอาเทคนิคการผลิตแบบใหม่ๆ มาใช้หรือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอุปสงค์ของตลาด ความเสี่ยงจึงอาจเกิดขึ้นได้ ในกรณีเช่นนี้จะต้องมีการพิจารณาว่า หากปริมาณผลผลิตเกิดเปลี่ยนแปลงไปจากที่ได้คาดการณ์ไว้ จะมีผลต่อมูลค่าผลผลิตออกกับค่าใช้จ่ายแปรผันอย่างไรบ้าง และหากมูลค่าผลตอบแทนและค่าใช้จ่ายเกิดเปลี่ยนแปลงไปแล้วจะทำให้อัตราผลตอบแทนของโครงการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ในทางปฏิบัติ จึงต้องมีการคำนวณซ้ำเพื่อหาว่า อัตราผลตอบแทนของโครงการจะเป็นอย่างไร หากผลผลิตของโครงการเกิดเปลี่ยนแปลงไป เช่น สมมุติว่า อุปสงค์ของผลผลิตออกหรือปริมาณผลผลิตออกเกิดเปลี่ยนแปลงไปในทางสูงขึ้น หรือต่ำลงกว่าที่ได้คาดคะเนไว้ผลจะเป็นอย่างไร กล่าวคือถ้ากำหนดให้ Y เป็นร้อยละของปริมาณที่เบี่ยงเบนไปจากเดิม นักวิเคราะห์ก็สามารถคำนวณหาค่าต่างๆ ที่ต้องการ

2.2.2 ราคาที่นำมาใช้ในการตีค่าโครงการ ราคาที่นำมาใช้ในการตีค่าผลตอบแทนและค่าใช้จ่ายของโครงการจะเป็นราคาปัจจุบันคงที่ภายใต้ข้อสมมุติบางประการ หากมีความไม่แน่ใจในข้อสมมุติที่กำหนดไว้ ก็มีความจำเป็นต้องกำหนดราคาเพื่อเลือกในอนาคตไว้หลายๆ ราคา แล้วพิจารณาว่าหากราคาเปลี่ยนแปลงแล้วจะมีผลสะท้อนต่ออัตราผลตอบแทนของโครงการหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้เพราะหากผลผลิตของโครงการเห็นผลผลิตที่นำไปขายได้ การที่ราคาเปลี่ยนแปลงไปย่อมมีผลสะท้อนต่ออัตราผลตอบแทนของโครงการด้วย จึงต้องมีการวิเคราะห์ด้วยว่าหากราคาขายเปลี่ยนแปลงไปจากที่ได้คาดคะเนไว้ จะมีผลประการใดบ้าง โดยอาจจะสมมุติว่าถ้าราคาขายเปลี่ยนแปลงไปในทางสูงขึ้นและต่ำลงกว่าที่ได้คาดคะเนไว้จะมีผลต่อมูลค่าผลตอบแทนและอัตราผลตอบแทนของโครงการอย่างไร

ในทำนองเดียวกัน หากราคาของสิ่งที่ใส่เข้าไปสำคัญๆ เช่น วัตถุดิบประเภทน้ำมัน หรือวัตถุดิบที่สำคัญของโครงการเกิดเปลี่ยนแปลงไป ก็ย่อมมีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายของโครงการด้วย จึงต้องมีการคำนวณด้วยว่า หากค่าใช้จ่ายทางด้านวัตถุดิบที่สำคัญๆ เกิดเปลี่ยนแปลงไปจากที่คาดไว้เดิม อัตราผลตอบแทนของโครงการจะเป็นอย่างไรด้วยเช่นกัน

อนึ่ง หากราคาที่น่ามาตีค่าโครงการเป็นราคาเงา การเปลี่ยนแปลงในราคาตลาดก็อาจจะไม่ทำให้อัตรผลตอบแทนของโครงการต้องเปลี่ยนแปลงไปก็ได้ แต่นักวิเคราะห์โครงการก็ยังคงสามารถทำการวิเคราะห์โครงการภายใต้ความเสี่ยงได้เช่นกัน โดยการเปลี่ยนจากการใช้ราคาเงาเป็นใช้ราคาตลาด เช่น เปรียบเทียบการใช้ราคาตลาด เช่น เปรียบเทียบการใช้ราคาเงาของค่าจ้างแรงงานและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เป็นการใช้ราคาตลาดของค่าจ้างแรงงานและอัตราแลกเปลี่ยนทางการ แล้วศึกษาดูว่าการเปลี่ยนแปลงราคาดังกล่าวจะมีผลสะท้อนต่ออัตราผลตอบแทนของโครงการอย่างไร นอกจากนี้ การคิดคำนวณหาราคาเงาเป็นเรื่องที่มีความยุ่งยากอยู่มาก จึงน่าจะลองวิเคราะห์โครงการโดยใช้ราคาตลาดตามสภาพที่เป็นอยู่ แล้วดูว่าจะทำให้อัตรผลตอบแทนของโครงการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด ก็นับว่าเป็นประโยชน์อยู่มากที่จะลองทำการวิเคราะห์เช่นนี้ควบคู่กันไปด้วย

2.2.2 ความล่าช้าในการนำโครงการไปปฏิบัติ มีบ่อยครั้งที่พบว่า โครงการที่ได้ผ่านการพิจารณาอนุมัติไปแล้วอาจมีเหตุให้ต้องเลื่อนการนำไปปฏิบัติ หรือมีเหตุให้เกิดความล่าช้าไม่สามารถปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ เช่น โครงการด้านการเกษตร อาจต้องมีการเลื่อนการปฏิบัติงานออกไปจากแผนงานที่กำหนดไว้เดิม เพราะเกษตรกรไม่สามารถจะนำวิธีการผลิตใหม่ๆ ตามที่เสนอแนะไว้ในโครงการไปปฏิบัติตามกำหนดเวลาที่ติดไว้ ฉะนั้น จึงมีความจำเป็นต้องวิเคราะห์ซ้ำเพื่อพิจารณาว่าถ้าเกิดความล่าช้าในการนำโครงการไปปฏิบัติ เช่น 1 ปี หรือ 2 ปี ผลจะเป็นอย่างไร

ประสิทธิ์ ตงยั้งศิริ (2527 : 165) ได้กล่าวว่า เทคนิคของการวิเคราะห์โครงการภายใต้ภาวะความเสี่ยง จะเป็นวิธีที่ค่อนข้างจะตรงไปตรงมาโดยการคำนวณหาผลตอบแทนของโครงการแบบซ้ำแล้วซ้ำอีก หากมีการเปลี่ยนแปลงข้อสมมุติฐานหรือการใช้ค่าคาดคะเนตัวใหม่ในด้านผลตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายบางตัวดังกล่าวแล้ว การวิเคราะห์โครงการภายใต้ความเสี่ยงเช่นนี้ก็นับว่าเป็นที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างจริงของโครงการชลประทานของประเทศอินโดนีเซียที่เสนอขอกู้เงินจากธนาคารโลก ตามโครงการนี้จะมีการวิเคราะห์โครงการภายใต้ความเสี่ยงในสองด้านด้วยกันคือ สมมุติว่าค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 30 และราคาข้าวลดต่ำกว่าเดิมร้อยละ 10 ผลก็คือ ถ้าค่าใช้จ่ายแพงขึ้นร้อยละ 30 จะทำให้ผลตอบแทนลดต่ำลงถึงประมาณร้อยละ 29 ในขณะที่ ถ้าราคาข้าวลดลงร้อยละ 10 จะทำให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของโครงการลดต่ำลงประมาณร้อยละ 14

3. วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการวิเคราะห์โครงการภายใต้ภาวะความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของโครงการ

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการวิเคราะห์โครงการภายใต้ภาวะความเสี่ยงก็คือ

1. เพื่อหาหนทางลดความเสี่ยงให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านราคา และปัจจัยการผลิตที่สำคัญๆ ที่อาจเกิดมีการเปลี่ยนแปลงไปจากที่ได้คาดคะเนไว้ จะได้ช่วยเพิ่มขีดความเชื่อมั่นของการตัดสินใจให้มากขึ้น

2. เพื่อระบุว่ายังมีเรื่องอะไรบ้างที่ยังต้องการข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อจะได้ลดขอบเขตของความไม่แน่นอนนั้นลง และจะได้ทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมในเรื่องนั้นๆ ต่อไป

3. เพื่อนำเรื่องความเสี่ยงรวมเข้าไว้ในกรวิเคราะห์โครงการ เพื่อให้ผู้ตัดสินใจได้ทราบไว้ล่วงหน้า เช่น หากโครงการ 2 โครงการ ซึ่งต่างก็ให้อัตราตอบแทนที่เท่ากันความเสี่ยงในระหว่าง 2 โครงการไม่เท่ากัน ผู้ตัดสินใจจึงอาจตัดสินใจเลือกโครงการที่มีความเสี่ยงน้อยกว่า อย่างนี้เป็นต้น

4. ที่มาและชนิดของความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของโครงการ

วิธีที่นิยมใช้กันมากในกรณีที่มีความเสี่ยงและความไม่แน่นอน ได้แก่ การหาค่าความน่าจะเป็นของสภาพการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น แล้วนำมาใช้คาดคะเนถึงความคาดหวังต่างๆ โดยความน่าจะเป็น จะเป็นค่าที่แสดงถึงโอกาสที่เหตุการณ์หนึ่งจะเกิดขึ้นจริงจากเหตุการณ์ทั้งหมดที่อาจจะเกิดขึ้น ทั้งนี้โดยมีข้อสมมุติฐานว่าเหตุการณ์ทั้งหมดที่อาจจะเกิดขึ้นนั้นจะมีโอกาสเกิดขึ้นเท่าๆ กัน ในทางปฏิบัติ ความน่าจะเป็นของเหตุการณ์หนึ่งอาจจะหมายถึงความถี่โดยเปรียบเทียบที่เหตุการณ์นั้นจะเกิดขึ้น โดยที่การเกิดของเหตุการณ์อาจจะมาจากการสังเกตการณ์หรือจากการทดลองก็ได้ ตัวอย่างเช่น ในกรณีของการสร้างทางหลวงแผ่นดิน ข้อมูลในอดีตของปริมาณน้ำฝนหรือสถิติฝนตกที่มีอยู่ อาจสามารถนำไปใช้ในการกำหนดถึงความน่าจะเป็นตามระดับของฝนตกได้ ความน่าจะเป็นของความเสี่ยงในเรื่องนี้จึงเป็นความน่าจะเป็นของฝนที่จะตก แต่ในเรื่องของการผลิตเครื่องดื่มชนิดใหม่ ออกสู่ตลาด เราอาจจะไม่สามารถทราบค่าของความน่าจะเป็นก็ได้ เพราะไม่ทราบการเปลี่ยนแปลงในรสนิยมของผู้บริโภคว่าจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร น้อยหรือมาก ซึ่งทั้งสองกรณีต่างก็มีผลต่อการผลิตกำไรและขาดทุนของโครงการ เมื่อไม่สามารถหาข้อมูลทางด้านรสนิยมของผู้บริโภคที่มีต่อเครื่องดื่มชนิดนี้เพื่อจะได้นำมากำหนดถึงค่าความน่าจะเป็นต่างๆ แล้วผลก็คือ โครงการนี้มีความไม่แน่นอน โดยสรุป ชนิดของความเสี่ยงต่างๆ อาจแบ่งแยกการพิจารณาออกได้ดังนี้ (ประสิทธิ์ ตงยิ่งศิริ, 2527 : 160)

4.1 ความเสี่ยงที่ควบคุมได้ หมายถึงว่าผู้วางแผนโครงการสามารถควบคุมความเสี่ยงนั้นได้ ด้วยการวางแผนโครงการและควบคุมการดำเนินงานอย่างดีและด้วยความระมัดระวังกล่าวคือ หากมีการวางแผนโครงการอย่างรอบคอบและมีการควบคุมการดำเนินงานเป็นอย่างดีแล้ว สามารถขจัดความเสี่ยงต่างๆ ให้ลดน้อยลงได้ เช่น หากโครงการดำเนินงานไปด้วยความล่าช้าไม่ทันตามกำหนดเวลาที่กำหนดไว้

ก็ควรมีแรงจูงใจเริ่มโครงการแต่เนิ่นๆ การอนุมัติการก่อสร้างก็อย่าให้ยืดเยื้อ การบรรจุแต่งตั้งเจ้าหน้าที่และการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ให้รวดเร็ว หากดำเนินการได้เช่นนี้จะมีส่วนช่วยลดความล่าช้าของโครงการลงได้ และเป็นการป้องกันมิให้ค่าก่อสร้างแพงขึ้นกว่าที่คาดการณ์ไว้แต่เดิมได้ ความเสี่ยงยังอาจจะลดลงได้ด้วยการจัดทำโครงการให้มีความคล่องตัว เช่น การวางรูปแบบโครงการในลักษณะที่สามารถเคลื่อนย้ายผลิตหรือสามารถทำการทดแทนน้ำมันเชื้อเพลิงและวัตถุดิบต่างๆ ได้ หรือหากงานบริหารและงานเทคนิควิชาการมีแนวโน้มจะก่อให้เกิดความเสี่ยงขึ้น ก็ต้องมีการพิจารณาปรับปรุงหรือขอความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอกโครงการ เป็นต้น

4.2 ความเสี่ยงที่มาจากปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ ความเสี่ยงในกรณีนี้ เป็นความเสี่ยงที่ไม่สามารถจะควบคุมได้ด้วยการพิจารณาจากทางด้านการวางรูปแบบโครงการหรือการบริหารโครงการ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงต้องมีการคำนวณหาอัตราผลตอบแทนของโครงการภายใต้สภาวะความน่าจะเป็นต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเป็นกรณีไป เช่น ความต้องการพลังงานไฟฟ้ามีอัตราความเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยต่อปี และมีค่าความน่าจะเป็นต่างๆ ตามที่ได้ประมาณการไว้

4.3 ความเสี่ยงที่เกิดจากการมีข้อมูลไม่เพียงพอ ความเสี่ยงต่างๆ ยังอาจเกิดขึ้นได้หากข้อมูลทางด้านค่าใช้จ่ายที่สำคัญและมูลค่าผลตอบแทนเกิดมีไม่เพียงพอ ในกรณีเช่นนี้ก็อาจมีการกำหนดค่าความน่าจะเป็นต่างๆ ขึ้นเพื่อลดความเสี่ยงจากการไม่มีข้อมูลลงได้ เช่น ในกรณีของการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำ แต่บังเอิญไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะดินในบริเวณที่จะสร้างเขื่อนว่าเป็นดินลักษณะใด คือ เป็นดินทราย ดินเหนียว หรือดินปนหิน ทั้งนี้ เนื่องจากไม่เคยมีการสำรวจดินมาก่อน หากเป็นดินทรายค่าชุดดินจะเป็นราคาหนึ่ง แต่ถ้าเป็นดินปนหิน ราคาชุดดินจะเป็นอีกราคาหนึ่ง การที่ไม่มีข้อมูลเช่นนี้ จึงมีผลทำให้การประมาณการค่าใช้จ่ายของการก่อสร้างเขื่อนค่อนข้างอาจผิดพลาด เพื่อลดความเสี่ยงลง จึงต้องมีการกำหนดค่าความน่าจะเป็นขึ้น โดยให้ช่างเทคนิคไปสำรวจสภาพที่ตั้งของโครงการ หรือไปปรึกษาหารือกับนักธรณีวิทยาที่มีความคุ้นเคยกับทำเลแถบนั้น หลังจากปรึกษากันแล้ว ก็กำหนดค่าความน่าจะเป็นและค่าใช้จ่ายของดินในลักษณะต่างๆ ขึ้นดังนี้

ตารางที่ 1 กำหนดค่าความน่าจะเป็นและค่าใช้จ่ายของดินในลักษณะต่างๆ

สภาพดิน	ความน่าจะเป็น	ประมาณค่าใช้จ่าย
ดินทราย	0.10	140,000
ดินเหนียว	0.60	150,000
ดินปนหิน	0.30	300,000

จากตารางที่ 1 ถ้าหากนักวิเคราะห์โครงการยังมีความไม่แน่ใจ หรือเห็นว่าโอกาสที่จะเป็น ดินปนหินมีนัยสำคัญ นักวิเคราะห์โครงการก็ควรรายงานเรื่องนี้ไว้และเสนอแนะให้มีการสำรวจดินให้ ละเอียดยกก่อนที่จะมีการตัดสินใจเพื่อดำเนินงานตามโครงการนี้ต่อไป

5. สรุป

การวิเคราะห์โครงการตามที่ได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้น เป็นการวิเคราะห์ผลในอนาคตที่ดีที่สุด จากเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผลผลิตออกปัจจัยที่ใส่เข้าไปเพื่อผลิตเป็นผลผลิตออกและราคา หลังจากนั้น ผู้วิเคราะห์ก็สามารถคำนวณหาผลตอบแทนต่อการลงทุนของโครงการได้ การวิเคราะห์ ดังกล่าว เป็นการวิเคราะห์ผลภายใต้สภาพแน่นอน หรือภายใต้ข้อสมมุติเกี่ยวกับสภาพที่จะเกิดขึ้นใน อนาคต แต่เนื่องจากเรื่องของอนาคตเป็นเรื่องของความไม่แน่นอน และมีความเสี่ยงอยู่ด้วย โอกาส ผิดพลาดจึงย่อมมี จึงต้องมีการวิเคราะห์ซ้ำเพื่อดูว่าอะไรเกิดขึ้น หากข้อสมมุติและเหตุการณ์ต่างๆ ตามที่ได้กำหนดไว้เกิดเปลี่ยนแปลงไป การวิเคราะห์เช่นนี้เรียกว่าการวิเคราะห์โครงการภายใต้ภาวะ ความเสี่ยงและความไม่แน่นอน

ความเสี่ยง และความไม่แน่นอน ของการวิเคราะห์โครงการนั้น หาได้ขึ้นอยู่กับปัญหาว่าผู้ วางแผนหรือผู้วิเคราะห์โครงการจะขาดประสบการณ์ในการวางแผนโครงการไม่ หากแต่ขึ้นอยู่กับ ปัจจัยอื่นๆ เช่น ราคาต่างๆ ที่ใช้ในการตีค่าโครงการอาจมีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น การเปลี่ยนแปลง ในราคาของปัจจัยการผลิตที่สำคัญๆ การเปลี่ยนแปลงในปริมาณที่คาดว่าจะใช้ผลิตได้ การ เปลี่ยนแปลงของสภาพดินฟ้าอากาศที่อาจจะมีผลกระทบต่อก่อสร้าง และการผลิต และรวมตลอด ถึงการเปลี่ยนแปลงในรสนิยมของผู้บริโภค เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อเป็น เช่นนี้ จึงย่อมมีผลสะท้อนต่อการประมาณการค่าใช้จ่าย ผลตอบแทนและอัตราผลตอบแทนของ โครงการ ดังนั้น หากนักวิเคราะห์โครงการสามารถพิจารณาครอบคลุมถึงเรื่องความเสี่ยงและความไม่แน่นอนที่สำคัญๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นได้ ก็ย่อมมีผลทำให้การวิเคราะห์โครงการมีความใกล้เคียงต่อ ความเป็นจริงได้มากยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้ตัดสินใจได้ทราบถึงความเสี่ยงและความไม่แน่นอนล่วงหน้าและ พร้อมทั้งจะรับความเสี่ยงและความไม่แน่นอนหรือไม่ การวิเคราะห์โครงการที่ดี จึงต้องมีการวิเคราะห์ ถึงความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของโครงการรวมเข้าไว้ด้วย

6. เอกสารอ้างอิง

- ประสิทธิ์ ตงยั้งศิริ. (2527). การวิเคราะห์และประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
 วราภรณ์ จิรชีพพัฒนา. (2551). การบริหารโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร :
 โครงการส่งเสริมและพัฒนาเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- อัจฉรา ชีวตะกุลกิจ. (2534). การตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยงและความไม่แน่นอน ใน เอกสารการ
สอนชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ประยุกต์เพื่อการจัดการ เล่ม 2 หน่วยที่ 9. นนทบุรี : สาขาวิชา
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2535). การวิเคราะห์โครงการ.ในเอกสารการสอนชุดวิชาการวิเคราะห์และการ
ประเมินโครงการ เล่ม 2 หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี : สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Gittinger, J.P. (1972). *Economic Analysis of Agricultural Projects*. Baltimore : The
Johns Hopkins University Press.

การศึกษากระบวนการสร้างปัญญาในพระไตรปิฎก A Study of Wisdom Build Process in Tipitaka

จ่านง กมลศิลป์¹

Chamnong Kamonsin¹

Email : Kamolsil2562@hotmail.com

บทคัดย่อ

กระบวนการสร้างปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาทให้ความสำคัญกับศรัทธาในฐานะองค์ธรรมที่นำเข้าสู่ปัญญา เมื่อมีศรัทธาแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการนำตนเองเข้าสู่การสร้างปัญญาซึ่งเกิดได้ด้วยปัจจัย 2 ประการ คือ (1)ปัจจัยภายนอก (ปรโตโฆสะ) (2)ปัจจัยภายใน (โยนิโสมนสิการ) กระบวนการสร้างปัญญาตามหลักไตรสิกขา คือ กระบวนการฝึกฝนพัฒนาตนด้วยอายตนะภายในตัวมนุษย์หรืออินทรีย์ 6 ด้วยอริสติกขา อธิจิตสิกขา อธิปัญญาสิกขาพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้สูงสุดที่ปัญญา กล่าวคือ ปัญญาที่รู้เท่าทันสิ่งทั้งปวงตามธรรมชาติสามารถที่จะดำเนินชีวิตให้ถูกต้องดีงาม แก้ปัญหาในชีวิตและดับทุกข์ได้ ที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสู่การปฏิบัติบนหลักความจริงหรือริยสัจ คือ ความจริงเรื่องทุกข์ ความจริงเรื่องเหตุเกิดแห่งทุกข์ ความจริงเรื่องการดับทุกข์ และความจริงเรื่องทางปฏิบัติให้ถึงทางดับทุกข์ ทุกข์หรือปัญหาของชีวิตเกิดจาก กิเลส ตัณหา การดับกิเลสและตัณหาสามารถดับได้ด้วยการฝึกสติตามหลักไตรสิกขาที่พัฒนาใน 4 ด้าน ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา ปัญญาภาวนา ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ คือ การเห็นชอบ เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ดีงามนำไปสู่ประโยชน์ คือ (1)ทิฐิอัมมิกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ที่ได้รับในปัจจุบัน (2)สัมปรายิกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ที่จะได้รับในอนาคต (3)ปรมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์จุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน

คำสำคัญ : กระบวนการ; ปัญญา; พระไตรปิฎก

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

¹Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.

*ได้รับบทความ: 5 กรกฎาคม 2562; แก้ไขบทความ: 2 ตุลาคม 2562; ตอรับ
การตีพิมพ์: 3 ตุลาคม 2562

Received: July 5, 2019; Revised: October 2, 2019; Accepted: October 3, 2019

ABSTRACT

The wisdom build process in Buddhism Theravada with a focus on faith the dharma imported wisdom. When you have faith next step is bringing themselves into wisdom build caused by the two factors. (1) External factor (Paratoghosa) (2) internal factor (Yonisomanasikāra). the Wisdom Build Process to the three practices are Training process by developing their sense inside the human or six sense-faculties (indrīya) with Adhisīlasikkhā Adhiccittasikkhā Adhipaññā. Buddhism Aims of Learning highest at Wisdom. Say that the Wisdom awareness of all things natural. Able to live to be pretty good. The problem fix in Life and the extinction of suffering at Relating to the learning process at Link to Practice on truth or the noble truth(Ariyasacca) is the truth of suffering and the truth Scene of suffering and the truth of the extinction of suffering and the truth of way practice To way the extinction of suffering. The suffering or the problem cause of life impurities and craving. The extinction of impurities and craving can extinction with Practice mindfulness (sati) to the three practices(tisikkhā). The development of the four sideincludekāyabhāvanā, sīlabhāvanā, cittabhāvanā, paññābhāvanā cause right understanding (sammāditthi). There was a pretty good Knowledge and understanding. To benefit is (1)Ditthadhammikathapayojana is Benefits today. (2)Samparāyikatthapayojana is Benefits to be received in the future. (3)Paramatthapayojana is Benefits maximum to the supreme goal of Buddhism is nibbāna, nirvana.

Keywords : Process; Wisdom; Tipitaka

1. บทนำ

การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาผ่านอายตนะจากภายในและภายนอก ทำให้เกิดปัญญา ปัญญาที่มีความสำคัญในพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง เพราะปัญญาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุธรรม(ส.ส. (ไทย)/15/83/88) กล่าวคือ ปัญญาเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการดำเนินชีวิตเพื่อให้เห็นความจริงหรือสัจธรรม (ม.ม. (ไทย)/12/462/503) ด้วยปัญญาเป็นตัวที่ช่วยให้ความรู้ที่ได้มาเกิดความแน่นอนแท้จริง การสร้างความรู้ในทางพระพุทธศาสนายึดหลักไตรสิกขาเป็นตัวกำหนดเพื่อเป็นกระบวนการในการเข้าถึงความรู้ และเกิดปัญญา ตามหลักสิกขาทั้ง 3 ข้อ ที่ว่า พึงเป็นผู้มีความเพียร มีกำลัง มีความตั้งมั่น มีสติ สัมรวมอินทรีย์ ประพฤติอิศีสสิกขา อธิจิตสิกขาและอิปัญญาสิกขา พึง

แฝงจิตครอบงำทิศทั้งปวง ด้วยสมาธิอันหาประมาณมิได้ เช่นเดียวกันทั้งข้างหน้าข้างหลัง ทั้งข้างหลัง ข้างหน้า เช่นเดียวกันทั้งเบื้องต่ำเบื้องสูง ทั้งเบื้องสูงเบื้องต่ำ เช่นเดียวกันทั้งกลางวันกลางคืน ทั้ง กลางคืนกลางวัน นั้นท่านกล่าวกันว่าเป็นเสขะปฏิบัติหรือการประพฤติธรรมหมดจดด้วยดี นั้นท่าน กล่าวกันว่าเป็นผู้รู้พร้อมในโลก มีปัญญา ถึงที่สุดแห่งการปฏิบัติ(ขุ.ม. (ไทย) 29/103/318-319)

คำว่า ปัญญา มาจากภาษาบาลีว่า “ปัญญา”มาจาก “ป” อุปสรรค “ญา” ธาตุ “กวิ” ัจฉัย (อภิธาน. สฺว. (บาลี)/586) โดยที่ “ป” สามารถแปลได้หลายความหมายได้แก่ กรรมเบื้องต้น (อาทิกัม มะ) อรรถยั้ง(ภุสฺตถะ) การเกิดขึ้นครั้งแรก (สัมภวะ) การข้ามไป (โธติณณะ) ความอ้อม (ติตติ) ความไม่ เหลือ (นิโยคะ) ความเป็นใหญ่ (อิสสรียะ) ความยินดี (ปีติ) การให้ (ทานะ) การบูชา (บูชา)ความประเสริฐ (อัคคะ) ความระงับ (สันติ) การแสดง (ทัสสนะ) ความเป็นประธาน (ตปฺประ) การติดขัด (สังคะ) ความ สรรเสริญ (ปัสสา) การไป (คติ) ความบริสุทธิ์ (สุทธิ)การเบียดเบียน (หิงสา) ประการต่างๆ (ปการะ) การ ใส่เข้าไปภายใน (อันโตภาวะ) การพลัดพราก (วิโยคะ) ส่วน (อวยวะ) ที่ประกอบด้วย ทิสาศัพท์เป็นต้น (ทิสายโยคะ)ความปรารถนา (ปัตถนา) ความเพียร (ธิตติ) เป็นต้น (อภิธาน. (บาลี)/ 1162-1163) แต่ ความหมายที่เหมาะสมกับกรณีนี้ คืออรรถยั้ง (ภุสฺตถะ) ประการต่างๆ (ปการะ) และการใส่เข้าไปภายใน (อันโตภาวะ) ส่วน “ญา” ธาตุนี้แปลว่า รู้หรือตรัสรู้ (อวิโพธเน) (สพท.ธาตุ. (บาลี) : 69, สพท.ธาตุ. (ไทย)/ 143) เมื่อรวมคำแล้ว “ปัญญา” จึงมีความหมายว่าธรรมชาติรู้ชัดหรือธรรมชาติเป็นเหตุรู้ชัด (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2539 : 296)

ปัญญา หมายถึง ความรู้ทั่ว กิริยาที่รู้ชัดความวิจย ความเลือกเฟ้น ความสอดส่องธรรม ความกำหนดหมาย ความเข้าไปกำหนด ความเข้าไปกำหนดเฉพาะ ภาวะที่รู้ ภาวะที่ฉลาด ภาวะที่รู้ ละเอียด ความรู้อย่างแจ่มแจ้งความคิดค้น ความใคร่ครวญ(ขุ.ม. (ไทย)/29/10/54) บุคคลรู้ชัด บุคคล รู้ชัด เหตุนั้น จึงเรียกว่า “ผู้มีปัญญา” บุคคลรู้ชัดอะไรคือ รู้ชัดว่า “นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกขนิโรธ นี้ ทุกขนิโรธคามินีปฏิบัติ” เหตุนั้นบุคคลรู้ชัด บุคคลรู้ชัด จึงเรียกว่า “ผู้มีปัญญา” (ม.ม. (ไทย)/12/ 449/489) ความรู้ทั่ว, ปรีชาหยั่งรู้เหตุผล, ความรู้เข้าใจชัดเจน, ความรู้เข้าใจหยั่งแยกได้ในเหตุผล ดีชั่ว คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ เป็นต้น และรู้ที่จะจัดแจงจัดสรร จัดการ, ความรอบรู้ในกอง สังขารมองเห็นตามเป็นจริง (ที.ปา. (ไทย)/11/228/231) ความรู้แจ้ง ในที่นี้หมายถึงวิปัสสนาปัญญา ที่เกิดขึ้นจากอันเกิดจากการปฏิบัติจนรู้แจ้งเห็นจริงในกฎของไตรลักษณ์(อภิ.วิ./35/804/ 438) มีการ รู้อาการต่างๆ ถ้าจะกล่าวถึงธรรมชาติที่จะทำให้กิริยาอาการต่างๆ นั้น มี 3 ประการ คือ(1) สัจญา (2) วิญญาณ (3) ปัญญาทั้ง 3 ประการนี้ มีกิริยาให้รู้อารมณ์เหมือนกัน แต่สัจญากับวิญญาณ 2 ประการเบื้องต้นนั้น ไม่รู้พิเศษเหมือนปัญญา(พระพุทธโฆษาจารย์, 2546 : 712)

กระบวนการสร้างปัญญาที่สามารถนำมาพัฒนาฝึกปฏิบัติให้มีความประพฤติที่ดี มีจิตใจ เข้มแข็ง ส่งผลให้มีการพัฒนาไปสู่การมีปัญญา หลักไตรสิกขามือองค์ประกอบที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ จะต้องอาศัยองค์ประกอบ 4 ส่วนสำคัญ คือ (1) ัจฉัยภายนอก (ปรโตโฆชะ) (ม.ม. (ไทย)/12/452

/491, อ.ท. (ไทย)/20/127/115) (2) กระบวนการสร้างปัญญาตามหลักไตรสิกขา (อ.ต.ก. (ไทย)/20/87-91,312-320, ช.ม. (ไทย)/29/10/48-49, 52, 181, 191) (3) ปัจจัยด้านผู้เรียน (4) ปัจจัยภายใน (โยนิโสมนสิการ) (อ.ท. (ไทย)/20/127/115, ม.ม. (ไทย)/12/452/491) ทั้งนี้ กระบวนการสร้างปัญญาจะต้องมีโยนิโสมนสิการเข้าไปใช้ร่วมกับปัจจัยภายนอก ในการทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอกงยขึ้น ในจิตใจของผู้เรียนรู้ตราบจนถึงปัจจุบันพระพุทธเจ้าสอนให้คนพัฒนาอยู่ 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านศีลด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา โดยมีจุดมุ่งหมายให้คนเป็นคนดีและคนเก่ง การจะสอนให้มนุษย์เป็นคนดีและคนเก่งนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งในการพัฒนามนุษย์นั้น พระพุทธศาสนามุ่งสร้างมนุษย์ให้เป็นคนดีก่อน แล้วจึงค่อยสร้างความเก่งที่หลัง นั่นคือการสอนให้คนเรามีคุณธรรม ความดีงามก่อนแล้วจึงให้มีความรู้ความเข้าใจหรือสติปัญญาภายหลัง

ดังนั้น กระบวนการสร้างปัญญาในทางพระพุทธศาสนานั้นมีขั้นตอนที่สลับซับซ้อน ที่มีกระบวนการเริ่มจากการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ในลำดับต่อไปคือการปฏิบัติ หรือการศึกษาเรียนรู้ ที่ผ่านอายตนะภายในและภายนอก เมื่อได้ความรู้ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ การรับรู้ นำมาพิจารณาไตร่ตรอง ทำให้เกิดปัญญาอันเป็นการเข้าถึงความจริงตามหลักพระพุทธศาสนา การศึกษากระบวนการสร้างปัญญาในพระไตรปิฎก ที่แสดงถึงขั้นตอน ที่อธิบายกระบวนการเข้าถึงปัญญาในแต่ละชั้นอย่างชัดเจน

2. กระบวนการสร้างปัญญาในพระพุทธศาสนา

หลักการที่จะสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นในชีวิตทุกคนที่เกิดมาทางพระพุทธศาสนาถือว่า ย่อมมีปัญญาติดตัวมาเรียกว่า สขาคปัญญา (วิสุทธิ. (ไทย)/4/5) จะมากหรือน้อยอยู่ที่การได้สั่งสมอบรมมาในอดีตชาติ (ช.ช. (ไทย)/28/542/27 -304) เมื่อเกิดมาแล้วก็ได้สั่งสมอบรมเพิ่มขึ้น ถือว่าสร้างปัญญาให้แก่ตนเอง พระพุทธองค์ได้ตรัสสอนให้เหล่าหมู่พุทธบริษัท ผู้ที่เห็นภัยในกองแห่งสังขาร ได้ปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดปัญญา หลักวิธีการปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญาในพระไตรปิฎก ได้กล่าวถึงเรื่องบ่อเกิดของปัญญาไว้ 3 ประการ คือ (1) สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดแต่การสดับเล่าเรียน (2) ขจินตามยปัญญา ปัญญาเกิดแต่การคิดพิจารณาหาเหตุผล (3) ขภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดแต่การลงมือปฏิบัติ(ที.ปา.(ไทย)/11/228/271)

1. สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟัง ได้แก่ ปัญญาที่เกิดจากการฟังมาจากผู้อื่น เช่น การศึกษาเล่าเรียนจากครู จากการทำหนังสือ จากการฟังบรรยายในการทัศนศึกษา ปัญญาประเภทนี้ มีการพยายามแสวงหากันมากในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดมีขึ้นแก่คนในประเทศชาติของตน มีปรากฏให้เห็นได้ทั่วไปทั้งโลก เห็นได้จากการสร้างสถาบันการศึกษาในระดับต่างๆ ในแต่ละชาติมากขึ้น มีการผลิตหนังสือตำราเรียน ตลอดถึงการจัดให้มีโฮสเทลทัศนศึกษาโฮสเทลศูนย์การเรียนรู้ขึ้นมากมาย ดังนั้น สุตมยปัญญา จึงมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาตนเองและสังคมชาติ ผู้มีปัญญาประเภทนี้ เมื่อ

ได้รับการศึกษาดี จนจบปริญญาในระดับต่างๆ แล้ว สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาปัจจัยสี่ เอาไปประกอบอาชีพ เอาปัญญาระดับนี้มาแก้ปัญหาเรื่องการดำรงชีวิต แก้ปัญหาสังคมประเทศชาติ มนุษย์มีความจำเป็นที่ต้องแสวงหาปัญญาชนิดนี้ และเป็นปัญญาที่ทำให้เกิดขึ้นได้ไม่ยากนักในสมัย ปัจจุบันนี้

2. จินตามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการคิดพิจารณาหาเหตุผลด้วยตนเอง บุคคลผู้ที่ไม่ได้ฟัง มาจากผู้อื่น ไม่ได้อ่านจากหนังสือตำราเรียนใดๆ หรือไม่ได้จากแหล่งค้นคว้าที่คนอื่นทำขึ้น แต่ได้สร้าง ปัญญาของตนให้เกิดขึ้น ด้วยการคิดค้นทดลองหาเหตุผลด้วยตนเอง จนเกิดปัญญารู้ชัดในเรื่องนั้น ขึ้น อย่างเช่นที่นักวิทยาศาสตร์ได้ค้นคิดสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ขึ้นมาเป็นจำนวนมากในยุคปัจจุบัน เพราะ อาศัยจินตามยปัญญา ปัญญาชนิดนี้ ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า โยนิโสมนสิการ การทำไว้ในใจ โดยอุบายแยบคาย คือการใช้ความคิดให้ถูกวิธี การมองเห็นสิ่งทั้งหลายด้วยการพิจารณาค้นคว้า การ แสวงหาเหตุผลตลอดสายตั้งแต่ต้นจนปลาย การแยกแยะวิเคราะห์ด้วยความคิดที่เป็นระเบียบ โดย อุบายวิธีให้เห็นสิ่งนั้น หรือเห็นปัญหานั้นตามสภาวะที่เป็นจริง ตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย และ ยังมีสถาบันวิจัยค้นคว้าในเรื่องต่างๆ ในสถานศึกษาทางวิทยาศาสตร์เป็นจำนวนมากในปัจจุบัน กำลัง สร้างปัญญานี้ให้เกิดขึ้น ซึ่งพบเห็นได้โดยทั่วไป

3. ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการฝึกอบรม หรือปัญญาที่เกิดแต่การฝึกลงมือปฏิบัติ ปัญญานี้มีความจำเป็นมากในทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการพึ่งตนเอง เพราะทำให้ได้ความสงบ สุขด้านจิตใจ จนถึงความดับทุกข์ในที่สุด ต้องอาศัยปัญญาที่เกิดจากการเจริญภาวนา เป็นปัญญาที่ เกิดขึ้นได้จากการสัมผัสต่อสิ่งทั้งหลาย ด้วยตัวของเราเอง เปรียบเหมือนการที่เราไปจับไฟ แล้วก็รู้ซึ่ง ถึงความร้อนของมัน เพราะได้จับต้องด้วยตัวของเราเอง ความรอบรู้และความรู้สึกที่เกิดจากการลง ปฏิบัติ ซึ่งผ่านขั้นตอนการลองผิดลองถูกของผู้ปฏิบัติในเรื่องต่างๆ นี้จัดเป็น ภาวนามยปัญญา การที่ เราฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ผ่านการลองผิดลองถูกจนมีความคล่องแคล่วในอารมณ์ทั้งปวง ทั้งที่ น่าพอใจ และที่ไม่น่าพอใจ จนในที่สุดเรารู้จักอารมณ์เหล่านั้นอย่างชัดเจน รู้เท่าทัน ความโลภ ความ โกรธ ความหลง ที่จรมาสู่จิตเรา เราไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลงไปตามอารมณ์เหล่านั้น เป็นปัญญาที่เกิด จากประสบการณ์ตรง อันเป็นผลมาจากการลงมือฝึกปฏิบัติจนรู้แจ้งประจักษ์ชัดในสิ่งทั้งปวงตาม ความเป็นจริงว่า สิ่งทั้งปวง ล้วนเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ตามความเป็นจริงของกฎธรรมชาติ ไม่มีดี มันลือมันให้เกิดทุกข์

นอกจากนี้การสร้างปัญญาของมนุษย์ที่เกิดขึ้นผ่านทางอินทรีย์ต่างๆ ของร่างกายหรือ อายตนะภายใน 6 อย่าง ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ซึ่งข้อมูลต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาทางอวัยวะรับ สัมผัสทั้ง 5 จะเป็นข้อมูลที่ต้องผ่านการแปลความหมายด้วยใจหรือจิต หมายความว่า จิตนอกจากจะ นึกคิดไปถึงสิ่งต่างๆ ยังทำหน้าที่รับรู้อายตนะอื่นๆ และทำหน้าที่คิดพิจารณาตัดสินใจหรือมนสิการ ทำให้มีผลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อรูปที่ได้เห็น เสียงที่ได้ยิน ในพระพุทธศาสนาจึงไม่มีความรู้ทางอวัยวะ

รับสัมผัสทั้ง 5 ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญกับจิตและการรับรู้อารมณ์ต่างๆ เช่น พอใจ ไม่พอใจ เพราะเป็นสภาวะการรับรู้ของจิตที่ไม่สามารถชั่ง ตวง หรือวัดด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การรับรู้ของจิตเป็นความรู้เฉพาะเป็นลักษณะพิเศษที่นามธรรมจับต้องไม่ได้ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ ได้กล่าวไว้ว่า

ถ้าเราไม่ยอมรับความจริงที่รู้ด้วยจิต เรื่องจิต หรือความรู้สึกทางจิตใจ เราก็จะปิดกั้น ขอบเขตของการศึกษาหรือการพัฒนามนุษย์ เพราะว่าการรับรู้ที่เฉพาะตัวในทางอินทรีย์เช่นจิตใจนี้ เมื่อเรายอมรับแล้ว อย่างน้อยก็จะพูดกับเขาได้ว่า คุณเกิดความรู้สึกบางอย่างนี้เป็นสภาพความจริงของ จิตใจอย่างนี้ เราพูดโดยถือเป็นความจริงไปในระดับหนึ่ง แต่เป็นความจริงที่แต่ละคนต้องรับรู้ด้วย ตนเอง แล้วเราก็เอามาใช้ประโยชน์ได้เลย ไม่ต้องรอว่าอันนี้ยังพิสูจน์ไม่ได้ ต้องรอไว้ก่อน แต่เรา ยอมรับว่ามันเป็นของจริงที่รับรู้ได้เฉพาะตน ด้วยจิตที่เป็นนามธรรมของตนแล้วก็ใช้ประโยชน์ได้เลย ถ้าใช้แดนจิตใจนี้ให้เป็นประโยชน์ ความรู้เรื่องจิตก็จะขยายออกไป ทำให้เกิดความสมบูรณ์มากขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551 : 35)

ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิต ภายนอกเริ่มด้วยการฝึกอบรมศีล ภายในต้องใช้โยนิโสมนสิการสร้างปัญญาให้เกิดสัมมาทิฐิพร้อมกันไปตั้งแต่เริ่มต้นจนตลอด กระบวนการทั้งชั้นการฝึกอบรมจิตและปัญญา เมื่อสัมมาทิฐิเกิดขึ้นองค์มรรคทั้งหลายก็เกิดขึ้นพร้อม กัน ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวไว้ว่า “ในการศึกษาที่ถูกต้อง เมื่อมองจากข้างนอกหรือมองตาม ชั้นตอนใหญ่ ก็จะเห็นการฝึกอบรมตามลำดับขั้นของไตรสิกขา เป็นศีล สมาธิ ปัญญา แต่เมื่อมองเข้าไปข้างในที่รายละเอียดของการทำงานก็จะเห็นองค์มรรคทั้งหลายเดินไขว่หาหน้าที่กันอยู่ หรือว่า บุคคลนั้นกำลังเดินตามมรรคตลอดเวลา”(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551: 743) กระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องจึงเป็นการใช้องค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ พฤติกรรม จิตใจ ปัญญา ให้ทำหน้าที่สัมพันธ์กันอย่างเชื่อมโยงและเกิดประสิทธิภาพ เพื่อทำให้บุคคลเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ได้รับการ พัฒนาครบทุกด้าน ซึ่งจัดว่าเป็นผลสำเร็จของกระบวนการสร้างปัญญา

การปฏิบัติด้วยสิกขา แล้ววัดผลด้วยภาวนา เป็นกระบวนการสร้างปัญญาตามแนว พระพุทธศาสนา หรือไตรสิกขา เป็นการศึกษาเรียนรู้ฝึกฝน อบรมตนเองที่มีความสัมพันธ์กับการ ดำเนินชีวิตใน 3 ด้าน คือ ความสัมพันธ์ด้านพฤติกรรมความสัมพันธ์ด้านจิตใจ ความสัมพันธ์ด้าน ปัญญา อันเป็นกระบวนการฝึกอบรมที่มีบทบาทต่อการพัฒนามนุษย์ให้เจริญองงาม ความเจริญอก งามดังกล่าว เรียกว่า ภาวนา ในภาษาบาลี ตรงกับคำว่า วุฒนา แปลว่า วัฒนาหรือพัฒนา ใน 4 ด้าน คือ กาย ศีล จิต และ ปัญญา (อง.ปญจก. (ไทย)/22/79/144) หรือเรียกว่า ภาวนา 4 ซึ่งเป็นการ ปฏิบัติหรือการฝึกฝนอบรมตามหลักไตรสิกขา กระบวนการสร้างปัญญาตามแนวพระพุทธศาสนา หลักการปฏิบัติหรือการฝึกฝนอบรมแสดงให้เห็นเป็นไตรสิกขา แต่ผลสำเร็จของการปฏิบัติแสดงผล ออกมาเป็นภาวนา 4 ดังที่พระธรรมปิฎกได้กล่าวไว้ว่า “ธรรมะภาคปฏิบัติต้องจัดให้สอดคล้องกับ

ระบบความเป็นไปของธรรมชาติ แต่ตอนวัดผลไม่ต้องจัดให้ตรงกัน เพราะวัตถุประสงค์อยู่ที่การมองดู และผลที่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งมุ่งเน้นที่จะให้เห็นชัดเจน ถ้าแยกละเอียดออกไปก็จะยิ่งดี”(พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2544 : 371) การวัดผลจึงต้องแยกรายละเอียดให้ชัดเจนเป็นอย่างไรๆ ไม่ดูพร้อมกันทีเดียว จึงแยกเป็นภาวนา 4 (พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), 2545 : 82-83) ดังนั้น ในหลักการหรือขั้นตอนปฏิบัติในการศึกษาเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับการพัฒนาพฤติกรรม จึงแยกออกเป็น 2 อย่าง คือ กายภาวนา และศีลภาวนา ไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการสร้างปัญญาที่พัฒนามนุษย์ใน 4 ด้าน ดังนี้

1. กายภาวนา มีกายที่พัฒนาแล้ว (ภาวิตกาย) คือ มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ในทางที่เกื้อกูลแลได้ผลดี เริ่มตั้งแต่รู้จักบริโภคปัจจัย 4 รู้จักใช้อินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้นกาย ในการเสพหรือใช้สอยวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเทคโนโลยีทั้งหลาย ในทางที่เป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

2. ศีลภาวนา มีศีลที่พัฒนาแล้ว (ภาวิตศีล) คือมีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว ไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ดำรงตนอยู่ในวินัย และอาชีพะที่สุจริต มีความสัมพันธ์ทางสังคม ในลักษณะที่เกื้อกูล สร้างสรรค์และส่งเสริมสันติสุข

3. จิตตภาวนา มีจิตที่พัฒนาแล้ว (ภาวิตจิต) คือ จิตใจที่อบรมดีแล้ว สมบูรณ์ด้วยสุภาพจิต คือ ประกอบด้วยคุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา ความเอื้ออาทร มีมูทิตา ความเคารพอ่อนน้อม ความกตัญญูตเวที สมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิต คือ มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง มีความเพียรพยายาม มีอุตสาหะ วิริยะ รับผิดชอบ มีสติ มีสมาธิ และสมบูรณ์ด้วยสุภาพจิต คือ มีจิตใจที่ร่าเริง เบิกบาน สดชื่น เอิบอím ผ่องใส สงบสุข ตั้งจิตเป็น วางใจเป็น ทำใจเป็น

4. ปัญญาภาวนา มีปัญญาที่พัฒนาแล้ว (ภาวิตปัญญา) คือ รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่างๆ ได้ด้วยปัญญาที่บริสุทธิ์ ซึ่งมองดูรู้เข้าใจเหตุผล มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงหรือตามที่มันเป็น ปราศจากอคติ และแรงจูงใจเคลือบแฝงเป็นอิสระจากการครอบงำของกิเลส เป็นอยู่ด้วยความรู้เท่าทันธรรมตาของโลกและชีวิต เข้าถึงอิสรภาพ ปลอดทุกข์ปราศจากปัญหา

จากการศึกษากระบวนการสร้างปัญญาตามหลักของไตรสิกขา และมรรคทั้ง 8 โดยได้อาศัยปัจจัยในการเรียนรู้ทั้ง ปรัตโฆสเสฝ่ายของศรัทธา และโยนิโสมนสิการอันเป็นฝ่ายของปัญญา มาเป็นสื่อคอยเกื้อหนุนให้มนุษย์ได้รับการศึกษาเรียนรู้ด้านการฝึกฝนอบรมตนเองตามหลักการสร้างปัญญาทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ให้ได้รับการพัฒนาตนเอง อันทำให้ชีวิตของมนุษย์ได้รับการฝึกฝนอบรมตน ให้ประเสริฐยิ่งขึ้นการสร้างปัญญาตามหลักของพระพุทธศาสนาให้ผลถึงซึ่งประโยชน์ 3 ประการเรียกว่า อุตละ หรือ อรรถ 3 หมายถึง ประโยชน์ ผลที่มุ่งหมาย จุดหมาย หรือความหมาย(พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543 : 131) ในพระพุทธศาสนามี 3 ประการ ดังนี้ (ที.ม. (ไทย)/10/ 319/247)

1. ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ที่ได้รับในปัจจุบัน)กระบวนการสร้างปัญญาตามหลักของไตรสิกขา มีอริศีลสิกขา อริจิตตสิกขา อริปัญญาสิกขาพอประมาณ แต่ศีลต้องบริบูรณ์ ส่งผลให้ได้

ประโยชน์ในปัจจุบันชาตินี้เรียกว่า ทิฏฐธัมมิกัตถะหมายถึง ประโยชน์ปัจจุบัน ประโยชน์ในโลกนี้ ประโยชน์ขั้นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543 : 131)

2. สัมปรายิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ที่จะได้รับในอนาคต) กระบวนการสร้างปัญญาตามหลักไตรสิกขา มีอริจิตสิกขา มีอริศีลสิกขา อริจิตสิกขาอริปัญญาสิกขาพอประมาณ ส่งผลให้ผู้ศึกษาเรียนรู้ได้ถึงประโยชน์ในปัจจุบันและอนาคต เป็นคุณธรรมที่นอกจากทำให้ชีวิตปัจจุบันมีสุขแล้วยังเป็นหลักประกันให้ได้รับทั้งมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติส่งผลถึงพระอริยบุคคลชั้นอนาคามี และเป็นฐานให้เนื่องถึงนิพพานสมบัติ อันบุคคลจะพึงได้รับผลจากการสร้างปัญญาในปัจจุบันและในภพหน้า (อง.อรรถก. (ไทย)/23/ 55/ 347-348)

3. ปรมัตถประโยชน์ (ประโยชน์สูงสุดคือนิพพาน) กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา อริปัญญาสิกขา หรือเรียกว่า ปัญญา ส่งผลให้ผู้เรียนรู้ได้รับประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา เรียกว่า ปรมัตถะ อันเป็นประโยชน์สูงสุด คือพระนิพพาน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ม.ป.ป. : 103) เป็นการดับกิเลสได้อย่างเด็ดขาด ไม่มีการเกิด การแก่ การเจ็บ และการตายอีกเป็นบรมสุขไม่มีความทุกข์เจือปน ผู้ที่จะสามารถรู้ถึงประโยชน์สูงสุดนี้จะต้องประกอบด้วย ศีลสมาธิ ปัญญาที่บริบูรณ์

กระบวนการเรียนรู้ให้ได้รับประโยชน์สูงสุดนี้ สิ่งที่ต้องปฏิบัติ คือ ต้องบำเพ็ญศีลสมาธิปัญญาให้บริบูรณ์ ผู้ปฏิบัติได้ดังนี้แล้วจะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติตามได้รับผลสูงสุด คือ สามารถละสังโยชน์ได้ 10 อย่าง คือ ละสักกายทิฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส กามราคะ ปฏิฆะ รูปราคะอรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ และอวิชชาได้ เป็นพระอเสขะ ได้รับผลสูงสุด คือ เป็นพระอรหันต์ ดังนั้นธรรมทั้ง 4 ประการในเบื้องต้น อันเป็นองค์ประกอบของมรรคทั้ง 8 บริบูรณ์ ผู้ที่ประพฤติและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจะได้รับประโยชน์สูงสุด คือ สำเร็จเป็นพระอรหันต์เข้าสู่พระนิพพานเป็นอันดับกิเลสและกองทุกข์ทั้งปวง จัดเป็นโลกุตระธรรม

3. สรุป

กระบวนการสร้างปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาทให้ความสำคัญกับศรัทธาในฐานะองค์ธรรมที่นำเข้าสู่กระบวนการสร้างปัญญา เพราะเมื่อมีศรัทธาแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการนำตนเองเข้าสู่กระบวนการสร้างปัญญา ศรัทธาจะต้องประกอบด้วยปัญญาจนกลายเป็นสัมมาทิฏฐิที่มีคุณภาพซึ่งเกิดได้ด้วยปัจจัย 2 ประการ คือ (1) ปัจจัยภายนอก (ปรโตโฆสะ) ที่มุ่งหมายไปที่กัลยาณมิตร เป็นแหล่งความรู้ที่ดั่งยามถ่ายทอด สั่งสอน อบรม ชี้แนะแนวทางที่ดั่งยามเพื่อนำไปประกอบการคิดวิเคราะห์ (2) ปัจจัยภายใน (โยนิโสมนสิการ) เมื่อบุคคลได้รับข้อมูลจากกัลยาณมิตรแล้วก็สามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาประกอบการคิดวิเคราะห์ พิจารณาเมื่อบุคคลมีโยนิโสมนสิการ สัมมาทิฏฐิ จะเกิดขึ้นตามมา และองค์ธรรมต่างๆ ในกระบวนการสร้างปัญญา ก็จะเกิดขึ้นตามมาเป็นลำดับเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง เพื่อเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้กระบวนการสร้างปัญญาตามหลักไตรสิกขาเกิดความสมบูรณ์ จน

บรรลุดมมุ่งหมายของกระบวนการสร้างปัญญา คือ ปัญญาที่รู้เท่าทันสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริง (องค์ธรรมที่มีความสัมพันธ์ให้กระบวนการสร้างปัญญาเกิดความสมบูรณ์ขึ้น ได้แก่ ปัญญาอุทมิธรรม 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 วิสุทธิ 7)

พระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้สูงสุดที่ปัญญา กล่าวคือ ปัญญาที่รู้เท่าทันสิ่งทั้งปวงตามธรรมชาติ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องเรียนรู้ที่จะฝึกฝนควบคุมระมัดระวังตนให้รู้เท่าทันเมื่อตาเห็นรูป จมูกได้กลิ่น หูได้ยินเสียง ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัส ใจรับรู้อารมณ์ ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองภายในขอบเขตของสิ่งที่ได้เรียนรู้ทุกๆ สามารถที่จะดำเนินชีวิตให้ถูกต้องดีงาม แก่ปัญหาในชีวิตและดับทุกข์ได้ นอกจากนี้พระพุทธศาสนายังให้ความสำคัญสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสู่การปฏิบัติที่สัมพันธ์ต่อเนื่องบนหลักความจริงหรืออริยสัจ คือ ความจริงเรื่องทุกข์ ความจริงเรื่องเหตุเกิดแห่งทุกข์ ความจริงเรื่องการดับทุกข์ และความจริงเรื่องทางปฏิบัติให้ถึงทางดับทุกข์ ทุกข์หรือปัญหาของชีวิตเกิดจาก กิเลส ตัณหา การดับกิเลสและตัณหาสามารถดับได้ด้วยการศึกษาและสติจะเกิดขึ้นได้ด้วยการฝึกอบรมตนตามหลักไตรสิกขา

กระบวนการสร้างปัญญาตามหลักไตรสิกขา เป็นกระบวนการที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ เป็นกระบวนการสร้างปัญญาที่พัฒนาใน 4 ด้าน ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา ปัญญาภาวนา โดยเริ่มต้นที่การฝึกให้เกิดสมาธิภาวนา คือการเห็นชอบ เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ดีงาม ถูกต้องแล้ว ก็ฝึกปฏิบัติไปในหนทางที่ถูกต้องนั้นด้วยหลักอริยมรรคมีองค์ 8 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เป็นข้อปฏิบัติสำหรับการฝึกอบรม กาย วาจา จิตใจ ปัญญา ให้เจริญงอกงามกระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา หรือกระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขานอกจากจะพัฒนาบุคคลให้มีการดำเนินชีวิตที่ดีงามแล้ว ยังนำบุคคลไปสู่จุดมุ่งหมายที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตตามสภาวะ หรือความพร้อมของแต่ละบุคคล ดังนี้ (1) ฝึกปฏิบัติให้มีกตประโยชน์ (2) สัมปรายิกัตถประโยชน์ (3) ปรมาตถประโยชน์ ผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้ของหลักไตรสิกขา คือ ผู้มีสติ มีศีล สมาธิ ปัญญา รู้เท่าทันความจริงของชีวิต จึงจะพบกับความเป็นอริยบุคคลชั้นอเสขะ บรรลุถึงพระอรหันต์สามารถกำจัดสังโยชน์ได้ทั้งหมด 10 ประการ ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิดอีก

กระบวนการสร้างปัญญาตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการเรียนรู้ที่บุคคลทั้งหลายต้องมีการพัฒนาฝึกฝนอบรมตนเองทั้ง 3 ด้าน ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ ด้านปัญญา ฝึกให้มีพฤติกรรมที่ร่วมสร้างเสริมสังคมดีงาม ให้มีสภาพเกื้อกูลแก่คุณภาพชีวิต มีการพัฒนาด้านระเบียบวินัย มีกาย วาจา และอาชีพที่สุจริต ทำการฝึกฝนอบรมตนให้มีการพัฒนาด้านจิตใจให้ประณีตโดยการมีความเพียร มีสติ และสมาธิที่มั่นคง ส่วนการฝึกฝนด้านการพัฒนาปัญญาโดยอาศัยปัจจัยทางสังคม และปัจจัยอันเป็นภายในของบุคคลมาหล่อเลี้ยงให้มีศรัทธานำไปสู่การมีปัญญา อบรมปัญญาตามหลักไตรสิกขา และมรรคทั้ง 8 เพื่อความรู้แจ้งในสรรพสิ่งทั้งปวงจนถึงความหลุดพ้นจิตเป็นอิสระ สามารถป้องกันตนเองจากกิเลส ตัณหาได้

4. เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (ม.ป.ป.). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- _____. (2543). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2544). **พุทธธรรม (ฉบับเดิม)**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงแก้ว.
- _____. (2545). **ชีวิตที่สมบูรณ์ และการศึกษาฉบับง่าย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมมิก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต). (2551). **พัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา.
- พระพุทธโฆษาจารย์. (2546). **คัมภีร์วิสุทธิมรรค แปลและเรียบเรียงโดยสมเด็จพระพุทธาจารย์ (อจ อสภมหาเถร) และคณะ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่บริษัท ประยูรวงศ์ พรินติ้ง จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก**. 2500. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2539). **สารานุกรมพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ธรรมาธิปไตย : การปกครองระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย

Dhammadhipateyya : Government under the Democratic Regime in Thailand

วินิจ ฝาเจริญ¹

Winit Pharcharuen¹

Email : winit.phacharuen@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ใช้กรอบคิดเกี่ยวกับคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อสะท้อนให้เห็นการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยด้วยหลักธรรมาธิปไตยในพระพุทธศาสนา เป็นการยึดถือหลักการ กฎเกณฑ์ ความถูกต้อง ความดีงาม ความมีเหตุผล และเป็นประโยชน์สุขเพื่อส่วนร่วม เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ โดยไม่คำนึงถึงอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวหรือกระแสสังคม ย่อมก่อให้เกิดผลที่ถูกต้องดีงามต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย บทความนี้ได้ตั้งท้าวหาญว่าหากผู้ปกครองหรือผู้ถูกปกครองนำธรรมาธิปไตยไปปฏิบัติแล้วจะก่อให้เกิดเป็นระบอบการปกครองที่เรียกว่าระบอบธรรมาธิปไตยขึ้นได้ในสังคมไทยอย่างแน่นอน

คำสำคัญ : ธรรมาธิปไตย; พระพุทธศาสนา; ประชาธิปไตย

¹อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

¹Bachelor of Political Science School of Administrative Studies Maejo University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 6 เมษายน 2563; แก้ไขบทความ: 29 พฤษภาคม 2563; ตอรับการตีพิมพ์: 10 มิถุนายน 2563

Received: April 6, 2020; Revised: May 29, 2020; Accepted: June 10, 2020

ABSTRACT

This article uses the framework of Buddhist teachings to reflect democratic politics with the principles of Buddhist sovereignty. Is to adhere to the principles, rules, correctness, virtue, reason, and benefit for the benefit Is a criterion for making decisions Regardless of personal emotions or social trends Inevitably leads to pretty good results for democratic governance This article concludes that if a parent or guardian has taken the right to practice Dharma, then it will create a regime that is known as the sovereignty in Thailand.

Keywords : Dhammadhipateyya; Buddhism; Democracy

1. บทนำ

นับตั้งแต่มีการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาสู่ระบอบประชาธิปไตยมาตลอดระยะเวลา 87 ปี ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญทั้งหมด 20 ฉบับ เกิดการปฏิวัติและรัฐประหารขึ้นถึง 13 ครั้ง และพบเจอปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาซื้อสิทธิ์ขายเสียง ปัญหาผู้นำใช้บทบาทหน้าที่เอื้อผลประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง สร้างผลเสียหายอย่างมหาศาลแก่หน่วยงานของรัฐ ประเทศชาติและประชาชนเป็นอย่างมาก และปัญหาเหล่านั้นสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของการพัฒนาการทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยแบบล้มลุกคลุกคลานมาตลอด (วันชัย ศรีนวลนัต, 2557 : 1-17)

ธรรมาธิปไตยซึ่งเป็นหลักธรรมที่สำคัญประการหนึ่งในพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมคำสอนที่มีความสำคัญในการบริหารบ้านเมืองที่จะช่วยให้ทุกกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือผู้ปกครอง ผู้อยู่ใต้ปกครองให้ยึดคุณธรรมและศีลธรรม โดยมุ่งหวังให้ทุกฝ่ายใช้อำนาจทางการเมืองอย่างเหมาะสมถูกต้อง ยุติธรรม และตระหนักถึงประโยชน์สุขส่วนรวมของประชาชนเป็นสำคัญ

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงสะท้อนให้เห็นถึงการปกครองประเทศที่ไม่สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ตามครรลองประชาธิปไตย บทความนี้ผู้เขียนจึงมุ่งนำเสนอถึงแนวคิดธรรมาธิปไตยที่เป็นฐานคิดมาจากหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาในการนำมาปรับใช้ในฐานะของเครื่องมือพัฒนาประชาธิปไตยอันก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนในชาติ ทั้งนี้ ผู้เขียนมีความหวังว่าบทความนี้อาจเป็นหนึ่งช่องทางที่สามารถจุดประกายผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองสามารถนำธรรมาธิปไตยไปประพฤติปฏิบัติในสังคมไทยอย่างมีความยั่งยืนต่อไป

2. ธรรมาธิปไตย : ความหมายและความสำคัญ

คำว่า “ธรรมาธิปไตย” หรือ “ธัมมาธิปไตย” มีผู้รู้และนักวิชาการให้นิยามความหมายคำจำกัดความไว้ทั้งเหมือนกันและแตกต่างกันดังนี้ ธรรมาธิปไตยตามราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 15) ธรรมาธิปไตย อ่านว่า ทำ-มา-ติ-ปะ-ไต หมายถึง การถือธรรมเป็นใหญ่ การถือความถูกต้องเป็นหลัก หรือหมายความว่า การถือธรรมเป็นใหญ่ เป็นหลักในการบริหารจัดการ ซึ่งมาจากศัพท์ว่า ธรรม + อธิปไตย ความหมายในที่นี้ คือแนวคิดใช้ธรรมะเป็นสำคัญไม่ว่าจะเป็นระบอบหรือตัวผู้บริหารก็จำเป็นต้องมีธรรมนำการบริหารจัดการทั้งสิ้น สำหรับพระโพธิญาณเถระ (2540 : 157) ได้อธิบายธรรมาธิปไตยไว้ว่า หลักการที่ยึดถือความถูกต้อง ความดีงาม มีเหตุมีผลในทางปฏิบัติ และเป็นไปด้วยความเอื้อต่อการปกครองหมู่คณะ โดยยึดมั่นในพระธรรมวินัยเป็นหลัก ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน และเคารพต่อกติกา ระเบียบวิธีปฏิบัติของครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ และพระศรีญาณโสภณ (2553 : 22) ได้อธิบายถึงธรรมาธิปไตยไว้ว่าความถูกต้อง ความดีงามของระบบการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นไปตามความสมดุลของธรรมชาติ สมดุลระหว่างความเก่งและความดี เป็นสิ่งของที่จริงแท้แน่นอนที่นำไปสู่การดำเนินการในแง่ของการบริหาร การปกครอง โดยมีธรรมะ ความถูกต้องเป็นตัวกำกับ สำหรับแนวคิดของ Sakorn Wattana(2018 : 60) ได้อธิบายธรรมาธิปไตยหมายถึงการยึดถือหลักการเหตุผล หลักความจริง หลักความถูกต้อง ความเป็นธรรมในการบริหารจัดการต่างๆ จะทำอะไรก็ยึดหลักธรรมเป็นหลัก ละเว้นการยึดถือตนและกระแสนิยมส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกธรรมไม่เป็นธรรม และธรรมาธิปไตย (2547 : 82) ได้กล่าวถึงธรรมาธิปไตยบุคคลต้องถือธรรมเป็นใหญ่ ยึดถือความจริง ถือหลักการ ตลอดจนกฎเกณฑ์กติกาเป็นใหญ่ เป็นมาตรฐานหรือเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเรียกสั้นๆ ว่า “หลักการ” หรือ “ธรรม” ซึ่งมี 2 ระดับ คือ 1) หลักการคือตัวความจริง ความถูกต้องดีงาม ความเป็นเหตุผลในสิ่งทั้งหลายที่เป็นความจริงอยู่โดยธรรมดาในธรรมชาติ และ 2) หลักการที่มนุษย์บัญญัติวางขึ้นโดยใช้ปัญญาพิจารณาถึงความจริงความถูกต้องดีงามในข้อ 1 แล้วยกขึ้นมาตั้งเป็นข้อกำหนดในสังคม ให้ทุกคนยึดถือปฏิบัติตาม เช่น วางเป็นกฎเกณฑ์ กติกา หรือกฎหมาย ดังนั้น ถ้าบุคคลใดยึดถือธรรม คือ หลักการตามความหมาย 2 อย่างข้างต้นนั้นเป็นใหญ่ คือเป็นมาตรฐานหรือเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ บุคคลผู้นั้นก็เป็นธรรมาธิปไตย ถ้าสังคมใดมีบุคคลที่เป็นธรรมาธิปไตยเข้ามาปฏิบัติกิจการต่างๆ ในสังคม โดยใช้ระบบประชาธิปไตยที่จัดตั้งไว้เป็นสื่อและเป็นเครื่องมือดำเนินการสังคมนั้นก็จะสังคมประชาธิปไตยที่ดี ผู้เขียนสามารถสรุปได้ว่าธรรมาธิปไตย หมายถึง กระบวนการในการตัดสินใจถูกต้องชอบธรรม การบริหารจัดการแบบเป็นธรรม การปกครองแบบเป็นธรรม เทียงธรรม สำหรับผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ในการปกครองที่มีคุณธรรมในจิตใจเป็นคนยึดถือเอาความถูกต้องเที่ยงธรรมเป็นใหญ่ในการปกครองนั่นเอง

3. หลักการสำคัญของธรรมาธิปไตย

เนื้อหาสาระของธรรมาธิปไตยได้รับอิทธิพลจากหลักคำสอนของพุทธศาสนากล่าวคือ อำนาจในการปกครอง รูปแบบการปกครอง จริยธรรมการปกครอง หลักธรรมสำหรับนักปกครองตามหลักพุทธปรัชญา ผู้ปกครองต้องมีคุณธรรมในการปกครองตามแบบธรรมาธิปไตยเช่น การปกครองด้วยความถูกต้อง ความจริง มีศีลธรรม มีความยุติธรรมอำนวยผลประโยชน์และความสงบสุขแก่ผู้อยู่ใต้การปกครอง นอกจากนี้ในพระพุทธานุศาสนามีระบบการปกครองแบบสามัคคีธรรมดังจะเห็นได้ในรัฐวัชชีของพวกลิจฉลี ซึ่งเป็นระบอบการปกครองที่นำไปปรับใช้ได้ทั้งทางโลกและทางธรรม รูปแบบการปกครองจะดีหรือจะตกต่ำต้องขึ้นอยู่กับผู้ปกครอง ซึ่งตั้งอยู่ในธรรม คือ ปกครองอย่างถูกต้อง ดิงาม ยุติธรรม ปรัชญาการปกครองต้องประกอบด้วยรูปแบบที่ดี เหมือนปรัชญาการปกครองของพระพุทธเจ้านำหลักพระธรรมวินัยมาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งทำให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปได้อย่างเหมาะสม (พระมหาอุบล ดวงเนตร (จิรธมโม), 2551 : 184-195) จากที่กล่าวมาเป็นข้างต้นนั้นแก่นกลางหรือหลักการสำคัญของธรรมาธิปไตยก็คือ การยึดถือธรรมเป็นใหญ่ มีธรรมเป็นพลังผลักดันหรือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการทำ ความดี กล่าวคือหัวใจหลักของธรรมาธิปไตยในพระพุทธานุศาสนาคือ “ธรรม” ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นสิ่งที่จูงใจที่นำบุคคลไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดิงามเรียกว่า (กุศลกรรมบถ) และเป้าหมายของการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดิงามนั้นก็คือการยกระดับจิตใจของบุคคลให้สูงขึ้นตามลำดับเรียกว่า (โลกุตระธรรม)

4. ธรรมาธิปไตย : รูปแบบหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในพระพุทธานุศาสนา

พระพุทธานุศาสนามีหลักคำสอนให้พุทธศาสนิกชนดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันโดยถือธรรมเป็นหลักปฏิบัติบนพื้นฐานความถูกต้องตามหลักเหตุผล ไม่สอนให้ถือตนเองเป็นใหญ่ ซึ่งในพระไตรปิฎกเรียกหลักการนี้ว่า “ธรรมาธิปไตย” ดังพระพุทธเจ้าทรงตรัสเอาไว้เพื่อให้เป็นกรอบในการพิจารณาว่าเมื่อบุคคลเข้ามาบริหารงานแล้วมีทัศนะเกี่ยวกับอำนาจหรือธิปไตยไว้ 3 ลักษณะ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2544 : 15) คือ

1. อัตตาธิปไตย ถือตนเป็นใหญ่ คือถือเอาตนเองฐานะศักดิ์ศรีเกียรติภูมิของตนเป็นใหญ่กระทำตามความการปรารถนาตน และสิ่งที่เนื่องด้วยตนเป็นประมาณในฝ่ายกุศลได้แก่ เว้นชั่ว ทำดี ด้วยความเคารพตน ในทางการเมืองถือเป็นแนวคิดที่บุคคลใช้อำนาจโดยยึดความคิดของตนเองเป็นใหญ่ โดยไม่คำนึงถึงเสียงส่วนมาก มีแนวทางเป็นเหมือนระบอบเผด็จการ

2. โลกาธิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่ คือ ถือความนิยมของชาวโลกเป็นใหญ่หวั่นไหวไปตามเสียงนินทา และสรรเสริญกระทำด้วยปรารถนาจะเอาใจผู้้นั้นหาความนิยม หรือหวั่นกลัวเสียง กล่าวว่าเป็นประมาณในฝ่ายกุศล ได้แก่ เว้นชั่ว ทำดีด้วย เคารพเสียงหมู่มชน ในทางการเมืองเป็นแนวความคิดของ

บุคคลที่ใช้อำนาจโดยยึดความคิดของคนหมู่มากเป็นใหญ่ โดยใช้ที่ประชุมในการออกเสียงประชามติ มีแนวทางเป็นเหมือนระบอบประชาธิปไตย

3. ธรรมาธิปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่ คือ ถือหลักการความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผล เป็นใหญ่กระทำได้ด้วยการศึกษาตรวจสอบตามข้อเท็จจริงและความเห็นที่รับฟังอย่างกว้างขวางแจ้งชัด และพิจารณาอย่างดีที่สุดเต็มขีดแห่งสติปัญญามองเห็นได้ด้วยความรู้สุจริตใจเป็นไปโดยชอบธรรม และเพื่อความดีงามเป็นประมาณอย่างสามัญ ได้แก่ ทำการด้วยความเคารพ หลักการ กฎ ระเบียบ กติกา หลักการ ที่กล่าวมานี้ เป็นการรับผิดชอบต่อรัฐและประชาธิปไตยอย่างสำคัญ ในทางการเมืองนั้นเป็นแนวความคิดของบุคคลที่ใช้อำนาจโดยยึดหลักธรรมกล่าวคือใช้ธรรมนำการเมือง

อนึ่ง การปกครองนั้น ซึ่งถ้าหากนำลักษณะของอำนาจ 3 แบบนี้มาจัดแบ่งประเภทและระดับก็จะสามารถจำแนกรูปแบบการปกครองของรัฐได้เป็น 9 ประเภท คือ (สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, 2552 : 110-111)

1. อัตนาธิปไตยแบบอิตาธิปไตย: เป็นลักษณะการปกครองแบบเผด็จการที่ยึดประโยชน์ของผู้นำทรราชเป็นใหญ่และอาศัยความเห็นของผู้นำทรราชเป็นเกณฑ์วินิจฉัยตัดสินเรื่องราวต่างๆ ในบ้านเมือง

2. อัตนาธิปไตยแบบโลกาธิปไตย: เป็นลักษณะการปกครองแบบเผด็จการที่ยึดผลประโยชน์และความคิดของผู้นำหรือกลุ่มผู้นำเป็นใหญ่ แต่พยายามสื่อแสดงให้เห็นว่าทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนหมู่มาก และอาศัยการโฆษณาชวนเชื่อครองใจความรู้สึคนึกคิดของประชาชนจนเห็นดีเห็นงามกับผู้นำเผด็จการนั้น

3. อิตาธิปไตยแบบธรรมาธิปไตย: เป็นลักษณะการปกครองแบบเผด็จการที่ยึดผลประโยชน์และความคิดของผู้นำหรือกลุ่มผู้นำเป็นใหญ่ แต่ไปอ้างความเชื่อหรือหลักการทางศาสนา เพื่อสร้างความชอบธรรมแห่งอำนาจของผู้นำเผด็จการดังกล่าวเช่น ทำตัวเป็นผู้เคร่งทางศาสนา เป็นต้น

4. โลกาธิปไตยแบบอิตาธิปไตย: เป็นลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ผู้บริหารบ้านเมืองมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน อันทำให้ต้องยึดประโยชน์ของประชาชนที่ให้คุณให้โทษตนได้เป็นใหญ่ แต่ก็มีลักษณะเป็นเผด็จการรัฐสภาที่ผู้นำเพียงคนเดียวมีอำนาจเบ็ดเสร็จถึงแม้จะมีการเลือกตั้งก็มีเพียงพรรคการเมืองเดียวยึดที่กุมที่นั่งในสภาเกือบทั้งหมด

5. โลกาธิปไตยแบบโลกาธิปไตย: เป็นลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ยึดเสียงข้างมากของประชาชนเป็นใหญ่ และอำนาจทางการเมืองกระจายอยู่ในกลุ่มคนที่เป็นตัวแทนของประชาชนกลุ่มต่างๆ ในสังคม อันมีลักษณะแบบพหุนิยมที่ไม่มีใครกุมอำนาจได้เบ็ดเสร็จ

6. โลกาธิปไตยแบบธรรมาธิปไตย: เป็นลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ยึดประชาชนเป็นใหญ่ แต่ก็ยึดหลักนิติธรรมที่คำนึงถึงสิทธิของเสียงส่วนน้อยในสังคมอันพึงต้องปกป้องคุ้มครองตามหลักนิติธรรมและหลักเมตตาธรรมด้วย

7. ธรรมาธิปไตยแบบอิตตาธิปไตย: เป็นลักษณะการปกครองที่ยึดธรรมและความถูกต้องเพียงตรงในเหตุในผลของธรรมเป็นใหญ่ โดยผู้คนในสังคมยินยอมพร้อมใจมอบอำนาจให้กับผู้มีปัญญา อันประกอบด้วยคุณธรรมและความรู้ที่เหนือกว่าพวกตนเพื่อให้เป็นผู้ใช้อำนาจบริหารปกครองสังคมนั้นๆ ในลักษณะแบบเผด็จการโดยธรรมเช่น สังคมสงฆ์ในสมัยพุทธกาล ช่วงระยะแรก อำนาจการบริหารปกครองสังคมสงฆ์จะรวมศูนย์อยู่ที่พระพุทธเจ้าซึ่งเป็นศาสดาของพุทธศาสนา เป็นต้น

8. ธรรมาธิปไตยแบบโลกาธิปไตย: เป็นลักษณะการปกครองที่ยึดธรรมและความถูกต้องเพียงตรงในเหตุผลของธรรมเป็นใหญ่ แต่มีการกระจายอำนาจบริหารปกครองให้กับผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมที่มีปัญญา โดยยึดหลักนิติธรรมแทนตัวผู้นำที่มีคุณธรรม เพื่อการวินิจฉัยตัดสินเรื่องต่างๆ เช่น เมื่อสังคมสงฆ์ขยายตัวกว้างขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ถึงจุดๆ หนึ่งพระพุทธเจ้าก็ทรงสร้างระบบพระธรรมวินัยขึ้นมาและให้สังคมสงฆ์ยึดหลักพระธรรมวินัยซึ่งมีความเป็นสถาบันที่ยั่งยืนเหมือนเป็นตัวแทนของพระพุทธองค์ ตลอดจนทรงกระจายอำนาจให้สงฆ์ปกครองกันเองตามหลักธรรมวินัย โดยการตัดสินบางเรื่องให้ใช้มติเสียงข้างมากของสงฆ์เป็นเกณฑ์วินิจฉัยบางเรื่องให้ใช้มติเอกฉันท์ของสงฆ์เป็นเกณฑ์ตัดสิน และถ้าภิกษุสงฆ์รูปใดประพฤติตัวเหมาะสมตามพระธรรมวินัยก็อาจอุทธรณ์โทษระงับสิทธิ์ชั่วคราวในการเข้าร่วมพิจารณาและลงมติในเรื่องต่างๆ ของสงฆ์ เป็นต้น

9. ธรรมาธิปไตยแบบธรรมาธิปไตย: เป็นลักษณะการปกครองที่ยึดธรรมและความถูกต้องเพียงตรงในเหตุในผลของธรรมเป็นใหญ่ โดยเมื่อผู้คนในสังคมนั้นๆ เข้าถึงธรรมและเข้าถึงความพอเพียงจนไม่เกิดการแย่งชิงเบียดเบียนกันเพราะความต้องการส่วนเกิดจากความพอเพียงขั้นพื้นฐานของชีวิตสังคมดังกล่าวก็จะหวนคืนกลับสู่ภาวะดั้งเดิมตามธรรมชาติของสังคมในอุดมคติที่หมดความจำเป็นต้องอาศัย “อำนาจ” ที่เป็นทางการของสังคมมาช่วยครอบคลุมจัดระเบียบสังคมนั้นๆ อีก จนนำไปสู่การบริหารปกครองที่ดี

5. ธรรมาธิปไตยกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย: ปัญหาและผลกระทบ

ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ซึ่งก็ล่วงเลยมากกว่า 87 ปีแล้ว แต่ยังมีข้อถกเถียงกันอยู่เสมอว่าประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงแล้วหรือยัง เพราะหากศึกษาจากประวัติศาสตร์การเมืองของไทยตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมามีข้อเท็จจริงว่า มีการรัฐประหารล้มล้างรัฐบาลบ่อยครั้งมาก มีการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแล้วซ้ำแล้วซ้ำเล่า สิ่งที่เป็นปัญหาหนักที่สุดในระบอบประชาธิปไตยของไทยก็คือ การเลือกตั้งที่ไม่สุจริต ไม่โปร่งใส มีการใช้อำนาจสั่งการมาเป็นตัวกำหนด ทำให้ระบอบการปกครองแบบ

ประชาธิปไตยของไทยยังไม่มีคุณสมบัติดังที่ควรจะเป็นแต่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยแบบมือใครยาวสาวได้สาวเอา (สุรพล ยะพรหม, 2548 : ออนไลน์)

ปัญหาการเมืองไทยมีรากฐานมาจากการที่นักการเมืองขาดศีลธรรมและไม่มีสำนึกในหน้าที่ของตนที่จะต้องดูแลช่วยเหลือประชาชน หน้าที่ที่จะต้องมีส่วนผลักดันในการสร้างสรรค์สังคมที่สงบสุข แต่มักจะใช้หน้าที่ของตนเองในการแสวงหาผลประโยชน์ หากนักการเมืองไม่สำนึกในหน้าที่และไม่ยึดถือหลักศีลธรรมแล้ว นอกจากจะไม่ช่วยให้สังคมสงบสุขแล้วยังจะเป็นเหตุแห่งความขัดแย้งในสังคมและการเมืองอีกด้วย เพราะนักการเมืองมักจะประพฤติปฏิบัติกันในลักษณะที่ยึดถือ “ตัวกูของกู” จึงกลายเป็นคนที่มีจิตใจคับแคบไม่นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม คิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตนและพรรคพวก นักการเมืองจึงต้องยึดถือหลักสามัคคีธรรม(กวีวงศ์, 2550 : 241 อ้างถึงใน พิสิษฐ์ เจิดกนก, 2559 : 162) ผู้นำและนักการเมืองไทยในหลายทศวรรษที่ผ่านมายอมสะท้อนให้เห็นปัญหาการเมืองไทยด้วยคำอธิบายของพุทธทาสภิกขุได้กล่าวว่า เพราะนักการเมืองไทยยังคงใช้การเมืองเพื่อต่อสู้แย่งชิงอำนาจ เพื่อทำลายผู้อื่น และทำทุกวิถีทางเพื่อการบริหารและปกครองตามกิเลสแห่งตนอันนำไปสู่การสร้างระบอบการเมืองที่ผิดพลาด ไม่สนใจศีลธรรม การเมืองที่ขาดศีลธรรมย่อมไม่ซื่อสัตย์ ไม่มีความเป็นธรรม ไม่ให้ความยุติธรรมเป็นการเมืองแบบตัวใครตัวมัน หรือถืออำนาจเป็นใหญ่ ถือเงินเป็นใหญ่ แต่ไม่ใช่ถือธรรมเป็นใหญ่ เพราะไม่สามารถละวางตัวกู-ของกูได้ (กวีวงศ์, 2550 : 442-442) ดังนั้น การจะสร้างสรรค์การเมืองไทยให้ดีขึ้นได้ตามแนวคิดของพุทธทาสภิกขุคือ ความพยายามนำศีลธรรมกลับมาให้ได้ ถ้าไม่มีศีลธรรมหรือยึดถือธรรมเป็นใหญ่แล้วการเมืองและสังคมก็จะห่างไกลจากสิ่งที่ดีกว่าสันติภาพและจะไม่สามารถเข้าถึงสังคมที่ปกติสุขได้

ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนใช้แนวคิดทางพุทธศาสนามาเป็นกรอบในการอธิบายเพื่อสะท้อนถึงปรากฏการณ์ของปัญหาและผลกระทบของสังคมไทย ซึ่งแนวคิดทางการเมืองการปกครองในพระพุทธศาสนาที่กล่าวไว้ข้างต้น สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้ว่ามีอยู่ 2 ระบบ ที่ทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อระบอบประชาธิปไตยของไทย คือ

1. ระบอบอัตตาธิปไตย หรือเผด็จการแนวคิดที่ยึดตัวเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่สนใจที่จะฟังเสียงทัดทานจากคนอื่น หรือคนหมู่มากในสังคมอาศัยความได้เปรียบในด้านใดด้านหนึ่งแล้ว ตีแผ่ ไม่ยอมคนอื่นจนนำไปสู่ความวุ่นวาย ดังนั้น ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เห็นอยู่ในปัจจุบันจะอยู่ในประเด็นนี้เป็นสำคัญ เพราะต่างฝ่ายต่างยึดความเห็นของตน แล้วพยายามหาแนวร่วมที่มีแนวคิดเหมือนกันหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันออกมาสนับสนุน เพื่อสร้างความชอบธรรมแห่งความขัดแย้ง จนมองเห็นว่า ความคิด การกระทำของคนอื่นผิดไปหมด

2. ระบอบโลกาธิปไตย หรือประชาธิปไตยที่ชาดธัมมาธิปไตย แม้ว่าหลักการของประชาธิปไตยจะยึดเสียงส่วนใหญ่เป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นเรื่องของการปกครองโดยประชาชน และเป็นการปกครองเพื่อประชาชน เป็นการตอกย้ำให้เห็นว่า การปกครองในระบบนี้ต้องเคารพเสียงข้างมาก แต่ต้องไม่ละเลยและเคารพสิทธิของคนส่วนน้อยด้วย และระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยก็ยิ่งก่อให้เกิดปัญหาได้เช่นกัน ถ้าการเมืองในระบอบนี้ออกมาในลักษณะพวกมากลากไป ซึ่งเป็นเสียงข้างมากที่ขาดธรรมสามารถสรุปได้ว่าโลกาธิปไตยที่ชาดธัมมาธิปไตยจึงยังมีข้อผิดพลาดได้ โดยพยายามอ้างเสียงคนส่วนใหญ่ที่สนับสนุนความคิดเห็นของตนเป็นฐานสร้างความชอบธรรม เพื่อยืนยันความจริงประเด็นนี้ ผู้เขียนขอแนะนำแนวคิดทางการเมืองการปกครองตามท่าน พุทธทาสภิกขุ (2523 : 419) ที่กล่าวไว้อย่างน่าคิดว่า “ประชาธิปไตยดูที่เจตนาที่ดีอยู่ แต่พอเข้าใจผิดก็กลายเป็นอันตราย ทำให้คนเป็นคนบ้าเสรีภาพ บ้าอิสรภาพ จนประชาธิปไตยนั้นตามใจตัวเอง ตามใจกิเลสของตัวเอง ไม่ใช่ตามกฎเกณฑ์ของความถูกต้องที่จะต้องรับรองร่วมกันทุกคน”

จากแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยของพุทธทาสภิกขุข้างต้นนั้นช่วยให้เราเห็นความจริงประการหนึ่ง คือ ประชาธิปไตยที่ขาดธรรมย่อมก่อให้เกิดปัญหาตามมา ดังนั้นการใช้เสียงของคนส่วนใหญ่จึงยังไม่ใช่วิธีสรุปของความชอบธรรม เพราะยังข้อที่ต้องพิจารณากันต่อไป ที่สำคัญก็คือระบอบประชาธิปไตยจะสมบูรณ์ไม่ได้เลย ถ้าหากประชาชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยที่มีธัมมาธิปไตยเป็นหลักค้ำจุน ดังนั้น สิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยจึงอยู่ที่การทำให้คนในประเทศมีความรู้ ความเข้าใจ ดังข้อคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543 : 3 อ้างถึงใน ธีรโชติ เกิดแก้ว, 2551 : 52) ที่ว่า “ถ้าประชาชนมีคุณภาพดี ประชาธิปไตยก็มีคุณภาพดีด้วย ถ้าประชาชนมีคุณภาพต่ำ คุณภาพของประชาธิปไตยก็จะเป็นประชาธิปไตยอย่างเลวด้วย เพราะว่าคุณภาพของประชาธิปไตยขึ้นต่อคุณภาพของประชาชน แล้วคุณภาพของประชาชนก็ขึ้นอยู่กับการศึกษา”

จากที่กล่าวข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าปัญหาย่อมส่งผลกระทบต่อที่นำไปสู่ความหายนะที่ส่งผลเสียหายให้แก่ประเทศในหลายๆ ด้าน ซึ่งอาจกล่าวได้ดังต่อไปนี้

1. ชีวิต เหตุการณ์นองเลือดหลายครั้งที่เกิดจากความขัดแย้งทางการเมืองที่ผ่านมา เช่น อดุมการณ์ทางการเมืองระหว่างรัฐบาลกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่ต่อสู้กันเป็นเวลาหลายปี การต่อสู้ระหว่าง นิสิต นักศึกษา และประชาชนกับทหาร โดยการนำของคณะผู้ปฏิวัติ เช่น พฤษภาทมิฬ เป็นต้น ได้ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบด้านนี้ที่มาจากความขัดแย้งได้เป็นอย่างดี จัดเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงที่มีอาจประเมินค่าเป็นจำนวนทางวัตถุได้

2. จิตวิญญาณ ความขัดแย้งทางการเมืองยังส่งผลให้คนเครียด วิตกกังวล เบื่อหน่าย เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนไม่ให้ความร่วมมือกับระบอบการเมืองการปกครองเท่าที่ควร

3. เศรษฐกิจ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับประเทศต้องชะงักลง นักลงทุนต่างชาติต่างพากันไม่มั่นใจและชะลอการลงทุนในด้านต่างๆ เนื่องจากไม่มั่นใจในเสถียรภาพของรัฐหรือเศรษฐกิจของไทย ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจของชาติโดยรวม

4. ประเทศ รวมถึงคนในประเทศถูกมองในแง่ลบว่าคนไทยไม่มีความสามัคคี ที่สำคัญเหตุการณ์ดังกล่าวไม่เป็นที่ยอมรับของอารยะประเทศ เห็นได้จากการเข้ายึดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 หลายประเทศได้แสดงความเป็นห่วงใยสถานการณ์ทางการเมืองของไทย และขอให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติคืนอำนาจให้แก่ประชาชนโดยเร็ว ฯลฯ

6. สรุป

หลักการของธรรมาธิปไตยเหมาะสมสำหรับเป็นนักปกครอง นักการเมือง นักบริหาร ต้องถือธรรมเป็นเรื่องสำคัญ ก่อนจะปฏิบัติต้องคำนึงถึงหลักการ กฎกติกา กฎหมาย ความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผล และประโยชน์สุขที่แท้เป็นแก่นแท้และเป็นมาตรฐานเมื่อยึดถือธรรมเป็นใหญ่ก็จะไม่เอนเอียงไปข้างไหน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่เห็นแก่พรรคพวก ไม่เห็นแก่คะแนนนิยม และมีความชัดเจนในการทำงาน ซึ่งโดยที่สุดแล้วธรรมาธิปไตยเท่านั้นจะเป็นแก่นจริยธรรมของระบอบการปกครองที่สมบูรณ์แบบและเกิดสันติภาพในสังคมไทย

ผู้เขียนได้มีข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยในบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าในสังคมไทยโดยมีหลักธรรมาธิปไตยในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ยึดถือคุณธรรม นักการเมืองมีศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรมในการใช้อำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากประชาชน มุ่งทำหน้าที่พัฒนาประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เพราะในกระบวนการเข้าสู่อำนาจโดยเฉพาะการเลือกตั้งควรจะต้องดำเนินไปโดยการแข่งขันที่เป็นธรรม ไม่มีการทุจริตในการเลือกตั้ง ประชาชนเองก็เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรม ไม่ขายสิทธิขายเสียง และเมื่อประชาชนที่เป็นคนดีเลือกตั้งนักการเมืองที่ดีเข้าสู่สภา พวกเราก็จะทำงานให้หน้าที่บริหารและปกครองเพื่อประโยชน์ส่วนรวมสมกับที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน

7. เอกสารอ้างอิง

กวีวงศ์. (2550). **สรรณิพนธ์พุทธทาสว่าด้วยสมานฉันท์และสันติวิธี**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ สุขภาพใจ.

ธนาภณ สมหวัง. (2547). **ประชาธิปไตย: จากทุนนิยมเสรี สู่วิถีธรรมาธิปไตย**. หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันพุธที่ 22 ธันวาคม 2547. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2563. จาก <http://dspace.spu.ac.th/bitstream/123456789/3998/1/ประชาธิปไตย.htm>

- ธีรโชติ เกิดแก้ว. (2551). ธรรมาธิปไตย: ทางออกของวิกฤตการณ์แห่งความขัดแย้งของคนในชาติ. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์*. 3(6). 47-57.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *สลายความขัดแย้ง: นิติศาสตร์ – รัฐศาสตร์ – เศรษฐศาสตร์ แนวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก.
- _____. (2543). *กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนไปสู่ประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2544). *ธรรมนุญชีวิต*. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระโพธิญาณเถระ. (2540). *กุญแจอภาวนา*. กรุงเทพมหานคร : สยาม.
- พระมหาอุบล ดวงเนตร (จิระธมฺโม). (2551). *การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการปกครองในพุทธปรัชญาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีญาณโสภณ (ปิยโสภณ), พระมิตซูโอะ คเวสโก และพระไพศาล วิสาโล. (2553). *รวมกันเราสุข*. กรุงเทพมหานคร : พานบุญมา.
- พิสิษฐ์ เจิดกนก. (2559). *แนวทางการพัฒนาการเมืองไทยภายใต้หลักการธรรมาธิปไตย*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต(การเมือง). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พุทธทาสภิกขุ. (2523). *ธรรมะกับการเมือง*. กรุงเทพมหานคร : การพิมพ์พระนคร.
- _____. (2523). *เมื่อธรรมครองโลก*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- วันชัย ศรีนวลนัด. (2557). *ระบอบประชาธิปไตยกับผลกระทบจากการคอร์รัปชัน*. สืบค้นเมื่อ 26 มีนาคม 2563. จาก http://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=1334
- สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (2552). *ทางออกวิกฤติความขัดแย้งแตกแยกในระบบสังคมการเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร : ดินน้ำฟ้า.
- สุรพล ยะพรหม. (2548). *ความคิดทางการเมือง : ประชาธิปไตยตามแนวคิดพระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต)*” สืบค้นเมื่อ 26 มีนาคม 2563. จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=266&articlegroup_id=79
- Sakom Wattana. (2018). Buddhism and Democracy in Thailand. *School of Administrative Studies Academic Journal*. 1(2). 53-59.

ความปกติใหม่(New Normal) กับแนวทางการจัดการศึกษาในประเทศไทย New Normal with Guidelines of Educational Management in Thailand

รัชณีบุรณ์ เนตรภักดี¹, คัมภีร์ภาพ คงสำรวย², อานันท์ กรมน้อย³,
เตือนใจ ผางคำ⁴

Radchaneeboon Neadpuckdee¹, Khamphiraphap Kongsumruay², Anan Krommoi³,
Tuenjai Phangkham⁴

Email : pimRadchaneee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาในประเทศไทยหลังจากวิกฤติ โควิด 19 ในปี 2563 นี้ ใช้การประมวลความรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิ บทความวิชาการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงแนวโน้มการจัดการศึกษาในประเทศไทยที่เกิดขึ้นหลังจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ระลอกแรกเริ่มคลี่คลายลง หลากๆ ภาคส่วนเริ่มพูดถึง “ความปกติใหม่” หรือ “New Normal” ที่จะตามมา ภาคการศึกษาเป็นอีกภาคส่วนหนึ่งที่เกิดการปรับตัว ความปกติใหม่และแนวโน้มการจัดการศึกษาในประเทศไทยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตและแนวทางป้องกันและแก้ไขเพื่อให้การจัดการศึกษาในประเทศไทยสามารถยืดหยุ่นและตั้งรับกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นซ้ำแต่การจัดการศึกษายังสามารถดำเนินไปได้ เมื่อเกิดสถานการณ์ขึ้นอีกครั้ง รวมถึงแนวทางการป้องกันที่อาจเกิดขึ้นใหม่ได้ในอนาคต

คำสำคัญ : 1. การศึกษาในประเทศไทย 2. ความปกติใหม่ 3. แนวทางการจัดการศึกษา 4. โควิด-19

^{1,2,3} มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

^{1,2,3} Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Thailand.

⁴ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

⁴ Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.

*ได้รับบทความ: 19 สิงหาคม 2563; แก้ไขบทความ: 4 พฤศจิกายน 2563; ตอรับ
การตีพิมพ์: 6 พฤศจิกายน 2563

Received: August 19, 2020; Revised: November 4, 2020; Accepted:
November 6, 2020

ABSTRACT

This article aims to present the guidelines for educational management in Thailand after Covid-19 crisis in 2020. use processing knowledge from experts, articles and relevant researches to understand the trends of educational management in Thailand after the first wave of COVID-19 spreading began to dissolve. Many sectors began to talk about "New Normal". the semester is another part of the adaptation. New normalization and rapidly changing the trends in education in Thailand. Something will happen in the future and how to prevent and resolve for Thailand Education could be flexible and adaptable to situations that may repeated. But educational management can still be carried out when the situation arises again Including the ways to prevent that may arise in the future.

Keywords : 1. Thailand Education 2. New Normal 3. Guideline of Educational Management 4. Covid -19

1. บทนำ

ต้นปี พ.ศ. 2563 การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (COVID-19) ได้รับการประกาศจากองค์การอนามัยโลก (WHO) ให้เป็น ภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern – PHEIC) โรคโควิด-19 แพร่ระบาดไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้หน่วยงานต่างๆ ในประเทศไทย ดำเนินการและออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันการแพร่เชื้อ ลดผลกระทบของการระบาดที่มีต่อสังคม ซึ่งขยายวงกว้างตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน ไปจนถึงระดับจังหวัดและระดับประเทศ สถานศึกษา เป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทอย่างมากในการสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ปลอดภัย มีมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคโควิด-19 และแนวปฏิบัติเพื่อการดูแล สุขภาพอนามัย เพื่อคุ้มครองนักเรียนและนักศึกษา ตลอดจนเป็นช่องทางสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนและครอบครัว ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อที่จะป้องกันการติดเชื้อในชุมชนได้ โดยบุคลากรทางการศึกษาและผู้ดูแลนักเรียนที่มี ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค สามารถให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองของนักเรียนได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563 : ออนไลน์)

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ความเข้าใจเกี่ยวกับการระบาดของโรคและการป้องกันโรค เป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กและเยาวชนในทุกช่วงอายุ เพราะเด็กและเยาวชนจะต้องพัฒนาพฤติกรรมของตนเอง เพื่อป้องกันการระบาด เช่น การล้างมือและการสวมหน้ากากอนามัย

และการรักษาระยะห่างทางสังคม เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย โดยเฉพาะการเรียนในสถานศึกษา นอกจากนี้ เด็กและเยาวชนควรเข้าใจผลกระทบที่เกิดจากโรคระบาดและมาตรการควบคุมต่างๆ ทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น โดยครอบคลุมเนื้อหาและประเด็นที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก เช่น การรับรู้อารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ความวิตกกังวลและความเครียดจากการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือผลกระทบต่อคนในชุมชน ตลอดจนการมีทักษะในการรับรู้ข่าวสาร ดังนั้น ครูสามารถใช้โอกาสนี้ในการสอนให้นักเรียนเข้าใจถึงประเด็นและมิติต่างๆ ที่นอกเหนือจากเรื่องโรคและการป้องกันโรค เพื่อช่วยให้นักเรียนลดความกลัวและวิตกกังวล เสริมความยืดหยุ่นในการรับมือกับสถานการณ์และผลข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตของพวกเขา บ่มเพาะความเห็นอกเห็นใจ พร้อมทั้งสร้างสรรค์ชุมชนที่มีความปลอดภัยและห่วงใยกันมากยิ่งขึ้น (ณิชา พิทยาพงศกร, 2563 : ออนไลน์)

เมื่อวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ระลอกแรกเริ่มคลี่คลายลงหลายๆ ภาคส่วนเริ่มพูดถึง “ความปกติใหม่” หรือ “New Normal” ที่จะตามมา ภาคการศึกษาเป็นอีกภาคส่วนหนึ่งที่เกิดการปรับตัวครั้งใหญ่ทั่วโลกและในประเทศไทย โดยเฉพาะการปิดโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่ทำให้ทั้งภาคคนโยบาย โรงเรียน ครู และนักเรียนนักศึกษา ต้องหันมาใช้ในการเรียนการสอนทางไกลอย่างเร่งด่วน ชวนให้หลายคนคิดว่า เมื่อโควิด-19 ผ่านไป การเรียนรู้ทางไกลและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้จะกลายเป็นความปกติใหม่ของการศึกษาไทย ทว่าความปกติใหม่นี้จะเกิดขึ้นจริงหรือไม่ เพราะอะไร หากมีใช่แล้ว ความปกติใหม่ของการศึกษาไทยจะเป็นอย่างไรแน่และใครจะเป็นผู้กำหนดหน้าตาของความปกติใหม่นี้

2. การอุบัติของโรคระบาดโควิด - 19 (Covid-19)

ปลายเดือนธันวาคม 2019 ทางการเงินแจ้งองค์การอนามัยโลกพบการแพร่ระบาดของไวรัสก่อโรคปอดบวมสายพันธุ์ใหม่ ศูนย์กลางการแพร่ระบาดอยู่ที่เมืองอู่ฮั่น (Wuhan) ในมณฑลหูเป่ย์ (Hubei Province) องค์การอนามัยโลกตั้งชื่อเชื้อโรคชนิดใหม่นี้ว่า 2019 Novel coronavirus (2019-nCoV) และอีกชื่อที่ถูกตั้งโดย Coronavirus Study Group (CSG) คือ SARS-CoV-2 เมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2020 โรคที่เกิดจากเชื้อนี้เรียกสั้นๆ ว่าโควิด-19 (coronavirus Disease 19: COVID-19) เชื่อกันว่าเริ่มติดต่อแพร่ระบาดสู่มนุษย์ตั้งแต่กลางเดือนธันวาคม 2019 จากนั้นวันที่ 11 มีนาคม 2020 องค์การอนามัยโลกประกาศเกิดโรคระบาดโควิด-19 ทั่วโลกอย่างเป็นทางการ

การแพร่ระบาด

1. ในระยะแรก พุ่งความสนใจที่จีนกับประเทศใกล้เคียง เนื่องจากเป็นไวรัสใหม่ยังไม่มีชื่อทางการจึงเกิดคำว่าไวรัสอู่ฮั่น (Wuhan Virus) ไม่ถึงเดือนต่อมาประเทศอื่นเริ่มประกาศพบผู้ยืนยัน

ติดเชื้อ 3 ประเทศที่พบก่อนคือ ไทย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ในช่วงนี้ถูกมองว่าเป็นโรคระบาดระดับภูมิภาคเท่านั้น

2. การแพร่ระบาดเริ่มกระจายตัว เมื่อเข้ากลุ่มภาพพันธ์ อีกหลายประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลาง ยุโรปตะวันตก เริ่มเตือนการระบาดในประเทศของเขา

3. เริ่มระบาดหนักในสหรัฐและอีกหลายประเทศ ในเดือนมีนาคม นายกฯ แมร์เคิลกล่าวว่า ในที่สุดคนเยอรมัน 60-70 เปอร์เซ็นต์จะติดโรคโควิด-19 ปลายเดือนมีนาคม ประธานาธิบดีทรัมป์ขอให้คนอเมริกันเตรียมใจรับสถานการณ์ ทำเนียบขาวประเมินว่าจะมีผู้เสียชีวิต 100,000-240,000 ราย

4. สถานการณ์ล่าสุด บางประเทศดีขึ้น บางประเทศทรงตัว บางประเทศแย่ลง 5 เดือนหลังพบ โควิด-19 บางประเทศ เช่น จีน เกาหลีใต้ เวียดนาม ไทย ควบคุมสถานการณ์ได้ดี บางประเทศทรงตัว บางประเทศยังแย่ แม้ใช้มาตรการกักโรคแล้ว

บางประเทศกำลังระบาดหนัก เช่น รัสเซีย พบผู้ยืนยันติดเชื้อรายใหม่วันละเกินหมื่นคน บราซิลกลายเป็นประเทศที่ยอดติดเชื้อสะสมเป็นลำดับ 3 แซงหน้าทุกประเทศอย่างเหลือเชื่อ ภาพรวมระดับโลก ยอดผู้ยืนยันติดเชื้อทะลุ 5 ล้านคน ที่น่าเป็นห่วงคือในรอบ 24 ชั่วโมงมีผู้ติดโรครายใหม่กว่า 1 แสนคน และจำนวน 2 ใน 3 มาจาก 4 ประเทศเท่านั้น จากการวิเคราะห์เป็นไปได้ว่า ก่อนสิ้นเดือนหน้า (มิถุนายน) ยอดผู้ยืนยันการติดเชื้อสะสมทั่วโลกอาจทะลุ 9-10 ล้านคน เพิ่มจากยอดสะสมปัจจุบันอีก 80-100 เปอร์เซ็นต์

ดังนั้น ในภาพรวมโควิด-19 ระบาดมากขึ้น ทั้งในบางประเทศที่ระบาดอยู่ก่อนแล้วกับประเทศที่เริ่มระบาดหนัก ควรจับตาทวีปอเมริกาใต้ แอฟริกาและอนุภูมิภาคอินเดีย จากความรู้ความเข้าใจในขณะนี้ โควิด-19 จะอยู่กับโลกอีกหลายปี เมืองที่ปลอดโรคแล้วอาจมีผู้ติดเชื้ออีก ดังนั้นคำว่าปลอดโรคปลอดเชื้อร้อยเปอร์เซ็นต์จึงไม่น่าจะมีจริง ในขณะที่จำต้องเปิดเมืองให้คนกลับไปทำงาน นักเรียนไปโรงเรียน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจทำงาน สังคมเดินหน้าต่อไปเพียง 5 เดือนที่โลกเผชิญโควิด-19 หลายส่วนของโลกกำลังถูก disrupt อีกหลายส่วนต้องปรับตัว การต่อสู้กับวิกฤตครั้งนี้เพิ่งจะเริ่มต้น ภาพรวมยังระบาดหนัก การป้องกันไม่ให้ตัวเองติดเชื้อยังเป็นวิธีที่ดีที่สุด (ไทยโพสต์, 2563 : ออนไลน์)

3. สถานการณ์ โรคระบาดโควิด -19 ที่มีผลกระทบต่อการศึกษาของประเทศไทย

การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้หน่วยงานต่างๆ ในประเทศไทยดำเนินการและออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันการแพร่เชื้อ ผลกระทบของการระบาดที่มีต่อสังคม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนผ่านให้นักเรียน/นักศึกษา มาเรียนออนไลน์ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายในประเทศไทย เพราะเรายังมีนักเรียน/นักศึกษาจำนวนมากที่ยังเข้าไม่ถึงคอมพิวเตอร์ ในที่นี้หมายรวมถึง คอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ และพกพา และแท็บเล็ต และอินเทอร์เน็ตสำหรับใช้เรียนออนไลน์ที่บ้าน ซึ่งมักจะมาจากครอบครัวที่

มีรายได้น้อย และเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการเปลี่ยนการเรียนในห้องเรียนมาเป็นแบบออนไลน์ ในขณะที่จะเป็นกลุ่มที่น่าจะได้รับประโยชน์มากที่สุดจากการพัฒนาทุนมนุษย์ จากข้อมูลของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) พบว่า ปัญหาของครัวเรือนในประเทศไทยที่ใหญ่กว่าการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตจากที่บ้าน คือ การไม่มีคอมพิวเตอร์ใช้ที่บ้าน หากเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก ประเทศไทยมีสัดส่วนครัวเรือนที่มีคอมพิวเตอร์เพียงร้อยละ 21 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั่วโลกที่ร้อยละ 49 และค่าเฉลี่ยของประเทศกำลังพัฒนาที่ร้อยละ 38 ขณะที่ ประเทศไทยมีสัดส่วนครัวเรือนที่มีอินเทอร์เน็ตที่บ้านร้อยละ 68 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั่วโลกที่ร้อยละ 55 และค่าเฉลี่ยของประเทศกำลังพัฒนาที่ร้อยละ 44 ในปี 2561 และการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ของครัวเรือนยิ่งยากมากขึ้นหากเป็นครัวเรือนที่มีฐานะยากจน จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ในปี 2560 ในประเทศไทย ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยต่อปีน้อยกว่า 2 แสนบาทมีคอมพิวเตอร์เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเพียงร้อยละ 3 ของครัวเรือนทั้งหมด ขณะที่ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยต่อปี 2 แสนบาทขึ้นไปมีคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตร้อยละ 19 ของครัวเรือนทั้งหมด และหากจำแนกตามภูมิภาคพบว่า กรุงเทพมหานครมีสัดส่วนครัวเรือนที่มีคอมพิวเตอร์สูงถึงร้อยละ 42 ของครัวเรือนทั้งหมด ซึ่งอยู่ในระดับที่สูงกว่าในภาคอื่นๆ มากกว่าเท่าตัว กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีคอมพิวเตอร์มีสัดส่วนร้อยละ 21 ในภาคกลาง ร้อยละ 19 ในภาคเหนือ ร้อยละ 17 ในภาคใต้ และร้อยละ 14 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ซึ่งการเปลี่ยนจากการเรียนในห้องเรียนเป็นการเรียนออนไลน์จะทำให้นักเรียน/นักศึกษาจำนวนมาก โดยเฉพาะที่มาจากครอบครัวที่ยากจนถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ดังนั้นรัฐบาลควรพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน/นักศึกษา ที่ไม่มีคอมพิวเตอร์ใช้เรียนออนไลน์จากที่บ้าน โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียน/นักศึกษาที่มาจากครัวเรือนที่มีรายได้น้อย ซึ่งได้รับผลกระทบหนักสุดและต้องได้รับความช่วยเหลือโดยด่วน ช่องว่างทางดิจิทัลในประเทศไทยเป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อครัวเรือนที่ยากจนมานานแล้ว วิกฤติการแพร่ระบาดของโควิด-19 ครั้งนี้ยิ่งตอกย้ำความสำคัญของการลดช่องว่างทางดิจิทัลให้มากขึ้น รัฐบาลจึงควรจะต้องจัดสรรเงินเพื่อช่วยเหลือนักเรียน/นักศึกษากลุ่มนี้ เพื่อให้สามารถเรียนออนไลน์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้สถานการณ์ที่มีการคาดการณ์กันว่า สถานการณ์โควิด-19 จะยังคงอยู่กับเราไปอย่างน้อย 12-18 เดือน เพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่นักเรียน/นักศึกษาบางกลุ่มไว้ข้างหลังและสร้างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไปมากกว่านี้ (สาวรัจ รัตนคำฟู, 2563 : ออนไลน์)

นอกเหนือจากโจทย์การเข้าถึงเทคโนโลยีของนักเรียน/นักศึกษาในการเรียนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์โควิด-19 แล้ว สถานศึกษาจะต้องเผชิญกับความท้าทายขนาดใหญ่ในการปรับตัวสู่การเรียนการสอนและการสอบออนไลน์ เพื่อให้การศึกษาของไทยมีผลสัมฤทธิ์ในการสร้างทักษะ แก่นักเรียน/นักศึกษาไม่ด้อยไปกว่าเดิม โดยเฉพาะในวิชาที่ต้องอาศัยการปฏิบัติมาก ภารกิจดังกล่าว

จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน และอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนทั้งในภาคการศึกษา ภาครัฐ และภาคเอกชนเพื่อให้ประเทศไทยสามารถผ่านพ้นวิกฤติครั้งนี้ไปได้ด้วยกัน

4. ความปกติใหม่ New Normal กับการจัดการศึกษาในประเทศไทย

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 ที่แพร่ระบาดไปทั่วโลกเป็นเวลายาวนานกว่า 5 เดือน ได้ส่งผลให้ผู้คนได้เรียนรู้ว่า “Offline ดีกว่า” อาจไม่ใช่อีกแล้ว เพราะแต่ก่อนหลายคนคิดว่า การมาเจอกันดีกว่า และ Online กำลังเข้ามามีบทบาทสำคัญ ยกตัวอย่างเช่น การประชุมล่าสุด มติของคณะรัฐมนตรีสนองนโยบายของ WTO ให้การประชุมผู้ถือหุ้น หรือการประชุมแบบลงมติทั้งหมดสามารถดำเนินการผ่านรูปแบบออนไลน์ได้หมดแล้ว แต่ในข้อดี ย่อมต้องมีข้อเสียในภาวะ Social Distancing เพราะทำให้ความสัมพันธ์ของคนในสังคมหรือหน่วยงานเริ่มห่างกัน เพราะว่าคอนยิ่งแคร้กัน ยิ่งใกล้ชิดกันน้อยลง ซึ่งอาจมีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในอนาคต

ขณะที่ “การเรียนออนไลน์ไม่ใช่แค่ทางเลือก แต่เป็นทางรอดของการศึกษาไทย” และได้กลายเป็น New Normal ของศึกษาไทยอย่างเต็มรูปแบบ เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องยอมรับความจริงว่า การศึกษาของเด็กในยุคโควิด-19 ต้องปรับตัวเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่หรือ New Normal เช่นเดียวกัน การจัดการความปลอดภัยทั้งเรื่องการใส่หน้ากาก ล้างมือ รักษาระยะห่าง เป็นเรื่องสำคัญ โรงเรียนจำเป็นต้องปรับรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ เด็กจะไปโรงเรียนในระยะเวลาที่สั้นลง อยู่บ้านมากขึ้น ขณะเดียวกันพ่อแม่ต้องทบทวนตัวเองและก้าวเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับลูกมากยิ่งขึ้น จากสถิติล่าสุดช่วงเดือนเมษายนที่ผ่านมา จากสถานการณ์โควิด-19 ที่ส่งผลให้หลายโรงเรียนต้องปิดการสอนชั่วคราว อย่างไรก็ตาม โรงเรียนต่าง ๆ กำลังกำหนดแนวทางการเรียนการสอนที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถดำเนินการเรียนการสอนต่อไปได้ โดยรูปแบบการเรียนการสอนหลังโควิด-19 จะมี 4 รูปแบบที่สอดคล้องกับ New Normal ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความพร้อมรวมถึงความเหมาะสมกับขนาดของแต่ละโรงเรียน ได้แก่

1) การเรียนผ่านระบบออนไลน์ 100% เหมาะกับโรงเรียนที่มีความพร้อมทั้งด้านระบบการเรียนการสอนและหลักสูตรสำหรับการเรียนผ่านระบบออนไลน์ ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนผ่านระบบออนไลน์ และผู้ปกครองต่างมีความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือสนับสนุน รวมทั้งมีเครื่องมือสนับสนุนการเรียน เช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน และ อินเทอร์เน็ต โดยการเรียนการสอนจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการเรียนให้มีความน่าสนใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการเรียนแบบออนไลน์ที่ผ่านมามีหลายโรงเรียนนำร่องเปิดการเรียนแล้ว เพื่อให้นักเรียน ผู้ปกครองและครูสามารถปรับตัว

2) การเรียนในห้องเรียน เหมาะสำหรับโรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนไม่มาก และพื้นที่มากพอ ให้สามารถปฏิบัติตามนโยบาย Social distancing เพื่อรักษาระยะห่างและการดูแลสุขภาพอนามัยของ

นักเรียนได้อย่างเข้มข้นและเคร่งครัด ควบคู่กับการให้นักเรียนทุกคนต้องใส่หน้ากากอนามัยและหมั่นทำความสะอาดมือด้วยแอลกอฮอล์ นอกจากนี้ ทางโรงเรียนต้องหมั่นฆ่าเชื้อโรคทุกจุดในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโควิดซ้ำ

3) การเรียนแบบผสมผสานออนไลน์และออฟไลน์ เหมาะสำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนนักเรียนมาก และไม่มีประสบการณ์จัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์มาก่อน โดยการแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อสลับวันให้นักเรียนมาเรียนที่โรงเรียน กลุ่มละ 2 วันต่อสัปดาห์ ในขณะที่ 3 วันที่เหลือให้นักเรียนเข้าเรียนผ่านระบบออนไลน์จากที่บ้าน เพื่อให้วันที่นักเรียนมาเรียนที่โรงเรียนทางโรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบรักษาระยะห่างได้ รวมทั้งสามารถดูแลสุขอนามัยของนักเรียนอย่างเข้มข้นและเพื่อการเรียนรู้ที่ได้ประสิทธิผล แนะนำให้โรงเรียนเลือกวิชาที่มีการปฏิบัติหรือต้องทำงานร่วมกันมาจัดการเรียนในห้องเรียน ในขณะที่วิชาอื่นให้จัดการเรียนการสอนผ่านออนไลน์

4) การเรียน Home School คาดว่าการเรียนการสอนในรูปแบบนี้จะมีเพิ่มขึ้นในประเทศไทย เนื่องจากผู้ประกอบการอาจมีความกังวลเรื่องความปลอดภัยของบุตรหลานจากโรคภัยไข้เจ็บมลพิษมลภาวะและภัยคุกคามอื่น โดยผู้ประกอบการจะมีบทบาทเป็นผู้จัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งอาจจะเป็นการเรียนคอร์สออนไลน์ควบคู่กับการจัดครูเฉพาะวิชาเข้ามาสอนที่บ้านตอบโจทยรูปแบบการเรียนรู้ของลูกมาประยุกต์กับหลักสูตรของกระทรวงการศึกษา ทั้งนี้ การเรียน Home School เหมาะกับกลุ่มเด็กมีความต้องการพิเศษและเด็กที่มีปัญหาโรคประจำตัวที่มีความเสี่ยงหากต้องออกไปเรียนที่โรงเรียน

โควิด-19 คือตัวแปรสำคัญ ในการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้คนในทุกเพศทุกวัย และยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำการเข้าถึงการเรียนรู้ เนื่องจากในวิกฤตครั้งนี้ได้นำพาผู้คนเข้าถึงโลกออนไลน์มากขึ้น เกิดการเข้าถึงโครงข่ายอินเทอร์เน็ตในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อรองรับการทำงานและการเรียนจากที่บ้าน ส่งผลให้องค์ความรู้ต่างถูกพัฒนาขึ้นไปอยู่บนระบบออนไลน์ เพื่อตอบโจทยพฤติกรรมของคน ส่งผลให้ผู้คนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองได้ง่ายขึ้นในทุกที่ทุกเวลา แต่สิ่งหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญคือการพัฒนาการเรียนออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพโดยการพัฒนาูปแบบการเรียนรู้แบบอินเทอร์แอคทีฟ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับผู้สอนเสมือนหรือดีกว่าการเรียนในชั้นเรียน

5. นโยบายการศึกษาของรัฐบาลจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด - 19 (COVID-19)

การระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 ส่งผลต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก ตั้งแต่เชื้อไวรัสเริ่มระบาดในประเทศจีนปลายปีที่แล้วจนถึงปัจจุบัน UNESCO รายงานว่ารัฐบาล 191 ประเทศทั่วโลก ประกาศปิดสถานศึกษาทั้งประเทศ มีผู้เรียนได้รับผลกระทบกว่า 1.5 พันล้านคน (มากกว่าร้อยละ 90 ของผู้เรียนทั้งหมด) สำหรับประเทศไทยสถานการณ์การระบาดเกิดขึ้นในช่วงสถานศึกษาชั้น

พื้นฐานปิดภาคเรียน โดยในช่วงต้นเดือนเมษายน คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้เลื่อนวันเปิดเทอมภาคเรียนที่ 1 ไปเป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 ไทยจึงมีโอกาสทบทวนบทเรียนจากต่างประเทศเพื่อเตรียมตัวให้พร้อมในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับมาตรการป้องกันการระบาดพร้อมกับเตรียมมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนได้รับผลกระทบจากรูปแบบการเรียนที่เปลี่ยนไป สิ่งแรกที่รัฐต้องตัดสินใจ คือ การเปิด-ปิดโรงเรียน แต่ผลของการปิดโรงเรียนอาจได้ไม่คุ้มเสียมาตรการเร่งด่วนที่รัฐบาลหลายประเทศใช้เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส คือ มาตรการกึ่งปิดเมือง (Semi-lockdown) และมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) โรงเรียนจึงจำเป็นต้องถูกปิดไปด้วยเพื่อลดช่องทางการแพร่เชื้อไวรัส อย่างไรก็ตามงานวิจัยศึกษาผลของการปิดโรงเรียนในประเทศจีน ฮองกง และสิงคโปร์ ประกอบกับบทเรียนในอดีตจากสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัส SARs บ่งชี้ว่า การปิดโรงเรียนอย่างเดียวยังส่งผลน้อยมากต่อการลดจำนวนของผู้ติดเชื้อ เมื่อเทียบกับมาตรการอื่น นอกจากนี้ธนาคารโลกยังแสดงความเห็นห่วงต่อสถานการณ์ปิดโรงเรียนว่า จะส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่เสียโอกาสในการเรียนรู้ โดยเฉพาะนักเรียนในครอบครัวที่มีฐานะยากจน เนื่องจากไม่มีรายได้มากพอที่จะนำมาใช้สนับสนุนการเรียนของบุตรหลานเพิ่มเติม ที่ร้ายแรงที่สุดการปิดโรงเรียนอาจผลักดันให้นักเรียนกลุ่มนี้หลุดออกจากระบบการศึกษา ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียต่อชีวิตเด็กในระยะยาว ดังนั้นสิ่งที่จำเป็นคือการวางแผนวางแนวทางเปิดโรงเรียนเพื่อให้เด็กได้ไปโรงเรียนอีกครั้ง โดยให้สอดคล้องกับความรุนแรงของสถานการณ์ ควบคู่กับการใช้มาตรการทางด้านสาธารณสุขและมาตรการทางสังคมอย่างเคร่งครัดในโรงเรียน

หากต้องปิดโรงเรียน เรียนทางไกลแก้ปัญหาได้ แต่รัฐควรดูแลเด็กยากจนเป็นพิเศษ ช่วงการระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 หลายประเทศใช้วิธีการสอนทางไกล ไม่ว่าจะเป็นการสอนออนไลน์ผ่าน Massive Open Online Courseware (MOOC) หรือแอปพลิเคชันที่ช่วยให้ครูสอนในห้องเรียนเสมือน (Virtual Classroom) หรือใช้การถ่ายทอดการสอนผ่านสัญญาณโทรทัศน์ เพื่อให้เด็กเรียนต่อที่บ้านได้ขณะปิดโรงเรียน แต่การใช้วิธีดังกล่าวทำให้เด็กบางกลุ่มโดยเฉพาะเด็กในครอบครัวที่มีฐานะยากจนเสียเปรียบ เพราะไม่มีอุปกรณ์ดิจิทัลที่บ้าน นอกจากนี้ ในการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเด็กจำเป็นต้องได้รับการเอาใจใส่ การเรียนที่บ้านจึงเป็นการผลักภาระให้ผู้ปกครอง อาจทำให้เหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้นหากผู้ปกครองไม่มีความพร้อมในการช่วยเหลือบุตรหลานของตนในการเรียน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดที่ไม่มีใครพร้อมเสียโอกาส รัฐบาลของหลายประเทศได้จัดหาอุปกรณ์การเรียนให้แก่เด็กกลุ่มดังกล่าว เช่น รัฐบาลฮองกงให้โรงเรียนสำรวจความพร้อมนักเรียน และจัดหาคอมพิวเตอร์ให้นักเรียนยืมเรียน รัฐนิวยอร์กเตรียม iPad พร้อมอินเทอร์เน็ตให้นักเรียนยืมกว่า 3 แสนเครื่อง และรัฐแคลิฟอร์เนียร่วมมือกับบริษัท Google จัดหา Chrome books และ Mobile Hotspot ให้นักเรียน รวมทั้งออกคู่มือให้ผู้ปกครองสามารถช่วยเหลือเด็กในการใช้อุปกรณ์

ประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในการเรียนทางไกลค่อนข้างสูง ข้อมูลของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) บ่งชี้ว่า สัดส่วนของครัวเรือนที่มีคอมพิวเตอร์ค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของประเทศพัฒนาแล้ว นอกจากนี้ การสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติยังสะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำสูงในการเข้าถึงอุปกรณ์ดิจิทัล โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีฐานะยากจน และครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีนักเรียนกว่า 8 หมื่นคน อยู่ในพื้นที่ที่ไฟฟ้าเข้าไม่ถึง ดังนั้น รัฐบาลต้องสำรวจความพร้อมของครัวเรือนเด็ก และมีมาตรการที่หลากหลายเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าถึงการเรียนทางไกลของเด็กที่มีสภาพความขาดแคลนแตกต่างกัน

จากบทเรียนข้างต้น รัฐบาลไทยควรมีมาตรการเปิด-ปิดโรงเรียนให้สอดคล้องกับความรุนแรงของการระบาดของโรค มีความยืดหยุ่นในแต่ละพื้นที่ และใช้มาตรการด้านอื่นควบคู่ในกรณีเปิดโรงเรียน นอกจากนี้ ควรเร่งสำรวจความพร้อมในการเข้าถึงการเรียนทางไกลของเด็ก เพื่อเตรียมอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนให้เหมาะสมกับบริบทของครอบครัวเด็กที่แตกต่างกัน โดยดำเนินการ 6 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 กำหนดมาตรการเปิด-ปิดโรงเรียนให้สอดคล้อง และยืดหยุ่นตามความรุนแรงของการระบาดของไวรัส โควิด-19 โดยวางแผนทางให้ พื้นที่ที่พบผู้ติดเชื้อรายใหม่อย่างต่อเนื่องในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา ต้องปิดโรงเรียนและให้เด็กเรียนทางไกลที่บ้านจนสถานการณ์ลดความรุนแรงลงจนสามารถกลับมาเปิดโรงเรียนได้

ในกรณีพื้นที่ที่พบผู้ติดเชื้อรายใหม่ประปราย หรือไม่มีผู้ติดเชื้อรายใหม่ในช่วง 2 สัปดาห์ ให้พิจารณาเปิดโรงเรียนได้ภายใต้ข้อจำกัดความพร้อมของห้องเรียนและความพร้อมในการเรียนทางไกลของเด็ก ทั้งนี้ควรกำหนดให้แนวทางการเปิด-ปิดโรงเรียนยืดหยุ่นตามสถานการณ์ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ทั้งในกรณีที่สถานการณ์ระบาดรุนแรงขึ้น และสถานการณ์ผ่อนคลายนลง

ประการที่ 2 ปรับปรุงห้องเรียนให้เป็น “ห้องเรียนปลอดภัย ห่างไกล โควิด-19” โดยกำหนดแนวทางให้โรงเรียนทุกแห่งสำรวจความพร้อมของห้องเรียน โดยกระทรวงศึกษาธิการ ควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านระบาดวิทยากำหนดลักษณะของห้องเรียนที่เหมาะสม เช่น จัดระยะห่างระหว่างนักเรียนอย่างน้อย 1 เมตร และมีอากาศหมุนเวียนอย่างน้อย 10 เท่าของปริมาณอากาศในห้องเรียน เป็นต้น เพื่อให้โรงเรียนทุกแห่งประเมินความพร้อมด้านกายภาพของตน ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการควรสื่อสารอย่างชัดเจน โดยกำหนดแนวทางที่อิงกับแบบแปลนอาคารเรียนมาตรฐาน หรือในกรณีที่โรงเรียนไม่ได้ใช้แบบแปลนมาตรฐาน ควรแจ้งให้โรงเรียนทราบถึงมาตรฐานของการระบายอากาศอย่างชัดเจน

ประการที่ 3 สำรวจความพร้อมการเรียนทางไกลของเด็ก เพื่อประเมินความเสี่ยง กระทรวงศึกษาธิการ หรือหน่วยงานต้นสังกัดโรงเรียน ควรประสานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลพื้นฐานครัวเรือนนักเรียนมาบูรณาการร่วมกันเพื่อจัดกลุ่มตามระดับความเสี่ยงในการ

เข้าถึงการเรียนทางไกล โดยแบ่งเด็กเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีความพร้อม ได้แก่ เด็กมีอุปกรณ์ดิจิทัลพร้อมอินเทอร์เน็ตที่บ้าน กลุ่มที่มีความเสี่ยง ได้แก่ เด็กที่ไม่มีอุปกรณ์ดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตที่บ้าน แต่เข้าถึงไฟฟ้าได้ และกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง ได้แก่ เด็กที่ไม่มีอุปกรณ์ดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตที่บ้าน และไม่มีไฟฟ้าใช้ ทั้งนี้ ควรใช้ข้อมูลเพื่อประเมินความพร้อมของผู้ปกครองด้วย เช่น เป็นเด็กอยู่กับพ่อแม่หรือไม่ เพื่อวางแผนให้การสนับสนุนเพิ่มเติมแก่ครอบครัวที่ผู้ปกครองไม่พร้อมสนับสนุนบุตรหลานในกรณีที่ต้องเรียนที่บ้าน

ในกรณีพื้นที่ที่พบผู้ติดเชื้อรายใหม่ประปราย และพื้นที่ที่ไม่มีผู้ติดเชื้อรายใหม่ในช่วง 2 สัปดาห์ในเขตพื้นที่โรงเรียนควรเปิดการเรียนการสอนตามปกติ หากมีห้องเรียนพร้อมรองรับนักเรียนทุกคน โดยยังสามารถรักษาระยะห่างได้ ส่วนโรงเรียนที่ไม่สามารถจัดชั้นเรียนตามมาตรฐานรักษาระยะห่างที่ปลอดภัยได้ ควรใช้วิธีการสอนในโรงเรียนตามปกติผสมกับการสอนทางไกล เช่น โรงเรียนประถมศึกษาหรือขยายโอกาส ให้นักเรียนอนุบาลหรือในช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 ถึง ป.3) มาเรียนที่โรงเรียนตามปกติ แต่ให้นักเรียนระดับ ป.4 ขึ้นไปเรียนที่บ้าน ส่วนโรงเรียนมัธยม ครูอาจประเมินนักเรียนตามผลการเรียน (เช่น คะแนนสอบ หรือพฤติกรรม เป็นต้น) แล้วให้เด็กที่จำเป็นต้องดูแลใกล้ชิดมาเรียนตามปกติ นอกจากนั้นให้เรียนที่บ้าน เป็นต้น

ประการที่ 4 จัดเตรียมอุปกรณ์ให้แก่เด็กที่มีความเสี่ยงที่จะเสียโอกาสจากการเรียนทางไกล ในกรณีโรงเรียนต้องปิดเพราะพื้นที่มีการระบาดรุนแรง หรือโรงเรียนที่ไม่สามารถจัดชั้นเรียนในห้องเรียนแก่เด็กทุกคนได้ กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดเตรียมอุปกรณ์รวมทั้งสื่อการเรียนการสอนแก่เด็กที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มเสี่ยงสูง เช่น จัดเตรียมแท็บเล็ต (Tablet) พร้อมเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ให้ยืมเรียน แก่เด็กที่ขาดแคลนอุปกรณ์ที่บ้าน แต่สามารถเข้าถึงไฟฟ้าได้ เพื่อให้เด็กสามารถเรียนออนไลน์ได้ และจัดเตรียม “สื่อแห้ง” ในรูปชุดสื่อการเรียนรู้ (Learning Packages) สำหรับเด็กที่บ้านไม่มีไฟฟ้าใช้ เป็นต้น

ประการที่ 5 ใช้มาตรการทางสาธารณสุข และมาตรการทางสังคมเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดในโรงเรียนที่เปิดการเรียนการสอน ในกรณีที่โรงเรียนสามารถจัดการสอนได้ หรือใช้การเรียนแบบผสม ควรบังคับใช้มาตรการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดตาม “แนวทางปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาเพื่อป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (Covid-19)” ที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับองค์กร UNICEF อย่างเคร่งครัด เช่น ไม่ให้นักเรียน ครู หรือเจ้าหน้าที่ที่เจ็บป่วยมาโรงเรียน กำหนดให้มีการล้างมือด้วยสบู่เป็นประจำ และรณรงค์ส่งเสริมให้สวมใส่หน้ากากอนามัย เป็นต้น

ประการที่ 6 สื่อสารให้ผู้ปกครองทราบความจำเป็นของมาตรการเปิด-ปิดโรงเรียน รวมทั้งให้คู่มือสนับสนุนเด็กสำหรับการเรียนทางไกล โดยให้ผู้ปกครองทราบว่ารัฐบาลมีแนวทางการเปิด-ปิดโรงเรียน อย่างไร เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถประเมินสถานการณ์ในอนาคตได้ นอกจากนี้

กระทรวงศึกษาธิการควรจัดทำคู่มือสำหรับผู้ปกครองสำหรับสนับสนุนบุตรหลานในกรณีเรียนที่บ้าน เช่น วิธีการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลเพื่อเรียนออนไลน์ แนวทางแก้ปัญหาเบื้องต้นหรือคู่มือการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างเป็นต้น

การเปิด-ปิดโรงเรียนเป็นเพียงมาตรการหนึ่งเพื่อตอบโจทย์ “การศึกษาต้องปรับตัวอย่างไรในช่วงสถานการณ์ โควิด-19” เพื่อให้เด็กกลับมาเรียนตามปกติให้ได้เร็วที่สุดเท่าที่ทำได้ แต่จะอย่างไรให้เด็กสามารถเรียนได้อย่างต่อเนื่องในสถานการณ์ที่อาจต้องเรียนที่บ้านช่วงหนึ่ง แล้วสลับกลับมาเรียนตามปกติภายหลังสถานการณ์ระบอบลดความรุนแรงลง รวมทั้งระบบการศึกษาทั้งระบบจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับรูปแบบที่ซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะกระบวนการจัดการเรียนการสอน (พงศัทศ วนิชานันท์, 2563 : ออนไลน์)

6. สรุป

จากที่กล่าวถึงความปกติใหม่ (New Normal) กับแนวทางการจัดการศึกษาในประเทศไทย มีหรือไม่มีโควิด-19 ก็ต้องร่วมออกแบบความปกติใหม่ที่การศึกษาไทยต้องการ (Desirable New Normal) แม้ไม่มีโควิด-19 ระบบการศึกษาไทยก็กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจากปัจจัยขับเคลื่อนจำนวนมาก ทั้งด้านเศรษฐกิจ เช่น สภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำอันเนื่องมาจากสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในประเทศและผลกระทบจากนานาประเทศทั่วโลก ด้านสังคม เช่น โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลง ภาวะ Social Distancing และการใช้ชีวิตแบบปกติใหม่ (New Normal) ด้านเทคโนโลยี เช่น Disruptive Technology ที่ทำให้ทักษะที่เป็นที่ต้องการเปลี่ยนไป และด้านการเมือง การปกครอง เช่น การดำเนินนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น โควิด-19 เป็นทั้ง “ตัวเร่งปฏิกิริยา” ที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงที่รอทำอยู่เกิดขึ้นเร็วขึ้น เช่น การนำเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้มาใช้ในวงกว้าง และเป็น “ตัวหน่วงปฏิกิริยา” ให้แผนการบางอย่างชะลอออกไป เช่น การนำร่องทดลองใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในปีการศึกษา 2563

การเร่งปฏิกิริยาและการหน่วงปฏิกิริยาของโควิด-19 ส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องบางส่วนต้องปรับตัวด้วยความจำเป็น เช่นเดียวกับแรงดึงและแรงผลักของปัจจัยขับเคลื่อนต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการศึกษาไทยมาโดยตลอด หากขาดการออกแบบเชิงรุกและการตั้งรับปรับตัวของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคการศึกษา ก็เป็นไปได้สูงมากว่าอนาคตของการศึกษาไทยจะเคลื่อนคล้อยไปตามแรงเหล่านี้จนไม่สามารถควบคุมทิศทางไปสู่จุดหมายที่ต้องการได้

ด้วยเหตุนี้ เชื่อว่า การจินตนาการถึง “ความปกติใหม่” ที่กำลังจะมาถึง ไม่ควรถูกตีกรอบไว้ด้วยสถานการณ์ความจำเป็นจากโควิด-19 และปัจจัยอื่นๆ ที่ควบคุมไม่ได้เท่านั้น แต่ควรเป็นการจินตนาการถึง “ความปกติใหม่ที่เป็นที่ต้องการ” (Desirable New Normal) จากการหารือและวางแผนร่วมกันของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน ตั้งแต่ผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหาร

สถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ประกอบการในภาคธุรกิจและภาคประชาสังคม พ่อแม่ผู้ปกครอง และที่สำคัญที่สุด คือตัวนักเรียนเอง ที่จะต้องตั้งรับและมีความเข้าใจเกี่ยวกับการปรับตัวในการใช้ชีวิตแบบ ความปกติใหม่ (New Normal) หากสถานการณ์โควิด 19 กลับมาอีกครั้ง

7. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). **คู่มือครูสำหรับการจัดกิจกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับโรคโควิด-19**. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2563. จาก <https://www.unicef.org/thailand>
- ณิชา พิทยาพงศกร. (2563). **New Normal ของการศึกษาไทยคืออะไร เมื่อการเรียนทางไกลไม่ใช่คำตอบ**. สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2563. จาก <https://tdri.or.th/2020/05/desirable-new-normal-for-thailand-education>
- ไทยโพสต์. (2563). **5 เดือนหลังเผชิญโควิด-19 วิฤติเพิ่งเริ่มต้น**. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2563. จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/66726>
- พงศ์ทัศ วนิชานันท์. (2563). **การศึกษาพื้นฐานในยุค โควิด-19: จะเปิด-ปิดโรงเรียนอย่างไร?**. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2563. จาก <https://tdri.or.th>
- เสาวรัจ รัตนคำฟู. (2563). **วิฤตโควิด-19 รัฐต้องเร่งลดช่องว่างดิจิทัล เพื่อความเท่าเทียมในห้องเรียนออนไลน์**. สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2563. จาก <https://tdri.or.th/2020/04/digital-divide-online-education-inequalities>
- Marketeer. (2563). **Globish เผย 4 รูปแบบการเรียนรับ New Normal เพื่อการศึกษา**. สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2563. จาก <https://marketeeronline.co/archives/167674>

กลยุทธ์การสอนภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์
Strategic Teaching Thai Language in the 21st Century of
Develop Analysis Thinking Skills

จรุงภรณ์ กลางบุรีรัมย์¹

Charungphorn Klangburum¹

Email : jamee9551@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ ในศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์การสอนภาษาไทย สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน คือ สมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ ซึ่งการคิดเป็นกลไก การตอบสนองของสมองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ เป็นกิจกรรมทางจิตอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับทุกคนตลอดเวลา การคิดวิเคราะห์ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ การคิดวิเคราะห์มีด้วยกัน 3 ระดับ คือ การคิดระดับพื้นฐาน การคิดระดับกลาง และการคิดระดับสูง ครูภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ให้แก่ผู้เรียนไปสู่ระดับการคิดขั้นสูง ทักษะการคิดที่ผู้เรียนพึงมี ประกอบไปด้วย การคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ และการคิดสร้างสรรค์ โดยครูภาษาไทยจะต้องนำรูปแบบ วิธีการสอน เทคนิคการสอน เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ในบทความนี้ผู้เขียนได้ยกตัวอย่าง กลยุทธ์การสอนของครูภาษาไทยที่นำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ประกอบไปด้วย 1) รูปแบบการสอนเน้นการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดของบลูม 2) รูปแบบการสอนเน้นการคิดแก้ปัญหาตามแนวคิดของทอร์แรนซ์ 3) รูปแบบการสอนเน้นการคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดซินเนคติกส์ และ 4) รูปแบบการสอนเน้นการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณของ เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ โดยครูภาษาไทยอาจจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดบรรยากาศ สื่อและอุปกรณ์ ตลอดจนการบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะการคิดเข้าด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในประจำวันได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ : กลยุทธ์; การสอนภาษาไทย; ศตวรรษที่ 21; ทักษะการคิดวิเคราะห์

¹มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตร้อยเอ็ด

¹Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.

*ได้รับบทความ: 24 กรกฎาคม 2563; แก้ไขบทความ: 5 กันยายน 2563; ตอรับ
การตีพิมพ์: 21 กันยายน 2563

Received: July 24, 2020; Revised: September 5, 2020; Accepted: September 21, 2020

ABSTRACT

This article aims to develop learners of critical thinking skills Performance in the 21st Century of students include Performance of Thinking. The thinking is The mechanism is the brain's response to various stimuli. Mental activity is one that happens to everyone all the time . Thinking makes humans different from other animals. There are three Analysis of thinking. The basic Thinking, Intermediate And Analysis thinking. Thai language teachers in the 21st century have to very important to promote and develop thinking skills .The students towards higher-order thinking. Analytical Thinking, Solving problems Thinking, The Critical Thinking and Creativity Thinking. Thai language teachers will be taught how to model teaching, methods and techniques to the strategy is to develop thinking skills. In this essay, The writers for example teaching strategies :1) Bloom's Taxonomy Model 2) Torrance's Future Problem Solving Instructional Model 3) Synectics Instructional Model and 4) Phenphisit Nekmanuruk Instruction Model. Thai language teachers have to Event held at the teaching materials and equipment, As well as integrating thinking skills together. In order to develop higher-order thinking skills of students. This will enable the students to live happily in their daily work.

Keywords : Strategic; Teaching Thai Language; 21st Century; Analysis Thinking Skills

1. บทนำ

การศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์การสอนภาษาไทย สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน คือ สมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ ซึ่งการคิดวิเคราะห์เป็นกลไกในการตอบสนองของสมองต่อสิ่งเร้าต่างๆ เป็นกิจกรรมทางจิตวิทยาอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับทุกคนตลอดเวลา การคิดวิเคราะห์ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์อื่นๆ เพราะการคิดวิเคราะห์เป็นทักษะขั้นสูงที่ต้องมีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ สังคมโลกปัจจุบันที่มีการพัฒนาก้าวไกล ไม่ว่าจะเป็นด้านความเจริญทางเทคโนโลยี การคมนาคม หรือการขนส่งต่างๆ นั้น ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมมนุษย์ได้ แม้กระทั่งการศึกษาในยุคปัจจุบันก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยอยู่ตลอดเวลาตามวิถีทางสังคมมนุษย์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ไร้ขีดจำกัด การศึกษาไทยแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคตามสมัย และวิถีความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะประเทศที่มีการพัฒนาแล้วก็ตาม หลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนรู้ใหม่ๆ ยังไม่สามารถบ่งชี้ให้ครูผู้สอนเห็นว่า

ผู้เรียนเกิดความเปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นทั้งหมดทั่วประเทศได้ ซึ่งขณะเดียวกันครูผู้สอนก็ได้พยายามอย่างเต็มที่เพื่อหาวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม และนำมาเพื่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น(พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์, พเยาว์ ยินดีสุข, 2557 : 13)

สำหรับการสอนภาษาไทยนั้น ไม่ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดก็ตาม กระบวนการในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทยก็ยังคงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในด้านของการสื่อสาร การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนให้มีประสิทธิภาพ โดยทั้งหมดจะต้องให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจหลักภาษาและวรรณคดีไทยอย่างเห็นคุณค่า ในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม โดยครูผู้สอนจำเป็นต้องหาเทคนิควิธีการสอนเพื่อจะให้นักเรียนได้เกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชามากยิ่งขึ้น ซึ่งบทความนี้จะได้นำเสนอรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้ขั้นใด 5 ขั้น ของการพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากลในศตวรรษที่ 21 ดังต่อไปนี้ (สมบัติ การจนารักพงศ์, 2549 : 56)

การพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากลในศตวรรษที่ 21 หมายความว่า เป็นวิธีที่ครูผู้สอนภาษาไทยจะต้องสามารถบูรณาการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ความสามารถของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ให้สอดคล้องกับปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO ประการแรก คือการเรียนเพื่อให้ความรู้ในสิ่งต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อไป เช่น การรู้จักแสวงหาความรู้ การต่อยอดความรู้ที่มีอยู่ การสร้างความรู้ขึ้นใหม่ (Learning to know) ประการที่สอง คือการเรียนเพื่อปฏิบัติลงมือทำ นำไปสู่การประกอบอาชีพจากความรู้ที่ได้มา และการสร้างประโยชน์แก่สังคม (Learning to do) ประการที่สาม คือการเรียนรู้เพื่อการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข เช่น การเรียน ครอบครัว สังคมและการทำงาน (Learning to live together) ประการสุดท้าย คือ การเรียนรู้เพื่อรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ รู้ถึงศักยภาพ ความถนัดและความสนใจของตนเอง และสามารถวางแผนชีวิตให้แก่ตนเองได้ (Learning to be) (สมบัติ การจนารักพงศ์, 2544 : 92)

บทความนี้มีเนื้อหาโดยภาพรวม ประกอบด้วย การพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากลในศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์การสอนของครูภาษาไทยที่นำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ รูปแบบการสอนเน้นการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดของบลูม รูปแบบการสอนเน้นการคิดแก้ปัญหาตามแนวคิดของทอร์เรนซ์ รูปแบบการสอนเน้นการคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดซินเนคติกส์ และรูปแบบการสอนเน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์

2. การพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากลในศตวรรษที่ 21

การพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากลในศตวรรษที่ 21 (Five Steps for Student Development) คือการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพ และคุณลักษณะตาม

มาตรฐานสากล โดยจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีทักษะในการค้นคว้า แสวงหาความรู้และมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็น โดยครูผู้สอนจะต้องพยายามจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเข้าถึงองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ (Constructivism) ซึ่งบันได 5 ขั้นของการพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล ยังสามารถที่จะนำมาใช้ในการบูรณาการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทยได้ ซึ่งมีขั้นตอนของบันได 5 ขั้น สู่วิธีการและการจัดการเรียนรู้ในบริบทและขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขั้นการตั้งคำถาม/สมมติฐาน (Learning to Question) เป็นขั้นตอนที่ครูผู้สอนจะต้องฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด สังเกต ตั้งคำถาม และเกิดการเรียนรู้จากการตั้งคำถาม
2. ขั้นการสืบค้นความรู้และสารสนเทศ (Learning to Search) ครูผู้สอนจะต้องฝึกให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ สืบค้นข้อมูล จากแหล่งข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ จากการฝึกปฏิบัติและการทดลอง ตลอดจนการเก็บข้อมูล เป็นต้น
3. ขั้นการสร้างความรู้ (Learning to Construct) เป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกันที่ครูผู้สอนจะต้องฝึกให้ผู้เรียนนำความรู้จากการศึกษาค้นคว้า การทดลอง มาใช้ในการถกแถลง แสดงความคิดเห็น อภิปรายความรู้ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การสรุปและสร้างองค์ความรู้
4. ขั้นการสื่อสารและนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ (Learning to Communication) เป็นการฝึกให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้มาสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การพูด การอ่าน การเขียน หน้าชั้น
5. ขั้นการบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Learning to Serve) คือการที่ครูผู้สอนจะต้องฝึกให้ผู้เรียนนำความรู้มาสู่การปฏิบัติ สามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การทำประโยชน์ให้กับสังคม อันจะส่งผลต่อการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนและการบริการสังคม (สมบัติ การจนารักษ์พงศ์, 2549 : 56)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นเพียงขั้นตอนและบันไดที่ครูผู้สอนภาษาไทยจะต้องสามารถนำมาใช้ในการบูรณาการจัดการจัดการเรียนรู้ในรายวิชา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้องค์ความรู้จากการสังเกตและตั้งคำถาม ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูลและรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้และนำความรู้ที่ได้มาถกปัญหา แสดงความรู้ความคิด อันนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้และมุมมองที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการสื่อสารด้วยวิธีต่างๆ ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่มีอยู่มาใช้ในการสร้างประโยชน์แก่สังคมโดยมีจิตสาธารณะควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทฤษฎีและขั้นตอนจะกล่าวไว้อย่างชัดเจนก็ตาม สิ่งที่จะนำมาสู่ประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนได้นั้น คงหนีไม่พ้นกระบวนการปรับเปลี่ยนวิธีสอนของครูควบคู่กับการหลอมรวมพฤติกรรมกรเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางของหลักการ ซึ่งครูผู้สอนอาจยุ่งยากต่อการเปลี่ยนแปลงและปฏิบัติในสิ่งใหม่ๆ แต่ก็ไม่ลำบากมากจนเกินไปหากครูผู้สอนภาษาไทยยอมรับและมีความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนของตน

3. การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้บันได 5 ขั้น

วิธีวิทยาการจัดการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้บันได 5 ขั้น ของการพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากลในศตวรรษที่ 21 (Five Steps for Student Development) เป็นแนวทางของวิธีสอนที่มีความสัมพันธ์กันอย่างลงตัวกับทฤษฎีการสร้างสรรคความรู้ (Constructivism) โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงกระบวนการเรียนรู้ และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง อันมาจากข้อสงสัยและการตั้งคำถามเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการหาคำตอบ ทั้งนี้ครูผู้สอนเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่จัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ คอยกระตุ้น ประคับประคอง ให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนอย่างใกล้ชิด แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกิดความทันสมัยและความเปลี่ยนแปลงสังคมโลก ผู้เขียนจึงขอยกตัวอย่างนำเสนอแนวทางวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้บันได 5 ขั้นของการพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากลบางสาระดังนี้

การสอนหลักภาษาไทย จากประสบการณ์ตรงที่ผู้เขียนได้สอนนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเป็นเวลานานนับสิบปี จะเห็นได้ว่าการสอนหลักภาษาไทย เป็นเรื่องที่ยากลำบากสำหรับครูผู้สอนและผู้เรียนมาก อาจเป็นเพราะเนื้อหาที่ยาก ซ้ำซ้อน มีกฎเกณฑ์ที่เข้าใจยาก ซึ่งบ่อยครั้งจะเห็นว่าผู้เรียนไม่ค่อยสนใจเรียนรู้เท่าที่ควร พอถึงชั่วโมงที่จะต้องสอนหลักภาษาไทย จำเป็นมากที่จะต้องหาวิธีการที่หลากหลายเพื่อดึงดูดความสนใจผู้เรียน

วิธีการสอนหลักภาษาไทยที่เหมาะสมนั้น จำเป็นมากที่ครูจะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณประโยชน์จากการเรียนหลักภาษา สอนให้ผู้เรียนได้ทราบกฎเกณฑ์ทางภาษาเฉพาะที่จำเป็น เช่น ประโยคและโครงสร้างของประโยคในภาษาไทย คำและหน้าที่ของคำในภาษาไทย รูปลักษณะคำไทย เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้เหล่านั้นไปใช้ในการสื่อสาร ฟัง พูด อ่าน เขียน โดยให้หลักภาษาไทยได้เกิดความสัมพันธ์กับการใช้ภาษาไทย ครูจะต้องสอนหลักภาษาไทยโดยการฝึกทักษะทั้งสี่ให้แก่ผู้เรียนในชั้นเรียนโดยให้มีการซักถาม พูดอธิบาย แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ต่อประเด็นของเนื้อหาหลักภาษาไทยที่ครูกำลังสอน ซึ่งครูสามารถนำบันได 5 ขั้นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน นำขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นมากำหนดกิจกรรมลงสู่แผนการจัดการเรียนรู้ และนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ และสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนตามขั้นตอนคือ

ขั้นแรก ครูคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการตั้งคำถาม ให้รู้จักการสังเกต ในประเด็นและกฎเกณฑ์ของหลักภาษาไทย จากนั้นครูและนักเรียนช่วยกันเลือกประเด็นคำถามที่มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้มาใช้เป็นประเด็นในการค้นคว้าหาคำตอบร่วมกัน ยกตัวอย่างการสอนเรื่องภาษาต่างประเทศในภาษาไทย อาจกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดข้อคำถาม ซึ่งข้อคำถามของผู้เรียนอาจถามว่า ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย มีภาษาอะไรบ้าง ? วิธีสังเกตภาษาต่างประเทศแต่ละภาษามีวิธีการสังเกตอย่างไร ? เพราะเหตุใดภาษาไทยจึงต้องมีภาษาต่างประเทศเข้ามาปะปนในภาษาไทย ? ซึ่งคำถามของผู้เรียนทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การค้นหาคำตอบในขั้นที่สอง

ขั้นที่สอง คือการสืบค้นความรู้และสารสนเทศ ซึ่งครูจะต้องมีบทบาทในการแนะนำแหล่งวิทยาการต่างๆ ให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยนำเอาข้อคำถามต่างๆ ที่เป็นประเด็นในชั้นเรียนมาสืบค้นหาข้อมูล ครูจะต้องทำหน้าที่ประคับประคองให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้ามาจัดกิจกรรมในชั้นเรียนอีกครั้งหนึ่งในขั้นที่สาม

ขั้นที่สาม คือการสร้างองค์ความรู้ โดยให้ผู้เรียนนำเอาข้อมูลความรู้ที่ได้มานั้นมานำเสนอและช่วยกันอภิปรายเพิ่มเติม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีการถกประเด็นร่วมกัน เช่น เพราะเหตุใดภาษาไทยจึงต้องมีภาษาต่างประเทศเข้ามาปะปนในภาษาไทย ? ประเด็นคำตอบของผู้เรียนแต่ละคนนั้นอาจมีความแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการเรียนรู้เป็นสำคัญ โดยครูจะต้องคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนแต่ละคนได้อภิปรายความรู้มีการวิพากษ์วิจารณ์ความรู้ ที่ได้มาร่วมกันเพื่อเป็นการสรุปและสร้างองค์ความรู้ จากนั้นในขั้นที่สี่

ขั้นที่สี่ เป็นการสื่อสารและนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ เป็นขั้นตอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการนำเอาความรู้จากการค้นคว้าด้วยตนเองมาใช้ในกระบวนการของการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ เช่น กำหนดให้ผู้เรียนนำเนื้อหาสาระที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาใช้ในการสื่อสาร เช่น เขียนสื่อสารความรู้ในรูปแบบการเขียนเรียงความ การเขียนบทความ การเขียนวิเคราะห์วิจารณ์ ตลอดจนการพูดหน้าชั้นเรียนในรูปแบบต่างๆ อาจเป็นการพูดนำเสนอข้อมูล การพูดวิเคราะห์วิจารณ์และการพูดแสดงความคิดเห็น ซึ่งการนำเสนอทักษะการสื่อสารด้วยการพูด หากจะให้เกิดรูปธรรมและชิ้นงานของผู้เรียน ครูอาจกำหนดให้ผู้เรียนได้อัดคลิปวิดีโอมาส่ง โดยใช้เครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวันของผู้เรียนมีอยู่หรือหาได้ง่าย ๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ หรือกล้องดิจิทัล เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมในชั้นเรียนลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัว สนใจในวิธีการนำเสนอและการสื่อสารรูปแบบต่างๆ ได้

ขั้นที่ห้า เป็นขั้นของการบริการสังคมและจิตสาธารณะ หลังจากที่ได้มีการสื่อสารด้วยวิธีต่างๆ แล้ว ข้อมูลความรู้ที่ผู้เรียนได้มีการสื่อสารโดยการบันทึกไว้ในลักษณะต่างๆ ในขั้นที่สี่ เช่น คลิปวิดีโอการพูดสื่อสารลักษณะต่างๆ เรียงความ บทความ เกี่ยวกับภาษาต่างประเทศในภาษาไทยที่เป็นผลงานนักเรียน ครูอาจจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีการเผยแพร่องค์ความรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักและเห็นคุณค่าในผลงานของตน แล้วนำผลงานของตนมาเผยแพร่ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดนิทรรศการผลงานคลิปวิดีโอ งานเขียน เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้แก่คนอื่นในโรงเรียน เป็นต้น

การสอนวรรณคดีไทย แม้ว่าครูผู้สอนจะสอนวรรณคดีไทยในระดับชั้นประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาก็ตาม การเรียนการสอนวรรณคดีไทยยังคงประสบปัญหาหลายอย่าง เช่น ผู้เรียนไม่เห็นคุณค่าของวรรณคดีไทยอย่างแท้จริง ครูมักจะมุ่งเน้นในการสอนคำศัพท์และเนื้อหาของวรรณคดีมากกว่าการพัฒนาความคิดของผู้เรียน ให้รู้จักสังเกต แยกแยะ วิเคราะห์ วิจารณ์ ฉะนั้นเพื่อให้การสอนวรรณคดีเป็นไปตามหลักการที่เหมาะสม ครูจะต้องสอนเนื้อหาวรรณคดีให้มีความสัมพันธ์กับ

ชีวิตประจำวันของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์จากการเรียนรู้ สามารถดึงแ่งคิด วิเคราะห์ วิจัยสังคม ตัวละครได้อย่างมีเหตุมีผล และมีวิจารณ์ญาณได้ นอกจากนี้ครูจะต้องสามารถสอนวรรณคดีในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมได้ จะต้องสอนวรรณคดีในฐานะเป็นศิลปะภาษา จะต้องสอนวรรณคดีในฐานะเป็นประสบการณ์ชีวิต โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมุ่งเน้นการพัฒนาความคิดของผู้เรียน ให้อิสระทางความคิดของผู้เรียน ครูจะต้องชี้แนะแนวทางวิธีการคิดที่ถูกต้องและหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสนใจและเรียนรู้วรรณคดีอย่างเห็นคุณค่า ตลอดจนความงามของวรรณคดี

สมบัติ การจนารักพงศ์ (2549 : 56) เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปในทิศทางมาตรฐานสากล ผู้เขียนจึงขอนำเสนอวิธีสอนวรรณคดีโดยใช้บันได 5 ขั้น มาใช้ในการจัดการเรียนรู้พอสังเขปดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการตั้งคำถาม/สมมติฐาน ไม่ว่าจะเป็นการสอนวรรณคดีระดับประถมหรือมัธยมก็ตาม การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิด เกิดข้อสงสัยจะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี และหาคำตอบด้วยตนเองได้ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความตื่นตัวสนใจและน่าสนใจในการเรียนรู้วรรณคดีของผู้เรียน ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

1.1 ครูกำหนดวรรณคดีเรื่องที่จะสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นมาเป็นตัวตั้ง จากนั้นครูบอกและอธิบายตัวชี้วัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนกำลังจะเรียน

1.2 ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถามตามที่นักเรียนสนใจอยากจะรู้ หรือเชิญชวนให้นักเรียนตั้งประเด็นข้อสงสัยในเนื้อหาวรรณคดีเรื่องที่จะเรียน ยกตัวอย่างคำถามเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพลายแก้วแต่งงานกับนางพิม เช่น เพราะอะไรมนุษย์จึงต้องแต่งงานกัน? การแต่งงานมีขั้นตอนอย่างไร? เพราะอะไรการแต่งงานจึงต้องมีสินสอดทองหมั้น? เพราะเหตุใดนางพิม จึงเลือกแต่งงานกับพลายแก้ว ทั้งๆ ที่ขุนช้างก็ร่ำรวยกว่า

1.3 เมื่อผู้เรียนสร้างคำถามแล้ว ครูและนักเรียนพิจารณาคำถามร่วมกัน แล้วช่วยกันเลือกคำถามเพื่อนำไปสืบค้นเรียนรู้และหาคำตอบ

ขั้นที่ 2 ขั้นการสืบค้นข้อมูล เมื่อผู้เรียนได้ข้อคำถามแล้ว ครูทำหน้าที่แนะนำแหล่งวิทยาการให้ผู้เรียนได้ไปศึกษาหาความรู้ อาจเป็นการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต เข้าห้องสมุด หรือถ้าเป็นนักเรียนระดับชั้นโต ก็สามารถให้นักเรียนไปเก็บข้อมูล หรือสัมภาษณ์ความรู้จากผู้หลักผู้ใหญ่ซึ่งอยู่ในชุมชนของผู้เรียนเอง ซึ่งการเก็บข้อมูลครูจะต้องให้ความช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษาในการออกแบบวิธีการเก็บข้อมูล แบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เหมาะสม

ขั้นที่ 3 การสร้างองค์ความรู้ ขั้นนี้ถือได้ว่าเป็นขั้นที่ผู้เรียนจะได้เกิดการสะท้อนความรู้ ครูอาจเปิดเวทีให้ผู้เรียนได้มีการอภิปรายความรู้คำตอบและสิ่งที่ตนเองได้ไปเรียนรู้มา ซึ่งคำตอบที่ได้มาอาจมีความแตกต่างกัน ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ความรู้ร่วมกันในมุมมองที่แตกต่างเพื่อหาข้อสรุปขององค์ความรู้ที่ได้มา

ขั้นที่ 4 การสื่อสารและนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ หากเป็นไปได้ในเด็กโต ครูอาจกำหนดให้ผู้เรียนได้มีการแบ่งกลุ่มและทำงานร่วมกัน โดยให้ผู้เรียนทุกคนได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้ไปศึกษามาจัดประสบการณ์ด้วยวิธีการสื่อสารการพูด การเขียน หรืออาจให้ผู้เรียนช่วยกันเขียนบทละครจากวรรณคดีที่เรียน และนำมาให้ครูตรวจสอบว่า บทละครที่เขียนขึ้น ฉาก บรรยากาศ ตัวละคร มีความสอดคล้องกับเนื้อเรื่องหรือไม่ จากนั้นให้ผู้เรียนไปซ้อมการแสดงตามบทละครที่กลุ่มตนเองเขียนขึ้นมาเพื่อนำไปแสดงหน้าชั้นเรียน หรือ หน้าเสาธงก็ได้

ขั้นที่ 5 การบริการสังคมและจิตสาธารณะ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนวรรณคดีอย่างเห็นคุณค่ามากยิ่งขึ้น การเชื่อมโยงขั้นที่สี่มาสู่การบริการสังคมเป็นสิ่งที่กระทำได้ไม่ยากคือ ครูอาจมอบหมายให้แต่ละกลุ่มจัดการแสดงละครภายในโรงเรียน แล้วเชิญครูและนักเรียนมาร่วมชมการแสดง หรืออาจจัดการแสดงในกิจกรรมหน้าเสาธงก็ได้ตามความเหมาะสม

จากแนวทางวิธีวิทยาการจัดการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้บันได 5 ขั้น ของการพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากลข้างต้นนั้น เป็นเพียงแนวคิดที่ต้องการนำเสนอให้ครูผู้สอนภาษาไทยได้เห็นภาพว่าการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีดังกล่าวสามารถที่จะนำมาบูรณาการการจัดการเรียนรู้ให้เข้ากับตัวชีวิตของสาระวิชาตามหลักสูตรได้ทั้งสิ้น หากเพียงแต่ครูได้กำหนดวิธีการที่เหมาะสมโดยใช้วิธีการกระตุ้นการตั้งคำถามของผู้เรียนให้สอดคล้องกับเรื่องที่กำลังจะสอนให้ได้มากที่สุด ก็จะสามารถเป็นบันไดสู่การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ อย่างไรก็ตามแม้ว่าในศตวรรษที่ 21 จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นสำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้มากขึ้นเพียงใดก็ตาม กระบวนการที่กล่าวมาก็ไม่ได้ถือว่าเป็นแนวคิดใหม่แต่อย่างไร หากจะมองในเรื่องของทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แล้ว บันได 5 ขั้นล้วนสัมพันธ์กับทฤษฎีการสร้างสร้งความรู้นิยม หรือที่เรียกว่า คอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) ซึ่งเป็นแนวคิดทางจิตวิทยา โดยมุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้จากประเด็นข้อสงสัยและการหาคำตอบ เป็นทฤษฎีพหุปัญญา ซึ่งผู้สอนต้องเข้าใจและเห็นถึงคุณค่าความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน โดยมองว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านเห็นว่าผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพและสามารถที่จะเรียนรู้ได้ในประสบการณ์และแนวคิดที่แตกต่างกัน ถ้าผู้เรียนมีความรู้เดิมอยู่บ้างจะสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้โดยการเชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่เข้ากับความรู้เดิมที่มีอยู่ ดังนั้นบทบาทผู้สอนเป็นเพียงผู้ค้นหาความรู้เดิมผู้เรียนแล้วจัดสถานการณ์ใหม่เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นเองได้ และการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้เป็นกระบวนการที่ไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ในการสร้าง การรวบรวม และการตกแต่งความรู้ของผู้เรียนเอง ดังนั้นจะเห็นว่าแนวทางทั้งสองมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างมาก ฉะนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่า การนำบันได 5 ขั้น มาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แต่อย่างไรก็ตามหากครูสามารถที่จะปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการเรียนรู้ เห็น

คุณค่าและประโยชน์ในการเรียนรู้ มีนิสัยในการเรียนรู้ให้มากขึ้นได้ บันได 5 ชั้นของการพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากลก็จะไม่ใช่เรื่องยากในการสอนของครูอีกต่อไป

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้บันได 5 ชั้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากลในศตวรรษที่ 21 สรุปได้ว่า ขั้นตอนการตั้งคำถาม/สมมติฐาน ขั้นตอนการสืบค้นข้อมูล ขั้นตอนการสร้างความรู้ ขั้นตอนการสื่อสารและนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ และขั้นตอนการบริการสังคมและจิตสาธารณะ ทุกขั้นมีความสำคัญที่สุดสำหรับผู้เรียนเพื่อการพัฒนาตนเองสู่วิชาชีพครูอย่างมีศักยภาพในอนาคตต่อไป

4. กลยุทธ์การสอนของครูภาษาไทยที่นำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2537 : 74) กล่าวว่า กลยุทธ์การสอนของครูภาษาไทยที่นำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ประกอบไปด้วย 1)รูปแบบการสอนเน้นการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดของบลูม 2)รูปแบบการสอนเน้นการคิดแก้ปัญหาตามแนวคิดของทอร์แรนซ์ 3)รูปแบบการสอนเน้นการคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดซินเนคติกส์ 4)รูปแบบการสอนเน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์

1. รูปแบบการสอนเน้นการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดของบลูม (Bloom) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) และด้านเจตพิสัย (Affective Domain)

2. รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอร์แรนซ์ (Torrance's Future Problem Solving Instructional Model)

2.1 ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดของรูปแบบ รูปแบบการเรียนการสอนนี้พัฒนามาจากรูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอร์แรนซ์ (Torrance, 1962 : 53) ซึ่งได้นำองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ 3 องค์ประกอบ คือ การคิดคล่องแคล่ว การคิดยืดหยุ่น การคิดริเริ่ม มาใช้ประกอบกับกระบวนการคิดแก้ปัญหา และการใช้ประโยชน์จากกลุ่มซึ่งมีความคิดหลากหลาย โดยเน้นการใช้เทคนิคระดมสมองเกือบทุกขั้นตอน

2.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ รูปแบบนี้มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ตระหนักรู้ในปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเรียนรู้ที่จะคิดแก้ปัญหาาร่วมกัน ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดจำนวนมาก

2.3 กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

ขั้นที่ 1 การนำสภาพการณ์อนาคตเข้าสู่ระบบการคิดนำเสนอสภาพการณ์อนาคตที่ยังไม่เกิดขึ้น หรือกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้การคิดคล่องแคล่ว การคิดยืดหยุ่น การคิดริเริ่ม และจินตนาการในการทำนายสภาพการณ์อนาคตจากข้อมูล ข้อเท็จจริง และประสบการณ์ของตน

ขั้นที่ 2 การระดมสมองเพื่อค้นหาปัญหาจากสภาพการณ์อนาคตในขั้นที่ 1 ผู้เรียนช่วยกันวิเคราะห์ว่าอาจจะเกิดปัญหาอะไรขึ้นบ้างในอนาคต

ขั้นที่ 3 การสรุปปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาผู้เรียนนำปัญหาที่วิเคราะห์ที่ได้มาจัดกลุ่ม หรือจัดความสัมพันธ์เพื่อกำหนดว่าอะไรเป็นปัญหาหลัก อะไรเป็นปัญหารอง และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

ขั้นที่ 4 การระดมสมองหาวิธีแก้ปัญห ผู้เรียนร่วมกันคิดวิธีแก้ปัญห โดยพยายามคิดให้ได้ทางเลือกที่แปลกใหม่ จำนวนมาก

ขั้นที่ 5 การเลือกวิธีการแก้ปัญหที่ดีที่สุด เสนอเกณฑ์หลายๆ เกณฑ์ที่จะใช้ในการเลือกวิธีการแก้ปัญห แล้วตัดสินใจเลือกเกณฑ์ที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในแต่ละสภาพการณ์ ต่อไปจึงนำเกณฑ์ที่คัดเลือกไว้ มาใช้ในการเลือกวิธีการแก้ปัญหที่ดีที่สุด โดยพิจารณาถึงน้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์แต่ละข้อด้วย

ขั้นที่ 6 การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหอนาคตผู้เรียนนำวิธีการแก้ปัญหอนาคตที่ได้มาเรียบเรียง อธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมข้อมูลที่จำเป็น คิดวิธีการนำเสนอที่เหมาะสม และนำเสนออย่างเป็นระบบน่าเชื่อถือ

2.4 ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ ผู้เรียนจะได้พัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญห และตระหนักรู้ในปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถใช้ทักษะการคิดแก้ปัญห มาใช้ในการแก้ปัญหปัจจุบัน และป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3. รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ หรือซินเนคติกส์ (Synectics) เป็นทฤษฎีทางวิธีการมุ่งที่จะรวมบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ทั้งบุคลิกภาพและความคิด เพื่อร่วมกันกำหนดปัญหาและแก้ปัญหเชิงสร้างสรรค์เป็นทฤษฎีเชิงปฏิบัติการ ที่นำกลไกทางจิตวิทยาที่ซ่อนเร้นทางความคิด (Preconscious thought) มาใช้ในทางความคิดสร้างสรรค์ จุดมุ่งหมายเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนในทุกระดับชั้นและเพื่อการพัฒนาความสำเร็จในการแก้ปัญหต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และรวมถึงไปการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ผลงาน ซินเนคติกส์ คือ แนวทางการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สำหรับผู้เรียนใช้การเปรียบเทียบเพื่อฝึกฝน ให้เกิดความคิดจินตนาการสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีโอกาสในการพิจารณา การมองปัญหาในมุมที่แตกต่างออกไปจากเดิมและมีความชัดเจนยิ่งขึ้น รูปแบบการสอนที่เน้นการส่งเสริมนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์จึงต้องแตกต่างไปจากเดิม และเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนจึงเพิ่มความซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ที่มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการอุปมาโดยตรง การอุปมาตนเอง การอุปมาสัญลักษณ์ และการอุปมาแบบเพื่อฝันเป็นแนวทางในการสอนเพื่อส่งเสริมนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนอันเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้อีกวิธีการหนึ่ง

4. รูปแบบการสอนเน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์

เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ (2537 : 24) ได้แบ่งองค์ประกอบของการคิดอย่างมี
วิจารณญาณ เป็น 7 ด้าน คือ

1. การระบุประเด็นปัญหา เป็นการระบุหรือทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหา
ข้อคำถาม ข้ออ้าง หรือข้อโต้แย้ง ประกอบด้วย ความสามารถในการพิจารณาข้อมูลหรือสถานการณ์
ที่ปรากฏ รวมทั้งความหมายของคำหรือความชัดเจนของข้อความ เพื่อกำหนดประเด็นข้อสงสัย
และประเด็นหลักที่ควรพิจารณา และการแสวงหาคำตอบ

2. การรวบรวมข้อมูล เป็นความสามารถในการรวบรวมข้อมูลทั้งทางตรงและทางอ้อม
จากแหล่งข้อมูลต่างๆ รวมถึงการรวมข้อมูลจากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ซึ่งได้จากการคิด การพูดคุย
การสังเกตที่เกิดขึ้นจากตนเองและผู้อื่น

3. การพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล เป็นการวัดความสามารถในการ
พิจารณา การประเมิน การตรวจสอบ ตัดสินข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยพิจารณาถึงที่มา
ของข้อมูลสถิติ และหลักฐานที่ปรากฏ รวมทั้งความเพียงพอของข้อมูลในแง่มุมต่างๆ ที่จะนำไปสู่การ
ลงข้อสรุปอย่างมีเหตุผล หากยังไม่เกี่ยวข้องที่จะใช้พิจารณาข้อสรุป ก็จะต้องรวบรวมข้อมูล
เพิ่มเติม

4. การระบุลักษณะของข้อมูล เป็นการวัดความสามารถในการจำแนกประเภทของ
ข้อมูล ระบุแนวคิดที่อยู่เบื้องตันหลังข้อมูลที่ปรากฏ ซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการ พิจารณา
แยกแยะเปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูล การตีความข้อมูล ประเมินว่าข้อมูลใดเป็น ข้อเท็จจริง
ข้อมูลใดเป็นข้อคิดเห็นรวมถึงการระบุข้อสันนิษฐานหรือข้อตกลงเบื้องต้นที่อยู่เบื้องหลังข้อมูลที่
ปรากฏเป็นการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ที่อาศัยข้อมูลจาก ประสบการณ์เดิมมาร่วมพิจารณา
เพื่อทำการสังเคราะห์จัดกลุ่มและจัดลำดับความสำเร็จของ ข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการ
พิจารณาตั้งสมมติฐานต่อไป

5. การตั้งสมมติฐาน เป็นการวัดความสามารถเหนือกำหนดขอบเขต แนวทางการ
พิจารณาหาข้อสรุปของคำถาม ประเด็นปัญหา และข้อโต้แย้ง ประกอบด้วยความสามารถในการ
คิดถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างข้อมูลที่มีอยู่ เพื่อระบุทางเลือกที่เป็นไปได้ โดยเน้นที่
ความสามารถพิจารณาเชื่อมโยงเหตุการณ์และสถานการณ์

6. การลงข้อสรุป เป็นวัดความสามารถในการลงข้อสรุปโดยการใช้เหตุผลซึ่งถือว่าเป็น
เป็นส่วนสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผลนั้นอาจใช้เหตุผล
เชิงอุปนัยหรือเหตุผลเชิงนิรนัย-การให้เหตุผลเชิงอุปนัย เป็นการสรุปความโดยพิจารณาข้อมูล หรือ
กรณี เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะเรื่อง เพื่อไปสู่กฎเกณฑ์ในที่นี่เป็นการวัดความสามารถในการสรุป
ความเหตุการณ์หรือข้อมูลที่กำหนดเป็นคำถามโดยใช้ข้อมูลหรือข้อความที่บอกมาเป็นเหตุผลหรือ

กฎเกณฑ์เพื่อการหาข้อสรุปการใช้เหตุผลเชิงนิรนัย เป็นการสรุปความโดยพิจารณาเหตุผลจากกฎเกณฑ์และหลักการทั่วไป ไปสู่เรื่องเฉพาะ ซึ่งเป็นการวัดความสามารถในการสรุปความโดยพิจารณาจาก หลักการหรือกฎเกณฑ์ทั่วไปที่กำหนดไว้ แล้วตัดสินใจลงข้อสรุปในประเด็นคำถาม

7. การประเมินผล เป็นการวัดความสามารถในการพิจารณา ประเมินความถูกต้อง สมเหตุสมผลของข้อสรุป ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินอย่างไตร่ตรอง รอบคอบ เพื่อพิจารณาความสมเหตุสมผลเชิงตรรกะจากข้อมูลที่มีอยู่ ข้อสรุปนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ มีผลตามมาอย่างไร มีการตัดสินใจคุณค่าได้อย่างไร และมีหลักเกณฑ์อย่างไรกล่าว ได้ความเข้าใจกับประเด็นปัญหา คำถาม หรือสถานการณ์ที่พบ แล้วมีการรวบรวมข้อมูลหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยการพิจารณาว่าข้อมูลใดมีเหตุผลน่าเชื่อถือหรือไม่น่าเชื่อถือ แล้วจึงสรุปเพื่อตัดสินใจ

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับกลยุทธ์การสอนของครูภาษาไทยที่นำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์สรุปได้ว่า รูปแบบการสอนเน้นการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดของบลูม รูปแบบการสอนเน้นการคิดแก้ปัญหาตามแนวคิดของทอร์แรนซ์ รูปแบบการสอนเน้นการคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดซินเนคติกส์ และรูปแบบการสอนเน้นการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของ เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ผ่านกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน องค์ประกอบที่ชัดเจน จึงส่งผลให้การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนในด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ให้สูงขึ้น ส่งผลให้รูปแบบการสอนมีการพัฒนา มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี

5. สรุป

กลยุทธ์การสอนภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยครูภาษาไทยจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดบรรยากาศ สื่อและอุปกรณ์ ตลอดจนการบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะการคิดเข้าด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในประจำวันได้อย่างมีความสุข สำหรับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบทความเรื่องกลยุทธ์การสอนภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ พบว่า การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์จะมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมาย ครูผู้สอนควรตระหนัก และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้นักเรียนนำทักษะการคิดวิเคราะห์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ควรศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์กับตัวแปรด้านต่างๆ เช่น พื้นฐานครอบครัว ประสบการณ์ชีวิต สภาพแวดล้อม ศักยภาพการเรียนรู้ เป็นต้น ควรมีการพัฒนากระบวนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ควบคู่ไปกับการ

จัดการเรียนรู้ในเนื้อหาให้กับผู้เรียน และควรมีการทำวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการคิดวิเคราะห์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนด้วยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

6. เอกสารอ้างอิง

- เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์. (2537). การพัฒนารูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับ **นักศึกษาครู**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2537). **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ การจนารักพงศ์. (2544). **การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบ สรรค์สร้างความรู้**. กรุงเทพมหานคร : แคนดิดมีเดีย.
- สมบัติ การจนารักพงศ์. (2549). **เทคนิคการจัดกิจกรรมเรียนรู้แบบ 5E ที่เน้นพัฒนาทักษะการคิด ขั้นสูง**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, เพียว ยินดีสุข. (2557). **การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**. สำนักพิมพ์พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์.
- Torrance, E.P.(1962). **รูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคต Guiding Creative Talent**. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall, Inc.

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศีลศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยและความเจริญก้าวหน้าในการวิจัยทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งการประกันคุณภาพการศึกษาและเพื่อส่งเสริมนวัตกรรมและพัฒนาคุณภาพการวิจัยในสาขาวิชาที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารกำหนด บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือคณาจารย์ นักศึกษา และนักวิจัย ทั้งในและนอกสถาบัน บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการ บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร โดยตีพิมพ์ 2 ฉบับต่อปี ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

2. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail : Journalmburec@gmail.com

3. การจัดเตรียมต้นฉบับ

1) เขียนตามแบบ (Modeling) ที่กำหนดไว้ เช่น ใช้กระดาษ A4 พิมพ์เต็มหน้า ความยาว 10-15 หน้า พิมพ์ด้วย Microsoft for Windows ใช้อักษร TH SarabunPSK ชื่อเรื่อง และหัวข้อใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา และกั้นหน้าด้านบนกับด้านซ้าย เท่ากัน 1.5 นิ้ว ส่วนกั้นด้านขวาและด้านล่างเท่ากัน 1 นิ้ว และตารางให้มีขีดเส้นบนและล่างเท่านั้น

2) การอ้างอิงในเนื้อหาบทความให้ใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน ปี พ.ศ. ของเอกสารที่นำมาอ้างอิง และเลขหน้า ว่างหน้าหรือข้างหลังข้อความนั้นก็ได้ เอกสารที่นำมาอ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้พิมพ์บทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร เช่น กุลธิดา ท่วมสุข (2548 : 16) หรือ (กุลธิดา ท่วมสุข, 2548 : 16)

3) การอ้างอิงเอกสาร ให้รวบรวมเฉพาะเอกสารทั้งหมดที่ใช้อ้างอิงในบทความนี้เท่านั้น จัดเรียงลำดับตามตัวอักษร

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย
- 3) โจทย์วิจัย(ถ้ามี)
- 4) วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 5) สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
- 6) ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย
- 7) วิธีดำเนินการวิจัย
- 8) ผลการวิจัย เสนอผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน
- 9) อภิปรายผลการวิจัย เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุน
- 10) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) นำเสนอใน 3 ประเด็น คือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 2) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ และ 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป
- 11) การอ้างอิงเอกสาร ให้รวบรวมเฉพาะเอกสารทั้งหมดที่ใช้อ้างอิงในบทความนี้ เท่านั้น จัดเรียงลำดับตามตัวอักษร

บทความวิชาการ ให้จัดเรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ตามรูปแบบที่สารสารกำหนด
บทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทนำ

2) เนื้อเรื่อง แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

3) บทวิจารณ์

4) คุณค่าของหนังสือ

5) เอกสารอ้างอิง การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ตามรูปแบบที่สารสารกำหนด

4. การเขียนเอกสารอ้างอิง

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

เช่น

ถวิลวดี บุรีกุล. (2555). **ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.

2) วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. **ชื่อวารสาร**. ปีที่(ฉบับที่). เลขหน้าที่ปรากฏของบทความในวารสาร.

เช่น

ธนวัฒน์ พรหมทอง. (2560). การศึกษาความเป็นพลเมือง: กรณีศึกษาประชาชนในเขตพื้นที่ตำบล
อุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน. **วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์**. 4(1).
103-127.

3) สารนิพนธ์ /วิทยานิพนธ์ /ดุษฎีนิพนธ์/รายงานวิจัย

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อวิทยานิพนธ์**. ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์. สถานที่พิมพ์ :
ชื่อสถาบันการศึกษา.

เช่น

รัศมี สีहनัน. (2551). การประเมินสมรรถนะความเป็นครูของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและ
ประเมินผล. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

4) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่:

ชื่อผู้จัดประชุม. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อรายงานการประชุม**. เมืองที่พิมพ์-ถ้ามี : สำนักพิมพ์-ถ้ามี.

5) ลีออิเล็กทรอนิกส์/เว็บไซต์ :

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). ชื่อเรื่องที่ปรากฏในเว็บ. สืบค้นเมื่อระบุวันที่เดือนปี. จากชื่อเจ้าของเว็บไซต์

<http://xxxxxx>

เช่น

อานันท์ชนก สกนธวัฒน์. (2558). ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2562.

จ ก <https://www.tcithaijo.org/index.php/polscicmujournal/article/download/.../71727/>

5. การส่งต้นฉบับ

การส่งในระบบ (Online Submission) ของวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: Journalmburec@gmail.com

6. เขียนตามแบบที่กำหนดไว้

การจัดเตรียมต้นฉบับ ใช้กระดาษ A4 พิมพ์เต็มหน้า ความยาว 10-15 หน้า พิมพ์ด้วย Microsoft for Windows ใช้อักษร TH SarabunPSK ชื่อเรื่อง และหัวข้อใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา และกั้นหน้าด้านบนกับด้านซ้าย เท่ากัน 1.5 นิ้ว ส่วนกั้นด้านขวาและด้านล่างเท่ากัน 1 นิ้ว และตารางให้มีขีดเส้นบนและล่างเท่านั้น

แบบการเขียน “บทความวิจัย” เพื่อลงพิมพ์ในวารสาร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....(16 pt)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)..... (16 pt)

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) (16 pt).....¹

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง ภาษาอังกฤษ (16 pt).....¹

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. (16 pt).....

Email : (16 pt).....

บทคัดย่อ (16 pt)

.....
.....(บอกวิธีวิจัย).....ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ : 1. 2. 3. 4. 5. (3 – 5 คำ)

ABSTRACT (16 pt)

.....
.....

Keywords : 1. 2. 3. 4. 5.(3 – 5 คำ)

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย(16 pt)

.....
.....
.....(ความยาวประมาณ 2/3 หน้ากระดาษ A4)

¹ต้นสังกัด/หน่วยงาน

¹ภาษาอังกฤษ (ต้นสังกัด/หน่วยงาน)

2. โจทย์วิจัย(ถ้ามี) (16 pt)

2.1

2.2

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย(16 pt)

3.1 เพื่อ

3.2 เพื่อ

4. สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี) (16 pt)

4.1

4.2

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย(16 pt)

5.1

5.2

6. วิธีดำเนินการวิจัย(16 pt)

.....

.....(ความยาวประมาณ 1/2
หน้ากระดาษ A4)

7. ผลการวิจัย(16 pt)

.....

มีตาราง/รูปภาพ/แผนภูมิประกอบ ถ้าวิจัยเชิงคุณภาพให้ใส่รูปภาพ 1-2 รูป (ความยาว
ประมาณ 2-3 หน้ากระดาษ A4)

8. อภิปรายผลการวิจัย(16 pt)

.....

.....(ความยาวประมาณ 1/3 หน้ากระดาษ A4)

9. ข้อเสนอแนะ(16 pt)

.....

10. เอกสารอ้างอิง(16 pt)

.....

.....(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิจัยเท่านั้น)

11. คำขอบคุณ(16 pt)

.....

.....(ความยาวประมาณ 1/4 หน้ากระดาษ A4)

แบบการเขียน “บทความวิชาการ” เพื่อลงพิมพ์ในวารสาร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....(16 pt)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)..... (16 pt)

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) (16 pt)..... 1

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง ภาษาอังกฤษ (16 pt)..... 1

Email : (16 pt).....

บทคัดย่อ(16 pt)

คำสำคัญ :,,, (3 – 5 คำ)

ABSTRACT(16 pt)

Keywords :;;;

1. บทนำ(16 pt)

(พิมพ์รายละเอียด).....

¹ต้นสังกัด/หน่วยงาน

¹ภาษาอังกฤษ (ต้นสังกัด/หน่วยงาน)

2. เนื้อหา (16 pt)

2.1.

2.2.

2.3.

2.4.

ฯลฯ

3. สรุป (16 pt)

(พิมพ์รายละเอียด).....

.....

.....

4. เอกสารอ้างอิง (16 pt)

.....

.....(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิชาการเท่านั้น)

แบบการเขียน “บทวิจารณ์หนังสือ” เพื่อลงพิมพ์ในวารสาร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....(16 pt)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)..... (16 pt)

วิจารณ์โดย

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) (16 pt).....¹

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง ภาษาอังกฤษ (16 pt).....¹

Email : (16 pt).....

1. บทนำ (16 pt)

(พิมพ์รายละเอียด).....

2. เนื้อหา (16 pt)

2.1.

2.2.

2.3.

2.4.

ฯลฯ

3. บทวิจารณ์ (16 pt)

(พิมพ์รายละเอียด).....

¹ต้นสังกัด/หน่วยงาน

¹ภาษาอังกฤษ (ต้นสังกัด/หน่วยงาน)

4. คุณค่าของหนังสือ (16 pt)

(พิมพ์รายละเอียด).....

.....

.....

5. เอกสารอ้างอิง (16 pt)

.....

.....(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิชาการเท่านั้น)

6. ประวัติผู้วิจารณ์ (16 pt)

(พิมพ์รายละเอียด).....

.....

A Buddhist University
Where Academic Excellence Meets Good Conduct,

Helping to Foster Peace and Harmony
in The Individual and The World.

Mahamakut Buddhist University
Roi Et Campus

“Vijjacaranasampanno so setthodevamanuse”

**“A person who is wholesome in knowledge and conduct
is a beacon for mankind.”**

ผู้ที่สมบูรณ์ด้วยวิชา (ความรู้) จรณะ (ความประพฤติ) เป็นผู้ประเสริฐสุดในหมู่เทวดาและมนุษย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเสียงเมือง ตำบลคงลาน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 45000
โทร 0-4351-8364 และ 0-4351-6076 โทรสาร 0-4351-4618
www.rec.mbu.ac.th

บรรณาธิการ: ดร.บรรจง ลาวะลี
Tel. +66-934390684
E-mail: Journalmburec@gmail.com